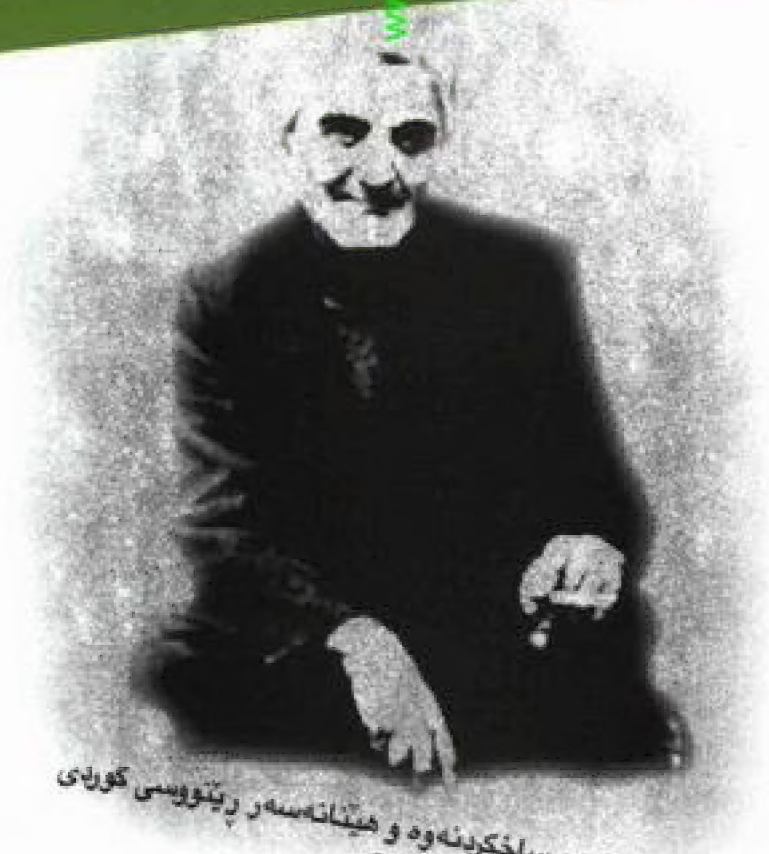

كۆكرىدە دە ئۆسكەن

تۇرۇپقى مۇزە ئاقىيە

مەدەنىيەت ئاقىيە
www.igra.amaonline.com

بېشەكى و سەككىزە دە و مەنەنە سە رېنەسى كۆرى
مەن مۆكرىانى

بۆدابهزاندنى جۆرمها كۆتیب: سەردانى: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

لتحميل انواع الكتب راجع: (مُنْتَدَى إِقْرَأَ الثَّقَافِي)

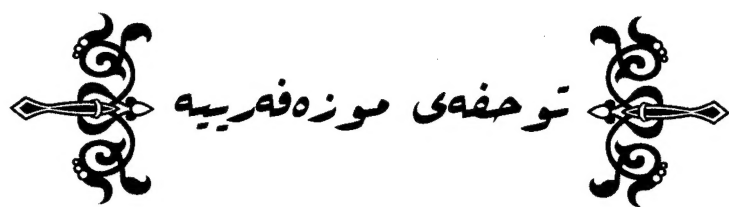
پەراي دانلود كۆتایهائی مختلف مەراجعه: (منتدى اقرا الثقافى)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتب (كوردی ، عربی ، فارسی)

ناوی کتیب: توحفہ موزہ فخریہ

سالی چاپ: ۲۰۱۴

تیراژ: ۲۰۰۰ دانہ

چاپخانہ: الفولیر

نرخ: ۲۸ ہزار تھن

نرخ: ۸۰ ہزار تھن

توحفہ ی موزہ فہ ریہ

کۆکردنہ وہ ی

ئۆسکارمان

پیشه کی و ساخکردنہ وہ و هیئانه سەر پینووسی کوردی
هیمن موکریانانی

ناومزك

پيشه‌كى . نووسينى: هيمن	۷
ديياچه	۱۵
سهره‌تا . نووسينى: ئوسكارمان . وەرگيپانى: ناجى عەباس	۹۷
شيخ فەرخ لە چەند دىپتىكدا . نووسينى: ئەحمەد رەسول پشده‌رى	۱۰۷
چيپۆكى يەكەم	۱۱۱
چيپۆكى دووهم	۱۱۵
چيپۆكى سيهەم (خولە لە سولتان مەحمودى گەورەترە)	۱۱۷
چيپۆكى چوارەم	۱۲۱
چيپۆكى پينجەم	۱۲۳
چيپۆكى شەشەم	۱۲۷
دەمدەم	۱۳۱
مەم وزين	۱۴۷
لاس و خەزال	۲۲۳
ناسر و مال مال	۲۴۷
برايمۆك	۲۸۱
شيخ فەرخ و خاتوون ئەستى	۲۹۵
مەحمەل و برايمى دەشتيان	۳۶۷

۳۹۳ قوچ عوسمان
۴۱۳ جولندی
۴۳۷ خه زۆم
۴۴۷ کاکه میر و کاکه شیخ
۴۵۱ له شکری
۴۵۵ قه و گوله زهر
۴۷۵ بهیتی زه مبیله فروش
۴۸۷ بهیتی باپیر ئاغای مه نگوپ بابی همزاغا
۵۰۱ بهیتی عه بدووپه حمان پاشای به به
۵۰۷ بهیتی عه لی عاشق
۵۰۹ ورده مه قام
۵۱۵ مه م و زین
۵۱۷ فره نگوک

پاش برانه وهی شه پی یه که می جیهانی، پاش نه وه موو کوشتار و تالان و برقیه، پاش
نه وه موو قاتوقره و پاش نه وه موو کویره وه ری و دهر د و داخه که له هه موو لایه ک
تووشی نه ته وه که مان هات، هیتشتا فولکوری نه ده بی کوردی له کوردستان بره وی هه ر مابوو
و نرخى بۆ داده نرا.

وه بیرم دئ نه و سهرده مه که من مندالیکى سهر به کوچکه و دیوه خاننشین بووم و
هیتشتا شوینه واری شه پ و گرانی و هه ژاری و نه دارى له ولاته که مان هه ر مابوو، له ناوچه ی
موکریان هه ر ناغایه ک دانگه ملکیک، کوئه دیوه خانیک، قوله بارگینیک، که چه زینیک،
پیره تازیکی هه بایه، خوشخوانیکى پاده گرت که شه وانه له دیوه خان بهیت و باوی بۆ
بلئى؛ له وهختى نووستندا حیکایه تی بۆ بکا؛ له شاییدا داوه ت و په شبه له کی بۆ بگپئى؛
له سهنگه ردا تانوتى لى بدا. له پاودا له سهر ته مال پایزه و نازیزه ی بۆ بلئى؛ فپان باوئته
دژمنى و بهندان به دوستى هه لبلى و ته نانه ت له پاش مردنى شینى بۆ بگپئى.

تا ناغا ده سترپووتر، تا دئ ناوه دانتر و گه وره تر، تا دیوه خان به بیته بیته تر، تا نه سپ
په سهنتر، تا زین و لغاو و پهخت و پششمه په رداختر، تا تازی چیترو دهم گه رمتر بان
خوشخوانیش وه ستاتر و شاره زاتر، نیر و پپتر و کوک و پشته تر ده بوو.

دیاره خوشخوان وهک هونه رمه ندیک چاوی لى نه ده کرا و پیزی لى نه ده گپرا؛ به لام له
کوئخا و گزیر و سه رکار و پاکار و بابنوکهر و غولام و چاپه ز و به رده ست، ماقولتر بوو.

هه قی بوو له دیوه خان له سهر چۆک دابنیشی. خه نهر بچه قیننی و ثانیشکی وئیدا و جا گوتن بلئی. خۆشخوان له حوزووری ئاغا نانی ده خوارد و ده گه ل مام میرزا له سهر یهک سینی داده نیشته و بهرماوخور نه بوو.

خۆشخوان به کوپی مالئی جیساب بوو. دهیتوانی بچیتته ئه نده روون؛ له ژووری نوستندا حیکایهت بۆ ئاغا بلئی تا خه و ده بیاته وه. خۆشخوان ته نانهت گۆرانی و بهیت و باوی بۆ ئاغازن و خیزانی ئاغا ده گوت. چونکه خۆشخوانه کان زۆریه یان دلتهر و قسه خوش و دلپاک بوون، خه لک خۆشیان ده ویستن.

خۆشخوان له دیدا هه ر ناحه زیککی هه بوو؛ ئه ویش مه لای گوند بوو. که م وابوو دانوویان پیکه و بکۆلن. مه لا وشکه کان خۆشخوانه دلته ره کانیا ن خوش نه ده ویست. ناویان نابوون چاره ش. به چاوی سووک چاویان لئ ده کردن، تا مه لا ته شریفی له دیوه خان بووبایه خۆشخوان ده بوو قه و قاپ دانیشی و مه قه نه کا. خۆشخوانه کان له بهر مامۆستایان دانه ده نواند و ئه وانیش به چه کی خۆیان، به چه کی زمان، به چه کی شیعر. به گزیاندا ده چوونه وه و فریان پئ داده دان و بهیت و بالۆره یان بۆ پیک ده خستن و لاسایان ده کردنه وه.

دیاره مه لای وهک خانی و حاجی قادرمان بوون که نرخي سامانی نه ته وایه تیی کوردیان زانیوه و پزیزان له شایه ر و خۆشخوانه کان گرتووه؛ به لام، به گۆلئیکی به هار نایه؛ ئه گه ر مه لا و فه قتییه کانی زوومان نرخي هونه ریان زانیبا و له باتی سوولتان جومجومه و ئیسماعیلنامه، هه ر یه کی به ییتیک، لاوکیک، هه یرانییک و گه لۆیه کیان نوسیباوه، ئیستا کار له جیتییه کی دیکه ده بوو و سامانی نه ته وایه تیمان ده گه یشته پله یه کی تر و فره نه نگیکی ده و له مه ندر و گه وره ترمان پیکه وه ده نا.

له مزگه وتی گوندیش شه وانی زستان پاش نوژی خه وتنان، ئه و شایه رانه ی که هه ر بۆ دلی خۆیان ده یانگوت و خۆشخوانیی ئاغا یان له کن که مایه سی بوو، یا ئه و شاگرده لاوانه ی هیشتا پووی مه جلیسیان نه بوو، بۆ کوپ و کالان و بۆ پیرانی دلته ره دیانگوت تا شه و راده شکا و خه و لابه لای ده کردن. ئه وانه پاداشیان ته نیا ره حمهت له دایک و بابت یا ده مخۆش بوو. بلویره نه نگێ و نایه ژه نی واش هه بوون که ئاههنگی ره سه نی ئه و بهیت و به ندوبیا وانه یان ده زانی و بۆیان ده گێرانه وه.

له شاره کانیش شه وانه خه لک له قاوه خانه کۆده بوونه وه و تا شه و درهنگ ده بوو، به ییتبیز و حیکایهتخوان ده یخا فلاندن. قاوه چی ئه و هونه رمه ندانه ی به کړی ده گرت بۆ ئه وه ی قاوه خانه که ی پمێن په یدا بکا.

شایه ری که پوکیش هه بوون که بهار و هاوین و به شیکې پایږ، خه ریکی کار و کاسبی و جووت و گا بوون. که شهو دريژ ده بوون و کاری مه زرایه کم ده بوو، وي ده که وتن و به ماله ناغا ياندا ده که پان و له هر مالیک چه ند پوژيک ده مانه وه و کوپي به زمیان ده پازانده وه و شاباش خه لاتی باشیان ده ستاند. باشتري شایه نه وانه بوون. ته نانه تن سنووريشيان ده په پاند و گرمين و کویتستانيان ده کرد. من بؤ خوم چه ند که س له و ماموستا که وړانه م ديیوون و هونه نواندنې وانم وه بیر دئ. نه وی بیانناسم و گویم له ده نگیان بووی و به هونه رهنده م زانېږ، نه وانه بوون: مه جیده گپوئ، ده رویش سه رپاو، هاجيله ی ئیندرقاشی، سه ید عه ولای سه ید مینه ی، عه زیزه خره، حه مه دی ناغای، وسین که نیله، هه باسه خره، شه ریفی مام سه عیدی و وسین زارخوار؛ په نگ بئ ئیتستاش له وانه هیندیکيان مابن.

سه ره ژنی واش هه بوون که له وختی ئاساییدا به یت و حه رابیان بؤ مه جلیسی ژنان ده گوت و له شینگایان به نا هنگیکي زور پرسوز به مردوویان هه لده گوت. قه تم ده نگی خوش و نا هه نگی پرسوز و جوشي فاته په شی لاجینی و ژنی ناغای له بیر ناچيته وه. زور مندال بووم کچیک له دتیه که ی ئیمه جوانه مرگ ببوو و نه و فاته په شه به ده نگیکی زولال و ئاسمانی پتي هه لده گوت؛ ئیتستاش نه و به ندهم هر له گویدا ده زینگیته وه که ده یگوت:

هه ی مه که، پوله مه که بابان ویرانم مه که،

خه لکی به تالانی ده چووه، مه په، به رانه، به خته یه، شه که،

نه منی مل به کوین به تالانم ده چووه، که ردنی زرد و به ژنی باریک و پوی به خال و

دو چاوی ده به له که. »

مه ینج حه یران و زله خا چوختیش، دوو ژنی بیباک بوون که ده فه یان لی ده دا و گورانیه داوه تیان ده گوت و شایه ری شایي بوون و هیچ له پیاوه کانی ئاوالیان نه ده مانه وه؛ به تاییه تی مه نیچ که خه لکی سابلخ و له خیزانتيکی ده وله مه ند و به ناویانگ بوو و بؤ خاتری هونه ره که ی ده ستي له خزمه کانی هه لگرتبوو.

نه وانه ی ته مه نیان زیاتر بوو و پیش شه ریان وه بیر ده هات، ده یانگوت: «جا ئیوه چتان دیوه؟ نه و شه پ و کوشتاره، نه و قاتوقره، نه و هه لات هه لاته، شایه ر و خوشخوانی له موکریان برئ». راستیشیان ده کرد؛ چونکه چوار سالی ته واو له و مه لبه نده دا ناگری شه پ له نیوان پووسیای ته زاری و عوسمانیدا ئایساوه و گه لی کوردی ليقه و ماویش ناوردوی نه و ناگره مالویرانکه ره بووه.

خوالیخوشبوو میرزا نه حه مه دی په نیس، جاريک بؤی گنپامه وه و گوتی: «پوژيکی ساردی

زستانن بوو. نوا به فریگی نه ستور باریبوو. سواریکی زوری پووسان له میانداووه هات بهر و سابلآخ. تورکه کان پایان کرد. میرزا فه تاحی قازی تا شهید کرا له بهریان دامه زرا و نه یهشت بین ده شاره ووه و زوری لئ کوشتن. که نه و شهید کرا، که س خوی پانه گرت. سالدات پڑانه نیو شار. چهنو پوژ فرمانی قه تلوعامنیان دا؛ هرچی وه بهریان هاتبا به شیر سهریان ده په پاند. پاشان نه مانیان دا. من چونکه پووسیم ده زانی و ناسیوم هه بوو و هاتوچوی پووسیم کردبوو، له کوشتن پزگاریم هات و حوکیان لئ کردم که لاکه کان بنیژم. به نه ژمار که لاکه شهس هه زار ژن و پیاو و مندالم شاره ووه؛ جگه له وهی وهین به فر که وتبوون و له که لئین و قوژیناندا نه دوزرانه ووه و سهگ و گورگ خواردنی». نه وه ژماره ی کوزراوه کانی جاریکی؛ زور جاری دیکه و زور شار و دئی تر قه تلوعام کراون.

کرانیی پاش شه پش یه کجار سهخت و به سام بووه؛ به راستی پیاو پیاوی خواردووه. له برسان مردوی نه و کرانییه له حیساب نایه. تا نه م دواییانهش پیره پیاووه کانی سابلآخ ده یانگوت ژماره ی دانیش توانی شاری مه اباد ناگه یه نیته ووه ژماره ی دانیش توانی پیش شه پی یه که هی شاری سابلآخ. جا که وایوو؛ هه قیان بوو نه وانه ی به نییمه یان ده گوت: «نیوه چتان دیوه؟».

پهیدا بوونی که رامافون له قاوه خانه ی شار و دیوه خانه ی ناغا، جیی به خوشخوانه کان لیژ کرد. گزوشه ی مزگوتی دئ و زه ماوه ند و شاییی دیتات نه بئ، چیان به دهسته ووه نه ما. هونه رهنده که وره کان لانه واز و بئ نه نوا مانه ووه؛ چونکه زور به یان پشتیرق و دهسته وستان بوون، تووشی نه داری و هه ژاری و سه رگه ردانی و په ریشانی هاتن. هر یه که ده ریایه ک هونه ریان ده گه ل خویان برده بن گل. شاگرده لاهه کان ده ستیان له فیربوون هه لگرت. وه دووی کار و کاسیی و ژیان که وتن.

پاش پهیدا بوونی رادیوی باتری له لادئ، فولکلوری نه ده بی کوردی به جاریک که وته مه ترسییه ووه. پووناکبیرانی کورد هه ستیان به و مه ترسییه کرد. لاوانی زانا و وریا، ده ستیان به کار کرد و که وتنه کۆکردنه وه ی بهیت و باوی کوردی. هه رچهنه ئیمکانی نه و کاره له کوردستانی ئیران زور که مه و جار جاریش ده بیته هوی ده ردی سه ر. به لام چهنده که سی خوینده وار و پووناکبیر تا راده یه کی باش له و کاره دا سه رکه وتن. کاک (عوبه ی دولا) نه یووبیان) کاک قادری فه تاحی قازی و دکتور که یوان پووری موکری هر یه که به شبهه حالی خویان، به ره می باشیان له فه وتان و نه مان پزگار کردووه. به تاییه تی کاک قادری فه تاحی قازی کاریکی زور به جیی کردووه و به سه رهاتی کورتی گه لیک له شایه ر و خوشخوانه کانی کۆکردنه ووه و له سه ره تای بهیتی میرو ووه فادا به فارسی نووسیویه تی. به راستی خزمه تی

ئەو زانایانە زۆر جیگای شانازییە .

لەمیژسال بوو بیستبووم زانایەکی ئالمانی بەناوی ئوسکارمان، لە سەرەتای ئەم چەرخەدا هاتۆتە سابلآخ و هیندیک بەیت و بەندی کوردی بەیارمەتی دوکتۆر جەوادی قازی - کە ئەودەمی مەلایەکی لاو بوو - کۆکردۆتەو و بەختیکی لاتینی تاییەتی چاپی کردوون .

بەداخەو هەرچی تێکۆشام ئەو کتێبەم وەگیر نەکەوت؛ دەترسام ئەو ئاواتە ی بەرمە بن گل . تا لە ساڵی ۱۹۷۴ دا لە کتێبخانەی دەولەمەندی کۆپی زانیاری کورددا ئەو کتێبەم ئۆزییەو . لەپیشدا بەزەحمەت خەتەکم بۆ دەخویندراو . پاش ئەوەی لێی پراهم، تەماشام کرد کتێبکی یە کجار بەنرخ و بێ وێنە . لەبەر ئەوەی پیشنیارم بەکۆپی زانیاری کوردی کرد ئەم کتێبە بختەو سەر پێنوسی ئێستای کوردی؛ تا هەموو کەس بتوانی کەلکی لێ وەرگیرێ . کۆپی پیشنیارەکی قبوڵ کردم و بپارم داو هەموو هیز و توانای خۆم بۆ خزمەتی فەرھەنگ و ئەدەبی کوردی تەرخان بکەم - وازم نەهێتا و ئەو ئەرکە دێوارەم و ئەستۆی خۆم گرت . هەرچەند کاری ئەدەبی دیکەشم هەبوو، وازم لێهێتان و چەند کاری نیو تەواوم لەولای دانان و خەریکی جێبەجێکردنی ئەم ئەرکە بووم . پاش ئەوەی ئەم تیکستانە سێ چوار جار سەرلەبەر خویندەو، تێگەیشتم کە شیوەی ئەم تیکستانە هەر ئەو شیوەیە کە من بە مندالی و ساوایی زمانم پێن پشکووتوو و زۆربەیانم زۆر جار گوێ لێ بوون و لە سەرانی سەری ئەم کتێبە بەنرخەدا تووشی کەم وشە و هاتم کە مانای نەزانم . لە کاتی خویندەو و لیکۆلینەو تیکستەکاندا ئەگەر تێگیاویبەکەم دەبوو، دەچوو مەکن دۆستیکی زانام و پێکەو گیروگرتەکەمان پەها دەکرد . تەنیا کۆسپیک کەمێکی خەریک کردم، ئەویش هەلەنووسی ئوسکارمان بوو . لەو تیکستانەدا زۆر جار پیتی (ش) و (ژ) و (س) و (ن) و (د) و (ت) و (ح) و (ع) تێکەڵ بوون . بیرم کردەو دەبێ ئەو هەڵانە وەک چۆن نووسراون شگڵنووسی بکەم یا راستیان بکەمەو؛ پاش ماوێکی درێژ هاتمە سەر ئەو راستیان بکەمەو و بەچەند دەلیل ئەو کارەم کرد :

- ۱- ئەگەر راستم نەکردبەنەو کەس سوودی لێ وەرنەدەگرتن . مەگەر کەسێک کە زۆریاش کوردیی زانییا و شارەزای شیوەی موکریان بوو .
- ۲- ئوسکارمان بۆخۆی چەند تیکستی بەخەتی فارسی چاپ کردوون و لەواندا ئەم هەڵانە وەبەرچاوا ناکەون .

۳- پرسیم بە دوو مامۆستای شارەزای شیوەی موکریان کرد کە هەم لە من بەتەمەنتر

بوون و هم زانا و کارامه تر - نهوانیش قوئیان کیتشا بق پاستکردنه وی هه له کان.

۴. تیکستی دمد - که کاک عه زیزی ئیبراهیمی به ناته وای هیناویه تییه سه ر پینوسی کوردی به ته وای هانی دام که هه له کان پاست بکه مه وه؛ چونکه به داخوه هینه که ی نهو سه ر له خویندر ده شیوینتی و مه علوم بوو نه م نه مانه ته ی نهو لاه زور به جی نه بووه .
 ۵. کاک (عوبه ی دللا نه یو بیان) که چه ند سال له مه و به ر به یتی مه م و زینی له و کتیبه هیناوه ته ده ر و به فارسی ته رجه مه ی کردوه - تووشی نه م هه له نه بووه و هه موو وشه کانی پاست نووسیون .

۶. من خوم موکریانیم و ته مه نیشم له په نجا سال تی په ریوه . ئوسکارمانیش هه فتا و چه ند سال له وه ی پیش له سابلخ بووه و میرزا جه واد و په حمان به کر نه م چیرۆک و به یت و ورده مه قامانه یان بق گوتوه؛ نه و په ری ۲۰ سال پیش زمان پوشکوتن و فامکردنه وه ی من . هیچ جیی به روا نییه به (۲۰) سال زمانیک نه و نه ده بگورئ . من له موکریان زور پیری کونسالم دیون که بیگومان ته مه نیان نه گه ر له په حمان به کر زیاتر نه بووین که متر نه بووه . من زمانم له کوشی نه نکدا پوشکوتوه . نه نکم که کرمانجیکی خه لکی دئی (قه باغکه ندی) بوو که زور له دئی (حاجی حه سه ن) نیزیکه؛ په حمان به کریش خه لکی حاجی حه سه ن بووه . نه نکم ۳۵ سال له وئ پیش له ته مه نی ۸۰ سالی دا مرد . په نگ بین ته مه نی زور له په حمان به کر که متر نه بووین . من قه ت له نه نکم نه بیست له باتی (پوژ) بلن (پوش)، یان له باتی (خوش) بلن (خوژ) . که وابوو په حمان به کر وشه کانی پاست گوتوون و ئوسکارمان به هه له ی وه رگرتوون . به لام با نه وه بلنم خه لکی لادی موکریان به تاییه ته ی خه لکی شامات و شارویران و چومی مه جیدخان هه میشه (ح) و (ع) ده گورن . ته نانه ت خوینده واره کانیشیان له قسه کردندا نه و هه له یه ده که ن . له به ر نه وه که دلنایم په حمان به کریش هه روا بووه ، وشه کان چون نووسرا بوون شکل نووسم کردن . ته نانه ت پیم سهیره که جار جار دروست نووسراون .

نه م کتیبه به نرخه بریتییه له شه ش چیرۆک که هه ر یه کیان عینوانی هه یه (خولا له سولتان مه محمودی گه وره تره)، نه وانی تر عینوانیان نییه و هه روه ها نه م به یتانه ی خواره وه :

۱- دمد

۲- مه م و خه زال

۳- لاس و خه زال

۴- ناسر و مال مال

۵- برایمۆک

۶- شیخ فره و خاتون نهستی

۷- مه حمل و برایمی دهشتیان

۸- قوچ عوسمان

۹- جولندی

۱۰- خه زیم

۱۱- کاکه میر و کاکه شیخ

۱۲- له شکری

۱۳- قهر و گوله زهر

۱۴- بهیتی زه مبیله فروش

۱۵- بهیتی بایر ناغای بابی هه مزاغای مه نگور

۱۶- بهیتی عه بدوره حمان پاشای به به

۱۷- بهیتی عه لی عاشق

۱۸- مه م و زین

۱۹- ورده مه قام

نوسکارمان سه ره تایه کی درژی به زمانی ئالمانی بۆ ئه م کتیه به نرخه نویسیوه که به داخوه تا ئیستا نه کراوه به کوردی. سه ره تایه کی کورتیشی هه به ئالمانی بۆ نویسیوه که له لایه ن مامۆستا دوکتور ناجی عه یاس نه ندامی کارای کۆپی زانیاری کورده وه کراوه ته کوردی و پاش ئه م سه ره تایه چاپ کراوه. هه روه ها سه ره تایه کی کورتیشی به فارسییه کی زۆر زهق و گران به ئینشای نا هه مواری ده رباری قاجاری بۆ نویسیوه که ئه و له خواره وه دیکه م به کوردی.

له خاوه نانی فام و زانست و یارانی تیگه یشتن و وردبینی ون نییه که به شی زوری
پیشکوتن له جیهانی زانست و نه ده بیاتدا له سایه ی چاودی و یارمه تی پادشا
پایه به رزه کانه. بئ یارمه تی نه وان پیشکوتنی ته و او، له جیهانی زانست و شارستانه تیدا
زور به سانایی نییه. هه روهک نه و به نده ی ده رگای ناسمانپایه (نوسکارمان) که له سالی
۱۹۰۱ هه تا سالی ۱۹۰۳ له سه ر فه رمانی خاوه نشکو ئیمپراتوری ده ولته تی ئالمان بو
لیکولینه وه له سه ر نه م زمانانه ی که ئیستاش خه لکی مه لبه نده ی ئیران قسه ی پئ ده که ن
و په یوه ندیکی ته وای به زمانه کانی کونی وه ک فورسی قدیم و په هله ویه وه هیه. که له
زه مانی پیشدادییان و ساسانیاندا قسه ی پئ کراوه بو نه و ولاتانه سه فه ر بکه م و له پاش
جیه جیکردنی نه رکی سه رشانم، به ره می زانیاری خۆم به عه رز بگه یه نم. له ته وای
نه و دوو سال و نیو سه فه رده له ژیر سیبه ری یارمه تی خاوه ن شکو (موزه فه ره دین شای
قاجار)، شاهه نشای ولاته کانی ئیران - خوا ملک و پادشایه تی پراوه ستاویکا - و یاریده رانی
حاکمه به ده سه لاته کانی نه م ولاتانه، زور به نه مینی و به ناسووده یی له نیو تیره کان و
عه شایری کورد و لوپدا مامه وه، بو به جئ گه یاندنی فه رمان ئیمپراتور و خزمه ت و میژوو و
نیشتا قی زمانه کان (linguistique).

به خته وه رانه نه م خزمه ته پیروژه م به جئ گه یاند. چونکه نه م خزمه ته نه نجام

نەدەدرا ئەگەر چاودېڭى خاۋەن شىڭ شىھەنشاي ۋىلاتەكانى ئىيران نەبا، ئەۋەتا بەرھەمى
لېڭۆلېنەۋى خۆم كىرگە كىتېڭىك و بەناۋى بەرزى پادىشا جەمجا پازاندمەۋە و ناوم نا
(تەخفە مظفرىيە). لە خويىنەۋارانسى بەرېزى تەكا دەكەم ئەگەر كەمكورتىكى تېدا دەبىنن لېم
بېۋودن.

ئۆسكارمان

لە شارى بەرلېن، لە مانگى نوامبىرى ۱۹۰۵

ۋا ديارە ئۆسكارمان خەزى زۆر لەۋە بوو تا پادەيەك شارەزاي مېژۋى نەتەۋەيى كورد
بى؛ لەبەر ئەۋە زياتر بەدۋى بەيتە مېژۋىيەكاندا گەراۋە. يەكەم چىرۆكى باسى قەللى
دەمە دەكا. ھەرچەند ئەم چىرۆكە ئەفسانەيە؛ بەلام ديسان نيشانەي تەئسىرى كارەساتى
دەمە لەسەر بېرۋاي خەلك. ھەرۋەھا يەكەم بەيتى ئەم كىتېبەش بەيتى دەمە. پەنگ بى
كورد نەبى كەم تا كورتىك ناگاي لە كارەساتى دەمە نەبى. كارەساتى دەمە پوۋداۋىكى
گەرەيە لە مېژۋى نەتەۋەي كورددا. بەيتىژەكان ئەم پوۋداۋەيان ھەم بە شىۋەي كرمانجى
ۋ ھەم بە شىۋەي موكرى كرډۆتە شىعر. ئەم بەيتەي ئۆسكارمان تۆمارى كرډوۋە، پەنگ بى
زۆر پاش پوۋداۋەكە نەگوتراي؛ چونكە ناۋى ھىندىك لە قارەمانانى شەپ و كارەساتەكەي
پاراستوۋە. بەيتىكى ھەماسىيە. شىعرەكانى سوار و جوانن و پېر ھەماسەن:

دەمەم بەردى لە نەزارى

لېيان دا تۆپى ھەوشارى

خەوت شەۋ و پۆژان ئاۋر بارى

خەبەر چوۋ لە بۆ ھەوشارى

دەمەم بەردى لە بەردى

لېي دەن بەتۆپى نەبەردى

تا پۆژى مەردى و نامەردى

شاعیری زۆر پرسۆزیشی تیدا هه ن. شایه لێره دا له زمانی ژنه کانی خانه وه باسی بێ
ئاوی قه لا ده کا و بزانه چهند پرسۆزه:

خاتوونیک دیته مهیدانی
له دلی خانی ده دا تانی
لێت هه رام بێ جیی کابانی
ئاو نییه پێ بکه یه شیلانی

خاتوونیک دێ و ده به زی
په بیی خانه، مارت گه زی
لێت په ش بوون سه ر و که زی

له مه به یته دا خه یالی شاعیرانه به سه ر واقعییه تی میژوویدا زاله و شاعیر، یا باشتر
بلیم شایه ر شتی وای له به یته که دا گونجاندوه، که ده گه ل پاستی یه ک ناگره وه، نه وه
هه ر شایه ریکی کوردی نه خێنده راو نییه نه وه له ی کردوه، شانامه ی فیردوسی نه م
شاکاره مه زنه ی میژوو و نه ده بی فارسیش - جێ متمانه ی میژووزانه نییه؛ چونکه خه یالی
شاعیرانه پاستیه کانی میژوی گۆپوه. پاستیه که ی نه وه یه پاش به شکرانی کوردستان
ده ره به گایه تی کورد هه سته به سته می نه ته وایه تی کردوه و تا پاده یه کی زۆر ده سته له
ته عه سوپی مه زه بی - که له و سه رده مه دا پادشا زاله کانی سه فه وی و سولتانه بله وه زه کانی
عوسمانی بۆ قازانجی خۆیان به رویان پێ داوه - هه لگرتوه و که وتونه بیی سه ره خۆی.
نه میرخانی برادۆست، ئاله له لگه یه که می نه م بیره بووه و سه ری وه به ر باری شاعه باسی
سه فه وی - نه و پادشا زالم و خوینپێژه نه میناوه - و گوتویه تی: «نه گه ر نه و شایه منیش
خانم». شا عه باس ناگره گرتوه و له شکره ی ناردۆته سه ری و بۆ خۆی کوشتوه و ژن و
مندالی یه خسیر کردوه و مال و ده ولته تی به تالان بردوه و سولتانی نه سته مبولیش هه ی
له سه ری نه کردۆته وه؛ چونکه پاسته نه میرخان به پوالت دوژمنایه تی سولتانی نه کردوه،
به لام سه ره خۆیی کوردستان دیاره به قازانجی عوسمانیه کانی نه بووه. جارێ نه و
دوژمنایه تی کۆنی خۆی ده گه ل سه فه ویه کان وه لانه و لێی گه پراوه نه م دوژمنه تازه ی
بفه وتین. نه گه ر سولتان دلنیا با نه میرخان سه ر بۆ نه و داده نویتن، هه رگیز ئیجازه ی

نەدەدا لە سنووری ولاتەکە، شا عەباس ئەو ھەموو خراپە بکا. ئەمیرخانیش ئەگەر
زانیبای سولتان لەسەری دەکاتەو، قەت لە قەلا نەدەخزی تا لە تینوان قەر بێ.
پەنگ بێ بەیتییژ پاست بکا و ئەمیرخان ویستییتی لە دژمنایەتیی ئەو دوو دەسەلاتدارە
بە قازانجی پاپەرینەکە، خۆی کەلک وەرگیرێ و پیاوی بۆ کێ سولتان ناردبێ؛ وەک
دەلێ:

پایان وابوو بە ھەزاری

سوارکەن خدری برینداری

بەچەپەر بچێ بۆ خزمەت خونکاری

وەزیر وای گوت بەبویری

چاکە قاقەزێ بنێرێ

قەلاتی بۆ شای بەجێ بێلێ

بەلام خونکار ھەرگیز بەھاواری ئەمیرخانێوە نەچوو؛ ھەرگیز تۆلە، نەستاندەو
ھەرگیز نیسفەھانی نەگرت. کە وابوو بەشی دوایی بەیتەکە لە پاستی دوورە.

جگە لەو ھەرخنەیکە دیکە لەسەر ئەو بەیتە ھەیە. ئەویش تەعەسویی مەزەبیی وشکە.
زۆرداران ھەمیشە بۆ قازانجی خۆیان لە ھەستی مەزەبی ھەژاران سوودیان وەرگرتووە.
سەفەوی و عوسمانی بۆ پاراستنی دەسلەلات و فەرمانڕەواییی خۆیان ماوێکەکی زۆر لە
شیعەگەری و سونیکەری کەلکیان وەرگرت؛ خەلکی ھەژاریان بەناوی مەزەبەو بەگژێکدا
دەکرد و بۆ خۆیان لە کۆشکە بەرزەکانیاندا خۆشیان پادەبوارد و ئەوێ خودا و پیغەمبەر
پێیان ناخۆش بوو وایان دەکرد. من وەک کوردێکی ئێرانی دەردی تەعەسویی مەزەبی
دەزانم و تێگەیۆم ئەم ھەستە بەقازانجی زۆرداران و بە زیانی ھەژاران؛ بەلام نەدەکرا
دەسکاری تیکستی بکەم کە نزیکەی چوارسەد سەل لەوی پێش گوتراوە. ھیوادارم
خوێنەرەکان زەمان و مەکان لەبیر نەکەن و بزائن شاعیرەکانی دەرباری سەفەوی زۆر لەو
شایەرە ئێمە لە شیعەگەریدا بە تەعەسوبتر بوون.

بۆ ئەوێ تا پادەیکە میژووی قەلای دمدەم و بەسەرھاتی ئەمیرخانێ لەپزێپین بۆ
خوێنەرەکان پوون بکەم، ھاتمە سەر ئەوێ، ئەوێ ئەسکەندەر بەگی تورکمان. کە
بۆخۆی لە گەمارۆدانی قەلای دمدەم و ھەموو پووداوەکانی پاش گیرانی قەلادا بەشدار بوو
و لە کتێبە بەنرخەکە، خۆی (عالم آرای عباسی)دا نووسیویەتی بکەم. کوردی.

دیاره نه سکه نده ریه گ کاتیبی تاییه تی شاعه باس و ته بهن دژمنی نه میرخان بووه .
هرچی قازانجی شای تیدا بووه ، نه وهی نووسیوه ، دل یه شانندی پادشایه ک که پیاوکوشتنی
پن له ئاو خواردنه وه به سانی تر بووه ، هروا گالته نییه و نه سکه نده ریه گ نه یتوانیوه جگه
له وی بنووسن ؛ به لام نه وه ندهش بۆ خوی زوره و گۆشه یه ک له میژووی نه ته وه که مان پوون
ده کاته وه .

باسی سه ریجی و لاساری نه میرخان برادۆست و چوونی جهانی
(شیعنا دورده وه) بۆ مهلبندی ورمی و گه مارقدانی قهلاوی دسرم و جهنایه تی
کاره سات و پرورداره کانی

به سه رهاتی نه میرخانی چۆلاق ، بۆ هه موو کهس ده بی بیی به په ند ، نه ی نه و که سه ی
به دوا ی قسه دا ده گه رتی ! تاویک گوێ پادیره تا به سه رهاتی نه میرخانت - که له عه شیره تی
برادۆستی کورد بوو- بۆ بگێریمه وه .

له سه رده می شای به هه شتیدا ، قه راتاج ناویکی کورد له پێزی شاهه رستان و خزمه تکاراندا
بوو و به سه ر ته رگه وه ر و مه رگه وه ر- که به مه لبه ندی ورمی و (نوشنی) شنوو نووساوه
پاده گه یشت . پاش نه مانی شای به هه شتی که پۆمییه کان مرخیان له ئازه ربایجان خۆش کرد
- عیل و عه شیره ته کورده کانی سه ر به م ده ولته بایان داوه و په گه ل پۆمییه کان که وتن .
شا محمه د ناویک له میرزاده کانی برادۆست ، به فه رمانی خوندکاری پۆم کرا به مه زن و
خاوه ن ده سه لاتنی برادۆست .

نه میرخان سه ری بۆ دانه واند و ملی بۆ پانه کیشا ؛ هه رده مه په گه ل یه کیک له نه میره
گه وره کانی کورد ده که وت . ماوه یه ک له کن عومه ریه گی حاکمی (سه ران) پای بوارد . له
شه ریک که عومه ریه گ ده گه ل دژمنه کانی کردی ، نه میرخان ده ستیکی له ئانیشه که وه په پی ؛
ناوبانگی به نه میرخانی چۆلاق پۆیشت .

له و سه له دا که ئالای به رزی پادشایه تی له ئازه ربایجان ده شه کاوه و شا به و پی و
قه ده مه پیۆزه وه بۆ داگیرکردنی نه خچه وان و ئیره وان ده یاژوا ، ناوبراوا ته به رده رکی
باره گای پادشایه تی و خوی به شاهه رست و خزمه تکار نشان دا ناوی په حمه تی لی داوه .

مەزنايەتى و دەسەلاتدارىي تەرگەۋەر و مەرگەۋەپى پىن بەخشى و نازناۋى خانى داىە و سەرى بەرزكردەۋە. مەلبەندى ورمى و شىۋى كە سەر بە ئازەربايجانە و لە سەردەمى شاي بەهەشتيدا لە ئۆز فەرمانى يەككە لە گەرەكانى قزلباشدا بوو. پىن ئەسپارد. لەسەر فەرمانى شا، وەستا زىرپىنگەرەكان دەستىكەيان لە زىپى سۈر دروست كرد و بەگەۋاھىرات و مروارىي بەنرخ پازاندەۋە و لە باسكىيان بەست. چونكە ئازا و مەرد بوو، خاۋەن شىۋ زۆرى پوو دەدايە و گەلىكى چاكە دەگەل دەفەرموو. ئەۋىش دەستى خزمەتكارىي لەسەر سىنگى دانا. لە ساىەى دىلسۆزى و چاۋدېپىي خاۋەن شىۋدا پۆڭبەپۆڭ بەپېژى مەزنايەتيدا چوۋە سەر و لە ھەموو ھاوشانەكانى خۆى تىپەپاند. چەند ناۋچە و مەلبەندى لە ئەمىرەكانى كوردى سەر بە پۆم ئەستاندەۋە و ۋەسەر ۋلاتى خۆى گىژپان و بەۋجۆرە لەنىو ئەمىرەكانى كورددا بەپايەبەرزى ناۋبانگى دەركرد.

زۆر لە خىلەكان و لە ئەمىرزادەكان لە دەۋرى ھالان و خزمەتى ئەۋيان پەچاۋ كرد. ھىندە پىن نەچو ھەوا و فىز لەسەرى دا و لەخۇبايى بوو. لەو كاتەدا كە (جفال ئوغلى) لەشكرى بۆ ئازەربايجان كەششا و شەپ لە دەۋرۋەرى تەۋرەقەوما. دەگەل ئەۋەشدا كە زۆر شەپگە نىزىك بوو. خۆى بوارد و نەھاتە مەيدان و بە حوزوۋرى خاۋەن شىۋ نەگەيشت. پاش شكاندن و تاراندى جفال ئوغلى، لەشكرى زال بوو لە ناۋچەى سەلماس خەستى. ئەۋىش بەدېر و ژوانەۋە ھاتە بارەگا؛ لاۋاندرەۋە و كەم خزمەتى و خۇبۋاردن و نەھاتنە مەيدانى بەرپودا نەدرەۋە. بۆ ئەۋەى دېرۋىگ نەبىن ئەو و ئەمىرەكانى كورد كە ۋەخىتەرىن تىرەى ئىنسانن - دىلخۆشى درانەۋە و چاكەيان دەگەل كرا. مەرەخەس كرا بگەپىتەۋە بۆ ۋلاتى خۆى، بەپۋالەت خۆى لە پېژى خزمەتكاران دادەنا؛ بەلام لەبنەۋە لەبەر تەعەسۋى مەزەبى و پىسىي دەروون دەگەل قزلباشى دەۋرۋەرى خۆى دژمنانە دەجوۋلاۋە. ھەۋاى سەرەخۆيى و سەرەپۆيى لەسەرى دابوو. ئەۋەندەى بىروز ئەستاند كە خەرىكى ئاۋەدانكردەۋەى قەلەيكى گەرە و قايم بىن. بەبارەگەى دەۋلەتى پاگەياند كە قەلەى ورمى بىنگۆل بوو؛ ھەرەسى ھىتاۋە و خۇپانەگى و بۆ ئەۋە نابىن پىشتى پىن بىەستى. ئەگەر ئىزن بفرەمون، بناخەى چوار دىۋارىك لە شۋىتەيكى لەبار دادەپېژم، خاۋەن شىۋ كە ھەر پۋالەتى ئەۋى دەدى و ئاگەى لە دەروو نەبوو. ئىزنى دا. ئەۋىش لە سىن فرەسەقى شارى ورمى، لەسەر كىۋىكى ھەرەبەرز. كە كەۋتۆتە بەشى تەپگەۋەپ. بناخەى قەلەيكى قايمى داپشت.

لەنىو كورداندا باۋە دەلەين: لەپىش ئىسلامدا لە زەمانى ساسانىيەكان (اكاسرە) دا ھەر لەۋ شۋىنە قەلەيك ھەبوۋە كە پىي گوتراۋە دىمىد و دەستدريژىي پۆڭگار خاپوور و ۋىرانى

کړدووه. پیر بوداڅان، نه میری نه میرانی ته ورړیز. که پیاوړکی به نه زمون و وشیار و کارامه بووه. له جوړلانه وی دژمنانه ی نه میرخاندا نیشانه ی که له وه کیشی و مله و پپی به دی کرد. بویه به باره گای پیروړی پاگه یاند که: «نه میر خان له پښتای پاستی لاداو و هه وای سره پپی و لاساری که وتوته سر و بناخه ی نه و قه لا به رز و قایمه ی بویه داپشتووه که له پوړی پیوستدا به کاری بن. نه و غولامه دروستکردنی نه و قه لایه هیچ به قازانجی ده ولت نازانم». فرمانی پیروړ به م جوړه به پپی کراوه:

«بوڅوت نه میری نه میرانی نه و سنووه ی؛ نه گهر نه و قه لا دروستکردنه به قازانجی ده ولت نازانی پیشگری لږ بکه». پیر بوداڅان له سره فرموده ی شاپیاوړکی باوه پپیکراوی ناره کن نه میرخان و پپی پاگه یاند: «که نه و له پزی نه میره مه زنه کانی شادا حساب ده کری و په روه ده ی دهستی خاوه ن شکویه و لای پاکی و بنده یی لږ ددها. هرچند شای عالم په نا نه و په ری متعانه ی بن هیه، به لام به و قه لا دروستکردنی نه و زمانی زمان پیسان ده کریته وه. نه گهر نه و قه لایه ی له ترسی په لاماری پویمان دروست دهکا، نه گهر پویمان بیته نه و ولاته هه تا قه لای قایم و گوره ی وه که لای ته ورړیز و نیره وان له نیویدا بن، نه گهر پووداو یک بقه ومن نیمه غولامی باره گای شا. که پاراستنی نه م سنووره مان له نه ستویه. - چوڼ ده توانین خو بنگخینین؟ پهنگ بن هر نه و عاشوره کڼه ی ورم بن نه و بهس بن. و باشه که دهست له و قه لایه هه لبرگی و زمانی پیاوخرایان له خوی نه کاته و نه و ناموژگاریه ی دؤستانه ی نیمه. که قازانجی نه وی تیدایه. له گوږی بگری و خوی نه کاته نیشانه ی بوختان و ده مگو ی نه وتو که بونی لاساری و دوپه ره کیی لږ بن». به پاستی ناموژگاریکی دؤستانه و دلؤوزانه بوو. چونکه به پشت نه ستووری نه و قه لایه بوو که تووشی نه و چاره نووسه په شه هات و نه وه ی پیگه یی که ده بوو پپی بگا.

به کورتنی نه میرخان هر گوږی نه دا نه و قسانه و پیاوه که ی پیری بوداڅانیش، به دهستی کورده برادؤسته کان کوژا. قه لایه کی به کجار قایم و گوره ی دروست کرد و نازووخه و چهک و چو لی کیشاوه نیو قه لاکه وه. نه و جار له ورمپرا پای گوږت بؤ نه و قه لایه. پوړ به پوړ قه لاکه ی قایمتر و نامرازی قه لاداری په رداختر ده کرد و له راستیدا هوی چاره په شی و لایقه ومانی خوی زیاتر پیک دینا و کاری نه وتوی ده کرد که به هیچ باریک ده گه ل پاکی و یه کرهنگی به کیان نه ده گرتوه. بؤ نمونه، خان نه بدالی موکری برای شیخ حیدر. که له خاوه ن شکو یاغی ببوو و له ترسی هیزی له شکر له هیچ شوینیک و لاته که ی خویدا حه جمین و حاوانه وه ی نه مابوو. به خوی و بیست کهس له دهست و پیوه نده کانی وه په نای بؤ هیئا و نه میرخانیش په نای دا و کردی به هاو دم و هاو نشینی خوی؛ به لام

بە فېئەل و پېرېيازي پياوھەکانى خۆى دەناردە دەرگای عالم پەنا و خۆى بەفیدایی و یەكپەنگ نیشان دەدا. لە کاتیکدا که جەلالیەکان ناردانە کوردستان، فەوجیکیان دەگەل ناردرا، پیربوداقخانیش سەرکردەى ئەو لەشکرە بوو. ئەمیرخان که ئەو خەبەرەى بیست بەدەولەتى راگەياند: «نێوانى من و پیربوداقخان خۆش نىیە و قسەى خراپ لەبارەى منەو بەعەرز دەگەيەن. حاوانەوہى من لەنتیو لەشکریکدا که ئەو سەرکردەى بێ، کاریکى نۆز گران و ئەستەمە».

بۆ دڵ پاگرتنى ئەو ئەم فەرمانە بەقەلەم دامات: «لەبەر خاترى ئەو، پیربوداقخان ئەو کارەى لێ وەرگىراو. لە جیى ئەو حەسەن خانمان تاعین فەرموو، که لە ئەمیرەکانى عێراقە و پیاویکی پاک و سەرپوو خۆشە. بەو حالەشەو ئەگەر بۆخۆى ناتوانن پەرگەلى کەوێ، یەکیک لە کورپەکانى و پدین سپیکی کارامە و دووسەد سێسەد کەسێکی پەرگەل بخا؛ با یەكپەنگى و دلپاکى ئەو بۆ ئەمیر و حاکمەکانى کورد سووربیتەو و خانەنشینی ئەو بەخۆبواردن دانەنێن». ئەمیرخان سەرەپای ئەو هەموو دلسۆزى و مودارایەو که لە لایەن خاوەن شکۆو دەگەلى کرا، هەر لەسەر لاسارى و سەرپۆیى خۆى پۆیشت. کە حەسەن خانى (نێستاجلوو و گەرە گەرەکانى قزلباش لە مەراغە گەیشتنە محەمەد پاشا و جەلالیەکان و بەرەو خزمەتى خویان کەوتنە پێ. بە ئەمیرخانیان راگەياند: «لەسەر فەرمانى پیرۆزى خاوەن شکۆ ئەگەر بۆ خۆى لە توانیدا نىیە بێ، چەند پیاوى باوەرپێکراوى خاوەن ئەزموون که لە چاک و خراپى کوردستان و پێگاکانى ئاگادار بن و پەرەى بکەون پرسیان پێ بکړئ و بۆ پاوێژ دەگەل کردن بشین، ساز بکا و بنێرئ». ئەمیر چەند پەلپ و بیانوى گرتن.

کورتەى بیانووەکان ئەو بوو: «تیرەى جەلالى لاپەرەسەن و نەگونجاو و باوەر پێنەکراون. با گەرە گەرەکانى قزلباشیش دەگەل بێ، من ناتوانم پەرگەل لەشکرێک بکەوم کە حەوت هەشت هەزار کەسى جەلالى دەگەل بێ. ئەوان لە هەر پێگایەکەو دەیانەوێ برۆن، منیش لە پاشان هیندیک کەس بەدواى ئەواندا دەنێرم». ئەمیرە گەرەکانى دەولەت سەرکێشیی ئەویان لە سەرەتای سەفەردا بەدڵ نەبوو. ئەویان بەلاوہ باش بوو نێستا کە پێگایان بەلاى ئەودایە، بەهەر باریک بێ پامى بکەن؛ چونکە ئەگەر هاتوو ئەمیرخان - کە لە نزیکانى دەرگای شایە- و لاسارى بکا و بە لاپێدا برۆا، دەبێ لە ئەمیرەکانى دیکەى چاوەنۆپى چ بین؟ بۆیە وەسەر خویان نەهیتا و بە زمانیکى نەرم و خۆش لێیان پاسپارد خانەخوێبى باش بێ و چەند شەویک پامان بگړئ؛ جا کە چاومان پێک کەوت، لەسەرخۆ پاوێژى لێ دەکەین و ئەوى قازانجى ئەوى تیدا بێ و دەکەین. ئەمیرخان هەر جوابى نامە

و په یامی حسنه خان و نه میره کانی دیکه ی نه داوه و له سره که له پره قی و که له وه کیشیی
خوی توندتر پاره ستا.

که پېښه کی له شکر گه یشته ناوچه ی بهرحو کمی نه و، ده سته یه که له کورده کانی
براندوست بهرنگاری بوون و ده گه ل نه و جه لالیانه ی که له پېښدا بوون، به گزیه کدا
هاتن؛ دوو پیاوی جه لالی کوژدان و چهند که سیش له م نیوه دا برینیان هیتا. حسنه خان
و نه میره کان که له م نیوه دا برینیان هیتا. حسنه خان و نه میره کان که له و پووداوه
ناگادارکران پیاوه کانیان گپراوه پاشه وه و شه پ و کیشیه یان پراوه ستاند و له نیو فرسه قی
قه لا له جیگایه کی په سیو هلیان دا و له شکریان خست. کورده کان چوونه وه ده قه لاه و
هوردوگایان وه بهر توپان دا. حسنه خان دیسان پیاوی نارده وه کن نه میرخان و هوی نه و
په فتاره ناله باره ی لئ پرسى. هرچی له و لایه وه قسه ی خوش و دوستانه کران، نه و په لپ
و بیانوی سه برتری هیتا گوږئ و ده رگای دوستایه تی و ناشنایه تی داخست. توشی هر
کس له قزلباش و جه لالی بوویان - که بؤ جیبه جیکردنی کاروباری پتویست له هوردو
وه ده رکه وتن - ده یانکوش و پوتیان ده کرده وه. دووپاته بوونه وه ی نه و کارانه دژمنایه تی
له نیو هردوولادا به هیتر ده کرد. محمده پاشاش بؤ توله نه ستاندنه وه له جه لالیه کان
وه کار که وت و پیاوه کانی پؤل پؤل تا به رقه لا ده چوون و له و لاشه وه کورده کان لیتان
وه خو ده که وتن و به پیریانه وه ده هاتن و له هردو لاه چهند کس ده کوژدان و بریندار
ده بوون. کار له کار تراز و شه پ و کیشیه گهرمتر بوو. هیندیک کس له جه لالیه کان -
که له محمده پاشا درېونگ بوون - به تاییه تی محمده بیه گی برای (تهویل) و ده ست و
پتوهنده کانی بیان داوه و چوونه کن نه میرخان. به و جوړه نیزیکه ی سپسه د چوارسه د
کس په گه ل نه و که وتن. نه وه ش پتر نه و ی له خوبایی کرد و محمده پاشاش به جاریکی
هراسان و جاپز بوو. ناگری دژمنایه تی له نیوان نه واند ه لگیرسا. فرمانی قه ز له باره ی
کورده یاغییه کاند درا و ملک و ولاته که یان داگیرکرا. حسنه خان به ناچاری له وینده ری
دامه زرا و چلونا یه تی به پیچکی ته ختی پادشا راگه یاند. نه و خه به ره له نه رده ویل به عه رز
گه یشت. وه که له سه ره تاوه نووسیمان عالی جه ناب (نیعمتادوده وه) حاتم به گی بؤ
نه ولای په وانه فرموو که به چاوکی ژیرانه ته ماشای نه م سنوورانه بکا و نه گه نه میرخان
هیچ جن متمانه بین دلی بداته وه و به که رمی شاهانه هیواداری بکا. جه لالیه کان له دوری
قه لای نه و راگوږئ و وه که سالان جن هواریان بداتئ. پینج هزار تومن زیږی نه غد
له خه زینه ی دارمالی شاهانه وه ریکړئ و پیدا به جه لالیه کان. جا نه گه نه میرخان هر
دانه موزا و که له پره قی و که له وه کیشیی کرد، ناویکی به و ناگره ه لپړښتی و ملکه کانی

ئەو بەسەر جەلالییەکاندا دابەش بکا، تا لەوێ نیشته جێ بن و ئاسەواریش لە کوردە
لاسارەکانی دیکە ببێت.

باسی چوونە ورمیی (ئییعمادودەولە) و گەمارۆدانی قەلای دەرەم و
کارەساتەکانی دەوری قەلای

کە عالی جەناب (ئییعمادودەولە) لە نەردەوێڵەوێ هاتە تەوریز و دەگەڵ پیریوداقخان
حاکمی تەوریز و بەرخورداریه‌گی ئەنیسی تۆچی باشی و تەنگچییه‌کانی نیسفه‌هانی و
خوراسانی و تەوریزی و باقی وەپێ کەوت، دوو هەزار کەسیش جەلالی کە لە تالانی قراچە
نەردەوانەوێ دەگەپانەوێ و پەگەڵ کەوتن.

لە سەلماس، خان وەلەد غازی به‌گی حاکمی ئەویش وێپای ئەولیا به‌گی کۆپی سەیفەدینە
کۆیرەیی حاکمی ئەنزلەئ و سۆما، پەگەڵ لەشکر کەوتن. پۆزی سێشەمۆ- بیست و شەشی
شەعبان - گەیشته‌ هۆردووی ورم. حەسەن خان و مەحمەد پاشا و گەورەکانی به‌پیریوێ
هاتن و به‌ خزمەت گەیشتن. هۆردووی لە جیگای باش دامەزرا.

پۆزی پاشن، جەنابی (ئییعمادودەولە) پیاویکی باوهرپێکراوی دەگەڵ مەلیک ناغا
مەحمەدی (تەسووجی) کە ناشنایه‌تی کۆنی دەگەڵ ئەمیرخان هەبوو- ناردە کن ئەو.
پاش ئامۆزگاری دۆستانە و خێرخوایانە داوایان لێ کرد کە مل بدا و لە دەورووبەری قەلای
بۆ دیدار ئامادە بێ؛ تا پێگایەک بۆ نەهێشتنی ناگۆکی و ناتەبایی بدۆزنەوێ و دلی ئەو
بێننەوێ جێ. ئەمیرخان ملی دا و لە قەلای هاتە خوار و جەنابی وەزیریش به‌چەند کەسەوێ
چوو. چاویان به‌یه‌کتر کەوت و لە هەموو بابەتێک دوان.

ئەمیرخان به‌ ئاس و پەڵاسدا دەچوو و به‌فرۆفیل و دپۆ و دەله‌سه‌، خۆی به‌غولام و
نوکه‌ر نیشان دەدا و ده‌یگوت: «لە ترسی به‌ره‌للایی و ئاکاری ناله‌باری جەلالییەکان و
دپۆنگی لە به‌رگریکردنی حەسەن خان، پەنام بۆ ئەو چوار دیواره‌ هێناوێ. مەحمەد پاشا
به‌هیوای ملک و ماشی منه‌ و منی لە خزمەت خاوەن شکر بۆسو و به‌دناو کرد. ئیستاش
تکام ئەوێه جەنابی وەزیر لە خزمەت خاوەن شکر عوزرم بۆ بخواریتەوێ. لەو زستانەدا

لیم که پښ بۆخۆم نه بزوم. یه کتیک له کوپه کانم له خزمهت ئیوه دا ده نترمه باره گای به رزی. جا که به هاری خاوهن شکو به ره و کویتستان هات، بۆخۆشم دیم بن پښمه ی ماچ ده کم. جه نابیی (نیعتمادوده وه) دلنای کرد هه موو شتی لښ قبول ده کرئ به و مه رجه ی به لښی خوی بښته جښ. بریار وا درا چونکه قه لاداری نه و دهنگی داوه ته وه، بۆ نه وهی خه لک بزانه نه و یاغی و سه رکیش نییه، به خوی و که سوکار و ده ست و پیوه ندیی وه بښته نیو قزلباش و ده گه ل گه وره گه وره کان یه کتر ببینه و هیچ ترسی نه بښ. پوژیک نه و میوانی (نیعتمادوده وه) بښ و پوژیک (نیعتمادوده وه) میوانی نه و بښ؛ تا ده نگوباسی نیوانخۆشی و یه که تیی نه وان له و سنوره بلاو بښته وه. نه میرخان به وه پازی بوو و قهراری دا سبه یښ بښته خورئ.

جه نابیی وه زیر کوپیکی جوان و باشی پازاند نه وه. چونکه نه میرخان نهیده ویست چاوی به جه لالیان بکه وئ، بریار درا تا قه که سیک له و تیره له م کوپه دا به شدار نه بښ. نه وئ پوژئ هه رچی چاوه توپوون؛ سو راخی نه میرخان نه بوو. دیسان ناغا محمه دی (ته سووجی) یان نارده کنی، بزانه بۆچی دیار نییه؟ پاش و توو پوژیکی نۆر به ناغا محمه دی گوت: «قه سی پاسه ته وه یه پښ سپیه کانی برادۆست له فیل و ده هوی قزلباش و جه لالی نه مینه نښ و پښیان وایه (نیعتمادوده وه) - که پیاوکی تاجیک و خاوهن قه له مه. پښشی نه وانی پښ ناگیرئ و نیمه ی پښ ناپاریزئ. به کورتی یه خه ی خۆم له ده س ئیوه نانیم، نه گه به قازانجی خۆمی بزانه کوپیک به دیاری و پښکیش وه ده نترمه خزمهت خاوهن شکو و نه گه به یالیک دیکه یان له سه ردا یه، نه وه له و هه وشه خزاوم و جگه له قه لاداری چاریکم نییه».

کورتی ببپښه وه، له بښه وه بپی و ناپاکیی نه و ناشکرا بوو. دیاری دا که و توو پوژیکانی بۆ فروفیل و خۆبواردن بووه. نه و قه لا قایمه له خوی باایی کردوه و پښگای سه ره پوژی و لاساری گرتو ته به ر. عالی جه ناب (نیعتمادوده وه) ده گه ل نه میره کان پوژیان کرد و هاتنه سه ر نه وه، هښده نه رمکیشی له پاسه ته میرخان به هیچ باریک ده گه ل قازانجی ده ولت ناگوئج. هاتنی وه زیری گه وره و باوه پښکراوی ده ولت بۆ بښ قه لای نه و به ده ست به تالی گه پانه وه ی نۆر شووره بییه و قبول ناکرئ. هه موو خۆیان له قه لاگرتن هه لکرد، خه به ریشیان به پښکی ته ختی شا پراگه یاند...

له پښدا به لښم دابوو نه م چیرۆکه تان وه ک چۆن پووی داوه به ته واوی بۆ بگښه وه؛ جا بۆیه به پښو یستم زانی که میکتان باسی قه لای دمدم بۆ بکه م: نه و قه لایه له سه ر دوندی کیوکی یه کجار به رز دروست کراوه که یه ک پارچه به ردیکی درێژوکه و ته سکه و وه ک

پشتی گا هه لکه وتوو. لای شیمال و جنوبی دۆلی زۆر قوولن، که له ژۆرلا بۆ سه رێ، ده بێ به په یژه ی خه یال بۆی بجی. له بهر به رزی پێویستی به شووره نییه و شووریه یان بۆ نه کێشاوه. دوو لایه که ی دیکه یان - که پاناویی قه لاکه یه و لای پۆژه لات ی پالی وه به رزایی چیا داوه و شووریه کی زۆر ته وای بۆ کێشراوه و بورجی بلندی هه ن و ده رگایه کی هه یه. لای پۆژئاوای - که له گۆرایی نیزیکتره - شووریه کی یه کجار قایمی هه یه و ده رگایه کی به ره و جنوب ده کرێته وه. له ده روزه را بۆ عه رزی، پێگایه ک به نێو به ردیدا هه یه که نه ونده ته نگه به زه حمه ت سوارێکی تێوه ده چێ. سه نگه ر برنده پێش له لای پۆژه لات و پۆژئاووه نه بێ نا کرێ. له لای پۆژه لات تیره او ژێکی بۆ ده رک ی قه لآ بمێنێ، یه کپارچه به ردی سه خت و ته خت و په قه. له بنه وه بوو دپی بۆ لێ نا درێ، که به رده که بپاوه بورجیکی زۆر به رز و قایمیان لێ دروست کردوو که بۆ خۆی قه لآیچه یه که. تا نه و بورجه به رده ست نه کرێ سه نگه ر برنده بن قه لآ محاله. ئای قه لآ له حه وزێکی گه و ره را دا بین ده کرێ که به باران پێ ده بێ. به لآم له لای شیمال - له نێو گه لێدا نیزیکی قه لآ کانیه ک هه یه؛ ئای زۆر که مه. نه میرخان خۆگه ی بۆ کێشاوه و پێی بۆ کردۆته وه و ده حه وزه که ی کردوو. ئای نه و کانیه له ئیواره وه تا به ربه یانی حه وزه که ی پێ ده کا. ئاوه که ی به شی پۆژێکی قه لآ نشینه کان ده کا. گومبه زێکیان له رێکی عه رزی له سه ر حه وزه که هه لآخستوو که له پێش چاوان ون بێ، پێی ده لێن (سولق). بۆ پاراستنی حه وزخانه که بورجیکیان به بال قه لآوه هه لآچنیوه. له لای جنوبیه وه سه هۆلدا نیکیان ساز کردوو که له زستاندا به به فر و سه هۆل داخدرێ. له ته نیشته وێ حه وزێک هه یه؛ تا نه و به فر و سه هۆله ی له گه رمای هاویندا ده وتیته وه و ده بیته ئاو به فیژ نه پوا و له ویدا کۆبیته وه و له کاتی که م ئاویدا به کاربێ. نه و سه هۆلدا نه ش قه لآیچه یه کی له سه ر دروست کراوه و پاسه وان و تفه نگچی له سه ر دانراوه؛ به ویش ده لێن (بوزلق) یا (قارلق)، پێگای ویش وه ک پێگای (سولق) له ده ره وه را ونه.

به کورتی نه م قه لآیه له پێنج قه لآ پێک هاتوو. یه کیان نه سل ی قه لآکه، یه کیان قه لآی خوارێ، یه ک (سولق) و یه ک (بوزلق) و نه و ی دیکه یان بورجی گه و ره ی ده ره وه ی ده رگای پۆژه لات که له پێشدا با سه مان کرد. هه ر پێنج نه وه ونده به رز و قایم که په یکی تیزپۆی بیر و میرووله ی خه یال پێیان تێ نا با و وێیان هه لئا گه پێ.

جه نابی وه زیر به لێزانی و بیرتێژی و شیاوی خۆیه که مه ندی زیبک و زا کونی هاوێشته کۆنگره ی داگیرکردنی نه و قه لآ نه سته مه. خه ریکی سازکردنی ئامرازی پێویستی قه لآگیر ی بوو، له و کاته دا پێنج سه د تفه نگچی له له شکری تایبه تی خاوه ن شکو به سه رکرده یی (سه فه ر قولی) به گی یوزباشی و قۆچیه کانی (چگنی) بۆ کۆمه ک گه یشتنه جێ. گه نج

علی خانیش کہ له تهریز بوو۔ به له شکرکی په رداخه وه هات. حه سەن خان و نه میرانی
 هاوړپتی نه و تفهنگچیه کانی نیسفه هانی و میرفه تاحی سه رکرده یان بۆ بهری پۆژه لات
 داندوران و بهری پۆژئاو اش به پیریودا خان نه سپیږدرا. مرادخانی سولتان چینی و خلیل
 سولتان و محمه دتقی بهگ بۆ بهرام بهر قه لایچه ی بوزلف نیردران و پاراستنی دهر وازه ی
 نه ولا به گنج علی خان نه سپیږدرا. تفهنگچی مازنده رانی ده گهل سه فەر قولی بهگ و
 قورچی چگنی، بۆ بهری شیمال تاعین کران. بهر خوردار بهگی نه نیس و توپچی بهکان به دوو
 توپی گه وره و یه کی (بالمیزه) وه دامه زران و قبان سولتان بیگدلی به سه رکرده ی توپخانه
 داندرا. جارئ توپیکی بجوکیان له دهریای په شه وه به که شتی هیئا و له سەنگه ری حه سەن
 خان دابه ستر. محمه د پادشا تووشی نه خویشی دل هات؛ خزمه تیکی پی نه سپیږدرا.
 به لام جه لالیبه کان به سه ر به شه کانی له شکر دابه ش کران. پینچ هزار تومن زیری شایی
 عه باسی - که بۆ باربووی جه لالیبه کان هیئرابوو. به سه ریاندا به ش کرا. بۆ هر هوزکیان
 جئ هه واریک له پیش چاو گیرا. له شکر خپوه تی هه لدا و هر ده سته یه ک چووه سه ر کاری
 خوی. نه میرخان خه به ردار بوو و ترسا. زورجار پیای نارد و خه ریک بوو به دروو ده له سه
 نه و کیشه ی له کۆل بکاته وه؛ به لام چونکه فروفیله کانی ناشکرا بیوون، گوئ نه درا قسه کانی.
 به ناچار ی نه ویش خه ریکی به رگری و قه لاداری بوو. چهند کهس له نه میرزاده کانی برادوست
 له قه لا دهر په پین و هاتنه پیزی شا په رستانه وه. هه رکهس له قه لاوه ده هات ده یگوت:
 قه لانشینه کان له بهر کهم ناوی سه خله تن. چونکه له بهر وشکه سالی و کهم بارانی ناوی
 هه رزه که زوری له که می داوه و نه وی ماوه ش بۆگه ن بووه و دیدن به چوار پیان. ناوی
 خوار د نه وه بریتیه له ناوی سولق، نه ویش تاس تاس دهرئ به پیاو ما قوولان نه گه ر سولق
 داگیر بکرئ جگه له خۆبه ده سته وه دان چاریکیان نییه. نه ویش بیتو له بنه ورا بوودپی بۆ
 لئ بدرئ، گیزانی زور گران نییه. نه و ته گبیره نه قل ده یگوت و نه گه ر به و جۆره ناچار یان
 کردبان خۆبه ده سته وه بدهن، زور له شه پ و خوینر پزی باشت بوو. هه مو کوششی خویان
 بۆ نه و کاره تهرخان کرد. وه ستا که ریزکه نه کان خه ریکی بوود پلیدان بوون. تا عه رزه که
 خاک و نهرم بوو به هاسانی چوونه پیش. که گه یشتنه به ردی، سه وه یان چین و شه وانه
 له پښای دور وه گلایان ده هیئا و سه وه کانیان پر ده کرد و به ریز دایانده نان و کولانیکی
 سه رداپوش راویان دروست ده کرد. حه سەن خان له لای پۆژه لات وه ناوا ده چووه پیش.
 پیریودا خانیش له لای رۆژئاوا سپر به ره و ژورر ده چووه پیش و هر نه و کاره ی ده کرد.
 کورده کان له بهر به یانه وه ده پژانه سه نگره وه و شه پی باشیان ده کرد و دم به دم هاره ی
 تیری تیز په پی نه وان په یامی نه جلی به گوئی غازیبه کان پاده گه یاند و گولله ی تفهنگ وهک

تەرزە بەسەر ئازاكاندا دەباری. دوو سێ جار بە پۆژی پووناک خۆیان دەسەنگەران هاویشت و شەپی بەسام و گرانیان کرد. غازییەکان زۆر سەیر، خۆیان پادەگرت و توندیان بەرگری دەکرد. هەموو جارێ لە هەردوو لایان زۆر دەکوژان و بریندار دەکران. جارێکی پەلاماری مەتەریزی نیعمەتوللا سولتانی سوڤیاندا؛ سوڤییەکان ئازایەتی و مەردایەتیەکی سەیریان نیشاندا. پێنج کەس لە زارەکی مەتەریزەکە یەک لە دواى یەک کوژان و نەیانھێشت کوردەکان خۆی تێ باوین. هەر کەس دەکوژا گیانبازێکی دیکە جێی دگرتەو. لەو پۆژەدا هەموویان پیاووەتی و ئازایەتیان نیشاندا. لەو شەپەدا حەوت هەشت کەس غازى کوژان و پازدیک بریندار بوون. کوردەکانیش تا بیست کەسیان لێ کوژا و سێ چل کەسیان برینی ھێنا و چییان بۆ نەکرا و چوونەو دە قەلاو. لە سەنگەری حەسەن خانپا ئەو تۆپەى بەرەو بورجەکە. دابەسترا بوو، پاش بیست پۆژ. بەلکە مانگێک. تۆپباران چڕێکی لە بورجەکە کردبوو؛ بەلام ھیشتا و نەبوو پێدا وەسەر بکەوێ. حەسەن خان ھەلەشیی کرد و سەریەخۆ بێ ئەوێ پرس بە (نیعمەتادوولە) بکا، پۆژێک ھێرشى بردە سەر بورجەکە، دوازدە لاوی ھەلکەوتوو ئازایانە خۆیان گەیاندە سەر بورج. چەند کەسیان ئەنگوان و ھەلدێران. ئەوانی دیکە چاوترساو بوون و کەس نەویژا ھەلکشێ و خۆیان ھەلداشت. دووسە کەس کە گەیبوونە بن بورجەکە، لەوێ دامەزنان. تا نیوہەشەو شەپ بوو و خەریکی کۆلێنی دیواری بورج بوون.

لەوکاتەدا کوردەکان لەپەر لەپشتەو پەلاماری غازییەکانیان دا و بووبە شەپە شیر. لەسەر بورجەوێش گوللەى تەنگ داباری، لە قەلاشەو دەسپێژ دەکرا و کۆمەک بۆ غازییەکان نەدەنێردرا. ناچار غازییەکانیان دەستیان لە شەپ ھەلگرت و گەپانەو. لاوی ئازا و ھەلکەوتوو لەو شەپەدا کوژان و بریندار بوون. حەسەن خان لە بەر ئازایەتیى شیتانەى خۆی، پەشیوان و شەرمەزار بۆو. کاریک بوو کرابوو؛ لەبەر ئەوێ جەنابی وەزیر لە دواى چووان نەچوو و دلخۆشیى داو. لە شەپێدا زۆر کارەساتی وا دەقەومێن. گرتنی قەلایان بێ کارەساتی وا نابێ.

پاش ماوەیەک کە کەریزەکەنەکان کاریان کرد، لە بن عەرزەو نەیانتوانی سەرچاوەکە بدۆزنەو. سەریان لێ شتوا بوو و نەیاندەزانی بوودپەکە بەرەو کوێ لێ دەن. بە ناچاری ھەرچەند ھەنگاوێکی دەچوونە پیش نیشانەییکیان دەچەقاند؛ کە دیاریی بوودپ بۆ کوێ دەچن. بەو نیشانانە کوردەکان لە کەینوبەینەکە گەیشتن. لەبەر بێ ئاوی وەک ماسی کەوتبوونە تۆپ و ھەلبەزەلبەزیان دەکرد. ھەموو شەوئ ھێرشیان دەھێنا سەر بوودپەکە و دەگەڵ تەنگچییەکانی مازەندەرانی و سەفەرقلی بەگ و قۆرچی چگنی کە پاسەوانی

بوودې بوون به شه پ ده هاتن. شه پی زور گوره ده کران و شه و بو پریان نه بوو. که پیزه که نه کان ده رفته تی کارکردنیا نه بوو. سئ مانگی په مه زان و شه شه کان و نیوجیژنان به و جور شه پ و کششه دریزه ی هه بوو. دوو سئ جار خه لک لکی زوری شه پنه که و ژن و مندالیان له قه لاره وه درنا که ژماره یان نیزیک به هه زار کهس ده بوو.

نو خه لکه شله ژاوی خو یان ده گه یانده ناو. گه مار و دراوه کان نو کانیکه یان به ناوی حیات ده زانی و فیداکارانه بو پاراستنی سولق تی ده کوشان. له ولایشه وه نوپه پی هه ول بو دوزینه وه ی سرچاوه درا و بی سوود بوو. چونکه ناوی حیات ون بوو. جه نابی وه زیر ته گبیریکی دیکه ی کرد. برپاریان دا که به سهر عه زیدا بو ی بچن و سهریانی گومبه زی سولق کون بکن و توپی گوره له دیواری په یزه به رهو دالانی ناو دابه ستن و ناگری بدهن، که کورده کان نه وین هاتوچوی کانیه که بکن. بوودپه کهش به بن عه زیدا هه لی بدن. قه رار درا که میر سؤفی و میر پازووی و میر موقه ددهم له سهن گره کانیا ن بیته دهر و سهن گره بگوینه وه بو سر سولق. حه سن خان پیوای کارامه ی له جی خوی دانان و بو خوی سهر پهرشتی نو نه میرانه ی وه ستر گرت. پیریودا قخانش سهن گره یکی به رهو سولق دامه زراند. جه نابی (نیعتیما دوده وه) نه وهنده ی نو قه لا گرتنه به لاره گرنگ بوو که بوخوی هاته سهر توپخانه. بیست و یهک پور له سهر توپخانه ی بوو. له به یانه وه هه تا نیواره توپ هاویشتن و پاراستنی سهن گره کان له ژور چاوه دیبری خویدا بوو. هه موو شه وئ هه ر ترکیکی به هه ر نه میریک نه سپیزد ربابیه، به یانی لیته ده پرسراوه و نه گهر ته نه خه تیدا کردبا، سهر کوته ده کرا. کورده کان زور هه راسان بوون. که شه و راده شکا لوی ته یار و په رداخ و چه کردار ده هاتنه دهر وئ و له ده وری سولق شه پ ده ست پی ده کرا و نازایه تییا ن نشان ددها. له ولایشه وه مه شخه ل هه لده گیرسان و له بهر پووناکی مشخه لان، تفه نگیبیه کان به ربه رکانیا ن ده کرد. هه موو شه وئ ژماره یه که له هه ردو لایان ده کوژان و بریندار ده کران. له لاپالی چیا، نه شکه و تیک هه بوو که به سهر سولقا ده پیروانی. کورده کان له بن نه شکه و ته که وه بوود پریکیان لی ددها که له نه شکه و ت بیته دهر و لای سهر و له غازییه کان ببپنه وه و ده ریا ن په پینن و بو هه میشه به رگری له و کاره بکن. پاش نه وه ی نو خه به ره به نه میره کان گه یشت، وایان به باش زانی که پیته ده سستی بکن و نه شکه و ته که بگرن، تا له داگیرکردنی سولقا ده سستیان بگریته وه. نزیکه ی سی لوی له خو بووردو و هه لکه و توو نو نه رکه یان وه سستی خو یان گرت. ده گه ل گزینگی هه تا و نو لاره نازایانه له زارکی سهن گره وه به بهر قه لادا به غار پویشتن و خو یان ده نه شکه و ت هاویشتن. له قه لاره زوریان تفه نگی پیوه نان، به لام له یه که کس زیاتریان لی نه کوژا.

که شه و به رگی عه باسیانی ده بهر کرد، نه میره گه وره کان تا نیوه شه و له سه سه نگره کانی خویان پراوهستان و پاسه وانیان کرد. پاش نیوه شه و دوو دهسته له کورده کان هاتنه ده ری، قو لیک پوویان ده سه نگره کان کرد و شه پریان هه لایساند و خه لکیان به خویانه وه خه ریک کرد و قو لیکیش له بن نه شکو ته که وه سه ریان ده ری تا و ده گه ل نه وانه ی له نه شکو ته دا بوون، شه پریان ده ست پی کرد، نه و لاوه نازایانه چاک وه ده ست هاتن و تا گولله یه کیان پی ما و تیری کیان له تیرداند بوو، شه پریان کرد و نه شکو تیان به دهسته وه نه دا. پاش نه وه ی چییان پی نه ما و ده که سیشیان لی کوژا و چی وای نه مابوو کورده کان خویان ده بال باوین و ناسه واریان لی بېرن، نه و بیست که سه ی مابوون ده ستیان دا شیران و له نه شکو ته ده ره پین و به نیو کورده کان وه ریوون، تا به قوونه شه پ بپوون و نه وه ی نه جه لی وه ده رنگی که وتی به زیندوویی بگاته سه نگر. هه شتی برینداریان هه رچو نیک بوو گه یشتنه وه و نه وانی دیکه ریگای نه مانیان گرته پی ش. کورده کان دوو برینداریان که یه کیان تفه نگچیکی و نه وه ی دیکه یان پازوکی بوو به زیندوویی گرت و بردیانه قه لایه. نه میرخان له نازایه تی نه وان سه ری سوورما بوو و نه یه یشتبوو بیانکوژن و ده رمانی کردبوون و پاش نه وه ی برینه کانیان ساپیژ بیووه نیزی دابوون بیته وه ده ری.

به کورتی، له به ره به ری به یاندا نه و شه ره دواپی هات و که لاکی کوژراوه کان- که له بهر زارک نه شکو ته که وتبوون دیاربوو. غازیه کان که میکیان سام پی نیشته. جه نابی (نیعتیما دوده وه) دلته نگ بوو و هه ره شه ی له نه میره کانی موقه ده م و سو فی و پازوکی فهرموو.

به لام له شه ری دا نه وانه هه ره ده بن و نه ویش بو نه وه ی دژمن دلخو ش نه بن، زیاتر له پوژان خه ریکی کاروباری شه پی بوو. هه ره نه و پی پوژی چل غازی (نیستاجلوو) که له گه ل حه سن خان بوون- پریان هه ستا و غیره تیان بزووت و خویان بو گرتنه وه ی نه شکو ته ناماده کرد. (نیعتیما دوده وه) له نیزندانیان دوو دل و له پووداوی دویش و نیگه ران بوو. حه سن خان زوژی هه ول دا و گو تی: نه مشه و بوخوم ناگام له وانه ده بی و به سیسه د که سه وه به رگری له هیژشی کورده کان ده که م. جه نابی وه زیر له یه ک خو ش و لایه ک ناخو ش په زای دا و به قبان سولتانی بیگدلی و نیما م قو لی سولتانی ناچرلووی نه سپارد که پشتی حه سن خانی له و شه و دا به هه موو هیژی خویانه وه بگرن. له سه ره داوای نه میره کان، ده که سه ی دیکه یان په گه ل خستن و به تیکرایی بوونه په نجا که س. به ته یاری و چه کرداری، تی شوو و پیو یستی چه ند پوژیان هه لگرت و لینگیان دا به ره و نه شکو ته. کورده کان له نازایی و خو به ختکردنی نه وان سه ریان سوورما. که شه و داها ت زووتر له شه و پی دی هاتنه ده ری و شه پ قه و ما و

شه پټکی په کجار توند و گوره. حسنه خان و نه میران له دهره وه و کورپه کورپه نيو نه شکوت له ژوره وه به گز کورده کانداهاتنه وه و تا بهر بهرې به يان شه يو و کورده کان هرچه ندی تن کوشان چبيان بؤ به چی نه کرا و به شه له ژاوی گه پانه وه و غازييه کان پياوانه نه شکوتيان داگيرکرد. هه موو شه وئ چنه کوردیان - که تا به يانی ناويان ده کيشاوه. به توپ و تفنگ ده کوشت و بريندار ده کرد. تا ورده ورده سه نگر هه لکشان و گه ينه سه ربانی حوزی سولق. گومبه زی حوزخانه يان کون کرد و له وټرا پټگای ناويان ديتنه و زانبيان سه رچاوه کی له کوټيه. کورده کان خه ريکی دوزينه وهی چاره بوون. هه موو پوژئ له نيو بوودپه کوه شه پيان ده کرد و بهرگرييان له کاری نه و که سانه ده کرد که بوودپيان لن ددها. نه ميره گه وره کان پوژئ هه ژدهی مانگی قوريان جهنگی نيوه پوټيه، کايه کی زوريان ده کونی سولق کرد و ناگريان تن به ردا. پاسه وانی حوزخانه خويان له بهر نه و قانگدانه رانه گرت و هه لاتنه وه بؤ قه لا. غازييه کان خويان فرېدا خوارئ و سولقيان داگيرکرد و پټگای ناويان باش به خشت و قوې گرت، نه وئ پوژئ هه رايه کی گوره له بن قه لا ده ست پئ کرا؛ کورده کان زود تن کوشان بهرگری له و کاره بکن. به لام ده روست نه هاتن و هيچيان بؤ نه کرا. پاسه وانی سولق به تفنگچييه کانی مازنده رانی نه سپېردرا و نه ميره گه وره کان هه ريه که گه پانه وه بؤ سه نگره کانی پيشووی خويان. جه نابی (ثيغتمادوده وه) ش له توپخانه را گه پراوه بؤ مه زلی خوی.

نه ميرخان و گه وره گه وره کان تا ده پازده پوژ به ناوی که می بوزلق و خه لکه که ش به ناوی بؤگنی حوزی گه وره قه ناعتيان کرد و خه ريکی قه لاداری خويان بوون چونکه داگيرکردنی سولق له زستانه وه تا به هاری کيشا. وه ختی بارانی هات و هه وره کان نه مسال به پيچه وانهی سالی پابردوو وهک فيلانی مه ست که وتنه شريخ و هوپ و به پوحمی خولای که کهس نازانی چنه زوره، نيزيکهی مانگیکی بئ نيوپر باران باری و ليی نه کرده وه و قه لانشينه کانی له ناو بئ نیاز کرد. چونکه ته گبير ته قدیری پئ هه لئاوه شيته وه، نه و هه موو هه ول و تيکوشانهی له و سئ مانگدها بؤ داگيرکردنی سولق نه انجام درا به فيرپوچوو قه لانشينه کان پتر له جاران خه ريکی قه لاداری بوون.^۱

۱ - نه م کاره ساته تا نيره له سالی بيست و ستيه می پادشايه تتي شا عه باس سه فه ويدها که پټکه وتی سالی ۱۰۱۸-۱۷ کوچييه پووی داوه و له لاپهړی ۷۱۹ ژه ۸۰۱ کتیبی عالم نارای عه بیاسی نوو سینی نه سکه ندره به گی تورکمان، چاپی گولشه ن، تاران، ۱۳۵۰ نوو سزاه. دوايه کی ده که وټته سالی بيست و چواره می پادشايه تتي شا عه باس. هيمن

باسی داگیرکردنی قه‌لای ددرم و کورانی شه میرخان و دهست پیتونده‌کانی

هه‌روه‌ها کاره‌ساته‌کانی دیکه، که هیندیکیان له سهرده‌می ژیانی (نیعتیما دوده‌وله) دا و هیندیک پاش نه‌و پوویان داوه.

چونکه له‌به‌ر بارانی زۆر وه‌کو گوتمان سولق نه‌وتقی نه‌بوو، بریاردارا که هه‌موو نامیره‌کان سه‌نگه‌ری خۆیان به‌پینگای کووچه‌ی به‌سه‌وه‌تاندا به‌رنه‌ پیش و قه‌لاکه‌ی به‌یارمه‌تیی خودا و هیژی باسک بگرن. جه‌نابی وه‌زیر له‌ مه‌زلی خۆی باری کرد و بۆ لای سه‌نگه‌ری حه‌سه‌ن خان هات. سه‌نگه‌ریکی به‌سه‌رکرده‌ییی (سه‌فه‌رقولی) به‌گ و پیاوه‌کانی تاییه‌تی شا کرده سه‌نگه‌ری خۆی و لویدا دامه‌زرا. له‌ هه‌موو لاه‌و شه‌و و پۆژ تی ده‌کوشان و شتوومه‌ک و که‌ره‌سته‌یان ده‌کیشاوه. سه‌وه‌ چنه‌کان، سه‌ویان ده‌چنین و هیندیک گل و قورپان له‌ پینگای دووره‌وه‌ دیتا تا سه‌وه‌کانی پر بکن. ئاسنیان به‌سه‌ر ته‌خته‌یه‌کی نه‌ستووردا کیشابوو و که‌ردوونه‌یه‌کیان سازکردبوو که‌ کارگه‌ره‌کان له‌ پشت نه‌وی کار بکن و له‌ گولله‌ی زه‌برزه‌ن و تفه‌نگ بپارێزرین. به‌و جۆره‌ شه‌وانه‌ کاریان ده‌کرد و که‌زه‌گه‌ز ده‌چونه‌ پیش، ده‌گه‌ل نه‌وه‌شدا هیچ شه‌ویک نه‌بوو که‌ دوو سن که‌س نه‌نگێودرین و له‌نیو نه‌چن. ده‌پیشدا حه‌سه‌ن خان و نه‌لیاس خه‌لیفه‌ی قه‌ره‌داغلو و میرفه‌تاحی مین باشی، تفه‌نگچییه‌کانی ئیسفه‌هانیان به‌و جۆره‌ی گوتمان بردنه‌ پیش و سه‌نگه‌ریان گه‌یاندنه‌ بن بورجی گه‌وره‌ی ده‌ره‌وه‌ی قه‌لا و ته‌نیشته‌ دیواری. قه‌رابه‌گ ناویک که‌ وه‌کیلی شه‌میرخانی بوو، پاسه‌وانی له‌و بورجی ده‌کرد. که‌ریزه‌که‌نه‌کان چه‌ند پۆژ کاریان کرد و نه‌و دارانه‌یان ئاگر تی به‌ردا که‌ بۆ قایمی ده‌نیو چینه‌ی دیواریان کیشابوون. نه‌و دارانه‌ سووتان، دیواره‌که‌ هه‌ره‌سی هیتا و زگی دا و نیوه‌پۆیه‌ک - که‌ کارگه‌ره‌کان خه‌ریکی نانخواردن بوون - لایه‌کی بورجه‌که‌ بزوت و تیک پووخوا و ده‌سته‌یه‌ک له‌ پاسه‌وانه‌کان ده‌گه‌ل خاک و خۆل بۆ نیو دۆله‌که‌ جاله‌بوونه‌وه‌.

که‌ نه‌وه‌ پووی دا، جه‌نابی وه‌زیر به‌ حه‌سه‌ن خانی ده‌ستوور فرموو که‌ ئیتیرچ وه‌ختی راه‌ه‌ستانه‌، هیرش بۆ بورجه‌که‌ به‌رن. حه‌سه‌ن خان فره‌مانی هیرشی دا. هه‌وه‌ل که‌ سێکی پیتی له‌سه‌ر بورجه‌که‌ دانا و تفه‌نگی له‌ قه‌رابه‌گ دا و سه‌ری به‌ری و هینایه‌وه‌، پاله‌وان محمه‌د ناویک بوو له‌ تفه‌نگچییه‌کانی خۆزانی ئیسفه‌هانی. له‌پاش نه‌و دوازه‌ که‌سی دیکه‌

وه سهر بورجه كه كه وتن و هوت هه شت پاسه وانيان له سهرئ سهر بړی. خوشكه زای نه میرخان - كه لاوئكي نژد جوان چاك و شنگ و شوخ بوو. هه لدیږا و له خوارئ ده گهل گیله پیاوئكي تیره ی چینی - كه له پاسه وانان بوو. ټیك ټالقان و ده ست به یه خه بوون. هه ده سبه چن كوشتی و سهری بړی و هیڼایه وه جه نابی (ثیعتیما دوده وه) نژدی پښ ناخوش بوو و گهلئك به سهر كابریدا هات و نه و خه لاتهی به هیوای بوو نه یدرایه.

بیبړینه وه، بودجه كه داگیركرا و پاسه وانه كانی زیاتریان كوژدان و چهند كه سیشیان له بن دار و بهرد و گلدا خنكان. نووسه ری نه م پیتانه. كه له و هاتو چویه دا په فیقی جه نابی وه زیر بوو. نه م چوار نیوه شیعه ری به دلدا هات و نووسی:

این برج كه یافتی بفتحش تایید
از مطلع آن برآمدی چون خورشید
كوتاه بُدی ز رفعتش کیوان را
از دامن خاكریز او دست امید

یانی:

نه و بورجه كه بڼ گرتنی ده ست گيرا
له ناسوی نه وی وهك هه تاو هاتیه ده ر
نه وهنده به رز بوو كه ده ستی هیوای كه یوان
كورت بوو بڼ نه وهی بگاته توره پژی

كاتیك بورجی گورین - كه وهك به ردی سهر پڼگای غازیان بوو. گيرا، كار هاسان بوو. له ماوه ی ده پوژدا سه نگره كانیان گه یانده ده وروبه ری قه لا و توپچیه كانیان دامه زراند. توپچي گه وده ی بالیمزبان به رامبه ر به قه لای سهرئ و توپچي ديكه یان به رامبه ر به قه لای خوارئ له سه نگره ی پیربودا خندا دامه زراند و ده ستیان به گولله باران كرد و ته نگیان به قه لانشینه كان هه لچنی. نه میرخان سهری لی شیوا و كورده كان هیوا پراو بوون، چونكه گهلئك له خزم و كه سوکاره كانیان له و شپانه دا كوژدان. قه لانشینه كان ده ستیان به هاتنه ده ر كرد. هه موو پوژئ ده كه س و بیست كه س له كورده كان و له جه لالییه كان خویان ده رباز

ده کرد و په نایان بۆ سه ننگه ره کان ده هیتنا. له سه ره فرمانی پیروژ په نا ده دران و خه لات ده کران و دلخوشی ده درانه وه.

به کورتی کاری قه لا گه یشته جیگایه ک که نه وړو سبه ی بگیرئ. که پرودای مه رگی (اعتماد الدوله) پوی دا. نه و پروداهه هه موو که سی په ریشان کرد و کاری قه لای. که نیزیک به ته وای بوون بوو. که میک وه دواخست. قه لانشینه کان خوراگرت بوون. تا محمه د به گی شاملوو. که کرابوو سه ردار. گه یشته جئ. نه میره کانی پیشوو تازه هاتوو به وپه پری له خوراگرتنه وه خه ریکی گرتنی قه لا بوون. به ماوه یه کی کورت سه ننگه ره کان له خواره وه گه یشته بن دیوار و بورجه کان به زه بری توپه به رده وشینه کان وه له رزین که وتن و درز و که لیتیان لئ په یدابوو. له لای سه ره وه، نازایانی قه لاشکین هیرشیان هیتنا و دوو سی بورجیان داگیرکرد. له لای سه ننگه ری پیروداقخانیشه وه غازیه کانی تورکمان په لاماریان بۆ بورجه کانی خواره وه. که کوپه گه وری نه میرخان فرمانده ی بوو، برد و پتی هه لچوون و وه سه ره که وتن. پاسه وانه کان خویان بۆ پانه گیرا؛ ده ستیان لئ هه لگرت و پایان کرد بۆ قه لای سه ره وه. خه وشه که کراوه و له ویرا خه ریکی هه لکه ندنی دیواری نیوان دوو قه لاکان بوون. پاسه وانه کانی بوزلق پیایان نارد خزمه ت نه میره کان و نامانیان خواست و ته سلیم بوون و بوزلقیان به ده سه ته وه دا. سی قه لای قایم گیران؛ کورده کان له فره که وتن، هه موو پرویان له مالی نه میرخان کرد که نه ویشیان کردبووه نارین قه لا. غازیه کان بن ترس خویان ده قه لا هاویشته. جگه له مال نه میرخان، هه موو که لیتن و قورینی قه لاکه یان داگیرکرد نه میرخان که ته ماشای کرد له هه موو لاه به لا ده وری گرتوو، کورده کانی له شه پکردن مه نه کرد و ناردیه کن محمه دخان و تکای کرد که بۆخوی ده گه ل غازیه کانی شاملوو بیت نه یوقه لا؛ چونکه له حه سه ن خان ده ترسم و زورمان خوین له یه کتر پشتوو نه و ناگاداریمان لئ بکا خۆم و کوپه کانم و خیزان و ده ست و پیوه نده کانم به سه لامه تی بنیژته بهر باره گای به رزی شا.

۱ - چلوتایه تی پروداهه که نه وه یه: پوژیکی ده گه ل نه میره کان له مه زلی (گنج علی خان) بوون. ئیواری که هاتنه وه سه ریکی توپخانه یان دا، سه ری شه وئ هاتنه دیوه خان. پاش به جی گه یاندنی نوژان، تا دوو به تل شه و پابرد وهک جاری جاران زۆر به پوهگه شی و پووخواشی ده گه ل خه لکی مه جلیس قسه ی کرد. کاتی خه و چوو جیی نوستن. نووسه ری نه م پیتانه هیشتا نه گه ییووه مه مه زلی خۆم که به دوامدا هاتن؛ منی هه ژار سه رم سوپما که ده بی هوی بانگکردنم چ بی؟ یه کی دیکه گه یشتن و گوئی: جه نابی میرزای به مه رگی موفاجات ته وای بوو. هه موو تووشی سه رسوپمان و خه م و په ژاره بوون. خه به ره که مان به خاوه ن شکو راگه یاند. هه ر نه و شه ی ته ره که مان له بن قه لا هیتنا خوارئ و شووشتمان و کفتنمان کرد. ئیواره ی نه وئ پوژئ ناردمانه وه ته وریژئ. نه میره کان ناردیان له دووی نیما قوئی خان که به له شکریکی ته یاره وه له سلما س بوو.

له و کاته دا خان نه بدالی موکری به چنه د کس له نيزيکاني خوږه وه هاته دهر. نه ويان ناره قوناغي نه لياس خه ليفه ي قه راداغلو، که ميواني نه وي. له پاش نه و محمه د به گي براي (ته ويل) به و جه لاليپانه وه که له قه لادا بوون دهر که وت. پاشان محمه د به گ له سر ويستي نه ميرخان چوو نه قه لا. نه ميرخان و کوږه گوره که ي و نيزيکه ي سه د که س له عه شيره تي برادوست، هه موو زړي پوښ و تفهنگ به دده ست و چه کدار، به هه موو نه سپاږي شه پوه له مالې هاته دهر؛ ده گه ل محمه د به گ په کتريان دي و دووسه د که سيکيش له قه لادا مانه وه.

محمه د به گ پاسه واني به ديارپه وه دانان که کس ويان نه پزي و پوو له ماليان نه کا. نه ميرخان و دده ست و پتوه نده کاني هينا مالې خوي خپوت و بارگاهه که گوره ي تايپه تي بو هه لدان. ناردي له دووي حه س نه خان و نه ميره کاني تر که بين نه ميرخان ببينن. جا نه وده مي هه رچي قازانجي ده ولته تي تيدابو نه وه ي بکه ن. بوخوشي و پري براکاني دانيش و به گه رمي ميوانداري لي کردن. که حه س نه له خپوته که نيزيک بووه ناردي به دواي محمه د به گي دا و بانگي کرده ده ري. نه هاتني حه س نه خان بو خپوت و چوونه دهر ي محمه د به گ نه واني نيگه ران و درېونگ کرد. حه س نه خان به محمه د به گي گوت: «سرم له کاري تو سوپماوه و قه ت وام له تيگه يشتن و ليژاني تو پانه ددي که به خوت و برايانه وه له نيو نه و ياغي و سه رکيش و لاسارانه دا دابنيشي که ده ستيان له خويني خويان شوشتوه و جي متمانه نين و نابي به هيچ باريک برويان پي بکري. ته گبير نه وه په که نه وان له بهر يک بللو بکه ي، نه ميرخان و کوږه که ي و چنه د که سان به نه ميرکي بسپتره که پاش نه وه ي فرمانمان بو هات جي به کين.»

محمه د به گ نه و قسه ي پي به جي بوو. پياوي ناره کن نه ميرخاني: «مانه وه ي نه و هه موو که سه پيکه وه له جيگاهه که نيمکاني نيه، بو خوت و کوږ و خزمه کانت ليژه به سه پتونه و نه واني دیکه داده به شين.» نه ميرخان ملي پاکيشا؛ به لام ناواله کاني مليان ندا و گوتيان: «بوخوت دلنيای که نه ميره کان سه ريخو ناوپر نه تو بکوژن، به لام يه که له نيمه ناهيلن. بريارمان و ابو که له خوشي و ناخوشيدا پيکه وه بريڼ، نيسا وا دياره تو ژياني دوو پوژت پي باشته. نيمه ليک هه لئابريڼ و نه گه ر بکوژيڼ با پيکه وه به رين.» جوابيان ناره وه ده ري.

له کاتي نه و هاتوچويه دا له مال نه لياس خه ليفه هه را په دابوو، کاتيک خان نه بدالي موکرياني ناره قوناغي نه لياس خه ليفه، بو خوي له سه نگر بوو. پياوه کاني خريکي ميوانداري و به جي گه ياندي نه رکي پويوست بوون و شه ري تيان بو هيتان. له و حاله دا

خه لئفه. که پیاویکی سۆفی و خاوهن ئاکاریکی ساکار. بوو به سه ردا هاته وه و میوانه کانی
 زۆر به خیرهاتن کرد و له پیاوه کانی توو په بوو که به و گه رمایه بۆ چهک و بهرگی
 شه پتان له براده ران نه کردۆته وه. خزمه تکارێک هات که بهرگی شه پیان لێ وه رگری و
 سووکیان بکا. خان نه بدال و ئاواله کانی خه یالێکی دیکه یان به دلدا هات. ده سه به جێ
 له جیی خۆیان پاپه پین و شیریان هه لکێشا و چه ند شیریان له ئه لیا س خه لئفه دا و
 چه ند که سیان له خزم و پیاوه کانی. که بێ چهک بوون. له نئو خێوته بریندار کرد.
 غازیه کانی قه راداغلو پییان زانی و به شیریی پووته وه له خێوته تی وه ژوورکه وتن. ئه لیا س
 خه لئفه و دوو که س له خزمی کوژرا بوون و چه ند که سیش بریندار بوون. پوویان له
 خان نه بدال کرد و نه ویان به ئاواله وه له توپه ت کرد. ئه و پوودا وه قسه ی حه سن خانی
 وه پاسه ت گێپا و که س متمانه ی به وان نه ما. قزلباشی غه زاکه ر، پۆبونه شیران و ده سه ر
 که سه وه نه چوون و شیریان تی نان. هه ر که س له و پۆش پیشت هاتبو وه ده ر. چ کو رد
 چ جه لالی. کوژرا. چونکه به رده سه تبوونی ئه و چینه غه داره وه ک ئیمانی نا هو میدی بوو.
 ئه میرخان و ئاواله کانی هیرشی قزلباشیان بۆ ده وره ی خێوته که یان دی و پاپه پین و
 لبادیان کون کرد و غازیه کانیان وه بهر ته نه گه کان دا. له ولا شه وه خێوته گولله باران
 کرا. بیسه ت سی که سیان وه به رهاتن و کوژان؛ ئه وانی دیکه به شیریی پووته وه ده په پین
 و به شه پرکردن به پێگای نه ماندا پابردن. له شکری پق هه ستا وای ده ست به کوشتار کرد
 که ئه و که سانه ی شه ش مانگ له وێ پیشت هاتبوونه ده ریش ده ریا ز نه بوون؛ ته پ و وشک
 پیکه وه سووتا. ئه وانی له قه لاش مابوونه وه ئاسه واریان لێ برا. به کو رتی قه زاقه ده ر وای
 هینابوو و ئه و پوودا وه له خۆیه وه قه و ما. پاداشی نه مک به حه رامیی خۆیان وه رگرت. پاش
 لیکۆلینه وه زاندا که ئه میرخان و ئاواله کانی ته گبیریان کردبوو و هاتبوونه سه ر ئه وه که
 پزگاریان له ده سه ت قزلباش ئیمکانی نییه؛ گو تبه وییان؛ «به رگی شه پێ له بهر ده که یان و
 چه ک هه لده گریان و ده چینه ده ری. هه مو ئه میره کان له و کوژپه دا کو ده به نه وه؛ ده سه تیان
 لێ ده ده ینه شیران، تا له ده ره وه ئاگادار ده بن چوقه واریان لێ ده پین. ئه گه ر توانیمان
 وه ده رکه وین و خۆ پزگار بکه یان، ئه وه باشه؛ ئه گه ر نه مانتوانی، به س نییه تو له ی خۆمان
 له پیشتا کردۆته وه و خوینی خۆمان نه ستاندوه و پیاوانه کوژراوین». بۆیه ئه م ئازابه تییه
 له خان نه بدال پووی دا و له پیشتا ئه لیا س خه لئفه ی کوشت. خودا بۆخۆی ده زانی.

پاش ئه م پوودا وه کو په بچو که کانی و خا و و خیزانی ئه میرخان ئه و ی مابوون، هینایان
 بۆ هۆردووگا و مال و سامانی قه لانشینه کان به سه ر غازیه کاند دا به ش کرا. له حالیکه
 که هۆردووی خاوهن شکۆ له (گاودۆل)ی مه راغه بوو، ئه وه ی قه و ما بوو به عه رزی پیرۆزی

گه یشت. له سهر فهرموده، چند پوژنیک گنج علی خان به خوی و تفهنگچیه کانیوه له بن قه لا مانوه و نه میره کانی دیکه به له شکره وه پوویان له دهرگای خاوهن شکوی عالم په نا کرد. له چیمه نی قه راجووق گینه باره گای پیژوز. ولات و سامان و دهسته لاتداری ورم، به قبان خانی برای محمده به کی بیگللی نه سپیدرا. سن هزار تومن زپری نه غدیش بو پیداوسته کانی قه لای دمد و یارمه تی غازییه کان و پیاوه کانی نه و دیاری کرا. فرمان درا له سنووری ساردوقورغان و گاورود تا سه لماس، هه موو نه میر و حاکمه کان له بهر حوکمی نه و دابن و له قسه ی دهرنه چن. نه ویش به لشکرکی ته یاره وه چوو بو وینده ری و خریکی ناوه دانگردنه وه قه لا بوو. گنج علی خانیش به خوی و تفهنگچیه کانیوه تیکه لی هوردوی گوره بووه.^۱

باسی بمره و مراغه چوونی نا و پوه ههستانی له تیره ی موکری و قه تلز عاسی نهو تیره

عه شیره تی موکری له پیپه وانی نه م ده ولته و له سنووری گاودولی مراغه و سندوس و میاندواوا نیشته چی بوون. له سهرده می شای به هه شتیدا سهرکرده ی نهو تیره به ده ست نه میره ناویکه وه بوو. پاش مردنی شا و له سهر تهخت دانیشتنی سولتان محمده پادشاه که سولتانی پوم بوو. په یمانی باوک و باپیرانی خوی هه لوه شانده وه و دنیای هیدی و هیمنی نالوز و پهریشان کرد. شه پ هه لایسته به دهره کانی سنوور، بازاپیان گهرم بوو. نه میره ی ناویراو. که زور سالان نهک په روه رده ی نه م ده ولته بوو. پنگای نهک به حهرامی و یاغیبیون و هه لگه پانه وه ی گرت پش، ده گه ل پومیان پککوت و ده سستی کرد به تالان و کوشتار. له سندوس و میاندواو و مراغه دا هاته سهر په وه ی (قه راجیوق) که په وه ی تاییه تی حه زه تی شای به هه شتی بوو و به باشی ناویانگی به دنیادا پوی بوو. ژماره یه کی زوری له په وه دان و پاسه وانی په وه کوشتیون و په وه که ی داگیرکردبوو.

۱ - نه م کاره ساته له سالی بیست و چواره می پادشایه تی شا عه باسی سه فویدا پوهی داوه که پککوتی ۱۰۱۸ ی کوچیه. نه سکه ندره بیگی تورکمان له لاپه کانی ۸۰۷ - ۸۱۱ ی کتبی عه لم نارای عه باسیدا باسی کردوه. حه یف پوژ و مانگی گیرانی دمد و گورانی نه میرخانی نه نووسیوه. هیمن

ھەمىشە دەگەل ئەو ئەمىر و قزلباشانەى دەبوونە ھاكىمى مەراغە شەپ و كېشە ھەبوو. دەمىكىش لە خراپە و كۈشتار و بەدىل گرتنى ژن و مندال پانەدەوہ سەتا. پاش مردنى ئەمىرە بەگ، شېخ ھەيدەر بەدەستورى بېگلەرىگى پۇميان بوو بە ئەمىر و لە باوكى زياتر سەرىخۇيى پەيدا كرد.

بەلام لە زەمانى فەرمانپەروايى سولتان مەھمەدخاندا لە پاس جەغفەر پاشاى بېگلەرىگى تەوريز سەركىشى دەكرد. چەند جار نيزىكانى خۇى ناردە بارەگای عالەم پەناى پادشاى مەزن و بچووكى خۇى نیشان دەدا؛ تا شاھەنشە بۇ داگىركردنى ئازەربايجان چوو. شېخ ھەيدەر ھات بۇ پېسىمە ماچكردن و لاواندراوہ؛ ھەزەتى شاى پاىەبەرز و سېبەرى خودا، ھەلەكانى پېشوروى تيرەى موكرى بەخشى. دەسەلاتى مەراغە و دەورپىشتى - كە ھەمىشە بەدەست يەكېك لە ئەمىرە مەزنەكانى قزلباشەوہ بوو. دا بە شېخ ھەيدەر. ئەو لەبن قەلاى ئېرەوان ھەك لەجېى خۇى باس كراوہ - كوژرا. خاوەن شەكو لەبەر ھەقناسى جېى باوكى دا بە قوبادخانى كوپى كە ھېشتا مندال بوو. بەكەيخوادا و پدېن سېپەكانى عىلى فەرموو تا كوپ گەورە دەبى لە قەسەى دايكى - كە كچى پياوماقوولېكى قزلباش و ژنېكى وشيار و ئاقبەو دەرنەچن. بۇ ئەوہى قوبادخان خۇى بگرى براىەكى شېخ ھەيدەر كە ناوى ئەمىرخان بەگ بوو لەنىو عىل ھېنادەر و جى و پاىەى دايە و كردى بە ھاكىمى گەرمپوود. براكەى ترى خان ئەبدال داواى مەزنەپەتېى دەكرد و سەرى بۇ برازاكەى دانەدەنواد و ھېندېك پياوخراپ و بەدەپەى موكرى لەخۇ ھالەندبوو. چەند جار لەشكرى ناردرا سەر و دەريان پەپاند؛ تا ئاخىرى ھەك باسكرا پەناى بۇ ئەمىرخانى برادۆست برد و لەكن ئەو ماىەو. لوتف و دلسۆزى شاھانە قوبادخانى گرتەوہ و سەرىخۇيى تەواوى پەيدا كرد و ھەموو ھۆزەكانى موكرى بەردەست بوو. لەنىو سەرھۆزانى ئەم تيرەدا پياوى بەراز سورشت و پىوى سېفەت ھەبوون كە لە پىگای پاست دووركەتېوونەوہ و لە چۆلى سەرەپۇيدا گەورە بېوون؛ دەگەل قزلباشان - كە مەراغە خاوەن مەك بوون - خراپ دەجوولانەوہ و بەزۆر زەويىەكانىيان داگىر دەكردن. قوبادخانېش كە گەيشت، لەبەر نەزانى و پېسىى دەروونى دەگەل قزلباشان پەفتارىكى ئالەبارى گرتەپېش. ھەرچەند لەو چەند سالاىى نوايىدا زۆر نافەرمىانى و ئاكارى دزىو لە خۇى و لەزىز دەستەكانى دەبېندرا و گەرد لەسەر دلى مەبارەكى شاھانە دەنېشت، بەلام لەبەر بەزەبى و دلسۆزى تايبەتى خۇى و لە پېش چاوكرتنى خەزەتى شېخ ھەيدەر، چاوپۇشېى لى دەكرا. تا واى لى ھات ئاوى لە ئاوەپۇيان دەركرد و سەرەپۇيى و لاسارىى لە پادە بردە دەر. ھەروەكوو سالى پابردوو ھوكم كرابوو كە قوبادخان بچېتە كن (ئىعتىماددەوہ) و لە داگىركردنى قەلاى دەمددا دەگەل لەشكر

به شداری بکا، خۆی له و خزمه تهش بوارد و نه چوو.

له به هاریدا که خاوهن شکۆ خه ریک بوو بۆ پێگهستنی کاروباری ئه و ناوچه یه به ره و سنوور بچن، قوبادخانیش ناچار به خۆی و چه ند که س له ده ورپشته کانیوه له (یورت قشلاق) به خزمه ت گه یشت؛ چونکه دلی پاک و پووناکی شاهانه له سه ره پۆیی و لاساری ئه وان گه ردی لێ نیشته بوو، هاته سه ر ئه وه که ئه وان هه شیایوی لوتف و دلسۆزی نین و پاره و سه رستان له ته میگردنی توندی ئه وان به قازانجی ده ولت نییه و خراپه و کێشه ی پتری لێ په یدا ده بێ. خۆی له ته میگردنیان خۆش کرد. به لام به لیزانی و وشپاری خۆیه وه، جارێ خۆی پارگرت و لوتفی ده گه ل کردن تا گه یشته مه راغه. قوبادخان و پدین سپیه کانی موکری له وه ده ترسان شا داوای په وه ی قه راجیوق بکاته وه؛ بۆیه به فیل، ئه سپه باش و هه لبژارده کانیان نارده جیگایه کی دوورده ست و چه ند بارگینی ناره سه نی کوردییان له وێ هیشه وه، تا ئه گه ر باسی په وه هاته گوێ ئه وان نیشان بده ن. هه ره ها ئاشکرا بوو که هه میشه ده گه ل سه ردارانی پۆمی که ینوبه ینیان بووه و خراپه یان ده گه ل لێقه و ماو و هه ژاران کردووه و له بهر ته عه سسویی مه زه بی زۆریان شه یعه کانی مه راغه ئازار داوه. که وابوو ده ستی زۆرداران ده بوو له یه خه ی هه ژاران بکریته وه.

به کورتی له نێو بردنی ئه و تیره به ده ف و سه ره پۆیه. که له موسلمانانی هه ر ناوێکیان هه بوو. ئه رکی سه ر ئه ستۆی شای دادپه ره ور بوو. ئاگری پق و توپه یی وا له دلی خاوینی شاهانه دا بلێسه ی گرتبوو که ته نیا به خوینی ئه و بێ فه رانه و وه کارکه وتنی شیرێ ئاگرپار نه بایه نه ده کووژاوه و دانه ده مرکاوه. له کاتی کدا که باره گای به رز له گاودۆل هه لی داوو، پۆژیک قوبادخان به خۆی و سه د و په نجا که سه وه پوویان له باره گای به رز کرد. ئێواره وه خت بوو گه یشتن؛ ده گه ل چوار که س له خزمه کانی بۆ حوزوور بانگ کران. که وه ژوور سه راپه رده که وت، له سه ر فه رمانی شا له وه ختی چه که مه دا که نه ندا غولامان بێ ئه وه ی بیلان ببزوون - کو ت کوتیان کردن. که لاکێ پیسی ئه وانیان بۆ کووچه ی پشت سه راپه رده پاکێشا. بۆ ئه وه ی زیانی که له لایه ن ئه و پیاو خراپانه وه به غولامان نه گا. فه رمان به عه لی قولی خانی ئیشک ئاغاسی باشی شاملوو درا له بهر ده رکی سه راپه رده پاره و ستن؛ یه ک یه ک بانگیان بکا بۆ مه جلیس. که وه ژوور سه راپه رده ی پیروژ که وتن ده سه بجه ی غولامان بیانکوژن و که لاکیان باوژنه کووچه ی پشت سه راپه رده؛ تا له پێش چاوان ون بن. تا بیست سی که س به و جوژه کوژران و یه ک به دوا ی یه کدا فرێ دران. ئه وانی ده رێ که می که دردۆنگ بوون. یه کیان که هاته ژوورێ ته ماشای کرد خوین زۆر پژاوه و قوبادخان و ئه وانیش دیارنن؛ قیژاندی و ده ستی دا خه نجه ر. مو حیب عه لی خانی شاه ی سیونی بریندار

کرد. دوو سئ کهس که به دوایدا ده هاتن کشانه وه و خهریکی پاکردن بوون.

غولامان و قورچییان تیتیان و هرووکان، هر له وئی پارچه پارچه یان کردن. نهوانی دهروه تی گیشتن، پایان کرد نه سپان. هیندیک هر له و دهرویه ره و هیندیک له وهختی پاکردندا کوژدان و تاقیان لی بپا. له و وهخته به سامه دا خاوهن شکو هاته دهر و سواری نه سپی ره سهن و خوشبزه بوو و پووی له قه لای گاودول کرد و سه ریا زانی قزلباش کوشتن و تالانی عه شایری موکرییان پی نه سپیدردا. خاوهن شکو به تلک له شه و چوویو که یشته قه لای گاودول.

هیشتا نه م خه به ره نه که بیووه قه لا که له شکر به ژور قه لا و هروبوو؛ هر که سیان وه گیر که وت خستیان. علی قولی خان ناردرا بۆ حه وشه یه کی دیکه که له و نیزیکانه بوو. په نجا شیست که سیکی ده ست به سستراوی هینا ده رگای به رز. غازییه توله نه سستینه کان به چاو قوچاندنیک هه موویان ناردنه ولاتی نه بوون. زور له و که سانه ی ده یانه پینان خزمه تکار و پیتمه ره داره کان هر به زه بری گزپال و پاچ و پیتمه ره سر و میتشکیان ده کوتان و ده هاپین. نه سفه ندیار به گی ناوچی باشی عه ره بکه رلوو، له سره فرمانی خاوهن شکو به سر ره و ناردرا بۆ که رمپوود و به فیلکی شه پرکه رانه وه نه میرخانه ی برای شیخ حه یدر و نه و په نجا که سه ی له تیره ی موکری که ده گه ل نه و له ورمن بوون به جاریک کوشت. حوسین سولتان برازای شیخ حه یدر و نهوانی ده گه ل نه و له ورمن بوون به ده سستی حه سهن خان کوژدان.

به کورتی قه تلای عامی نه و تیره به قه له می ته قدیر له سره لاپه ره ی پوزگار نووسرا. نه و چهند پوزهی که شا له قه لای گاودول ماوه، هه موو پوزی ده سته ده سته و پۆل پۆل ده یانه پینان و له سهریان ده دان. به هرامی خوینخور تاویک له تیغ وه شانندن و خوین رشتن پانه ده وه ستا. هیندیک له نویماق و نییی و نوریاد که له نیو نهوان مابوونه وه، به و تاوانه ی له نیو تیره ی دژی ده وله تدا خویمان ماتکردوه و له کاتی ده سته لاتی پۆمیاندا نه که پانه وه نیو قزلباش هه موویان کوژدان.

بیبرینه وه ناورگی تیره ی موکری کوژاوه و نیسه وه زه کان هه موو که وتنه بهر مه ودا ی شیریی به برشت و زن و منداله کانیشیان به دیل گیران. پاش چهند پوز بلتسه ی پقی شاهانه تا راده یه ک دامرکاوه و شیریه گ ناویک له و بنه ماله که هه میشه خو ی به خزمه تکار ده زانی و مه خسور به گ ناویک که برای نه و له پیزی نیشک ناغاسیانی باره گای به رزدا بوو، کرانه گه وره و مه زنی موکری و فرمان درا نهوانه ی له مه ودا ی شیر پزگار بوون و له که لین و په سیواندا مانه وه، په نا بۆ نهوان به رن و له کوشتن و تالان نه مین بن. پاش

نهم پروداوه شا چهند پوژنیک له نیو نوسپه کانی په وده له چیمه نی قهراجیوق پای بوارد و ولاتی مہراغہی به سولتان میر موقہدم نوسپارد.^۱

باسی دہہ ثلاث پیداکړندہوہی کوردانی برادوست بہم
قہلای دمدمدا و دیسان وہ دہکوتنہوہی بہتہ قہیری
خاوهنی تاسمان و نمتیران

خہ برنیکي به سام کہ له مازندہ رانی به گوئی خاوهن شکو گہشت، پروداوی سہیر و سہمہری دہہ سلات پیداکړندہوہی کوردانی برادوست به سہر قہلای دمدمدا بو. چلوناہ تہی پروداوه کہ نہوہیہ: وک له پیشدا باسمان کرد پاسہ وانی و دہستہ لاتداریی نهم ناوچہ و قہلایہ کہی به قبان خانی بیگدلی نہ سپردرا بو.

یہ کییک له ژنہ کانی نهمیرخانی چۆلاق - کہ لہ کچانی خہ لکی خو پریی نهم مالہ بندہ بو، دہگہل هیندیک له بؤورہ پیاوہ کانی نہناسراوی کرد له قہلادا مابوونہوہ و خزمہتی قزلباشیان دہکرد. قبان خان ہلہ کہی نهموہ بو کہ کوردی با نہناسراویش یی - له قہلادا هیشتبؤوہ. بؤ خوشی جاروبار دہچوو بؤ پاوئ. (نہلغ) بهگی برادوست - کہ خزمی نهمیرخان بو. وک کوند له ویزانہ کانی نهم سنوورہ ہلکورما بو و دہگہل نهم (عورت) ژنہ و قولچیہ کوردہ کان پہیوہندی بہرقہرار کرد. ہرپار وا درا ہر کاتیک قبان خان بہشو له قہلا و دہرکوت ناگاداری بکن.

پوژنیک قبان خان بؤ پایی له قہلا و دہرکوت. بہ نہلغ بہگ راگہیہ ندرا، شوئ بہخوی و چل پہنجا کہس کوردہوہ ہاتنہ بن قہلا. نهموان بورجیکی سولقیان کہ بہتہ نیشست قہلاکہوہیہ کون کرد، نہلغ بہگ و ناوالہ کانی یہک یہک ہاتنہ ژوورئ؛ لہپر پاسہ وانی نهم بورجہیان کہ له خہودا بو کوشست. ہر کہسیکیان له ہر بورجیکیدا له خہودا دی بہرہ و نهمانیان بہرئ کرد، چوونہ نہقارہ خانہ و نہقارہی شادمانییان لی دا، نهم کوردانہی

۱ - بہداخوہ نهمکندہر بہگ - کہ میژوونوسیکی تقد ورد بوہ - پوژ و مانگی نهم کارہ ساتہی پوون نہکړنوتہو؛ بہلام چونکہ له پیزی پروداوه کانی سالی بیست و چوارہمی پادشایہ تہی شا عباسدا له لاپہری ۸۱۱ - ۸۱۶ هی عہلم نارادا نووسراوہ، دیارہ نهم کارہ ساتہ له سالی ۱۰۱۸ هی کوچیدا پووی داوہ. هین.

له قه لادا بوون تیڭرا لایان کزبوونه وه. خه لکی قه لا وه خه بهر هاتن و نه وهی هه رگیز به خه یالایاندا نه ده هات به چاوی خویان دی، سهریان لی شیوا و دهستیکیان که وته نه ملا و دهستیکیان که وته نه ولایه. بهو شه وه ره شه هه راوه وریا له قه لادا په یدا بوو، قزلباشه کان به ناغا و توکهر و پیشخزمه ته وه که له قه لادا په یدا بوون، بی نه وهی ناگایان له چه ندوچونی داگیرکه ران بی، به دلئیکی پر ترسه وه به نه ملا و نه ولای قه لادا خویان فری دا و هه لاتن و تا به یانی تا قه که سیکیان له قه لادا نه ماوه. کورده کان له قه لادا مانه وه و مال و سامانی قزلباشیان داگیرکرد و له کورده کانی ده وریه ر، داوی کومه ک و یارمه تیان کرد.

نهو خه بهر به سامه به قبان خان گیشته. نهنگوستی په شیوانی به ددان گه ست، پووی له لای قه لا کرده وه. ناغا سولتانی موقه دم له مەراره خه بهری زانی و به سه رپه و به یارمه تیه وه هات. یه کیک له هه لکه وته باشه کان نه وه بوو که سه د و په نجا که س له کورده یاغیه کان که بۆ کومه کی قبان خان به ره و قه لا ده هاتن، تووشی ناغا و سولتان و پیاوه کانی قبان خان هاتن، شه ر قه و ما و کورده کان شکان، زوریان لی کوژا و نه وی مانه وه و ده رچوون هه لاتن. پیریودا قخان حاکی ته وریز و شه هیر سولتانی موکری له بیستنی نه م خه بهر شه له ژان؛ به تره ختان خویان گه یاندی، قبان خانیش به شه رمه زارییه وه تیکه ل به نه میره مه زنه کان بۆوه.

پوون بۆوه که قه لانشینه کان زور که من. له بیرى هیرشبردندا بوون که ناوی په حمه تی خودا به سه ر نه م ناگره دا کرا. نه لغ به گ پوژیک بارووت به سه ر تفه نگییه کانیدا به ش ده کا، قه زاقه دهر وا جاری بوو پریشکیک ناگر که وته نیو بارووت و گرئی لی بلندبوو و لایه کی پوومه تی سووتاند و په کی خست. نهو سووتاوانه ی ناگری ناهومیدی، له قه لاداری که وتن و که ده وری قه لایان وا به ته ندراوی هاته پیش چاو، له گه یشتنی کومه ک ناهومید بوون. ترس و ناهومیدی ته نگى پی هه لچنین و جگه له پاکردن هیچیان په چاو نه کرد. له شه ویگدا که وه ک دلی نه گبه تباران ره ش و تاریک و تونوک بوو. هه رچی پتیا ن هه لگیرا و توانیان له نه سپه حه ساوه کانی قه لایان نا و نه لغ به گیان به که لاکى هاویشته سه ر نه سپیک و له ده رفه تیگدا ده روازه یان کرده وه و هه لاتن. نه میره کان پاش ناگاداریبوون وه دوايان خستن، به لام ویتان پانه گه یشتن.

جاریکی دیکه ش نهو قه لایه که له قایمی و به رزیدا ده گه ل ناسمانی شین به رامبه ری ده کا که وته وه دهستی له شکری پادشا.^۱

۱ - نه م پووداوه له سالی ۱۰۲۴ی کزچیدا که به رامبه ری بیست و توهمین سالی پادشایه تیی شا عه باسه قه و ماوه و له لاپه ره ۸۸۸ - ۸۸۹ی عالم نارای عه باسیدا نو سراوه. نهوی بۆ من جیی داخه نه وه یه که نووسه ر ناوی نه م ژنه قاره مانه تۆله نه ستینه ی نه نووسیوه. هیمن.

مهم و زین

دوهم بهیتی کتیبی ئوسکارمان، مهم و زینه. مهم و زین به ناویانگترین چپوکی کوردییه. کام کورد هیه ناگای له چپوکی مهم و زین نه بن. یا هیچ نه بن ناوی نه کچ و کورپه ناکامانهی نه بیستبن. له شیعری شاعیره کۆن و تازه کانهاندا ناوی مهم و زین هاتوو.

چپوکی مهم و زین هر به کوردی نه ماوه ته وه. تا ئیستا به ئه لمانی، فرانسهیی، پووسی، ئهرمەنی و تورکی ته رجه مه کراوه. له ساللی ۱۳۴۱-۱۹۶۲ دا ئهم بهیتهی له م کتیبه دا هیه، به دهستی کاک (عوبهیدالله ئه یوو بیان) هاتوته سه ر پۆنوو سی کوردی و زۆر باشیش کراوته فارسی و چاپ کراوه.

ئهم چپوکی له م کتیبه دا چاپ کراوه (په حمان به کر) بۆ خۆی ده لێ به چوار پۆژان بۆ ئوسکارمانی گوتوو و ئه ویش تو ماری کردوو. من که زۆر جارم ئهم بهیته له زمانی شایه رهکانی هاوچه رخم بیستوو ئهم بهیتهی زۆر به ته واو ده زانم.

به بپوای من مهم و زین زۆر کۆنه. زۆر کۆنتره له وهی ئیمه بیرى لێ ده کهینه وه؛ به لام هه روا هاتوو و تازه کراوه ته وه و پهنگی گۆپیوه. که چی به وه موو گۆرانه وهش نیشانهی ئاینی زه رده شتی به ئاشکرایى پتوه دیاره و ئه وهش به لگه ی کۆنبوونی ئهم چپوکیه. له سه رانه سهری بهیتهی مهم و زیندا له نیوان خودای خیر و شه ردا ملانهیه؛ ملانهیه کی توند و به ربه رهکانیکى سهخت و له ئاشتی نه هاتوو. ئه گه ر به کره مه رگه وه پ، به کری شو فار و به دفه پ وهک خودای شه پ- دهیه وه ئی مهم و زین - ئهم کچ و کورپه پاک و خاوی تانه پيسوا بکا، خودای خیر (قه ره تاژدین) گه وره ترين مه ردايه تی و فیداکاری ده کا و بۆ پاراستنی ئابپووی ئه وان ماللی خۆی ناگر تێ بهر ده دا و خانى نه مریش کاره ساته که مان ئاوا بۆ ده گێژیتته وه:

مالا خوه ژ پهنگ قوم زردشت

دا ناگر و گازیا خو پراشت

ناگر کو دگرته خان و مانان
 وی گرته به گازی و فغانان
 نه قوام و قبایل و عشایر
 بالجمله بزینه ده فاع ناگر
 ناگاه کو بوون نه میر و غلمان
 خالی کردن نه و سرا و بستان
 نوژی کو بزینه وی هوارې
 وی موته مې وه گوته یاری
 تاژدین ته دی چه پهنګ نه دا کر
 موسا له بهر غم زوا کر

به یتبیزی ساکاریش نه و نه قلّه مان به زمانیکی سهر بؤ ده گنږ پته وه:

قهره تاژدینی لورې

به زمانی عه ره بان^۱ ده ژننې خوږې

دور، گویتړ، لانکی کوږې

یا له زمان خاتوون نه ستیوه ده لن

نه نه و مالّه م ده وئ، نه نه و حالّه»

«نه نه و مندالّه م ده وئ نه نه و تفالّه

«به و شهرته ی له دنیا به سلامت بن، گهر دنی زهر و پووی پر له خالّه».

تاریکی بهرې پووناکی ده گرځ، خودای شه پ به سهر خودای خیردا زال ده بې. به کره
 شو فار واز ناهننې نه و کچ و کوږه بې تاوانانه به ناوات بگن. به لام دیسان پووناکی په یدا
 ده بیتوه، خیر زال ده بې؛ شه پ تن ده شکې. به کر ده کوژنې. نه ما دره نګ؛ پاش له
 نیوچوونی نه و دل بهر و دلداره بې مرادانه.

۱ - وئ ده چن شایر گوتبیتی (زمانی عه جه مان) له بری (زمانی عه ره بان)؛ به لام نوسکارمان که ره نګ
 بې نه تورکی زانېنې و نه عه ره بې، وای وهرگرتن؛ ده نا هم دیره تورکیه و له موکریان به تورک ده لن
 عه جه م. هین.

۲ - نور: ههسته. گویتړ: بیه، هه لگره

خانېي نەمر شاعىرى مەزىن و پاىە بەرزى كورد. ژيانى ھەتاهەتايىيى دا بە چىپۆكى مەم
و زىن. شاكارىكى دروست كرد كه تا دنيا دنيايە مايەى شانازىيى ئەدەبىي نەتەوايە تىمانە،
بەلام نەيتوانى بەيتە كۆنەكە لەنۆبەرى و لەبىر خەلك بەرىتەو. ئەو بەيتە ئىستاش ھەم
بە شىئەى بۆتانی و ھەم بە شىئەى موكرىانى ھەر ماو. ئەگەر تۆمارىش نەكرابا ھەر
دەماو؛ بەلام پەنگ بوو پترى گۆران بەسەردا ھاتبا.^۱

بىگومان سەرچاوەى مەم و زىنى خانى ھەر ئەو بەيتە كۆنەيە. ھەرەك پىم وايە
سەرچاوەى چىپۆكەكانى بىژەن و مەنیزە و پۆستەم و سوھراب و سیاوەش و... شانامەش
ھەموو بەيتى كۆن بوون و فیردەوسى تازەى كردوونەو؛ بەلام چونكە شىعەرى فیردەوسى
ساكارتر و ھاسانتەن بەيتە كۆنەكان لەبىرچوونەو و چونكە مەم و زىنى خانى، وردەكارىيى
شاعیرانە و سۆفیانەى زۆر تىدايە و ھەروا ساكار و ھاسان نىيە و نەخیندەوار ھىچ، نىوہ
خویندەوارىش باشى تى ناگا، بەيتە كۆنەكەى مەم و زىن ھەر بەسەر زار و زمانانەو
ماوہتەو.

پىرەمێردى نەمر شاعیر و پۆژنامەنووسى ھاوچەرخىش مەم و زىنى ھەيە. مەم و زىنى
پىرەمێردى ئىبىداعىكى خۆيەتى و زۆر لە بەيتە كۆنەكە دوورە. چىپۆكىكى شانۆيىيى باوى
پۆژىو. تەنانەت بەرەو ئەدەبىي پۆژناوایى چوو و ھەك دپامەكانى شكسپىر دەچى.
ئەو شىعەرە ناسكانەى خوارەو. كە لە چا و ھونەرى شىعەرىيەو بەرزى - لە مەم و زىنى
پىرەمێرد وەرگىراون:

ھەيپۆ ئىمپۆ پۆى شىن و پۆ پۆمە
كە مەم پۆى پۆى پەژارەى خۆمە
ئەو زولفە لولەم بۆ مەم شانە كرد
فەلەك كۆيەر بى بۆنىكى نەكرد
ئەو خال و مەلەى من بۆ مەم پششت

۱ - من لە مێژە بىر لەوہى دەكەمەو چۆنە زۆر بەيتى كۆنى كوردیى ھەك مەم و زىن، فەرز و ستى، خەج
و سىامەند، سەيدەوان، زەمبیل فرۆش و شىخى سەنعان بە ھەردوو كە شىئەى موكرىانى و بۆتانی ھەن. ئايا
لە ئەسلىدا بەكام شىئە بوون؟ كەى گۆراون؟ كى گۆريونى؟ ديارە بۆم نەچۆتەو سەر چ بىج و بناوانىك، بۆيە
خۆى لى دەبوێم و باسى لى ناكەم. ھەر ويستم ئەو دياردە بخەمە پىش چاوان، بەلكە لە داپۆژدا زانايانى
كورد لى بكوڵنەو.

پەيمانم وايە بۆى بەرمە بەھەشت
 لىيۇم دانابوو بۇ گفتوگۆى مەم
 عەھدە تا مردن واتەى پىن نەگەم
 ھەى مەم دەستى مەم نەگەيشتە تۆ
 وا نووگى خەنجەر بوو بەسەزاي تۆ
 خەنجەر بۇ دلە گەر راست دەوئ
 ئاخ مەمى تيايە نەك بەرى كەوئ

مەم و زىنى پىرەمىرد بە تۆرى خۆى پارچەيەكى ئەدەبى و كۆمەلەيتىي بەرزە . بە
 زمانىكى شاعىرانە و ھونەرمەندانە رەخنەى لە و پەسمە كۆن و دزىوھى كوردەوارى گرتووه
 كە كچان بەزۆرەملى دەمرىنن و دلى دلداران دەشكىنن و ئىستاش دەگەل سەردەمى
 خانىش فەرقىكى زۆرى نەكردووه . بەلام مەوزووگىكى نوئ و لاساگردنەوھەكى پۆژئاوايىيە
 كە دەگەل پۆشوشوئىنى كۆنى كوردەوارى يەك ناگرنەوھ و زۆر لە بەيتەكەش دووربۆتەوھ .
 زىن ھەم لە بەيتەكەدا و ھەم لە مەم و زىنى خانىدا بەمردنى خۆى لە سوئى مەم مردووه
 و ئەوھەش سۆزى ئەوئىن و وھەفای پتر تىدايە ، كەچى زىنى پىرەمىرد خۆى دەكوژئ ، قەدىم
 خۆكۆشتن لە كۆمەلى كوردەوارىدا نەبووھ ، ئەو ديارىيەمان زۆر لەمىژنىيە لە پۆژئاواوھ
 بۇ ھاتووه . ئاخىر ديارىيەكانى پۆژئاوا ھەموويان ھەر باش و بەنرخ نىن و زۆريان بۇ ئىمە
 مالئورانكەرن .

لە چىپۆكە كۆنەكانى كوردىدا باسى خۆكۆشتن ، تەنيا لە بەيتى خەج و سىامەندى
 موكرىانىدا ھەيە . خەج پاش مردنى سىامەند شىنى بۇ دەگىپۆئ و دواى خۆى لە تىكەشاخى
 كۆلەسپىان ھەلدەدۆئ و بەپەلى دارەبەنىدا دەدا . ئەوئىش تەنيا لە سوئى سىامەند نا ؛
 بەلكە لە ترسى براكانىشى كە زۆرى لىن نىزىك بېوونەوھ و لەوانەبوو بېكوژن . داستانىك
 وھبىرھاتەوھ ؛ ھەرچەند كەمىكەمان لە مەبەست دوور دەكاتەوھ ، بەلام پىنم خۆش بوو
 بېگىرەوھ . فەقەن بووم ؛ لە گوندىكى گەورەى كوردستانى ئىران دەمخوئند ، گوندەكە
 دوو مەلای لىن بوون ، مامۆستاكەى من مەلەيكەى پووناكبىر و خوئندەوار بوو كە تازەترىن
 كىتەب و چاپەمەنى دەخوئندەوھ و ئاگای لە وھەزەى دنياى ئەو سەردەمى ھەبوو . مەلاكى
 دىكەم پىاويكى زۆر وشك و كۆنەپەرست بوو و ھەموو شتى لە پوانگەى كىتەبە كۆنە پەپ

زهرده‌كانه‌وه دده‌ی و دژى هه‌موو شتىكى نوئى بوو. مامۆستاكه‌م گالته‌ی به‌بیروبیاوه‌پى كۆنه‌په‌رستانه‌ی ئه‌و ده‌كرد و ژۆریه‌ی فتواكانى به‌ به‌لگه‌ی شه‌رى هه‌لده‌وه‌شانه‌وه.

ئه‌و گونده‌ كێژىكى ژۆر شوخوشه‌نگ و جوان و چه‌له‌نگ و شه‌رمیۆن و به‌ئه‌ده‌بى لى بوو؛ كچى وا جوان له‌و گونده‌دا نه‌بوو ده‌یانگوت دلى به‌لاویكه‌وه هه‌یه. به‌لام كه‌س نه‌یدیبوو جارێكى پێكه‌وه پاره‌ستان. دوو براى لۆزه‌ده‌ر و یه‌سك گرانی هه‌بوون؛ هه‌چ كامیان ژنیان نه‌بوو و ئه‌م كچه‌ بناوانیان بوو. پیاویكى پیر و ده‌وله‌مەند به‌سه‌رى هه‌لوه‌ستا. براى گه‌وره‌ی حازریوون ژن به‌ژنه‌ی پێ بكا، كچه‌كه‌ بدا به‌بار به‌كابرا پیره و كچى كابرش بۆ خۆی بێنن، كچ نه‌ده‌چوو ژیر بار به‌ئاس و په‌لاسه‌دا ده‌چوو، ته‌نانه‌ت شكایه‌تى له‌ ئاغازنیش كرد. به‌لام ئاگاهه‌ له‌ هه‌ر دوو لاهه‌ پێشكێشی ده‌ستاند، به‌قه‌سێ ئاغازنى نه‌كرد و دادی نه‌پرسی، به‌زه‌برى خه‌نجر و كوته‌ك ناچاریان كرد مل پاكێشێ، مامۆستا كه‌ ئاگای له‌ هه‌موو شتىك بوو نه‌ته‌نیا بۆخۆى ماره‌ی نه‌كرد، به‌لكه‌ گوتی: به‌هه‌چ شه‌رعێك ماره‌ی نایه‌ و هه‌ركه‌س ماره‌ی بكا به‌تاله‌.

به‌لام مه‌لا پیره ماره‌ی كرد، هه‌ینده‌ی پێ نه‌چوو كچه‌كه‌ ون بوو؛ هه‌رچى لێى گه‌ران سوڤراخیان نه‌كرد. ده‌پێشدا پێیان وابوو وه‌دووكه‌وتوو، به‌لام كه‌س له‌ دیدا ون نه‌بیبوو؛ ته‌نانه‌ت ئه‌و كۆپه‌ی ده‌یانگوت خه‌زیشه‌ی لى ده‌كا. ژنه‌ چه‌نه‌دریژه‌كان بوختانیان پێ كرد و ده‌یانگوت: «به‌خولای خوشكێ چۆته‌ شار و په‌گه‌ل ژنه‌ خراپه‌كان كه‌وتوو». ناخرى باغه‌وانان به‌ بۆگه‌ن كه‌ لاكیان له‌نێو دارستانیكى چفۆر و قه‌وغادا دیتوه‌ كه‌ خۆی هه‌لاوسى بوو. مه‌لا پیره كه‌ ده‌ستێكى له‌و تاوانه‌دا هه‌بوو، نه‌ حازر بوو نوێژى له‌سه‌ر بكا و نه‌ ته‌لقینی بدا و نه‌هه‌شتى له‌ گۆرخانه‌ی موسلماناندا بیهێژن و گوتی: «به‌هیلاك چوووه‌ و به‌ موسلمانى نه‌مردوو». براكانى كه‌ تازه‌ په‌شیمان ببونه‌وه‌ هاتنه‌ خزمه‌ت مامۆستاكه‌ی من. ئه‌ویش قه‌سێ مامۆستا پیره‌ی به‌پاست زانى. ناچار ئه‌و كچه‌ بێ مراده‌یان به‌تاقه‌وه‌ ناشت. من ژۆرم پێ ناخۆش بوو و به‌ مامۆستاكه‌م گوت: «چۆن دلت هات بلی ئه‌و سووكایه‌تیه‌ به‌م كچه‌ هه‌ژاره‌ بكه‌ن». گوتی: «پۆله‌ من له‌ تۆم زیاتر زگ به‌م كچه‌ ده‌سووتی، پێم خۆش نه‌بوو سووكایه‌تیه‌ پێ كرا و له‌و به‌پوايه‌شدا نیم قیامه‌ت پاده‌بوو ئه‌گه‌ر له‌ گۆرخانه‌ی موسلمانان بیهێژابایه‌، به‌لام بابیه‌ته‌ په‌ند و كچى دیکه‌ فێر نه‌بن خۆ بكوژن». تێ فكه‌رم ئه‌وه‌ش چه‌شنه‌ چاریك بوو بۆ ئه‌و ده‌رده‌ كه‌ تازه‌ به‌گورده‌وارى وه‌ربوو و وه‌ك ئیستا په‌ره‌ی نه‌ستانده‌بوو.

هه‌ژار شاعیری به‌ناوبانگى و هاوچه‌رخیش مەم و زینی هه‌ر له‌سه‌ر كێشى مەم و زینی خانى به‌شیوه‌ی موكریانی كردۆته‌ شیعر. شیعره‌كانى گه‌لیك سوار و له‌بار پاراو و

تېرمانان. چىپۆكەكەشى ھەروەك خانى داپشتوو پەرۋەردە كوردوۋە و سەرى گرتوۋە. زمانەكەى يەكجار پەتى و بېگەرد و ساكارە. پەرە لە وشەى پەسەنى كوردى و بەپاستى ھەرەنگىكى دەولەمەندى زمانى كوردىيە. وشەى ئاۋەسەن و داتاشراو و تازەكووردەى تاك تاك نەبىن تېدا نىيە. بريا ئەوانىشى تېدا نەبان كە دەلتى پەلەى پەشن بەكراسى سېپى بووكەۋە. ئەگەر خانى مەم و زىنى كوردۆتە بەھانە بۆ دەرپىنى ھەستى پاكى نەتەۋايەتى و بىرۋاپى سۆفیانەى خۆى، ھەژارېش مەبەستى ئەسلىى لە ھۆندەۋەى ئەم چىپۆكە تۆماركردنى وشەى پەسەنى كوردى بوۋە و پىاۋ ھەق بلىن تۆرىش سەركەۋتوۋە.

مەم و زىن چىپۆكىكى نەتەۋايەتى كوردىيە. بۆ ھەموو شاعىرىكى كورد پەۋايە بە ئارەزوۋى خۆى داپىرئىتەۋە، بەو شەرەتە تۆر لە ئەسلەكەى دوور نەبىتەۋە. نازانم ھەژار بۆ دەلتى: «مەم و زىنى خانى ھەژار كوردوۋىە بە موكرىانى». پەنگ بىن ئەگەر ناۋى نابا مەم و زىنى ھەژار، بەرەمەكەى تىرخى پىتر بوۋىايە و زمانى ئەو پەخنەگرانە بەستىرابايا كە دەلتىن: «ھەژار نەيتۋانىۋە ئەفكارى سۆفیانەى خانى بەوردى دوۋپاتە بىكەتەۋە».

من تۆرم سەر لە وردەكارى سۆفیانە دەرناچىن و نازانم قەسەى ئەو پەخنەگرانە تاكوئى راستە، بۆ ئەم مەبەستەش زانائى بەرپىز دوكتور عىزەدىن مستەفا كە بە عەرەبى لەسەر ھەلسەفە و بىرى خانىي نووسىۋە ھىۋادارىن كە دۋاپۆژدا پەردە لەسەر تۆر لايەنى شارۋەى بىرى خانى ھەلداتەۋە؛ بەلام دەلتىم مەم و زىنى ھەژارېش بەتۆرەى خۆى كىتەبىكى بەنرخە و تۆر چىپۆكى واشم پىن شك دىن دوو شاعىر كوردوۋىاننە شىعەر و ديارە ھەرقىيان بوۋە.

ئەۋەش نەمۇنەيەك لە مەم و زىنى ھەژار.

زىن بوخچەى دلى لای مۆمى داگىرساۋ دەكەتەۋە

جارىكى بەزارى مۆمى دەدواند
دەردى دلى زارى ژارى دەنۋاند
ئەى ھاۋدەم و پاز و ھاۋنشىنم
من تۆش ۋەكوخۆم بەسۆزدەبىنم
فەرەسكى لەگەل منا دەررەئى
چۆن وا دەبىن ھىچ شتىن نەبىئى

نازانى دلىم به خۆم ده مینى
یهک بگری له گهلم و نه مدوینى؟
دهردى من و تو له یهک جودایه
وهک خاوه و زهرده په په وه هایه
تو خاوه رى شوق ده ده یته چاوم
من پوځپه و ناگری من مه ناوم
ناسووتن له تو مه گه زمانت
وهک من نى بسووتن تاي زیانت
شوقت كه له سه سه رى دياره
سه وداگرى سه سه سه رى دياره
من گيان به بلیسه دل به پشکۆم
سووتا جگه و مه ناسه بۆسۆم
تیشكى سه رى تو له تو زمانه
گرپه دلى من به نیش و ژانه
هى من به له هى و به گیزه لووکه
ناکوژیته وه هى تو چووک و سووکه
شه و ده بیه هه والى شه و بیداران
پوژانه ده نووى هه تا ئیواران
من پوژ و شه و سه به و ئیواره م
یهک لا نییه ئایسه انه کارم
جار جاره له ده ست دلى بریندار
جاپز له ژيان ده بوو به ناچار
په روا نه ده ما له ناگرى خه م
په روانه ده ما بیته هاو ده م

مہم و زینی خانی و مہروہا می ہزاریش ہیندیک جیاوازیان دہگہل ثم بہیتہا مہیہ،
 کہ ٹوسکارمان توماری کردوہ۔ یہکم دیداری مہم و زین لہ بہیتہکدا زور پومانتیکی
 و لہ واقع دوہ۔ پری، زینی بؤ مہم دہبہن؛ بہلام خانی بہپاستی ثم دیداری زور
 ٹاسایی پیک ہیناویہ و لہ واقعی نیزیک کردوتوہ۔ لہ جیڑنی نہوروزدا، لہ و جیڑنہ کون
 و نہتہوایہتیہدا۔ تووشی یہکی کردوون و بہ تیریکی دوو نیشانہی نہنگاوتوون۔ مہم
 باسی نہوروز و پوسمہکانی نہ و جیڑنہمان بؤ دہکا و مہم سہرہتای دلداری مہم و زین
 دادہمہزین۔ من بہشبہحالی خرم نہ و کارہی خانیم زور بہلاوہ گرنگہ؛ چونکہ من دہزانم
 خانی گہلک لہ ژیر تہٹسیری نہدہبی فارسیدا بہتایہتی لہ ژیر تہٹسیری شیعری نیزامی
 گہنجہویدا بوہ۔ نیزامی گہنجہوی کہ شیعردوستہکانی فارس بہخودای شیعری دہناسن
 - شاعیریکی زور بہ دہسلات بوہ۔ پینج گہنجی نیزامی لہ شاکارہ بہرہکانی نہدہبی
 جیہان دہژمیردین؛ بہلام چیرۆکہکانی نیزامی بہتایہتی لہ یلا و مہجنونہکے لایہنی
 نہفسانہیی زور بہہیزترہ۔ جگہ لہوہ نہدہبی فارسی لہ سہرہمی سہفہویہکان زور
 خراب گہپاوتوہ دواوہ و بہچوار نال پاشہکشہی کردوہ و لہ واقع دوور بؤتوہ؛ کہچی
 خانی خہریک بوہ لہوکاتہدا لہ واقع نیزیک بیتوہ۔ تہنانت لہ ہیندیک جیدا کہ دوور
 بؤتوہ، عوزی ہیناوتوہ، نہوہیہ کوتوویانہ پیای ہلکوتہ زہمان و مہکان ناناسن۔
 مہم لہ بہیتہکدا تاقہ کورہی براہیم پاشای یہمہنہ و لہ سیوی بہہشت گورواہ۔
 کہچی خانی پوسہنہکے لہ ٹہستاندوتوہ و کردوویہتی بہکورہی نووسہری میر، لاویکی
 جوان و پاک و خاوین، بہلام ٹاسایی بوہ و ہیچ لہ سیوی بہہشت و شتی و نہگورواہ
 و ٹاوامان پین دہناسین:

تاژدین ولہدی و وزیر دیوان
 مہم زی خہلفی دہبیر دیوان

مہزار دہلن:

مہم پؤلہی نووسہریکی میر بو

تاژدین کوپی گه وره تر وه زیر بوو

لیږه شدا خانی لایه نی نه فسانه یی بهیته که ی به رداوه، عرفو و چه کوش له بهیته که دل
وهک مه م - شازاده ن و نه وانیش گیروده ی زین و میوانی قهره تاژدینن؛ که چی خانی به برای
قهره تاژدینیان ده ناسن:

تاژدین دوو برا هه بوون دقلاش
مانند دوو شاهباز جماش
دایم دل دژمنان ده سوتن
یهک عارفو و یهک چکو دگوتن

به نگیه که له بهیته که دا هاوده می مندالی و توکری به نه مه کی مه مه و پوئیکی
گه وره ده گپئی. له مه م و زینی خانیدا ناوی نییه و گورگینی پیای میریش جیگای نه و
ناگریته وه.

به کر له مه م و زینی خانیدا و له بهیته که شدا هه یه و هر خودای شه پ و خراپه یه؛
به لام پله و پایه و هوئی دژمنایه تی ده گه ل مه م و زین فره ی هه یه. لیږه دا هر چه ند
ژور به جه ساره تی ده زانم، به لام پیم وایه له باره ی به کړدا بهیته که له واقعی کومه لی
کورده واری نیژیکتره. به کر له بهیته که دا گه وره پیاو و هاوشانی قهره تاژدینن؛ ښیکه به ری
ده گه ل قهره تاژدین ده کا و قسه شی له کن میر په واجی ژوره. مه م به قسه ی مه لک پرحان
ده پیښدا ده چپته ماله به کر؛ به لام که سسی له وه ده رناکه وئ و زیز ده بی و ده چپته ماله
قهره تاژدین. به کر نه وه ی بو شانی خوی به سووکایه تی ده زانن و ده یه وه ی توله ی له
مه م و قهره تاژدین بکاته وه. بویه ده ست ده کا به شه ی تانی نه و گولمه زه ده گپئی نه و
هه موو خراپه ده کا و ولات ده شیویتی. ماله قهره تاژدین به سوتاندن ده دا، مه م له به ندیدا
ده پزیتی و ده مریتی، زین به و درده ده با، خو شی به کوشتن ده دا و دای بی به و جیپوکه پر
له درد و ماته مه دینن. نه م په وداوه هپج له واقعی کومه لی کورده واری دور نییه و
په یوه ندی به پاده ی پق هه ستان و کار له ده ست هاتنی نه و که سه وه هه یه که سووکایه تی
وای پښ ده کړئ. ښیستاش نه و په سمه له نئو هه موو توپزه کانی کومه لی کورده واری. به

تاییه تی له نیو پیاوماقووله کاندله هر ماوه و پووله هر مالیکی کورد بکئی و لانه دهی و
 بچی مه له دژمنی نه، هرچی له دهستی بئ له گهلت دهکا و ده بیته دژمنت.
 به کهر له مه م و زینی خانیدا گه وره پیاو نییه؛ کوێخاده رکیکی خوێری و شهیتان و
 شوفا ره که دژمنایه تی پێشووێ ده گه ل مه م نییه و هر له بهر پیسی سرشت و نیهادی
 خوی نه و کێشه و ناشوویه ده نیته وه. خانی نه مر پاش باسیکی فهیله سووفانه ناوا باسی
 به کهر دهکا:

القصة باقتضای خلقت
 میری به کمال عز و رفعت
 راگرت ژ بو خو درگهانک
 فتنان زمانه صی پسانک
 دایم له دری وی قاپوچی بوو
 قلاع و قلاش و قهوچی بوو
 نه ماما به نسب نه مرد بوهتان
 بلکه متولد دی دبوهتان
 اصلی وی دبین مرگفر بوو
 محضا وی بشر بشوور و شر بوو
 نافی وی منافق بکر بوو
 بلکه ژیلوقیا بتر بوو
 مناع و مذبذبین و ابلیس
 خدا ع و خبر بزین و تلبیس
 شاگرد شامتا وی شیطان
 شرمنده ژ گوهتنا وی بوهتان
 بدچه ره ژ رنگی دیو کابووس
 بد فعل و ستیزه کار و سالووس

خانی نو سوږفیه پاک و دل فراوانه‌ی که پټی خوښه شه‌یتانیش ببه‌خشری و نه‌سووتیندری. به‌کره مهرگه‌وپیش پاش نو هه‌موو خراپه و تاوانه ده‌به‌خشن و نه‌ته‌نیا لټی خوښ ده‌بن، به‌لکه له به‌ه‌شتدا ده‌یکا به ده‌رکه‌وانی کۆشکی مه‌م و زین. به‌لام نه‌ته‌وی کورد، به‌کری نه‌به‌خشیوه و ناب‌خشن و ئیستاش یه‌کیک له ناخوښه‌ویستترین پیاوانی میژووی کوردستانه و پوژ نییه تووک و له‌عنه‌تی بۆ نه‌چن. وادیاره زه‌مانی پټشو. باسی ئیستا ناکه‌م. دوورمانی و شوڤاری له کۆمه‌لی کورده‌واریدا کورده‌وه‌یه‌کی یه‌کجار درزیو و ناشیرین بووه.

له پټشه‌وه گوتم به‌یته‌که دروشمی ئاینسی زه‌رده‌شتیی پټوه هه‌یه؛ به‌لام چونکه ویستی سه‌ره‌تاییی ئینسانان له هه‌ر په‌گه‌زیک بن و بیروپروایان هه‌ر چۆن‌یک بن یه‌که، نه‌گه‌ر ورد سه‌رنج بده‌ینه نو به‌یته شتی وای تیدا ده‌بینن که له ته‌وراتدا دیومانه؛ ئایا وه‌ختیک تو ده‌خوینیه‌وه که په‌ریان زین له جزیری بۆ مه‌م ده‌بن، وه‌بیرت نایه‌ته‌وه که چۆن دټو بلقیسایان له سه‌باوه بۆ سوله‌یمان برد؟ یا نه‌گه‌ر گویت لښ ده‌بن کاتیک مه‌م و به‌نگین بۆ یه‌که‌م جار تیشکی هه‌تاویان دی و گوتیان «ئه‌وه خولایه»، حیکایه‌تی ئیبراهیم پټه‌مه‌رت وه‌بیر نایه‌ته‌وه؟

ئه‌و به‌یتانه هه‌موویان پیاوی هونه‌رمه‌ند و بن ده‌سه‌لات دایاننان و بۆ پیاوی ده‌سه‌لاتداریان گوتوون. به‌لام بن ئه‌وه‌ی بۆ خۆیان ئاگادار بن ناته‌باییی چینایه‌تی و ویست و ئاواتی خۆیان تیدا گونجاندوه و چاری غه‌یره عیلمییان بۆ دۆزیوه‌ته‌وه. له به‌یتی مه‌م و زیندا شایه‌ر ویستوویه‌تی تۆکه‌ر جټی ئاغا بگرټه‌وه. به‌لام نه‌ک به‌خه‌بات و به‌ربه‌ره‌کانی به‌لکه به‌فیداکاری و وه‌فاداری. به‌نگینه ئه‌وپه‌ڕی فیداکاری نیشان ده‌دا، ته‌نیا که‌سه‌یکه که ئاغای خۆی به‌جڼ نایه‌لښ و نه‌مه‌گداری خۆی ده‌سه‌لمټن. مه‌میش ده‌لښ ئیدی ئاغا و تۆکه‌ر نین و بووینه برای دایک و بابی. که‌چی بریاره‌که‌ی هه‌لده‌وه‌شټټټه‌وه و هټنده پڼ ناچڼ وه‌ک دیلیک دیبه‌خشن. شایه‌ر تۆله‌ی نو بن نه‌مه‌گییه له مه‌م ده‌کاته‌وه و به‌و ده‌رده‌ی ده‌با. به‌لام نایه‌لښ به‌نگین په‌له‌ی بټوه‌فاییی پټوه بنووسن. له‌شکر دټنڼ و تۆله‌ی ئاغای خۆی ده‌ستټټټه‌وه. براهمیم پادشای زگ سووتای وه‌جاڭ کویریش چاکه‌ی ده‌داته‌وه و شاری یه‌مه‌نڼ به‌به‌نگینه ده‌سپټټ. به‌وجۆره ئاواتی شایه‌ر پټک دټ و تۆکه‌ر ده‌گاته پله‌ی ئاغایه‌تی.

لاس و ههزان

بهیتی سیییه می کتیبه که ی ئوسکارمان لاس و خه زاله. ئەم بهیته به پاستی شاکاریکی ئەدهیی بهرز و کهم وینهیه. زۆر شتمان له پێوشوینی کۆنی نه ته وایه تیمان بۆ پوون دهکاتهوه. دهپیشدا بهیتبێژ به قسه، باسی گۆپان و له دایکبوون و پێگه یشتنی لاس، قارهمانی چپۆکه که مان بۆ دهگێڕتهوه؛ ئەوجار شیعەر دهست پێ دهکا.

شیعهرهکانی ههتا ههتا ههتا بهکی لهتیف و جوان و پێ مانان. میسرهههکانی زۆر- زۆر درێژن؛ بهلام وشه پهسهن و جوانهکانی وا ههلبێژدراون و له ته نیشته یهک داندراون که کێشه که دهپاریژن. جارجار نیوه شیعهرهکان کورت دهبنهوه. شیعهرهکان جاری وایه زۆر له سهر قافیه یهک دهپۆن و جاری وایه کهم. کورتی بېرمهوه باری ئەدهیی بهیتی لاس و خه زاله به بهروی من زۆر باشه بێگومان ئەو بهیته زۆر کۆنه؛ له مەم و زینیش کۆنتر دیته پیش چاو. لاس داریکی سهخت و چڕ و دێکاوویه. دیاره ئینسانی کورد پیش ئەوهی کۆخیکی بۆ خۆی دروست بکا، ههراو وهختهوه که له ئەشکهوت و زندۆڵ و لێره و اردا ژیاوه ئەو داره ی ناسیوووه و ناوی لێ ناوه. چونکه داره که سهخت و دێکاووی بووه، دوايه کوپیان به ناوهوه کردووه. ئەو ناوه کۆنه له چپۆکه که دا ههراو مهوتهوه. ئەگەر ناوهکانی تر گۆپاون، ئەگەر شتی تازه ی هاتوونه نێو، پێشه ی چپۆکه که ههراو کۆن دیاره.

به لێکدانهوه ی من ئەو بهیته له زمانی مێوه جاگی، یانی لهو سهردهمه دا که میژووی خۆمان و دهووبه شتماندا نابینین. کۆنترین کتیبی شیعەر و میژووی فارسی (شانامه) ده لێ کاتیک ساسانیهکان پیاویان لێ بړا و نێره وه زێکی شازاده و پهسهن نه ما له سهر تهخت دانیشین، دوو کچی خوسره و پهرویز نازه رمیدوخت و پووران دوخت، یهک به دوو یه کدا چوونه سهر تهختی پادشایهتی. بهلام ههراووک زۆر که میان خۆپراگرت. فیردهوسی زۆر به پهروشه وه ده لێ:

شکوهی نماند درآن خاندان
که بانگ خروس آید از ماکیان

یانی:

مەزنایەتی لە خێزانێکدا نامێنێ
کە مەریشک وەک کەڵە شیر بخوێنێ

فێردەوسی پتر کە هەزار ساڵ لەوێ پیش، مەزنایەتی ژنی بەچارەپەشی و لێقەومانی
گەل و بنەمالە پادشایەتی زانیو، کەچی تەماشای دەکەین لەو بەیتەدا دوو ژن مەزن
و سەرۆکی عەشیرەت و عێلی خۆیان و دامودەزگای مەزنایەتیان هەیە و لە هەموو
خۆشتر، لەسەر لاویک نۆوان ناخۆشییان لەنێو پەیدا بوو. تەواو بەپێچەوانەی میژووی
تۆمارکراومان، کە زۆرجار بیستوومانە دوو مەزنی پیاو لەسەر کێژێک دژمناوەتیان بوو
و بەگژیەکا چوون.

هەر شتێک پێشەیکە نەبێ لک و پۆپی لێ نابێتەو. ئەم بەیتەش دەبێ پێشەیکە
هەبووین؛ پۆزگاریک لە ناوچەیەکە ئەو کوردستانە دوو ژن سەردار و مەزن بوون. جا
گرنگ نییە ئەو ناوچە کوێیە و ئەو ژنانە خانزادی حەریری و یای خەزالی مەلا نەبیان یا
دوو ژنی دیکەن.

خەزالی مەزن و هەمەکارە خێلی مامودینانە. مەلا نەبی باوکیشی ماو و کەچی خەزالی
هەر وا بخۆی پێ پادەگا. بە ئاشکرای دەگەڵ لاس دلداری دەکا.

بیریکەنەو، لەو زەماناندا کە کورد مەلا نەبی لێ پەیدا بوو و قەنەداری گرتوو،
پێشویانی نەتەوایەتی و بیر و برۆی مەزەبی دەستەلات و ئیختیاری وای داو بە ژن؟
دلداری لاس و خەزالی وەک دلداری مەم و زین نییە. خەزالی وەک زین کچۆلەیکە
بێدەستەلات و بێ ئەزموون نییە.

خەزالی ژنێکە کە تەنانەت لاسیشی هێناوەتە ژێر فەرمانی خۆی. خانزادیش ئەگەرچی
لاس بێ وەفایی دەگەڵ کردوو و بەجێی هێشتوو، یا باشتر بێم خەزالی لاسی لێ
داگیرکردوو، دیسان هەر مەزن و دەستەلاتداری عێل و عەشیرەتی خۆیەتی.

باری دلداری بەیتی لاس و خەزالی زۆر شیرین و جوان و تەواو. باری حەماسیشی
گەلیک بەهێزە. پیاو کە دەخوێنێتەو، شیعەرەکانی شانامە فێردەوسی و بێردیتەو کە
رۆستەمی پالەوان لە مەیدانی شەپێدا بەخۆی هەڵدەلێ:

«چو فردا برآید بلند آفتاب
من و گرز و میدان افراسیاب
چنانش بکوبم بگرز گران
که پولاد کوبند آهنگران»

لاسیش ده‌لن:

شەپی کاویران نییه شەپی بەرانه

ژنانو ده‌گه‌مه ئیخسیر، جن مالو ده‌گه‌مه سه‌بزیخانه

ئەوی لەو بەیتەدا دلی خۆیتەر یا گوینگر دەسووتیتن و پیاو خەمناک دەکا، بیۆه‌هاییی
لاسه‌ده‌گەل خانزاد که هیچ وەک کردەوێ پالەوانی بەناویانگ ناچن. ئەو لاوه‌نازا و
زەبربەدەستە و گیرۆدەیی خەزەل بـووه. پاش وەیی خەزەل ئیجازەیی دەدا بچن سەری
عەشیرەتی خۆیان بدا، هەزار سویتندی بۆ دەخوا که لەبزی دە لەبزی خانزاد نەگەپن. لاس
دەچیتەوه بەرەو هەواری خۆیان. خانزاد پێ دەزانن، تەدارەکی بۆ دەگرێ؛ خێر و خێرات
دەکا؛ تەنانت سوپاسی خەزەلێش دەکا که لاسی بۆ ئیزن داوه و دەلن:

«خەبەری یای خەزەل بۆ بێنن دەگەلم وەکو خوشکانه،

«لاسی ناردۆتەوه ئێرەگانه،

«پێلاوی لەسەر چاوانه.

بەلام لاس ناپیاوی دەکا و سەری لێ نادا و ئەحوالی ناپرسی و زوو دەگەپتەوه بۆ
هۆبەیی خەزەلێ و که دەگانه‌وه وەک ترسەتۆکیک دەلن:

«یای خەزەل بەسەری تۆ لەبزم دە لەبزی خانزادخانی نەگەپامه‌وه.

«خانزادی دڵشکاویش تووکی لێ دەکا و دەلن:

یا رەبی لاسەشۆر هەپۆ بپۆ سەر نەینیه‌وه دواوه،

«بزانە دەگەل ئەو عێل و مەخلووقەیی چم لێ قەوماوه،

«هەزار و حەوسەد مالی بەلەکیان بەسەر ئەمندا بەچن ماوه.

لاس دەگەپتەوه و خەزەل لە وەلامی لاسدا که دەلن: پێم نەکراوه هیچ دیاریبەکت بۆ

بێنم، دەلن:

«هیچم ناوی لاسەشۆرە وەکازی دەستانم،

«نه من خانه خویم نه توو بیه میوانم»

بین نهووی بیر له حالی خانزاد بکه نهووه خه ریکی که یف و نه ههنگی خو یان ده بن.

«لاس لهوئی ده بین هه تتا سبجه ینانن،

«نهوئی شهوئی خوش راده برئی ده گه ل گوزه رانن.

خوشگوزه رانی زۆر دهوام ناکا. خه زالی هه وه سباز و جوانی په ره ست لاسی پاله وانی
نازا و زیه ریه ده ست، به لام نالی و بین ده سه لات، ده نیتریتته چله ی عومانی گولی شوپانیتی
بۆ بینن و ده لن:

«چ بکه م نه وهش ده بیته خه م، نه من بابان ویرانن،

«پیتیان کوتم گولی شوپانن هه ن له چله ی عومانی،

«چرا و لاله ت ناوئی سه ره خو داییسن هه تتا سبجه یانن.

لاس ده لن:

یای خه زال بزانه چۆن کارانت بۆ پیک دینم،

یان سه ری خۆم داده نیم یا گولی شوپانیت بۆ دینم.

لاس به دوا ی هه وای خه زالدا ده پوا بۆ چله ی عومانی. نه و سه فه ره کورت و پر
مه ترسییه ی، نه و حه وت خوانی پۆسته ممان وه بیردینیتته وه. پاسته گولی شوپان بۆ خه زالن
دینن، به لام سه ری خوشی داده نن. وه بهر تیری چلکنان دئ و بریندار ده بین خانزاد
به بریندار ی نایه ته سه ری، ده گه ل نه وه شدا خه زال له دوا ی ده نیتری. به لام که ده مرئ دئ
و ویرپای خه زال شینی بۆ ده گیتئ. نه م تیری چلکنانه من ده باته وه نیو قوولایی میژوو،
که پانه وه ی ده هه زار سواره ی یۆنانسی و که زه نه فۆنم وه بیردینیتته وه که ده لن: کورده کان
بۆسه یان بۆ داده نایه وه و تیره کانیان له ناکاو گورچووی ده برین.

ناسر و مالم

چارەم بەیتی کتییەکی ئۆسکارمان ناسر و مالم ماله؛ بەیتیکی پەوان و خۆشی دلدارى و ەماسییە. زۆرجار لە زۆر کەسانم ئەو بەیتە بیستوو؛ تەنانت بە چاپکراویش دیوێ. پەنگە ئەو تیکستە لە ەموویان باشتەر و تەواوتر بێ. ئەم بەیتە زۆر کۆن نییە، کۆستانی گاگەش باوەمەر ئیستاش ناوی نەگۆراوە. لە کوردستانی ئێران و لە مەلەبەندی مەنگورپانە؛ لە ئێوان سەردەشت و مەهاباد ەلکەوتوو. لە ەردوکان نیزیکە. کۆستانیکی یەكجار زەنویڕ و سازگار و بژوین و زەمەند و ئاوووەوا خۆشە. بەهاران چاوی کوێری پێ پوون دەبیتەو و بە سوێسن و ەلەلە و بەیبوون و شلێرە دەپازیتەو. قەبری ناسر و مالم مالم لە ئێوان گوندی گاگەش و شەکرەبەگ ەریەکە لەسەر گردیکی بچوک ئیستاکەش ماون. چووێ سەریان گۆپی ساکارن، ەبچیان لە کێلەکان نەنوو سراو، بەلام زۆر درێژ ەلخراون. لەوێ درێژترن کە پیاو پیاو بکا پیاوی ئەوندە کەلەگەت لە کوردستاندا ەبوون. دیارە بەئانقەست بۆ ئەوێ پالەوانەتیی ئەوان نیشان بەدن گۆرەکانیان وا درێژ ەلخستوون.

قەبری کوردەش لەسەر گردیکی دیکە ەردە ماو. ئەو بەردەیی کوردە لەسەری دانیشتوو ەلخۆی نەبزووتوو. کانی ناسر و مالم مالان و شک نەبوو ئەوانە ەموویان نیشانەئەوێ کە بەیتەکە زۆر کۆن نییە. جگە لەوێ چیرۆکەکە بە جوانی لێی وەدەردەکەوێ کە لە پاش دابەشکردنی کوردستان و بێدەستەلاتیی دەربەگایەتیی ناوخوای کوردستان پووی داو. سەیریش نییە دەگەڵ ئەوێشدا کە گاگاش کەوتۆتە نێو سنووری ئێران لە بەغداوێ مەزنی بۆ داندراوێ. ناوچەکە زۆر لە سنوور دوور نییە، وێ دەچێ لە زەمانی قاجاراندا بووین، کە دەوڵەتی ئێران زۆر بێدەستەلات بوو.

بەو لێکدانانەوێ ناتوانین پاستییەکی بدۆزینەو، بەلام دەوێ دەگەین کارەساتی ناسر و مالم مالم لە زەمانیکدا قەوماوێ کە دەربەگی کورد پێشوویتی بێگانەکان. بەتایبەتی عوسمانییەکانی. پەچاوە کردوو. ئێن لە سەردەمی دەربەگایەتیی خۆماندا زۆر سووک نەبوو و تا پادەیک پێزی لێ گیراوە، لەو بەیتەدا بەتەواوی بۆتە دیل و کۆیلەیی باب و برای. تەماشای بکەن خاتوون تەوڕیزی لە وەلامی گەلیی مالم مالدا دەلێ چی؟

«خولاکەیی بزانی سووچ و تاوانی من چییە؟»

«نەمن بابم لى پراوەستابوو بە خەنجەرئى، بىرام بە شىرى پووتىيە،

«كوشتن و مردنم قبول دەکرد نەمدەداو وەكيليە،

«بۆيەكم وەكيلي داو، تا دەگەل ناسر و مال مالان نەيىتەو وە ديدار ناخەرتيە،

«دەگەل نەتوو نا مال مال نەمما دەگەل ناسرى ئى من و ناسرى خوشك و بىرايەتيە،

«چ بگەم نەتوو نەمنت ناوئى كارى خوলাى پەببيە».

بارى نەدەببى بەيتەكە باشە و بارى حەماسيشى ھەروا؛ شيعەرەكانى مەوزوون و قافىيەدارن. نيوە شيعەرەكانى كورت و درىژيان ھەيە. لەسەر يەك بەيتىكى باشە. پەحمان بەكرەك لە ناخەرى ھەموو بەيتەكان ناوى خۆى دىئى، ديارە تى گەيشتوو ھەركەى نرخی ھەيە و قازانجى نەتەو ھەكى تىدايە، بۆيە دەلئى: «ھەزار پەحمەت لە بابى (پەحمان بەكر) ى ئو بەيتەى پۆناو؛ خو لا دەوامى ئىمپراتورى بدا نەگەر (ساحيبى) ئالمانى ناردوو ھەلىمى كوردى بكا تەواو».

برايىمۆك

بەيتى پىنجەمى ئەم كىتەبە، بەيتى برايمۆكە. ئو بەيتەى زۆر مەشھورە. گەلىك جارم ئو بەيتە بىستوو. وەك لەبىرم بى ئو ھەى لە سەيد ھەلاوى سەيد مینەم بىستوو، زۆر درىژتر و جوانتر و خوشتر بوو لەو تىكستەى ئۆسكارمان بۆى تۆمار كردووين. واديارە پەحمان بەكر لەو بەيتەدا زۆر وەستا نەبوو. خۆ مەرج نىيە بەيتبىژىك ھەموو بەيتەكان باش بزانن. پەخەنەيەك كە ئو كىتەبە دەگرىتەو ئو ھەيە بەشى ھەرە زۆرى بەيتەكان ھەر شاھەرەك گوتوونى.

پەحمان بەكر خۆى شاھەرەك زۆر وەستا بوو. بەيتى داناون و بەيتە كۆنەكانىشى زانىون. لە ھىندىكىندا يەكجار وەستا بوو ھەندىكى باش نەزانىون. بەو ھالەو ھەش برايمۆكى پەحمان بەكر زۆر پىكوپىك و لەبارە. نيوە شيعەرەكانى زۆرەيان درىژن، درىژ و مەوزوون؛ قافىيەگۆپى تىدايە. بەلام جارى وايە زۆر لەسەر قافىيەك دەروا.

بەشكى چىرۆكەكە بە قسە دەگىرئەو. چىرۆكىكى دلداریيە تۆكەرەك ھەز لە خوشكى ئاغاكەى دەكا و لەو پىگايەدا زۆر پەنج و جەفا دەكىشن. لەسەر تەكای گراوييەكەى، ھەوت سالى پەبوق ئاغا گولەكەى دەگىرئى تا بە دەرمانىكى سەير و نەفسانەى جارى دى.

مىرشىخ لە كاتى نەخۇشىدا بەلىتى دابوو پەريخانى خوشكى بدا بە برايمۆكى. تەنانەت سولتانى ئەستەمبوللى فەرمانى لەو بارەدا مۆرکردىبوو. نازانم بۆ مىر خۆى گىل کردوو و برايمىش بىدەنگ بوو، تا مىرحەج براگەى دىگەى خاتوون پەريخان بەو كەينوبەينەى زانىو. پەگى دەرەبەگايەتتى پزوتوو و بە چلووى زستانى برايمۆكى دەرکردوو. دەرکردنى برايمۆك ئەوندە بىرەحمەتە و ناپايوانە و پرگاربوونى لە سەرما و بەفرى زستانى ئەوندە سىروسەمەرە بوو كە بۆتە زەربولمەسەل و ئىستاش لەبىر نەچۆتەو. لە كوردەوارىدا ئەگەر يەكك دەرگرا دەلێن بە دەردى برايم چوو. يا ئەگەر ئاغاىك هەپەشەى لە مسكىنىكى دەكا، دەلێن: «وەك برايمۆكى بە چلووان دەرت دەكەم». ئۆسكارمانىش لە پەراوێژىكدا ئىشارەى بەو مەبەستە کردوو.

ئەم بەيتە تازەيە لە زەمانى دەستەلاتى عوسمانىيەكان بەسەر كوردستاندا گوتراو. زۆر بەپێزەوە باسى سولتانى ئەستەمبوللى دەكا. دەرەبەگەى نىتە پىزى پىاوەكانى خوداى. ئەو سەردەمەمان وەبىر دەخاتەو كە لە سولتانهكانى عوسمانى بەناوى دىنەو بەشى زۆرى مۇسلمانانيان دەچەوساندەو و وایان فریودابوون كە بەخۆيان نەدەزانن.

لەو بەيتەدا بەتەبىز هەلەيەكى زۆر گەورەى کردوو و ئۆسكارمانىش تىي نەگەيشتوو و ئەوى لە زارى هاتۆتەدەر نووسىويەتەو. منىش ئەو هەقەم بەخۆم ئەدا هەلەكە پاست بگەمەو. هەرەك چۆن نووسراو نووسىم. بەلام پىويستىم زانى خۆنەر وشيار بگەمەو. خۆنەر پاش ئەو بەيتەكەى خۆندەو دەزانن ئەو كەسەى گول بوو و برايمۆك گىراویتی و ئەو هەموو جەفایەى دەگەل كىشاور، مىرشىخ و ئەو ئەو هەموو خراپەى دەگەل دەكا و ئەو پەيوەندەى بەسەردىنن و بە چلووى زستانى و بە مانگى كانوونى دەرى دەكا لە ولاتى، مىرحەجە. لە زۆر جێى بەيتەكەدا ناوى مىرشىخ بەگول براو. كەچى كاتىك مىر حەج دوولكى لەسەر ئەستۆى برايمى دادەگرێ و هەردووك پىي لێ دە كەوشىك دەكا و حوكمى لەسەر دادەنن بپوا، برايم چاكەى خۆى بەچاويدا دەداتەو و دۆ و دۆشاوى تىكەل دەكا و دەلێن:

«مىر بەقورىانت دەبم، خۆ نانى ئاغايان بۆ تۆكەران مەنتى نینە،

«هەر نانى خۆت بەفكرە ئەمەگى منى قەلەندەرت بەفكر نینە،

«ئەتوو گولێك بووى لەوانى نفرینە،

«حەوت سالانم سوأل بۆ كردى، سىبەرم بۆ دەكردى لە گوێى كەرى شینە،

«بەوانەش قايل نەبووم بىرمە ئەستەمبوللى بۆ خزمەت سولتانى ئەمىنە،

ده چوومه کن شوان و گاوآنان ده قابیلکی کیسه لآندا چۆره چۆره ی شیرم بۆ توو مینا.
«ئینستا ده لیتی دهرت ده کم به دل و یه قینه».

ئو حوت دیرانه سیمای به یته که ده گزپن و سه ر له خوینهر ده شیوینن چاککردنیان
هاسان بوو. به لام هق نه بوو ده ستیان لئ بدهم. چۆن نووسرابوون هر وام نووسینه وه.
پاش ئو چند دیرانه برایم ههستی دهروونی خوی ده رده بری و به خاتوون پهریخان
هه لده لئ و به راستی به نده کانی ناسک و جوانن.

برایمۆک به هه زار کویره وه ری و ده ردی سه ری ده گاته ماله میرشیخی و به بن سه ر و
زمانی له کانییه خومارۆیه ی دیننه ده ری. (جیی هه ره ئینسانی چیرۆکه که ئیره یه). میرشیخ
به تاییه تی ژنه که وره که ی، نه مگی برایمۆک ده ده نه وه. چاریک بۆ برایمی که سیره و سپوو
ده دۆزنه وه و فیداکارییه ک بۆ پزگاریی ئو له چه نگالی مرگ نه نجام ده ده ن؛ که په نگه
ویننه تان له هه یچ چیرۆکیکیدا نه خویندنیته وه.

برایمۆک له مردن پزگار ده بن، میرشیخ ده نیری خاتوون پهریخان به فیل دینیت ماله
خوی و له برایمی ماره ده کا و برایم به ئاوات ده کا:

«کاری هه رتیکیان بوو ته واه،

«موباره ک بن بووک و زاوا،

«(په حمان به ک) پاوه ستاوه،

«له نئو کردی نۆر به ناوه،

«له سابلای دانراوه،

«حوکمی^۱ خارجه گه ری به وی دراوه،

«ئه له ملای کارمان ته واه».

۱ - وا دیاره په حمان به ک له پاداشی ئو کاره ی که بۆ ئۆسکارمانی کردوه، کراوه به ته به عه ی دهوله تی
ئه لمان. ئو سه رده مه ی قانونی کاپیتولاسیۆن له ولاتی ئێران هه بووه، ئێرانی نۆریان بوونه ته به عه ی دهوله ته
گه وره کان و قانونی ئێران نه یگرتوونه وه. نه مبیستوه پیاوی هه ژار و که م ده ست بوینه ته به عه ی بیگانه،
په نگ بن په حمان به کری کرمانج له سایه ی هونه ره که یه وه یه که م کرمانج بووین که ئه م کاره ی بۆ جێبه جێ
کراین. هه یمن

شیخ فخر و خاتون نهستی

شه شهم بهیتی کتیبه که مان بهیتی شیخ فخر و خاتون نهستییه. نهو بهیته پاش
مهم و زین له هه مووانی پتر جی گرتووه. (په حمان بهکر) لهو بهیته دا زۆر وهستا و شاره زه
بووه. زۆر به پئی و جیی گوتووه و باش تو مارکراوه.

ده لئین فخر و نهستی به زاری کرمانجی ژووروش چاپ کراوه، به لام به داخوه وه گیرم
نه کهوت تا له بهریه کیان پانیم و جیاوازییه کیانیان بخه مه بهرچاو.

بهیتبیز ده پیشدا به قسه دهست پئی دهکا و زۆر به کورتی باسی له دایکبوونی فخرمان
بۆ ده گرتیته وه. (نازانم بۆ به پیچه وانیه جارن په حمان بهکر قسه کانی پچکر پچکر و تیکه ل
پیکه لن). پاشان دیته سه ر شیعر. شیعرى جوان و پهوان، شیعرى سوار و ساکار، شیعرى
به تاموخوئ و ته پوپاراو. له سه ر کیشى خۆمانه و تاییه تی و کۆنى کوردی. بۆ ده برپینی
مه به ست، جارى وایه نیوه شیعره کانی ته وایک درژن و جارى واشه زۆر کورتن. به لام
له هه موو حالیکدا کیش و موسیقا پارێزراوه. قافیه ی زۆر به گرنگ گرتووه. شیعرى بى
قافیه ی تیدا نابینی. به لام قاعیده یه کى پیکوپیکى نییه، جارى وایه زۆر له سه ر قافیه یه ک
پۆیوه و جارى وایه هه ر تاقه دوو نیوه شیعر له سه ریه ک قافیه ن. به سته یه به هاسانى و
گرانی قافیه، نه گه ر هاسان بووه زۆرى له سه ر پۆیوه و نه گه ر گران بووه خۆى ماندوو
نه کاردوو و زووى برپوه ته وه. شایه ر کۆنه کان دووپاته کردنه وه ی قافیه یان له شیعر دا
به عیب نه زانیوه. نه م کیش و قافیه یه نه بۆته هۆى نه وه شایه ر له مه به ستی بنه پته تی
دوربیتته وه و له گپرانه وه ی چیرۆک دامینئ. نه م بهیته به ندی زۆر جوان و مه زموونى زۆر
ناسک و شاعیرانه ی تیدا هه ن، تابلۆى زۆر په نگین و هونه رمه ندانه ی کیشاوه. زمانه که ی
زۆر ته پ و پاراوه. وشه ی گه لیك په سه ن و شیرینی کوردی به کاره یئاوه. به پیچه وانیه ی
بۆچوونى ئۆسکارمان، بهیتبیز له شیوه ی موکریانیدا گیرى نه خواردوو و له زاراوه کانی
دیکه ش گه لیکی که لک وه رگرتووه. به تاییه تی نه گه ر پیدایه ستی به قافیه بووین.

نه وه ی لهو بهیته دا سه رنجی منى پاکیشاوه و بیگومان سه رنجی خوینره به ریزه کانیش
پاده کیشى ته نیا بارى شیعر و زمان نییه؛ به لکه بارى دا پشتنى چیرۆک. نه م بهیته له

کومه لیک چپړۍ جړیه جړ پیک هاتوو که تیکه ل کراون و پیکه وه جوش دراون و
 هم چپړۍ سهره سهره یان لې په دابوو. من زږم چپړۍ بیستون و که میشم
 نه خویندونه وه. تا نیستا: چپړۍ کورتی وام نه بیستوو و نه خویندونه وه که نه ونده
 لکوپ لې بیتوه و نه ونده پوډاوی سهر تیډا بې.

هم چپړۍ کورتی که شایه ری نه ناسراوی کورد بې نه وهی بتوانی به شوپک ته وای
 بکا، ناچار بووه کورتی بکاته وه تا شاباشی ناغای پې بگا، تا قاوه چی کرځی بداتی، یا هیچ
 نه بې، دانیشتونانی هونه ردوستی مزگه وتی لادې، په حمتی بې دایک و باوک بنیزن و دم
 خوشی پې بلین، نه گهر به بیري نووسه ریکی وهک (نه لکساندر دوما) دا هاتبا، بیگومان
 چند بهرگ پومانی شیرین و دریزی لې دروست ده کرد.

به تیډی بې نه وهی بیلې ه وای چپړۍ بیسې، زږ باری ژیانی کومه لایه تی کومه لای
 کورده واریمان بې ده گپرتوه. نه و پړوشوینه تاییه تیبه ش باش و دزیوانه مان نیشان ده دا
 که نیستاش ماون و به تاییه تی له لادیدا که میان گوران به سرده هاتوو. نه گهر ژنیک زا،
 چوڼ ژنانی ناوه دانی لای کورده بڼه وه. نه گهر کورې بو، چوڼ مزگینې بې باوک و که سوکاری
 ده بڼ؛ چوڼ پوډووی ده که نه وه؛ نیوکی ده بېن و ده یهاوینه سر بیژینگ تا حوتووی
 ده چی. ژنی زه یستان چوڼ ده که وې و مه لوتکه ی له تهنیشت داده نین و بې نه وهی شه وه
 مندا له که نه خنکین و نال خوی نه با، قورعان و دوعای له سر ده خوین؛ یا هیچ نه بې
 قورعانیکې له پشت سهری داده نین. پاش نه وهی حوتووی چو دایک خوی ده شوا و
 جک ده گورې و مندا ل ناو دندرې و داوژدیته سر پشتی لانک و گویزه بانه ی بډه گری.
 به لام قاره مانی هم چپړۍ گویزه بانه ی بې ناکری؛ چونکه کاره ساتیک ده قه ومینې که
 خرم و که سوکاری هوشی نه و کاره یان نامین. پاش نه وهی باسی مردو و مردن و شوون
 و ناشتن سهره خوشی و پرسه و له مزگوت کزبوونه و مان بې ده کا. نه و پړوشوینه ی که
 هیچ گورانی به سرده نه هاتوو و له لادیدا هروک خوی ماوه.

۱ - بیستووه له ناوچې پشدر شخسیت هیه ناوی شیخ فرخه. خه لکی نه و ناوچه زږیان پې
 گوریه و گوریه کی مه زاره و بې نیاز و مرادان ده چنه سهری. ماوه یک له وهی پیش لویکی خویندوار و
 پوونا کبیری پشدری به لیتې پې دام زاناریه کی ته وام له سر نه و پیره بې بنووسن و بې بنیزن. نه ویش
 به لیتې خوی به چی مینا و نووسراوه کی له شوینی خویدا چاپ ده کری. شیخ فرخی پشدر شخسیت بووه
 وهک نه و هه مو شیخانې دیکه. که شف و که راماتی نواندوو و چاکای ده گال خه لک کردوو و له خراپې
 گپانه وه.

ئەو کەسانەى (تذکره اولیا)ى شیخی عەتار شاعیر و نووسەر و سۆفى بەناوبانگی فارسیان خویندبیتەو، دەزانن شیخی وا هەبوون و کاری وایان کردوو پیاو سەری سوورپەدمینن و پیتی بە عەرژەو و شک دەبن. بۆ نموونە لەو کتێبەدا خویندوو مەتەو پۆژیک دوو شیخ لە قوون تەندووژیک کە هەروا نێلەى دەهات پیکەو پۆنیشتبوون. جامیکی ئاویان بۆ دانان. یەکیان دەستی دە ئاوەکەى هەلدا و ماسییەکەى زیندوو دەرفنا. ئەوى دیکە گوتى: «جا ئەو چییە، ماسى مالى ئاوییه». ئەوجار بۆ خۆى دەستی پۆهیشته تەندوو و ماسییکی هێنادر. ئەویش نەک ماسى برژاو، بەلکە ماسى زیندوو. یا ئى وایان هەبوو دەرنى دە بەحر هاویشتوو و دواپە گوتوو یەتە دەمویتەو. هەزاران ماسى لە دەریا هاتوو نەدەر و هەریە کە دەرنییکی زێر و زیویان بەدەمەو بوو شیخ نەویستوون و تا ئاخى ئى خویان دۆزیو مەتەو و بۆیان هێناو مەتەو! زۆریان بەرمالى مەبارەکیان هاویشتو مەتەو سەر دەریا و پیتی پەپوونەو، یا باریان لە شیرى دپندە ناو و هەژدیهایان وەک گوریس پى هەلداو. شیخی عەتار زۆر شتى سەیرتریان لى دەگێرتەو. شیخ فەرخى پشەدەریش یەکی وەک ئەوانە بوو و کاری وەک ئەوانى کردوون.

بەلام شیخ فەرخى کە خەيالى شایەرێک کوردی نەخیندەوار دروستی کردوو، کاری لە کەشف و کەراماتی شیخانەدا نەهیشتوو و موعجیزاتی پیغەمبەرانی کردوون. سەیر ئەو یە بەپیچەوانەى پیاوچاکان، بەبارى خراپەدا کەلکی لە و هیژە خواپیداو وەرگرتوو. فەرخ هەر لە دایکی بەردەبیتەو، وەک عیسا قسە دەکا، خەلک سەریان سوورپەدمینن و بە پەموژنى دەزانن. فەرخ لە قەرەواش و مامان و ژنەکانى دەورووبەرى دایکی پادەخوپی و هەپەشەیان لى دەکا و تەنانت لە هەپەشەکیدە و شەى بیگەنەش بەکار دینن، تا بزائن جگە لە زمانى زگماکی، زمانى دیکەش دەزانن و دەلن:

«ئەو پیریژن و مامانچی و سەرسپییه،

«هیندیک کیشکچی بن هیندیک بەرن مزگینیه،

«زۆرو دەدەنن کەم نییه،

«ئەگەر هیناتانەو هەموویان لى بەش دەکەم بە برایهتییه،

«هەر کەس پوولێکی بدزێ بەحقى ئەو خولایى پەبییه،

«سەرى دەتاشم سواری کەرتى دەکەم (بیروونى) دەکەم لە شارى داودییه».

فەرقى فەرخى دەگەل عیسا دوو شتە. یەکیان: عیسا کە بە ساوایی قسەى کرد، بۆ پاکانەکردن کە دایکی بوو، قسەکانى باش و خێریوون. بەو موعجیزە مریەمى بوختان

پټکړاو و ټاېرووېر اوی کرده ژنیکې پاکی میژووی. به لام فهرخ، زمانی به باش و خیر ننگه پرا. جگه له وې هه په شې پټ له خه لک کرد، به و زمانه ته پ و پاراوه تووک و نزای له دایک و باوکه به سته زمانه کانی خوی کرد و کوشتنی. نه وه په کم کاری باشی فهرخوله یه، شاکاره کانی دیکه دوايه ده بینن. فهرقی دووم نه وه یه وهک ده زانن عیسا دلداری و شتی وای نه کردووه و تا له سره عززی بووه به په بهنی ماوه ته وه؛ به لام فهرخوله یی نیمه هر له زگی دایکیدا ناشقی خاتون نه سستی کچی مامی بووه و دایک و باوکه هه ژاره کانیشی بویه مراندن تا به که یفی خوی کاو له خاتون نه سستی ببینن.

مامی فهرخی ترسا خه بهر به سولتانی نه سته مېوولې پابگا که پموزنه ی وا له بڼه مال که پاندا په یدابووه و نازاریان بدا. ده ستوری دا له ته ویله ی که ل و گامیشاندا بدهن تا له بن پټیاندا بچن.

نه وه نه فسانه ی زالی باوکی پوسته میمان وه بیر دینیته وه. به قسه ی فیرده وسی نه ویش مندالیکې سه یر بووه. که هاتوته سر دنیا پیش و سمیلکې پیاوانه ی هه بووه. باوکی که پالوان و په سه نزاده بووه، پټی شوورده یی بوو توره ی وا سه یروسه مېره ی له پاش به بچن بمیتن. بویه نارده ی له بیابان فریپان دا. سیمرخ برده ی و به خوی کرد و عاملانده ی و کردی به پیاوکی نه و تو که باوکی شانازی پټوه بکا^۱.

که فهرخیان هاویشته سر لانک و ده سرازه توند توند شه ته کیان دا، کاریکی وای کرد که بیگومان له میژودا وینه ی نییه و نه بیستراوه؛ با له زمان به یتبیزه وه کاره ساته که تان بؤ بگټرپه وه؛

«ته مه نای کرد له په بییه،

همو که س خه ی گران بییه،

«وه لاهی چیدی ده و لانکه یدا نابم نه و شه و ده چمه پال خاتون نه سستییه.

«فهرخ هاواری ده کرده خولای جه بباری،

«ده سرازه ی به سر خویدا فری ددها له لانکې ده هاته خوارن به په کجاری»

به سه رینی خاتون نه سستی هه لده گه پرا، ده رزی له به رژی ده رهینا پټی ده په خه ی کټشا بؤ خوی چوه نیو سینگ و مه مکانی به په کجاری. دلداری وا سه یروسه مېره کن بیستویه تی؛ مه لوتکه په کی سره ووتوو و چلوان خو له لانک هه لدریته خوارن، به

۱ - نیتاش له کورده وایدا نه گه ر وستیان باسی زانایی و وریایی که سیک بکن، ده لټن ده ست

په روه رده ی سیمرخه.

سەرىن ھەلگەرئ، بە دەرنى بەرۆكدا خۆ لە ئوروى پۆكا و بچنە زگ كىژىكى سەر و عوزر شۆپ. جا توخوا خاتون ئەستى ھەقى نەبوو بلى: «گولە! ئەتو دىيە كى ئەمن چت پىن دەكرئ؟» ئەو ژوانانە درىژەيان دەبىن و شتى سەير لەو بابەتەو لە بەيتەكدا دەخوينتەو ھە بۆيىست ناكە من بۆتان بگيرمەو.

لەپر پووداويكى تازە پوودەدا؛ ئاشقئىكى دىكە بۆ خاتون ئەستىيە پەيدا دەبى. شىخالە كەچەلئىك قوت دەبىتەو. گەرەپياويكى ولاتى خۆيەتى، كەچى لە سوئ خاتون ئەستىيە دەبىتە شوانى مالى باوكى.

لكئىكى تر لە چىرۆكەكە دەبىتەو. شىخالە باتى شەرتى شوانى داواى خاتون ئەستىيە دەكا. براكانى و دايك و باوكى ناچار دەبن بەزۆرەملى خاتون ئەستىيە لە شىخالە مەرە بكن. بەو مەرەجە شىخالە كەچەل بە (گۆرەمەرگى) يانى تا مردن بۆيان بچىتە بەرمەپى. شايرە لىرەدا دىمەنئىكى دىزو و ناشىرىنى پۆشويى كۆمەلایەتیی كوردەواريمان نیشان دەدا. پۆشويىنئىك كە ماكەى چارەپەشیی كۆمەلە دىلى و بىدەستەلاتى كچ و زۆلم و زۆرى برا و مالىپرستى و بىدەزەمى دايك و باوك.

خاتون ئەستى ناپازىيە، كەس ئەو كارەى پىن خۆش نىيە. تەنانت مالىپرستى و تەماح، كەسوکاری كچەكەيان ناچاركرد ئەو كارەى بكن. ئەوان مەرەكەيان لە كچەكەيان پىن بەنرختر بوو، دەنا پىيان خۆش نەبوو شىخالە بىتتە زاوايان. لەو نۆو دە تەنيا دوو كەس بەكەيفن، ديارە يەكەيان شىخالە كەچەلە. ئەوى دىكە كى بىن باشە؟ پەنگ بىن بەلاتانەو سەيرىن ئەگەر بلىم ئەوى تر كەس نىيە ھەرخۆلەى دلتر و شووگەر نەبن، بەلى. ھەرخۆلەى گوى نادانە ئەوى گراوىيەكەى بەزۆرى و بەنابەدلىسى بە مێرد دەدەن. بۆچى؟ چونكە دەترسا يەكەى دى بەسەر خاتون ئەستى ھەلوەستى و خاتون بەبووك بچى؛ بەلام شىخالە زاواەندە و قەرارىش واىە تا خاتون ئەستى بۆخۆى مل نەدا، بەدەستى نەگرئ. كەوابو جارئ ھەرخ دەرفەتى ھەيە كەيفى خۆى بە دۆستەكەى تەخت بكە.

لەو بەيتەدا شتىكى ترمان لە واقىيى ژيانى كۆمەلایەتیی كۆنى كوردەوارى و تەئسىرى ھەزەى ئابورى لەسەر پۆشويىنى كۆمەلایەتیی گەلان بۆ پوون دەبىتەو. ئەمىرىكى كورد كە ئەگەر چىرۆكەكە بخوينتەو تى دەگەن زۆر برەواى بە جىاوازی چىنايەتى ھەيە. كە حازر دەبى كچى خۆى بدا بە شوانئىك. بۆ؟ چونكە تا ئەم دوايانە كورد گەلئىكى كۆچەر بوو و بەمەردارى و ئازەل بەخۆكردن ژياو و زۆر كەمى ئاوپر ھەسەر كشتوكال داوەتەو. ديارە شوانئىكى چاك چەند بەكارى مەردارى دئ. لە كىتەبەكانى دىندا خويندوو مانەتەو

نۆربهی پیغه مبه ره کان شوان بوون و شوانی سونته ته . نه وهش به لگه یه بۆ نه وهی مه پداری کاری نه سللی گه لانی کۆچهر بووه .

دیسنان شایهر لکیکی دیکه له چپۆکه که ده کاته وه و شیخال گپنه ی ده گری که ده بن خاتوون نهستی بیته مه پ دۆشین . نه گه ر نه و شوانه ، ژنیشی ده بن بیتری بن . نه و لکه ی چپۆکه که هم نۆر شیرین و خۆشه هم شتی سهیری تیدان ، هم چه ند پۆشوینی کۆنی سه رده می ده ره به گایه تی کۆمه لی کورده واریمان نیشان ده دا که تا ئیستاش به ته وای بنه پ نه بوون . شیو و کۆلی کیژه نه میران ، چوونه مه پی ناسکه بیژیان ، بیژ و هاویزی مه پی و شتی دیکه ی وا . فه رخیش بن کار نییه و پۆلی نه سللی مه ر نه و ده یگری . کچه کان ده خه ویی ده که ن و ده چنه شیو و کۆل ، که وه خه به ر دئ وه دوویان ده که وئ . نه وان خۆیان پووت کردۆته وه و خه ریکی کاری خۆیانن . فه رخ له که لینی به ردی پارده وه ته ماشایان ده کا . کاریکی سووک و مندالانه و بن شه رعییه . راسته له راست خوشکه کانی خاتوون نهستییه چاو ده قوچینی ؛ به لام مه ر له به ری پتوه تا تۆقی سه ری ده خاتوون نهستییه ده فکری . به چ هه قیک نه و کاره ده کا ، مه گه ر خاتوون نهستی ماره کراوی پیاویکی دیکه نییه ؟ گریمان فه رخ نۆر پووناکبیر بووین و لیک دابیته وه خاتوون نهستی به نۆره ملی ماره کراوه و ماره ی له شیخال نه هاتوه ، دیسان هه قی نه بوو نه و کاره ناشیرینه بکا . بۆ نه وهی سه رنجی خاتوون نهستی رابکیشی ، کاریکی سه یرتر ده کا . به ردان به سه ر خۆیدا ده پووخینی و به ئانقه ست خۆی ده گه یه نیته حالی جاوی . وسو ئاغای بانگ ده که ن یاسینی له سه ر بخوینی ؛ به لام له پ زیندوو ده بیته وه و نایه لن وسو ئاغا . که نه ویش دلی به خاتوون نهستییه وه هیه . بیته پیش .

پاشان وسو ئاغای ده کاته نۆکه ر و پیاوی خۆی . نه ویش به چ فیلیک ؟ وسو ئاغا له تۆره ی به کره مه رگه وه په ؛ له جیزی بۆتان هه لی نه کردوه ، په پیوه ی نه م و لاته بووه . کهس به و پاژه نازانی فه رخ نه بن ، چونکه غه ییزانه . که نه وهی به وسو ئاغا پاده گه یه نن ، وسو ئاغا ده ست و داوینی ده بن راستی لی نه لن . خاتوون نهستی به خوشکی خۆی قبوول ده کا و بۆ هه میشه ده بیته پیاو و پشتیوانی فه رخ و خزه ته ی به نرخی پی ده کا . تیگه یشتن دووزمانی و شۆفاری چه ند تاوانیکی گه وره بووه ؟ تۆره ی پیاویکی شۆفار بۆ نه وهی پاژی نه درکی ، به هه موو ده سه لاتی خۆیه وه ملی بۆ مندالیک پاده کیشی .

گوتمان فرخ کہ لہ دایک بوو موعجزہ ی عیسای نواند، بہ لآم بہ باری باشدنا . نیستا
دہبنین موعجزہ ی مووساش دہنوینن؛ دیسان بہ باری خرابدا . مووسا وہ کارنکی مہبوو
دہیکردہ مہژدیا . گیانی وہ بہر بن گیاننکی دینا، بۆ ئوہی سیجر بہ تال بکا؛ بۆ ئوہی
جادوگران ببہ زینن؛ بۆ ئوہی فیرعونی زالم و زوردار بترسینن . بہ لآم فرخ گیانداریک
بن گیان دہکا؛ نینسانیک دہکاتہ بہرد .

خاتون ئوستی و دایکی بۆ دلدانہوہی شیخال دہچنہ مہپی . فرخ ناحہجمی و
وہدویان دہکھوئ . دایکی خاتون ئوستیہ سیری دہخوا و زمانی دہسووتی و ناماقوولی
دہکا و ئیستر و ہسہر فرخ دہپہرینن . فرخ رقی لن ہلدہگرئ . دہپیشدا تۆلہ یکی لن
دہستینیتہوہ و کارنکی وا دہکا کہ مندالی ہرہ قوشمہ و بہدفر نہ بن نایکھن . دہووی
وہ بن کلکی ئو ئیسترہ دہدا کہ پیرژنہ سہر بہ سؤدرہ کہ سواری بووہ . دہوو وہ بن کلکی
ئیستردان گالتہ نییہ؛ ئیستر شیت دہبن . جیفرک ہلدائ . ئملا و ئولا دہکا، تا پیرژن
ہلدہدیرئ و چی وا نامینن مل بشکینن . فرخ بہوہشی لہ کۆل نابیتہوہ . دوعای لن دہکا
و دہیکاتہ بہردیکی شین .

دہچنہ مہپی لکیکی شیرین و جوان لہ بہیتہ کہ دہبیتہوہ . نامہوئ باسی بکھم . دیسان
فرخ ہیزی خۆی نشان دہدا و شیخال رھق دہکا . کہیقی خۆیہ تی شیخال بن ئوہیبی
دہگل کردوہ؛ بہ لآم نیندانی گورک بۆ نیو مہ؛ کارنکی پیواچاکانہ نہبوو و زہکات
بہ گورگیدان بہ ہیچ شرعیک دروست نییہ . کہچی فرخی ئیمہ بن ئوہی ئو شیعہری
سہعدی لہ بیر بن؛

ترجم بر پلنگ تیز دندان

ستمکاری بود بر گوسفندان

گورگان دہنیرئ لہ بہر چاوی باشقہ شوانی مامی، مہپی بخۆن؛ ہر بۆ ئوہی ہیزی
خۆی بہ شیخال نشان بدا . لہ گہرانہوہدا خاتون ئوستی زۆری لہ بہر دہپارپتہوہ دایکی
نہجات بدا . ئویش لہ بہر ئو گیانی وہ بہر دینیتہوہ . بہ لآم جارئ تا دہگنہوہ شاری
دہیکاتہ دیلہ سہگ و نایکاتہوہ نینسان . راستہ ئامۆزنی ژنکی باش نہبوو؛ بہ لآم ئو
تۆلہ ئستاندنہوہش زۆر بن رھمانیہ . ئامۆزنی نہقلہ کہ بۆ کورہکانی دہگنیتہوہ و
ئوانیش ئو سووکایہ تیہیان پن قبول ناکرئ . لہ فرخ دہخہفتین و خہریک دہبن بن

به تلپنن. ناچار پاده‌کا و ده‌چپته ماله و سوتاغا. ماله و سو ناغا زور پیزی لښ ده‌گرځي. له ویش ئی‌عجازیک ده‌نوینن که (شه‌ققو لقه‌مه‌مان) وه‌بیر دینیتته‌وه. هیشتا سن پوژی ماوه په‌مه‌زان ته‌واو بڼ، مامی پاده‌که‌یه‌نن هه‌رکه‌س مزگینیی جیننم بۆ بڼنن جوانو نه‌سپیک و که‌ولیکي جیننانه ده‌ده‌من. فهرخ زه‌مان ده‌گوپځ و جینن سن پوژه وه‌پیش ده‌خا و مانگ ده‌بیندرځ و جیننانه‌ی وه‌رده‌گرځي. له هه‌موو کاره‌کانی سه‌یرتره؛ ده‌سته‌لاتیکي زوری نینسانه به‌سه‌ر ته‌بیعه‌تدا. که‌س شتی وای له ده‌س نه‌هاتووه. جگه‌له‌وه ته‌نیا کاریکی قاره‌مانی چپړکه‌که‌مانه که قازانجی خوی تیدایه و به‌زیانی که‌سیش ته‌واو نابڼ.

کوپه مامه‌کانی نه‌وجار به‌فیل و ده‌هو خه‌ریکن له‌ننوی به‌رن. خاتون نه‌ستی پڼ ده‌زانی نایه‌لڼ ده‌ داو که‌وځي. فهرخ چی دی خوی پڼ ناگیرځي؛ ده‌پیشدا کاریکی که‌لیک خراب و نه‌تکیکي زور که‌وره به‌ کوپه مامه‌کانی ده‌کا.

یه‌کیک له په‌سمه هه‌ره دزیزو خرابه‌کانی کورده‌واری که به‌داخه‌وه نیستاش هه‌ر ماوه، گیشه و که‌ل و خه‌رمان سووتاندن، زگی گا دپڼ. کلک و گوئی که‌ر و نیستر برڼ و په‌فیسکه و په‌مانه‌ی یه‌کسم هه‌لبرپنه. فهرخیش پښ پوښتن نه‌و کاره‌ی کرد. با شایه‌ر بۆتان باس بکا:

«کن، بوو؟ فهرخ‌وله‌ی نازداره،

شیری بابی وه‌چنگ که‌وت نه‌و جاره،

ده‌ستی دایه بۆ یه‌خته‌خانه‌ی مالمی چووه خواره،

ده‌رکی کرده‌وه چو له ته‌ویله‌ی گرتی قه‌راره.

به‌ته‌ویله‌یدا هات له په‌فیسکه‌ی هه‌موو ماین و نه‌سپانی داوه.

قه‌ت یه‌کیکي به‌ساغی نه‌ماوه».

پاش نه‌و کاره ناشیرینه لښی سواری جوانووله‌ی خوی ده‌بڼ و ده‌چڼ بۆ شام بۆ مالمی خالی. له پڼگادا تووشی زور کویره‌وه‌ری ده‌بڼ؛ به‌سه‌ر هه‌موو گوسپیکدا زال ده‌بڼ. دیاره نه‌ک به‌هیزی شان و باهو، به‌لکه به‌هیزی مه‌عنه‌وی. به‌فر ده‌توینیتته‌وه و نه‌قلی شه‌قبوونی نیلمان به‌نیشاره‌ی مووسا وه‌بیردینیتته‌وه، به‌زه‌حمه‌ت له زڼ ده‌په‌پښته‌وه. پیره باگینیک نه‌سپه‌که‌ی بریندار ده‌کا، هه‌رچه‌ند دوايه په‌شیوان ده‌بیته‌وه، فهرخ لښ نابووځي و تووکی خرابی له خوی و توره‌مه‌ی ده‌کا.

فهرخ نه‌و جار ئی‌عجازی سوله‌یمانی پیغه‌مبه‌ر نیشان ده‌دا؛ زمانی بالندان ده‌زانی. دوو په‌شیش‌ه‌ی نږ و من نه‌سپه‌که‌ی ده‌په‌ویننه‌وه، رازیک بۆ نږه‌که ده‌گپښته‌وه که ده‌بیته

هۆى ئهوه هه‌موو سه‌رى مێيه‌كه‌ى هه‌لبه‌چرێ. له‌و موعجيزه‌ش كه‌لكى خراپ وه‌رده‌گرێ، به‌لام دوايه‌ په‌شيوان ده‌به‌يته‌وه‌ و دوعاى باشيان بۆ ده‌كا. له‌ كه‌وانيش توورپ ده‌بن و دوعاى له‌ كه‌وانيش ده‌كا. دوعاكه‌شى گيرابوو.

نازانم له‌ پيش ئه‌وه‌يدا فه‌رخ دوعا له‌ كه‌وان بكا چۆن بوون؟ به‌لام ئه‌وانه‌ى له‌ كوێستان زياون ده‌زانن كه‌وى تيزيال ده‌به‌فه‌رى يه‌ك نوا و ته‌ردا هه‌ر يه‌ك بال و دوو بال ده‌فه‌رێ. كه‌ بالى ته‌رپوو سه‌رى له‌ به‌فه‌رێ پۆده‌كا و قوونى قووج ده‌كاتوه‌ و به‌ ده‌ستى ده‌گيرێ.

كوورتى به‌رپه‌نه‌وه‌ فه‌رخ به‌هه‌زار نا‌رى عه‌لى گه‌يشته‌ شامى و مالى خالى. به‌لام ئه‌و په‌نده‌ى پيشينيانى لێ وه‌پاست نه‌گه‌را: «خالان خوارزا مه‌زن كرد، مامان برازا به‌رز كرد». خالى نه‌ك هه‌ر به‌خه‌رهاتنى نه‌كرد، نه‌ك هه‌ر به‌په‌رپه‌يه‌وه‌ نه‌چوو، نه‌ك هه‌ر پنى نه‌دا بۆ مالى خۆى، به‌لكه‌ جارێ پاكيشا، كه‌س پاى نه‌گرێ. فه‌رخ په‌ناى بۆ ته‌كه‌يه‌ى شيخان برد.

ديسان لكى ديكه‌ له‌ چه‌پۆكه‌كه‌ ده‌به‌يته‌وه‌. لكى خۆش و شيرين و ته‌نانه‌ت سه‌ير و په‌ر گالته‌وه‌گه‌پ. من نامه‌وى لێره‌دا باسى ئه‌و به‌شه‌يان بكه‌م، ته‌نيا ده‌مه‌وى پێشويى سهرى سياسي كۆمه‌لى كورده‌واريتان به‌خه‌مه‌ به‌رچاو. له‌و به‌يته‌دا و له‌ زۆر چه‌پۆكى ديكه‌ى كوردیدا هه‌يه‌ و بېگومان ئه‌سلىكى هه‌بووه‌. كاتيك ئه‌ميرى شارێك ده‌مى يا لێ ده‌كه‌وى، بازى ده‌ولت هه‌لدوين و له‌سه‌ر هه‌ر كه‌س نيشته‌ ئه‌وى ده‌كه‌نه‌ ئه‌مير. سه‌ير نيه‌يه‌ كۆمه‌لىك ئينسانى خاوه‌ن عه‌قل و به‌يروا و ته‌گه‌ير، ئيختيارى خويان بده‌نه‌ ده‌ست بالنده‌يه‌كى بى عه‌قل، كه‌وره‌ و مه‌زنيان بۆ هه‌لبه‌زێر؟ فه‌رخيش به‌و جۆره‌ بوو به‌ ئه‌ميرى شامى. له‌و چه‌پۆكه‌دا له‌باتى ده‌ولت كه‌ له‌ كورده‌واريدا زۆر مه‌شه‌هورة ده‌لێ: (بازى يه‌قين)، من ئه‌وه‌م هه‌ر له‌و به‌يته‌دا بيه‌ستوه‌. به‌لام ئه‌وه‌ زۆر هه‌يه‌ ئه‌گه‌ر كه‌سيك چاكي بۆ هات، كورده‌ ده‌لێ:

«بازى ده‌ولته‌ى له‌سه‌ر نيشته‌وه‌»

فه‌رخ به‌ ئه‌ميرى و مه‌زنى و ته‌خت و به‌ختيش خاتوون ئه‌ستى له‌به‌رپه‌نه‌چوه‌. ديسان به‌شيوه‌ى سوله‌يمان پێغه‌مبه‌ر قاسيدى نارده‌كن خاتوون ئه‌ستى. به‌لام قاسيدى ئه‌و بالنده‌يه‌كى جوان و پاك و خاوين بوو. په‌پوسله‌مانه‌ى بۆگه‌ن نه‌بوو، قورينگ، قورينگى جوان و نازدار بوو.

باسى پاريزكردنى شيخال و ناردينى خاتوون ئه‌ستى بۆ شامى، ديسان لكى ديكه‌ى چه‌پۆكه‌كه‌يه‌. له‌سه‌ر پۆنى لێره‌دا پتويست ناكا. به‌لام فه‌رخى ئه‌مير و مه‌زن، شيرين

کارییه کی دیکه دهکا. پیتی وایووه بهریووه و ههمیشه بۆی دهلوئی، دیسان بهدزی پاریزئی
بۆ خاتوون نهستییه دهبا که له قهراخ شاری ههلی داوه. خهریک دهبن وهک زهمانی
مندالی دهبالی خزئی؛ کهچی پاسهوان پین دهزانن. دهیگرن، جا وهره لئی ده؛ کویت دیشن.
هیندیان لئ دا تا دهنگی له زگی هات. دوايه خاتوون نهستی ناسییهوه. بۆچی وای کرد؟
بۆخوی دهزانن. نهگه تا بهیانی سهبری کردبا نهو لیدانهی ده کیسهیدا دهماوه.

پاش ماوهیهک خاتوون نهستی دهگهڕیتوه و دهمرئ و فهرخیش ئوقره ناگرئ و دیتوه
ولاتی خۆی. که دهزانن خاتوون نهستی مردووه، دهچن دهست ده کیلهکهی وهردینئ و
له خولای دهپارپتوه، یا بیکوژئ یا خاتوون نهستییهی بۆ زیندوو بکاتهوه. نزاکی به
زیانی خۆی گیرا دهبن:

« ههڕچهند دوعای کرد فهرخ بهسته زمانه،

« لئی نههاته جواب خاتوون نهستی تۆجوانه،

« له بارهگای خولای دههات میوانه،

« پوحيان لئ وهردهگرت نهو بهسته زمانه،

« دههاتنه سهری نهو ههموو خزمانه،

« زهریفیان دهشوت سهید و مهلایانه،

« کن خاتوون نهستییهی لئ بوو گۆرخانه

« فهرخ له خاتوون نهستییه میوانه».

خوینهری خۆشهویست! بهو کورته باسه بهیتی شیخ فهرخ و خاتوون نهستی شی
ناکریتوه. من تهنیا وستم سهرنجی ئیوه بۆ لای نهو بهیته پابکیشم، دهنا نهگه کهسیک
بیهوئ نهو بهیته شی بکاتهوه دهبن سهدان لاپه‌په‌ی له‌سه‌ر بنووسن. به‌دوودلییهوه ده‌لیم
وئ دهچن نهو بهیته له نه‌ساتیری یۆنانی وهرگیراین. ناخه‌ر یۆنانیه‌کان ماوه‌یه‌کی نۆر
له کوردستاندا ماونه‌توه. ئیستاش به‌لگه‌مان هه‌یه بۆ نه‌وه‌ی پۆزگارێک له‌و کوردستانه
خه‌لک هه‌بووه به‌وای به (نه‌ریابی نه‌نواع) بئ. ختوی کانئ، ختوی شه‌و و ختوی دارستان،
ئیستاش له کوردستاندا ناویانگیان هه‌ر ماوه. من بۆ خۆم له پتیرژنانم بیستوووه هه‌زار
سویند و قورعانیان خواردوووه که ختوی کانیه‌یان به دوو چاوی خۆیان دیوه. بۆیه تا
پاده‌یه‌کی نۆر پیم وایه نه‌سلئ نهو بهیته پاشماوه‌ی نه‌ساتیری یۆنانیه له زمانئ کوردیدا.
دیاره نۆری له‌سه‌ر سوور نیم و چی دیی له‌سه‌ر ناپۆم.

مه‌مه‌ل و برایی ده‌شتیان

زۆر پتویست ناکا ئەو به‌یته‌یان که حه‌وته‌مین به‌یتی کتێبه‌که‌یه بۆ شی بکه‌مه‌وه . به‌یتبێژ ده‌پێشدا به‌ قسه و پاشان به‌ شیعر چیپۆکه‌که‌تان به‌ په‌وانی و پێکوپێکی بۆ ده‌گیرێته‌وه . قسه‌کانی زۆر ساکار و جوانن و شیعره‌کانی گه‌لێک سوار و په‌وانن . هه‌رچه‌ند باسی نه‌وه‌یه که که‌چه نه‌میریکی خۆی به‌ نه‌ستۆی شوانیکدا به‌ریوه ، به‌لام لانی دلداریی بین هیژه . سۆزی نه‌وینی تێدا نییه . ئەو شیعره ناسک و پڕ سۆزانه‌ی که له مه‌م و زین و برایمۆک و لاس و خه‌زالداهه‌ن ، له‌و به‌یته‌دا نایه‌نه به‌رچاو . زۆر پووناکه ؛ بۆچی ؟ چونکه هه‌وه‌س که‌چه نه‌میری ناچار کردووه خۆی به‌ستۆی شوانه‌ویڵدا به‌پێچ و ترس شوانی ناچار کردووه ده‌ست ده‌گه‌ڵ ئەو شازاده هه‌وه‌سبازه نه‌خۆشه ، تێکه‌ڵ بکا . که وابوو سه‌یر نییه که شیعرێ دلداری و ناشقانه‌ی تێدا نه‌بن .

چیپۆکی نه‌سلێ ئەو به‌یته‌ش به‌بروای من زۆر کۆنه . نه‌وه‌ش ده‌گه‌رێته‌وه بۆ میوه‌جاغی (دایک شایی) . تن بفکرن ؛ میر زۆراب خان بۆخۆی پیری‌بووه ، ناتوانن مه‌زنایه‌تی بکا . مه‌زنایه‌تی و پادشایه‌تی به‌خاتوون په‌ریخانی کچی نه‌سپاردووه . ده‌گه‌ڵ نه‌وه‌شدا که کورێ هه‌بووه ، به‌لام کورپه‌که‌ی هێشتا منداڵ بووه و کاروباری ده‌وله‌تی پێ به‌پێوه نه‌چوووه . شتی وا له‌ میژووی نوێی گه‌لی کورد و گه‌لانی پۆژه‌لادتدا نییه . ئیستاش شای وا هه‌ن کچی گه‌وره‌یان هه‌یه و کورپه‌ی بچووکیان کردۆته وه‌لیعادی خۆیان .

خاتوون په‌ریخان پادشایه‌کی به‌زییک و زاکون بووه . به‌لام دیاره نه‌خۆشیی جینسی هه‌بووه . زانستی نوێ سه‌لماندوویه‌تی ئەو ژن و پیاوانه‌ی تووشی بێ به‌شیی جینسی ده‌بن ، ئینسانی زۆر خۆپنێژ و بێ به‌رز و پیاوکۆریان لێ په‌یدا ده‌بن . وێنه‌ی په‌ریخان له‌ میژوودا که‌م نین . بۆیه پێم سه‌یر نییه ئەگه‌ر به‌یتبێژ به‌و زمانه ساکاره‌ی خۆی ده‌لێ : «خاتوون په‌ریخان زۆری که‌یف له‌ پیاوان بوو ، هه‌ر که‌سه‌یک به‌کوچه‌یدا پابردبا خاتوون په‌ریخان که‌یفی ده‌یگرت» . خاتوون په‌ریخان ده‌یگوت : «وه‌ره حه‌زم لێ بکه‌» . نه‌ویش قبولی نه‌ده‌کرد . خاتوون په‌ریخان ده‌یگوت : «بلا بیسووتینن نه‌کو له‌کن خه‌لقی بلێ . ئابرووم ده‌چن» . پیاوی ده‌گرت ، ده‌نیو چیفی ده‌نا ، نه‌فتی پێدا ده‌کرد ، ده‌یسووتاند . به‌ بروای من هه‌موو پیاوکۆزێک شێته و نه‌خۆشه ، به‌لام نه‌خۆشیه‌کان جیاوازه . به‌ک شیتی

جیگا و پاییه، یه ک شیتی مال و سامانه، یه ک شیتی جینسیه و یه ک هست به که مایه تی ده کا. تا نه خۆشییه که ی توندتر بین پیاوکوزه که ش به سامتر و بـی به زه بییانه تر ده بین. دیاره نه خۆشیی خاتوون په ریخان زۆر توند بووه، که وا دپدانه پیاوی سووتاندوون. له دوو زیاتر نییه، یا نه و کچه نه و نه دنده دزیو و ناشیرین بووه که که س لئی نه بۆته پیاو، یا ژنیک ی ئاسایی نه بووه و نه یتوانیوه له زه تی جینسی له هه موو پیاویک به ری. له هه ردووک حالدا نه و بین به شیبیه بۆته هۆی نه و ی تۆله ی له پیاوان بستینیتته وه و تا نه یسووتاندوون تۆخزنی نه هاتۆتی. بۆ خۆی به مه حمه ل ده لئ: «مه حمه لی ده شتیان نه من میر غه زه ب نیم هه موو پۆژی پیاویکی ده چیغی وه رده گرم، ده یخنکیتم، قسه ی دل ی خۆم ده که م لیم قبول ل نا که ن، نه منیش بۆیه نه و عاله مه ی وا لئ ده که م».

مه حمه ل کامه پای کردووه، نه ویش په دوا ی که وتووه. یا باشتر بلیم، خۆی به نه ستۆیدا برپوه و دهستی له خه لک سووتاندن هه لگرتووه زیاتر شیتته کانی جینسی به بین په حمی له میژوودا ناویانگیان هه یه.

له بیرمه جاریک ده که ل مامۆستایه کی میژوو کیشـه مان هه بوو. مامۆستا که ههستی نه ته وایه تی ی زۆر به تین بوو ده یگوت: «له میژوودا پیاوی له که ریم خانی زه ند که کورد بووه دادپه روه رتر نییه. نه و پیاوه که و ره به و هه موو ده سه لات وه پپی شووره یی بوو ناوی پاشا له خۆی بنئ و به (وکیل الرعا یا) مایه وه. گوتم: مامۆستا منیش که ریم خان ده ناسم، منیش زۆر شتم له باره ی نه و پیاوه دا بیستووه و خویندۆته وه. منیش ده زانم که ریم خان زۆر له پادشاکانی پیش خۆی و پاش خۆی که مئازارتر و که مفیزتر بووه. به تاییه تی ده که ل نادرشای نه فشار که نه ویش وه ک که ریم خان له خوارپا پی گه یش ت و خۆی لئ گۆرا و نه و هه موو خراپه ی کرد و نه و هه موو خویننه ی پشت، ه یچ ویک ناچن. به لام من به شبه حال ی خۆم که ریم خان به به رپرسی نه و هه موو تاوان و خویندۆشتن و پیاوکوشته ی ناغا مه مه د خانی قاجار ده زانم. گوتی بۆچی؟ گوتم چونکه پیم وایه نه که ر که ریم خان نه یخه ساندبا و گریمانه ی پووحی بۆ په یدا نه بوو یا، مه علوم نه بوو نه و جانه و ره خوینخۆر و به دفه په ی لئ په یدا بین. مامۆستا که میک پاما و گوتی: قسه که ت جیی سه رنجه، به لام که ریم خانی کوردی ساکار و نه خوینده وار ناگای له زانستی پیسگۆلۆجی نه بووه. ده بین بیبه خشی. پـن که نیم و گوتم من ناییه خشم ده لیم چی، به لام په نگ بین زانست نه یبه خشی.

ناغا مه مه د خانی خه سیده و ببه ش تۆله ی که ریم خانی له بنه ماله ی زه ند و که لانی نیران کرده وه. زۆری پیاو کوشـت. زۆری خوین پشت، زۆر تاوانی دزیو و ناپیاوانه ی نه نجام دا. نه و که و ره پیاوانه ی به دیلی ده گرتن ده پێشدا پیاوی ده بال ده کردن، جا دوا یه

دهیکوشتن. نهوه نیشانه‌ی شیتیی جینسییه، نهوه نیشانه‌ی ههست و بئ بهشی و به که مایه‌تی کردنه. نهویش وهک خاتوون پهریخانی نیمه خه‌لکی سووتاندووه. ده‌گپنه‌وه جاریک چۆته شاریک و نه‌هلی شاره‌که باشیان پیشواز نه‌کردووه. به حاکمی شاری فه‌رمان داوه بیست هه‌زار جووتی چاو بۆ ده‌ریئتی. حاکم نه‌یویراوه له قسه‌ی ده‌ریچن، چاوه‌کانی ده‌ریئاوه و بۆی هیئاوه. تهماشای ئینسان، وهره تق نه‌ونده خراپ بی. به‌کاوه‌خۆ دانیشتووه و چاوه‌کانی بژاردووه، جووتیکیان کهم بووه، ده‌سبه‌جئ ده‌ستوری داوه چاوی حاکمیان ده‌ریئان.

گوتم باری دل‌داری به‌یته‌که به‌هیز نییه. به‌لام باری هه‌ماسی یه‌کجار به‌هیز و پیزه:
کت بوو؟ له مه‌حمه‌لی بچوکه،

به ده‌ستیکێ خه‌نجهری ده‌بان به‌یه‌کیکی کێردوکه،
ده‌نیو سواری چه‌لیان که‌پا وینه‌ی ته‌یر و باشوکه،

کت بوو له مه‌حمه‌لی فه‌رخه،

ده‌باغه‌لێکدا هه‌یه کاری ساوا ده‌ئیدیکه‌یدا به‌رخه،

ده‌نیو سواری چه‌لیان که‌پا به‌گیره و چه‌رخه،

میر زۆراب خان که‌ دور نییه ناگای له‌ ئاکاری که‌که‌ی بووبن و له‌پیشدا هه‌چ وه‌سه‌ر خۆی نه‌هینابن، که‌ زانیویه‌تی په‌دووی شوانیک که‌وتووه، کیچی که‌وتۆته که‌ولی و له‌شکری کیشاوه‌ته‌وه سه‌ر برابم و مه‌حمه‌لان. به‌دریژی له‌ به‌یته‌که‌دا باسی نه‌و کاره‌ساته هه‌یه. وا دیاره میر نه‌وه‌ی پئ شووره‌یی نه‌بووه که‌ که‌که‌ی پیاوان ده‌بال خۆی ده‌کیشن و دوايه ده‌یانسووتینی؛ نه‌وه‌ی پئ بی‌نامووسی بووه که‌ ده‌گه‌ل کرمانج پویشتووه و زۆر جار ده‌لی: «ده‌گه‌ل کرمانج لئ قه‌وماوه».

دوا سه‌رنج نه‌وه‌یه پاش نه‌وه‌ی کوپی مه‌حمه‌ل و خاتوون په‌ریخان ده‌گه‌نن و کو‌دیتا له‌ میرزۆرابخان ده‌کن و ده‌یکوژن و تۆله‌ی باوک و مامان ده‌که‌نه‌وه، سه‌ره‌له‌نوێ دایکیان ده‌که‌نه‌وه پادشا. نه‌وه‌ش به‌لکه‌یه‌کی تره بۆ کۆنیه‌ی چیرۆکه‌که.

قوچ عوسمان

هه شتم بهیت له کتێبه که ی ئۆسکارماندا قوچ عوسمانه، که ئاوا دهس پێ دهکا:

«به خاله قی بهرقه راره،

«بهوه ی پۆی نابوو پۆژگار،

«مهخلوق بهبێ ئیختیار،

«ئو له بۆ عهبدی ههزاره،

«قوچ عوسمان پیاویک بۆ پھوت و قوت و له وی ده بیکاره»

سه رانسه ری بهیته که شیعره . بهشی زۆری له سر ئه و قافییه ی سه ره وه یه . نیوه شیعره کانی کورت و درێژیان هیه، به لām کیش پارێزراوه . باری ئه ده بیی زۆر باشه؛ ته نانه ت ده توانم بلێم به رزه، چیرۆکیکی میژوویییه، پاش ده سه تلات په یدا کردنی عوسمانیه کان و که مه یزبوونی ده ره به گایه تی نیوخۆ پووی داوه . ئه میریکی کورد ئه سپیکی باشی بووه؛ به لām شتی باش هه ر بۆ سولتان چاکه . سولتان بۆ ئه سپه که ی ناردووه . ئه میر ئه سپی خۆی نه داوه تی و هه لپه پروه ته وه . سولتان پقی هه لستاوه و لێی خه فتاوه:

«سولتان ته گبیری ده کرد به مهخلوقی دنیا یه:

«ئه وه ته ماحی هه یه لیم داگیر بکا به غدا یه .

«میر سه یفودین ده لێ:

« ئه من سولتانم بۆچییه

ئه من قبوول ده کم له مسه و ئورووسی سولتانم قبوول نییه .

«سن سالان ده گه ل قوچ عوسمانی گه پان نه هاتنه وه ئاوه دانیه .

«سولتان که زانی به هاسانی ناتوانی به رده سستی بکا، عاده تی هه موو درژمنانی کورد که وته

فیل و ته له کان و به ده هۆ ده گیری خست:

«کێ بوو؟ له سولتان ئاقلدار و دانا،

«بۆ میر سه یفودینی مۆرکرد قورعانه:

«هه لستی بێته ئێره کانه».

کوردی ساکار و به دین نهیده زانی ئه و که سه ی له سه ر به رمالی میغه مبه ری دانیشتوه،
بهوای به قورعانی نییه . فریوی خوارد . خزمه کانیشی گوتیان:

«دووو! نابێ بۆ سولتانی.

«ده بین تۆکه ری قه دری بزانی،

«بچۆ بۆ خۆت و قوچ عوسمانی،

«ئه وده می له وێ خۆی زانی».

«هر که یشته ئه سته مبه وڵ سولتان گوتی:

«ئه گه ر هات که یییه دیوه خانی،

«ئه سپی به رنه ئیخته خانی

«ده ملی که ن کۆت و زه وڵانی،

«خه لیفه ی ئیسلام ئاوا ی ئیحتیرامی سویند و قورعان گرت و به له بزێ موباره کی فهرمووی:

«مه یدوینن،

«قورقوشمی بۆ وه توینن

«نابێ به زێری بخنکینن».

له به یته که دا به دریژی باسی کوژرانی میر سه یفودین کراوه . قوچ عوسمان نایه لێ سولتان
پێ ده پکێفی ئه سپی بۆره بنی؛ پاشووی ده په پینن و دوا یه ئه ویش ده کوژێ.

له م به یته دا بۆ یه که م جار هه م له زمان ئه میر و هه م له زمان دایکیه وه شایه ر قسه ی
سووکی به سولتان گوتوه و نه مووی له سه ری زمانی هاتوه و نه پۆقناییی چاوی
داپژاوه . ئه وه نیشانه ی ئه وه یه چینه کانی به ره ژێر و شیار یه و نه وه و هه ستیان به سته می
نه ته وایه تی کردوه . به لām چینی سه ره وه به تایبه تی مه لا و شیخ و خوینده واره کانی ئه و
سه رده مه هه روا بهوایان به که وریه ی و پاکی خه لیفه ی ئیسلام ماوه ^۲.

۱ - له ئه سلدا وایه ، په نگه - درۆ - بین.

۲ - هیچ دوور نه پۆین، میژوو نووسی به ناویانگی کورد له شه ره فنامه دا باسی ئه م میره و کوژرانی به ده سته ی
خه لیفه ده کا . به لām زۆر به پێژه وه ناوی سولتان دینن . بۆ ئاگاداری زیاتر بنواپه له په ری ۱۹۲۷ی شه ره فنامه ی
کوردی.

شایه ر له و بهیته دا هیندیک پړوشوینی نه ته وایه تیمان بۆ ده گپړیته وه. ئیستاش که متاکورتیک ماون و له بیر نه چوونه وه. بهییری من له موکریان نه گه ر هه وایان خوش با و سه رماوسۆل لئ گه پابایه، هه موو پۆڅی چوارشه مۆیان و جیژنان خه لکی هه ر مه لبه ندیک ده چوونه سه ر چاکسی به ناوبانگی مه لبه نده که ی خۆیان. له وی به ته قه ی ده مۆل و ژورنا ده یانکرده داوه ت و په شبه لک و ته قلّه و پمبازی. تا په یدابوونی حکومه تی پۆلیسی نه م پړوشوینه هه ر به رده وام بوو. ئیستا به و به ریلایویه ناکرئ و ئیمکانیش نییه. به لام چوونه سه ر چاک به پۆڅی چوارشه مۆ و جیژن و شایی کرتن هه ر ماوه. نه و پړوشوینه له که یه وه هه یه؟ بۆ پۆڅی چوارشه مۆ هه لپژراوه؟ بۆ کورد پۆڅه کانی تر ده چته سه ر قه بران ده گری و ده چته سه ر چاکسی ده پاپړیته وه و له و پۆڅه دا هه لده په پځی و ده مۆل و ژورنا لئ ده دا؟ بیگومان نه سلیکی هه یه و نایزانین. بزائن شایه ر چه ند شاعیرانه نه و دیمانه تان ده خاته پیش چاو: «ته ماشا ده کا له ده شتی بالین پشه لک بووه، سه لالات به چ قه راره

«ته ماشا ده کا داوه ته و لۆتی و په ققاسه له و کاره

«له لای سه رچۆپی گرتوویانه پیاوی به کێرد و که مبه ره و چه که مده ره

«له لای نیوه پاسستی گرتوویانه کێژی به ژن باریک و سینگ سه ده ف و چاو به لک له وی

گوئ به گواره

«له لای گاوانییه گرتوویان پیاوی ژن جوان و ژورخۆر و بیکاره».

شایه ر پړوشوینیکی دیکه مان وه بهیرده خاته وه؛ نه ویش بازپای ده شته کی و گشتیه. نه و پړوشوینه ش له کۆنه وه هه ر بووه و ئیستاش که متاکورتیک ماوه. خه لک له ده شتیکی پانوبه ریندا کۆده بیته وه و هه ر که سه شتی خۆی بۆ فروشتن پاده نی!

۱ - گه وره ترین بازپای موکریان بازپای قه باغکه ندی بوو. هه موو پۆڅی پینچ شه مۆیان بازاره، تا ئیستاش هه ر ماوه، به لام وه ک جارن نییه. زه مانی پێشوو نه ته نیا خه لکی هه موو ناوچه کانی کوردستان و به شیکی نۆدی نازه ریایجانی پۆڅه مۆلات ده هاتنه نه و بازاره، به لکه له کوردستانی عیراقیشه وه کرپار و فروشیار ده هاتن. هه زاران سه ر نازه لی جۆریه جۆری لئ راده گیرا. ژۆر که سیش هه ر بۆ سه یر ده چوو.

شتیکی سه یرم وه بیر هاته وه و پیم ناخۆش نییه بۆ خوینه واران ی بگپړمه وه. ده ورپه یری نه م بازاره ده شتیکی پر خیر و بیره و نئی گه وره که وره ی لئ هه ن. به یانی پینچ شه مۆیان سه گه لی نه و دنیانه ژۆر پیش نه وه ی خه لک کۆبیته وه، له جی بازپا ملومۆیه ده که نا کن به و سه گانه پاده گه یه نن پۆڅی بازاره و چۆن ده زائن؟ جگه له بازپای قه باغکه ندی بازپای خورگه و مه مه لیانیش هه بوون. دیاره نه وه نده یان خه لک لئ کۆ نه ده بووه.

جولندى

من كه ئۇ ناوۋەم خويىندەۋە پىڭەننىم ھات. ناۋىكى سەيرە؛ قەت ناۋى وام نەبىستوۋە. ۋەك ناۋى جىندۆكان دەچى؟ پىم وابوۋ بەيتىكى گالتەۋگەپە. كەچى كە خويىندەۋە، تەماشام كرد بە پىچەۋانەى بۆچۈۋى من نەك ھەر گالتەۋگەپ نىيە، بەلكە بەيتىكى دىنىشە. جولندىش جىندۆكە نىيە و لە جىندۆكە خراپتەرە. پادشاىەكى كافەرە و دژمنى ھەزەرتى عەلىيە. شاىەر ناخۆشى دەۋى و بۆيە ئۇ ناوۋە سەيرەى لى ناوۋە. ئۇۋەش ھونەرىكى گەۋرەيە لە چىپۆكدا كە ناۋى ناخۆش بۆ قارەمانى خراپ بدۆزىيەۋە.

جولندى بەيتى تۆيەمە لە كىتەبەكەى ئۆسكارماندا. تىكەلاۋىكە لە شەپى خەندەك و خەيبەر. شاىەر باسى ئۇ شەپانەى لە مەلاى ئاۋەدانى بىستوۋن؛ تىكەلاۋى كردوۋن؛ ئۇ بەيتەى ھۆندۆتەۋە و بە خەيالى ناسكى شاىەرەنەى خۆى پاراندوۋىيەتەۋە. ئۇ بەيتە. كە لەپىشدا بە قسە دەست پى دەكا و دوايە دەبىتە شىعر، ئەۋەندەش باش دروست كراۋە، ئەۋەندە پەۋان و شاعىرانە ھۆندراۋەتەۋە، من پىم وايە دەبىن كارى عەلى بەردەشانى بىن. ئۆرۋەك شىۋەى ئۇ كەلەشاىەرە بەناۋبانگە دەچى. شىعرە پەۋانەكانى، تەعبىرە جوانەكانى، وشە پەسەنەكانى، ئەم گومانەيان لە دەلى من پەيدا كرديبو. دوايە شك پەرييە سەر ئەۋەى پەحمان بەكر بۆخۆى ئۇ بەيتەى دانابى؛ چونكە لە ئاخەرەكەيدا دەلى:

«ۋا جولندىن كرديوۋە ھەنا،

«ئۇ لەشكرەى كافرىك نەما،

«پەحمان بەكر بۆتە ۋەستا».

پەحمان بەكرىش شاىەرەىكى پاىەبەرز، ۋەستايەكى ئۆر شەرەزا و شاگرديكى باشى عەلى بەردەشانى بوۋە. لام وايە بۆخۆى توانىيى بەيتان بھۆنىتەۋە.

شاىەرەكان لەبەيتى دىنىدا بە دىنوۋك پىۋە دەبن و خراپ گىر دەخۆن. ئەۋان دلەپ و جوانى پەرسىتن. ئەۋان دەبن قسەى تەپ و پاراۋ بكن. ئەۋان دەبن بەندى جوان و شىرىن بلىن. ئەۋان دەبن ھەستى دەروۋنى خۇيان دەربېن. دەبن باسى ئۇن، باسى دلدارى و ھەز لىكردن بكن. لە بەيتى وشكى دىنىدا ئۇ ھەستە چۆن دەربېن؟ ئۇ باسە چۆن بكن؟

په حمان به کړ یا هر که سټیکې دی که نهو بهیته ی دانابښ، نهو مهسه له ی ژیرانه. به لکو شهیتانانه. چاره سره کړدوه. عه شقیکی پیروژ و خاوینی هیثاوه ته گورې؛ باسی خوشه ویستی و نهوینی ژن و پیاوړیکې مه زنی موسلمانې کړدوه. له زمانه علی و فاتیمه وه پازونیازی ناشقانه ی ده پېرپوه. کټ دهوړیږی فزه ی له بهر بکا؟ کټ دهوړیږی مته قی له بهر بیته دهر و کټ دهوړیږی په خنه ی لږ بگری؟

خه زیم

بهیته دهیم له تومار کړاوه کانی ئوسکارمان بهیته خه زیمه. خه زیم شاکاریکی نه ده بیی که م وینه یه. پهنګ بڼ نهو بهیته پوژگاریک وهک بهیته شهم و شه مزین داوه تی پټ گه پابڼ. وئ ده چن ئی علی بهر ده شانی بڼ. نه گهر ئی خوی نه بڼ ئی شاگردیکې زورباشی نهو وهستا نه مریه. دور نییه په حمان به کړ دای نابڼ؛ له ناخړی بهیته که دا ده لڼ:

«هزار په محمت له بابی په حمانی

«خه زیمی فیرکرد به ساحیبی ئالمانی»

دیاره په حمان به کړ له دواپی زوربه ی بهیته کاندای خوی هیثاوه و نابڼ به وه یان به هله بچین. به لام نهو بهیته شټیوه ی شیعر ی علی بهر ده شانی نهو نده پیوه دیاره که پیاو بیریکاته وه نه گهر علی بهر ده شانی دای نه نابڼ، ئی شاگردیکې باشی نهو بڼ.

۱- له کاتی ساغکردنه وه ی نهو بهیته دا دټوستیکې شارهزا و لیژان هاته لام. گوتم: «کاکه من سره له وه سورماوه، بهشی زوری کوردی موسلمان سونیه و هر چوار یاری پیغه مبهری پټ به ره قن. له خه رمان پیواندا که گه یشته چوار ده لڼ: «چوار، چوار یاره ی نه بی، نه بویه کړ و عومر و عوسمان و علی».

که چی جارئ باسی نه بویه کړ و عوسمان له فولکلوری نه ده بی کوردیدا ده کوله کی ته پشدا نییه و باسی نیمای عومبه ریش جاروبار نه بڼ ناکړئ و باس هر باسی علییه. له به هه سادا، له بهیته نیمای علی و محمده حنیفه و حاتم و نیمای همزه دا فتح هر علی دهیکا. نهو هتا له و بهیته شدا قاره مان ی نه سل ی هر علییه. گوتم: «برا نهو هیچ په یوه ندیی به هستی مه زه بییه وه نییه. نازایه تی به لای کوردانه وه سیفه تټکی بهرزه، هر که س نازا و شیوه شین بڼ خوشیان دهوئ و باسی دهکن. بؤ که میان باسی پوخته م کړدوه؟ که میان به (خالندی بڼی وهلی) هه لگوتوه؟ نیمای علیش ناویانگی به نازایه تی پویشتوه و شایه ره کورده کان بویه نهو نده یان باس کړدوه». قسه که م به دلوه نووسا و سه لم اندم.

په حمان به کړیش په کیک له شاگرده هره باشه کانی عهلی به رده شانیه .

له بهیتی خه زیمدا باسیکی میژوویی و سیاسی و حماسی نییه . پارچه په کی نه ده بیی
په کجار بهرز و له تیفه . به لām شوپشیکی نه ده بی له فولکلوری نه ده بی نه ته وهی کوردا
په یادکردوه . باسی دلداریی کورپه پاشا و کچه نه میر نییه . باسی کورز و گوپال و شیر
و مه تال و نه سپ و زړتی تیدا نه کراوه . حیکایه تی په لاماری دژمن و بهرگری مه زنه کانمان
بۆ ناگتړپته وه . باسی نه وینیکي ساکار و ناسایی کچ و کورپکی دومی پووت و گه پوکه .
شيعره کانی نه وهنده په وان و جوانن، وشه کانی نه وهنده شیرین و په سەنن، که پیاو له
خویندنه وه یان تیر نابن:

بینایی چاوم گه وهر و دوپم

من بالدار نه بووم به بالان بفرم

مخه ندهک نه بووم به خوم بخورم

بچمه میسر و شام کراسیک بکرم

ته ماشای کورپه دومیکی په ش و پووت - به لām قیتوقوز و گورجوگول - که مه موو
سامانه که ی بریتییه له خپوه تیکی شپ و په تور، دوو پیره کوری پشت بریندار، تازییه کی
نینوک شکاوی قرخه مه رس، جووته که ویکي پاونه کوری چوو، که زافی په ش دهکا تا
دوو ته شی و چوار شانه دروست دهکا، چ کراسیکی بۆ یاره که ی ده دروئ . پیاو نه م نیوه
شيعره ی حافظی وه بیردیته وه: «خشت زیر سر و بر طارم هفت اختر پای». چاکیان گوتوه:
«دوم تا پووتتر بین مه زاقی خوشتره» .

«سه د وه ستام دهوئ له پایه عه ززی،

«دوو سه د شاگرد بین، بۆخوی و ده ززی،

«کراسی بدروئ له گولووکی په ززی،

«له به ژنی یارم بۆ خوی بله ززی» .

شایه ر ئیداع دهکا؛ کیش ده شکیتن و له زمانی کورپه دومه وه ده لن:

«سه د وه ستام دهوئ له بانی کزیه

«مه شتا له مووسلن، شیتست له شنویه

«کراس بدروون، له گولی لیمویه

«ده بلا ته نک بین،

«بۆ چاو ه لؤیه،

«سڼ سهد وهستا بڼ، له لای دریازئ،

«شیست بڼ له مووسلئ، چل له شیرازئ،

«کراس بدروئ، له گولئ پیوازئ،

«ده بلا ته نک بڼ،

«ناسک و شلک بڼ،

«بؤ بووکه ی نازئ».

له وهی خوشتر، کچه دؤمیک که له بن خپوهندا له دایک بووه، له بن ئاسمانی شیندا
گوره بووه، پیستی که له که ی به درزی کراسی خامی شیندا دیاره و قامکی پټیان به کونی
که لاشی که چدا وه دهوکه وتووه و پوژئ ده بڼ چوار دټیان بگه پئ تا چهند خولخوله و ته شی
و شانه و چهند زارجوو بنیشت و که میک دمکانه بفروشی و چهند هه تیوی دئ لټی په باده ن
تا چه قویان به ده ست تیژئ، چهند به ناز و کراسی وای ناوئ و کوپ ده لئ:

«بؤ خاتری خولای نه من بناسه

یار ده به رناکا قت نه و کراسه»

په ننگه نه وه نده ی نه و به یت ههستی من ده جو لټئ، ههستی لایکی تازه پټگه یشتووی
شارستانی ده جو لټئ. هه قیش وایه. من ته مه نټکی درټم له دئ پاپوار دووه، زور کچه
دؤمی نه شمیلانه ی قسه خوشی پوو هه لمالوی چاو په شی کولمه سووتاوی خوین شیرین
سهرنجیان پاکیشاوم. زور کچه لاییی جوان - به لام هه ژار - م دیون که پوژئ داوه تی له بن
دیواری هه لټرووشکان و وهک بارټزه به چاویاندا هاتو ته خوار؛ چونکه کراسیان نه بووه،
که وشیان دپاوه و پټیان شووره یی بسووه بچنه داوه تی. ناخر کوپه گه لی دئ. ده گه ل
نه وه شدا بؤخویان پانکی شپ و چوغه ی بڼ گرټلټیان له به ردا ده بوو، گالته یان به کچی پووت
ده کرد، ته نانه ت شایه ر دل ناسکه کانیش فریان داوټنتئ^۱.

۱ - پوور جه واهیر ژنټکی قسه خوشی جیرانمان، زور جار بؤی ده گنپامه وه ده یگوت: «سالیکی ده گه ل
مسته فا سړیله ی کاکم که شایه رنټکی به ناویانگ بوو ده چومه به رخان. پوژیک له نزیک گوندیک که داوه تی لئ
ده گه را، به رخلمان چیشتاو دا. کاکم گوتی نه تر لټره به تا من ده چومه تی ده وه شټم؛ زور دټوټم. ئیستا
ده گه پټمه وه. دیاره فریوم نه خوار دیو، ده مزانی دچته وه بؤ کن براژم. گوتم باشه. نه و چوه بؤ دټیه که ی
خومان. هر نه و ناو ابو، منیش دام قلاشت بؤ لای داوه تی. نه گه رچی به راستی پووت و په جال بووم، به لام
خزم تن هاویش. هینده پن نه چو کاکم په دیاوو. کوپه گه لی دئ به پیویه چوون و له بهری پاپانه وه چهند
به ندیان بؤ بلن. کاکیشم دهستی ده بناگوئی نا و پووی له من کرد و گوتی:

ته ماشای بزگوپ و په پوژئ،

ده لټی نټری چاو له کوی،

شەریفی کۆپی عەدۆی،
 ژنی دێتیی بۆ بۆی خۆی،
 بۆ لە کێویژا دەپۆی؟
 ھەرسێک تە لاقم کەوئ
 جەواھیر پلاوئ ناخۆی.

تەماشای تەوتیتۆلی،
 تەماشای پەشتی بەخۆلی،
 تەماشای قوونی دەھۆلی،
 دەلێی مەرشکی کۆلی،
 لە من بە بۆلە بۆلی،
 ھەرسێک تە لاقم کەوئ،
 دەوری پلاوئ ناکۆلی

سەری وەک تە پەلە گوێنی
 جلی کەرانی نوێنی،
 چەند چلکن و دژوێنی،
 چۆن ھەلگرتووە شوێنی،
 بەوێ مەلا دەیخوێنی،
 کورپنە ھەرکەس ھەلی گێئ،
 ئەمن ناستێنم خوێنی

بەیتی پوور جەواھیر نۆد لەوێ نرێژتر بوو، بەمەندالی ھەمووم دەزانی، بەلام ئێستا ھەر ئەوەندەم لەبیرماوە.
 مام مستەفاشم دیوو. کە من وەبیرم دێ تۆبە کردبوو، بەیت و باوی نەدەکوئن. بەلام نۆد سەیریوو،
 قسەئ ئاسایی ھەموو نەزم بوون.

کاکہ میر و کاکہ شیخ

بہیتی یازدہم؛ بہیتی کی کورتی میژوویہ . من ئو بہیتہم ژور بیستووہ . بہیتہ کہ ہر شینی دوو خوشکانہ بۆ برایان؛ ژور مہرزوونہ . ژور لہوہی دریزترہ کہ پرحمان بۆ ساحیبی ئالمانی گوتووہ؛ جا یا پرحمان ئو بہیتہی نہزانیوہ، یا ئوانہی لہو دویانہدا بۆ منیان گوتووہ بۆ خویان لییان زیادکردووہ . دریزی و کورتیی بہیتہ کہ هیچ لہ ئسلی کارہساتہ کہ ناگوپئ . کارہساتہ کہ ہر ئوہندہیہ کہ بہیتیژ دہپیشدا دہیلی .

باسی ئو کارہساتہ بہ کورتی لہ لاپہرہی ۵۲۳ی شہرہ فنامہی کوردیدا نووسراوہ . ہر بہوہی دہزانی قارہمانی چیرۆکی ئیمہ و ئوہی کہ شہرہ فنامہدا نووسراوہ یکن، چونکہ ناویان ویک دہچئ و شوینی کورژانیان جیگاہیہ کہ . دہنا ئوہی شہرہ فخان نووسیویہتی و ئوہی بہیتیژ گوتووہتی، عہرز و عاسمانیان تہفاوہتہ . بہ قسہی شہرہ فخان ئم پووداوہ لہ سالی ۹۴۱ ک (۱۵۲۳ز) دا پووی داوہ .

حاجی شیخی ئو لہ حالی نوژدا بہ دہستی مہرہگییی بلج و غیان کورژاوہ . بہیتیژہکی ئیمہ ئاگای لہ سالی کوشتنی نییہ و دہلی لہ بہر بن نامووسی بہ دہستی پیایو بہ غیرت و ناموسپہرہست . کہ لہ دہست ئو پیاوہ زالمہ زالیان لی پیدای بیوو و گوریسیان گہ بیووہ ہینچکان لہ توپہت کراوہ . من بہ شہہ حالی خۆم بہوا بہ بہیتیژہ کہ دہکم، چونکہ دہزانم ئہگہر راست نہبایہ ہرگیز بہیتیژ و شایہ ریکی مسکین، نہیدہ توانی بوختانی بۆ ئہمیریکی مہزنی دہست پەرورہدی سولتانی ئستہمبولی بکا و بہ بہیت بۆ گہورہ گہورانی بلی . زانیایک دہلی: «میژووی ہموو گہلان بہ قازانچی ژورداران و بہ زانی ہزاران نووسراوہ . دہبن حہقیقہتی میژوو لہ لابہلای فۆلکلۆری ئو گہلانہدا بدۆزینوہ» .

بہ راستی ئہگہر ئو کارہساتہ لہ سینگی شایرہ کانمدا نہ پاریززابایہ و زانیایکی ئالمانی تواماری نہ کردبایہ، کن (ہیدەر گوزان) ئیسپارتاکۆسی کوردی دہناسی . ہیدەر گوزانیک کہ دیلہکانی کۆکردوہ و سویندی دان و ئامادہی کردن بۆ ئوہی تۆلی خویان لہ ئہمیریکی گورگہ میٹش و داوین پیس بکہنوہ . پہنگ بن ہیدەر گوزان یہکم بۆرہ پیایو کورد بن کہ پاپہ پینیکی سہرگہ وتوانہی پاپہری کردبن .

بەداخەۋە مەن ھەر ئەۋەندەي لەسەر دەزانم كە شاير لەسەرى گوتوۋە، نازانم چىي بەسەر ھاتوۋە. پەنگە خۆي دەرياز كەردىن. پەنگە دەستى كە سوكارى ميرشېخى نەگە يېتتى. چونكە شەرفنامە باسى كۆپ و نەۋەكانى دەكا و ھىچ بۇ ئەۋەي ناچىن كە تۆلەيان لەۋانە كەردىتەۋە كە ميرشېخيان كۈشتۈۋە. ھىوادارم مېژوونوسانى دواپۇژمان شتى نوئى لەسەر ئەم پىاۋە بدۆزئەۋە. تەنانت ئەۋەندەم بۇ نەچۋە سەرىك: ھەيدەر، گۇران بوۋە؟ يانى لەۋ كوردانە بوۋە كە پىيان دەگوتىن گۇران، يا لەبەر ئەۋەي لە پىتش ئەم پووداۋە دا جاروبار دەستى پەمالى زۆرداران خستۈۋە، ئەم ناۋەي بەسەردا بىراۋە؟ چونكە لە موكرىيان تا ئەم دوايانە نازانم بۆچى بە دزيان دەگوت گۇران.

لەشكرى

لەشكرى بەيتى دوازدە ھەمى كىتەبەكە مانە. بەداخەۋە پەحمان بەكر ئەۋ بەيتەشى باش نەزانيۋە. ئەۋ بەيتە كە ئاھەنگى گوتنى يەكجار خۆشە، ئىستاش بەسەر زار و زمانانەۋە ماۋە. مەن بۆخۆم شىرىتتىكم ھەيە كە زۆر لەۋەي تەۋاتەر و درىژتەر. بەلام شىرىت كۆنە. شايرەش پىرە و بەپەلەشى گوتوۋە، پىاۋ لە زۆر جىگاكانى ناگا و ھىنانە سەر كاغەزى دژۋارە، دەلەين لەشكرى شايرە و خۆشخوانى سولەيمان بەگى قولى بەگيان بوۋە. گىرۆدەي ئەۋىنى خانزادە شىرەئى مېژوۋىيى گەلى كورد بوۋە. ئەۋىن ھانى داۋە خەيانەت بەئاغاي خۆي بكا. جاسوسەكانى سولتانى ئەستەمبول بەلەينيان داۋەتتە ئەگەر سولەيمان بەگ دەرمانداۋ بكا خانزادى لى مارە بگەن. ئەۋىش زەھرى بۇ سولەيمان بەگ لە قاۋە كەردوۋە و كۈشتۈۋەيتى. خەيانەتەكە ئاشكرا بوۋە. خانزاد لە چىنەي دىۋارى كرتوۋە؛ دەلەين ئەۋ بەيتەي لەۋ ھالەدا گوتوۋە (مەن بىراۋە ناكەم). خانزاد لەۋى پراۋەستۋە و گوتى بۇ ھەلخستۈۋە تا تەۋاۋ بوۋە، ئەۋجار بە دەستى خۆي تۆپىكى قوپ بەدىمى داداۋە.

بەھەر ھال ئەۋەي پەحمان بەكر گوتوۋەيتى دەگەل ئەۋ بەيتەي ئىستە باۋە فەرقىان ھەيە. دەپىشدا ۋا دەست پىن دەكا: «بابى لەشكرى دەلەن». بۆيە مەن بىر دەكەمەۋە

ئو بهیته باوکی له شکرې داینابن و ده گڼل بهیته که ی له شکرې جباواز بن . ئو بهیته ش
نه که رچی زور کورته، دیسان گه لیک به نرخه، شیعره کانی جوان، وشه کانی په ستن و
هیرش ده باته سر دژمنان و تاوانی بلحه پرمیان ناشکرا ده کا . به لام سولتان ده پاریزئ
و وهک شایه ری بهیتی قوچ عوسمانی په پ و راست به سولتان دانادا و خوی گیل ده کا
و ده لن:

«په ننگه سولتان به و کاره ی نه زانی» .

قهر و گولزم

بهیته کی دريژه . بهیته کی ناشقانه یه . چیرې کی قوول و سهیر و پر کاره سات نییه .
کوړه قزلباشی کی نیرانی ناشقی کچه دهره به گیکې کوردی ئو دیوی سنوور بووه . ئو
پووداوه پاش دابه شکردنی کوردستان له نیوان سه فوی و عوسمانیه کانداه قه و ماوه . ئوی
له و چیرې که دا جی سهرنج بن دوو شته : یه کیان مه سه له ی سنووره که شایه ر جوانی
شهرح داوه . مه زنیکی کورد که که وتوته به شی عوسمانی نه ویراوه شوانیک له کویتسانی
دیوی نیرانه وه ده گڼل خوی به ریته وه دیوی گرمینئ : هه روه ها نه ی توانیوه کچی خوی بدا
به کوپې پیاوړی که وره ی قزلباش . قزلباش که ش نه ویراوه بووکی له و دیویرا بؤ کوپې
خوی بگوازیته وه . ئوی دیکه یان ئو وینی پیاوړی ده وله مه ند و سه ودا گره . به کر شیخان
بازرگاننکی که وره یه که هاترچوی هه ردووک به شان ده کا و کاروانی پیشی ناگه ریته وه .
ئو ویش ناشق و سویندخوری خاتوون گول زهره . تا قهر به شوان ده زانی گالته ی پن
ده کا و ده لن حه مه دی پاشاغان بؤ شوانه ویله یه ک نابن : به لام که ده زانی کوړه قزلباشه ؛
بؤخوی حاکمی سندوسیه ؛ ئه گه ر دلی بیشینئ پتی ئو دیوی لن ده به ستن و سه رمایه که ی
ده که ریته مه ترسییه وه ، نه ک هه ر ده س له خاتوون گول زهره ه لده گری ، به لکو ده بیته
ده لال و نیو بڑیکه ریش . هه رچه ند بؤخوی ده لن : «به پدینی سپیه وه ده لالی به من ناکری» ،
به لام له راستیدا ده لالی کردووه و زور باشیشی کردووه . قسه ی قهری بؤ گول زهره بردووه

و قاقەزی گولە زەری بۆ قەر هێناوه . ئەدی دەلالی چۆن دەبێ؟

ئەو سۆز و چێژە لە بەیتە عاشقانه کانی تردا هەیە لەو بەیتەدا نییه . کۆرە دەرە بەگ خەریکە بە زۆری کچە دەرە بەگ بستیێ . چی وا نامێنی سولتان و شاعە باس لە سەر ئەم کارە بچووێ بە گۆشە کدا بچن و دیسان کوردستان ببێتە مەیدانی شەڕ لە نێوان دوو هیزی بە دەستە لاتێ ئەو سەر دەمەدا . شا دادە نوێنی و فەرە جوڵا خانی باوکی قەر، حاشا لە کۆپی وادەکا کە هۆی نێوان ناخۆشیی سولتان و شا پێک بێنێ . لە دوایدا مەعلوم نییه چارە نووسی قەر و گولە زەر چ بووه؛ بەیتە کە بە نیوێ چلی دە بێتە وه .

چیرۆکە کە دە پیشدا بە قسە یە و دوا یە بە شیعەرە . شیعەرە کانی پێکۆپێک و باشن . وەزن و قافیە یان هە یە . زمانە کە ی پوخت و پاراوه . پەحمان بە کریش باشی زانیوه و ئوسکارمانیش چاکی تۆمار کردوه .

بەیتی زەمبیل فروش

بەیتی چار دە ی تۆمار کراوه کانی ئوسکارمان بەیتی زەمبیل فروشه . کەم کوردی و هە یە لە کوردستان ژیا بێ و ئەو بەیتە ی نە بیستی . چیرۆکی سۆفیانه یە . چیرۆکی یە کجار کۆنە؛ قارەمانی ئەم چیرۆکە لە هیندیدا بوودایە، لە فارسیدا ئیبراهیمی ئە دەمه و لە کوردیدا زەمبیل فروشه . ئەوانە هەرسییان دە پیشدا پادشایوون، خاوهن دەستە لات و مال و سامان بوون . لە ترسی مردن، لە تاوی قەبر، دەستیان لە پادشایەتی هە لگرتوه؛ وازیان لە بێتە و بەرە و بگرە و بەر دە هێناوه . بوونه سۆفی و گۆشە گیریان پە چا و کردوه . بوودا و ئیبراهیمی ئە دەمه تا ژیاون هەر گۆشە گیر بوون؛ بە لام شایەری کورد دانووی دە گە ل سۆفی گەری و گۆشە گیری ناکۆلێ . ئەم جۆرە ژیا نه ی پێ خۆش نییه . بۆ یە چارە نووسی قارەمانی چیرۆک دە گۆپی . بەشی دووه می ئەم چیرۆکە لە کوردیدا وه ک حیکایەتی یوسف و زولە یخا دە چێ . ئەوینی خاتوونی میری جیاوازی دە گە ل زولە یخا کە مه، خۆ پاراستنی زەمبیل فروش لە یوسف زیاتره . نە ک هەر وه ک یوسف لە دەست خاتوون پادەکا، بە لکو

خو له بان هه لډيرې؛ ته نانت له وهختيكي زور ناسكدا پې د زانې فيلي لې كراوه و
 پادهكا. يوسف نه و فيلهي لې نه كراوه و له بن ليفه وه دهر نه په پيوه. زه مبيل فروش نه چوته
 گرتووخانه و ناوړه و دهر به دهر بووه. نه جامي هه رډوك چيرېوك يه كه. ژنه كان به ناوات
 گهيون؛ نهك هه ر خوښه ويسته كه يان پې بړاوه، به لكو هاتوونه وه سهر حدي چارده سالي.
 زه مبيل فروشې نيمه ش بوته وه خاوه ن كوشك و باخ و مال و سامان.

به يتيږ ده پېشدا حيكايه ته كه مان به دريږي به قسه بډ دهكا، نه وچار دهيكاته شيعر.
 شيعره كان له سهره تاوه به شيويه كرمانجي سهر و له سهر كيشي عروون. پېن له
 وشه ي عره بي و فارسي. توكارمان نيشاره ي به وه كړدوه و گوتوويه تي نه و به يته
 به شيويه موكرياني نيبه و دياره شاعيريكي خوښنده وار دايناوه. پرحمان به كړيش نه يزانيوه
 و خولا هه لنگرې باشي سهر و گويلاك شكاندوه. دوايه وه پېز بووه و وازي له به يتي
 خوښنده وارانې په قوته ق و پېر له وشه ي نامو هيناوه و هاتوته سهر شيويه موكرياني و
 كيشي خومانه. جا نه وچار دادې شاعيري داوه و جواني هونه ر نواندوه. فه رمايشه كانې زور
 خوش و پهنگينن؛ بويه له دواييدا ده لې:

«ده ستېك گول به نادري،

ساحبي ئالمانې نه مري!

نه وه فه رمايشې پرحمان به كړي».

بەيتى باپىر ئاغا مەنگۈپ بابى ھەمزاغا

يەككەك لە كارەساتە دلتە زىننەكانى مېژوۋى كوردستان پاش موكرى قپانەكەى شا
عەباسى سەفەۋى - كارەساتى قەتلۇعامكردى عەشیرەتى مەنگۈپ لە مەراغە . كە
بەداخەۋە مېژوۋونوسانى خۆمانە و بېگانە شىتېكى ئەوتۇيان لەسەر نەنوسىۋە . مەن زۆر
تەن كۆشام ، تەنانت سەرچاۋەيەكى باۋەپپىكرام ۋەگىر نەكەوت كە سالى ئەو كۆشتارەم
بۆ پۈۈن بكانەۋە .

خانەكانى موكرى كە لە مېژبوۋو حكومەتيان دەكرىد و خەلكى ئەم مەلەبەندە لەبەر
خاترى بوداغ سولتان زۆريان پېز لە ۋەبنەمالە دەگرت . بوداغ سولتان كە ئەمىرىكى كوردى
زۆر دادپەرۋەرۋە مېژوۋە لە سابلاخ زۆر خۆشەۋىستە . ۋەك پياۋچاكيك دەچنە سەر مەزارى و
سوئند بە گومبوزەكەى دەخۆن . ديارە زۆرى ھەز لە ئاۋەدانكرىدەۋە بوۋە ؛ پردى سوور و
مزگەۋتى سوور و كۆخى كورەك - كە ئىستاش ھەر ماۋن - لە كارە باشەكانى ئون . لە
زەمانى مەزنايەتتى ئەۋدا موكرىان سەرپەخۆ بوۋە و ھېچ بېگانەيەك - نە عوسمانى و نە
سەفەۋى - پېدا پانەبردوۋن . سەكەى بۆخۆى لىن داۋە . ديارە ھونەر مەند و خويندەۋارى زۆر
خۆش وىستوۋن . كۆپەكانى خۆى فېرە ھونەر كرىدوۋن . بەردە نووسراۋەكەى سەر دەرگى
مزگەۋتى سوور كە لە سالى ۱۰۸۹د سۇھراب خانى كۆپى ئەۋ ئەمىرە ھەلى كەندوۋە ، ئەم
ھەقىقەتەش دەسەلمېنى .

بەلام بەداخەۋە ئەۋ بنەمالەش پياۋى گەندىان لىن پەيدابوۋ . خەلك لە دەستيان ۋەزالە
ھات . باپىر ئاغاى مەنگۈپ كە پياۋىكى بەدەستەلات و مەزىنكى ئازا و لىھاتوۋ بوۋە خەرىك
بوۋە حوكمات لە دەس ئەۋ بنەمالە بېنىتتە دەرى . پېيان زانىۋە ، بەلام نايانۋېراۋە بەگژىدا
بچن . پەنايان بۆ بېگانە ، بۆ شاي ئىزان - بردوۋە . ئەۋىش ئەحمەدخان موقەدەم ، حاكىمى
مەراغەى - كە دژمنايەتتى كۆنىشى دەگەل خانەكانى موكرى ھەبوۋە . كرىدۆتە مەنموۋى
كۆشتىنى باپىر ئاغاى مەنگۈپ . ئەحمەدخان فىلى لە باپىر ئاغا كرىدوۋە ؛ بانگەشستى
كرىدوۋە بۆ مەراغە . باپىر ئاغاش بەخۆى و تۆسەد سوۋرى ھەلېۋاردەى مەنگۈپەۋە چۆتە
ئەۋ شارە . سوۋرەكانىيان بەسەر مالاندا بېيۇن . لە شەۋىكى ديارىكرادۋا ھەركەس ميانى
خۆى لە خەۋىدا سەرپېتوۋە . لەۋ تۆسەد سوۋرە تەنيا سوۋرىك دەرچوۋە كە ناۋى ۋەستا

عوسمان بووه . وهك گوتم ميژوونووساني خزمانه و بيگانه شتيكي نه وتويان له سر نه و كار ه نامه ردانه نه نوسيووه . ده لئين عه شيره تي مه نگوپ پاش نه و كار ه ساته پياويان لن بر اوه . وه ستا عوسمان زن و مندالي باپيرناغاي دهر كردووه و مال و دهوله تي هه موو عه شيره ته كهش به تالان چوووه . هه مزاغاي مه نگوپ كه پياويكي شوپشگيږ و به ناوبانگه و نزيكه ي سه د سال له وي پيش له پاپه پيني پرگار يخوازانه ي شيخ عوبه يدوللاي نه هريدا به شداري كردووه ؛ كوپي باپيرناغاي بووه ؛ زور شتي سه ير و قاره مانانه له و پياوه ده گيږ نه وه كه ده رفعت نيبه بۆتان بگيږمه وه . پاش تيشكاني جوولانه وه ناكامله كه ي شيخ ، هه مزاغاش به ده ستي حاكمي كوردي سابلاخ (نه ميرنيزامي گهروسي) ديسان به فيل وهك باوكي كوزراوه . نه ميرنيزامي پياوكوژ و خوښيږږ ، خوي نووسه رزيكي زورباشي فارسي بووه كه له ساكارنووسيندا ناوبانگي هه يه . به و قه له مه لووسه ي خوي ، باسي كوشتني هه مزاغاي به دورودريزي نووسيووه . حه يف به ده سته وه نيبه ده نا وهرم ده گيږا سر كوردي .

باپيرناغا كه كوزراوه هه ر كورپكي به زن و مالي هه بووه . بۆيه جگه له به ره ي خدر ي به ره كانسي ديكه ي مه نگوپان هه موو به ناوي دايكپانه وه ناوده بريڼ . به ره ي زيږيني ، به ره ي شه من ، به ره ي زين ، به ره ي مرؤتي ، به ره ي تامانڼ . من به مندالي مام بايزناغاي كوپي باپيرناغام ديوه كه ده يانگوت ته مه ني له سه د سالي هه لېواردووه و زني مردووه و ده يوي زن بيني ته وه ؛ به لام له نيو عه شيره ته كه ي خويدا كه سي پښ ناشن ؛ هه موو برازاني .

نه گه ر ميژوونووسه كانمان له سر نه و كار ه ساته يان نه نووسيووه ، شايره كان - كه هه موو پووداويكي سه رده مي خويان كردو ته شيهر - ليږه شدا بيده نگ نه بوون . شايره له و به يته دا كورتي كار ه ساته كه مان بۆ ده گيږي ته وه . ده لئين و نووسيوپانه كه نه م به يته ش ئي علي به رده شانيبه . هه ركس چ علي بناسن ؛ نه و گومانه ي بۆ په يدا ده بن . چونكه په وانيي شيهر ، پوخت و پاراويي زمان ، ساكاري به يان و گيږانه وه ي چيږوك ، نه م شكه مان بۆ په يدا ده كا . به لام من بۆم پوون نيبه ئي علي بن ؛ به و ده ليلانه ي خواره وه :

۱- ناشكرا نيبه و نازانين علي پاش باپيرناغا زياوه يان نا ؟

۲- ناوي زور گوندي نيو مه نگوپان و ده ووبه ري سابلاخي تيډايه كه نيشانه ي شاهه زايبي شاهيره له م ناوچه په دا . تايا علي نه وه نده له موكرياندا ماوه ته وه كه نه و شاهه زايبي هه بن ؟

۳- وشه ي (پياويون) له بري (دابه زين) هه ر له شيوه ي شاروييران و شاماتدا هه يه و بۆ خۆم له هيچ جيگايه كي تري كوردستان نه مبيستووه . نه م وشه له و به يته دا به كار هاتووه :

«مەنگۆپى دە مەن وهچاى،

پىاويوون لە سابلاغى، (يانى لە سابلاخى دابەزىن)

تەدارەك بۆ مەراگى» .

٤- عەلى لاساى شاعىرە خوێندەوارەكانى كردۆتەو و ناوى خۆى لە ھەموو بەيتەكاندا ھىتاوھ . لەو بەيتەدا ناوى عەلى نەھاوھ . سەھىرە پەحمان بەگريش ناوى خۆى نەھىتاوھ . پەنگ بى شاپەرەكەى ناسى بى، بۆيە ئەو كارەى نەكردوھ . پاستە ئەم شىعەرە بەھىزانە وەك شىعەرى عەلى، مامۆستای شاپەرەرانى كوردستان دەچن:

ھۆى سولەيمانى خەزالى

نەوھى پۆستەمى زالى

ھەوت قوبەى لە مەتالى

پىم نەلەن ئەتوو مندالى

لە جلیتیی نەکرد خالى

وەك ھەوران بە گەوالى

یا:

«بانگم وەبەر پادشای لە ژوور

خان ناردنى دوور بە دوور

بلباس ھاتن بە جەمبوور

پانگ پەشى چەكمە سوور»

بەلام مەرج نییە ئى ئەو بن . ئاخەر لە بىرتان نەچن عەلى بەردەشانی شاگردى ژۆر باشى پەرەوردە کردوون . پىم خۆش بوو زانایەك لەو بارەدا تەحقیقى کردبایە و پوونى کردباوھ ئەم بەیتە ئى عەلییە . چونکە بەپاستى حەیفە شاپەرەكەى نەناسرئ . بزائن شاپەر چەند وەستایانە باسى تالان و بۆچکەمان بۆ دەگێژیتەوھ:

بداخان بوو لە دواى

ھەزار مەپى شوگایى

هه رهزانی و خۆپایی
دهیاندای مه پ و شایی

بزنێک بێنێ دوو کاره
له مووی بکری دهواره
به های بزنیم دوو پاره

هه زار گای بێ جووتبهنده
قیمه تی گای خولابهنده
«بلباسان کاریان گهنده»

بهیتی عهبدوڵڵا حهمان یادشای به به

ئه م بهیته - که عهلی بهردهشانی به عهبدوڵڵا حهمان پاشا بابانی هه لگوتوه - شاکاریکی
که م وینه و دوری سه رهزینه ی بهیته جوانهکانی کوردیه - زۆر شت له سه رهبدوڵڵا حهمان
پاش نووسراوه و پێویست ناکا من دووپاتهیان بکه مه وه - به لام هه رچی له سه ره عهلی
بهردهشانی بگوتری و بنووسری هیشتا که مه ؛ که سیکی حاجی قادری کوی - شاعیری
مه زن و نه مری کورد - ئاوا ی باس بکا .

دوو عه لین، شاعیرن وه کوو حه سسان
بهردهشان و حه ریره مه سکه نیان

ده بی چ هونه رمه ندیکی خاوهن به هره و مه زن بووین؟ عهلی هه موو پووداوهکانی
سه رده می خۆی کردۆته شیعهر. عهلی شایه ریک بووه که وشه ی کوردیه وه ک میو له ده سدا
بووه و هه رچۆنیک و یستوو یه تی ده ری هیناوه . هه موو شایه رهکانی پاش ئه و عه لیان
به مامۆستای خۆیان زانیوه و به پێژه وه ناویان هیناوه . من بۆ خۆم عهلی بهردهشانی به
مامۆستای خۆم ده زانم و زۆر شتی لێ فیرووم . له بیرمه زوو پارچه شیعهریکم له سه ره

ئەو كىشىنى كوردى - كە لە پېش عەلىشدا ھەبوو، بەلام عەلى برەوى پىن داوھ و ئىستا
زۆربەى شاعىرەكانمان شىعەرى پىن دەلېن، گوتبۇو. بۇ شىعەرناسىيەكم خويىندەوھ. گوتى
باشت كىردوھ وەدووى مامۇستا گۇران كەوتووى و لەسەر ئەو كىشە شىعەرت داناوھ. گوتىم
من زۆر پىز بۇ گۇران دادەنېم و بە شىعەرىكى زۆر مەزنى دەزانم؛ بەلام لە شىعەردا ئىلھام
لە عەلى بەردەشانى وەرگرتوھ كە زۆر دەپېش مامۇستا گۇراندەلې:

پاشاى بەبان جىھانگىرى

وھك پۇستەمى زالى پىرى

تەھا بەپاۋ و تەگبىرى

:پاناۋپۇرى بە پەزىلى

ناكەم خەزمەتى وەزىرى

نانى دەستېنم بەشىرى

ھىچ بىرتان لەو نىوھ شىعەرى دوايە كىرۇتەوھ؛ وھك قەسەى ئەو پىاۋھ سىياسىيە گەورە
دەچىن كە دەلې: «ھەق لە لولەلى تەفەنگدايە». بەداخەوھ زۆربەى شىعەركانى عەلى لەبىر
چوونەوھ. ئەگەر ھەموويان كۆكرابانەوھ، فەرھەنگىكى دەولەمەندمان دەبوو. من پاش ئەو
بەيتە ئوسكارمان ۱۴ بەند و وردە مەقام و گۇرانى ئەو سەردەمەى تۇمار كىردوون كە
بەختەوھرانە ئىستاش لەبىر نەچوونەوھ و بۇ خۇم ھەمووم لەبىر بوون. گۇرانى بېژەكانىش
ھەر دەيانلېنەوھ:

زۆرم بىر لەوھى دەكرەوھ كە بۇچى شاعىرانى چەرخى تۆزدەى شارى سولەيمانى
بەشىيۇھى موكرىيانى شىعەريان گوتوھ. بەخەيالى خۇم وام دانابو كە ئەوان بەتايىبەتى
(نالى) كەوتوونە بىرى دروستكىردنى زمانى يەككىرتووى ئەدەبى و ئەو شىۋەيان بەئەسل
داناوھ؛ تەنانت لەو بارەدا شتىشەم نووسى، بەلام پاش ئەوھى سەرنەم دا ئەو بەيتە و
شىعەركانى عەلى بەردەشانى، زانىم بەھەلەچوم. زمانى بارەگائى عەبدۇرەھمان پاشاى
بەبە ئەوھ بوو كە شاعىرانى چەرخى تۆزدەمان شىعەريان پىن گوتوھ. يەغنى سابلاخ و
سولەيمانى؛ دوو پاتەختى ئەو سەردەمەى كوردستان بەيەك شىۋە قەسەيەن كىردوھ، كە
بە داخەوھ ئىستا زۆر لىك جوى بوونەوھ. ئەگەر وا نەبايە عەلى كە شاىەرى تايىبەتى و
نانخۇرى پاشا بوو، شىعەرى بەشىۋەيەك دادەنا كە پاش پىتى خۇشە و زمانى خۇيەتى و
نەيدەگوت:

نه زم عهلی بهرده شانی
ده به ندیم نه که ی زیانی
به یتتی ده لیم به دیوانی
مه دخی پاشای کوردستانی.

مه دخی پاشای کامیان باشه
شایه د پۆم و قزلباشه
هه رجاری شیرری ده کیشا
هه موو ده هاتنه ته ماشا
عالم نالایه^۱ چاوه شه
مه رده عه بدورپه حمان پاشا.

من نه و هونه رهی به عه لیمه وه دیوه به هه یج شاعیریکمه وه نه دیوه. عهلی چیرۆکیکی
خه یاللی دروست کردوو. ده گه ل قوله شین شایه ری جندۆکان فریان هاویشتۆته یه ک و
شه ره شیعیریان کردوو. نه وی له باتی خۆی گوتوونی هه موو لیک و لووس و جوان و
په وانسن. نه وی له باتی جندۆکه ی گوتوون به ره ژیرترن و له نگولۆریان تیدایه و قوله شینی
به و فیله به زاندوو به یه شایه ره کانی دوا ی عهلی ده یانگوت:

«بابه مه مانان چۆن ده ویرین خۆ له عهلی بده ی، نه و فیرکرده ی جندۆکانه». بهرواشیان
به و قسه ی خۆیان هه بوو. په نگ بێ یه کییک له هۆیه کانی فهوتانی شوینه واره کانی عهلی
به رده شانی نه وه بێ که هه موو کهس ده خۆی پانه دیوه به یته کانی نه و بلایته وه. هه یج شایه ر
و به یتیبیژیک هه قی وه ی به خۆی نه داوه دهس له شیعیری عهلی وه ر بدا و وشه یه ک پاش
و پیش بکا. که چی پاش نه وه ی نووسرانه وه که متاکورتیک ده ستیان تی وهر دراوه.
خۆزگه نه و که سانه ی بۆیان ده لوئ زیاتر زه حمه ت بۆ کۆکردنه وه به یته کانی عهلی
بکیشن. خۆزگه هه موو شوینه واره کانی عهلی پیکه وه چاپ ده کران و بلآو ده بوونه وه.

یا خولا ھو روا گھر د و توڑ بئ
دھ سڑو کہی لہ ملان ٹالوڑ بئ
لہ یلا جیڑنہ ت لئ پیروڑ بئ .

دیسان شہو ھات بؤ حالی من
لہو دلہی پپر خہ یالی من
نالہ م سووتا لہ نالہی من

پاش ئو گورانیانہ بہیتی عہلی عاشقہ . بہیتی کی کورتہ ؛ ھموو یازدہ بہندہ . بہ لام
شیعرہ کانی تا تا بلئی ھست بزویں و جوانن . ٹوسکارمان دہ لئ ئم عہلی عاشقہ لاویکی
کورد بووہ ؛ زوری ھز لہ کچی کی کردوہ . ئو شہوی کچہ یان بؤ گوڑتوتوہ لہ بہر دہر کی
پہردوہ مردوہ . بہ راستی پارچہ شیعر کی جوانہ و بویہ دہ بئ زور جار چاپ بکریتہ وہ :

عہلی ناشق ! ئہ گہر ئیشقت زویانی بئ ،
سہد جار عومرت زو فانی بئ
حہیفہ ئیخلاص پہنہانی بئ
مہ لا زادہ بہ خیر ھاتی .

ئاخر بہیت مہم و زینی کی بچو کہ کہ لاپہر کی کتیبہ کہی تہ واو نہ گرتوہ . ٹوسکارمانیش
دہ لئ شتی کی ئو تو نیبہ و کوپیہی ناشیرینی بہیتی برامو کہ .

خوینہری بہ پیز و خوشہ ویست !

ماوہ یہ کی دوووردیڑ بہو کارہ خہریک بووم . زورم شہو ، شہونہ خوونی کیشا . زورم
پہنج و کوپڑہوہری دی . گہ لیک ماندو و شہ کہت بووم . تا توانیم ئو تیکستانہ ساغ
بکہ مہوہ و بیانہینمہ سہر پینووسی ئیستای کوردی . دہ شزانم نہ ھونہریک نواندوہ و نہ
کاریک کردوہ . ھونہر ھونہری ئو خوویڑ و شایہ رانہ یہ کہ ئو بہیتانہ یان داناون . ھونہر

هونه‌ری نه و مړۍ بې ناوېشانانته په که به درېژایي میژو؛ سینگاوسنگ پاراستویانن. هونه‌ر هونه‌ری په حمان به کړی نه مړه که نه و هه موو دوپ و گه وه رانه‌ی له خه زینه‌ی میښکی پری خوی هه لیتجان و ده کڅی گه وه رناسیکی وه ستای وهک تۆسکارمانی کړدوون. کار کاری تۆسکارمان، نه و زانا و ماموستا گه وړه و مه زنه‌ی که نه و دوپ و گه وه رانه‌ی وا به پیکوپیکي هوندوونه و کړدوونی به و ملوانکه و به رمووره که له بازای هونه‌ردا نرخي ته واو نابین.

تۆسکارمان نه و کاره‌ی به هر مه به ستيک کړدېن، خزمه‌تیکي ټور گه وړه‌ی به زمان و نه دهب و فهره‌نگي و میژووی نه ته وړه‌ی کورد کړدووه؛ خزمه‌تیک که فهراموش ناکړئ. خزمه‌تیک که وینه‌ی که مه. خزمه‌تیک که ناوی نه و زانا بیگانه و دل‌سوزه له میژووی نه دهبی که له که ماندا به نه مری دیل‌تته وه.

لیږه‌دا نابین خزمه‌تی نه و پوله کورده زانایه‌ش (دوکتور جه‌وادی قازی) له بیر بکه‌ین که به گیان و دل یارمه‌تیی نه وې داوه.

ته‌نیا کاریکي من کړدووه و دهبو ده‌پیشتردا کرابایه نه ویه: نه و ملوانکه به نرخه و نه و به رمووره نایابه‌م له کڅنه سندووقه ټور له‌سهر نیشتووه‌کان هیناده‌ر و دامه‌وه به خاوه‌نی خوی؛ به کڅمه‌لانی هه‌روای نه ته وړه‌ی کورد. میراتی باوک و باپیری خویانه و هر پیروزی خویان بین.

سوپاسی کوپی زانیاری کورد ده‌که‌م که نه‌م نه‌رکه‌ی به من نه‌سپارد. دیسان سوپاسی ده‌که‌م که چاپی کرد و نه‌یه‌تشت په‌نجم به‌فیږو بجی.

سوپاسی کاک (ج) و کاک (ر) دوو هاوپځ و برای نیزیکم ده‌که‌م که هه‌له‌کاني نووسینیان ده‌سنیشان ده‌کردم و ټوریان یاریده‌دام. سوپاسی برای خوشه‌ویستم کاک (خ) ده‌که‌م که له کاتی نووسیندا سه‌رانسوئی ده‌کردم و پیویسته‌کاني پاده‌په‌راند. سوپاسی ته‌مه‌نی خوم ده‌که‌م که ته‌واو نه‌بوو تا ته‌واوبوو.

هیمن

۱۹۷۵/۱/۱۹

ئەمەسەرەتای کتێبه نایابه‌کی oskar mann ه، کوردیزانی به‌ناویانگی ئەلمانیا، که له ساڵی ١٩٠٦ له ژێر ناوی (شیۆه‌ی کوردانی موکری) (kurden die mundart der mukri) له به‌رلین له چاپی دا. من له ئەلمانیه‌وه کردمه کوردی.

ناجی عه‌باس

ئەم پارچه ئەده‌بیاته که له‌م به‌رگه‌ بڵاوده‌کرێنه‌وه، که بریتین له به‌یت (epik واتا هه‌لبه‌ستی درێژی میژوویی) چیرۆکی په‌خشان و دێره هه‌لبه‌ستی فۆلکلۆری له مانگه‌کانی حوزه‌یران و ته‌مووزی ساڵی ١٩٠٣ له شاری سابلآخ، که سه‌ر شاری ئەیه‌اله‌تی موکری کوردستانه‌ کۆکرانه‌وه. بۆ زانینی باره‌ی جوغرافی ئه‌م ئەیه‌اله‌ته‌ بچوکه‌ که له لایه‌ن حاکمه‌که‌وه سه‌ره‌رشته‌ی ده‌کری و په‌یوه‌ندیی هه‌یه‌ له‌گه‌ڵ حاکمی ئازهریایجان له ته‌بریز ته‌ماشای به‌رگی دووه‌می کتێبه‌که‌ی de morgan کرد mission scientifique en perse بعته‌یه‌کی علمی له فارس، لاپه‌ره‌یه‌ک و له‌وه‌پاش^١ h.c. rawlinsio عالمیه‌کی کۆنتر، له ساڵی ١٨٣٨ باری خێله‌کان و جینگای بڵاوبوونوونیانی باش پوون کرده‌وه^٢.

١ - شکلی نووسینی ناوه جوغرافیه‌کانم وه‌ک de morgan دانه‌نا، به‌لکۆ له‌پاش لیپرسینه‌وه من خۆم به‌دیه‌ت دامنان. ئۆسکارمان

٢ - هه‌ندێ مه‌علوومات له‌لایه‌ن ئەو گه‌شته‌وه که له ته‌بریزه‌وه به‌ناو کوردستانی ئێراندا کرا له مانگی تشرینی یه‌که‌م و دووه‌می ساڵی ١٨٣٨، گوفاری جقاتی (جه‌معه‌یه‌تی) جوغرافیه‌زانه‌کی ئینگلیز، به‌ندی ده‌یه‌م، لاپه‌ره‌یه‌ک و له‌وه‌پاش. ئۆسکارمان.

پاولنسن بیجگه له وه هندی له مه علوماته که می میژووژانی کورد شهره فهدینی نرخ پی داوه. کتیبه که می ثم میژووژانه که له سالی ۱۸۶۰ له چاپ درا و بلاو کرا له لایه خیلای موکرییه وه مه علوماتی میژووژیی تریمان ددات؛ نو خیله که ئیستا زۆریه یان له باشووری جهنوبی و باشووری پۆژه لاتی و پۆژئاوای گومی ورمی دهژین. شهره فهدین له برگه یه که م لاپه ره ۲۸۸ باسی بنجهی (نه سالی) میرهکانی موکری دهکا و دهلی نه مانه له به به کانه وه په پیدابوون، که له سوله یمانی و ده وروپشتی دهژین که تابعی تورکن (واتا عوسمانییه کان) که پیشتتر له نه یاله تی شهره زوور جیشین بوون^۱. وا گومان ده که م نه مه پاسته، وه شیوهی موکری - ههروه کو له پاشان پیشان ده درئ - عهینی شیوهی به به یه. له پاشا ئیمروش خیزانه ناودارهکانی سابلخ و ده گه یین که له بنه واند ده چنه سه ره به به. بیجگه له مانه به پپی نه وه مه علوماته (زانباریه) که پوالنسن له باره ی مولکایه تی له نه ماره تی به به ده مانداتی، خیزانه سه رکه و تووه کان به هیزی شیر توانویانه به سه ر لادییه کانا زال بن و زهوی و مولکه کانیان له ناو خویانا دابه ش بکن. ثم جوړه مولکایه تییه له ولاتی موکریان ئیستاش باوه و باش دیاره. میژووژانی کورد شهره فهدین دهلی خیزانه سه رکه و تووه کان له ولاتی سوله یمانی ئیستاه هاتوون. کاتی ثم سه رکه و تن و زالبوونه له زه مانی ئیمساعیل سه فه ویی یه که مه وه زۆر دوور نییه. له بهر نه وه به لگه ییکی وامان به ده سه ته وه نییه که بپوا به قسه ی شهره فهدین نه که یین.

نه و خیلانه که موکرییه کان به سه ریان زالبوون. وه کو خویان کورد بوون. له مه دا نابی گومان بکری. چونکه ده می په لاماردان و زالبوون ته نیا ۴۰۰ سال دووره. ئیستا له م ولاته پاشماوه ی تورک زمان و ئیدییم (idiom) ی تورکی^۲ نه ماون. لیره ته نیا ده بی بیر له تورک زمان بکریست که له پۆژه لاتی موکریان ده ژین و نابی بیر له پاشماوه ی نه ته وه ی دیکه بکریست. چینی جووتیاران - که له په عیه تیان پی ده لئین - زۆرتریان له خیلای (دیپۆکری) ن. زۆریه ی ثم دیپۆکرییه له به شی پۆژه لاتی موکریان له ناوچه ی شارویران و له دۆله کانی جهغه توو و ته ته هوی نیزیک میانداوب ده ژین. وا دیاره ثم دیپۆکریانه له لایه خیله موکرییه کانی هاو زمانیان - له پاش دهس به سه ره وه نانی مولکه کانیان - له پۆژئاووه بۆ رۆژه لات ده رکران.

۱ - وایزانم لیره دا نو سه ره هه لای کردووه. چونکه له سه ده ی ۱۹ شاری سوله یمانی تابعی نه یاله تی شاره زوور بوو که نه وده مه مه رکه زه که ی شاری که رکوک بوو. ناجی عه باس
۲ - وه ک قسه ی نه سه تق و په ندی پپیشینیان ن. ع

ئىستا دەتوانىن سنوورى پۆژھەلاتى ناوچەى زمانى موكرى باش دابىتپىن. ئەو خەلكانە
 كە لە پۆژھەلاتى دۆلى جەغەتو دەژىن بە توركى قسە دەكەن و ژمارەيىكى زۆرى ئەمانە
 لە دەشتى ميانداوب جىنشىن. كە پوو دەكەينە باشوور (جەنوب) دەگەينە ناوچەكانى
 سەقز و بانە كە دانىشتووەكانى ديسان بە شىوہى موكرى قسە دەكەن. كە چەند سەعات
 لەم دوو شارە بچووكو بەرەو خوار بكشپىن دەگەينە ناوچەى (مەريوان) كە دەكەيوتە
 نيزىك سنوورى تورك (واتا عوسمانىيەكان). كە لە مەريوانو بەرەو پۆژھەلات بپۆين
 دەگەينە خىلى تىلەكۆر كە لە ھەريىمى ھۆبەتو دەژىن. ئەم تىلەكۆيانە بە شىوہى سەنە
 قسە دەكەن و تابەى ئەيالەتى (كوردستان)ن. بپتوو لە سابلاخوہ. كە مەركەزى موكرىيان
 دەگرپت - بەرەو پۆژئاوا بپۆين، لە بەشى شمال دەگەينە سى خىلى بلباس: مەنگوپ كە
 تەواو دەكەونە پۆژئاواى باشوورى (جەنوبى) سابلاخ. مامش كە لە ھەريىمى لاجان و
 پيران كە لە بەشى پۆژئاواى باكوورى ئەو ھەريىمە دەژىن. شىوہى پيران زۆر كەم لە ھى
 سابلاخ جيا دەبپت. لە دەشتى (شەنقوہ) بەرەو باكوور (شمال) بپۆين ئيتىر شىوہى موكرى
 نامپتن. ھەندى كەس لە ھۆزەكانى (پەوہەندى)^۱ - كە لە باشوورى (جەنوبى) شەنق پتيان
 گەيشتم - بە قسەى موكرى قسەيان دەكرد. بەلام ھەريىمى پەوہەندىيەكان لەويە بەرەو
 پۆژئاوا ھەتا دۆلى زىي گەورە دەكشئ. كە لە سابلاخوہ بەرەو پۆژئاواى باشووە بپۆين
 دەگەينە سەردەشت و بانە. لەو ناوہ نيزىك سنوورى تورك خىلى (گەورك) دەژىن كە
 شىوہى موكرى بەكاردپتن. ھەيف و مەخابن مەن ئىزن نەدرايووم لە ھەريىمەكانى تورك
 (واتا عيراقى ئىستا) لەسەر تۆژىنەوہ دەوام بكەم. لەبەر ئەوہ بەداخوہ ناتوانم بليىم
 شىوہى موكرى لەولای سنوور ھەتا كوئ دەكشئ^۲. بەلام ئەو ئاخاوتنانەم لەگەل ھەندى
 كەسى خەلكى سولەيمانى و دەروپشتى و لەگەل ھەندى شاعىرى خۆشەويست لە سابلاخ،
 كە خەلكى كەركوك، دەرەند و دپھاتى سولەيمانى بوون، پتياننى دام كە جياوازيىكى
 ئەوتق نىيە لە بەينى شىوہى موكرى و ئەوانىتى. تۆژىنەوہى chodzko لە بابەت
 شىوہى سولەيمانى - كە لە پاشان باس دەكړئ - ئەم قسەيەى مەن بەراست دادەنئ.

شەرەفنامە باسى ميژووى موكرىيەكان دەكا ھەتا كاتى خوى كە نيزىك دەبى لە سالى

۱ - وابزانم لپەرە مەبەستى لە (پەوہەندى) ئەو پەوہەندانە (كۆچەرەنە) ھاويان لەويى لە ژيىر خپوت
 دەژىن؛ وەك ھەركى و سوورچى و خىلىتى. (ن.ع)

۲ - وەكو بزانم شىوہى موكرى تەواو و پەتى لە ھەريىمى پژدەر و پانيە بلەو. لە ھەريىمى بالەكى پۆژھەلاتى
 پەواندز خەلكى حاجى ئۆمەران، زىنوى شىخ و پايەت بە شىوہى موكرى قسە دەكەن. لە دەرەندى رايەت
 شىوہى سۆران دەس پى دەكا. (ن.ع)

۱۵۹۵. بێتو بمانه‌وێ پاش ئەم سالاڵە بەشوی ئەم میژوووە بپۆین دەبی دەس بخەینە ناو میژووی عەجەم؛ بەتایبەتی میژووی سەفەوییەکان. من لەم بابەتەوه هەندێ تۆزینەوهم کرد؛ بەلام ئێستا ماوه‌ی ئەوهم نییه‌ لەسەری بپۆم و تەواوی کەم.

میرزا ئەسکەندەر لە میژوووە میرییەکە (پەسمییەکە) کە بۆ شا عەباسی نووسیوه بەناوی (تاریخی عالم آراشی) باسی شەڕە درێژەکانی موکری و برادۆست دەکا. کە خزم و دراوسێی موکرییەکانن بەرامبەر لەشکری شاه عەباس. ئەسکەندەر میرزا خۆی لەگەڵ لەشکری عەجەم بووه، لەبەر ئەوە میژوووەکە بە پاپۆرتیکی پاست دادەندرێ. کوردەکان لەلایەن ئەم شەڕانەوه بەیتیکی میژوویی درێژیان داواوه کە باسی بەرگری و نازایەتی قارەمانانە کوردەکان دەکا لە قەلا‌ی دمدەم لەژێر سەرکردەیی ئەمیرخانی سەرۆکی برادۆست کە بە (خانی لەپزێڕین) بەناویانگ بوو. ئەم بەیتی دمدەمە یەکێک لە جوانترین و بەناوبانگترین داستانێ میلی کوردە.

لەمیژووی نادرشای میرزامەدی خانیش لە بابەت موکریانەوه دەسکەوتی باش دەدۆزێ.

پاولنسن rawlinson لە وتارە باشەکە بەدرێژی باسی هاتنی قەرەپاگی تورک دەکا کە لە ولاتی جورجیای قەفقاسەوه بۆ هەریمی سولدوز کۆچیان کردوه. سولدوز دەکەوێتە پۆژناوای باشووری گۆمی ئورم.

زۆربە‌ی خێڵەکانی موکری ئێستا جێنشین و لە دێهات دەژین کە بریتییه‌ لە خانووی قوپی خراپ و ناپەسەند. هاوینان خانووەکانیان بەجێ دەهێڵن. هەتا دەغلۆدانیان کۆ دەکەنەوه. لە ژێر پەشمالی پەشدا. نزیکی دێیەکان دەژین. تەنیا بەشیکی بچوکی ئەم کوردانە نیوه‌ کۆچەرن (نیوه‌ پەوه‌ندن) کە زستانان نیشته‌جێن و لە خانوودا دەژین و خۆیان کەمتر لەگەڵ کشتوکال خەریک دەکەن. هەر ئەوەندە دەغل دەچێن کە بەشی خۆیان بکەن. ئەم نیوه‌ کۆچەرانه‌ کە بەهارهات خانووکانیان بەجێ دەهێڵن و لەگەڵ میگەله‌کانیان دەچنە کوێستان و هەتا پایز لە میڕگیکەوه دەچن بۆ میڕگیکی دیکە. کە پایز هات دەگەرێتەوه‌ دێیەکانیان و گۆمەکی ئەو چەند خێزانە دەکەن کە لەوێ ماون بۆ چاودێری دەغل و باغات و پێکەوه‌ ئێتر بەرهمەکیان (مەحسولەکیان) کۆ دەکەنەوه. ئێستا لەم هەریمە کوردستانە کۆچەری تەواو ئەماون کە زستان و هاوین لەژێر خێوەتا

۱ - میرزا ئەسکەندەر. وەکۆ دۆژم. ن.ع - نازناوی (چۆلاقی) ی پێن دەدا، کە بە تورکی معنای دەس گۆج یان دەس شکار دەگری. ئۆسکارمان

بژین و تەنیا مەرھومالەت بەختۆکەن و دەست لە کشتوکال نادن.

لە بابەت زمانی ئەم خێلە کوردانە هەتا ئەم پۆژانە تەنیا دوو نووسراوی کورت هەیە:

۱- a.chodzko شۆدزکۆ: تۆزینەوہییکی زمانسازیی زمانی کوردی (شیۆہی سولہیمانی)

کە لە گۆفاری ئاسیایی ساڵ ۱۸۵۷ بڵاو کراوە. شۆدزکۆ مەعلوماتەکی لە سەرۆکیکی بەبە کۆکردۆتەوہ کە ساڵی ۱۸۵۳ ماوہییکی درێژ لە پارێس ماوہ. زمانزانی بەناویانگ p.lersch لێرەش باسی بەرھەمەکی شۆدزکۆ دەکا. مەن لێرە تەنیا بەراوہردی ئەو شیۆہیە دەکەم کە شۆدزکۆ باسی دەکا لەگەڵ شیۆہی موکری.

۲- schindler a. houtum ھوتوم - شیندلەر، لەلایەن وشەیی کوردییەوہ. ئەم

بەرھەمە بەنرخە کەمیک پێژمانیشی تێدایە.

۳- de morgan دێ مۆرگان: بیەسەییکی علمی لە فارس کە پێنج بەرگە. بەرگی

یەکەمی - کە لە ساڵی ۱۸۹۴ و ۱۸۹۵ بڵاوکرایەوہ. باسی شیۆہی موکری دەکا لەگەڵ شیۆہکانی تری، بەلام زۆر قسەیی ھەلە و چەوتی تێدایە.

ئەو مەعلوماتە کە لە سابلاخ کۆم کردەوہ بریتین لە چوار شت:

۱- پێژمانی شیۆہی موکری.

۲- ژمارەییکی زۆر لە وشەیی کوردی کە بۆ ژبانی پۆژانەیی خەلک بەکار دەھێنرێن.

۳- ۲۰۰۰ غەزەل و قەسیدەیی شاعیرانی کورد کە زۆریان نوێن.

۴- چبۆکی پەخشان، بەیت و چەند گۆرانی ناو خەلک.

مەن بەختم ھەبوو لە سابلاخ تووشی میرزاییکی گەنجی ژیر بووم و خێرا کردمە منشیی^۲ خۆم. ناوی میرزا جەواد بوو و لە یەکێ لە خانەدانەکانی موکری بوو، کە پشتاوپشت دەچووہ سەر خانەدانی ئەمارەتی بەبە. کەسانی ئەم خانەدانە لەناو خەلک بەفامیلەیی (قازی) بەناویانگن. ئەم گەنجە لە عەرەبی و شەریعەتی ئیسلام زۆر شارەزا بوو و زۆر حەزی دەکرد فێری زانستییەکانی ئەوروپا بێ. مەن ویستم لە پیش ھەموو شتێکا زاراوہی بنجی (مستەلەحاتی ئەساسی) ئێمەیی (ئەلمانی) بۆ پوون کەمەوہ؛ چونکە میرزا بەزانینی پێژمانی عەرەبی، لە لێکدانەوہ لە زمانیککی ھندو- جەرمانی پەکی دەکەوت.

۱ - لێرە ئۆسکارمان لەلایە پە ۲۲وہ ھەتا ۲۵ی سەرھەتا بەدریژی و توندی پەختە لە دێ مۆرگان دەگرێ و پەلاماری دەدا کە پتی ناوی لێرە بیکەم کوردی. لە وێنەکان کە ئۆسکارمان پەلاماری دەدا وا دیارە دێ مورگان کوردیی باش نەزانێوہ. ناجی عەباس

۲ - ئەم وشەیی ئۆسکارمان بە حەوفی ئەلمانیی نووسیوہ وا دیارە لەودەمە زاراوہییکی کوردی و فارسی نێزان بووہ. لای ئێمە میرزا یان کاتبی پێدەوترێ. ناجی عەباس

له پېشدا نه ختی ئینگلیزیم فیترکرد و هندی ده ستوری (قواعدی) زمانی ئینگلیزیم پیشان دا. له پاشا زور به دلخوшы ته ماشام کرد کاک میرزا وهک کوردیک بیر دهکا له زمانه زگماکه کهی خوی و شیی دهکا و ورده ورده ده ستوری بۆ ده دۆژی. ئینجا له گه لئ ده سم کردوه توژینه وهی پزیمانی کوردی و خویندنی پارچه هه لبه سستی کوردی. ئه وه لبه ستانه که میرزا ده سخته تیکی زۆری - داخه کهم زور تازه ی - هه بوو. له ماله وه به کومه کی براهی لیسته ی وشه ی کوردی له گه ل فارسییه به رامبه ره که ی دانا. من له پاشان نیشانه م دانا بوو بۆ ئه وه دهنگانه که تاییه تی کوردین و ئه م نیشانه م فیتری میرزا کرد و شته کوردیه کانم پئ نویسه وه.

ئه وشه ش چیرۆکه په خشانه که له م کتیه بلاوکرانه وه له گه ل هندی له و گۆزانییه بچوکرانه که له ژیر پیتی (C) دانراون له میرزا جهواد وه رگیراون. هه لبه سته بچوکه کانی تریم له شوان و قاترچی وه رگرت. هه لبه سته که ی (عه لی عاشق) و هندی پارچه ی (مهم و زین)م له مهربوان^۱ له کوردیک وه رگرت که له وئ له دایک بوو بوو و ماوه ییکی درژ له بانه و سه قز و سابلاخ ژیا بوو. ئه و کورده وای پیشان ده دا که شیوه ی موکری باش ده زانی؛ به لام ئه و پارچانه که لیم وه رگرت جیاوازیکی زۆری هه یه له گه ل پارچه کانی تری^۲.

ئه وه لبه ستانه که له مهربوان به ده سم که وت له سابلاخ به شیوه ی موکری بۆم خویندرايه وه. که به راوه ردی شیوه ی مهربوانمان کرد له گه ل می سابلاخ، ده بینین له هه لبه ستدا جیاوازیکی که متر هه یه له می په خشان. هه لبه سستی (عه لی عاشق ژماره ۱۵) له لایه ن لایکی هه رزه کاره وه دانراوه که بۆ خواستنی کچیک ماوه ییکی درژ هه ولئ ده دا؛ به لام له دوا ییدا که توانی ماره ی کا، پۆزی شایی له پرکا پزیک هه لبه سستی به خو شه ویسته که ی - که ناوی په ریزاده بوو - هه لگوت و له بیلا ی (عه ته به ی) ژووری بووک به مردویی که وته خواره وه.

زۆریه ی ئه و کومه له تیکسته (سایانه = text) که له م کتیه بلاو ده کرینه وه بریتین له گۆزانیی به یته (له لاپه ره ۱۲ وه هتا ۲۹۷) که به ده م خه لکه وه یه. ئه مانه له لایه ن په حمانی به کری شاعره وه^۳ پیم نووسراو که له هه ریمی سابلاخ به په حمانی به کری به یتیبژ

۱ - مهربوان شاریکی بچوکی ئه یاله تی ئه رده لان یان کورده ستانه که ته واوله سه ر سنووری تورکه و نیریک پینچوینه. ئۆسکارمان.

۲ - چیرۆکیکی مهم و زین زور له هه لبه سته که ی برایمۆک ده کا که له ژیر ژماره پینچ له م کتیه بلاوکرانه وه. ئۆسکارمان.

۳ - وا دیاره مه به سستی ئۆسکارمان له (شاعر) (شایه) که به گۆزانیبژ ده وتی.

به‌ناوبانگه؛ که دئیۆکرییه و خه‌لکی دئی حاجی حوسینه^۱، که دئیۆکی بچوکه له دهشتی میان‌دواب. ته‌نیا ژماره ۱۶ (لایه‌په ۲۹۲) ده‌رویشیۆکی موکری پئی نووسیم، که خۆی به‌شانازییه‌وه به‌ئوس‌تاد داده‌نا. له‌گه‌ل ئه‌وه‌شدا ئاماده‌ بووم پاداشی باشی بده‌من؛ داخه‌که‌م جاریۆکی تری نه‌هاته لام و وا دیاریوو چه‌ هیزۆک نه‌یده‌توانی ئیقناعی بکا تا‌کو بپته‌ لام. له‌ پۆژی پۆسته که بۆ من پۆژی پشوو‌دان بوو. داوام له‌ میرزا جه‌واد ده‌کرد ئه‌و هه‌لبه‌ستانه که ره‌حمانی به‌کر له‌به‌ریه‌تی به‌پینووسی فارسی بۆم بنووسن. له‌ پاشا میرزا ئه‌و هه‌لبه‌ستانه‌ی بۆ ده‌خوینده‌وه و من ده‌منووسی. من چه‌شنه‌ پینووسیۆکی کوردیم دروست کرد که له‌ دوا لایه‌په‌کانی ئه‌م کتیبه له‌ چاپ دراوه. ئه‌و پارچانه که ره‌حمان پئی ده‌نووسیم، ره‌حمان به‌ شیۆه‌ی ناو خه‌لک بۆی ده‌خوینده‌وه به‌لام میرزا جه‌واد که خوینده‌وار بوو وشه‌ عه‌ریبه‌کانی ناو زمانی کوردی باشتر تی ده‌گه‌یشته و ده‌یخوینده‌وه. به‌لام هه‌ندئ جار (هه‌ک پارچه‌کانی ۱۳، ۱۴، ۱۵) من زۆرم لئ ده‌کرد که خه‌لکی نه‌خوینده‌وار چۆن ده‌یلین وام پئ بنووسن.

به‌یتی ژماره یه‌ک (میژووی دهم) له‌گه‌ل (ناسر و مال مال)م جاریۆکی تری بیست له‌ناو کورده‌کانی په‌وه‌ند له‌ دئی عه‌ینی پۆم که په‌شمال دئیۆکی^۲ بچوکه له‌ باکووری شنۆ. گۆرانیبێژه‌کانی په‌وه‌ند له‌ تیکستی ره‌حمان خۆیان لانه‌دا. وشه‌کانی دیری یه‌که‌می دهم ته‌واو هه‌ک ئه‌وه‌ بوو که لای من نووسرابوو. به‌لئ هه‌ندئ جیاوازی هه‌بوو له‌ وشه‌ و ده‌نگه‌کان، به‌لام زۆر که‌م. داخه‌که‌م ئه‌وده‌مه نه‌متوانی زیاتر له‌ناو په‌وه‌نده‌کان بمیتم و گۆرانییان لئ وه‌رگرم؛ چونکه چه‌ند پۆژی بوو تام لئ هاتبوو و کارم پئ نه‌ده‌کرا و ده‌ریه‌ست بووم ئه‌وه‌نده‌ی پیم بکری زووتر به‌سواری بچه‌ نورمن و له‌وئ خۆم بگه‌ینمه لای پزشکیۆک تا‌کوو چاره‌م بکا.

له‌ وه‌رگێپانی به‌یته‌کان بۆ سه‌ر نه‌لمانی که له‌ به‌رگی دووم بڵاوه‌کرپته‌وه له‌ تیبینینه‌کانی socin- prym سوودم وه‌رگرت.

بیجگه له‌و فیرگانه (قوتابخانه و مه‌دره‌سه‌نه) که زۆریان له‌ژێر سه‌ره‌په‌رشتی مه‌لاکان، هه‌ندئ فیرگه‌ی گۆرانی هه‌ن که له‌وئ گه‌نجه‌کان فیری بژیۆنی ئه‌و به‌یتانه ده‌بن که له‌

۱ - کاک هیم دهلئ من به‌له‌دی ئه‌و ناوهم له‌وئ دئیۆک نییه ناوی حاجی حه‌سین بئ، به‌لام به‌ناوی حاجی حه‌سین دئی هه‌یه. وا دیاره تۆسکارمان هه‌له‌ی کردووه، یان له‌ چاپدا تووشی هه‌له‌ بووه. ناجی عه‌باس.

۲ - له‌ هه‌ریمی شنۆ په‌شمالدئ نییه که زستانیش تیدا بژین. وا گومان ده‌که‌م عه‌ینی پۆم ناوی هاوینه‌ه‌وار بئ.

پەخشان و ھەلبەستی کوردەواری پێک ھاتوون. ئەو گەنجانە کە دەنگیان خۆشە دەچنە لای وەستاییک (کە بە فارسی ئوستادی پێ دەبیژێ) تاکر فیژی بیژن و چرینی ھەموو ئەو ھەلبەستانە بن کە ئەو وەستایانە دەیانزانن و لەبەری کەن. بەم جۆرە ئەو پارچە ھەلبەستانە دەماو دەم دەپاریژێن. ئەو بەیتبیژانە بەدەگمەن خویندن و نووسین دەزانن؛ تەنانەت پەحمانی بەکر نەخویندەوار بوو. بێتو ئەو گەنجانە بیانەوێ باشتر فیژی پیشە کە بن، دەچنە لای وەستاییکی دووھ و سییەم و دەبنە شاگردی؛ بەلام نەک بەخۆپایی. شاگردە کە بەخزمە تکردن لە مالی وەستاکی، یان بەھێنانی شتی پتویست (وێک چا و گەنم و پۆن...) پاداشتی دەدا.

لە پاشا ئەم گۆرانیبیژانە لە مالی ناو دارەکان مەشق دەکەن؛ ئیواران دەچنە دیوێخانەکانیان و دەس دەکەن بە گۆرانی وتن. بەرامبەر ئەمە ئەو مالانە بەرگی بەنرخیان پێ خەلات دەکەن، یان شتی تریان پێ پیشکەش دەکەن، لەم بابەتەو نابێ پەزلی بنوێن. لە دیھەکان بە دەرخواردنی پلاوگۆشتیکی باش دلخۆشیان دەکەن. لە شارەکان زۆر چایخانە ھەن ھەندێ جار ئەم چایخانانە سەرتاپا پر دەبن لە خەلک کە پال بەیەک دەدەن بۆ گوێگرتن لە گۆرانیبیژێک کە بە ھەلکەوت ھاتووە ناو شار.

ئەو گۆرانیبیانە بۆ ئێمە (واتا بۆ ئەلمان و ئەوروپاییەکانی تری) یەکنەسق بوون و پیاویان وەرپەس دەکرد. لە دێرە درێژەکان، گۆرانیبیژ و شەکانی بەپەلە یەک لە دوا یەک لە زار دەردەپەڕاند. لە دێرە کورتەکان، و شەکان بە ھونەر مەندی درێژ دەکرێ و بەندی دوا یی بەھێز، بەلام بەنزمی و نەرمییەو بەدەنگییکی لەرزی و خۆش لە دەم دەردەھێنێ.

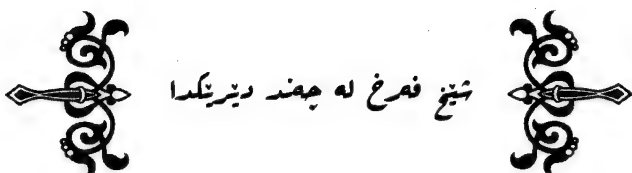
وا دیارە بیری (زاگرە) سەیر و غەریبی ئەم پیاوانە بەگۆرانیبیھەکانەو بەستراو. پەحمان - کە گۆرانیبیھەکانی پێ دەنووسم - نەیدەتوانی دێر بە دێر بیری لێ بکاتەو بێ ئەو ی بیر لە ھەموو گۆرانیبیھە بکاتەو. بێتەبە ھەندێ جار گۆرانیبیژ بەسەر پێیی وشە و دەنگ دەگۆڕێ؛ بەلام لەو کەمتر کە من لەپێشدا بروام دەکرد. کە من بەراوەردی ئەو تیکستە (زەمبیل فرۆش ژمارە ۱۵) م کرد لە پەحمان وەرم گرتبوو لەگەڵ ھی دووانەکی

۱ - لە سابلاخ ئەو پۆژانە کە پەحمان گۆرانیبیھەکی پێ دەنووسیم پۆژانی جەژن بوو. پەحمان کە لە سالی جارێک و یەک پۆژ بۆ سابلاخ دەھات، کە ماوێیکی درێژ بۆ من لە شار دەما یەو، لە کاتی پشودان و ھەسانەو دەچوو یەکی لە چایخانەکان و لەوێ گۆرانی دەبیژنی کە دەمی کارکردن بۆ من دەھات یەکیکەم دەنارد تاکوو بۆ لای من بھێنم، بەلام ئەو کەسانە ھەموو جارێ زۆر بەزەحمەت دەیاننوانی لەدەس گوێگرە بەشەو کەکان رايکێشن و بۆ کارکردن بۆ لای منی بھێنن. ئۆسکارمان.

زمانزان socin-prym جياوازيكى ئەوتۆم نەدى. پياو واقي وەرپدەمىنى لەوھ كە كوردەكان چۆن توانيويانە پارچە ھەلبەستەكانيان دەماودەم وا باش بە وردى و باشى بگىرپنەوھ. ھەلبەستەكان ھەموو بەيەك form دروست نەكران؛ بەلام گۆرانىبيژ لە چرپندا جياوازي ناكا و لە بەين ھەلبەستىكى دىر درىژ وەك مەم و زىن يان پارچەيەكى دىر كورت وەك ھەلبەستى نومرە دەى جولندى julindi زمانەكەى بەتەكرپايى يەكە (موحدە). ئەويش شىوھى سابلاخ و دەورپشتىەتى. بەلام ھەندى جار تووشى وشەى جياواز دەبين بەتايبەتى لە دروستكردى سەجە. بۆچى ئەديبەكان ئەمە دەكەن؟ ئايا بۆ خاتەر سەجە ئيزنى ئەوھيان دراوھ وشەيىك بەسەر بەستى بەشكلىكى (فۆرمىكى) غەريب بەكاربينن، يان ئەو وشانە لە ھەلبەستى شىوھەكانى تەرى بەكار ھىنراون ئەمانىش دەتوانن لىيان وەرگرن؟ تەنيا بەيتى زەمبىل فرۆش، كە لە ژمارەى ۱۴، فۆرمى لە بەيت و ھەلبەستەكانى جياوازي ھەيە. چونكە دىرەكانى ئەم بەيتە تەركىبىكى تايبەتى ھەيە و بۆ ئامانجىكى ئاين و تەسەوف دانراوھ. مەن دۇنيام ئەم بەيتە لە دەم خەلكى نەخويندەواروھ پەيدانەبووھ و يەككىكى لادىيى ناو كىئوھەكانى موكرى داى نەناوھ.

لێرە ماوھى ئەوھم نىيە ئەم جۆرە پرسىارانە لى بگۆلمەوھ، با ھەلى گرم و دوای خەم بۆ جىگايىكى تر.

ماوه یهک له مهویهر شاعیری پایه بهرز و ناواره، شاعیری گهل (هیمن)ی خوښه ویست، داوای لڼ کردم که دهریاره ی (شیخ فرخ) زانیاری و شاره زاییی خۆمی له چهند لاپه په کدا بۆ تۆمار بکهم. منیش به لڼنیم دایه و هر نه وړۆ بۆ سبه ینیم لڼ کرد و تا بهرگی له بیرچوونه وم له بهر به لڼنه که کرد. به لام بۆچی نه و بهرگم بۆ به لڼنه که دروی؟ نه و یان به لای منه وه گرنگه.

به سهرهاتی شیخ فرخ له داستانیکی نه فسانا ویدا به شیوه ی بهیت ماوه ته وه. هرچی گوتهش هه یه له په راویزی نه و بهیتانه دادراون. داستانه که بابه تی شه وچهره ی دیواخان و کۆپی کړپوکالی لادیگانه.

به هۆی بوونی مه زاریک به ناوی شیخ فرخه وه تا پاده یهک نه و داستانه کاری کردۆته سهر میښک و دهروونی خه لکی ساده و نه خوینده وار.

به باوه پی من بهیته کان زۆریان دراوه ته پال و له نه ندازه ی راستی به دهرن. ته نانه ت درۆشی تیکه ل بووه. کار به وه شه وه نه وه ستاوه که لڼ و لایه نی نه و تۆی تیکه ل بووه، ناوه یتانیا نیشانه ی دواکه و تویوی و ژیا نی دهو ری بهردمان به بالا ده بړی. هرچی واقعییه و نه وه ی به چاوی خۆم دیومه به بۆنه ی پشده رایه تیم تۆماری ده کم و هرچی واته ی خه لکی ناوچه که مان هه یه له و بهر هیه وه فرامۆشی ناکهم. به باوه پی من شیخ فرخ

هەبوو. بەلام شىۋەى ژيانى و كار و كردارى بەم جۆرە نەبوو كە لە بەيتەكاندا نەدرىتە پالى...

چوونە ناو ناوھەپۆكى باسى شىخ فەرخ نەبى بكرىت بە چەند بەشىكەو:

۱- مەزار و شوپنەوارى شىخ فەرخ:

مەزاری شىخ فەرخ لە گوندى (داودى) لە ناوچەى پشەدرە، (داودى) هەشت تۆ مالىك دەبى و ماوھى ۹ كىلومەتر لە شارى قەلادزەو دوورە. دەكەوتتە بەشى خوارووى پۆژھەلاتى قەلادزە.

مەزارەكە لە گۆرھەپانىكدايە و بەشى سەرووى شاخىكە و بەشى خوارووى شىۋە و خە و دۆلە تا دەگاتە چۆمى (مەرزەوانان). وارشىكى گەورە بۆ ئارامگاگەى كراوھ كە درىژى وارشەكە نزىكى ۲۰۰۰ هەزار مەتر دەبى و پانىي نيو مەتر و بەرنى مەترىك دەبى. ئارامگاگەى بەتاشەبەرد و كىلى گەورە داپژراو، دەكەوتتە بەشى پۆژھەلاتى داودى.

داودى، كانى و ئاوى زۆرە. بەناوبانگترین كانى (كانى خاتو نەستى) يە كە ئاوى خوارنەوھى قەلادزە لەو كانىيەو بە بۆرى پاكىشراو و دەكرىتە تانكىيەكى گەورە و دواى ئەو دابەش دەكرىت.

گوندى داوھ بەھۆى مەزاری شىخ فەرخەو بۆتە سەيرانگا و كۆپى شايى و لوغان. بەھاران كەسەيك نامىنى نەچىتە داودى، تەنانت خەلكى سەنگەسەر و پانىيە و كۆپەش بەشداری قەلادزە دەكەن لەو پۆژانەدا. هەرچەندە لە داودى داروورەخت كەمە؛ بەلام خەلكى ئەوھيان بەلاوھ گەنگ نىيە، لەبەر چەقى هەتاو بەپال گەردەكانەو سەماوھى خۆيان گەرم دەكەن. لە پۆژانى سەيراندا بۆ (داودى) كەرىكى شەل بەنرخىكى زۆر وەدەست ناكەو.

دواى سەيرانكردنى پۆلى ژن و كچ پىچكە دەبەستن بۆ زيارەتى شىخ فەرخ و ھەريەكە و داواكارى خۆى بە سەرى دەدرىكن. ھەندىك شەمۆلە دەگەرنەو، ھەندىك بەرد دەنن بە كىلى ژوور سەرىو، ھەندىك پەپۆ لە ئالاکان دادەپن. لەولاشەو كۆپى لاو و كچى شۆخ دەيكەن بەپەشەلەك. دەنگى تەپل و دوزەلە مندال و پىرىش دەھىننیتە سەما. ھەر شاباشەو دەكرى. ھەر پىزى چەكە دەنگ دەداتەو. ھەر نىشانەى و ناپىكرى. لەلايەك سىبازە و لەلايەكى تر جۆلانەى و داخراو؛ لەلايەكى تر پەبازىتە نەكرى. پىش خۆرئاوا خەلكى بەرەو شار دەبنەو.

نوهی به لای منه وه جیگای سهرسوورمانه نه وه یه خه لکی داودی له و پوزانه دا خو یان بو
خزمتی سهیرانکه ران ناماده ده کن؛ به یی نه وه ی چاوه پتی هیچ پاداشیک بن. هه رچه نده
زودیش زهره ریان پی دهگا؛ به لام دهر به سست نایه ن. نه وه یان گرنگه پی م وایه نه وه هه موو
خه لکه به میوانی شیخ فرخ ده زانن و له بهر نه وه ده نگ ناکه ن.

۲- واتهی خه لکی:

الف : ده لئین شیخ فرخ وه لییه کی عاشقه؛ که رامه تداره .

ب - ده لئین شیخ فرخ نه مردووه و ناگای له هه موو شتیکه .

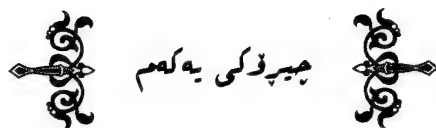
ج ده لئین هه ر ژنیک سکی پرین و بچینه سهر نارامگاکی؛ که مناله کی بوو نیشانه ی
پیوه ده بن. نه وه نیشانه یه له شتووه ی (خال) دا ده بن. نه وه ی جیگای سهرسوورمانه نموونه
بو نه مه زوره .

د ده لئین نه وه دووعایانه ی شیخ فرخ کردوونی تا نه مروش ناکاریان ماوه .

ه ده لئین ماره ی خاتوو نه ستی و شیخ فرخ له پوزی نه زه له وه بپرداوه .

گه لئ ده لئینی تریش که هه مووی له یه ک قاوغدا خو ی پیچاوه ته وه . به کورتی خه لکی
ناوچه که به تایبه تی کونه کان - زود پیز له شیخ فرخ ده بین و پازی نین که س هیچی
ده رباره ی بلن .

نه حمه د ره سوول پشده ری

نهحمده خان له پ زيرپڼ جڼگای قه لای دمدی بوو؛ له زه مانى شاه عه باسيدا بوو. له دتيهک له دتيهاتی ورمى ساحبی عیځل بوو. یاغی بوو له شاه عه باسی. قه لایه کی دروس کرد. له پاشان شاه عه باس له نیسفه هانن له شکری نارد بۆ سر خان نهحمده خانى؛ شه پڼکیان کرد. خان نهحمده خان شکا. چوو بۆ نهسته مېوولن؛ چووه کن خونکاری. شه پڼک بوو له گه ل عرووسی. خان نهحمده لهو شه په یدا سهری سهر کرده ی عرووسی بری. وه ده ستیان په پان لهو شه په یدا. خونکار خه لاتی کرد، ده سستی زيرپڼ تن گرت، ناردیه وه لاتی خوی، کردیه حاکمی وه لاتی خوی. که هاته وه وه لاتی، عیلاتی ویی لن خړپونه وه. دیسان یاغی بوو؛ ده سستی کرد به قه لات دروسکردن؛ شارڼکی بیانا نا. خه ریک به تالانی دهره ی خۆ بوو؛ فه عله یان ده گرت پوژن به پینچ قرانان؛ نه دیدشت فه عله کان بچه ده ری. شاه عه باس له نیسفه هانن به رگی ده رویشییه ی له به رکرد؛ گوتی: «بزانم نه وه چ نهحمده د خانیکه یای بووه».

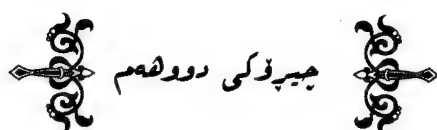
به کوردستانیدا هات؛ تا هاته لاجانن. شه وی میوانی ده رویشیکی بوو. به ده رویشی گوت: خانه خوی! شوغلّت چیه؟ گوتی: «شوغلّم که و گرتنه»؛ گوتی: «سئ پوژه هیچ نه گرتوه». شا عه باسی گوتی: «نه مشوکه بچۆ به به ختی شاه عه باسی». ده رویش گوتی: «شاه عه باسیکی له نیسفه هانن، نه منیکی لیره چلۆن به به ختی وی بچم؟» گوتی: «قه یدی نییه، بچۆ». ده رویش پوی؛ نه وی شه وی پینچ که وی گرت. هاته وه گوتی:

«خزم! بەخولآت سویند دەدەم، ئەتوو خەلقى کوێ؟ بەختی توو زۆر لە زیادیدەدایە. ئەمشۆ بەبەختی توو پێنج کەوم گرتوو. ئەتو شاھ عەباس نی؟ گوتی: «دەرویش چت لێ بشیڕمەو، ئەمن شاھ عەباسم. دەچمە قەلای دەدەم. گوتی: دەرویش! زۆرت چاکە دەگەڵ دەکەم، ئەتوو ئەگەر ئەمن بشیڕمەو». دەرویش گوتی: (چاک) شەوئ هاتنە سەر دەرویشی؛ گوتیان «فەعلەت سبەحەینئ بئ بۆ قەلایە». شاھ عەباس گوتی: «دەرویش ئەمن بنێرە لەجیاتی خۆت». دەرویش گوتی: «چاکە». سبەحەینئ شاھ عەباس پۆی بۆ قەلای، دەستی کرد بەکارکردن. خان ئەحمەد خان هاتە سەر فەعلان؛ تەماشای کرد: پیاویکی جوانچاک لەنیو فەعلانەدایە؛ بەسەرکاری فەعلانی گوت: «نیوارئ بیپێنە کتە خۆم؛ بۆ خۆم حەقی دەدەم». نیوارئ شاھ عەباس بەدزی پۆی. سبەحەینئ هاتەو. دیسان خان چاوی پێ کەوت، ناسییەو؛ گوتی: «نیوارئ ئەو فەعلە بیپێنە کتە خۆم». دیسان نیوارئ شاھ عەباس خۆی دزیو. سبەحەینئ نەهاتەو کارئ. خان ئەحمەد خان هاتەدەر؛ فەعلەکەى نەدی. پرسى: «چی لێ هات؟» عەرزیان کرد: «ئەمۆ نەهاتۆتەو». خان ترسا. پیاوی لە دەروازان دانا: هەرکەسئ بچێتەدەر لە قەلایە بیگرن. شاھ عەباس چوو مالهکی میوان بوو؛ زۆر پاراوه؛ گوتی «ناشکرام مەکن، ئەمن شا عەباسم؛ زۆرم چاکە بۆتان دەبێ». ئەوئ شەوئ لەوئ بوو. سبەحەینئ هەلستا؛ نالئ کەوشی ناوەرئو لێ دا، بۆ خاتەر ئەوکو کێشکچی بزائن لە دەرئ هاتۆتە ژوورئ؛ کەس لە ژوورئ نەچۆتەدەر. بەدزی سبەحەینئ وەدەرکەوت. کێشکچییان تەماشایان کرد، کەس لە قەلایە نەچۆتەدەر؛ بەلایەکیک هاتۆتە ژوور؛ وەدوو نەکەوتن. شاھ عەباس پۆیو ئیسفەهانئ، لەشکری خرکردەو ناردی بۆ سەرخانئ. شەپیان کرد. لەشکری خانئ شکا چوو دە قەلایەو؛ قەلایەندى بوون. قاسیدیکی نارد بۆ ئەستەمبوولئ؛ نووسی بۆ خونکاری «کۆمەکم بۆ بنێرە». خونکار جوابی نووسییهو: «مانگیکی دی لەشکر دەگات». قاسد گەپاوه؛ هاتەو. هەتا گەیشتەو قەلایە، ماندوو بوو لەوئ خەوی لێ کەوت؛ لەشکری شاھ عەباسی هاتنە سەری. کاغەزەکیان لە بەغەلئ دەرھێنا؛ خویندیانهو. نووسرابوو: مانگیکی دی لەشکرت بۆ دەنێرم کاغەزەکیان گۆپی لەجیاتی مانگیکی کردیانە حەوت سأل. قاسد سبەحەینئ هەلستا. دەرکیان لێ کردەو چوو مکن خانئ، کاغەزی دا بە خانئ. نووسرابوو: حەوت سألئ دی لەشکرت بۆ دەنێرم. خان گوتی «تا حەوت سألئ دی ئەمن لێرە لە برسان دەمرم؛ مەسلەحەتە وەدەرکەوم بۆ شەپئ». دەرکی قەلایەى کردەو، بەلەشکرەو دەرکەوت. لەشکری شاھ عەباسی پێیان زانی، هاتنە پێشئ، دەستیان کرد بە شەپئ. لە شەپئ دا خان ئەحمەد خان گەیشت بە سەرکردەى شاھ عەباسی کوشتی. یەکیکی دی لە

سه‌رکردان گه‌یشته خانی، شیریکی له ده‌ستی دا ده‌ستی په‌پان، ناخری خانیان کوشت.
له‌شکری خانیان شکان هه‌موویان قه‌تلوعام کردن. ژن و منالیان به‌یه‌خسیر بردن. قه‌لایان
ویران کرد. له‌شکر گه‌پاوه بۆ نیسفه‌هانی.

له دێیهك له دێهاتی لاجانی دوو ئامۆزا تهنهنگیان ده شانی كرد، چوونه پاوی گا
 كێوی. ئهوی پۆژێ پێنج گا كێویان كوشت. شهویان به سهردا هات؛ چوونه ئهشكهوتێکی
 ئاوریان كردهوه؛ كه بابیان كرد. دهستیان كرد به خواردنی. یهکیان گوتی: «ئامۆزا! ئهمن
 ئهوه ده نووم؛ ئهتو كێشكێی بكێشه. خهوت لێ نهكهوی، ئێره به ترسه. خهوی لێ كهوت؛
 ئهوی دیکه زۆری خه ده هات؛ نووست. نیوه شهوی وه خه بهر هات. ته ماشای كرد ئامۆزای
 نه ماوه. ئاوری خۆش كرد، ته ماشای كرد خوێن زۆر پژاوه. له ئهشكهوته كهیدا كونیکی
 دییه وه پووناكاییی ده دا. چوو ده كونه كه یه وه، ته ماشای كرد له بنه بانی جانه وه رێك
 دانیشتوو؛ ئاوری كردۆته وه، كه بابی ده كا. كێردێکی به دهسته وه یه، كه لاکی ئامۆزای له
 ته نیشتیستی، به كێرده كه ده ییپێ، له سه ر ئاوری داده ن؛ نیوه بریشتوو ده یخوارد. كابرا
 سه رسام بوو. تهنهنگی خۆی پر كرد؛ پووی له سینگی وی كرد؛ لێی ئاوردا. ده عباكه
 گولله كهی به دهستی گرت وه. بۆلۆنێکی لێ هات، گولله كهی بۆ هاویشته، كابرا زۆر ترسا.
 چوو تهنهنگی ئامۆزاكهی هێنا، پهی كرد؛ دوو گوللهی تن هاویشته، له پشتهی ئاور دا
 جانه وه ره كه بۆلۆنێکی لێ هات كه وته سه ر عه رزی. كابرا چوو سه ری، دواژه خه نهجهری
 لێ دا. جانه وه ره كهی كوشت ئهوی شهوی لهوی بوو؛ سبه یینی هه لستا چوو دهی؛ پدینی
 سپی ببوو، خه لقی نه یاننا سه یه وه. گوتی: «بابه، حيكایه تێکی وام به سه ر هاتوو، پدینم
 بۆیه سپی بووه؛ وه رن، بچین، مه یته كهی به یینی نه وه». چون هێنا یانه وه.

پیاوړې ټاوغروښ له شاری غه زنه پدا ټاوغروښی ده کرد. خولا وای بۆ پرېټووه، که هه موو پوځی تمه نیکې پیدا ده کرد. شه وئ له مالّه خوی. هیندیکې براده ر بوون، بۆ وانی خه ر ده کرد شه وئ له مالّه وی خه ریکې به زمی ده بوون، قه ده ر په یامایکې وای رابوارد، شه ویکې سولتان مه محمود ده شاری غه زنه پدا ده گه ر، هاته نه و کووچه ی، گوئی هه لڅست، ته ماشای کرد گورانی و تار ده هات. به جلکې ده رویشی چوه ژوړی. سه لوی کرد. صاحب مالّ جی پې نیشان دا؛ دانیش. به خیراتنی کرد. قه ده ریکې دانیش، خه لقه که بلاوه یان کرد. سولتان مه محمود فکری کرده وه، له دلّی خویدا گوتی: «نه و پیاوه ټاوزه ی مالّی هیچ نییه؛ نه و به زمه ی له چی دروس کرد؟ نا پوم هه تا نه زانم، له کوئی بووه». خوی داگرت، نه پوی. خانه خوی گوتی: «ده رویش نه تو بۆ نا پوی؟» گوتی: «بابه، نه مشق میوانم، لیږه زیاتر چ جیم نییه».

صاحب مالّ گوتی: «ده رویش، قه دیدی نییه نه وشق لیږه به». سه عاتیکې پې چوه پرسې: «خانه خوی به خولات سویند ده دم، نه و خه رجه ت له کوئی پیداکردووه؟ نه من ده بینم نه توو هیچ نییه». گوتی: «ده رویش! بنوو. له و قسانه گه پې». زور پاراوه له صاحب مالّی. گوتی: «ده رویش، نه من هه موو پوځی ټاوغروښی ده که م، تمه نیکم وه گیر ده که وئ، بۆ په فیکان خه رجه ده که م. هه موو شه وئ حالّم وایه وه کی ده بیینی». ده رویش گوتی: «نه گه ر سولتان مه محمود حوکمی بکا که س ټاوی نه فروښ چ ده که ی؟» گوتی:

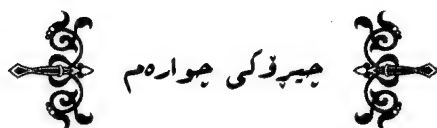
«دهرویش خولا له سولتان مهحمودی گه وره تره؛ بنوو». دهرویش نووست تا سبچه یینئ. سبچه یینئ زوو پۆی چۆوه سهر تهختی، حوكمی كرد: «ئه مپۆ كهس ئاوئ نه فروشن». جاریان له شاری دا كیشا؛ كابرا گوئی لئ بوو. قسهی دهرویشی وه بیرهاته وه؛ گوئی: «ئه دهرویشه شهیتان بوو». چوو له مالن، گورسیئکی هه لگرت، خه ریکی هه مبالئ بوو. ئه وئ پۆژئ دیسان تمه نئیکه پیدایه کرد، شه وئ بۆ په فیهان خه رچی کرد. سولتان مهحمود دیسان هاته وه سه لاوی کرد. صاحب مال به خیراتنی کرد، دانیشیت. پاش قه ده ریکی خه لقی پۆین، گوئی: «دهرویش بۆ نا پۆی؟» گوئی: «چ جیم نییه بیچم؛ ئه مشووش لیره دهیم». دیسان دهرویش پرسی: «ئه مپۆكه سولتان مهحمود بیستم حوكمی کردوه، كهس ئاوئ نه فروشن، ئه تو خه رچی ئه مشووت له کوئ بوو؟» صاحب مال گوئی: «دهرویش! وهك قه لئ ده قپی، ئه من شه وئ دیم پئ گوئی: خولا له سولتان مهحمودی گه وره تره». دهرویش گوئی: «ئه گهر سولتان مهحمود حوكمی بکا كهس نابئ هه مبالئ بکا، چ ده كهی؟» گوئی: «دهرویش! خولا له سولتان مهحمودی گه وره تره». دهرویش نووست هه تا سبچه یینئ، سبچه یینئ زوو پۆیییه وه سهر تهختی. جاریان پایه شت، كهس نابئ هه مبالئ بکا. كابرا زۆر مات بوو، هه چ كاسییبی دیکه ی نه ده زانئ. مهحتل بوو تا ئیواره هه چی وه گیر نه كهوت. جلی بیکاری له مالن بۆ ده به ری کرد، هاته سهر كووچه ی! پاره ستا. ته ماشای کرد، دوو لادیی شه پان ده کرد. خۆی لئ کردنه داروغه، چوو دوو سئ داری لئ دان، گرتنئ؛ گوئی: «ده تانبه مه كن سولتانی». پیاوه كان ترسان! گوئیان: «بابه، دوو تمه نت ده دینئ مه مانبه كن سولتانی». دوو تمه نه كهی لئ وه رگرتن، چۆوه ماله خه رچی کرد. شه وئ سولتان چۆوه دیتی به زمی ئه مشو له هه موو شه وان زیاتره. چۆوه ژووئ دانیشیت. تا دره نگیئکی پرسی: «په فیهق، ئه مپۆ بیستم سولتان حوكمی کردبوو، هه چ كهس هه مبالئ نه كا؛ خه رچی ئه مشهوت له کوئ بوو؟» گوئی: «زۆر به دقه پی، ئه تو چت به سهر ئه و قسانه داوه؟». گوئی: «دهرویش، حیکایه تی وابوو». دهرویش گوئی: «ئه گهر سولتان سبچه یینئ بتهاته كنه خۆی شیریکه له قه دت به ستن، تا ئیواره چ ده كهی؟» گوئی: «دهرویش! سولتان چی به سهر ئه من داوه؟» دهرویش گوئی: «به لئکی له دووی ناردی». ئه و شه وی نووست؛ سبچه یینئ هه لستا، پۆیییه وه سهر تهختی دانیشیت؛ پیاوی نارد كابرایان هینا شیریکه له قه دی به ست، پای گرت تا ئیوارئ. ئیوارئ كابرا خۆی دزیه وه، شیره كهی برده كن شیرگه ریکه، گوئی: «وه ستا شیریکه دارم بۆ دروس بکه، ئه و شیره ش گروئ بیستمه نی بن، هه تتا سبچه یینئ پوولت ده ده مه وه». پووله كهی لئ وه رگرت. چوو خه رچی کرد. ئه وئ شه وئ میوانیئیکه چاکی دروس کرد. سولتان مهحمود ئیوارئ

پۆی بۆ ماله کابرای گوتی: «بزانم، ئەمشۆ چی هەیه بیدا بە میوانان». پۆی تەماشای کرد مەجلیسی ئەوێ شەوێ لە هەموو شەوان خۆشترە. سولتان سەرسام بوو، خەرجی ئەو شۆی لە چی پەیدا کردووە؟ پۆیه ژوورێ. سەلاوی کرد. صاحب ماله گوتی: «وێدەرێ بنین، زۆر بەدەقە؛ هەموو شەوێ سەدەقم لێ دەدا، هەرچی ئەو دەلێ وام بەسەردێ». دەرۆش زۆر پاراوە. دانیشت هەتا شەو درەنگ بوو. خەلقى پۆین، دەرۆش بەجێ ما صاحب ماله گوتی: «دەرۆش بپۆ». دەرۆش گوتی: «ئەگەر بپۆم حەسەسان دەمگرن». گوتی قەیدی نییه، هەرچی ئەتو بلێی چاترم بۆ دێ». دەرۆش گوتی: «ببێستم ئەمپۆ سولتان ئەتۆی بردبوو کە خۆی، تا ئیوارێ لەوێ بووی. خەرجی ئەمشەو تە لە کوێ پەیدا کرد؟». حیکایەتەکی بۆ گێژاوە؛ دەرۆش گوتی: «ئەوێستا شیرە کە دارە؛ ئەگەر سولتان سبەحەینێ بێتا گوناباریکی بێنێ، بلێ سەری بپۆ چ دەکەیت؟» گوتی: «دەرۆش، بنوو، خۆلا لە سولتان مەحمودی گەورەترە». سبەحەینێ دەرۆش پۆیهو سەر تەختی، گوتی: «بچن فولان کەس بێنن». چوون هێنایان. شیرە کە بەقەدەرە بوو. گوتی: «بچن، گرتوویکی بێنن، ئەو پیاو سەری بپۆ». هێنایان. دایانە دەست ئاوفرۆشی کە سەری بپۆ. سولتان چاوی لێیه؛ کابرا گوتی: «یا رەبی! ئەو پیاو ئەگەر گونابار نییه شیرە کە بێی بەدار». شیرێ دەرکێشا. لە ئەستۆی کابرای دا؛ نەیبێ، شیرە کە ببو بەدار. ئاوفرۆش بە سولتانی گوت: «قوریا! ئەو پیاو گوناھی نییه؛ بۆیه شیرە کە بوو بە دار». سولتان زۆر پێ کەنی. خەلاتی کرد و کردی بە تۆکەری خۆی.

دەسکێک گۆل دەسکێک نیرگز

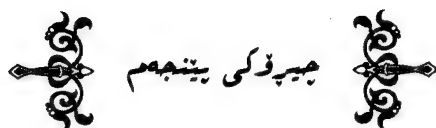
مەرگی ئەو جەماتە ی نەبێنم هەرگیز

له ولاتی دارستانن کچیک ده گه ل مندالان چووه گتلاخان. هه تا نیوارن له ده شتی
بوون. نیوارن کچه که له ناوالان هه لبر. ورچیک تووشی بوو هاویشتی سهر قه لاندوشی.
بردیسه کونی خوی. چوونه نیوی. ورچ هاته دهرن. بهردیکی زه لامي به کونه که یه وه نا. بۆ
خوی پوییه گه پانن. شهوی منداله کان چوونه وه؛ خه بهریان دا بهدایک و بابی کچه که ی.
خه لقی دئ وه دهرکه وتن، زور گه پان نه یاندیییه وه؛ هاتنه وه. ورچه که هه موو پۆئی ده چوو
میوه ی ده دزی دهر خواردی وی ده دا. به سن چوار پۆژان مه پیکی بۆ ده دزی. بۆی ده هیناوه؛
سه ری ده بپی، که ولی ده کرد، ده یشتیه وه؛ بۆی ده کرده که باب. کچه که ش ده یخوارد.
ورچه که به ده ست و به چاو دلخوشی ده داوه. قه دهر نه ییامیکی ده گه لی بوو له پاشان
ده سستی ده گه ل تیکه ل کرد. سالیکی له کن بوو مندالیکی بوو؛ نیوه ی له شی ورچ بوو
نیوه شی نینسان بوو. هه موو پۆئی ورچ بۆ خوی ده چوو پائی بۆ مه پ دزینن، بهردیکی
زه لامي به دهرکی کونه که یه وه دنا، هه تا ژنه که نه توانن بپوا. ژنه که ش هه موو پۆئی خه ریک
بوو، بهرده که ی پئ لانه ده چوو؛ تا ورچ ده هاته وه. نه گه ر نه ده هاته وه، بهرده که ی لاده برد،
ده چوو ژوورن؛ ژنه که له ترسان نه یده وپرا بپوا. سن سالان پیکه وه بوون سن مندالیان
بوون. ورچه که زوری خوش ده ویستن هه موو پۆئی له کۆلی ده کردن. پۆژیکی ورچه که
چوو ده شتن، له بیرن نه بوو دهرکی کونه که ی بگری. ژنه که پاش پۆینی ورچی له کونه که ی
وه دهرکه وت، پۆیه وه بۆ دئی خوی؛ بیچوو ورچه کان په دووی که وتن، هه رچی حولی دا،

نەگە پانە وە . هەتا گە یشتنە وە مالان خەلقى نە یانناسیە وە . حیکایە تی خۆی گێڕاوە؛ گوتی:
 «بابە، ورجە که له دوام دئ، بچن بیکوژن». تەفەنگچی وە دەره که وێن تە ماشایان کرد. ورج
 بە هەلینگدان هات، بەردی زەلامی هەلده گرت، بە خەلقە که ی داده دا. هەرسیک بیچووه کانی
 له وئ دین؛ هەرسیکی بە باو هشی هەلگرتن، له سه ر پا به عەرزئی دادان. هەرسیکیان مردن،
 ورجە که هەلات، تەفەنگچییان وە دووی که وێن، ورجە که شیان کوشت.

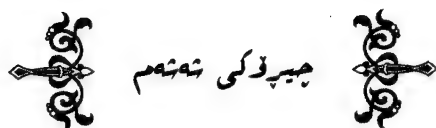

ده گنپنه وه پئوییک شه ویکی چوو بۆ مریشک خواردن. چوو سه ربانی خمخانیکی، له پۆچنیرا ده خمی کهوت. هه موو گیانی شین بوو. به گونگه یدا وه ده رکوت. ته ماشای کرد هه موو گیانی شین بووه، چوو کن که له بابی. که له باب گوتی: «مام پئوی، بۆ کوئ ده چی؟» گوتی: «مه لئ مام پئوی؛ بلن حاجی. تۆ به م کردووه؛ ده چمه هه چی. نه تۆش ده که ل خۆم ده به م». که له باب گوتی: «ئه من هه چی لئ نه که وتوو؛ نایه م». پئوی گوتی: «خیر؛ ده بن بی. خه رجت بۆخۆم ده کیشم». که له باب له ترسان نه یوئرا بلن نایه م، په که لی کهوت. له دلای خۆیدا ددانی له که له باب تیژکردبوو؛ به زاهیری دوعای ده خوئند، زیکری ده کرد، تا که له باب بزانی پئوی تۆ به ی کردووه. که له باب له ترسان هه ر پئ دزیکه ی بوو؛ پۆین هه تا که یشتنه میشتیکی ته ماشایان کرد په پوسله مانکه یه که له سه ر دارینه. ماندوو نه بوونی له پئوی کرد. گوتی: «مام پئوی! تۆ غریب». که له باب گوتی: «مه لئ مام پئوی بلن حاجی، پئوی تۆ به ی کردووه، ده چپته هه چی. نه منیش ده که ل خۆی ده با. نه تۆش وه ره بچین». په پوسله مانکه گوتی: «پاوه ستن، ده چی خولا حافیزتی له مائ ده که م، زوو ده که پیمه وه». له سه ری پاوه ستان هه تا دیته وه. پئوی له دلای خۆیدا خۆشی خۆشی بوو، ده یگوت: «دوو نیچیرم وه ده ست که وتوو». په پوسله مانکه زوو که پاوه؛ ملی پئیان گرت و پۆین هه تا که یشتنه سه ر چۆمکی؛ ته ماشایان کرد مرویک له ناویدا هاتوچووی ده کرد. ماندوو نه بووی لئ کردن، گوتی: «به خیر! بۆ کوئ ده چی؟»

پړیوی گوتی: «توبه م کردووه ده چمه هه جی». که له باب گوتی: مراوی! نه توش وهره نيزیک مردننه توبه یه کی به حق بکه، به لکی خولا بته خشی». گوتی: «زه ریفه نه منیش دیم». له ناوئ وه دهر کهوت په گه لیان کهوت. پوین هه تا گه یشتنه داریکی؛ قشقه له یه که له سهر داریکی بوو، ماندوو نه بوونی لڼ کردن، گوتی: «بو کوئ ده چن؟» گوتیان: «ده خزمهت رپویدا ده چینه هه جی». گوتی: «مالو شیوئ، نه نگو شیت بوون؛ پړیوی هه مووتان ده خوا». گوتیان «نا؛ مام پړیوی توبه ی کردووه؛ هه موو پوئئ به پوئووه؛ له ناوی شهوئ پاریزئ ده کا. ده چیت هه جی». نوریان ده بهر قه لئ هه لځوئند؛ ناخری هاته خواری. په گه لیان کهوت. پړیوی له پښه هر له بهر خولای ده پاپاوه. شهوئ گه یشتنه کیوئکی؛ شهوئ له وئ مه نزلیان گرت. پړیوی کونیکي دیوه، هه مووی دهوئ کردن. بوخوی له زارکی کونه که ی دانیشست. نیوه شهوئ زوری برسی بوو؛ چونکه نهوئ پوئئ هیچی نه خواردبوو. زوریش ماندوو بیوو، گوتی: «ویستا واده ی خواردنیانه». قشقه له له ژوریدا پپی گوتن: «مالوئیرانینه، دیتان چلوئو خو ده گیر خست؟ ویستا پړیوی هه موومان بانگ ده کا. یه که یه کی ده مانخوا. هه رکه س مه رده خوی نه جات بدا». پړیوی هه وئ که له بابی بانگ کرد گوتی: «وهره، دوو سئ قسان بکه نه زیریکم بو بگپړه وه». که له باب له ترسان هاته زارکی کونه که ی. پړیوی گوتی: «که له باب، نه توو بوچی خهوت له خه لکی حه رام کردووه؛ نیوه شهوئ دس ده که ی به قیزه قیزئ؟ مه گهر نه توو چی واده که ی؟ مه گهر خولا نه تو ی بو یه دروس کردووه؟» که له باب گوتی: «حاجی پړیوی، نه من قازانجم هه یه بو خه لکی، بو نوئزیان وه خه بهر دینم، بو کاسبیان وه خه بهر دینم». پړیوی گوتی: «زه ریفه، نه و عوزرهت لڼ قه قبولل ده که م؛ نه ماما نه تو زور بڼ شهرمی له پېش چاوی به نی ناده می سواری مریشکی ده بی شهرم له شای نا که ی». که له باب ده سستی به قسان کرد؛ پړیوی توند به نه سستی دا نووسا خنکاندی و خواردی ده مولوتی خوی نه سترې، بانگی مراوی کرد. مراوی له ترسان هاته پېشئ. پړیوی گوتی: «مراوی نه توو بو له بهر اندا هر چشتی خوش ده خوی، گوئ ناده یه که س؟» مراوی له ترسان له رزی، له سهرپا به عه رزیدا کهوت. پړیوی نهویشی گرت خواردی. زاری کونه که ی گرت هوه، نه یه لئ نه وانی دیکه بپوین. بانگی په پووسله مانکه ی کرد، گوتی: «وهره، سهرگوزه شتیکم له حیکایه تی سوله یمان پیغه مبه ری بو بگپړه وه، نه توو زور خزمه تی ویت کردووه». په پووسله مانکه له ترسان هاته دهری. پړیوی گوتی: «نه توو نه و تاجه چپیه له سهرخوت ناوه؛ مه گهر نه توو پاشای یا وه زیری؟ درویان ده که ی؛ ده لئی نه من زور خزمه تی سوله یمان پیغه مبه ر کردووه». گورجیکی گرتی و خواردی. به ری به یانی بوو، پړیوی زوری برسی بیوو، بانگی قشقه له ی کرد، گوتی: «وهره

پیشی». قشقہ لہ ترسان ہاتھ پیشی. پڑی گوتی: «تو بچی زہرعاتی خہ لکی دہخوی، وہ ہیلکھی نہوان دہدزی؟ مہگر خہ لکی کاسبی بؤ توو دہکا؟» قشقہ لہ گوتی: «راستی گوناہم زورہ نہما لہ پڑی خزمہ تیہ وہ شتیکت پی دہلیم؛ لہ پاشان کہیفی خوتہ». پڑی گوتی: «بلی بزانم». قشقہ لہ گوتی: «کہ لہ باب و مریشکیم پی شک دی لہ زہمانی حہزہ تی ئادہ میہ وہ ماون ہتا نہ وپڑ. نہگر ئیزنم بدہی، دہچم، بؤتیان دینم؛ لہ پیشدا نہوان بخو، لہ پاشان نہمنیش بخو». پڑی گوتی: «زہریفہ زورم برسپیہ، زوو وەرہ وہ، نہگر بیی نہو کارہی بکہی، ناتخوم». قہل پڑی چووہ دپیہ کی. سبہینہی زوو بوو دوو سہگ لہ حہساریکیدا گہپیان دہدا؛ خوی بہ سہیہ کان نیشان دا، سہیہ کان پہدووی کہوتن. بہ قہستی زور بہ قندہ قندہ دہپڑی، ہتا وہدووی کہوتن ہینانی ہتا گہیشتنہ پڑیپی، قہل ئیشارہ تی کرد لہ پڑیپی، گوتی: «نہوتان». پڑی کہ سہگہکانی دی، دہستی ہلہوشاند، گوتی: «قبوولہ، مہیانہینہ پیشی. قشقہ لہ بہ قہسی نہکرد، پڑیپی بہ سہیہ کان نیشان دا؛ سہیہ کان وہدووی کہوتن، پڑیان کوشت. تۆلہی نہو دہعبایانہیان لی کردہ وہ. بؤیہ ویستا پڑی نہگر سہگی تی بہردہدن، دہستی ہلہدہوشینن.

له زه مانى قه ديمدا پادشايهك بوو كوپښكى بوو نټوى نه حمه د بوو. پادشا زوى نه و
كوپه خوښ ده ويست؛ نه نگوستيليكى بوو، هر چى حوكت لى كړدبا، جيبه جى پيكي
ده مينا. پادشا هاته وهى بمري. نه حمه دى بانگ كړد؛ گوتى: «پوله، نه و نه نگوستيله
ده قامكى هه لگړه؛ له پادشايه تيبى تو چاتره». كوپه كه نه نگوستيله كهى هه لگړت، ده
قامكى كړد. دوو سى پوځ پى چوو، پادشا مرد. نه حمه د ناشتى، له پاش سره خوښي
له سر ته ختى دانىشت. قه دهر نه ياميكى پى چوو، هه وه سى ژنيى كه وته سهرى. كچى مامى
خوى خواست. پوځيكى نه نگوستيله كهى بابى وه بيره اته وه. له كن ژنه كهى ده ستى به سهردا
هينا؛ ته ماشاى كړد چنه د ديوك په دابوون. گوتيان: «ناغا ده فهرمووى چى به جى
بينين؟» گوتى: «له نكړم ده وى قه لا و باله خانىك، خشتيكى له زيرى، خشتيكى له زوى
بى». گوتيان: «به لى»، له موده مانگيكا ته واويان كړد، هاتن گوتيان: «ناغا! ته واو
بووه» نه حمه د ده گه ل ژنه كهى چوون، ته ماشايان كړد خانووپه ريكه هيچ پادشايهك هه تا
ويستا نه يبووه. له ويدا دانىشتن. ژنه كهى گوتى: «ده بى نه و نه نگوستيله بدهى به من».
نه حمه د گوتى: «نافره! خه سارى ده كهى، بى توو نابى، نه گه ر ده ته وى هه تا، سه د هه زار
نه نگوستيله جيه واهيراتت بى دروس بكم». ژنه كه گوتى: «حوكمه نه و نه نگوستيله
جيه واهيراتت بى دروس بكم». ژنه كه گوتى: «حوكمه نه و نه نگوستيله م ده وى».
زوى لى پاراوه، نه نگوستيله لى نه ستان. جووله كه يه كى جيرانيان بوو، خاسيه تى نه و

ئەنگوستیلە دەزانی. زۆر خەریک بوو، ئەو ئەنگوستیلە بدزئ. هەرچی حەولی دا پێی نەبوو. فکری کردووە گوتی: «مەسلەحەت وایە ژنی پادشای بکەمە دزستی خۆم». هەرچی مأل و دەولەتی بوو، هەمووی کردە پوول، لە ژنی پادشای پائەسپارد، کە حەزم لێ بکا؛ ژنی پادشای زۆری جێئو بۆ ناردەووە. جوووە زۆر خەریک بوو، هەتا ژنی پادشای کردە پەفیی خۆی. قەدەر ئەیامێکی پێ چوو، جوووە زۆر ھاتوچۆی مأل پادشای دەکرد هەتا وای لێ ھات، دەستی دەگەڵ ژنی پادشا تیکەڵ کرد. شەویکی گوتی: «ئەمن و توو مەسلەحەتە، پادشای ببە تلێنن، ئەمەش لێ دەین برۆین». ژنەکە ی گوتی: «خۆ من زۆر حەزێ دەکەم؛ بە لا بۆمان پێک ناکەوئ». جوولەکە گوتی: «ئەگەر حەزێ بکە، ھاسانمان بۆ پێک دەکەوئ» ژنەکە گوتی: «چ بکەین؟» جوووە گوتی: «ئەو ئەنگوستیلە پادشا داویە بە تۆ ئەگەر بمرەیی، ئەمن پادشای دەبە تلێنم». ژنەکە گوتی: «ئەو ھاسانە. لەو وەختییەو پادشا ئەو ئەنگوستیلە داوہ بە من ھێچ لێی نەپرسیووەتەو». ئەنگوستیلە دا بە جووی دەستی بە سەردا ھێنا، دیوہ کان پەیدا بوون. گوتیان: «دەفرمووی چی؟» جوووە گوتی: «لەنگرم دەوئ ویستاکە ئەحمەد پادشای لەسەر تەختی ھەلگرن، فەپێ دەنە دەشتی؛ ئەو خانووبەرەشم بۆ لەنتو بە جری دابنن». ھەر ئەوئ شەوئ خانووبەرەکیان ھەلگرت، بردیان لە نێوہ پاستی جزیریکیان دانا. ئەحمەد پادشا سبەحەینێ ھەلستا تەماشای کرد، نە ژن ماوہ و نە مأل و نە خانووبەرە؛ زۆر گریا. جوولەکە و ژن لەوئ خەریکی عەیشی بوون؛ ھەرچی پێیان ویستبا، ھوکیان لەو دیوانە دەکرد بۆیان دینان. ئەحمەد پادشا سەیک و پشیلەیک و مشکێکی بوو لە مالتیدا. زۆری خۆش دەویستن. ئەو وەختی کە ئەحمەد پادشا وای لێ قەوما، شەو پۆژئ لەکن ئەحمەد پادشای دەکووتن. پۆژئکی سەگ بە مشک و پشیلە گوت: «پەفییقینە، ئەمە زۆرمان ئەمگی ئەو پیاوہی لەسەرە. ئەمپۆکە وای لێ ھاتووہ، وا چاکە ئەمە خەمتیکی دەبێ بۆ پیاوہی بکەین. وەرن بچین، ئەو ئەنگوستیلە بۆ بێننەوہ». مشک و پشیلە گوتیان: «زۆر چاک دەلێی، ھەستە برۆین». چوونە کن ئەحمەدی، خولافیزیان لێ کرد؛ پۆین. پشیلە بە سەگی گوت: «ئەمە چووزانین، جوووە چۆتە کوئ؟» سەگ گوتی: «ئەنگۆ دەنگی مەکن، ئەمن دەزانم چۆتە کوئ؟» پۆیین ھەتا گەشتنە سەر بەحرئ. سەگ گوتی: «جووہ، ھاتۆتە نێو ئەو بەجرە؛ دەبێ بپەرینەوہ». ھەرسیکیان مەلەیان چا دەزانی. لە ئاویان دا، چوونە جزیرەکی. لەوئ ھەر چلۆنیک بوو، خۆیان دە قەلەکەکی ھاویشت. ئەحمەد پادشا بە دووی واند، ھاتە سەر بەحرەکی، چاوەنۆپی وان بوو. سەگ پۆژئکی بە پشیلە و مشک گوت: «ئەمن پێی ژووریم نییە؛ ئەنگۆ بچن بزانی جووہ ئەنگوستیلە لە کوئ داناوہ؟» مشک و پشیلە پۆینە ژوورئ؛

ته ماشایان کرد، نه نگوستیله که له قامکی جوله که دایه، وهختیکی دهنوئ، نه نگوستیله که ی له که پۆی دهنئ. پشيله هات بۆ سهگی گپراوه. سهگ گوتی: «وا مه سله حه ته، مشک کلکی خۆی له نه سپۆنئ وهر بدا. وهختیکی جووه دهنوئ، بچئ کلکی خۆی ده که پۆی جووله که ی بنئ، ده پشمئ؛ نه نگوستیله که دهرده پهرئ، نه وهختی نه تو پهری بدهیه، بیهینه دهرئ، له ده دهین، ده پۆین». مشک چوو، کلکی خۆی ده نه سپۆنئ وهردا، چوو کلکی خۆی ده که پۆی جووله که نا. پشمئ؛ نه نگوستیله که دهرده پهری. پشيله پهری دایه و وه دهرکه وت. مشکیش وه دووی که وت؛ به خۆشی خۆشی نه نگوستیله که یان برده کن سهگی. سهگ گوتی: «هیناتان؟» گوتیان: «به لهئ». نه نگوستیله که یان له پیش سهگی دانا. سهگ هه له گرت، هاتنه سهر به حرئ. پشيله گوتی: «نه نگوستیله که ی بدن به من، هه له گرم هه تا ده په پهنه وه، نه وهختی دهیده مه وه به سهگی». سهگ گوتی: «به تو هه لئاگپۆنئ، نه من هه له ده گرم». پشيله گوتی: «زۆر ده ترسم، لیت بکه وئ، نه تو زۆر ده وه پهری ههر شتیکى بیینی پئی ده وه پهری». سهگ گوتی: «نا، ناوه رم» له ناویان دا، تا گه یشتنه نیوه پاستی ناوئ. ماسیه که وه دهرکه وت، سهگ پئی وه پهری، نه نگوستیله که ی له ده ناوئ که وت؛ ماسیه که قووتی دا، سهگ زۆر خه جاله ت بوو، پشيله گوتی: خولا غه زه بت له گرئ؛ نه مگوت زۆر ده وه پهری، نه نگوستیله که ده ناوئ ده که وئ. نه حمهد پادشا نه وه له وه پهری به حرئ چاوه نوپى مهیه، نه نگوستیله ی بۆ به رینه وه. ویستا نه وا خه جاله تی وی بووین» سهگ له شهرمان هیچ قسه ی پئ نه ده کرا. هاتن هه تا گه یشتنه نه وه پهری. چوونه کن نه حمهد پادشای؛ لیتی پرسین «کوا نه نگوستیله که؟» حیکایه ته که یان بۆ گپراوه. نه حمهد زۆر عاجز بوو توپه وانیک له سهر به حری بوو؛ نه حمهد چوو کنه وی به توکه ری. پۆنئ چوار ماسی ده ستان؛ یه کی بۆ خۆی ده خوارد سییه کانی دیشی دها به ده عباکان. پۆنئکی ماسیه کیان دا به وی؛ زگی دپئ ته ماشای کرد، نه نگوستیله که ی له زگی ویدایه، نه نگوستیله که ی هه لگرت و سهگ و پشيله و مشکى بانگ کرد. بۆی گپراوه وه. زۆریان خۆشی خۆشی وئ که وت؛ نه حمهد پادشا دهستی به سهر داهینا، دیوه کان په یدابوون؛ حوكمی له کردن گوتی: «ویستا خانویه ره که ی خۆم ده ویته وه». گوتیان: «زۆر چاکه». دیوه کان پۆیین، خانویه ره که یان هه لگرت، هینایانه وه جیی خۆی. نه حمهد به دیوه کانی گوت: «جووه و ژنه که ی بینن». چوون هینایان له پیش چاری وی ههردوکیان شه ققه کیشان، که لاکه کانیاان هاویشته پیش سهگه که ی، خواردنی. نه حمهد ئیدی به خوشحالی به سهری برد. هیچ ژنی دیکى نه هینا، تو به ی له ژن کرد.

دلّم پاناوه ستن له بهر نهوئ غه من له بهر نهوئ ژانن
بانگيکم وه بهر خولای، نهوی دیکه م بهر پیغه مبهري ناخر زه مانن
بانگی دیم وه بهر چاکی گهرمینن و له کویتستانن
بانگی دیکه م وه بهر پیر سوله مانی له بانن
بانگی دیکه م وه بهر سولتان سه مه دی ماله خوی ده کرد له دهشتی ورمی ده گه ل که ونه
لاجانن
بانگی دیم وه بهر سولتان باباقوویی ماله خوی ده کرد له کتوی فهره نگی بهرامبهري
گردی گوزه گیرانن
بانگی دیم وه بهر شیخ مارفی ماله خوی ده کرد له دهشتی مه حمه شهی بهرامبهري به گردی
گوپخانن
بانگی دیکه م ده بهر بهر مال سپی له چۆمه لانن
بانگی دیکه م وه بهر خدری زینده و خدره لیا سان، نه مرن، سه یاحن کهس به مه نزلیان
نازانن
بانگی دیکه م وه بهر نیمام حه سه ن و حوسینن غه ریب، مرقه دیان له مه شه د و
کهره لایه عه جه م و کلاره شیان ده چنه زیاره تن

دەلەين: پۇڭى قىيامەتنى، خۇلا دەمانداتى ئىيمانى
بانگى دىكەم وەبەر ھەزەرتى ەلى پۇڭى جومە و جەماعەتان سوار دەبىن لە دولدولى،
دەست دەداتە زولفەقارى دەچىتە خەزاي گاورقپرانى
بانگى دىم وەبەر سەوزەپۇشى لە حاجى خۇشى لە ترشەكانى
بانگى دىم وەبەر ئەو شۆپەسوار سولتان سەعد وەقاسى، مائەخۇى دەکرد لە تروپكى
كوستانى

كەوم لى بەجووت ئەنگوتن لە قسقەپانى
كەلم لى ياغى بوو لە چىمەنى ھۇزانى
لەبن گوپيانم خۇش دى ھارەى قالنىە دەگەل چرىكەى كۇتانى
خانم چوونە سەر بورجى دەمدى، خۇيان ھەلدەدېرن بەرامبەرى بەردى شمشىر خانى
دلى خانى بەبرىنە چەند بەبرىن برىنە، زەينى خۇمدا چىمەنى ھۇزانى، چەند شىن و
نازەنىنە چۆمى باراندېزى دېتە خوارى، چەند زولال و شىرىنە
دىواندېڭ، بازار بەتالکەرئى بۇ كەس نەماو، بۆمەش نامىنى.
خانى برادۇستان گوتيان بەخان ئالدەلى موكرىيە:
بلا بۆت بىم بەبراىەكى دايك و بابىيە،
دەستت بۇ باویمە سەر بالچۇغەى شىران، كىلانانت بۇ بەجى بىلم، لە بنەبانىتى
دەمدىيە .

خەنچەرانت بۇ دەشكىنم جوئ لە نىرۆيىيە
شىرانت بۇ دەشكىنم جوئ لە دانزغىيە،
دەمانچانت بۇ دەشكىنم جوئ لە مىسرىيە،
تفەنگانت بۇ دەشكىنم، خانى خۇم، جوئ لە وەستا شاقولئىيە،
پمبانت بۇ دەشكىنم، خانى خۇم، جوئ لە نەزەرىيە،
مەتالانت بۇ دەشكىنم، خانى خۇم، جوئ لە كەرگەدەنىيە،
زىيانت بۇ دەپسىنم، خانى خۇم، جوئ لە داودىيە،
نەسپانت بۇ دەپسىنم، خانى خۇم، جوئ لە سەگلاويىيە،
پياوانت بۇ دەپسىنم، خانى خۇم، جوئ لە سى سالىيە.
مەگەر ئەو شەرە كى كىردى، پۇستەمى مازەندەرانى، لەبن كىئوى دەماوەندى سې
دېوى دەھىتا زەوتى شىرىيە،

مه‌گه‌ر نه‌و شه‌ره کن کردبی، کوره ئیرانیان به خوینی سیاوه‌شییه .

دلی خانی به‌برینه، چند به‌برین برینه!

بۆت ده‌چمه گولی دمدی، چ دمدی‌کی په‌نگینه،

چۆمی باراندیزی دیته خوارئ، چندی زولال و شیرینه!

لیم بوویه قه‌سریکی جندییه خه‌مخواری ده‌بریه‌وه .

بلا هر له شای هه‌تا خونکاری

هر له خونکاری هه‌تا شاهیه .

شا به نه‌بدالی گه‌پایه،

هۆ له دمدی دی ده‌زگایه،

له‌نیسه‌هانئ لئ لئ کرد پایه

شا عه‌باس ده‌لئ: حه‌سه‌ن خانه!

بلا بکه‌ین ته‌گییر و پایانه

به‌سه‌رمان داهات زستانه

زستان چوو و رابرد هاوینه

پابه‌ دل و یه‌قینه

زووکه شوغلم بۆ پێک بیته

دمدم له بۆ بستینه

نه‌و سال حه‌وت ساله له من یاغینه .

ده‌لئ: شا! جیی ئاسپینه، نه‌ز نایچۆمئ

هیمدادی بۆ دی له پۆمئ

ده‌نشکیتن، تێک ده‌دا کۆمئ

ده‌نکه‌ن به‌ به‌ردی بن کۆمئ

خه‌لقی به‌عام ده‌نکه‌ن لۆمئ

شا عه‌باس ده‌لئ: حه‌سه‌ن خانی به‌ غه‌ره‌زه

به‌س بکه، قسه‌ی ده‌ ناته‌رزه

هه‌سته له پێشم پابه‌زه

له هیمدات ده‌یه‌م نه‌زه

دمدم له زگی به‌غه‌ره‌زه

ھەسەن خان دەلن: شا! بەسم لەسەر بکە ناز و ئەرجووان
 ئەگەر ئەمەستان بەوان زووان
 پەشم بکەن ھەردووک پووان
 دامنن لە جى مالن جووان
 مەیتەر ئەسپیان دەرھینانە
 زینیان دە پىشتى دەکوئایە
 تەدارەک و ئالبەندانە
 چەپەر چوو بۆ سەر ئیلانە
 بەسەر شار و ولاتانە
 ئەو ئیرات و ئیرەوانە
 پەشت و کشمیر و گیلانە
 بێت لە ورمى و لە لاجانە
 سندووس بێت و موکریانە
 سنە بى، سنوور بى، کرماشانە
 دەرگەزىنە، پزىستانە
 ھەویز و شووشتەر و مەریوانە
 سەد ھەزار خان و سولتانە
 پایتەختیان ئىسپەھانە
 ۋەدەرگەوت لە ئىسفەھانن
 لە قوشەنن، لە توغیانن
 دار و بەرد ھاتە ھەژیانن
 تۆز گرتى بەرى ئاسمانن
 بوو پوژى ئاخىر زەمانن
 دە قوشەنان کەوت غللوھ
 لەشکر تىپ تىپ ئاۋابووھ
 مەنزىکیان، ھات قافلانقوھ
 لەو کافرى دە بەفیلە
 سەرى پەمبىيان دەلن بیلە

له شکر له دووی بوو به خپله
مه نزلېکيان، هات نه رده وېله .
کافر داژوین له مه جيزه
مه لعونه دین پیز به پیزه
مه نزلېکيان، ده شتی ته ورپزه .
دئ لرفه لرفی به ید اغان
دئ ده نگی زری و قولچاغان
مه نزل له بناو و مه راغان
قوشه ن دئ پئ به پپیه
ده لئ: خانی موکری له کوپیه؟
مه نزلېکيان، له ده شتی خوپییه
له شکر ناژوای به مه خسووسی
له خانی موکری ده پرسى
له شکر له ده شتی سندووسی
چند له شکر تکی نه نگامه یه
به قوشه ن و زه مزه مه یه
هات، گرتی گه لى دارنه یه
(په حمان به کر) یان ده گه ل هه یه
جواب چوو له بؤ خانیه
چاکه خو بکا قه وپیه
عالم بؤ نه و بزوتییه
چاک شه پیک له سر دینیه
خان ده لئ: نه و شا بئ، نه منیش خانم
خاله ق بئ پشتیوانم
غولامی په ویک شیرانم
قاتلی کوللی شیعانم
پوژتکی به یانی به ردا
له شکرى شای هات له سهردا

داي پۆشيبوو، دار و بەردا
 ھات، لە بن دەمدى وردا
 دەمدەم بەردى مەيدانى
 لىيى دەن تۆپى ئىسەھانى
 تۆزگرتى بەرى ئاسمانى
 مەرد چاک تىدا دەگرن مانى
 بۆ پۆزى ئاخىر زەمانى
 دەمدەم بەردى لە نزارى
 لىيان دا تۆپى ھەوشارى
 ھەوت شەو و پۆزان ئاورد بارى
 دۇنياي داگرت بەيەكجارى
 خەبەر چو لە بۆ ھەوشارى
 دەمدەم بەردى لە بەردى
 لىيى دەن بەتۆپى نەبەردى
 تا پۆزى مەردى و نامەردى
 دەمدەم بەردىكى زۆپە
 لىيان دا تۆپخانە و تۆپە
 دەمدەم بەردىكى پانە
 لىيان دا تۆپ و تۆپخانە
 قەلاتى پىن بگەن ويرانە
 دەمدەم بەردى مەيدانى
 لىيى دەن تۆپى لە كارخانى
 كارىتەي گەيىيە ھۆزاني
 دەمدەم بەردى دەبەيە
 لىيى دەن بە تۆپى كەلەيە
 كارىتەي گەيىيە كۆكەيە
 خان بەخەزايە مەشغولە
 دەمدەم بەردىكى خەرە

چوار تهره فی لیوه بږه
 به هشتی به شیر بکړه
 خان به خه زایه مه شغوړه
 دمدم به ردیگی شینه
 چوار زستانه، پینج هارینه
 تپیدا خانی له پ زپړینه
 زه فوریان پی نه بردینه .
 وه کیل و وه زیر ده لاین: خان، نه وه کینه ؟
 خان فهرمووی: نه وه کاروانینه .
 خان به خه زایه مه شغوړه
 خانیک پابو له کوردانه
 کي بوو، له حه مه د به گی لیتانه
 پووی په ش بی ده گه ل جوانه
 له سه ر به ک نیمچوون نالانه
 زیربوو، چوو یو نیو نه وانه
 پی نیشان دان سووله خانه
 کي بوو؟ له کافری بی نیمانه
 تپیان کرد هاش و ده رمانه
 پی قې ده بوون موسلمانان
 له وان بووه پوژی ته نگانه
 له کنیان ناخرهت زه مانه
 چه ند گریان نه و خاتوونان
 لپیان تیک چوو جی و مه کانه
 خولایان بیت پشتیوانه
 خاتوونیک دپته مهیدانی
 له دلی خانی دده تانی
 لیت حه رام بی جی کابانی
 ناو نیبه پی بکه یین شیلانی

خاتوونیک دئ و ده به زئ:
 په بیبی، خانه، مارت گه زی
 لیم پهش بوون سهر و که زی
 خاتوونیک دئ به فه قیری
 چۆکی داده دا له پیش میری
 خان، سه لا له منی فه قیری
 خان ناو نییه پی بکهین هه ویری
 خان حه یفه، تو بن موده بییری
 خان به خه زایه مه شغو له
 کن بوو؟ له خانی له پ زپینه
 له شه رافه تی خاتوونی شیرینه
 به فریک باری به هاوینه
 له شه رافه تی خانی له پ زپینه
 حهوت شه و و پۆژان به وی ژینه
 پایان وابوو به هه زارئ:
 سوار کهین خدری برینداری
 به چه پر بچن بۆ خزمهت خونکاری.
 وه زیر وای گوت به بوئری:
 چاکه قاقه زی بنئری
 قه لاتئ بۆ شای به جئ بیلی
 کن بوو؟ له خانی جندییه
 گوتیه تایفه ی خه زانییه
 هه رچی مه لئ قهیدی نییه
 هه رچی بهرئ فیدایییه
 هه رچی بکوژئ خه زایییه
 تایفیک بوو، تایفه کافری
 گوتیان به خان: پووج و ناماقولت کرد تا سهرت هه لده گری
 دهس به شیر ده چین بۆ له شکری

کڻ ٻوڙ؟ له خاني جنديه
ده لڼ: بانگي حق وه بهر نه ويه
بڼ شريکه، هيچ شريکي نيه
غيره ز خولا هيچ کهس نيه
يا بڼ شينځي گه يلا نيه
شينځ جونډي به غدا ييه
سولتان مه عروفي که رځيه
يا بڼ فره ځي داوديه
يا بڼ پابعه ي عه ده ويه
يا بڼ شه مسي ته ورزيه
شينځ موچه مه دي باله کيه
عه بدوله زيزي شتوييه
شينځ په شي که رگه رزيه
له مه يدان شپه قه رقه شه
له جپړاوگان که وتبو له شه
خان ده پرسن: نه وه کيه؟
خان! کوپه ي نه سحابه په شه
سوارک هاتوه نه سپي شپه
خان ده پرسن: نه وه کيه؟
خان نه و کوپه ي پيړوتي مه رگيه
سوارک هاتوه به نادري
کهس نيه چه کاني وه رگري
خان ده پرسن: نه وه کيه؟
خان، نه وه عه زده تي خدري
سوارک هاتوه له ټو گه شتي
به ويه سوپه تي به ه شتي
خان ده پرسن: نه وه کيه؟
«نه وه وه يسي ماهيده شتي»

سوارىك هاتوو له كارخانى
 بهويه سووپەتى ئيمانى
 خان دەپرسى: ئهوه كىيە؟
 خان، شىخ عەبدولقادىرى گىلان
 سوارىك هاتوو هونەرمەندە
 ئاسپابى دەعوایەى پەندە
 خان دەپرسى: ئهوه كىيە؟
 خان، ئهوه شاهى نەخشەبەندە
 سوارىك هاتوو ئەسپى تازە
 مل به قەتلا پى ئەنگازە
 خان دەپرسى: ئهوه كىيە؟
 خان، ئهوش سولتان سەعدى وهقازە
 سەلاح شۆپان دەست دا چەكان
 دەگەل سەفى دە مەلەكان
 دىت گۆپەى شىخى بالەكان
 خان به خەزايە مەشغوولە
 هات عەشەپەى دە موبەشەپە
 هەمزە و هەباس و هەیدەرە
 دەگەل مەقلووبى پەپ بەسەرە
 ئالاجى سولتان سەمەرە
 با بى ئالای نەبىيە
 حەوت تىپى تىك پەپاندییە
 خان دەپرسى: ئهوه كىيە؟
 كۆپزنى حەزەتى عەلییە
 با بى بەیداغى پێغەمبەرى
 هەمزە بى دەگەل عومبەرى
 بى خالیدی ئىبنى وهلى
 خان به خەزايە مەشغوولە

خان دەلن: ئابدال بەگە، پۇلەي بابى

بە من دەكەي چاك چاك دەبى

دەلن: بابە! چ بگەم، لىپەوارە، دوايى نابى

با بگەين مەدەي ھورمز بەگى

پەمبى نەزەرى بە چەنگى

لە ھەزارى دەپپى مەرگى

خان ئەبدال و كاكە خانە

ھەوت شەوان و ھەوت پۇژانە

شەپيان دەكرد بە شىرانە

شىران نەياندى كىلانە

لەش كەوتبەون وەكى گردانە

خوئىن پۇي ھەر وەك جۇگانە

بالچۇغەي شىران نەمانە

شەھىدىان كەك كاكە خانە

خان دەلن: خانى خەزايىمە

ھەتا لە دەنن ئەز بژىمە

بۇخۇم پەرزىنى شەپىمە

خان ئەبدال و كاكە خانە

گەرتىبويان وەعدە و پەيمانە

دەست ھەلناگەرن لەو كارانە

بانگم وەبەر مىرى مىران

خان بۇخۇي دەكا تەگبىران

ھەوت پۇلى دايە بەر شىران

بانگم وەبەر پادشاي قودرەتن

خانىان شەھىد كەك بە كوتكى خىتوھەتن

ھاوار و پۇپۇ دەمدەمە

پۆزىكى تاو ھەلاتى
 ەجەم دەكاتىن غەباتى
 سەبر ھەلدەكشا بۆ بىن قەلاتى
 كوانى سوارى دە نازەنىن
 كى بوو لە ئالى ئادەمان
 قەلاتى ھەلگرت بە زەمان؟
 كى بوو لە ئالى ئادەمانە
 قەلاتى ھەلگرت بە زەمانە؟
 ەوت شەو و (ئوند) ەوت پۆزانە
 شەپى دەکرد بە تۆپانە
 قەلاتى لە دوو نەدانە
 كوانى سوارى دە نازەنىن؟
 كى بوو لە ئالى بەجەرگە؟
 لەوانى كەدەو ەدەرگە
 لە خەنجەرى دەمنى زەرگە
 لە ھەزارى دەبېرى مەرگە
 ھاوار و پۆپۆ دەدەمە
 كى بوو لە خاتوون پەرەورە
 گوتى: كاك ئالى ئەتۆ ماوى ئەتۆش ھەلە
 كى بوو لەبەر كاك ئالىيە
 گوتى: خاتوون، پوچ و ناماقولت كەرييە
 بەشى خۆم خەزا كەرييە
 شەھىديان كەد كاك ئالىيە
 ھاوار و پۆپۆ دەدەمە
 كى بوو؟ لە خاتوونى خانى
 قەبۇل ناكەن كافەرستانى

خۆمان هه‌ڵده‌تیریان له چل کهوانی
ئه‌ی دمدمی به‌ردی ده‌لان
جیگهی خان و خان و ئاوده‌لان
ئێستا بووی به‌مه‌سکه‌نی خه‌رته‌لان
کوانی سواری ده‌نازه‌نینی
له‌ سولتان ئه‌مینی
ئه‌گه‌ر قامه‌تی دینی
ماله‌ خولای ده‌بینی
له‌ سولتانی موخته‌به‌ر
ده‌لێ به‌نیزنی خولای له‌سه‌ر
پشتیوانم پیغه‌مبه‌ر
ده‌چم بۆ سه‌ر شای قه‌جه‌ر
پاوه‌ستان له‌سه‌ر وه‌عدان
ئه‌سپی خۆیان ئال لێ دان
خووش که‌وته کۆلانان
به‌ داو ده‌که‌ن پێکۆلێ
وه‌ده‌رکه‌وت له‌ ئه‌سته‌مبوولێ
که‌نگی وه‌که‌م وێ تۆلێ
جووچیک^۱ هه‌بوو زه‌مانی
ئه‌و به‌ سوپان ده‌زانێ
دوازه‌ وه‌زیری ده‌رگای
بوون به‌ وه‌کیلی خانی
له‌ سولتانیان ده‌ستوور دا
شیریان له‌ قایشان هه‌ل دا
له‌ سه‌ری دوازدانیان دا
چ غه‌یان بوو لییان دا

سولتان ده کاتن نازئ
 بدهن له ته پلئ بازئ
 بدهن له ته پلئ بازئ
 هات و گه یییه سیوازئ
 سولتان ده کا ته له بی
 له قوشه ن و ده بده بی
 هات و گه یییه حه له بی
 سئ به ش ده کن چوپیییه
 سوار ده کن پرمبازییه
 هات و گه یییه نه مه دییه
 له هه یییه تی پۆمییان
 له که وڼ و یه نگیچهریان
 گه یییه تووله و تاوییان
 پۆڅکی به یان به ردانئ
 سولتان گه یییه لاجانئ
 پۆڅکی نوڅی نیوپوڅیه
 سوار ده کن هۆبه هۆیه
 گه یییه ده شتی شنوڅیه
 قوشه ن دئ پئ به پڼیه
 سه د له که به زڼیه
 گه یییه ده شتی ورمڼیه
 له سولتانی نه نوه ره
 هم سه ید و سه روه ره
 ناردی موهر و ده فته ره
 له بۆ پادشای قه جه ره
 نه گه ر هه لئ ماکه ره
 شا گوتبووی له دیوانه
 په بیی خوش بی سولتانه

ده گه لم نه کا به توپانه
شه پئی ده کهین به شیرانه
یان شا ده بین، یا سولتانه
سولتان ده لئی: قه سه م به زاتی نه بی
هیچ مالی ناوړم پئی نه بی
هرچی شا ده لئی: بلا وه بی
یا خولا هر خوش بی سولتان
حهوت شه وان، ههوت پوژان
شه پیان ده کرد؛ به شیران
لهش که وتن وهک گردان
خوین پویی ههروهک جوگان
نه شا شکا، نه سولتان
وه زیر گرتیان دیوانه
یا خولا خوش بی سولتان
عه جه م به فیل و زوژزانه
پی ناوه ستین به شیرانه
وه زیری نه سته مبولئی کیایه
حه وسه د توپیان هیئایه
ده لبادان پیچرایه
به ره و قوشه نی شایه
نه گه ر ناوړیان دایه
سه د هه زاری کوژرایه
یا خولا خوش بی سولتان
له نیسفه هانی گرت دیوان
عامی کردن موسلمان
مزگه وتی له بۆ دانان
بانگی حقی له نیو دان
نه وچار گه پاره سولتان

گوئی له من بئ، گهلی جوانمیران
هرچه ندی به ردی له بهر نه ستیران
هرچه ندی گیای سهر دهر دینتی له حهوشان، له زه نویران
سهدهزار سهله وات له پیغه مبهری ده گه ل گویدیران

براھىم پادىشاھ يەمەن، ھېچ كوپى نەبوو. دەگەل ۋەزىرى خۇي ھەلىستان، پۇين بۇ مالە خولاً؛ دواز دە مەنزەلەن پۇين. خولاً پەھمى بەوان كىرد؛ ۋەيسەلقەرەنى ماھى دەشتى ناردىە كىن ئەوان، دوو سىۋى پىدا نارد. نووستىبوون؛ لە پشت سەرى وانى دانا. ئەوانە بگە پىنە ۋە؛ نىنە (نەيەنە) بىتوللا. ئەوانە بۇ كوپى ھاتوون؛ بچنە ۋە مالە خۇيان. شەۋى جومەھى دەسنوۋى ھەلگىن. ئەو سىۋەھى لەتى بگەن؛ لە تىكى بۇخۇي بخوا، لە تىكى ژنى. جىماع دەگەل ژنى خۇيان بگەن. ژنى وان زگىيان پىر دەبىن ئىنشاللا؛ يەكى كوپىكىيان دەبىن. كوپى براھىم پادىشاھ دەبىن نىۋەھى كاگە مەم بىن، كوپى ۋەزىرى نىۋى بەنگىنە بىن. دەبەر خويندىيان نىن بخوينن. نىۋيان لىن نان، ئاغا و نوگەر، كاگە مەم و بەنگىنە. بە دايانىيان دان؛ دوو سال لە كىن دايانى بىوون. لە پاشان بە لەلەيان دان؛ سى سال لە كىن لەلە بىوون. لە پاشان سوارىيان كىردن؛ دوو سالان سوارىبوون. ئەوجار ھىتايانن بىردىاننە مەدرەسەھى لە خزمەت مامۇستا دانىشتىن. ھەو سالان دە ژىرخانىدا بىوون. پۇژ و شەۋيان لىن قەدەغە كىردن؛ شەو و پۇژيان نەدەزانى چىبە. پۇژىكى سەروپىيان لىن ئابو. نەھارىيان بۇ وان ھىتا. مەم و بەنگىنە نانايان خوارد ئىسكى سەروپىيان گەپيان پىن دەدا؛ ئاۋىتيان ۋە پەنجەرەھى كەوت. شوۋشەھى شكان؛ چوۋە دەرئ. تىشكى پۇژى ھاتە ژوۋپى؛ ئەستەغفىروللا گوتيان؛ «ئەۋە خولايە». مامۇستاي وان لەۋى نەبوو ھەر ئامىزىيان كە تىشكەھى ۋەدەر ھىتا؛ بۇيان نەدەگىرا. مامۇستا ھاتە ۋە، كاگە مەم و بەنگىنە گوتيان؛ «مامۇستا خولاً ھاتتە

نئو ئەمە». مامۇستا گوتى: «پۆلە، ئەوە خولاً نىيە؛ ئەوە شەمس و قەمبەرن. خولاً
 ساحبى ئەوانەيە. ئەوە يەكيان شەو، يەكيان پۆزە. ئەگەر پۆز دەين، پووناك دەين؛
 ئەگەر مانگ ھەلدئ، تاريك دەين؛ ئەو دەيىتە شەو». دەلئ: «مامۇستا! ئەگەر دنيا وا
 خۆشە بۆ لەمەت قەدەغە كردووە؟» دەلئ: «پۆلەينە! خەتای من نىيە. حوكمى براھيم
 پادشاھە. براھيم پادشاھى ساحبى يەمەنئىيە؛ گەورەى ھەر چوار پادشاھانە». كاكەمەم
 گوتى: «دەچمە دەرى؛ مامۇستا! مامۇستا گوتى: «پۆلە، ميرەم! سەبرىكى بگرە؛
 زەحمەتى من بەخوپايى مەدە. لەمىژە زەحمەتى دەگەل ئەتوو دەكىشتم؛ بەلا بچم ەرزى
 براھيم پادشاھى بگەم، بزاتم چ دەفەرموئ؟» دەلئ: «مامۇستا ھەلستە بچۆ خەبەرم
 بۆ يىنەو». مامۇستا ھەلستا؛ چووہ خزمەتى براھيم پادشاھى. سەلامى کرد لە براھيم
 پادشاھى: براھيم پادشاھ، ەرزەم ھەيە. ئەوپۆ دايكى كاكەمەمى سەروپىتى بۆ كاكەمەمى
 ناردبوو. ئىسكى گزشتى بە شووشە بەنديدا دابوو، شووشەى شكەندبوو. چووہو دەرى؛
 تيشكى پۆزئ ھاتبوو نئو ئەوان. دنياى پوونيان چاوپى كەوت؛ گلەبييان دەکرد لە من،
 دەيانگوت: «ئەو دنيا خۆشەت بۆ چ لەمە قەدەغە كردووە؟ ئەگەر شەو و پۆز ھەيە ئەمە
 بۆ دەو ژىرخانەيدايىن. حوكمە دىينە دەرى. مۆلەتم لئ خواستوون ھاتووہە خزمەت توو.
 ئەتۆش كوپى خۆتە؛ كەيفى خۆتە، بەلا زەحمەتى من بەھيچنە چى». پادشاھەلئ
 گرت، قاقەزىكى بۆ ميرەمى نووسى: «پۆلە فرزەند سەبرىكم لئ بگرە ھەتاوہكو كۆشك و
 تالارت بۆ دروس دەكەم». ھەلئى گرت، قاقەزى برەدوہ مامۇستا. كاكەمەم بەپير قاقەزى
 بابىوہ ھات. وەرى گرت؛ ماچى کرد؛ لەسەر سەرى خۆى دانا. زۆرى كەيف خۆش بوو،
 گوتى: «مامۇستا، بە وادەى چەندى ئەمن لىژە پادەگرى؟». گوتى: «پۆلە بابت قاقەزى
 نووسىوہ، ئەمن نازاتم؛ بۆخۆت بىخوئىنەو، بزاتە چيى نووسىوہ». قاقەزەكەى بابى
 خوئىندەوہ پىيى قايل نەبوو. گوتى: «مامۇستا! ھەلستە بچۆوہ خزمەت پادشاھى؛ پىيى
 بلىئ پاناوہستم ھەتا خانوبەرە تەواو دەين، بەلام بۆ خاترى وى ھەوت پۆزى دى سەبرى
 دەكەم». ھەلستا مامۇستا چوہ خزمەت پادشاھى ەرزى کرد: «ميرەم ەرز و سەلامى
 لە توو دەکرد بۆ خاترى وى ئەوہ ھەوتوويكى ديكە پاوہستام. بە سەرى موبارەكى وى
 چى دى گيرنام دىرەدا؛ مەرخەس بفرەمووى دىم دەبمە مەيتەر». ھەلئى گرت. قاقەزىكى
 بۆى نووسى: «ھا فرزەن! ئەلھەمدوليللا ئەتوو ھاتىە وجود. ئەمن دنياى پوونم بۆ توو
 دەوئ؛ ئەمما سەبرىكم لئ بگرە ھەتا ھەوت مانگى دى؛ ھەتاوہكو كۆشك و تەلارت بۆ
 دروس دەكەم». ھەلئى گرت مامۇستاي ناردەوہ. قاقەزەكەى وەرگرت لە مامۇستاي. ماچى
 کرد، لەسەر سەرى خۆى دانا. ھەلئى گرت قاقەزەكەى وەرگرت نارد بۆ دايكى: «دایا!»

حەوت سالاھ لە ژۆرخانیڤدام. ویستاش دنیای پوونم لئ قەدەغە کراوه». دایکی گوتی:
 «پۆلە! دەبین بە قەسە بکە. حەوت مانگی قەرار بۆ دانای؛ سێ مانگان بۆ خاتری من،
 چوار مانگان بۆ خاتری بابت دانیشە». کاکە مەم دانیشت هەتا حەوت مانگان. براهیم
 پادشا ناردی میعماری هینا. وەستای هینا؛ فەلەلی گرت؛ خانوویەری بۆ دروس کرد.
 خشتیکی ناوەزێ، خشتیکی زێو؛ بە حەوت مانگان خەلاسی کرد. جا ناردیە کێ کۆری
 خۆی: «پۆلە! تەدارەکم بۆ گرتووی. پۆلە! پۆزی جومەعی دەبین وارید بێی بە کۆشک و
 بالەخانە خۆت». پۆزی جومەعی وەدەرکەوت. چوێ خانوویەری کە. هەلی گرت، ناردیە
 کێ بابی: «بابە نێوی کۆشکی من چییە؟» پادشا فەرمووی: «بورجی بەلەک». تێدا
 پۆنیش کاکە مەم، هەتا سالاھ وەختیکی هیچ خەبەر نەبوو.

خالەق! هەر ئەتووی لە سەر هەمووانە

دێنە پووی زەمینن سێ پەری دە تەپلانە

لەسەر کۆشکی کاکە مەمی، کۆری براهیم پادشای یەمەنن دەیاندا سەیرانە

خالەق! هەر ئەتووی بەتەنن

سێ پەری دێنە پووی وەتەنن

سەیرانان دەدەن لەسەر کۆشکی کاکە مەمی، کۆری براهیم پادشای یەمەنن

خالەق! هەر ئەتووی لەسەرە

سێ پەری لە ئاسمانی حەوتەمین بەستوویانە لەنگەرە

لەسەر کۆشکی کاکە مەمی هەلدەنیشتن ئەوێر ئەوێرە

خوشکی گەرە دەلێ بە خوشکی چکۆلە

خولاکە، خوشکێ، پوومەتی کاکە مەمی زەریفە یان چرا و فەنەرە؟

خوشکی گەرە لە خوشکان پرسییە

خوشکی نێونجی وای گوتییە

هەر لە عەرشێ تا کورسییە

هەر لە گای هەتا ماسییە

هەموو دنیام پشکنییە

هیچ کەسم نەدیو، لە گۆڤن جوانیی کاکە مەمی

خوشکی گەرە دووبارە گوتی بە خوشکانە

خوشکێ ئەزت بێم بە قوریانە

نه من جارێکی ده گه‌ڵ په‌ریان چوومه پاوی چل شه‌و و چل پوژانه
 له په‌ریان هه‌ڵده‌برام له منی کرده‌وه کپتوه و بوژانه
 پێم سه‌ره‌وه‌ر نه‌ده‌کرد، که‌وتمه‌ شاری جزیری بۆتانه
 له سه‌ر کۆشکی یایه‌زینی ده‌بووم میوانه
 ده‌بووم به‌ کوتریکی شین، ده‌ کونی په‌نجه‌راندا هه‌ڵده‌نیستم له‌سه‌ر ده‌لاقانه
 نه‌گه‌ر چاوی خۆم به‌ یایه‌زینی هه‌ڵده‌ینانه
 نه‌و خاتوونه‌م دیو ئافتای کاکه‌مه‌می جوانه
 خوشکی چکۆله‌ گوتی به‌ خوشکانه
 خوشکی! نه‌زو بیم به‌ قوریانه
 به‌لا نه‌مه کاکه‌مه‌می هه‌لگرین بیبه‌ینه جزیر و بۆتانه
 بزانی کاکه‌مه‌م زه‌ریفته‌ره یا یایه‌زین زێده جوانه
 خوشکی نیونجی گوتی به‌ خوشکانه
 خوشکی! به‌قانون و قاعیدانه
 که‌س نه‌یدیوه می‌زد بچێ له‌ دووی ژنانه
 هه‌ر ژن هاتوونه‌وه له‌ بۆ می‌ردانه
 نه‌مه نه‌وه کاکه‌مه‌مان هه‌لگرت و بردمانه‌وه جزیر و بۆتانه،
 ته‌قا خولا پازی لێ نه‌بوو، نه‌مه کاکه‌مه‌مان نه‌گه‌یاندوهه ئیژه‌کانه
 کاکه‌مه‌م ده‌بیته‌وه بێ حورمه‌ت و قه‌در نه‌زانه
 ده‌لێن: نه‌وه شوانه یا گاوانه
 کاکه‌مه‌م چونکه له‌ سیوی به‌هه‌شتی ئیجادبووه، ده‌بێ براهم پادشا له‌ شانی پاسته‌ و
 چه‌په‌ی خۆی بیانینێ هه‌وه‌لی سبه‌هینانه .
 چونکه له‌ سیوی به‌هه‌شتی ئیجاد بووه، هه‌رکه‌سیک له‌ سه‌لامی نوێژی بیانینێ مه‌م
 و به‌نگینانه
 نه‌گه‌ر کافریش بێ نینشاللا ساحب ئیچانه
 نه‌گه‌ر کاکه‌مه‌مان نه‌گه‌یاندوهه یه‌مه‌نی گه‌وره و گرانه
 نه‌گه‌ر بابی ده‌گه‌ڵ سه‌لامی نوێژی نه‌یبینێ هه‌موو سبه‌هینانه
 له‌کن دایکی سوڤاخ نه‌کا، له‌ بورجی به‌له‌کی نه‌کا به‌یانه

لايەكى يەمەنن نوغۇر دەكا، تەرەفى دىكەى لە دوو دەكا وئرانە

هەلدەدېڭى زىكى حەوسەد وەزىر و وەكىلى كەول بەشەنە

دەكوئىتەو چەن تۆكەر و قەننەدارى بەردەستانە

خولە ھەلناگرى بېينە باعىسى قەتلى ئو موسلمانانە

دەبلا، ئەمە بېچىن يايەزىنن بېينىنە ئىرەكانە

بزانىن جا كاكەمەم زەرىفتەر يا يايەزىن زىدە جوانە

خوشكى نىونجى زۆر موختەبەرە

دەلن: خوشكى بەبالان بفرە، لە من بگرەو ھالەخانە و پەنجەرەى سەر بە خىزەرە

بزانە پوومەتى كاكەمەمى زەرىفە يان چرا و فەنەرە

ئەو كە بوو؟ لە پەرى دەتەپلانە

شەقۇزىيان لە بالى خۇيان دەداو، دەيانگرتەو ھەوتەبەقەى ئاسمانانە

لە ھىچ كوئىيان وەچان نەدەدا، ھەتا دەچونە شارى جىزىر، لەسەر كۆشكى يايەزىنن

دەبوونەو ھەمىوانە

دەبوون بە كۆترى شىن بە كۆنى پەنجەراندە دەچونە ژوورى ھەلدەنىشتن لەسەر

دەلاقانە

خوشكى گەرە دەلن

جەمىنن، سەفىنن، ئەمەن و بىم بەقورىانە

ئىنجا بزانن كاكەمەم زەرىفە يا يايەزىن زىدەجوانە

خوشكى نىونجى دەلن:

خولە ھەلناگرى پىم بدۆپىننەو ئىمانن

پوچى كاكەمەمى لەوئ پاهاتوو ھەوا پاوہستاو دەكا سەيرانن

ئەگەر بلىنن: يايەزىن زەرىفە، پوچى كاكەمەمى زىز دەبن، دەچن، شكايەتمان لى دەكا

لە كەن ساحبى ھەرز و ئاسمانن

ئەگەر بلىنن: كاكەمەم زەرىفە پوچى يايەزىن زىز دەبن. لىمان دەبىتە ھەرزچى لە

خەزمەت پىتقەمبەرى ئاخىرەمانن

خوشكى چكۆلە گوتى بە خوشكانە:

ئەمەن و بىم بەقورىانە

ئه مه با یایه زینتی هه لگرن بیبهینه یه مهنی گهره و گرانه
 بزانی کاکه م زهریفه یان یایه زین زیده جوانه
 خوشکی چکۆله پیتی خهویی له یایه زینتی گرت
 خوشکی نیونجی هه لی ئهستان، بهرگی سه فایه ی ده بهر کرد
 پوومه تی ویی نهخشین کرد
 بسکی ویی جوان کرد

وه سبه ی برۆی ویی کیشا، زۆر ته میز و مه حبوب کرد
 توندیان ده لیقه و سه رینه وه پچا، پووحی په وانیان گرت
 هه لیان گرت، له په نجه رانیان هینا ده ری، له سه ر بالی خۆیان دانا
 له خولای ده پارانه وه، هه ره که تیان له خۆیان دا، چوونه حوت ته به قه ی ئاسمانه،
 له هیچ کویتیان، وچان نه ده دا هه تا ده هاتنه شاری یه مهنی، له بورجی به له ک ده بوونه وه
 میوانه

ده کونی په نجه راندا ده چوونه ژووری یایه زینیان وێپای میرمه می درێژ ده کرد شانبه شانه
 بۆ زۆیان، ده فپئی، ده چوونه سه ر ده لاقانه
 خوشکی گهره کوتی به خوشکانه:
 خوشکی، وه زو بیم به قوریانه
 بزانی یایه زین زهریفه یا میر مه م زیده جوانه
 خوشکی نیوهنجی ده لی:
 له خۆم بابان وێرانی

ئه نگۆ ته ماعتانه به من بدۆرپین ئیمانی
 ده بن له خه ویتیان هه لبستین، بزانی کیه یان جوانه، کیه یان قسان چاک ده زانی
 کئ بوو له خوشکی نه وجوانه
 ده بهر یایه زینتی کرده وه پووحی په وانه

خوشکی گهره کوتی: بۆچ کاکه مه مت هه ئه ستاند؟
 کوتی: ئه وه ئافره ت و غه ربیه: له پێشدا هه لی بستین، نه ک له دوا یه خه جاله ت بێی
 وه خه بهر هات، ته ماشای کرد، زه لامیکی له ته نیشتی درێژیوو. نه گهر چاوی خۆی
 هه لیتا. کوتی: «خولایه! خۆ من ژوانم ده گه ل که س نه کردوو، قاسیدی که سم نه هاتۆته

كەنى؛ ئەو دەبىن پۈللى دابىن بەكۆيخادەركان، ھاتىبىتە ژوپى. «كاكە مەم جلى خۆى
داكەندىبوو. ئاگاي لە ھىچ نەبوو. خەوى لىن كەوتىبوو لەسەر تەختى پىشتىن. يايەزىن گوتى:
خولايە! ئەو نەبلەيە، يا شىتە؟ قەت پياو وا دىتە ژوانى؟».

يايەزىن بانگ دىلىن:

لاو، وەرە، لاو!

نەبلەي، شىتى، ئاقل ناتەواو؟

ئەگەر دەھاتىيە سەر جىيى مەن بۆچى لە مەنت نەگىتپاوە؟

كاكە مەم دەلىن:

خاتوونى، چاوبەنگىيە!

بەھەقى ئەو خولايەي بىن شەرىكە ھىچ شەرىكى لەبۇ نىيە

ئەمەن نەھاتوومە سەر جىيى توو بەدزىيە

ئىرە مائە خۆمە، چ ئاگام لە توو نىيە

ئەگەر يايەزىن ئەو قەسەي لە مېرمەمى دەبىست تەواو

لە پىشەوە مستىكى لە دەمى كاكەمەمى داو

خوتىن لە دەمى كاكەمەمى دەپۆى وەك جۆگە و بەھر و ئاو

كاكە مەم بانگ دىلىن:

بەنگىنە، ھەرى بەنگىنە

تۆكەرەكەي دانا و گۆچان زىرپە

سەر لە كەول و سىتقەلاتان دەرىنە

لە بۆم بېنە ئاقتاوە و مەسىنە

بەنگىنە سەرى لە كەول و فەرەجى دەرھىتاو

ئاقتاوە و لەگەنى لە بۇ ئاغاي خۆى ھىتاو

بەھر نووك چەپۆكان بەسەرى خۇيدا داو

دەلىن: ئەي مالى وىرانم! داخولا، ئاغاي مەن چى لىن قەوماو

كاكەمەم دەلىن:

ئاقتاوە و مەسىنان بگىرەو بەجوو بە داو

چ نەبوو، چەم لىن نەقەوماو

چەنجوپكىكم لە كەپۆى خۆم داوھ

دەلۆپىك خۆيىن لەوى تكاوھ

يايەزىن دەلۆى:

لاوھ، ئەو ديارىيە لە توو قەبوول نىنە

ئەوھ، داخولاً، چ قەرەكولايەكە دەگەلە خۆت دەھىتەنا؟

كاكە مەم دەلۆى:

خاتوونى نەوجوانە

بەھەقى ئەو خولای لايەزانە

ئەگەر قەبوول بكەى ئەوھم چاوەش و پىشخزمەتى، بەردەستانە

خاتوونى! چاوى تۆم گەلىك زەريفتىن لە چاوى سەقران

دادانى توو گەلىك زەريفتىر لە دانان دە گەوھەران

ئەگەر ئەتوو لە من قەبوول ناكەى پىشخزمەتان دەگەل گەورە تۆكەران

بۆخۆت بانگ يەلە قەرەواشان، كەنيزەكان، كارەكەران

يايەزىن بانگ دىلۆى:

قەرەواش، ناو مەلكرىحانە

لەبۆ من بىنە پەووبەندى، چرايە، دەگەل فەنەرانە

ئەو شەو زىدە لە شەوان تەعجوبىكى گەلىك تەعجوبىسى، دەخۆمدا دى، زىنى مل

بەكوئىنى بابان ويرانە

يايەزىن بانگ دىلۆى:

قەرەواش، ئەو قەرەواشەى نۆو ئەسمەرە

لەبۆ من بىنە، فەنەرئى پەووبەندى يەكسەرە

ئەوشەو تەعجوبىكى زۆر تەعجوبم دەخۆم دى، زىنى مل بەكوئىن، قەلەندەرە يايەزىن

بانگ دىلۆى:

قەرەواش، قەرەواشى نۆو گولەندامە

لەبۆ من بىنە فەنەرئى، فانتوسى، پەووبەندىكى تەمامە

ئەو شەو زىدە لە شەوان تەعجوبىكى گەلىك تەعجوبى لە منى مل بەكوئىن پەودامە

كى بوو؟ لە يايەزىنى بەلەك چاوە

ھەرچەندى گازى دەکرد ئەو قەرەھاش و كەنيزى دە نەولاولە

ھىچ كەس نەبوو، كەس جوابى نەداوھ

يايەزىن دەلن:

لاوھ! لاومەتى جندىيە

بەشقى ئەو خولايى لە ژورى سەرييە؛

ئەگەر ئەتوو پېم نەلئى بابەت كئىيە، بۆخۆت نئوت چىيە

كاكە مەم دەلن:

خاتوونى كئىل گەردنن!

ئەمن بۆخۆم ميرەمەم، تاقە كوپەى براھىم پادشاى يەمەنن

پۆزى دەعوايە لە دووى بابم سوار دەبن دواز دە پادشا، ھەموو ساحبى تىپ و سوپا

و قۆشەنن

كاكە مەم دەلن:

خاتوونى چاوبەنگىيە!

بەشقى ئەو خولايەى لە ژورى سەرييە

ئەگەر ئەتوو پېم نەلئى بابەت كئىيە، بۆخۆت نئوت چىيە

يايەزىن دەلن:

ميرەم، گيان گيان!

ئەمن يايەزىنئىك بووم بەزولفانە

خوشكى ميرزىندىنم، كچى ميرئاودەلانى

لەكنم خولاولەندى ئەمنى بۆ توو بە ديارى ناردووە بە نيشانە

يايەزىن دەلن:

كاكە مەمى چاوبەنگىيە!

بەشقى ئەو خولايەى لە ژورى سەرييە،

ئەگەر پېم نەلئى نئو و نيشانەى كۆشك و پەنجەرەى توو لە شارى يەمەنئىدا نيشانەى

چىيە،

كاكە مەم دەلن:

«خاتوونى، كۆشكى من بلىندە سەر لە ھەو تەبەقەى ئاسمانى

خشتىكى زېرە يەككى زېرە، ۋەستا دايناۋە لە كارخانى
 دەنگى مەلایەكەتان دەيگاتى لە ھەوت تەبەقەى ھاسمانى
 كۆشكى من كۆشكىكى گەلەك گەرە و گرانە
 ديوانى براھىم پادشای يەمەنى گەلەك بەھوكمە، ساحب ديوانە
 لە ديوانى براھىم پادشای پۇنىشتون سەد ۋەكىل و ۋەزىرى كەول بەشانە
 شام و نەھاران چل مەجوعە^۱ بە زەرەفە ۋە دېتە ديوانى براھىم پادشای لە پېشخانان
 تۆكەر و ميرناخوپ و مەيتەران بەدزى دەلەين: كۆيرنەنە.
 ئەوا كاتىب پۇنىشتوۋە ھوكمان دەنۋوسى، حاكم دەپۇن بۆ سەر شارانە
 لە لايەكى خەلاتان دەبەخشى لە لايە ديكەى زېرەشانە
 لە لايە ديكەى تەنافى پاكىشاۋە، جەلەبى لەۋى پادەۋەستانە
 لە تەرەفى ديكەى سەرياز دەپوا، لە تەرەفى ديكەى سواران دەداۋە لە سانە
 لە لايەكى تەۋيلەيە، لاي ديكە يەختەخانە
 لەلای ديكە ھەلاۋەسراون چەك و سيلاحى دەمەردانە
 ميرمەم دەلەين:
 يايەزىن، ەمرەكەم! چى ديكەى لى نازانم، پىي ناكەم بوختانە
 ميرمەم دەلەين: خاتوننى چاۋ بەنگىيە!
 بەشقى ئەو خولايەى لە ژور سەرييە
 ئەگەر ئەتوۋ پېم نەلەي نىو و نىشانەى كۆشك و پەنجەرەى توو دە شارى جزيرىدا
 چيە
 يايەزىن دەلەين:
 ميرمەم، كۆشكى من بلىندە سەر لە شاخى
 ئاۋى سېى لە ھەزى كەوسەرى دى ھەلدەپۇتتە سەر بەردى مەپمەپ پەخش و
 پەريشان دەبىن لەنىو چوارباغى
 شەھىن و شالور و شەمقار لەۋيدا بوون ياغى
 يايەزىن دەلەين:
 ميرمەم، كۆشكى من بلىندە سەر لە ھەوت تەبەقەى ئاسمانى

وہ ستای بڑھاتوون لہ ہیندئ، میعماری لہ بوخارایہ، گچی بڑھاتوون لہ تاریکستانی
کوشکی من خشتیکی زپرہ، یہ کی گہوہری کارخانہ
ہرچہندی بہردی وہقیمتہ، غواسان دہریان میناویہ لہ دہریای نیل و عومانی
ہرچہندی پارچہ ی ہیندیانی، نوہ لہ ویم داناوہ پیای تاجر، نہ گہر کلوری نہ بین
بہقیمتہ نازانی

میرمه، عزیزم! بلا به له دی پیکه وه بکین، بیژین شوکرانی
کئی بوو له جووته ناشقانه نه وجوانه
مه لده گرن، فه نه ریخ، فانوس، ده گه ل چرانه
مه رچه ندی کۆشکان په نجه ران ده گه رانه
کۆشکی کاکه مه م بوو؛ خاتوون نه ییوو چ نیشانه
خاتوون سه ری له کاری خولای تاجوب ما له قسه ی خوی بوو په شیمانه
کاکه مه م ده لئ:

پایه‌زین، عومره که م! بۆچت به من ده کرد نه و گه وره بوختانه؟
به به زین ده لئ:

له من مه گره مانی ده گه‌ل نه‌وی گه‌وره مانی
 نه‌من هه‌وړیک بووم له هه‌وره کانی ده ناسمانی
 نه‌من له بۆ توو هاتوومه خوار ده گه‌ل دل‌په‌ی ده بارانی
 هه‌تا پیکه‌وه بکه‌ین سه‌فایه ده گه‌ل سه‌یرانی
 یاهه‌زین ده‌لێ:

توخولا میرهم لیم مهگره مانی لیم مهلمهکه پشتی
 ئمن هوریک بووم له هوردهکانی ده بههشتی
 خولاهندی عالمیان ئمنی له بۆ توو هاویشه پیدهشتی
 کئی بوو له و جووته ئه شقی دهته پلانه،
 دهسره و نهنگوستیله یان پیک دهگوریه وه بهنیشانه
 دهستیان دهستی یهک دهکرد، دههاتنه وه، له سهرفه رشان، جانمازان، قالیچانه
 جا پیکه وه پۆنیشن، ده یانبزارده وه شوکرانه
 یاهه زین ده لێ:

خولاکە ی میرمه، ئەگەر سبجەینێ هەڵدەستی ئو خەونەت وەبیر بێ
 ئەگەر هەڵنەستی نەبی بە ئێلچی لە دووری من، نە یە شاری وێرانە جزیری
 یا پەببی، پێتاودارم بی، ئەگەر ئەوێ پۆزی خولا دەکا دیوانێ، ئەگەر دیوان دەگیری
 کاکە مەم دەلێ:

یا یەزین، گیان گیانە!

ئەگەر سبجەینێ هەڵستەم، خولا نەخواستە ئو توو نەمیتێ لێرەکانە، ئەگەر هەڵنەگرم
 کەشکۆلێکی دەرویشان، دار عەسایەکی نەوجوانە
 ئەگەر بە سوالکەری وەدووت نەکەوم، پەیدا بکەم نان نانە
 یارەبی بە کافری بمرم، لەسەر کۆچک و دەسمالی دە ژنانە
 یا یەزین، عومرەکەم، هەرچەند ماینە ی خولا دروستی کردووە، جوولەکە یە، فەپەنگە،
 داسنییە، ئورووسە، دیانە

حەلالی دنیا یە لێم حەرام بێ لە توو زیاتر هەموو وەکو دایک و خوشکانە
 یا یەزین دەلێ:

لە خۆم مل بەکوێن و بێ سەلایە
 هەرچەندی نێزینی ی خولاوەندی عالا مەن دروستی کردوون لە دنیا یە
 هەرچەندی جوو، هەرمەنییە، لە توو زیاتر حەلالی دنیا یە م لێ حەرام بێ هەمووم لەکن
 وەک باب و برای خۆم وایە
 کێ بوو لەو ناشقی دە تەپلانە

دەستیان دەستۆی یەک دەکرد دمیان بەدمی یە کدی دەنانە
 پەرییەکان گوتیان: ئەگەر نە یە یەنە وە پوو پەشی خولای دەبین، ئەگەر دە یە یەنە وە
 خولاگیری ئەوی دەبین. خوشکی گەرە گوتی: پیاو بە خولای خەلوسی دەبێ بەلا بە
 عەبدان خەلوسی نابێ

کێ بوو خوشکی، چکۆلە گەلێک نازداری
 تەمەنای دەکرد لە خولای لە پێغەمبەری موختاری:
 یارەبی خەو پۆو ناشقانە لە بارەگای خولای بیاری
 ئەوانە کەوتن بێ هۆش بوون بە یە کجاری
 ئو کێ بوو؟ لەو پەرییە دە تەپلانە

ته گبیریان کرد به هر سن خوشکانه:

نمه بلا پروپهش نه بین له باره گای بینای چاوانه

بلام یایه زینتی پیچینه وه به په نجهی ده ستانه

لیره ی مه لگرین به جیومه کانه

بییه ینه وه شاری جزیری، سبجه یین خه جالته نه بیئ ئو به سته زمانه

جا له کاکه مه می چ بکه یین، ده مینئ بین جیومه کانه؟

ده لئ: عیلاجی ده کا بینای چاوانه

کئ بوو له و پیری ده گولباوه

یایه زینیان توندتوند به ده ستان ده پیچاوه

له سهر بالی خو یان داده ناوه

هه تا هه لیان گرت، بردیان له حوت ته به قه ی ئاسمانئ پاره ستاوه؛ وچانیان نه دا هه تا

بردیان له شار جزیری له جیومه کانی خو یان داناوه

نه گهر سبجه یین کاکه مه م له خه وئ هه لستاوه

بانگ دیلئ: ئو به نگینه ی به لک چاوه

ئو یایه زینه ی له کن ئه من بوو بۆ چ دیار نییه له کن ئه من نه ماوه

به نگینه ده لئ:

میرمه، به حقه ی ئو خولای له ژووری سه رییه

ئه من هیچ کهس نازانم و هیچ کهسم نه دییه

کاکه مه م بانگ دیلئ:

به نگینه خه مناکم، که لیک ده رفکرم

ئاقتاوه و له گه ن بیته ده سنوژیکی مباره ک هه لگرم

ئوه کئ بوو له به نگینی گولباوه

ئاقتاوه و له گه نی بۆ ئاغای خو ی هیئاوه

نه گهر ده سنوژی هه لده گرت ده ستره ی ده ستانی له به ری خو ی ده ریئاوه

نه گهر ته ماشای قامکی خو ی ده کرد مۆر و ئه نگوستیله ی یایه زینتی له کنی به جئ ماوه

ده سه به جئ بین حال ده بوو زمانی شکاوه

چاوی هه لئه مات مۆشی ئومه تیتی نه ماوه

بەنگین دەرمانی بیتۆشیی هیناوه
 کاکەمەم جێبەجێ چاوی هەلات، زمانی کراوه
 کاکەمەم بانگ دێلێ:
 بەنگینە جێم بۆ پاخە کارم کراوه
 کاکەمەم بانگ دێلێ:
 بەنگینە دەروونم گەلیک لە جۆشە
 خەبەرێکی بەبابم بدە بۆ کاکەمەم دەردی گرانه گەلیک نەخۆشە
 کێ بوو لە بەنگینە ی گۆلباوه
 بانگ لەسەر بانگی لێ داوه
 چوووە دیوانێ براھیم پادشای پاوهستاوه
 براھیم پادشا دەلێ:
 بەنگینێ چاوی بەنگینە
 ئەدی ئاغای توو لە کوێیە دیار نییە؟
 دەلێ: قوربانت بێ دڵم بەخەمە نابێ خامۆشە
 کاکەمەم دەردی گرانه گەلیک نەخۆشە
 کە براھیم پادشا وا دەزانێ
 هەڵدەستێ شەقژن دەکەوێتە دیوانێ
 کێ بوو؟ لە براھیم پادشای گۆلباوه
 فرمێسکی چاوانی دەتگوت پوو یار و ئاوه
 کێ بوو لە براھیم پادشای موختەبەرە
 لە پلیکان و پەنجەرەن دەکەوتە سەرە
 کێ بوو لە براھیم پادشای گۆلباوه
 دەرکی کردەو، پەردە ی هەڵداوه
 کێ بوو؟ لە براھیم پادشای جندییە
 سەری کاکەمەمی دەگرت، داینا لەسەر پانییە
 دەلێ: پۆلە، بەقوربانت بێ کویت دیشێ نازارت چییە؟
 پۆلە، چاکە بابت نازارت بزانی

تا بنیرم له دووی ئارستۆی، لوقمانی

دهشقم كه سێك بێ شهفای دهردی تووم بۆ بزانی

هه چهند بابی دهیگوت و دهپاراهه

كاكه مهه نه قسهی دهكرد نه جوابی دهداوه

براهیم پادشا دهڵێ:

پۆله! ئازارت له كوێیه له خۆم مال وێرانی

پۆله! پۆخت دهسهه دهگێرم دهگهڵ سهرتاپای ئیمانی

پۆله! دلم سووتاهه! میرمه ئاورم بهربووه له بهدهنی

پۆله! چاوی خۆمت دهسهه دهگێرم دهگهڵ شارهكه یه مهنی

پۆله! وهكازی دهستم، پووناكاییی ههردووك چاوانم

پۆله! هیزی جهرگم، ویردی زیانم

پۆله! ئهتوو چت بهسهه بێ، ئهمن خۆم بهساحبی یه مهنی نازانم

پۆله! فرزهندی خۆم، دیدهی شیرینم

پۆله! توو چاوان ههڵینه، تا من چاریکی بتبینم

میرمه دهڵێ:

بابه مندال بووم، بووم به فهقی

له فهقییهتی پابردم بووم به مهلا

له مهلایهتی پابردم بووم به قازی

بابه گیان نهلعان و بیلفه رس ده بێ ژنم بۆ بخوازی

براهیم پادشا دهڵێ:

پۆله! له پۆخی بابت كهوێ دهگهڵ ئهوێ غهمن، دهگهڵ ئهوێ فكری

پۆله! له بۆت داویمه سهه بهحرێ كه له كێ دهگهڵ جیسری

پۆله! ته شریفی موبارهكت بێ، دهچم له بۆت دهخوایم كچی پادشای میسری

پۆله! له منت كهوێ دهگهڵ ئهوان خه مان ئهوان گله بییان

پۆله! له بۆت دینمه سهه بهحران كه له كان دهگهڵ گه میان

پۆله! ته شریفی موبارهكت بێ دهچم له بۆت دهخوایم كچی پادشای هیندییان

پۆله! له منت كهوێ دهگهڵ ئهوێ خه من دهگهڵ ئهوێ غه باتی

پۆلە! تەشرىفى موبارەكت بىن، دەچم لەبۆت دىنم كچى پادشای لە پۆژەلاتىن

دەلن: بابە گيان نه مىسرم دەوئى نه شامە

بە کابەتوللایە کەم ماله خولایە بەیتوللامە

دلئى من وای لە یایەزىنى گرتوو مەقامە

لەپاش یایەزىنى حەللى دنایە لە من حەرامە

بابە ئەگەر پاستە بۆم دىنى چ ژنانە

یایەزىنم دەوئى وای بە زولفانە

خوشكى میرزىندىنە و كچى میرئاودەلانە

ئەگەر دەپرسى مەملەكەتى وان شارى جزیرى بۆتانە

براھىم پادشا گوتى: جزیر دە مولكى خولایدا نییە

وەكیل و وەزیران گوتیان: «قوربان نییە». گوتى: «بەلا، بۆ من عەییە؛ ئەمن پادشا

بم، كچى تۆكەرى خۆم بۆ كۆپى خۆم بىنم». گوتیان: «كۆنە وەزىرىك هەیه، بچن ئەوى

بىنن، بزائن، جزیر هەیه یان نییە». وەزیران هیئا؛ دە قەفەزێدا بوو. هیئایان لە دیوانى

براھىم پادشای دایان نا. براھىم پادشا گوتى: «وەزىر شارى جزیرى دە مولكى خولایدا

ئەمن دەلیم نییە؛ هەیه یان نییە؟» وەزىر گوتى: «قوربان! شارى جزیرى ئەوا لیژە

لە پۆژاوايە؛ حەوت سالان پادشای بابى توو لەجیاتى موابجى دايم موخارىجى منى

دەرنەهیئا». براھىم پادشا كە وای زانى پقى هەلستا؛ زیز بوو پۆى. كاكەمەم لە جیى

خۆى هەلستا؛ پونیشت. وەزىر هەموو پۆوشوینى جزیرى بەوى گوت؛ هەزار لیڤەى ئەنعام

دا بە وەزىرى. براھىم پادشا ناردى جەللایى لەسەر پۆى وەزىرى دانا: «ئەگەر لە وەتاغى

كاكەمەمى هاتە خوار، سەرى بېپن لەبۆ منى بىنن». ئەگەر هیئایانە خوارى تەماشای كرد

جەللای پاوەستابوون دە كووچەیدا. وەزىر ئەوانى ناسى؛ گوتى: «بانگى ئەو جەللایانە

بكن». ئەنعامى دانئ؛ گوتى: «مەرەخەستم دەكەن بچمە دیوانى یا سەرم دەبېن؟»

گوتیان: «بەلئى قوربان! مەرەخەستى بۆ دیوانئ». هەلیان گرت و بردیان بۆ دیوانى

براھىم پادشای. عەرزى پادشای كرد: «پادشا، هەلبەت مردن بۆ من چاكە بە جییهتى

چى فەرمووته سەرى بېپن؟» گوتى: «ئەمن ئەو تاقە كۆپەم هەیه؛ ئەمن دەلیم: جزیر

نییە ئەتوو بۆ دەلئى هەیه؟»

گوتى: «قوربان ئەمن ئەمزانى، ئەو وەخەونى پۆوه دیوہ. دە سەر كاكەمەمى بکە بچیتە

پاوئ. یەمەن چل دەروازەى هەیه. چل محەلەیه. هەر محەلەى چل كچ و ژنى جوانى لئ

هه‌لبژێره؛ بێنه داوه‌تی بۆ بگره. ئه‌وی له پاوێ دێته‌وه لۆتی و په‌قاسی بۆ دانن، شیر و مه‌یموونی له‌سه‌ر پی دانن. چاوه‌ش و سازنده‌ی له‌سه‌ر پی دانن. ئه‌گه‌ر به‌خێر له پاوێ هاته‌وه، ئه‌وێ شه‌وێ له‌ خه‌وێ دیوه له‌ و ژنانه و له‌ و کچانه یه‌کیان وه‌ی ده‌چن. کاکه‌مه‌م که‌یفی ده‌یگرێ. ئه‌گه‌ر کچ بوو، بێ منه‌ته. بابی ئه‌و کچه‌ی هه‌زی ده‌کا، کوپی براهیم پادشای کاکه‌مه‌م ئه‌وی بخوازی. ئه‌گه‌ر ژن بوو، می‌ردی بانگ بکه‌ بیکه‌ وه‌زیر؛ زێری نۆر ده‌یه؛ ژنه‌که‌ی پی ته‌لاق ده‌، جا به‌خێر له‌ کاکه‌مه‌می ماره‌ بکه؛ ئینشاللا ناوه‌ داده‌مه‌زی. گوتی: «نافه‌ریم وه‌زیر! ئه‌نعامی بدن به‌ وه‌زیری». ئه‌نعامیکی نۆر به‌ وه‌زیری که‌یی. کاکه‌مه‌م هه‌تا نیه‌پۆیه‌ پاو و شکاری کرد. براهیم پادشا هێتای، داوه‌تی بۆ وی دروس کرد، ته‌داره‌کی بۆ گرت. جا هه‌رچی کچی بوو ده‌لێ: «ئینشاللا کچی منی ده‌وێ». هه‌رچی ژنی بوو ده‌گه‌یا؛ ده‌یگوت: «پادشا ژنه‌که‌م لێ ده‌ستین؛ جا من قوپی کوێ وه‌سه‌ری خۆم که‌م. ژنه‌که‌م ده‌چن». به‌نگینه‌ گوتی: «کاکه‌مه‌م ئه‌و چ غولۆیکه‌ له‌ ده‌وره‌ی شاری یه‌مه‌ن». کاکه‌مه‌م گوتی: «شاری یه‌مه‌ن هه‌زار فیلی یه‌یه». به‌نگینه‌ گوتی: «میرمه‌م بلا بچینه‌وه‌ بۆ مالن» پاوایان به‌تال کرد، پوویان ده‌ مالن کرده‌وه. ئه‌گه‌ر هاتن که‌ینه‌ قه‌راخی شاری ته‌ماشایان کرد؛ داوه‌ت بوو. لۆتی و په‌قاس بوو، شیر و وچ بوو. به‌نگینه‌ گوتی: «میرمه‌م! بزانه‌ بابی توو ئه‌توی چه‌ند خۆش ده‌وێ؛ بزانه‌ چه‌ندی سوچه‌ت بۆ توو دروس کرده‌وه». جێلی نارنده‌ سه‌ر پی کاکه‌مه‌می. له‌ پاش وه‌ی که‌یخودای پێشوازی ویی نارد. له‌پاش ئه‌وه‌ی سه‌ید و مه‌لای له‌سه‌ر پی وی پاگرت. که‌ییبه‌ جێلان مه‌رحه‌بای لێ کردن. که‌ییبه‌ که‌یخودایان، سلۆی لێ کردن. که‌ییبه‌ سه‌ید و مه‌لایان له‌ نیویان دابه‌زی، ئه‌نعامی بۆ سه‌ید و مه‌لایان قه‌رار کرد. له‌وێ سه‌وار بۆوه. لۆتی و په‌قاس به‌پیری‌وه‌ هاتن؛ خه‌لاتی کردن. که‌ییبه‌ داوه‌تی سه‌ری له‌سه‌ر قه‌لبووزی زینی دانا، ته‌ماشای که‌سی نه‌کرد، چۆوه‌ ده‌رکی دیوانی خۆی؛ له‌وێ دابه‌زی. داوه‌ت به‌تال بوو. هه‌رچی کچی بوو ده‌یگوت: «یاره‌بی نۆر شوکر! ژنه‌که‌م نه‌چوو». خه‌به‌ر به‌ براهیم پادشا درا: «قوریان! کاکه‌مه‌م هاته‌وه، هیه‌که‌سی نه‌ویست». براهیم پادشا گوتی: «بچن، وه‌زیری بێنن، هه‌ر ده‌یخنکێم». له‌ پاشان پیاوی نارد گوتی: «سه‌ری بپن؛ چاوم پێی نه‌که‌وێ». گوتیان: «قوریان! سه‌ری مه‌به‌ره؛ بلا بێته‌ ئێره‌ بزانی ته‌گبیری چییه‌». نارديان وه‌زیریان هه‌لگرت؛ هێتایان. وه‌زیر که‌ییبه‌ دیوانی پادشای یه‌مه‌ن؛ گوتی: «قوریان، سه‌ری من بۆ بپنێ چاکه‌». گوتی: «ئه‌توو بۆ شایه‌دی جزیرت دا؛ ئه‌من تاقه‌ کوپنکمه‌یه‌». گوتی: «قوریان، کاریکی گران نییه‌؛ له‌شکرکی بۆ دروس بکه‌، دوازه‌ مه‌نزل به‌وا هه‌ر مه‌نزلێ هه‌زار که‌س لێی بکه‌ پێته‌وه؛ جا به‌ته‌ن ده‌مین؛ بۆ

كوئى دەچى؟ ئەوئىش دېتەوئە ئىترە؛ ھەر كچە پادشاھىەكى كەيفت بېئىن، جا بۆى بېئە». كاكەمەم دەسەر بابى كرد گوتى: «مەرخەس بفرەمووى دەپۆم». براھىم پادشا فەرمووى: ھەوتوئىكى سەبەرم لىن بگىرئ، تەدارەكى بۆ دەگرم».

بلا بچىنە سەر بەھسى يايەزىنى. پەرييەكان يايەزىنيان ھەلگرت، برديانەوئە شارى جزيرئ. سبجەينى يايەزىن لە خەو ھەلستا، جنىوى دا بە مەلەكپىحانئ؛ گوتى: «ئەمنت بۆ ھەلنەستان، نوئۆم چوو». مەلەكپىحان گوتى: «ئەمن چ بگەم چوويە شەوگەردىيە، درەنگ ھەلستاوى». گوتى: «دەنا ئاوى بېئە چاوم بشۆم».

چاوى شووشە دەستپى دەرهئنا چاوى خۆى پىن بسپى: دەستپى كاكەمەم بوو. ئەگەر تەماشائى كرد مۆرى كاكەمەمى لە قامكى دابوو. گوتى: «چارشپۆم بۆ بېئىن، دەچمە مالە قەرەتاژدىنى، كن خاتوون ئەستىي خوشكم». ھەلستا چووو مالە قەرەتاژدىنى. خاتوون ئەستى بەپىريەوئە ھات. قۆلى گرت؛ وەسەرى خست، پىكەوئە پۆنىشتن. خاتوون ئەستى خوشكى گەورەى وى بوو؛ ژنى قەرەتاژدىنيە. گوتى: «خوشكى بۆ وا زەرد و زەعيف بووى؟» گوتى: «خوشكى ھانئ ئەوانە!» دەستپى و ئەنگوستيلەى لە پىش خاتوون ئەستى دانا. خاتوون ئەستى تەماشائى كرد مۆرى كاكەمەمى بوو، تاقە كوپى براھىم پادشاى يەمەنى. گوتى: «خوشكى ئەتوو ئەوانەت لە كوئى بوو؟» گوتى وەللەھ نەمزانيوئە ئەوشەو ئەمنيان برەدە يەمەنى:

چم نەزانی ئەمنى مل بەكوئىن و بابان وئىرانئ

لە وئىيان ئەمن سوئىن دا بە سىن جوزووى قورعانئ

جا لەوئە بەدەرەوئە؛ خاتوون ئەستى گەورەيە بۆخۆى دەزانئ

خاتوون ئەستى دەلئ:

واى، ملم بەكوئىنە بابانم وئىرانئ

ئەو مىرمەمى لە يەمەنى دەبەر تۆى ئاوە سى جوزووى قورعانئ

ئاخر دەست ھەلئاگرئ، دېتە ئىترە، نادۆپىنئ ئىمانئ

خاتوون ئەستى دەلئ:

يايەزىن، گيانە!

ئەو مىرمەمى دەگەل ئەتۆى خواردوئە قورعانە

چارى بپاوە؛ دەست ھەلئاگرئ تەشرىفى موبارەكى دېتە ئىترەكانە

جا يايەزىن دەلئ:

چ بکەم ئەمن سەر بە تال و بابان و ڤیرانی

جا ئەمن پووپەشی خۆمە، چلۆن بکەم گوزەرانی؟

خاتوون ئەستی گوتی: «دەبن سەکۆیەکت لەسەر شەتی جزیی بۆ دروس بکەم. بنێرم دوو سەد تۆپ جاوت بۆ بکرم. چل قەرەواشت هەیه؛ دەگەڵ ئەو قەرەواشانە هێندیک گازری بکەن. هێندیکیان ئارەخچنان بدروون، خەمی توو لە دمی ئاوێ بڵاو دەبن. ئینشالا تەعالا جا ئەمن دەنێرمە کن کاکم، دوو جوتانم بداتی، پیاوانم بداتی. بۆخۆم جوتی پادەبەستم، موخاریجم زۆرە. بە دەستندە بە پێ ئاچم». ئەوانە دەنێرمە سەر پێ؛ ئەگەر کاکەمەم و بەنگینە هاتن، جوتێر مژگینی بێنی». مەلەک پێحانیان دەرکردبوو؛ بانگیان کردەو. بازبەندی لە قۆلی خۆی کردەو، لە پێش یایەزینی دانا؛ گوتی: «ئەمن چی دی قەرەواشی ناکەم». یایەزین گوتی: «لەبەر چی؟» گوتی: «یایەزین ئەتوو دەچیپە شوگەردییە، ئەمن نابەی». خاتوون زین گوتی: «ئەمن چوومە کوێ؟» گوتی: «ئەمشەو، هەموو شوێ چوویە شوگەردییە ئەمنت نەبرد دەگەڵ خۆت؟» گوتی: «جا بۆ زیز دەبی؟ ئەگەر هاتن قەرارمان بێ. ئاغا بۆ من تۆکەر بۆتو». ئەو قەرەریان پێکەو کرد؛ هەڵستان چوونەو ماله خۆیان. جا ناردیان جاویان کړی. تەدارەکیان گرت. چوونە سەر شەتی جزیی.

ئەوجار دوو قسان لە کاکەمەمی بکەین، بە نادری

ئەو فەرمانی پەرمان بەکری

هەم کرمانج و دێڤکری

بۆ خاتری دوکتۆر مانی نەمری

نە باس هەبوو نە خەبەرە

تەدارەکی کاکەمەمی گیرا فوقرە بە فوقرە

لە شارەکەیی یەمەنی وەدەرکەوت دوازدە هەزار سواری بە دەرە

کاکەمەم دەلێ:

بەنگینە!

ئەو لەشکرەیی بابی من بۆ منی دروس کردووە، بچۆ بینینە

کێ بوو؟ لە بەنگینە گولبאו

چو ئەسپی خۆی لە یەختەخانێی دەرەپناو

کە سوار دەبوو نێوی خولای هێناو

لہو سہرئی بہ لہ شکریدا چوو لہو سہری گہ پراوہ
 بانگ لہ سہر بانگی لئی داوہ
 ہہ تا دہ ہاتہ دہرکی یہختہ خانتی دہ بوو پیاوہ
 کئی بوو لہ بہ نگینہی موحثہ بہرہ
 لئی خپردہ بوونہوہ میرناخوپ و مہیتہرہ
 دہ لئی: سہ فہرئیکی دوور و دریزمان لہ بہرہ
 کئی بوو لہ بہ نگینہی گولباوہ
 لہ پلہ کان وہ سہر کہوت دہرکی پہر دہی مہ لداوہ
 ہہ تاوہ کو دہ ہات، لہ ناغای میرمہمی دہ کرد سہ لام و سہ لاوہ .
 دہ یگوت: بہ نگینہ، ئو لہ شکرہی بابی مہ بؤ مہی دروس کردوہ داخولا چلؤنہ،
 تہ واوہ؟

بہ نگینہ دہ لئی:

ناغای من لہ زوریان چی تاریفیان نینہ
 ئہی ناغای! دہ غیلت بم من لہ سوارچاکیان ہیچ قسور، نییہ
 ئو لہ شکرہی بابی توو بؤ مہی دروس کردوہ لہ کتم ہیچ بہرہ و دوائ بؤ من و توو
 نینہ

کاکہ مہم گوتی: برؤ، شیتی مالویران دہ نا بابی من گہ پی بہ من دہ دا؟
 ئو کئی دہ بوو لہ کاکہ مہمی موحثہ بہرہ

حوکمی دہ کرد، دہ یگوت: ئہ سہپی بؤرہم بؤ بیتنہ دہرہ
 ئوہ کئی بوو؟ لہ مہیتہر و میرناخوپری دہ گولباوہ
 ئہ سہپی بؤرہ یان زین دہ کرد بہ دوو سہریان پاکیشاوہ
 دہ گہ ل بہ نگینہی بانگ لہ سہر بانگیان لئی داوہ
 ئہ سہپی بؤرہ ہاتہ دہرئی، لہ دہرکی دیوانی پراوہ ستاوہ
 ہرچہ ند عالہمی یہ مہنتیہ، سہریان لہ کؤشک و پہنجہران دہرہ پناوہ
 میرمہم بین غیرہتی کرد لہ دایک و بابی خوی نہ گت پراوہ .
 کئی دہ بوو لہ میرمہمی موحثہ بہرہ
 لہ پلہ کان دہ ہاتہ خوار قولیان دہ گرت ئو بہر ئو بہرہ

پیی ده پکئی ئه سپی بۆره دهنا، له زینی مورده سهعی خۆی ده کهوته سه ره
 ماشه لالا هیندیک ده یانگوت: «ئوه شه مسه» هیندیک ده یانگوت: ئوه قه مبه ره
 په بی، نه زه رپیس لئی نه که نه وه نه زه ره
 به قه د دوو هه زار که سی پاده وه ستان ئه و به ره ئه و به ره
 تۆکه ر و وه کیل ده لێن:
 بپۆن دامه مینن،
 خه به ریکی وه براهیم پادشای پابگه یه نن
 کئ بوو له وه کیل و وه زیری ده بیوه فایه:
 خه به ریکی بدهن به دایکی میرمه می ده گه ل دایکی به نگینه ی، بلا حه سه ره تی نه کیشن
 له دووی کوپی خۆیان، ده شقه می بین گه ردنی خۆیان بکه ن نازایه
 کئ بوو له وه زیری ده ته واوه
 خه به ریکیان به دایکی به نگینه ی داوه
 دایکی به نگینه ی نه گه ر وا ده زانی
 ده لێ: سه رم دانا سه ر کووپه له خمخانن
 سه لای گه وره م لئ پابوو شاری یه مه نن چۆل ده بن، گۆر و گۆرخانه ده چیته وه جزیره
 وێرانن
 دایکی به نگینه ی ده هات به شین و گریان و ته واوه
 بانگ له سه ر بانگی لئ داوه
 خه به ریکی له بۆ دایکی میرمه می هیناوه
 ده لێ: دایه میرمه می نه توو نازانی چ قه و ماوه؟
 ده لێن بورجی به لکه به بین ئاغابن له شاری یه مه نن به جئ ماوه
 دایکی میرمه می نه گه ر وای ده زانی
 فرمیسک ده هاته خوارن له هه رتک چاوانی
 دایکی میرمه می نه گه ر وا ده زانی
 خۆی هه لده دێری له تالارن هه تا ده گه یه باله خانن
 به سه ری پووتی به پیی پیخواوسی ده هاته کۆلانی
 به کووچه یدا دئ ده س ده کا به گریانن

هه تا ده گاته بورجی به له کم ده لئ: وه کیل زیرینه نه دی تاقه کوپه که ی من کوانئ؟
 وه کیل و وه زیر ده لئین:
 له خو مان یه خسیرئ
 نه توو تازه که ده بئ کوپی خو ت وه بیئرئ
 بورجی به له ک چو ل و نه حده ل قه نده هار بوو^۱ به سه فهر پۆی بو شاری جزیرئ
 دایکی مه می نه گهر وا ده زانئ
 ده لئ: نه هلی یه مه نئ، وه رن وه سه رم بکن قوپ و خو لئ ئی کو لائئ!
 جا بانگ دئلی:
 پۆله! میرمه م، گیانی گیانه!
 نازابی خو مت لئ حه لال بئ ده گه ل شیرئ هو ردک مه مکانه
 مه چو شاری جزیرئ، شاریکی به ده ده مه، ویستراعتی گه لئک گرانه
 دایکی به نگینه ده لئ:
 پۆله، له خو م فه قیرئ
 نه توو نه مه گی دایکی فه قیرت وه بیئرئ
 سه لام لئ پابوو له بو مه م و به نگینان، کوپ و کوپخانه ده که ویتته وه شاری جزیرئ
 دایکی میرمه می ده لئ:
 له خو م مل به کوین و بابان ویرانئ
 پۆله میرمه م! تو مانگان، تو پوژان، تو سه عاتان، تو ده قیقان، به بهر و پشت هه لم
 ده گرتی به غهیره ز برک و ژانئ
 له خه زینه ی پزگار بووی، که وتیه چه نگ مامانئ
 له مانانئ خه لاس بووی که وتیه چه نگ دایانئ
 پۆله میرمه م! له دایانئ خه لاس بووی، که وتیه چه نگ له له ی، ده یانبردی دیوانئ
 پۆله ده بهر کوتایان نای؛ حوت سالان دنیا ی پوونت نه دی له ژیرخانئ.
 نه هلی یه مه نئ وه رن کویتیکم ده بهرکن له بو جوانیکی وه ک میر مه می؛ شاری یه مه نئ
 لیم چو ل ده بئ، ناوه دانی ده که ویتته جزیرئ ویرانئ
 دایکی به نگینه ی ده لئ:

پۆلە! بۆچ وا كوپكى بىن فكىرى

پۆلە! سەفەر لە بەرە بە نادىرى.

پۆلە! لە شىرى دايكى خۆت گەردنت ئازابىن دەس لە ئاغايە خۆت ھەلنەگرى

دايكى ميرمەمى دەلن:

ھاي يەمەنى، ھاوارە، ئامانە!

پۆلە، ميرمەم! لەسەر دايكت پراوەستە، دەگەلم بگە دوو قسانە

نەمن لە شارى يەمەنى بۆت ھەلدەگرم خەزەنە و دەبۆتخانە

پۆلە بۆت دەبەم بە ئىتلچى بۆخۆم، دەچمە شارى جزیرى بۆتانە

ياپەزىنت بۆ دىنم. شارى جزیرىش بە خاک و بادەو دەكرم؛

بابى دايكى، بە جیۆمەكانەو بۆت دىنمە نىرەكانە

كاكە مەم دەلن:

لە خۆم فەقىرى

نەمن بۆخۆم سویندخۆرم، دەبىن لە دووى بچمە جزیرى

كاكە مەم دەلن:

ھاوار وەبەر ئەو خولایەى تاق و تەنبايە

ئاوپىكم تى بەربووە، ھىچ چارم نايە،

شارى يەمەنى چۆل و واحیدەلقەھارە چ بکەم بەبى ئاغايە

دايكى بەنگینەى دەلن:

چ بکەم لەخۆم بىن فكىرى

پۆلە نابىن دەس لە ميرمەم كوپى براھىم پادشای ھەلبىگرى

دايكى بەنگینەى دەلن:

ھاوار و واوەيلایە

ئازابم بەھىچن چوو لە دنبايە

تاقە كوپىك خولای دایمى لى بۆم ھەلنشتە، ھەلوەدایە

دايكى مەمى دەلن:

پۆلە، ميرمەم! خولا نەیدامى پۆنىشم بە دەنگ دلیری

پۆلە! نىستا بەپىرى تووشى نەستۆم بوو وەجاغ كویرى

دایکی میرمه می ده لئ:

ئه هلی یه مه نئ سهد و مه لای ده نه وجوانه!

ئه زو بيم به قوریانی هه ردووک چاوانه

دهرکی ده روزهی یه مه نئیم بۆ بگرن تا دوو قسانه بکه م ده گه ل کوی تاقانه

دایکی مه می ده لئ:

سهید و مه لا خو شه ویستی ئه و خولایه

هه موو ده سینگو دایه سی جوزوی که لامو ل لایه

وه رن ده گه ل ئه من، بچینه خزمهت میرمه می، تکاییم بۆ بکه ن، ده شقه می ده گه لم

بگه پتته وه دوايه

دایکی به نگینه ی ده لئ:

ئاوړم تن به ربوو، لیم خه رابوو جگه ره

ئاغا و توکه ران، سه فهری کاو له جزیری له به ره

دایکی به نگینه ی ده لئ:

چ بکه م له خۆم بئ سه لایه

چ بکه م؛ بۆ براهیم پادشا له هاواری مه م و به نگینان نایه؟

دایکی مه می ده لئ:

چ بکه م له خۆم ئیخصیری

هیچ که سم نییه بۆم بکا را ده گه ل ته گبیری

هه رچه نده ده که م ده ستم پئ له کوی خۆم هه لئا گیری

ده بئ، که شکو لئیکی هه لگرم ده گه ل داره سه سایه کی، بيم به ده رویش وه دوو میرمه می

که وم، هه تا ده چمه شاری جزیری

دایکی به نگینه ی ده لئ:

چ بکه م، پۆله، گیانه؛

حاشا له یه مه نئ، ئه گه ر گه وه و گرانه؛

ده ب به ئیلچی له هه موو ده رکان پهیدا ده که م نان نانه

هه موو شاران لیک ده دهم هه تا دیمه شاری جزیری بۆتانه

خه لقی جزیری ده لئین: قه ره واشیان ده گه له، ئه و جووته نه وجوانه

كاكەمەم دەلن:

لەخۆم غەرىب، بى سەلايە

بە دايكم عەرز بكن: بەخولا ناگەپتەمەو دوايە

چونكە سويئندم خواردوو بە كەلاموللايە

دايكي مەمى دەلن:

پۆلە، ديدەي شيرينم!

پاوەستە دەستت دەستۆى بگەم تىرت بيبينم

كاكەمەم دەلن:

مەكە فكرئ،

دەست دەستۆكردى من هيچ كەلك ناگرئ

ناگەپتەمەو دوايە، كەلك ناگرئ.

سەفەرم لەبەرە دەبىن بچمە جزيرئ بۆتانه

دەستم لئ هەلگرن، ئەي بەندەي موسلمانە!

دايكي بەنگينەي دەلن:

پۆلە! لە من مل بەكوئ و بابان ويرانئ

خولاكەي مەم و بەنگين ئيزن بدەن، بپۆن بۆ جزيرئ بۆتاني

وەرن، بە خولايان بە زامن بدەن؛ بە ئەمانەت بە پيغەمبەري ئاخىر زەمانئ

دايكي ميرەمى دەلن:

پۆلە، لەخۆم بى سەلايە

ئاوړيكم بەربۆتئ، لەدلم كوزراوہ چرايە

شارى جزيرئ ئاوەدان دەبىن شارى يەمەنم بى كوپى ئاغايە

كاكەمەم دەلن:

چ بگەم، پۆژم لئ وەرگەپاوە

خەلقى يەمەنئ سەيد و مەلاي تەواوە

سەفەرم لەبەرە دەوڵەت زياد و مالى ئاوا

خەلقى يەمەنئ، سەيد و مەلا دەلن: كوئرين

هەپۆ، بپۆ، بەخولات بە زامن دەدەين بە پيغەمبەرت دەسپيرين

جا کن بوو له به‌نگینی گولباوه
 جارئ پاکیشا ده‌نگی قۆشه‌نی داوه
 قۆشه‌نیان بار ده‌کرد، ئالا هه‌ل‌دراوه
 به‌جومله‌ی سه‌عاتی‌کی ته‌داره‌ک ده‌گیرئ
 ئالایان هه‌ل‌گرت پشتی خویان ده‌یه‌مه‌نئ کرد، پوویان کرد ده‌شاری وێرانه‌ جزیئرئ
 جا خه‌به‌ریکیان له‌براهیم پادشای یه‌مه‌نئ گپ‌راوه
 ئاورپک له‌یه‌مه‌نئ به‌ربووه به‌هیچ که‌سئ نه‌ده‌کوژاوه
 براهیم پادشا ده‌نێرتته‌ بورجی به‌له‌ک، بزانی کاکه‌مه‌م بۆ له‌وه‌ئ نه‌ماوه؟
 براهیم پادشا ده‌لئ:
 خه‌لقی‌کی نادانه!
 بچن کاکه‌مه‌م بۆ بپینه‌ ئێره‌کانه
 وه‌کیل و وه‌زیر ده‌لئین:
 براهیم پادشا، له‌خۆت فه‌قیرئ
 نه‌توو نه‌ترانی، کاکه‌مه‌م له‌شکری هه‌ل‌گرت، پۆی بۆ شاری جزیئرئ؟
 نه‌گه‌ر براهیم پادشا وا ده‌زانی، ده‌ست ده‌کا به‌شین و گریانئ
 ده‌لئ: جا نه‌من به‌بن کوپی چ بکه‌م له‌یه‌مه‌نئ وێرانی
 براهیم پادشا ده‌لئ:
 وه‌کیل وه‌زیری موخته‌به‌رن
 ده‌غیلو بم وه‌رن گه‌نج و خه‌زینه‌ی بۆ کوپی من به‌رن
 وه‌کیل و وه‌زیر له‌وینده‌رئ پاره‌ستاوه
 ده‌لئین: قوربانت بم براهیم پادشای ته‌واوه
 کاکه‌مه‌م پیاوی‌کی ئاقله‌ موخاریجی خۆی هه‌موو له‌وئ داناوه
 براهیم پادشا ده‌لئ:
 چ بکه‌م ئاوڤم گرت، دلم ناسره‌وئ
 پۆله‌! شاری یه‌مه‌نت به‌قوربان ده‌که‌م، مه‌رگی من په‌پیشته‌ که‌وئ
 جا نه‌و کن ده‌بوو له‌کاکه‌مه‌می نادری،
 هه‌تا ئێوارئ دیناژوا، ئێوارئ مه‌نزلی ده‌گری

ده لئ: به نگینه! ده بئ بچی بۆم ده قۆشه ن و تیپ و سوپایه بفری

نینجا وهره وه، ده بئ ته داره کی شامم بۆ بگری

ئهوئ شهوئ مه نزلیان لهوئ ته واوه

سه رکردیک به خوئ و به هزار که سی که پراوه

که سبجه یئ به یانی داوه

شه پیوریان کیشا، ئالا هه لکراوه

جا لهوئیان بارکرد بۆ شاری جزیریان ئاژواوه

هه تا ئیواره به سه ر داها ت مه نزلیان ته واوه

کاکه مه مه ده لئ:

به نگینه ی، به لک چاوه!

ده قۆشه نئ بگه پئ بزانه کیشه ئاجزیی^۱ کیشاوه

به نگینه ده قۆشه نئ گه پ، خه به ری بۆ میرمه می هیناوه،

ده لئ: ئاغا گیان! که س ئاجز نییه، هیچ که س ناره حه تیی نه کیشاوه

ئهما ئه و شه و سه رکردیک به خوئ و هزار که سی که پراوه ته وه به داوه

میرمه مه ده لئ:

به نگینه ی نه جوانه!

به ره حمه تی خو لای شوکرانه

هه لبه ته براهمی پادشای بابم ده گه لم غه یانه

به نگیئ بۆ وا ده رفکری؟

ئاغای خۆت ده به ر هه ردووک چاوان به ری

ئه وشه و سووک ته داره کی بۆ ئه و شه و بگری

به خو لایئ ناگه پیمه وه، مه گه ر کاکه مه مه به ری

ئهوئ شهوئ ویستراحت کرا ته واوه

سبجه یئ که با یانی داوه

چارپان پاکیشا، به یداغ پاکیشاوه

بۆ شاری جزیری ده پۆن، یه مه ن به جی ماوه

هەتا ئىۋارنى ئاژاۋاھ

دىسان مەنزىيان گرت، قۇشەن ھەلى داۋە

مىرمەم دەلى:

بەنگىنى دە قۇشەننى بگەپ، بزانە قۇشەننىكى تەۋاھ

بەنگىنە فرمىسكى چاۋانى دەھاتە خوارى، دەتگوت: بەحر و ئاۋە

مىرمەم دەلى:

بەنگىنى! چ بوۋە، چ قەۋماۋە؟

ئەگەر دلت بە دايك و بابتەۋە ھەيە، ئەتۇش بگەپتۈە دۋاۋە

بەنگىنە دەلى:

لە خۇم غەرىب و خانەۋىزانى

بە زاتى خولائى، بەحەقى پېغەمبەرى ئاخىرى زەمانى

دەستت لى ھەلناگرم، ھەتا مىۋانى خولام دېنەسەرى بۇ گيان كېشاشنى

جا كى بوۋە كاكە بەنگىنى گولباۋە

دەگەل مىرمەمى پۇشتىن دلخۇشىي يەكتريان داۋە

ھەتا سېجەينى پۇژ لە مەشرىقى سەرى دەرھىناۋە

جا ئالاي پاكىشاۋە

قۇشەن پىي پراھىناۋە

سەبركە سەبركە لە بۇ شارى جىزىرىيان ئاژاۋاھ

دە محەلى نوپۇزى نىۋەپۇيە خەبەر بە مىرمەمى دراۋە

«سەلامەت بىن ئاغايىن بەلەك چاۋە

ئەتۈۋ دەزانى، سى سەركردە بەخۇي و قۇشەننى نەماۋە؟

كاكەمەم دەلى:

چ بىكەم بە پەزاي خولاي شوكرانە

ئەمن چ بىكەم بابى خۇم دەگەل غەيانە

كاكەمەم دەلى:

بەنگىنە! لە خۇم بى سەلايە

چاك نىيە مەخلۇقى ئازار بدەين، پىي خۇش نىيە ئەو خولايە

وهره، بۆ خاتری من بیه سه رکرده؛ ئەو له شکرم بۆ به رهو دوايه
بهنگینه دهلێ:

میرمه له من وایه، لهکن ئەتوو ژۆر موخته بهرم
ئەمن نه هاتووم مالی وه رگرم، گهنج و خه زینتی بهرم
ئاغا به قوریانت بم، له غه ریبه کانی ده قه له ندهرم
ههتا ئەمن ده مرم، بۆ ئەسپی بۆره مه یتهرم
میرمه دهلێ:

بهنگین! چ بکه؛ له خۆم بێ که مال و نادانی
بۆخۆم به قوریانت بم ده سهرت ده گێپم یه مه نئ وێرانی
چاوی خۆمت به قوریان ده کهم ده گه ل سهرتا پای ئیمانی
وهره، بۆ خاتری من ئەو له شکری به رهو یه مه نئ، ده گه ل ئەو مه خلوقه یێ نا که م
گوزه رانی

ده شقه من خولا و پیغه مبه ر به غه ریبی و بێ که سیی من بزانی
ئینشه لا سهرم له به ره، نا که پیمه وه، ههتا ده چمه جزیری وێرانی
ئینجا بابم دهلێ: ئەمن تاقه کو پێکم بوو نئوی میرمه بوو، ساحبی بورجی به له ک
کوانی؟

ئینجا دایکم دهلێ: پۆله تو مانگ و تو پۆژ به بهر و پشتان هه لم گرتی، ئەدی تاقه
کو په که م کوانی؟
ئینجا بهنگینه دهلێ:

میرمه؛ ئەمه هه ردوو کمان بێ فکری
ئەو ئیواره داها، بلا مه نزلێکی بۆ خۆمان بگری
خه لق چاوی له مه یه، چونکه گه وره و سه رکرده ی له شکرین
ئەگه ر ئەو قسه یان له وئ دوو به دوو ده کرد ته واوه
دهنگی له شکریان ده دا به یداغیان ده عه رزی ده داوه
میرمه دهلێ:

بهنگین بگه پێ، بزانه کێه ی بێ خه رجه، کێه ی خه رجی پێ ماوه
بهنگین دهلێ:

میرمه نه توو ده گه ل من وهره پای حیسابین
هه تا سه ری براهیم پادشای خوش بین، قوشه ن خه رچی که م نابین
میرمه ده لئ:

توخولا به نگینه، به و قسه ت کردم سه رویره
پینگام دووره، پینه کی گه وره و گرانه
قوشه نی بابم زوره، بلا بین متمانه
بابم و ده کا نه چمه جزیرئ، بگه ریمه وه لییره کانه
به نگین ده لئ:

میرمه چه ند ده که م ته گبیری توو، به من نا کرئ.
به خولا، قسه یه پیاو ده گریوی بنئ نابین ده ست هه لگرئ
ده نا خولا وه ندی، میری مه زن غه زه بی لئ ده گری
میرمه ده لئ:

به نگین، نه توو وا نا که ی له دلم بین سه فایه
نه من ده س له یایه زینئ هه لئاگرم له بق دنیا یه
نگه ر سه رم، به خولا ی چووین ده س هه لئاگرم بق دنیا یه
به نگین ده لئ:

«میرمه! نیستا یایه زین چاره توپی تویه، له هه موو که سی ده کا حاشایه
میرمه ده لئ:

به نگین چی دیم لئ مه ده، مه مخه فکرئ
ده س له یایه زین هه لئاگرم، هه تا حق و ناحه قم له باره گای خولا ی ده کرئ
جاری بلا ویستراحتئ بکه ین هه تا له شکر و قوشه نه کن داده مه زئ
کن ده بوو له به نگینئ گولباوه

ده لئ: سبجه ی نه و مه سلله حه ته ی ده که ین ته واوه
هیشتا بق شاری جزیرئ خوا ده زانئ، چه ند مه نزلمان ماوه
جا سبجه یینئ شه پیووریان کیشا، ئالایان پاکیشاوه
نه وئ شه وئ چوار سه رکردان، هه ر سه رکرده ی به هه زار که سه وه لیئ گه رانه وه به

میرمړم ده‌لن:

به‌نگین! چ بک‌م، هیچ قاق‌ز و قه‌ل‌م و مؤری مام‌وستام له‌کن نه‌ماوه

به‌نگین چ بک‌م له حه‌سره‌تی یایه‌زینن هه‌موو ده‌رسیشم لن گ‌ړاوه

به‌نگین ده‌لن:

جاری لن گ‌ړه، جاری له‌شکر و ق‌وشه‌نمان له‌و چ‌ول‌ی لن بوو بلا‌وه

کا‌که‌م‌م ده‌لن:

«له‌خ‌وت دل‌خه‌م‌گین و فه‌قی‌ری

هیچ بلا له‌شکری براهم پادشام ده‌گ‌ل نه‌بن، ب‌و من نا‌کن را و ته‌گ‌بی‌ری

به‌خ‌ول‌ی، هیچ ته‌نفیس ده‌گ‌ل نه‌بن نا‌گه‌ریمه‌وه، هاته ده‌چمه شاری جزیری

به‌نگین ده‌لن:

ب‌و من هر خ‌زمت و ته‌داره‌ک بن

سه‌ف‌ری له‌بر نه‌ت‌ویه په‌بی لی‌ت موباره‌ک بن

ب‌وچ به دل‌پ‌ری ده‌لی‌تی: جه‌رگم سووتاوه

سه‌ف‌ریکی دور و در‌یژه، گ‌رم گ‌ولاوه

به حه‌قی خ‌ول‌ی بن شه‌ریک، تا پ‌وچم ده‌بر به‌ده‌نیدا مه‌یت‌رم، نا‌گه‌ریمه‌وه به دواوه!

میرمړم ده‌لن:

به‌نگینه چ بک‌م چاره‌م چیه؟

به‌خ‌ول‌ی ده‌زانم سه‌ف‌ری جزیریم به یه‌ک‌جاره‌کیه

به‌نگینه ده‌لن:

چ بک‌م ده‌ستت بیده‌سه‌لاته، چاره‌ت نایه

چونکه سویندیان دواى به قورعانی و که‌لامول‌لایه

بر‌و غه‌ل له دل‌ت په‌یدا نه‌بن، هه‌موو که‌س هو‌میدی هر خ‌ول‌ایه

نه‌وئ پ‌وژئ دوو به دوو ده‌یاننا‌روا هه‌تا مه‌ح‌لی پ‌وژا‌ویه، جا ق‌وشه‌ن نه‌گه‌بییه

ناوه‌دانیان، که‌وت له چ‌ول و له سه‌حرایه، نه‌وئ شه‌وئ سن سه‌رکرده، سه‌رکرده‌ی به

هه‌زار که‌سه‌وه لی‌تی گه‌پانه‌وه به دوايه

سبحه‌ینن که له خه‌وئ هه‌لستان، هیچ که‌س نه‌ماوه

ن‌ینجا به‌نگینه هات، له پشت سه‌ری میرمه‌می پ‌و‌ن‌یشت، گه‌لیک گه‌لیک گ‌ړاوه

ئەگەر میرمەم چاوی ھەلدیناوە، تەماشای دەکا بەنگینە دەگرێی
فرمەیسکی چاوانی دەتگوت: بەحرە، پووبارە، ئاوە
میرمەم دەلێ:

بەنگین بۆچی دەگری چت لێ قەوماوە؟
بەنگین دەلێ:

ئەو میرمەمی بەلەک چاوە!
ئەو لەشکری بابی مەو بۆ مەو دروس کردووە، قەد کەرسواریکمان لەکن نەماوە
کاکەمەم بانگ دێلێ:
بەنگینێ موحتەبەرە!

ئەسپی بۆرە بۆم بیتنە، سەری بگرە بە دووسەرە
دەبێ ئەتووش حوکمە بگەڕێتەوە؛ بۆخۆم دەچمە شاری جزیری ئەو سەفەرە
بەنگینە دەلێ:

چ بکەم کوێرم بون ھەرتک چاوە
ئەمن ھەر لەوێم عەززی تۆ کرد، لەشکریکی ناتەواوە
ئێستا ئەگەر سەرم لە پاشایا ببێ ناگەڕێتەوە بەدواوە».
میرمەم پقی ھەلستا بەو گۆچانی زۆرین لەسەر و بناگوێی بەنگینیی داوە
دەلێ: بەتەنێ دەپۆم، دەبێ ھەر بگەڕێتەوە بە دواوە
ئینجا بەنگین دەلێ:

بە خولایی! بە لێدانی توو ئەمن لە تۆکەری ناکەوم
ھەتا دەچمە شاری جزیری بەسەری پووت، بەپێی پێخاوس وەدووت دەکەوم
ئینجا میرمەم دەلێ:

تۆکەرەکی دانا، بەجێ ماین لە سەحرایە
وەرە لە تۆکەری و ئاغاوەتی بکەین حاشایە
وەرە پێکەو بەبێنە برای دایکی و بابی ھەتا لێمان خرا دەبێ ئەو دنیاوە
ئینجا پێکەو مەم و بەنگین دەگرێتەوە قەراری

ئەو جووتە سواریکە غەریب لە یەمەنێرا دەھاتنە خوارێ
پێی جزیری نازانن، ھیچ کەسێک نییە لێی بکەن پرسیارێ

له سېحه پښتياڼ داژوا هه تا محلی ئیوارئ
 ده گهینه مه نزلئ، ئینجا له وئ ده گرین قهرارئ
 نه وئ شه وئ دوو به دوو ده کڼ ته گبیر و پایه:
 هیچ دایک و بابمان نییه، هیچ کهس نایه ده هانایه،
 به خولای، نه مه پدین سپیمان نییه هومیدمان هر خولایه، هه زره تی په سوللایه
 ئینجا نه گهر سېحه پښت سوار ده بن نه و جووته سواره
 وه در ده که وتن پئی شاری جزیریان ده کرد پرسیاره
 ئینجا ده پوینه خوارئ، هاواریان ده کرد: یا جه بباره!
 نه وئ پوژئ ده پوین نه و جووته سواره که ی غریب، حاشایان ده کرد له دنیا یه:
 خولایه! له دووی مه خسوود و مرادان ده چین کین دئ ده هانایه؟
 هیچ کهسی دیکه مان نییه به غهیره ز خولا و غهوسی به غدایه
 نه وئ شه وئ نه گهینه چ ناوه دانیان، به جئ مان له چول و سه حرایه
 قنیا تیان ده کرد هیچ کهس نه بوو دوو قسه یان ده گال بکا له بؤ سه فایه
 ئینجا نه وان شوکرانه یان ده یژارد، سه لاواتیان ده دا له هه زره تی په سوللایه
 نه وئ شه وئ نه وان ده نووستن ده هیمدادیان ده هات غه و سه لئه عزم له به غدایه
 نه گهر نه وئ شه وئ سېحه پښت وه خه بهر هاتن، پیاویکی پش سفیدیان له کڼ بوو له بؤ
 سه فای دنیا یه

لینان پرسئ:

بؤ کوئ ده چی، له کوئ دئی، به له دیت هه یه به شاری جزیرئ، له کوئی په ښکایه؟
 پیاوی پدین سپی ده لئ:
 نه نگو میوانن، به خیرین، سه رچا وه کانم
 به خولای! بؤ خوم به له دم، به شاری جزیرئ ده زانم
 ئینجا نه گهر سېحه پښت وه درکه وتن نه و جووته سواره
 وه سه لقه رهنی ماهیده شتئ ده یکردن قوتاره
 بؤ شاری جزیرئ ده چوونه خواره
 نه وه کڼ بوو له مهم و به نگیڼی نه وجوانه
 عه رزبان بؤ ویک ده هات به په زای بینای چاوانه

هتا دهگینه جوتتیری یایه زینتی له ویی ده بوون میوانه
ئینجا نه و سواره بانگ دیتلن:

ئه ی جوتتیر، نه و جوتی کوئییه؟

جوتتیر ده لئ: ئه ی جوتته سوار، نه و جوتی شاری جزیرییه

نهنگو له من بپرسن: نه و جوتی کئییه؟

نهگه ر نازانن نه وه پیاوی یایه زینتی

ئای به ختیرین، سواری غریب هاتنه ئیره کانه

وه رن پیاو بن، له کن من بخون پارویک نانه

دا من مزگینتی بهرم بۆ یایه زینتی نه وجوانه

ته سه دوقی سه ری ئهنگو دهیکا به خهلات به خشانه

ئینجا مه م و بهنگین ده لئین:

یا په بی خولایه هه زار بار شوکرانه!

کئ بوو له مه م و بهنگینی به لهک چاره

له سه رینچاوه ی کانیه بوون پیاوه

کئ بوو له جوتتیری جندییه

جوتی به ره لدا کرد، بۆ یایه زینتی بردی مزگینتییه

کئ بوو له کوپی جوتتیری نه وجوانه

هه ر پای ده کرد بۆ مه م و بهنگینان ده هیتا نانه

ئه وانن نانه که یان ده خوارد، ده یان بژارد شوکرانه

ئینجا بۆ جوتتیریان ده کرد به خهلات به خشانه

کئ بوو له مه م و بهنگینی چاوه بهنگینه

دوو دوو ده چوونه سه رینچاوه ی کانیه

نه لحه مه دولیللا نه و کانیه کانیه گه نجیه!

کئ بوو؟ له مه م و بهنگینی نازداره

هاواریان ده کرد: ئه ی خولای جه باره!

نه و داغیل به شاری جزیری بووین؛ خولا بی نه زیت بهمانکه ی پزگاره

کئ بوو له میرمه می ناز نهینه، دهستی ده دا جامی، له سه رینچاوه ی کانیه را پر پری

دههانيه

وه سهر به ننگينتي ده گيڙا؛ به ننگينتي کرد نه خشينه
 کئ بوو له به ننگيني ته واوه
 ماشاللا ده لتي گولي به هارييه تاو لتي داوه
 له و ناغا و توکهره ي موخته به ره
 ماشاللا به کيان ده لتي شه مسه، به کيان ده لتي قه مبه ره
 نينجا له سهر پازي کانيه داده نيشتن نه بهر نه بهره
 مه تا له خزمهت يايه زيني دپته وه جواب و خه بهره
 جووتير ده چوو به هاوار، به لينگدان ده گه پاره
 موژده ي له يو مهم و به ننگينان هيتاوه
 چهند ده ستيان ده گيرفاني خويان نا، چهنديان زير به و جووتيره ي داوه
 کاکه مهم ده لتي:
 جووتير نه مه له کوئي ببين پياوه؟
 جووتير ده لتي:
 نه زو بيم به قوريانه،
 قاسيدو له سهر پييه به ده گه لو بيکا قسانه
 له وي پږده نيشتن شان به شانه
 چوار په که عتيان نوږ ده کرد، ده پارانه وه له بيناي چاوانه:
 خولايه! نه مه غه ريبين له واني ده بيگانه
 کئ ده بي به خانه خويمان، لتي ببين ميوانه؟
 ياره بيبي خولايه! مه خسوودمان عاسل بين، سهرمان خه لاس بين ليره کانه!
 کئ بوو له جووته لاهه که ي نازداره
 پتيان ده پکيښي خويان ده نا ده بوون سواره
 نه ي بيناي چاوان! جا يو شاري جزيرئ ده چوپينه خواره
 نه وه ده هاتنه خوارئ جووته سواره که ي فه قيرئ
 ده هاتن و ده گه يشتنه وه سهر چومه که ي کاوله جزيرئ
 نه گه زه ينيکي خويان به ره ژور داوه

تہ ماشا دہ کن ہہ موو گازرکارہ پاوہ ستاوہ

ئینجا میرمہم دہ لئی:

بہ نگینہ ی بہ لہک چاوہ!

ہووی دیوتہ لہوئی پاوہ ستاوہ

ئوہ یایہ زینہ نگہر ئہ منی بو ئیرہ کہ ہیناوہ

کاکہ مہم بہ نگین دہ لئی:

کاکہ مہم! وانییہ

ئوہ ہہ لہبہ تہ قہرہ واشی بہ ردہستی وییہ

کاکہ مہم دہ لئی:

بہ نگینہ چ دہ لئی قسہ یہ کی لئ بزائم؟

کاکہ مہم دہ لئی:

ئہ ی گازرکاری، گازری دہ کہ ی بہ دہ ستانہ

ئہ مہ غہ ربیین لہ وانی بیگانہ،

بہ قسہ ی توو لہ یہ مہ نیرا ہاتینہ جزیرئ بو تانہ

مہ لہ کرپحان دہ لئی:

ئہ ی جووتہ سوارہ کہ ی دوور مہ کانہ

ہر لہ ویرا بہ خیرئین؛ پیلاو سہرچاوی من ہہ تا ئیرہ کانہ

ئو یایہ زینی ئہ نگوی ہیناوہ، چل قہرہ واشی وہ کو من ئو لہ بہر دہ ستانہ

کاکہ مہم دہ لئی:

ئای؛ لہ بہر ژنان؛ ئوہ لیم دہ کا حاشایہ

چ دہ لئی لہ ترسی خو لای لہ بہر کہ لامول لایہ

یہ مہنت تہخت و تاراج بہ من بہ جن ہیشٹ، ئیستا لیم دہ کہ ی حاشایہ؟

مہ لہک ریحان دہ لئی:

جووتہ سوارہ کہ ی غہ رب، گیانہ گیانہ!

ئہ من قہت یہ مہنم نہ دیوہ بہ خو لای بی شہریک و لایہ زانہ

ئو خاتوونی ئہ نگوی ہینا ئیرہ کانہ

لہ خو لای بترسین، بہ من بکن متمانہ

«چل قهره واشی وه کو من دایم لودام له به رده ستانه

کاکه مه ده لئ:

به نگینه چاوبه نگیه!

ئه وه حاشایه ده کا، جیه ته چیه؟

به نگینه ده لئ:

ئه وه حاشایه ناکا، به خولای ئه و نییه

ئه و کراسی هینابوویه یه مه نئ

ئه وه ده بهر ویدایه، ئه وه خه لاتی ویه

ئه و کولێجی ده قوڵی ئه ویدا، ئه وه یایه زینتییه به وه ی داوه به یه کجاره کییه

به نگینه ده لئ:

ئه و سویند ده گه ل ئه توو خوارد، ئاغایه من، به سه ری توو، ئه وه هه و نییه

کاکه مه ده لئ:

به نگینه، چونکه تووشی ئه وه ی بووین، بلا لئی پیرسین، بزانی له ماله کئ ببین

میوانه .

کاکه مه بانگ دئ:

خاتوون! خاتوون گیانه!

کئ سه غی و لوتیه، ئه مه بچین لئی ببین میوانه؟

خاتوون به شقی خولای، غه ربین ده گه لمان مه به غه یانه

مه له ک ریحان ده لئ:

له من مل به کوین و بابان ویرانی!

هه ر که سیک ده گه لو غه یان بئ، ره بیی کویر ببئ له چاوان، زه بوون بئ له ئیمانی

لاوه هه ر که سیک ده گه لو غه یان بئ، خولا لئی بکا به کفری

لاوه ئه گه ر بۆ مه خسوود و مرادان هاتوون، قسه ی ساغ له من وه رگری

لاوه پیناوداری توو بم! مه چۆ ماله کهس، بچۆ مه نزکی کابه کری

ئه وه پیاویکی سه غی و پیاوچاکه قه دری میوان چاک ده گری

لاوه نازیزم. گه لیک لاویکی بئ نسرينی

هه ر که سیک ده گه لت غه یان بئ کویر ببئ له چاوان، زه بوون بئ له دینی

ئەگەر بۇ نان پەيدا كىردىن ھاتىۋى - ۋەبالت بەستىۋى من - بچۇ مالا مىرىزىندىنى .

لاۋە گەلىك لاۋىكى شىرىنى

ھەركەسىك دەگەلت غەيان بى، ياپەبىي، خىرى لە جوانى خۆى نەبىنى

ئەگەر بۇ پىاۋەتى ھاتىۋى - ۋەبالت بەستىۋى - بچۇ مالا قەرەتازدىنى

كاكەمەم دەلىن: كەس ناتۋاننى دارت بە سەر بارى پاكە قەسى خراپىت پى بنوۋىنى

بەنگىنە ئەتۋو پىاۋىكى زۆزىنى

ئەمن پادشايتى يەمەنىم بەجى ھىشتۋە، تازە بچم تۆكەرى خەلقى بىكەم بۇ نانى

كاكەمەم دەلىن:

بەنگىنە، گەلىك بەنگىنىكى نادى

مىرمەم لە شارى يەمەنىپا نەھاتۋە بچى فېنجاننى قاۋەى بە سەدەقەسەرى ۋەرگى

ئەمن بۇ مەخسۇد ۋە مرادان ھاتۋوم چاك ۋەيە، بچمە مالا كاپەكرى .

كاكەمەم دەلىن:

بەنگىن، گىانە! ۋەى گىان گىانە!

پى دۈزىدە مانگ ۋىيىست ۋە چۈر پۇزان ئەمن ھاتۋومە ئىزەكانە

شارى يەمەنىم بەجى ھىشتۋە، چەند شارىكى گەرە ۋە گرانە

ناچمە مالا قەرەتازدىنى، بە سەدەقە سەرى بىدەننى پاروۋ پاروۋى نانە

دەلت غايلەى نەكا، مەلى مەسلەھەتى ژنانە

ھەر دەچم لە مالا كاپەكرى دەبم مىۋانە

ئىنجا يايەزىن ھاۋارى دەكاتە خولای:

خولایە! ئەتۋو خولایەكى بەفكرى

ھەم كەرىم ۋە ھەم قادىرى

ئەۋ جوۋتە سىۋارەكى لە يەمەنىپا ھاتۋون پى دۈزىدە مانگ ۋىيىست ۋە چۈر پۇزان

ۋەبەر خۆى دەگرى

پەبىي بە پەبىينى خۆت كەى بچنە مالا قەرەتازدىنى نەچنە مالا كاپەكرى

يايەزىن دەلىن:

ھاۋارم ۋەبەر ئەۋ خولایە!

ئەگەر بى شەرىكە تاق ۋە تەنھايە

بوځوی لایه زانه

نه و جوته سواره کي به قسه ی من مل به کوینن، هاتوونه نیره کانه،
په بی له ماله میری، کاکي من نه بن میوانه
نه ی خولایه! نه توو بی شه ریکی چهند بی نسرينی
نه و جوته سواره کي هاتوون به قسه ی من مل به کوینی
پادشاهی تی شاری یه مهنن لیتیان به جی دهمینی
یاخولا! نه چنه ماله کابه کری؛ بچنه ماله خوشکی خوم، قهره تازدین پیاویکی په شیده،
سه خیه، نان بده یه. نه و زور چاکیان به خیردینن
کئ بوو له کاکه مەم و به نگیني موخته به ره
خه لقی جزیرتیاں لئ پاره ستابوو نه و به ره نه و به ره
کئ بوو له کاکه مەم و به نگیني گولباوه
به هرتک دهستانیان له عالمی ده کرد سه لاه
جزیری نه و به ره نه و به ره جوابیان ده داوه
نینجا مه له کریحان خیله کی به سر خوی کیشاوه
له دواي مەم و به نگینان ده هات به هله داوه
مەم و به نگین نه سپی خویان نازواوه
کئ بوو له مەم و به نگیني نادری
له هیچ کوئ پانه و دهستان هتا گینه ده رکي کابه کری
خه لقی جزیرئ نه و به ره نه و به ره ده وان ده فکری
هیچ که سیک نییه له ده رکي کابه کری
نه گهر بی جلوی نه و جوته سواره ی بگری
کئ بوو له کاکه مەمی گولباوه
بانگی ده کرد: به نگینه ی به له ک چاوه!
ته خسیری من نییه، ته گیری هه ردوویکیانی لئ کراوه
پیاوی غه ریب وهک بازی چاو به ستراوه
گه لیک کهس به قسه ی ژنان تن شکاوه
له کنم ماله به کرناغای چ میوانی پانه گرتوو نانی به کهس نه داوه

کاکه مه م ده لئی:

به نگینه به نگینیکی شیرینی!

مه سله حهت نه وه به بچینه ماله قاره تازدینی

نه و پیاویکی لوتیه، له سه ر ناتی دانامینی.

کئی بوو له میرمه می نازداره،

ده یگوت: نه هلی جزیری، که یخودا، پدینداره

کووچه ی ماله قهره تازدینی کیه به، بۆ ماله وی بچینه خواره؟

کئی بوو له پیاوی ته واره

هموو پاشه و پاش ده کشاوه به دواوه

ماله قهره تازدینی به مه م و به نگینیان نیشان داوه

کئی بوو له خه لقی ساحبی ئیمانه

موزده یان ده برد بۆ خاتوون نه سستی نه وجوانه:

جووتیک سواری غه رب و نه وجوان نه وه هاتن بۆ ئیره کانه.

خاتوون نه سستی نه گه ر وا ده زانی

بۆخوی هه لده ستا له دیوانی:

بلان، به خیریان بینم نه و میوانانه.

خاتوون نه سستی ده کا هه رایه:

«ده بلا بین جیئل و مه لا و سه ید و که یخودایه

یه ک به یه ک هه مووی ده ناردنه ریگایه

کئی بوو له خاتوون نه سستی چاو شه هیته

ده ینارد قهره واش و سه رسپی ده هیئا

شووشه ی گولویان ده گرت، وه تاغ و باله خانه یان پی ده کرد ناوپه ژینه.

کئی بوو له خاتوون نه سستی گه رم کۆلاوه،

ده ینارد قوریانیی ده هیئاوه،

گاوه ردوونی له پیش مه م و به نگینیان کراوه.

که مه م و به نگین گینه کۆلانی

جیئل به پیریانه وه چون؛ ده ستیان کرد به خه لات به خشان

له وئ پدهببون به سه فایه

له سه ر پئییه هه ببون پیش سپی و که یخودایه

که له وئ پدهببون لئ پاره ستا ببون سهد و مه لایه

کن بوو له میرمه می به لک چاوه

سهلامی له وان ده کرد له نیویان بوو پیاوه

ئینجا به نگیه گه لیک نادری

چهک و نه سپابان له میرمه می وهرده گری.

کاکه مه م له وئ پاره ستا؛ به نگیه له بۆ مه حره م پاده بری

خاتوون نهستی نه گه ر ده یزانی نه و گوفتاره،

له په نجه رانرا دیته خواره.

خاتوون نهستی ده لئ:

«براله، گیانه!

بۆ ته شریف و درهنگ هاته ئیره کانه؟

وهره، پۆنیشه؛ پیکه وه بکهین دوو قسانه».

به نگیه ده لئ:

خاتوون، به لک چاوه!

نه من ناتوانم پۆنیشم؛ ناغام له ده وئ پاره ستاوه.

ئینجا خاتوون نهستی ناریدییه کن سهد و مه لای موختاری:

کاکه مه م بۆ مه ره خهس بکه ن به یه کجاری.

که قاسید هاتوو له ولاره،

عه رزی سهد و مه لایان کراوه،

کاکه مه میان مه ره خهس کرد، ده یگوت: ده ولت زیاد و مالی ناوا.

کاکه مه م که مه ره خهس کرا هه موو کهس ده زانی

پووی له حه ره می قه ره تازدینی کرد، خاتوون نهستی پئ ده زانی.

خاتوون نهستی به پیری وه هات، دهستی ده ستوی کرد ده لئ:

براله بۆچ و درهنگ هاتیه جزیری ویرانی؟

دنیای پوونم لئ تاریک بوو، له سوئ توو لیم برا پئی گوزه رانی،

براله! هه‌لسته بجینه وه‌تاغی باله‌خانئ.
 کی بوو له میرمه‌می موخته‌به‌ره
 له پلیکانیان ده‌که‌وته سه‌ره
 په‌نجه‌ره‌یان بۆ ده‌کردنه‌وه ئه‌وی‌که‌ر ئه‌وبه‌ره،
 ده‌گه‌ل خاتوون ئه‌ستی پۆده‌نیشتن، خوشک و برای ده‌ موخته‌به‌ره
 به‌نگینه ده‌ پیش ئه‌وان پراوه‌ستا بوو ده‌سته‌ونه‌زه‌ره
 کئ بوو له خاتوون ئه‌ستیی به‌له‌ک چاوه
 ده‌گه‌ل میرمه‌می گوفتاریان بۆ یه‌کدري گئپراوه
 به‌نگینه بۆ پۆنیشتن ماره‌خه‌ست کراوه
 مه‌م و به‌نگین و خاتوون ئه‌ستی پۆنیشتن شان به‌ شانئ
 خاتوون ئه‌ستی ده‌لئ:
 له خۆم مل به‌کوئ و بئ وه‌ته‌ئ
 چ بکه‌م میوانی منه‌ تا‌قه‌ کوپه‌ی براهیم پادشای یه‌مه‌ئ.
 خاتوون ئه‌ستی ده‌لئ:
 چ بکه‌م! له من بابان وێرانئ،
 قه‌ره‌تاژدین له دیوانی میرزئندینییه به‌ هاتنی ئه‌و میوانانه‌ نازانئ.
 خاتوون ئه‌ستی ده‌لئ:
 کوئخا ده‌رکا! وه‌ره به‌ر په‌نجه‌ره و باله‌خانئ؛
 به‌ ئه‌مینی بجۆ خه‌به‌ریکی به‌ قه‌ره‌تاژدینی بده، بلاء کاکم نه‌زانئ.
 کئ بوو له کوئخا ده‌رکی به‌له‌ک چاوه،
 ده‌گه‌یییه ده‌رکی دیوانی میری، په‌رده‌ی هه‌لداوه،
 که‌وشی هه‌لگرت و به‌قه‌ره‌تاژدینی نیشان داوه.
 میرزئندین ئاوپی ده‌داوه.
 میرزئندین ده‌لئ:
 «کوئخا ده‌رک بۆچی له دووی قه‌ره‌تاژدینی هاتووی، بۆ نه‌هاری چ دروس کراوه؟»
 کوئخا ده‌رک ده‌لئ:
 «میر بتبم به‌ قوربانه!»

هه رچی نه توو بخۆی ههیه، نه ما تازه هاتوون دوو میوانه».

که قهره تازدین له دیوانی هه لستاره،

له پله کانا ده هاته خوارئ ناوپیکی وه کوخا ده رکی ده داوه،

ده یگوت: «چ خه به ره، چی قه و ماوه؟»

ده یگوت: «نه له همدوللا هیچ نییه؛

«دوو میوانمان هاتوون له نێوه پراستی شارییه،

زۆر میوانی ده نه جیین، خاتوون نهستی له دووی تووی ناردووه به ته عجیلییه».

قهره تازدین ده لئ:

«نه من بوخۆم غه واسم،

نه و میوانانه به خێرئین، زۆر چاکیان ده ناسم».

کی بوو له قهره تازدینی گهرم کۆلاره

نه گهر گه یییه ده رکی خۆی له هیچ کوئ پانه وه ستاره

هه تا له پلیکانان ده که وته سه ره، په رده ی هه لده گرن، له هیچ کوئ پانه وه ستاره

هه تا ده چوو، له میر مه می ده کرد سه لام و سه لاره.

ده یگوت: «عه له یکومه سه لام و په حمه توللای سهر چاری من شو په لاره».

کئ بوو له مه له ک پیحانی به لاک چاره

چارشیوی به سهر خۆی هه لکیشاره

به کوچه یدا ده هاته به هه نگاره

نه گهر گه یییه ده رکی کابه کری، نه گهر ته ماشای کرد نه و میوانه که ی هاتبوو له ده رکی

ماله بابی نه ماوه.

مه له ک پیحان ده لئ:

«له خۆم سهر به تال و بابان و پیرانی!

دیت چلۆن له ده رکی ماله بابم بپا پئی گوزه رانی؟»

مه له ک پیحان ده لئ:

«بابه نه توو گه لیک کافری!

پۆژی هه شتا که س جیره و مواجی له ماله توو وه رده گری

خه به ره له ههر چوار دهوله تان ده گه پئ، ده لئین: به کرناغا میوانان پاناگری».

بہ کرناغا، تہ توو بۆ من پہ رژینی.

قہ ت بوو، میوان له ماله توو جیی نہ بن، بجیتہ ماله قہرہ تارژدینی؟»

بہ کرناغا دہ لئی:

«بہ حہ قی تہ وہی صاحب سہ قایہ!

تہ وی تہ وانہ بۆی ہاتوون له پووی دنیاہ،

ناہ لہم ہیچ مہ خسوود و مرادیان حاصل بن؛ بہ حہ قی تہ و خولایہ!».

مہ لہک پیمان دہ لئی:

مہ پو، سہ جارن پو!

دیت چلۆن ماله بابہ کہم لئی بوو نوغرۆ!

دژمن دہ لئین:

مالہ بہ کرناغای له بۆ میوانان نہ بیوو کا و جۆ.

میرژندین ناریدیہ کن قہرہ تارژدینی: «کنی مواجبی لئی برپوہ؟

کنی قسہ ی پئی گوتووہ؟ بۆچی ناہ تہ دیوانی؟» قہرہ تارژدین دہ لئی:

«له سایہ ی نیۆچاوانی ویوہ کہس ناتوانی چ بہ من بلئی؛ تہ ما چہ ند سالان بوو براہیہ کم

بوو پۆی بوو بہ سایہ ی نیۆچاوانی وی ہاتۆتہ وہ؛ نیۆی وی کاکہ مہ مہ، جا لہ بہر تہ وہی

بہ خزمہ ت ناگہم».

میرحوکمی لہ وی کرد: «ہہ لستین؛ کاکہ مہ می بیئنی و بیئتہ ئیرہ».

گوتی: «قوربان! تہ پوڑ مہرہ خہس بفہرموو؛ سبجہ یئنی بہ خزمہ ت میری دہ گہم دہ گہل

کاکہ مہ می».

کوپی پادشاہیہ کی دی بوو، نیۆی (عرفۆ) بوو. تہ ویش ہاتبوو بۆ ماله قہرہ تارژدینی؛

تہ ویش بۆ یایہ زینن. کوپی پادشاہیہ کی دی بوو نیۆی (چہ کۆ) بوو. تہ ویش ہاتبوو بۆ ماله

قہرہ تارژدینی؛ تہ ویش بۆ یایہ زینن. کاکہ مہ مییش کوپی براہیم پادشاہ ی مہ نہ نی بوو، تہ ویش

ہاتبوو ماله قہرہ تارژدینی؛ تہ ویش بۆ یایہ زینن. قہرہ تارژدین نیۆی بابی عرفۆ و چہ کۆی

نہ دہ زانی؛ تہ ممما دہ یزانی کاکہ مہ م کوپی براہیم پادشاہ ی شاری ی مہ نییہ. شاری جزیریش

ہر دہ بہر حوکمی ی مہ نیڈایہ.

ئینجا تہ گہر سبجہ یئنی پوڑ بۆوہ، قہرہ تارژدین، عرفۆ، چہ کۆ، کاکہ مہ م و بہ نگین، ہر

پینجیان ہہ لستان بۆ دیوانی میری چوون. بہ کر قاسیدی لہ سہر پئی تہ وان دانابوو. تہ گہر

تہ وان چوون بۆ دیوانی، بہ کریش له ماله خۆی ہہ لستا ہات؛ تہ ویش گہییہ دیوانی

مىرى.

ئىنجا دەللى لەر كوپى پادشاي تەواو
گەيىبە دىوانى مىرى لىيان دەکرد سەلام و سەلاو
مىرزىندىن دەيگوت:

«عەلىكومئەسسالام و پەحمەتوللەھى، سەر ھەردووک چاۋە!»
جىيان بە كاكەمەمى نىشان داۋە.

عرفق دەپىشدا ھاتبوو؛ بىر گەورە بوو. چەكۆلە دۋاي ۋى ھات؛ بىر ئۆنجى بوو.
كاكەمەم لە دۋاي وان ھاتبوو؛ بىر چەكۆلە بوو. ئەگەر چۈنە دىوانى مىر زىندىنى، مىر
ھوكمى كرد پەسەر ھەموۋانى خەست؛ بەرامبەر خۆى دانا. قەرەتازدىن لە پاش موخارىجى
ھەموو شەۋى جومعان يەككى پەنجا تومەنى لە پىشت سەرى وان دادەنا؛ دەيگوت: «ئەكۆ
خەرجىيان پىن نەبىن ئابروم دەچىن. نان مەنەتى نىيە بۆ مەن، نانى حىزەيىبە ئەمەن باسى
نانى بەكم». شەۋ و پۆزىكى لەۋى دانىشتىن، مىر مەرەخەستى نەكردن. خاتۋون ئەستى
ھەلى گرت، پىاۋىكى ئارد: «بە كاكەم بلىن، كاكەمەمى بۆ ئىزىن نادا بىتەۋە؟» مىر
فەرموۋى: «مەرەخەستى دەكم؛ بىلا بۆ شامى بىتەۋە كەن ئەمەن. خوشك بۆچى شتى بە
قەرەتازدىنى دەدا، بە مەن نادا ھىچ؟ ئەۋە كاكەمەم مەرەخەستىم كەرد، ھاتەۋە؛ بۆ شامى
دەبىن بىتەۋە كەن ئەمەن». كاكەمەم ھەلستە پۆى؛ عرفق، چەكۆلە قەرەتازدىن، ھەموۋىيان
چۈنەۋە. مىر ما دەگەل بەكرىغاۋى. گوتى: «بەكرىغاۋا، ۋەرە تەگىيرى بەكەن؛ كاكەمەم
ھىند نەجىمە ھەرچەن دەكم، شارى جىزىرى قابىلى نىيە بىدەمەن». بەكرى گوتى: «ئەۋە
كىيە شارى جىزىرى قابىلى نىيە، ئەتۈۋ بىدەيىن». مىر فەرموۋى: «بەخولە، نازانم كوپى
كىيە؛ ئەما زۆر نەجىمە». بەكرىغاۋا گوتى: «قورىان! بەخۆت دەزانى؛ كەيى خۆتە». مىر
فەرموۋى: «ھىچى دى شەك نابم، مەگەر يايەزىنى بە كۆشك و تالارەۋە بىدەمەن». بەكرىغاۋا
گوتى: «زۆر موبارەكە». تۆكەران مەزگىنىيان بىر بۆ يايەزىن: «ئەۋشەۋ كاكەت ئەتۈۋ
پىشكىشى كاكەمەمى دەكا». يايەزىن بەقەستى دەللى: «ئەۋ كاكەمەمە كۆيىندەرييە؟»
يايەزىن مەزگىنى پىن درا. ئەۋى شەۋى خۆشى ۋە دلى يايەزىن كەوت. ئەۋىش مەزگىنى
ئارد بۆ خاتۋون ئەستى: «ئەۋا قىيىكى ۋا پەيداۋو لە مەنزلى كاكەم». خاتۋون ئەستى
دەللى:

«پەبى خولايە، زۆر شوكرانە!»

بە مەخسۇد بەگەن ئەۋ نەۋجانە».

ئىنجا بەكرئاغا و مير دەكەن تەگبیرانە:

مير دەلن: «بەكرئاغا! بىلا بیدەينى ئەوشەو». گوتى: «قوربان! ئاغای من! ئەوشۆى مەدە. بچۆ مالىن، پرسىكى بکە، بە يايەزىنىش بلن: خوشكى، ئەمن ئەتۆم بەخشى بە كاکەمەمى؛ مەلن پىي ئەگوتم؛ ئەگەر پەزا نەبى ناتەم». گوتى: «برالە! حەزى دەكەى بمسووتىنە؛ ئەمن لە قەسەى توو دەرنانچم». بەكر گوتى: «قوربان ئەوشەو پەكى كەوت، بمىنن بۆ سىبجەى شەوئ ئىنشاللا». بەكر ھەلستا، چۆۋە مالە خۆى. چو لە كوۋچەى لە مالە قەرەتاۋدىنپا دەھات بۆ مالە مىر زىندىنى. بەكر زىپى دە باغەلى خۆى نا؛ بە كوۋچەيدا ھاتە خوارى. ھەر ژنىكى حىزىو، قەحبە بوو دراۋى داىە. ھىندىكىان كولىجەى بۆ كردن، ھىندىكىان قەندى دانى. ئەو كوۋچەى سەرانسەر بۆ كرد. بەوانى گوت: «ئەگەر سىبجەينى خەبەرم دانى:

«ھەر كەس لە مالە خۆى بىتەدەرى،

قوپى بەسەرى خۆى كا، يەخەى بېچپى

بگىرى بلى: ھەپۆ! يايەزىن گول بوو، دەريان كرد لە شارى جىزىر.

كاکەمەم پى بزاتى ئەوا يايەزىن گول بوو لە شارى جىزىر دەريان كرد».

سىبجەينى ژنەكان ھاتنە سەرى كوۋچەى،

دەستيان بە گرىانى كرد. كاکەمەم لەولای ھات، گوتى: «ئەو چىيە؟». ژنەكان

دەلن:

«لە خۆمان مل بوکۆين و ھەژارى،

پى گوزەرانمان برا بەيەكجارى.

ئەپۆ سى پۆۋە يايەزىن گول بوو؛ كەر و تىپيان داوەتن. دەريان كىدوۋە لە شارى».

كاکەمەم دەلن: «جا چ بکەم، ئەمن كەلاموللام خواردوۋە دەگەل ئەوى پى دوازە

مانگ و بىست و چوار پۆژان ھاتوۋە ئىرە؛ ئىنجا ئەمن چ بکەم دەگەل گولى»

دەلن: «لە خۆم خەمگىن و خانەۋىرانى!»

بە دلشكستى ھەلستا چوۋە دىوانى؛

جىيان بە كاکەمەمى نىشان دا؛ ئەوۋى بە ئىلتفات دەزانى.

مير پوۋى دەبەكرى كرد؛ گوتى: «بىلا يايەزىنى بدەين بە كاکەمەمى. گوتى: «قوربان!

بىلا شامى بکەين، ئىنجا قسانى لى دەكەين». شاميان ھىتا، نانپان خوارد، خەلاس

بوون. مير گوتى: «قەرەتاۋدىن! بۆچ قسان ناكەى؟» گوتى: قوربان! ھەرمایشى تۆيە؛

هەرچی ئەتوو دەفەرمووی ئیتاعەتی دەکەم». گوتی: «قەرەتاژدین! یایەزین بەجێ و مەکانەوه ئەوا پیشکێشی کاکەمەم کرد». کاکەمەم گوتی: «خولایە! ئەگەر قبوولی دەکەم دەلێن: ناچیزەیه؛ گولی قبوول کرد؛ ئەگەر نامەوێ، ئەمن سوێندخۆرم دەگەڵ ئەوی». میرفەرمووی: «قەرەتاژدین! ئەوه یایەزینم بەجێ و مەکان و تالارەوه پیشکێشی کاکەمەمی کرد». کاکەمەمی گوتی: «میر، ئەوه قبوولم کرد؛ دامەوه بەتوو». میرگوتی: «قەرەتاژدین! هەرئەوجار بە کاکەمەمی دەلێم: کاکەمەم! ئەوا یایەزین بەجێ و تالارەوه پیشکێش بەتۆم کرد». کاکەمەم دەلێ: «ئەوه قبوولم کرد؛ دامەوه بەتوو» میرگوتی: «ئەوه سەرراوی لێم قبوول کردی». عەرفۆ، چەکۆکەبیان خۆش بوو؛ چونکە کاکەمەم یایەزینی نەویست. قەرەتاژدین خەمناک ما. هەڵستا بپوا لەرقی کاکەمەمی چونکە یایەزینی نەویستووه. میرفەرمووی: قەرەتاژدین، دانیشەوه؛ ئەوه کاکەمەم یایەزینی قبوول نەکرد لەمن، ئەمن شتیکی لەوی دەخوازم، کاکەمەم بەمنی بدا».

کاکەمەم گوتی: بەلێ قوربان چ دەفەرمووی بەچاوان». گوتی «ئەتوو ئەو تۆکرەری خۆت بەمن بده، ئەگەر^۱ بەنگینەیه». گوتی: «قوربان! پیشکێشت بێ».

کێ بوو، لەبەنگینی گولباوه،

بانگ لەسەر بانگی لێ دەداوه.

کەول و گۆچانی میرمەمی پۆی دەناوه،

بانگ لەسەر بانگی لێ دەداوه.

دەلی: «ئەئی خولایە، لەو لایەتی غوربەت چم لێ قەوماوه!»

بەنگینە دەلێ: «میرمەم ئەمنی بۆ بەراتن هێناوه».

چوو کەول و گۆچانی هەلگرت لەپیش میرزێندینی پراوەستاوه.

کاکەمەم هەڵستا بەتاقی تەنێ بۆ ماله قەرەتاژدینی گەپاوه.

ئەگەر گوتی هەلەدەخا، خاتوون ئەستی دەلێ: «خولایە! چ بکەم چم لێ قەوماوه؛

«ئەگەر کاکەمەم خوشکی منی نەدەویستم بۆ کەلاموللای دەبەر خوشکی من ناوه؟»

میرمەم ئەگەر دەچوو، ئەگەر تەماشای کرد عەرفۆ و چەکۆساز و چەقەنیان پۆناوه.

قەرەتاژدین غەمناک ماوه.

ئەگەر بەکر ئەو قەسە دەبیستن تەواوه،

بەزەریفی لەدیوانی میری هەڵستاوه،

بۆ خزمەت یایەزینێ دەچوو زۆر خۆشی بوون هەنگاوه .

بەعاستا پەردە یایەزینێ هەلداوه ،

بەئانقەستی دەگەپاوه بەدواوه ،

یایەزین دەلێ :

«کابەکر! بفرموو وەرە پێشێ، بزانی ئەوشەو لە دیوانێ چ قەوماوه» .

ئەگەر بەکر وا دەزانی، چوو کێ یایەزینێ دانیشێت لە دیوانێ،

یایەزین دەلێ :

«کابەکر! بۆم بگێرەوه بزانی، چ بووه چ سوحبەتێک کراوه» .

بەکر دەلێ :

«چ بکەم، بۆرێ توو شێت و ناتەواوه ؛

ئەمن نازانی، چ بکەم بۆرێ توو نازانی پێی گۆزەرانی .

حیزباییکی خۆپێی هاتوو کەس بە مەنزلی نازانی،

ئەوشەو کاکێ توو سێ جاری ئەتوو پێشکێش کرد، قبوولی نەکرد لە دیوانێ» .

یایەزین دەلێ :

«پێم بلێ، ئەو قسە چییە ؛

بەکرئاغا ئەوەی قبوول ناکەم، ئەو کارێکی خۆپایییە .

ئەوەی ئەمنیان داوەتێ نێوی چییە ؟»

دەلێ «نازانی؛ کاکەمەمی پێ دەلێن یەکی زەرەلە ی خۆپێیە!»

یایەزین دەلێ :

«سەری بەتالێ، ملی بەکوێنێ .

بەکر، ئەو خەتای تۆیە، سی و دوو ددانێ بە گازی دەرێنێ!»

بەکر دەلێ :

«ئەمن چ بکەم، تەخسیرم چییە ؟

ئەو میرمەمە پیاویکی زۆر ناچیزە یە خۆپێیە .

بۆرێ توو پیاوان ناناسن ئەتووی لە کێ گران نییە» .

ئەگەر بەکر ئەو قسە ی دەرکرد تەواوه ،

بەزەریفی هەلداوەستا پەردە ی هەلداوەگرت، دەگەپاوه بە دواوه .

یایەزین بۆ خۆی دەگری خەمناک ماوه ؛

دەلن: «خولايە! ئەگەر ئەو پياوھ ئەمنى نەدەويست، بۆ لە يەمەنن كەلاموللاي دەپتیش ئەمن ناوھ؟

لە من مل بەكوپن و بابان ويرانن!

سېجەينن دەبن ئەو كاكەمەمەي بېينم، بزانم ئەگەر ئەمنى نەدەويست بۆ چ پادشايتىي يەمەننىي بەجى دەيەشت، پتي دوازدە مانگ و بېست و چوار پۆزان دەھاتە جزيرئ ويرانن».

پۆژىكى سەر لە سېجەينانە،

چوار شيران لە سەربانى قەرەتاژدينى گرتووه ديوانە.

يايەزين گوتى: «بۆجى مەجميعەي ئەو قاپان ھەموو پۆژئ ناشۆن؛ بە پېسى دەچنە ديوانن. كاكم ھەر شەپەتي». بە قەرەواشانى گوت: «ھەلى گرن دەيەمە ھەوزى مالە كاكم، ئەمن دەياننشۆم ئەوپۆ با ھەموو شام و نەھاران وا بچيتە ديوانن». خيلەكى بەسەرخۆي كيشا پەپتیش كەوت.

ئەويش قاپ و مەجميعەي ھەلگرتم وەدووى كەوت.

چەكۆ دەلن:

«عوقۇ! قەرەتاژدين، ميرەم گيانە گيانە!

«ئەو بلىندەي بەلەك چاۋ كىيە، ديتە خوارئ بۆ پازى كانيانە».

عرفۆ دەلن:

«چەكۆ! ميرەم، قەرەتاژدين، ئەزو بېم بە قوربانە!

ئەو خاتوونە ئەو خاتوونەيە، ئەگەر ئەو سى شيرەي بەتەمانە».

يايەزين ژنخوشكى قەرەتاژدينە. ئەوان لەبەر قەرەتاژدينى شەرميان كرد دەنگى بكن. قەرەتاژدين گوتى: «كەلاموللايان بۆم بېينن». قەرەتاژدين كەلاموللاي خوارد بۆ عرفۆ، چەكۆ، كاكەمەمەي گوتى: «ھەتا ئەمن زيندووم يايەزين ئينگو ھەرسىكانە؛ ئىنجا ھەرچى خولاً داينن ئى وى بىن». قەرەتاژدين گوتى: «بىلا كاكەمەم بچن پتي لى بگري، نەكوو بلىن: برا چكۆلەم، بە پياووم نازانن». چەكۆ گوتى: «ھەر كەسيك يايەزينى پى قايىل بىن، ئەو برا گەورەمان بىن».

«ئەمە سى برا ھەبوون ئەسپ بۆزە،

ھەرسىك ساحبى گورز و كەمەند و ئەسپايى قۆزە.

ھەلستە بپۆ ياخولاً يارى خۆت موبارەك بىن، دوامين پيرۆزە».

عرفو دہلن:

«نہمہ سن برا ہہ بوون نہسپ نالہ،

ہہرسٹک ساحبی گورز و کہمہند و شیر و مہتالہ.

لاوہ! میرمہم ہہلستہ بپو یاری خوت موبارہک بن، دوامین حہلالہ!»

کاکہمہم ہہر پاوہستا پووشکہی دہ عہرزئی دہژنی، دہنگی نہکرد.

قہرہتارڈین دہلن:

«میرمہم لہ منت کہوئ دہگہل نہوئ سہخوونئ دہگہل نہوئ تانئ!

پہبی خولا! نہو برایانہت لن نہستینن، ہہتا خولا دہکا دیوانن.

ہہلستہ، بپو دہشقمی پیاو قسیکی لہ ماشوقہی خوی بزانی».

بہ کاکہمہمیان گوت: «ہہلستہ بپو». گوتی: «کوپہ مال خہرانہبو! نویژی نیوہپوہ

بن، نیوہپاستی شاری جزیرئ بن، سن شیڑی وک نہنگو پاوہستن لیڑہ، نہمن چلون

پشتم دہنگو دہکہم، دہچم بپو نویژی نیوہپوہن، پئ چلون لہ خوشکی میری دہگرم؟

وہلالہمی! دلم بتوقن ناتوانم بچم». عرفو ہہلستا دہگہل چہکوی، قہرہتارڈینی، لہ

سہریانی چوونہ خوارئ، نہسپی خویان ہینادہرئ؛ سویندیان خوارد بہ قورعانئ: «نہگہر

یایہزین قسہی دہگہل کاکہمہمی یہک بن، ہہرچی لہ کوچان، لہ سوقاقان قسیکی بکا،

فزوولی بکا، سہری دہبرین».

کن بوو لہ کاکہمہمی گولباوہ،

کہولی قاقمی بہ ملی خویدا داوہ،

گہلیکی خوش بوون ہہنگاوہ.

عرفو دوعا و نایہتہلکورسیی دہخویند دہیکردن تہاوہ،

ہہتا دہچوو لہ پازی کاننہ لہ یایہزینن دہیکرد سہلام و سہلاوہ.

یایہزین عہلیکی وہ میرمہمی قہلندہر نہداوہ،

یایہزین دہلن:

«لاوہ! لاوہبہ و تپو

خہلقی جزیرئ نہوا لہ سہریانان بوون کؤ بہ کؤ

نہگہر حاجہتی ناوٹ ہہپہ، دہسنویژی خوت ہہلگرہ بپو».

میرمہم دہلن:

«خولایہ چلون خانہم بووہ ویرانہ

هەزار نەحەت لە بابی خۆم دوامین لە بابی ھەموو پیاوانە
پێی دوازدە مانگ و بیست و چوار پۆژان پادشایەتی یەمەن بە جێ بێڵە بە قسە ی ژنان
ھەڵستە وەرە ئێرەکانە؛

ئێستا دەڵێ: «لاو! ئەگەر حاجەتی ناوێت ھەیە، دەسنوویی خۆت ھەلگرە و بپۆ
خەلق شەڕ و شەیتانە».

کێ بوو لە میرمەمی گۆلباو،

کەوێ بە سەر شانی خۆیدا دەدا، بە عاجزی دەگەراو بە دواو. یایەزین گوێی:
«خولای! ئەو ئەوا ھات، قسە ی خۆی کرد، ئەمن دڵم شکاند؛ کەلامی خولای ئەوی
ناگرێ، ئەمن دەگرێ، بە جوانی دەمرم، بە کافر ی دەمرم. بۆ بانگی کەم، بگەرێتەو،
دەشەم دوو قسانی دەگەڵ بکەم». یایەزین بانگ دەڵێ:

لاو! ھە ی لاو!

ئەگەر حەزەرتی جێرایلی خۆشەویستە، نیدای بۆ خۆشەویستی وی ھێناو،
لاو ئەتوو ئەو خولایە کە حەزەرتی موسای لە نووری خلقات کردو، ھەوێ
سبەھینان ھەزار و یەک کەلامی لە بارەگای خولای دەکا تەواو؛
لاو: بە شەقی ئەو خولایە، ئەگەر حەزەرتی عیسی پوحوڵلای لە نووری خلقات
کردو، مردووی لە قەبرستانان پێ دەژیاو؛

لاو ھەرچەند مۆمن و مەلایکەتن دەتێنە تکیە

بۆ خاتری من، ئەو جارە کە بگەرێتە دواو!

ئەوجار کاکەمەم بە شانی راستەیدا گەراو،

تەمەنای لە خولای دەکرد، لە پیغەمبەری دەپاراو،

ھەتا دەچوو لە پازی کانێ لە یایەزین دەیکرد سەلام و سەلاو.

یایەزین دەڵێ:

«ئەلەیکوموسەلام و پەحمەتوڵلەھی، سەر ھەرتک چاوی من، میرمەم شۆرە لاو،

شەوێ دی، ئەگەر ئەو گێچە لە دیوانێ دەقەومی بۆچی لە منی مل بەکوێنت

نەگێراو،

ئەلەیکوموسەلام و پەحمەتوڵلەھی، سەرچاوی منی بابان وێران

ئەتوو شەوێ دی بۆچی ئەمنت لە کاکم قبوڵ نەکرد لە لای دیوان؟

ئەگەر خۆت بە پیاو نەدەزانی بۆچی دەبەر ئەمنت دەناسی جزووی قورعانی؟»

كاكەمەم دەلن:

«يايەزىن، ئەتوۋ گەلىك ساحب خاترى

كاكەمەم نەھاتوۋە فېنجانى قاۋەى بە سەدەقەسەر ۋەرگىرى

خولاً غەزەبى ھەتەبەقەى ئاسمانن بيارىنن لە شانى كابدەرى

يايەزىن! پۆڭم لن ھەلات گەيىبە مەھلى چىشتەنگاۋى

پوۋمەتى يايەزىنن گەلىك بەمن زەرىفتەن لە شوۋشەى گولاًۋى

برىا ئەۋ دەست و جام بام، ئەگەر يايەزىنن دەياۋىتمەۋە سەر پوۋى ئاۋى

پۆڭم لن ھەلات، گەيۋەتە نىۋەپۆيە،

پوۋمەتى يايەزىنن گەلىك زەرىفتەن لە گولن لىمۆيە

برىا دەست و جام بام، ئەگەر يايەزىن بە دەستى موبارەكى دەياۋىتمە سەر پوۋى

جۆيە

پۆڭم لن ھەلات، فەسلنى ئىۋارنى

پوۋمەتى يايەزىنن گەلىك زەرىفتەن لە دەنكى دەھەنارنى

برىا ئەۋ تاس و تەبەق بام، ئەگەر يايەزىن بە پەنجەى موبارەكى دەياۋىتمە سەر

تاتەشۋارنى

پۆڭم لن ھەلات گەيىبە مەھلى نوپۇزى شىۋان

پوۋمەتى يايەزىنن گەلىك زەرىفتەن لە گولنى دە مېۋان

برىا ئەۋ دەست و جام بام و ئەگەر يايەزىنن بە پەنجەى موبارەكى دەياۋىتمەۋە سەر

قەمبەلى دە لىۋان

پەيىبى خولايە! ئەتوۋ پەھمبەرى، دەگەل يايەزىنن چىدى نەبىنن نىۋان

پۆڭم لن ھەلات گەيۋەتەۋە نوپۇزى خەۋتنى

پوۋمەتى يايەزىنن گەلىك زەرىفتەن كە گولن دە سوپىسنى

پەيىبى خولەگىرم بى، ئەۋى پۆڭم دەكا ديۋاننى دەگەل ديۋان كوردنن

يايەزىن! بە خولاي، ئەمن دەست لە توۋ ھەلناگرم ھەتا پۆڭم مردنن

يايەزىن! ئاۋرم تى بەرىۋو، جگەرم سوۋتاۋە

غەرىبى شارانم بەنگىنەشم لن ھەلپراۋە

شارى يەمەننم لە چەنگان چوۋ، ئەۋىشم دە پىنناۋى توۋ ناۋە

يايەزىن! ئەگەر ئاگات لىم نەبىن، زۆر خراپم لن قەۋماۋە

ئەمەن و تەو و ئایک نابینەن مراد و کاوئ

گەردنی تەو گەلەیک زەرەفترە لە شووشە ی گولائ

ئەگەر دەتوانی بە دەستی موبارەکت، زامەن شکا بەدە یە چۆرێک ئاوئ!

یایەزین دەلئ:

«مەم بەکوئەم دڵم بە تازی

«گەرگ ئاوپی میرزیندینی گەلەیک بێ پەزاترین لە مووی بەرازی

ئەتەو چلۆن دەتوانی بە نوێژی نیوہ پۆیە لە نیوہ پاستی شاری جزیری جامی ئاوئ لە

من بخوازی؟»

کاکەمەم دەلئ:

«یایەزین، هیژی جگەرم، چرای چاوانم!

ئێستا ئەمەن غەریبی هەموو شارانم

لەوێش بێ تیپ و سپاترەم، هیشتا میری برای خۆت بە مەیتەر و تۆکەری خۆم نازانم

غەریبە ی شاران، لەبەر خاتری تەو زۆر بێ مەکانم

هیچ کەس نازانئ یایەزین چەند جوانە

بۆم بەجئ هیشتوو تەخت و مەکانە

هەرچێکی ژنە، پیشکاریان شەیتانە

ئێستا چۆرێکم ئاو ناداتئ؛ دەلئ خەلق شەیتانە»

کئ بوو لە یایەزینئ بەلەک چاوە

دەستی دەدا جامی ئاوئ، بازنە ی لە دەستی خۆی دەرھێنا، ئەنگوستیلە ی لە قامکی

خۆی پاکێشاوە

گوارە ی لە گوئی خۆی دەرھێنا، دەرزی لە بەرۆکی هەلکێشاوە، دە جامی ئاوئ ناوە

جامی لە سەرینچاوە ی کانێ، هەلکێنجا، بە دەس کاکەمەمی داوە

کاکە مەم ئاوەکە ی خواردووە، بازن و ئەنگوستیلە و کرمەک و هەمووی دە باغەلی

خۆی ناوە

جامی بە دەس یایەزینئیدا. یایەزین دەلئ: «ئینجا میرەم دەوڵەت زیاد و مائی ئاوا»

کاکەمەم دەلئ:

«لەخۆم غەریب و خانەوێرانئ

ئێستا غەریبی شارانم کەس قەدرم نازانئ

ياپەزىن! بە زاتى خولاي بە حەقى قورعانت
ئەمن لىرە ناپۆم ھەتا دەگەلم دانەنئى جىن ژوانى».
ياپەزىن دەلئ:

«سەرى بەتاللم، بابانى وئىرانم!
چل قەرەواشم ھەيە ھىچ كەسنىكيان بە ھۆمىد نازانم
چ جىتيان شك نابەم، نىيە متمانم
بۆيە وا خەجالەت و سەرەوئىرانم».
مىرمەم دەلئ:

«ئەمن غەرىبىم بەجىيەكى چاك دەزانم.
ئاورم تى بەرىبو، چۆقمە دەكەوتى:
مەحەلى چىشتانى سولتانى ژوانمان مىعراجى مزگەوتى».
ياپەزىن دەلئ:

«خولايە! چلۆن پووم پەشە، بابانم وئىرانە!
مزگەوتى كاكى من لە لايەكى ديوان گىراوہ؛ لىتى پۆنىشتون وەكىل و وەزىرى كەول
بەشانە.

لە تەرەفى دىكەى لىتى پۆنىشتون سۆفىي بەرماڭ لە ملانە.
ئەوا لە مىعراجى مزگەوتى مەلا مەسەلەى دەخوئىنى لە بەحسى دنيا و قىامەتانە
لە پىشخانان ئۆكەر و قەننەدارى بەردەستانە
ئەگەر مزگەوتى كاكى من چۆل و ئەحەدولقەندەھار دەيىن، بە كولىنچكانى بەجىن
دەمىتن دوازە كوئىرى حافزولقورعانە.

لەلایەكى تەكپەيە، لە تەرەفى دىكەيان خانەقارپۇنانە
ئەوھە بۆ موسلمانان چاكە، تىدا بىتن شادەوئىمانە
ياپەبى بە كارى توو سەد جار شوكرانە»
كئ بوو لە كاكەمەم و ياپەزىنى گولباوہ
قەول و قەرارىان دەبوو تەواوہ
ئەوا پۆل لە نىوہپۆيە وەرگەراوہ
مىرمەم دەلئ:

«توخولا! مەپۆ لەكن ئەمنى ھەژارى

به نگینه له کنت نه ماوه به خه مخواری

چ بکه م، کیتی ده لیتی بننیرمه کنت به خزمه تکاری؟»

کاکه مه م ده لئ:

«یا به زینن چاو جوانن!

پوخی خومت قوربان ده که م ده گه ل سهرتاپای نئمانن.

ئو قسانه پیکه وه ده که یین ئینشاللا سبجه یانن.»

کئ بوو له میرمه می گولباوه،

ده یگوت: «یا به زین، عه مرما ده ولت زیاد و مالی ئاوا»

یا به زین ده لئ:

«چ بکه م نه منی قه له نده ری

میرمه م، هه پو پو، به خولات به ئامان ده دم، به زمان به پیغه مبه ری.»

کئ بوو له میرمه می گولباوه،

بو خزمه ت عرفو و چه کو و قه ره تازدینی گه پاوه

ده چوو له هه رسیک برایان ده یکرد سه لام و سه لاوه.

چه کو ده لئ:

«ئه توو بزانه له کاری خولای ئاسمانن

میرمه م به خیرتییه وه له سه فا و له سه یرانن

ئو یا به زینن ئه من تن به له دم، ساحب ئیعلایه؛ هیچ که س مه تله بیی لئ نازانن.»

میرمه م ده لئ:

«قه ره تازدین! لیم مه ده به شیران، مه مکوژه به توانجان

مه رد ئو مه رده نییه بجیته پئی کچی ده کرمانجان

مه رد ئو مه رده یه له کیژی ده میران وه رگپئی بازن و باجان.»

عرفو ده لئ:

«یا به بی، به خیرتییه وه، لاوه

ئو یا به زینن به له ک چاوه

له کتم قسه ی ده گه ل هیچ که سی نابن ته واوه.»

کاکه مه م ده لئ:

«عرفو! مه مکوژه به شیران

مہرد نہو مہردہ نییہ بجیتہ پڳای کچی دہ وان فہ قیران
 مہرد نہو مہردیہ بازن و گواران بستینن لہ کیژی دہ میران» .
 کن بوو لہ میرمہ می بہ لک چاوه
 لہ عرفق و چہ کق و قہرہ تازدینن دہ یکرد سہ لاوہ
 بازن و گوارہی لہ باغہ لی خوی دہ رہینا، لہ پیش نہوانی پوناوہ .
 دہ یگوت: ہر کہ سیکی نہوہی ہلگری، کاکہ مہم تۆکەرہ لہ پیش دہستی پاوہ ستاوہ .
 قہرہ تازدین دہلن:
 «یاخولا میرمہ نہمری!
 خولاوہندی میری مہزن دہست لہ عہمری بگری!
 نہوہ ہر قابیل بہ تۆیہ ہللی بگری
 نہتو گہورہی ہہموانی؛ دہبن ہرکہ سہ کہوشی توو لہ سہر چاوی خوی پابگری»
 عرفق دہلن:
 میرمہم، گیانہ! نہمنت دہبمہ تۆکەر لہ بہرہ ستانہ» .
 چہ کق دہلن:
 «میرمہم! بہ برا گہورہیی توو سہد جار شوکرانہ»
 نینجا میرزیندین بہ تۆکەرانی گوت: «بپون کاکہ مہمی بیتنہ نیرہ کانہ» .
 تۆکەری میری دہہاتن بہ لینگدانہ
 دہلن: «سہلاموہ لہ یکوم میرمہم؛ میرفہرمووی تہ شریفی موبارہکت بیتہ نیرہ کانہ» .
 نہگەر میرمہم وا دہزانن
 عرفق و چہ کق و قہرہ تازدین ہلدہگرئ، دہچن بۆ دیوانن .
 کن بوو لہ میرمہ می گولباوہ
 دہگہیبیہ دیوانن، لہ میری دہکرد سہلام و سہ لاوہ
 دہلن: «عہلہ یکوم نہسہلام و پہحمہ توللاہی بہخیرتی، شوپہ لاوہ!»
 میر دہلن:
 «کاکہ مہم نہکەین گوفتارئ،
 بلا تہختہ نہردینن بیتنن پۆنیشین لہ قومارئ» .
 پۆدہنیشتن دوو بہ دوو میرمہمی نہوجوانہ
 بۆ وەعدہی پینچ سہعاتی لیکیان دہدا شان بہ شانہ

كاكەمەم زۆرى لە مېرى بردهوه، كردى سەرى وێرانە .

گوتى: «بلا جيان بگۆپنەوه». گوتى: «بەلێ، قوربان». بەكر ته گېبرى كردبوو جيان بگۆپنەوه؛ كاكەمەمیان لەوێ هەڵستان، چوو جێى مېرى. مېريان هێنا جێى كاكەمەمى. ديسان قوماريان كرد. مير باشارى كاكەمەمى نه كرد. ميرگوتى: «بلا قاوێكى بخۆينەوه». بەكر بەدزى بە مېرى گوت: «بلا يايەزىن بێ، قاوهى بگێپێ». يايەزىن قاوهى هێنا، گوتى: «هانى بەنگينه بپاندەيه». ميرگوتى: «يايەزىن! بۆخۆت قاوهى بدە». بەكر بە مېرى بەدزى گوتى: «بەندىكى بانگى كاكەمەمى كه». مير دەلێ:

«كاكەمەم، بەو خولايەى كەم بێ نسرینه،

پادشايەكى بێ شەريكە، هېچ سەرىكى لە بۆ نينه

لەكن ئەمەن وايە ئەوەتى لە داىك و بابى خۆت بووى هېچ دۆستى بەدەلت نينه».

ميرمەم دەلێ:

«ميرمەم دەغيلت بێ، ئەمەن دەبژێرم شوكرانى

دۆستى مەن يەكێكە وەك عۆرييەكانى لە ئاسمانى

مير دەلێ:

«يارى تۆم گۆئ قوتن وەك گۆئ دە مشكان؛

«ئای دۆستى تۆو سەرى هەلنايه لەبەر ئەسپى و پشكان».

ميرمەم دەلێ:

«ميران! بەقوربانىت بێ، لێم مەگرە بەهانى

دۆستى مەن يەكێكە وەك عۆرييەكانى لە ئاسمانى

دۆستى مەن ئەوەيه، بوو بە ساقى قاوهى دەگێپێ لە ديوانى».

مير دەلێ:

«ميرمەم بەقام بە قسەى تۆو هېچ نيه

ئەوەتى لە بابت بووى، هېچ دۆستى نيه».

ميرمەم دەلێ:

لە خۆم غەريب و بێكەس و خانەوێرانى

چونكە مېوانم، پێم دەكەن بوختانى

ئەمەن دەلێم: دۆستم هەيه؛ چونكە غەريبم كەس پێم ناكە متمانى

ئەوا قەرەتازدين و عرفۆ و چەكو دەزانن، دۆستى مەن ئەوەيه، قاوهى دەگێپێ لە

دیوانی».

قہرہ تازدین بہ میری گوت: «نہ تو نہ و قہحبہ ہیئاوتہ کردوتہ ساقی لہ دیوانی؟»
پیلی کاکہ مہمی گرت، بردیہ وہ بۆ مائی.

یایہ زین قاقہ زئیکی بۆ کاکہ مہمی نووسی:

وہرہ، تہ مہنایہ بکہین لہ خولای، لہ ساحبی عہرز و ئاسمانی، «کاکی من ئاشقہ پاوہ،
مہ لکاتہ شہ مائی، لئی دا لہ گۆپال بارانی.

سبحہینئ کاکم دہچیتہ پاوی ئاھووین لہ دہشتی گہرمیانئ.

کاکہ مہم نہخۆشیک بئ ہیچ کەس بہ دہردی نہزانی.

سبحہینئ چیشتانئ، سولتانی ژوان و پەیمانمان بکہیتہ لای دیوانئ.

ئینجا تہ مہنایان دہکرد لہ خولای. حەدی مال نووستنان مہلی دہکردہ بہ شہ مائی،

لیسی دہدا لہ گۆپال بارانی. میر دہنیریتہ کن کاکہ مہمی، دہلئ: «هیچ پادشایان پاوی
ئاھوویمان نییہ سبحہینئ».

کاکہ مہم دہلئ: «عہرزئ میری بکہن بہین فکری،

«نہخۆشیکئ مہین گرانم، بہخولای، زین وەخۆم ناگری».

نہگەر خەبەر یان بۆ میری دہبردوہ تہواوہ

دہیانگوت: «میر، قوریان! کاکہ مہم، نہخۆشہ؛ نہخۆشیکئ ناتہواوہ».

بہنگینہ دہلئ:

«خانەم خرابوو، بزائە ئاغای من بہین کەسی چیی لئ قہوماوہ»

میردہلئ:

بہنگین مہگریہ، بہین کاکہ مہمی لئیم حەرام بئ نہو پاوہ

بہنگین، مہلستہ، بۆ، پامہ مینہ

دەغیلئ بم، پاوی سبحہینئ خۆشہ، خەبەر یکی میرمرم لہ بۆ بیتہ

نہگەر دہچیہ نہوئ، خەبەر یکی لہوئ وەردہگری

دہبئ بہ خاتون نہستی خوشکم، بلئی، تہدارکیکی لہ بۆ میرمہمی بگری

ئینشاللا نەرەسو و لوقمان دینمہ سہرئ، نایەلم میرمہم بہ چ دہردان بمرئ».

کئ بوو لہ بہنگینی گولباوہ

دەھات بہ گریان و بہ ہشتاوہ

مہتا دہگەییہ میرمہمی، دہیگوت: «قوریانت بم کویت ئیشاوہ؟»

دهیگوت: «بەنگینە! مەترسە! ژوانم دەگەڵ یایەزینی پۆناوە».

دڵم دەلێتی کوورە وەستانانە، گەلیک لە جۆشە.

ئەگەر دەچیپە کەن میرزێندینی بلێ: میرمەم دەردی گرانە، گەلیک نەخۆشە».

ئەگەر بەنگین وەدەردەکەوت، ئەو خەبەرە ی بۆ ئاڤای خۆی دەبردەوێ لە دیوانێ

دەلێ: «میرمەم نەخۆشە، کەس بە دەوا و دەردی نازانێ».

میرزێندین دەلێ:

«چ بکەم، لێم تیک چوو، بەبێ میرمەمی ناچمە ئەو پراوێ سبەحینی».

میر دەلێ:

«بەنگینە ئازیزم، بەنگینێکی شیرینی!»

«ئەسپان بێنەدەرێ، سواربێ، بچینە کەن کاکەمەمی ماله قەرەتاژدینی».

بەکر ئاڤا دەلێ:

«ئەتوو بۆ وا میرێکی بەستەزمانی؟

جاری بەو شەوێ لە ماله قەرەتاژدینی هەلمەستینە مال و خیزانی

دەمیکی دی سوار دەبین، سەعاتیکی ماوێ لە بۆ بەری بەیانی».

میر دەلێ:

«هۆی بەنگینە:

دە بلاتەدارەکی بگرن، ئەسپی من بکەنەوێ زینە

ئینشاللا بە سەلامەتی کاکەمەمی بۆ ماله قەرەتاژدینی بچینە».

کەن بوو لە بەنگینی موختەبەرە،

ئەسپی میرزێندینی زینی لێ دەکرد، دەیکیشا تەنگ و بەرە،

تاجی و توولەیان بانگ دەکرد ئەوێر ئەوێرە،

میردەهات؛ پیتی دە پکێفێ دەنا. لە زینی مورەسەعی دەکەوتە سەرە؛ دەیگوت:

بەنگینە! بەسەری من، دەپێشدا بپۆ خەبەرێکی من بۆ کاکەمەمی بەرە».

کەن بوو لە میری گولباوێ،

دە ی ئاژوا بە پەلە و بە هەنگاوێ،

دەهات، لە ماله قەرەتاژدینی دەبوو پیاوێ،

دەیگوت: «کاکە! هیچ خۆت نەخۆش مەکە، وەگیر هیچ پادشایان ناکەوێ ئەو

پەشەپراوێ»

میران ئەتوو گەلیک بێ فکری.

هەرچەن دەگەم، میرمەم خۆی لەسەر ئەسپی پاناگری.

میر! پەکی خۆت مەخە؛ خراپم لێ قەوماوە.

ئەمن گەلیکم پێ لەتوو خۆشتەرە ئەو پراوە،

ئەمما نەخۆشیککی بێ ئیختیارم، جگەرم بپراوە.

میر دەلێ:

«کاکەمەم، لەخۆم نەبینم مراد و کاوئ

حوکمە دەبێ دەگەڵ خۆم بنبەمە پراوئ؟»

کئ بوو لەمیری موختەبەرە،

دەپگوت: «بەنگینە برۆ ئەسپی کاکەمەمی بێنەدەرە؛

عرفۆ و چەکۆیانم بۆ بکە خەبەرە».

بەنگین دەچوو، ئەسپی کاکەمەمی دەهێنا دەرە

خاتوون ئەستی دەلێ:

«بەنگینە! تەنگانی شل بکێشە ئوبەر ئوبەرە»

ئەگەر بەنگین ئەسپی میرمەمی دەهێنا، پێی دەپکێفێ دەنا، بکەوێتە سەرە

هەرچی کردی، هێزی نەبوو قەلەندەرە

خاتوون ئەستی دەلێ:

«برالە! بەکاکەمەمی ناکرێ ئەو سەفەرە».

میرزێندین دەلێ:

«خوشکئ لێم مەگۆرە، لێی نابینم کاوئ؛

ئەگەر بەکۆلێم بریبێ، کاکەمەمی دەبەمە پراوئ».

کاکەمەم دەلەرزێ، ئەگەر لەبالەخانەیی وەدەرکەوت،

پێی دەپکێفێ نا نەچوووە سەرئ، زینی ئەسپەکەیی دەبەر زگی کەوت.

میر گوتی:

«تەنگەیی ئەو ئەسپەیی بۆ واشلە؟ تەنگەیان توند کێشا کاکەمەمیان سوارکێزد چەند

کردی؛ خۆی پانەگرت.

میرگوتی: «دایبەزێننەو؛ زۆر نەخۆشە. پراوی ئەو پۆ حەیفە کاکەمەم دەگەڵ نەبوو؛

بچۆ، بەکر ئاغا پێی بلێن سواربێ».

به کر گوتی: «ئه سپه که م شه له؛ میر ته شریفی بپوا؛ و لاخیکی پهیدا ده که م و ده یکه من». به کر نه چوو بۆ پاوئ، قاسیدیکی نارده سهر کاکه مه می. کاکه مه م هه تا چیشتانن دانیشته له پاشان سه بر سه بر پۆی بۆ دیوانی میری. گه ییه دیوانن، دانیشته. یاهه زین هه لستا، هاته خزمه ت کاکه مه می

کئ بوو له مه م و زینی به له ک چاوه

یاهه زین ده هات، له کاکه مه می ده کرد سه لام و سه لاره

ده یگوت: «عه له یکوم ئه سه لام و په حمه توللامی، سه رچاوی من، خاتوونن، کئیل گه ردنتی به له ک چاوه»

ده ستیا ده ستوی یه ک ده کرد، ده میان به دمی^۱ یه که وه ناوه.

به کر ناگای لئ بوو کاکه مه م هاته دیوانن

قاسیدی له سه ر داده نا له بۆ کیشک کیشانن

کیشکی چاکیان لئ کیشاوه

هه ردووک خه ویان لئ ده که وت، ئه و جووته لاره

میر پاوی ده کرد هه تا پۆز وه رگه پاوه

بانگی ده کرد:

«حه یفه، چه کۆ، کاکه مه م ده گه ل نه بوو، پیم خۆش نه بوو ئه و پاوه».

په ویان ده مالن کرده وه. قه ره تازدین گوتی: «ئه من ده زانم کاکه مه م ده گه ل یاهه زینن ده دیوانن خه وی لئ که وتوو؛ ئه گه ر هه لی نه ستینن، وه خه به ر نایه». بانگی کرد: «به نگینه! وه ره تا پیت بلیم. وه ره، ئه توو هه لئ؛ ئه من پیت ده که وم؛ دوور داریکت پیدایه ده دم، مه گه رپۆه سه ر داره که ی، هه ر بپۆ هه تا مالن. دابه زه، مه م و زینیان له خه وی هه لستینه». ئه گه ر میر گوتی: «ئه وه له داری ترسا، وا نه گه پاوه بۆ دوايه». قه ره تازدین ده لئ: «ئه من ده لیم، میر، ئه وه نه ترسا؛ ئه وه ده چن، داده به زن، دئ له ده رکی دیوانن بۆخۆی جله وی ناغای خۆی ده گرئ». میر گوتی: «ئه وه شوینیکی چاکه». ئه گه ر به نگینه هاته وه، ته ماشای کرد مه م و زین خه ویان لئ که وتوو، هه یچ ناگایان له دنیا به نه بوو. گوتی: «ئه گه ر هه لیان ده ستینم، گونا مه ده گاتن؛ ئه گه ر هه لیان ناستینم ئیستا میر ده گاته جئ، پئ ده زانن، سه رمان ده بپن».

به نگین پوانی: ئه و میر هات. به نگین ده لئ:

«های میرمه! له خۆم غه‌ریب و هه‌زاری
 ئاورێکم ده‌ به‌ده‌نێ به‌ریوو دایگرتم به‌یه‌کجاری
 کاکه‌مه‌م، له‌و خه‌وه‌ی هه‌لسته، که‌لێکی وه‌ک میری هات و گه‌ییبه‌ قه‌راخ شاری وای،
 له‌ خۆم غه‌ریبین و یه‌خسیرئ»

میرمه‌م، له‌و خه‌وه‌ی هه‌لسته غه‌ریبی خۆت وه‌بیرئ!
 که‌لێکی وه‌کو میرزێندینی هات و گه‌ییبه‌ ده‌روازه‌ی جزیرئ».
 کاکه‌مه‌م له‌ خه‌وئ هه‌لستا گوتی: «به‌نگینه‌ نه‌وه‌ چیه‌؟»
 گوتی مال‌ خه‌رانه‌بوو! نه‌وه‌ میرگه‌ییبه‌ چن؛ نه‌توو بۆ هه‌لناستی، له‌ دیوانێ برۆیه‌وه‌؟»
 گوتی: «به‌نگینه‌! ته‌ماشاکه‌، بزانه‌ دووره‌ یا نیزیکه‌». به‌نگینه‌ چوو هه‌ر بانی، ته‌ماشای
 ده‌کرد، که‌می مابوو، بگاته‌ قه‌راخی شاری. نه‌گه‌ر هات ته‌ماشای کرد، مه‌م و زین دیسان
 خه‌ویان لێ که‌وتیوه‌وه‌.
 به‌نگین ده‌لئ:

«له‌ خۆم غه‌ریبین، جگه‌رسووتاوئ
 نه‌ی ئاغاکی من له‌ خۆی نابینئ چ مراد و کاوئ
 های لاره‌، میرمه‌م! له‌و شیرین خه‌وه‌ی؛ هه‌لسته‌ که‌لێکی وه‌کو میری هاته‌وه‌ له‌ پاوئ
 کوئنی سیامالانم ده‌به‌رکه‌ن به‌یه‌کجاری
 میرمه‌م له‌و خه‌وه‌ی هه‌لسته؛ که‌لێکی وه‌کو میری هات و گه‌ییبه‌ ده‌روازه‌ی شاری
 میرمه‌م له‌خۆم غه‌ریب و مال‌ وێرانئ
 که‌لێکی وه‌کو میری هات گه‌ییبه‌ ده‌رکی دیوانئ».
 میر جلّه‌وی هه‌ل‌ه‌نگاوت. پاره‌ستا؛ گوتی: «به‌نگینه‌. داخولا کاکه‌مه‌م چلۆنه‌؟» گوتی:
 «نازانم هاتومه‌وه‌، لێره‌ پاره‌ستام». ده‌و ده‌میدا به‌کرناغا هات و گه‌ییبه‌ خزمه‌ت میری.
 به‌کر ناغای گوتی: «ناغا! به‌خه‌یژیه‌وه‌؛ راوت موباره‌ک بئ». میرگوتی: «بلا، بچین
 سه‌رێکی کاکه‌مه‌می بده‌ین». به‌کر ده‌یزانی ده‌گه‌ل یایه‌زینی ده‌ وه‌تاغی دان. به‌کر گوتی:
 «قوربان! دابه‌زه‌. پیاوی ده‌نێرم، بزانی کاکه‌مه‌م چلۆنه‌». میر دابه‌زی. نه‌سه‌پیان لێ
 وه‌رگرت، چوو مالئ. به‌نگینه‌ هاته‌وه‌، بانگی کاکه‌مه‌می ده‌کا ده‌لئ:
 «دووان ئاشق هه‌بوون له‌میژه‌

هه‌ردووک له‌به‌ر خۆی خه‌وئ بیوون هۆپ و گێژه‌
 هه‌ی ناغا! به‌ قوربان‌ت بم. له‌و شیرین خه‌وه‌ی هه‌لسته، دۆپاندووتن هه‌موو نوێژه‌».

میر نه گهر هاته وه، چوو دهیوانن. کاکه مه م چاری نه بوو، یایه زینی ده بن که ولن نا. پالی وه کولینچکی وه تاغیدا. عرفو، چه کو، قهره تاژدین، به کرناغا هه موو هات دانیشته. میر گوتی: «ها کاکه مه م چلونی؟» گوتی: «قوریان! خولا بکا، پاوی توو موباره ک بین! نه من چاکم». گوتی: «کاکه مه م! پاوی نه وپو چ پادشایان نه یانبوو؛ حه یفه نه توو ده گه ل نه بووی». یایه زین ده گوئ که ولیدا که زی خوی به قهره تاژدینی نیشان دا. قهره تاژدین نه گهر وایزانی، توکهری بانگ کرد، گوتی: «بپو، حوت ده رکم هه یه؛ پووشی تینن، ناوهری بده؛ بلا ماله من بسووتن».

ناوریک هه لستا له سهری دنن

یه کی دی هه لستا له و سهری دنن

های ماله قهره تاژدینی هه مووی سووتا به سووتن

به نگین ده لن:

«میر، ناوریک ده ماله قهره تاژدینی به ریوو. چ ناوریکی بین نامانه!

نه گهر هه لسته ستی، نیستا شاری جزیرئ ده سووتن

ده بن ویرانه

میر نه توو میریکی بین فکری

نه وه شه مال هات، ناوری دینن به سهر خانوو به ره ی تودا، پاده بری

نه گهر هه لسته ستی، نیستا کوژشک و تالاری تووش ناوری ده گری».

میر زیندین ده لن:

«مه خلوقی جزیرئ، وه کیل و وه زیر، بپون، دامه مینن

هه پاکه ن، نه و ناوهری له ماله قهره تاژدینی وه کوژینن»

به نگینه ده لن:

«وای له خو م بین سه لایه!

میرا نه گهر بوخوت هه لسته ستی، نه وه ناوهره هین به حوکه مه، چاره ی نایه».

نه گهر میر وا ده زانی

شه قزن که و ته دیوانن

میر وه ده رکوت به یه قینن

پووی کرده ماله قهره تاژدینن

نه گهر میر پوی به هه نگاوه

دهرک و په نجه ره ی بۆ کراوه
 به کرناغا خۆی ده گپاوه
 کاکه مه م له وئ هه لستاوه
 ده گه ل یایه زینتی به له ک چاوه
 گوئی: «یایه زین! له بهر به کرشه ی تانی لیکمان نه دی مراد و کاوه»

مه م و زین هاتنه پیشخانئ
 ده ستیان کرد به گریانئ
 کاری به کریه، خولا ده زانی!
 میرمه م ده لئ:

یایه زین! چلۆن چاوان به قهره تاژدینی هه لئیم،
 مه گه ر ئیلچییان بنیتم،

گه نچ و خه زینه ی یه مه نئی بۆ بینم» .
 نه گه ر له وئ ئه و قسه بوو ته واوه .

یایه زین ده لئ:

«کاکه مه م کارێکی نۆز گه وره له مه قه وماوه» .

ده یگوت: «یایه زین! ده ست ده ستۆی که م، دوو ماچان له کولمان بکه م ته واوه» .

نه گه ر ده می ره کولمه ی یایه زینئ که وت،
 ده ستره ی ده ستانی به ربۆوه؛ ئه وی له وئ که وت .

به کر هه را ده کا، رانا مینئ،

ده ستره ی یایه زینئ پر ده داتی ده یرفینئ .

کاکه مه م ده لئ:

«چ بکه م له جه باری

بلا، به کره مه رگه وه پی بکوژم به یه کجاری؟»

یایه زین ده لئ:

«له خۆم بن سه لایه

چ بکه م، نه وپۆ کاره که به ده، کوشتنی به کری بۆم پێک نایه» .

میرمه م بۆ ماله قهره تاژدینی چوو؛ یایه زینیش بۆ مالن گه پاوه .

کاکه مه م ده چوو له میری و قهره تاژدینی ده کرد سه لاره .

ماله قهره تاژدینی ناوری گرت، مه خلوقی جزیری هه موو به سهردا پزاوه.

قهره تاژدینی لوبی

به زمانی ئاره بان ده ژنی خوی:

دور، گویترا لانکی کوپی!

خاتون نهستی ده لن:

«نه ئو ماله دهوی نه ئو حاله

نه ئو منداله دهوی نه ئو تفاله

به شه رتی له دنیا به سه لامه ت بن گهردی زهره و پوی پر له خاله».

ئینجا میر دانشت؛ ناوهره که کوژاوه؛ ماله قهره تاژدینی هه موو سووتا. میر گوئی:

«وهرن، باریوی ماله قهره تاژدینی بکهین».

میر گوئی: «وه تاغیکم به هه موو شتی که وه دایه به قهره تاژدینی. به کر ئاغا؛ نه تو چی

ده ده یی؟» به کر ئاغا گوئی: «قوربان! نه من چ ناده م». گوئی: «به کر ئاغا! بۆچی؟»

گوئی: «قوربان که سیک ماله خوی به دهستی خوی بسوتین، نه من ماله خۆم بۆچی

بده م؟» میر گوئی: «نه من تن ناگه م؛ نه و قسه چیه؟» دهستی دا ده ستره ی، گوئی:

«قوربان! نه وه له دیوانی بوون، نه گهر نه تو له پاونی هاتیه وه، کاکه مه م یایه زینی وه

بن که ولی دابوو، قهره تاژدین پی زانی، ناردی ماله خوی ئاور تن بهردا؛ سووتاندی

هه تا یایه زین و کاکه مه م خه لاس بن. نه گهر به قام پی ناکی، نه وه ده ستره ی یایه زین و

کاکه مه مییه، له دیوانی لیم نه ستاندن، نه کو بلن: «به کر شه ی تانه، ئابرووی خوشکی من

ده با»، جا نه من بۆ ماله خۆم ده ده م به پیای و؛ قه ت بووه، ئۆکه ر به ئاغا ی خوی

غه یان بیی. میر گوئی: «به کر ئاغا! نه توو راست ده که ی، مه سلّه حه ت چیه؟ کاکه مه می

چلۆن بیه تلینین، قهره تاژدین، عرفۆ، چه کو پی نه زانن؟ گوئی: «قوربان کاریکی واکه ی،

به نگین نه زانی». هه لستان چوونه وه مالن. به کر گوئی: «قوربان ولاتی کمان هه یه قه د

خه رجمان ناداتی؛ بلا زیندانیکی هه لکه نین بۆ کاکه مه می، هیچ که س نه زانی». به مانگیکی

زیندانیان ته مام کرد. به کر گوئی: «بنیره، عرفۆ و چه کو و قهره تاژدین و به نگینه و

میرمه م بیته نیره؛ مه سلّه حه تن بکهین». ناردیان هه موو هاتن.

میر گوئی: «کورپنه! نه مه چ بکهین؛ ولاتی کم هه یه ئیتاعه تیم ناکن، خه رجم

ناده نن». گوئیان: «قوربان! چ ده فره مووی واکه ی». میر گوئی: «مه سلّه حه ته

نهنگو بچن، کاکه مەمی بۆ من به جی بیلن. به تهنی ئەمن عاجز دەم. گوتیان: «بەلێ؛ ته داره کمان بۆ بگره؛ له شکریان بۆ وه درخه. یان سه‌ری خۆمان داده‌نیین یان به‌جاریکی مāl و تالانت بۆ دینین».

دهنگی له شکریان دا له شاری جزیری
سوار سوار ده‌بن، قۆشه‌ن پاسته‌ی لێ ده‌گیرێ
میر هات و پۆنیشته له دیوانی
ده‌لێ: «بیین، قه‌تاری بار که‌ن له گه‌نج خانی
بچن ئەو ولاته‌م بۆ به‌رحه‌ق بکه‌ن، جا دینم شادوونیمان».
ده‌ستی ده‌کرد له عرفت و چه‌کۆ و به‌نگینه‌ی به‌ خه‌لات به‌خشانی
دوو باره‌ هه‌موو ئەنعامی دانی
قه‌ره‌تاژدین، بانگیان کرده‌ دیوانی
خه‌لاتیکی ژۆر گه‌وره‌یان کرد، هه‌موو که‌س بزانی
ئینجا مه‌ره‌خه‌ست کران ده‌بن بپۆن سبه‌حینی.
هه‌لستان به‌بێ فکری،
هه‌ر که‌س ده‌چیته‌وه‌ مه‌نزلی خۆی ده‌گری
ئه‌گه‌ر ئەوئ شه‌وئ بوو ته‌واوه
سبه‌حینی به‌یانی داوه
شه‌پووریان کیشا، ئالا هه‌لکراوه
میر بۆخۆی هه‌لستا بۆخۆی هاته‌ ئەو ناوه
له‌شکریان به‌پێ کرد، له‌شکریکی عه‌زیمه‌، ته‌واوه.
عرفۆ و چه‌کۆ و قه‌ره‌تاژدین و به‌نگینه‌ ئەمانه‌تی میرمه‌می ژۆریان ده‌داوه؛
میرمه‌م و کاکه‌مه‌م و به‌کر ئاغا گه‌رانه‌وه‌ به‌ دواوه.
میر به‌دزی به‌ به‌کری ده‌گوت:
«ئه‌گه‌ر یایه‌زین بزانی، کارمان ناته‌واوه
ده‌بن بلێن، کاکه‌مه‌م سه‌رکرده‌ی له‌شکری بوو، پۆی به‌و لاره‌».
له‌ پاشان میرژێندین و به‌کر کاکه‌مه‌میان خسته‌ زیندانی
به‌کر و میر پێکه‌وه‌ چوونه‌ دیوانی.
تاژییه‌کی کاکه‌مه‌می بوو؛ ئه‌گه‌ر زانی کاکه‌مه‌میان ده‌ زیندانی هاویشته‌، چووه‌ ده‌رکی

ياپەزىنىن. ياپەزىن دەلىن:

«قەرەواش و كەنيزى من، ئەنگو گەلىك دلىن

كاكەمەم چۆتە لەشكرى، ئەو توتوك تازىيەى گەراوەتەو زۆر چاكى نىگا بدین». هەموو پۆڭى نانىان دەدا بە توتوك تازىيەكەى، قەپى پىدا دەكرد هەلى دەكرت، دەبىرد بۆ كاكەمەمى دە زىندانىنى داويشت. هەتا چل شەوى هەر وابوو. پۆڭىكى مرگىنيان هيتا، لەشكر هاتەو. ياپەزىن گوتى: «ئەو لەشكر هاتەو، ئەو توتوك تازىيە بۆ وا لاواز بوو؛ جا ئەمن چ بكەم لە خەجالەتى كاكەمەمى» گوتى: بىنن، لەكن ئەمن نانى بدەبن، بزانن ئەو توتوك تىرو نەكردوو، وا لاواز. نانىان ئاويتە بەرئ، قەپى پىدا كرد، هەلى كرت و بردى. ياپەزىن بۆخۆى وەدوى كەوت. گوتى: «كچى، بۆ كوئى دەبا ئەو نەهەى؟» كوتيان: «قوربان! هەموو پۆڭى نانى دەدينن، دەبىا، دەپوا». توتوك گەبىيە سەر زىندانى بۆى بەرداوە. ئەگەر ياپەزىن چوو، تەماشای كرد، پىتى زانى، ئەو زىندانە، كاكەمەم دەوتدايە. ياپەزىن دەگرى؛ دەلىن:

«پرووسيا بووم، بابانم ويرانە

ئەمن لەكنم وابوو، ئەتوو سەركردەى لەشكرى، چووى بەرحەق بكەى ئەو عىلانە».

مىر مەم دەلىن:

«ياپەزىن، گيانە!

چل شەو، بە قەسەى بەكرى جىگام زىندانە،

شام و نەهارم بوو بە جەمى سەگانە».

ياپەزىن دەلىن:

«هەى لە خۆم پەورەش و بابان ويرانن

تاقە كۆرەى براھىم پادشای يەمەننى بىتە شارى جزيرئ بە قەسەى منى سەر بەتال و بن خودانن».

مىر مەم دەلىن:

«ئەى خولا، بە پەحمەتى تۆم شوكرانە

ئەمن نەمزانى لە شارى جزيرئ بەكر وا شەيتانە

لە خۆم خانەخەرپ و مال و ويرانن،

هېچ جوابى دىم نىيە بەغەيرەز شوكرانن

زولفى خۆت بكە تەناف، بزانە دەرم نايەنى لە زىندانن.

سهری من نه گهر دهرته پتنام، له سهر کڅوښی خوتی دانن
جا نه وده من شوکرانه بژیرم، نه گهر پیمهردی خولام بینه سهری بڅ گیان کیشانی».
یا یه زین ده لئی:

«نه گهر براهیم پادشای یه مه نن بزانی
دئ، شاری جزیری ویران ده کا، له سهر کوپی خوی له حه ولاد و تایفه ی من ده بپی
پی گوزهرانی».

نینجا مه له ک پیحان هاتوه له ولوه،
سهرتاپا خوار خوی ده قوپئ هه لکیشاوه،
ده لئی: یا یه زین، به قوریانت بم، نه وه چ بووه، چ قهوماوه؟»
یا یه زین ده لئی:

«مه له ک پیحان، نه توو هاتووی، به قوماریزی ده گری.
نه توو نازانی، چاک نابی، چوونکه له نه ولادی به کری؟»
مه له ک پیحان ده لئی:

«قوریانت بم، نه من کویرم بوو چاوه
له من وایه میرمهم سهرکرده ی له شکریه چوه، مال و تالانی هیناوه.
نیستا سه لام لئ پابوو، ده لئین: له زیندانیدا زه لیل و مه حته ل ماوه».
نینجا مزگینی هات، له شکر و قوشه ن له شاری جزیری بوو بلاوه نینجا خه به ریان به
یا یه زین داوه.

یا یه زین نه گهر وا ده زانی،
سهرتاپا خوار خوی هه لده کیشا ده قوپ و خمخانی
به کووچی شاری جزیری دا دئ، ده ست ده کا به گریانی.
عرفو و چه کز و قهره تازدین نه سپیکیان به پیشکesh بڅ کاکه مه ی هینابوو؛ نه وا
ده یگپن له کاروانسه رایه و له کولانی.
یا یه زین ده لئی:

«قهره تازدین ناغا که تان کوانی»
نه نگو بڅ ناغایه تی و به چن هیشت، چل شه وه جه می ده گه ل جه می سه گانه له
زیندانی».
به نکینه ده لئی:

«نهگه ر نه مرم، بژیم، بمعینم،

دهبئ له شکر و قۆشه نی شاری یه مه نی بیتم،
دهبئ پیشه ی حه ولادی میر و به کری ده ریتم».

عرفۆ ده لئ:

«نه من عرفۆمه،

به رانیکی به نه سرۆمه،

میری برات له شانانرا ده گرۆمه»

قه ره تازدین ده لئ:

نه من قه ره تازدینم،

له پلینگه کانی چه نگ به خوینم

نه گه ر نه مرم، میری برات له شانانرا ده ردینم».

چه کۆش ده لئ:

«نه من چه کۆیه کم به ناوه

له سوێ میرمه می کوێرم ده بووه هه رتک چاوه.

خوشکی یایه زین، گله ییایم لئ مه که، کوێرم بووه هه رتک چاوه

نیستا ده بئ شاری جزیری تهخت و تاراج بکه م، بیکه م بلاوه.

خوشکئ، پیم بلئ، بزائم میرمه م مردووه یانه ماوه».

یایه زین ده لئ:

«چ بکه م نه منی قه له ندهر و مال وێرانئ

نه مردووه و نه ماوه؛ نه وه زه لیله له نێو زیندانئ».

ئینجا نه و چوار شێره به گریان ده هاتنه خوارئ له کۆلانئ،

هه موویان ده هاتن، ده گه یه سه ر زیندانئ.

ده یانگوت: «یایه زین! میری بکوژین یا کاکه مه می ده ریتم له زیندانئ؟»

یایه زین ده لئ:

«به قوربانو بم، دامه میتن،

جاری کاریکی وا بکه ن کاکه مه م بۆ ده ریتم»

ئینجا یایه زین که زیی خۆی به عالفه به عالفه کرد ئاویتیه زیندانئ

کاکه مه م ئاویتیه نه ستۆ و بنه نگلی خۆی؛ ده ستیان کرد به هه لکێشانئ.

یایه زین ده لئی:

«بیده ن به من». سه ری خوی هه لگرت، له سه ری کۆشی خوی دانئ

کاکه مه م ده لئی:

«یا په بی، به په حمه تی خولای ده بیژرم شوکرانی

یایه زین! ئە من چاوم نابینئ! عرفت و چه کۆ و قه ره تاژدین و به نگینه کوانئ؟»

یایه زین ده لئی:

«چه رگم برا، که سم نه ماوه

ئه توو نازانی، نه وانه له له شکری که پانه وه، پاکت له ده ورئ پاره ستاوه؟»

کاکه مه م ده لئی:

«پیتیان بلئ که ردنم نازاد بکه ن؛ ده ولت زیاد و مالی ناوا

له توو دیدار ناخرهت بووم، له ناھی دایک و بابم مه خسوودم نه بوو ته واوه.»

یایه زین، نه گهر وا ده زانئ،

ده ست ده کا به چه مبه ر و گریانئ.

به په حمه تی خولای میوان ده هاتنه سه ر کاکه مه می بۆ گیان کیشانئ.

کن بوو له کاکه مه می به لک چاوه،

چاوی خوی له پووی یایه زینئ کرد بلاوه.

عرفق و چه کۆ و قه ره تاژدین و به نگینه ده ست ده که ن به گریانئ،

میرزیندین هه لده ستا ده هاته کن نه وان له دیوانئ

نه ویش وه ک نه وان ده س ده کا به گریانئ،

ده لئی: «خوشکئ، یایه زین! بلا کاکه مه می هه لگرن بیبهینه وه دیوانئ.»

به نگین ده لئی:

«ئه ی میر، به قوربانت بم، چ ده ستانی مه که نئ

ئه من نه مانه تی براهم پادشایه ده بن بیبه مه وه یه مه نئ.»

میر ده لئی:

«به نگینه، گیانه!

ئه من نه مزانیوه کوپی براهم پادشایه هاتۆته ئیژه کانه

ئه من ده زانم شاری یه مه نئ له سه ر ئه وی ده بن وێرانه،

مه سه له حه ت ئه وه یه ده بن، هه ر له کنه خۆم بین گۆپ و گۆپخانه.»

قەرە تاژدىن دەلن:

«دەبىن ھەر لىژرە بىن، چونكە لە يايە زىنن ميوانە».

عرفو و چەكۆ دەلن:

«بە دەستى خۆن دەيىيەنە گۆرپخانە.

چونكە ميرەم ماشوقىي يايە زىنن، ھەتا مردنن يايە زىن خوشكى ھەمووانمانە».

بەنگىن دەلن:

«بىن ئاغا و بىن ۋەتەنن

چونكە ميرەم غەربىيە، بىلا بچىن بۆخۆمان قەبرى بۆ ھەلگەنن».

مىرزىندىن دەلن:

«خولاگەي! بەنگىن چت لە ۋەقسەي داۋە

نەمزانى كۆپى براھىم پادشاھە: كۆيىم بىن ھەرتك چاۋە

لەمىژە ناردوۋمە قەبرى بۆ ھەلگەناۋە».

كاكەمەمىيان بىردە سەر تاتەشۋارن و شۆراۋە،

ھەلىيان گرت بۆ گۆرپخانان، لەۋى تەسلىم بەخاكن كراۋە،

بانگىكى خوشيان لى دا، گەپانەۋە بە دواۋە.

ئىنجا ئەگەر شەۋ بەسەردا ھات ھەلى كىردە پېژنەي بارانن،

يايە زىن ئىستا بۆ كاكەمەمى دەس دەكا بە گىرئانن:

«تاقە كۆپى براھىم پادشاھى يەمەنى جوانەمەرگ بوو لە سەرى من بابان وىرانن

ھەللى دنيايەم لى ھەرام بىن ھەتا خولا دەكا ديوانن:

چ بگەم لە خۆم پووسىيائىن، قەلەندەرن

بۆ دايك و بابى ميرەمى دەگەينە يەمەنن خەبەرن

داخولاي، شارى جزيرى دەگەل تۆپ و تۆپخانەي يەمەنن چى بە سەرن

چ بگەم، لە چەنگ دەرچو، ئەمن مل بەكۆيىن

شارى جزيرىم لى خرا دەكەن كەسم لە ئەۋلادى نامىتن».

كئ بوو لە بەنگىنەي دلسووتاۋە،

دەھاتە خزمەت يايە زىنن دەيگوت: «يايە زىن! چاۋم كۆيىر بوو، ئاغام نەماۋە».

يايە زىن دەلن:

«بەنگىنە! ئەمن بابانم خەرابوو تىرم لە جگەرى دراۋە».

به نگینه ده لئی:

ده بئی به بئی که سی بپۆم، بۆ شاری یه مهنی، ده ولّات زیاد و مالنّ ئاوا».

یا یه زین ده لئی:

«هه پۆ! چ بکه م، ئه منی قه لنده ری

هه پۆ، بپۆ به خولّات به زامن ده ده م، به ئه مانه ت به پیغه مبه ری».

کئی بوو له به نگینی گولباوه،

ئه سب و تاژی ده خمی ده نا بۆ یه مهنی گه پاره.

دوازه مانگ و بیست و چوار پۆژان به شین و گریانن ئاژاوه، هه تا ده گه ییبه ده رکی

براهیم پادشای یه مهنی بانگ له سه ر بانگی لئ داوه».

براهیم پادشا وه ده رکه وت، ده لئی: «به نگین! کاکه مه م چی لئ هات و چی لئ

قه و ماوه؟»

ده لئی: «براهیم پادشا، به قوربان ت بـ! ده ردیکی گه ییبه، عه مری حه قی به جی

هیناوه».

براهیم پادشا ده لئی:

«به نگینه، چ ده که ی له منی بئی کوپ و فه قیرئ

چ بکه م له یه مهنی پرا چلۆن بکه مه شاری جزیری؟»

دایکی مه می، ئه گه ر وا ده زانی، له شکر و قۆشه نی ده نگ داوه

هه ر به و شه وه ی ئالای هه لکهد، به یداغی پاکیشاوه

به نگین بانگ له سه ر بانگی لئ ده دا، بۆ شاری جزیری گه پاره.

به نگین ده لئی:

«ده پۆم بۆ شاری جزیری بۆ کن ئاگاهه ی نه وجوانه».

ده هاته خوارئ دوازه مانگ و بیست و چوار پۆژانه

ده هاته ده وه ری جزیری، داوړت [؟] داییه ست تۆپ و تۆپخانه

یا یه زین نارده کن میرزیندینی: «مه ره خه س به ره رموئ، ده چه سه ره قه بری کاکه مه می».

میر ته گه ییری به به کری کرد، گوئی: «مه ره خه سستی بکه م، یا نه یکه م؟» گوئی: قوربان!

مه ره خه سستی بکه، ده زانم، به هاواریه وه دین؛ ده شقهم بۆ خاتری یا یه زین خه رابه مان

نه کن». میر فه رمووی: «بلا بچیته سه ره قه بران، مه ره خه سته». یا یه زین به گریانن چوه

سه ره قه بران. ئه وه یا یه زین گه ییبه سه ره قه بری کاکه مه می. بانگی کاکه مه می ده کا.

دەلى: «خولايە، نە بەكە بىرىنى، نە بەشەرىرىنى

بۆخۆت گىيانان دەدەي، گىيانان دەستىنى

كاكەمەم، غەمرەكەم، ئەتوو نابىن جارىكى سەرھەلىنى؟»

كاكەمەم دەلىن:

«خاتوونى! بۆ وا شىت و كەم ئەقلى؟

پوومەتى تۆگەلىك جوانتىن لە دەسروكەي گۆل گۆلى.

هەتا دىنيا خەرا دەبن، پىاو سەرھەلنايەننى لە مالا گلى.»

يايەزىن دەلىن:

«خولايە، بەغەيرەز ئەتوو كەس نىيە بىمىنى

ئەمن چىدىكەم بۆ مەجووزاتان نەژىنى

ئەمن بە كىلى كاكەمەمىيەو بەمىرىنى.

خولايە، ئەتوو كەرىمى، قادىرى»

مىوانى خولاي دى، پۆخى لە يايەزىننى وەرەگىزى.

خەبەريان دا بە مىرزىندىنى: «يايەزىن مرد». مىر بە بەكرى فەرموو: «بېرۆ، قەبرى بۆ

هەلەكەن». گوتيان: «قەبرى ھۆ لەوئى ھەلەكەن». ھەرچىكى پاچيان لى دا بوو بەروو لە

ھىچ كۆئى ھەلەكەنرا؛ لەكن كاكەمەمى نەبن. قەبرىان تەواو كرد. يايەزىنيان تەسلىم كرد.

دايانپۆشى گوتيان: «ياللا بېرۆنەو». شەقۇن لە قەبرى كاكەمەم و يايەزىننى ھات. بەكر

گوتى: «ئاحا! دەست ھەلناگىن ئەوا لە قەبرىش چوونە بالى يەك»:

بەكر ئاغا دەلىن:

«مىر ئەتوو مىرىكى ساحب خاتىرى

لە ھەموو كاران غەيب و عاران لە من دەگىزى

خوشكى قەعبەي توو لە قىيامەتتەش دەس لە خەلقى ھەلناگىرى».

مىر گوتى: «ھەموو كارىكى پىن كردم، دەنجا بىكۆژن»

بەكر خۆى ئاويەتە نىوانى قەبرى كاكەمەم و يايەزىننى خۆيى بەكرى لە نىوانى قەبرى

كاكەمەم و يايەزىننى كەوت، ئىستە بوو بە زى لەوئى شىن بوو.

كارى وان بوو تەواو

عرفۆ سەرتاپا خوار خۆى دە قوپى ئاوا

چەكۆش خۆى لە خمى داوا

بانگیکی خوشیان له بۆ مه م و زینیان لێ داوه
 به خه مناکی هه ر که سه بۆ ماله خۆی پۆیه وه و گه پاره
 خه به ریان به براهیم پادشای دا، یایه زینیش مرد، له کن کاکه مه میان ناشت.
 کن بوو له براهیم پادشای زه نویره
 گوئی: «ئیدی که س پیم نه لێ له پاش مه م و زینان شاری جزیری نیگا بدیره
 سبحه نین پاکێ نوغرو ده که م ده چۆمی جزیری ده که م سه ر به ره و ژیره».
 ئینجا که سبحه نین به یانی داوه
 براهیم پادشا له خه وێ هه لستاوه
 ده لێ: «چ که م؟ له عه بیه ت میرمه می کویرم بوون هه رتک چاره».
 پووی توپ و سه ربازی ده شاری جزیری کراوه.
 به نگینه ناغای چووه بوخۆی سه رکرده یه و زگی سووتاوه.
 پووی ده ماله به کری کرد؛ هه رچی گه ییبه سه ری به ی، سینگی هه لیتاوه.
 پووی ده ماله میرزێندینی کرد، قه تی یه ک خه لا نه بوو، یه کی ناماوه هه تا به جاریکی
 ئاساریان بپاوه.
 جا خاتوون نهستی کوینی ده به ر خۆی کرد، چوو له پیش براهیم پادشای پاوه ستاوه،
 ده لێ: «پادشا، مه م و زین چوون، ئاساری ماله بابم بپاوه».
 براهیم پادشا دهستی دهستی خاتوون نهستی کرد، گوئی: «نه توو کچی منی نه تووم
 له جیی کاکه مه می پۆتاوه».
 دهستی دهستی خاتوون نهستی کرد، چووه سه ر قه بری مه م و زینان به بیانییه کی
 ته واره.
 گه یه سه رقه بران، ده گه ل له شکر و قۆشه نی بانگیکی خوشیان لێ ده داوه.
 کن بوو له براهیم پادشای نه وجوانه،
 کویرایی گه ییبه هه رتک چاره کانه،
 ده لێ: «به سه رینی پیی به شم بێ کوپی و زگ سووتانه».
 پۆله خاتوون نهستی نایه مه وه شاری جزیری؛ شاریکی به ده قه ده مه، ویستراحت
 گرانه.
 پۆله! شاره که ی یه مه ن، بێ کوپی ناغای و سه ره وێرانه».
 خاتوون نهستی ده لێ:

«لە سوۆ مەم و زینان وەختە وەرگەرێم لە دینی،

نیچ باب و برام نەماون، لەکنیان پۆنیشم بە پەرژینی».

براهیم پادشا دەلێ:

«پۆلە! شارەکی جزیرێم بە بەرات دا هەتا مردنی بە قەرەتاژدینی»

«ئینجا ئەمن کاکەمەم چوو، هۆم کەوتۆتە بەنگینی».

قەرەتاژدین دەلێ:

«چ بکەم براهیم پادشا؟ ئاغا یەتیم پێ ناکرێ، جگەرم براوە،

«خزمەتی میرمەم گەلیک نەکرد، ئەمەگم بەهیچێ دراوە.

«خولای دەزانێ کوپی تۆیە؛ بۆ ئەمن هیچ کەسم لە شوێنەواری نەماوە».

سەبەحینی تەدارەکی دەگرت هەتا حەوت پۆژان هەر خێر و قوریانی بۆ مەم و زینان
کراوە، لە پاشان ئالایان هەڵکرد و بەیداغیان پاکیشاوە.

جزیر بە قەرەتاژدینی تەسلیم کرا. گەڕانەو بە دواوە.

براهیم پادشا لە حەسرەتان کویری بوون هەرتک چاوە.

دوازدە مانگ و بیست و چوار پۆژان لەشکریان هێناوە بە دواوە

داخل بە شاری یەمەنی دەبوو، هەموو کەس خۆی دە قوربێ ناوە

بەنگینی کرد بە کوپی خۆی و بەسەر شاری یەمەنی داناوە.

یا پەیبی! (پەحمان بەکر نەمری) بەچوار پۆژان ئەو بەندە یۆ ساجبی ئالمانی کرد
تەواوە،

ئیسای پوحوولای لەسەر ساجبی ئالمانی راوەستاوە

ئاغای ساجب بە ساق و سەلامەتی لە هەموو دەریایان پەریوە لە دایک و خوشکی
خۆت بکە سەلاوە.

نه حمه د ناځای باله کی چ کوپی نه بوو. مه محمود ناځای برای وی بوو؛ نه ویش چی نه بوو. هر دووک ژنیاں عامیله دار بوو. خولا لاسی دا به نه حمه د ناځای، خانزادیشی دا به مه محمود ناځای. لیکیان ماره کردن؛ لاس و خانزاد. دایکی لاسی نیوی شه من بوو. ده سالان نه حمه د ناځا ویی که وت، میړدی پښ نه کرد. شیریک یاغی بوو. پیاوی ده شکاند، ده یخوارد؛ نه حمه د ناځا گوتی: «یان ده بین نه منیش بخوا، یان نه و شیرهی ده کوژم». چوار سال بوو شه منی هینا بوو، نیلاقی نه ده کرد. گوتی: «بؤچی نیلاقی من ناکه ی؟» گوتی: «هه تا به ده سستی خوت دؤخینم نه که یه وه، نه من نه توو...».

نه حمه د ناځا سهر و بهرگی پوښی، چووه زگ شیری. شیر ده سستی به ده عوایه کرد ده گه لی. خولا فرسه ته نه حمه د ناځای دا، شیر خست. هه لاتنه سهری، سهری بری. ماندوو بوو، له سهر پشته شیر که ی نووست، خوی لی که وت. له خه لقی بوو به شین و گریان؛ گوتیان: «شیر نه حمه د ناځای کوشت». ژنه که ی گوتی: «نه من ده چم. یان ده بین نه منیش بکوژئ، یان توله ی نه حمه د ناځای ده که مه وه». ژن ده سستی دا خه نجرئ. چووه زگ شیری. نه که ر چوو ته ماشای کرد شیر که وت بوو؛ نه حمه د ناځا له سهری دریژ ببوو. گوتی: وه للامی! نه وه شیر شکاندوویه تی، له سهر پشته خوی داناوه». ته ماشای کرد سهری شیر بریوه؛ نه حمه د ناځا خوی لی که وت بوو. گوتی: «خولا که ی، نیلاقی من

نهکا؛ بزانم پیاوه یان پیاو نییه». دؤخینی ده کرده وه. ئینجا هه لاته سهری له سهر پشته شیریی... ئینجا لاس له سهر پشته شیریی گووراوه. هه لستان هاتنه وه مالن.

خانزاد خان و لاس لیک ماره کرابوون؛ هه تا دوازده سالان. ده پاشان نه حمده ئاغا مرد. مه محمود ئاغاش مرد. شهش سالان تازیه ی نه حمده ئاغا و مه محمود ئاغای بوو. پاشی شهش سالان پیاویک چوو بوو بۆ جه له بی؛ چوو بۆ نیو عیلى ماموودینان. له وی چاوی به خه زالن مه لا نه بییان که وتبوو. هاته وه، گوتی: «لاسه شوپ عه مرته به هیچی چوو». گوتی: «بۆچی وا ده لئی؟» گوتی: «مال خرانه بوو! نه پۆ خه زالن مه لا نه بییانم دیوه؛ ده گه ل پۆژی ده عوایه دهکا؛ ئیدی هه ر بۆ توو چاکه». لاس هه لستا ولاتی باله کیانی به جی یه شت. چوو نیو عیلى ماموودینان، چاوی به خه زالن بکه وی. نه گه ر چوو له وی دابه زی، جه ویان گرت و ولاغه کیانی به سته وه. بۆ خو ی چوو خزمه ت مه لا نه بی؛ گوتی: «ها بابم کوینده ری؟» گوتی: «قوریان! هاتوومه توکه ری». گوتی: «خه لقی کوئی، کوپی کئی؟» گوتی «قوریان! له گه رمینن هاتووم». مه لا نه بی گوتی: «نه حمده ئاغا و مه محمود ئاغای باله کی ده ناسی؟ گوتی: «قوریان خیر؛ خه لکی عیلى وان نیم». گوتی: «قه ننه داری ده توانی بکه ی؟» گوتی: «به لن قوریانم ده توانم». کیسه و قه ننه یان دایه. لاس بووه قه ننه داری مه لا نه بی ده شه وانی قه ننه تی کرد. پۆژیکی خه زال هات به پیش چاوی دا. لاس گوتی: «نه وه کئییه؟» گوتیان: «نه وه خه زالن مه لا نه بییان». لاس ده لن:

«یای خه زال، نه قه ولت قه وله، نه شه رته شه رته، نه دینت دینه
هه زار باری ده نه حله تانت ببی له پیره دایکی، له برا گچکه له، له بابی پدین شینه
نه من بۆ توو ده چوو مه کوستان عه زیم و بوورگیته
ده سکیکی سو سن و هه لاله م ده چنینه
ده سک به ده سکم کردن به ئاوریشمی دوکانیکم به ستینه
کاروانیک ده هاته وه له ده غل کرپنه
نه من به و کاروانه ی دا نه و گوله م بۆ توو ناردینه
نازانم نه و گوله ت پی گه یوه یا نه گه یینه»
خه زال ده لن: «لاس، نه من نه وانم له توو قبول نینه.
نه سهری سه هه ندی، نه قووچی قه زه نی، نه په ندۆلی زه رزان، نه سهری ته شوپله ی،

نه مۆلى به رانى، نه كانيه خولای شتاقیان ده گه ل نینه».

لاس ده لئ: «یای خه زال، چۆم لئ هاتن، پردم لئ هه لوه شینه.

نه من مه له وانیک نه بووم له گۆمی ده شینه،

کیژ و کوپی هه مزاغیان، له من و توو دل به دنیا تر بوون، به پیشی من و توو سه ری نه و گولانه یان هه موو ده چنینه.

خولا مالی خیلاتی خراکا! ده گه ل به رگه ل و میگه لان نه و گولانه یان هه موو پچینه،

ده ستي لاسی باله کی قوله بوو، بۆ هه موو کوستانان نه گه یینه».

خه زال ده لئ: «لاس، دلت کردووم هیلاکه

له و گولانه هیندیکیان ده به ری خۆت پاکه

وه ره له بهر مالی مه دا هه پاکه

هیندیک ده لئ: یا خولا پیروژت بئ! هیندیک ده لئ:

موباره کی بئ لاسی باله کی جوانیکی چاکه».

لاسی ده لئ: له ماله مه لایان هه تا مالی سۆفییان

له مالی سۆفییان هه تا مالی مه لا نه بییان

نه من ده لئیم: بیمه سه یاح؛ پۆم بگه ریم ده گه ل هیندییان

بریا داریک بوومايه له داری ده قه یسییان

بیاندامایه چهنگ وه ستایان، شه قیان کیشابامایه به مشاریان، بیاندامایه به رده می پهند

و کوشته رییان

هه لیان هیتابامایه به په ریکی تیلتاوسی، خاسه په نگیان کردبام به پوشت بالی سپی

سییان

بیاندامایه بهر مالی که وانیکی هیندییان

هه لیان داشتبام به ره و قووچی قه زه نن قه ندیلی مامه کوپییان

له وئ پتیان کوشتبامایه، ده کاران، دایکی ده نئرییان

گوپه پرکم که وتبا له بلندان، شابالم که وتبا له نو بییان، له سه ری پئی شوان و گاوان

و ناسکه بییریان

هه لیان گرتبام بیانبردمایه سه ر پازی کاننیان

له خوشیا منیان مه پ سه رچل کردبایه، هاتبانایه سه ر به ردی ده کاننیان.

سه ریکیان نابام ده بنی تووری؛ نیوه پاستم که وتبا سه ر زاری شیرمه شکن له ملی

خۇيان قايم كردبام. لای دیکەم که وتبا نیوانی هەرتک شانان؛ بەسەرمدا هاتبايە هیزار دەگەل قەبەلێکی که زییان

جا حەوتووێکم لەسەر بوايە مەرکە دەگەل خەلق و خولای خێلەکیان.

بێزێکی زۆر موسلمان ئەمنی ئەو عیلاتەى دزییا؛ بەدیاری و سەوقاتی بردبامی بۆ یای خەزالی ئەبیان.

یای خەزالی بە دەستی مەبارەکی وەری گرتبام، بیناردمايە کن زێزینگەری، زێزینگەر سەزێکی زێزکەف کردبام، نێوەپاستم ئەشەرەفیبهند، لای دیکەم دە دوو و ئەشەرەفییان. زێزینگەر لەسەر هۆردک دەستانی پۆنابام، بەدیاری و ئەندام هێتابامەووە بۆ یای خەزالی ئەبیان.

یای خەزالی سەزێکی بە قولکی گەردنیهووە نابام، سەری دیکەم لە نیوان سینگ و مەمیان.

ئارەقە شیت و شەیدای کردبام، باوەشینی کردبام بە پەرچەمان، فرامۆش بوومایە بە که زییان.

وەختی لەوێم لێ وەرەز دەبوو، بینابام لەنێو سەندووکیکی خاسەرەنگ، پۆژی بە نوغل و ئەباتی پەرورە کردبام. شەوێ قاسید بام لە مابەینی سینگ و مەمیان.

وەختیک لەوێم لێ وەرەز دەبوو، بیناردمايە سەر وەستایەکی گەوێل، دروستیان کردبام بۆ نێرتکی تەشیان. حەوت سالان پێی پستبامایە رانک و چۆغەلێ مێردووتیان.

وەختی لەوێم وەرەز دەبوو، قەرەواش و کەنیزان، ئەمنیان لە خەزالی بخواستایە، دەیکوت؛ ناسکە تیرێکی عەجیبە، بە کەسی پەوا نابینم، نەکو زەحمەت و کوێرەوهری بەدەنێ، پۆزی قیامەتێ خەلاس نابم لە خەجالەتیان.

وەختیک لەوێم لێ وەرەز دەبوو، بیدابامە بەر نالچەى کەوشی زێوان کەرت و پارێ کردبام، فرێی دابامە دەم کەوی و کانێیان.

لەوێ بۆ خۆم شین بووبام بە گۆرانگیکی شەنگەبیان. بە بنم داھاتبا گیلان و گیلان، خێلی سوورچی و زاریان،

مەسوو مەوێ پایزان، ناخری بوھاران لە بن سێبەرم پۆنیشتا یای خەزالی مەلانەبیان».

خەزالی دەلێ:

«دلم پاناوەستی لەبەر ئەوێ غەمێ، لەبەر ئەوێ ژانێ.

ئاوړيكم به ريوو دهر وونئ، نيدى كه م به ريوو دهر وونخانئ،
نه به باي ده كوژاوه نه به بارانئ.

هاواريكم وه بهر خولاي، ئى ديكه م وه بهر پټغه مبهري ناخرزه مانئ.

لاسه! ئو په رچه مانم بؤ توو په روه رده كړدوون هر وهك ئاوړيشمى دووكانئ
نهنه ئو هه نيه م بؤ توو نيگاداشتي كړدووه، هه زار و هه وسه مه لايكه تى جل و كيشه،
وهك مانگى مونه وهر وايه، شه وقي داو هه عه رز و ئاسمانئ.

ئو برويانه م بؤ توو په روه رده كړدوون، ده بين شارى هيندى بؤ بده ن به دهرمان؛
ده ستى بكى به وه سمه كيشانئ.

ئو چاوانه م بؤ توو په روه رده كړدوون، ده لټى نه ستيړه ي گه لايژه، له هه وشار و
عه جه مان هه لدئ، هر ناشقيكى بيبينئ گونا مې نامينئ پوژى ناخرزه مانئ.

ئو كولمانه م بؤ توو په روه رده كړدوون، ده لټى فاقوسه له ديوانى سولتاني
نه سته مېوولئ؛ ميرزاي قابيل له بهر شه به قى وي قه له مې باويته سر قاقه زى بؤ هر چوار
ده وله تان بنټري پوسته و فهرمانئ.

ئو كه پو يه م بؤ توو په روه رده كړدووه. مه گه هر هه ياسى دانا مه عناى بزائئ.
ئو ليوانه م بؤ توو په روه رده كړدوون، پياوې تاجر مه گه ركلوورى ببئ دنا قيعه تى
نازانئ.

ئو ددانانه م بؤ توو په روه رده كړدوون. هر ددانيكه م گه وه ريكه، هر گه وه ريكم
قيمه تى ته واو نابئ به شارى كشميرد و ئيرانئ.

ئو چه نه ي پهنه شاخى زيړينى بؤ توو په روه رده كړد. دلم نايه ده مست وستاي
ناشيبى نيم، وه ستايه كى باش وه ستا ببئ، سه بر سه بر، نهرم نهرم، زه حه تى نه دا له مسقال
كيشانئ.

ئو گه رده م بؤ توو په روه رده كړدووه، ده لټى شووشه ي گولاوييه چه ند خو شه لاس
و خه زال ليكدى بېرژينن، لاس بلئ: ياي خه زال، ئو شووشه گولاويم بؤ له سر ده لاقه
دانئ.

ئو كه شه فم بؤ توو په روه رده كړدووه، جووتيك ليمو كالى له سهرن خاوپيسى
داراي لئ بووه به په رده كليلى بوته دهرزى هه شته رخانئ.

هينديك خال له نيو سينگ و مه مكانم ئو خالانه به بين ماموستا و موسته عيد
ده خويتمه وه: نه لفن، ميمن، خه تى قورعانئ.

ئەو بەئزەم بۇ توو پەرۋەردە كىردۈۋە. دەلىلى پىحانەي يەكسالەيە، بەنى ئادەمان شەۋاۋيان لىن ئاۋە خوناۋەكى پەپىۋەتە سەر پەلكان دەگەل زەردەي پۇۋى ھەۋەلى سىبەيانى.

ئەو شىلكەي پانانم بۇ توو پەرۋەردە كىردۈۋە، خۇي بۇ شۇپ بىكەۋە، سەرى خۇتى لەسەر پۇۋى لە ماچكىردن و گەۋزلىدانى.

لاشەشۇپ! ەمەرم! ۋەرە. ماچانت دەمەن ھىچ كەس نەزانى.

گۈزىنكى پىيانم سىۋى سەر لكانە، بەئەمانەتى بەباغەۋانى داۋن لە ئىۋارەۋە كىشكى لىن بىكىشەن ھەتاۋەكو ھەۋەلى سىبەيانى.

لە سىبەينىۋە كىشكى لىن بىكىشەن تا ەسرىكى درەنگ مەلا دەلىن: «ئەللاھو ئەكبەر»؛ سۇفى دىننەۋە شادەت و ئىمانى.

لاس ۋەرە دوو ماچانت بدەمەن، يەك لەباتى زەكاتى، ئى دىكە لەباتى كەلىمەي شادەت و ئىمانى».

لاس دەلىن:

يائى خەزال چ بىكەم ئەتوۋ لە متبەقى ئەمن لەلاي مېردانە.

دلم بەخەمە دەروونم سەرەۋىزانە.

ئەتوۋ خانەخۇي ئەمن بىگانە؛

ئەگەر پاستە و دەمدەيەي ئەو ماچانە

شىشى لە چىغى پاكىشە تەشرىفى موبارەكت بىتە ئىرەكانە.

خەزال ھات دەستى دە ستوى لاسى كرد. نوۋستىن پىكەۋە خەۋيان لىن كەۋت. مېرىداغ و مېرىخەمەدخان شىۋورچى و زىراران ھاتن تالان و مالى عىلى ماموودىنيان؛ ھەموۋيان برد. پېرىژنىك مانگاي بەگوانەۋە چوۋبوۋ، گەيشتە لاسى و خەزالىن. جىنۋى دايە گوتى: «سەگىباب ئەتوۋ دىي دەگەل خەزالىن ۋردە... دەكەي، مالى من بە تالان بەرن». لاسى خەۋى لىن كەۋتبوۋ، خەزال بەخەبەر بوۋ. خەزال بەپېر پېرىژنىۋە چوۋە؛ گوتى: «دايەپېرە مەگرى، لەجىياتى مانگايەكى بېسىت دەدەمەن، لەجىياتى گۈللىكى بېسىت دەدەمەن. لاس خەۋى لىن كەۋتوۋە بىلا ۋەخەبەر نەيە». پېرىژن گەپاۋە دىسان لەۋلاۋە ھاتەۋە زگ لاسى گوتى: «حىزىباب! لە ۋلاتى بالەكىان ئەتوۋ... دەدا؟ ئەتوۋ ھاتوۋى مالى من بە تالان دەدەي».

يائى خەزال بەپېرىۋە چوۋ گوتى: «پېرىژن! دەنگى مەكە، بىلا لاس ۋەخەبەر نەيە».

پیریژن گوتی: «وه لآهی ده گوی بابی لاسی ده پیم، بۆچ مانگای من به تالان بچی» دوو قه ره واشان باوه شیینی لاسیان ده کرد، میشی لی نه نیشتی. نه و قه ره واشانه ده گریان بۆ مآلی یابیان. هر یه کی خه زیان له کوپیکی ده کرد. ده یگوت: «ماله کیان چوو، نه مه یان پی ناخواری».

لاس سه ری هه لیتا گوتی: «نه وه چیه بۆچی ده گریین؟» گوتیان: «قوریان! میریداغ و میرحه مه دخان هاتن تالان و مآلی ئیره هه موویان برد.» گوتی: «ده نا خه زال ده گه ل من غه یان بووه.»

لاس هه ستا به په له په ل ده یکرده لینگدانه
لاس ده لئ: «مآلی ویرانم ولاتی باله کیانم به جی یه شت هاتمه ئیره کانه.
نیستا هه زار و چوارسه د مآلی خۆم و مام سه ره ویرانه
خانزادخانی خه ریری بی ساحیه و بی خودانه
داخولا قاسیدی کتیه؟ هاتوته (?) خه زالی چاو جوانه
نه مزانی ژن ده غه لن پیشکاریان شه یتانه
هه لبه ت به دزی من ناردوویانه، میریداغ و میرحه مه دخان هاتوونه ئیره کانه.
تالانی عیلی مه لانه بییان ده به ن، ده لئین: لاس مندا ل و نادانه.
ده نجا قه ره واش برۆن و دامه میتن.
ماینی شی خزم بۆ له به هار به ندی ده ریژن.
زینی داودی، پمبی نه زه ریم بۆ بیتن.
خه به ریکی به میریداغ و میرحه مه دخانی سوورچی و زداران پابگه یه نن.
نه گه ر هاتوون مال و تالانی مه لانه بی ده به ن، وریابن، مه پی خه زالی له سه رینچاوه ی
کانیه ئاو به دن له برۆینی بله وه ریژن.

هه پاکن ماینی شی خه زم له به هار به ندی بۆ ده ریژن;
زینیکی مورسه تی^۱ لی بشه تینن
جووتیک زه رگانم له بۆ بالانه نگن بۆ بیتن».
نه گه ر ماینی شی خزیان له به هار به ندی ده میتاده ره،
پیی ده پکیتی ده نا، ده که وته سه ره

عیلی مه لانه بییان پاده وهستان نه بهر نه بهر،
له ژنانیان گریان و چه مبه ره .

لاس ده لئ: «یای خه زال! خولا که ی چند ماچی منت له سه ره؟»
خه زال ده لئ:

«ئاوړیکم گرتووه، نییه قه رارم .
هه رچه ندی ده قه رمووی، نه من قه رزدارم .
تالانی عیلم چوو خه جالته بارم
ته خسیری من ده گرن وا گوناهاکارم» .
لاس ده لئ:

«پیاوړیکی نادرم،
نه من مالی نهو عیله ی به زامن هه لده گرم
ده بی له سه ر گیسکیککی نهو عیله ی نه من بمرم .
نیستا به نیزی خولای، سوورچی و زرارانیشت له بۆ ده گرم .
به شاهید بن که یخودا و پدینداره:

بزانن یای خه زال چند ماچ به من قه رزداره
نیستا بزانه چلۆن ده یکمه کوشتن و هاواره،
نیستا تالانی سوورچی و زداران ده گرم به یه کجاره،
نیستا مه پی یای خه زال دینمه خواره .
لاس نه گه ر پکیفی له ماینی شن خز داوه،

له نیو عیلی وه ده رکهوت، چوو، له وی پراوه ستاوه .
لاس به نگ ده کا ده لئ: «داخوا، له چ ته ره فان مال نه ماوه» .

نه گه ر بریکی دی له زینویی چوو به ولاره،
نه گه ر ته ماشا ده کا، له شکری میریداغ و میرحه مه خانی پراوه ستاوه .
لاس گوتی: «یای خه زال! کهس ده که لم نه یه ته ده عوایه،

نه ما هه رچی ژنه سه ر و بهرگی په ش بئ، نه توو بوخۆت بهرگی سپی ده بهر بکه؛
نه گه ر ئاوړم داوه، بزانه له کوئی» . ئینجا نه گه ر لاس دهستی به جلّه وی داده هیتا، چوو
خواری بۆ مه دیدان.

له شکری سوورچی و زراران ده لئ: «قاسیدی عیلی مامودینان نه وه تانی» .

هیندیک ده لّین: خولا مالّیو بکا ویرانه،

نهنگو بۆ نایناسن که له گایه، نه وه لاسی باله کیانه.

لاس بانگ دّیلّی:

«هۆی میریداغ، میرحه مه خان گیانه!

تالانی خه زالو بر دوه، له بژوینێ نه له وه پێ، یای خه زال لّیم ده کا گله یییانه،

بوخوو تالان ده کم، لّیو ده که مه ئیخسیر مال و خیزانه».

میرحه مه دخان ده لّی:

«لاسی باله کی! نه مرم، بژیم، بمیتم.

به گۆپی نه حمه د ناغای باله کیدا ده پّیتم.

نه گهر نه مرم، ده چم ولّاتی باله کیان تالان ده که م. خانزاد خانێ به ئیخسیر دّینم».

لاس ده لّی:

میریداغ، به لاسی بزانه،

شه پی کاوپان نییه شه پی به رانه.

ژنانو ده که مه ئیخسیر، جی مالو ده که مه سه بزخانه.

نهنگو چ هونه ریکو کردوه، هاتوونه نّیو ماموودینان، ده بن نه و مال و تالانه؟

مه پی خه زالّی، نه گهر له بژوینێ نه له وه پێ لّیم ده کا گله یییانه،

ده بن له سه رینچاوه ی کانیا ناو بدری، حاجز نه بن بیژی و شوانه،

نه وه هاتمه مه یدانێ، جا حالّی خوّت بزانه».

نه گهر میریداغ واده زانێ،

دهستی ده دا پمبی خو ی، پای ده کیشا مه یدانێ.

لاس ده لّی:

«نه من له مه یدانێ خو م ده بینم کاو ی؛

نه تو وهره، دهستی ماینێ شێ خز بگهر، لّیم بکه سه لاو ی،

بلّی لاسه شو پ، میوانی خه زالّیم، له دلم ده رماو ی».

حه مه دخان ده لّی:

«نازانی وه ک پلّینگی چه نگ به خو یتم؟

بالدار به ئاسمانیدا بهوا، بالانی ده وه رّیتم؛

نازانی خه زالّی ده که م به ئیخسیر، نه تو ش به گۆپی نه حمه د ناغای باله کیدا ده پّیتم».

لاس دەلئى:

«ھاي دادويىداد، زمانىكى پاگوزارە،

ئەتو خۆت باويى كىن خەزالئى، حىز باب دەشقەمىن بۆت بېيى بە تىكاكارە.

ئەي مىرحەمەدخان، چى دېم لىن پامەمىنە،

پۇز ئۇو ۋەرگەپا، درەنگە، زەبرى خۆت بوەشىنە».

ئەگەر مىرىداغ دەستى دەدا زەرگى خۆي، لە تەنىشتى خۆي ھەلگىشاۋە، زەرگىكى

خەۋالەي لاسى دەکرد، لاس خۆي لەبەر لاداۋە

ئەگەر لە قەلبوزى پىشەۋەي داۋە، لە پاشەۋەي قەلتاغ شكاۋە.

لاس دەستى دا پىمى خۆي، پىمىكى لە مىرىداغى دا، لەسەر ئەسپى فېرى داۋە؛

پىمى لاسى دەسەر دلى مىرىداغى ماۋە.

لاس بانگ دىلئى:

«يائى خەزال، بووي بە دەزىيىتم.

لە مىرىداغ و مىرحەمەدخانى دەگەل كىتھيان سوئىندخۆرى تا بە دەستى بەستەت بۆ

بىيىم؟

ھەر كىن قەسەي دەگەل ئەتو يەك بىن، خەمىكەم، بەخولاي! ناپرەنجىيىم.

ئەي ئەتوۋى دەگەل يەك نەبىن، بەخولاي! سەرت بە پىشكىش بۆ دىيىم».

يائى خەزال بانگ دىلئى:

«ھۆي لاسەشۇپى بالەكيانە،

ئەزىت بىم بە قورىان قەبەلى دە پەرانە،

ھەرچى ئەتو كەيفت دىيىن، ۋەكىلى منى بۆ من خۆشگوزەرانە».

ئەگەر لاس ئەو قەسەي لە خەزالئى دەبىستەۋە تەۋاۋە.

پىكىلى لە ماينى شىن خەز دەدا، پىمى لە سىنگى مىرىداغى ھەلدەكىشاۋە.

ئەگەر مىرحەمەدخان ۋا دەزانئى،

پىكىلى لىن دەدا دەھاتە گۆشەي مەيدانئى.

مىرحەمەدخان دەلئى: «نەرم، بىيىم، بىيىم،

«ئەگەر نەرم، ئىنشاللا، ۋلاتى بالەكيان و ماموودىنانت پاست و چەپ بۆ تىك

دەپەرئىم،

يائى خەزال دەكەم بە جارىيە، خانزادىش بەئىخسىرى دىيىم».

لاس ده لئ:

«میرحه مه دخان، گیانه!»

نه گه نه مرم سهرت له مهیدانئ ده بېرم، ژنانیشو ده کهم به قابه خانه.
پمبی خۆت باوئ، زه بېری خۆت لئ ده؛ شه پری به رانی به سهر چوو، شه پری که لانه،
نه گه مه پری خه زالن چاک نه له وه پئ، کهم شیر ده بئ، بېری شکایه تم لئ ده کهن، یای
خه زال لئم ده کا گله بیبانه:

د رهنگه زه بېری خۆت باوئ نه وړو مهیدانه!»

میرحه مه دخان پقی هه لستاره،

نه گه پمبی هه لده کیشا، هه والهی لاسی باله کیی داوه.

لاس سهره زه رگیکی له پمبی میرحه مه دخانی دا، له خوی لاداره.

نه گه لاس پمبیکی لئ ده دا، له و شانی چه پهی داوه.

لاس بانگ دیلئ:

«هوی خه زالن، کئیل گه ردنئ به له ک چاوه!»

نه گه سویند خوری میرحه مه دخانی، به خولای له جیئی خه ته ریم نه داوه.

بنیرم نه ره سوو و لوقمانی بینمه سهرئ بۆت بگپرمه وه به دواوه.

هوی خه زالی بنیره کن میریداغ و میرحه مه دخانی، بزانه نه و عیله بۆچی تالان کراوه.»

هر جاریک ناوپی وه خه زالن ده داوه،

یای خه زال ده تگوت سپیاسییه پاره ستاره.

هر چند عیلى سوورچی و زاری بوو، هه مووی له بانگهی ده دا، ده گه پاره به دواوه.

نه و جار کئ بوو لاسه شوپی باله کییه.

هه لی ده گرت میریداغ و هه مه دخانی سوورچی و زارییه،

به دیاری و پیشکش ده بیردن بۆ یای خه زالن مه لانه بییه.

نه گه لاس ده هاته خزمه تی یای خه زالن دووباره،

سه لاسی له خه زالن ده کرد نه و جاره،

ده یگوت: «یای خه زال! عه مرم، کئ له سهر ولاتی سوورچی و زاران ده که یه سوورباش

و نیختیارداره،

نه ی نه هلی نه و شارهی، بزائن یای خه زال، چند ماچ به من قهرزداره!»

لاس ده لئ: «بلا بجم، مال و تالانی خه زالن بگپرمه وه.»

لاس پکیتی لئ ده‌دا، گه‌یییه له‌شکری سوورچی و زداران. گوتی:

«ئه‌ی خه‌لقی سوورچی و زدارانه‌ا

بۆ خاتری بینای چاوانه

شوان و مه‌پی یای خه‌زائێ کیه‌یه له‌وانه له هه‌مووانه؟»

پێیان نیشان ده‌دان ئه‌و فه‌قیر و به‌سته‌زمانه.

لاس لینگی ده‌دا نێو ئه‌وانه،

پێی شاد و شوکر ده‌بوونه‌وه ئه‌و شوانانه.

جا به‌پیر لاسی ده‌هاتن ئه‌و خانم و خاتووانه.

خاتووان هه‌ردووکیان ده‌لێن: «لاسه‌شۆڤ! بتبین به‌قوریانه

برا، به‌مانکه قه‌ره‌واشی یای خه‌زائێ مه‌لانه‌بییانه.

بلا دژمن پێمان نه‌که‌ن بۆ حورمه‌تییه‌وه،

پیاویکی بنێره سوورچی و زداران بلا پۆنیشی له‌سه‌ر جێی میریداغ و میرحه‌مه‌د

خانه.»

لاس ده‌لێ:

«خاتوون، خاتوون نه‌جوانه‌ا

جاری مه‌پی خه‌زائێ له‌ کوێیه؟ نه‌له‌وه‌پاوه، نه‌کو لێمان بکا گله‌بییانه.»

لاس بانگی کرد: «ئه‌ی شوانی یای خه‌زائێ مه‌پی خۆت هه‌لاوێره.»

مه‌پی خه‌زائێیان هه‌لاوارد؛ هه‌رچه‌ندی خه‌لقی سوورچی و زداران بوو، په‌گه‌ل مه‌پی

خه‌زائێ که‌وت. باوه‌شێنیان ده‌کرد، هه‌تا تۆزێ لئ نه‌که‌وێ، هه‌تا هاتنه‌وه نێو عێلی

ماموودینان. ئه‌گه‌ر هاتنه‌وه میرحه‌مه‌دخان پمبی له‌ شانی درابوو. ناردیان هه‌کیمیان هێنا

سه‌رێ.

هه‌کیم هه‌کیمێکی ته‌واوه،

میرحه‌مه‌دخان ده‌رمان کرد، تا برینه‌که‌ی ساغ کراوه.

میریداغ مرد، ولاتی سوورچی و زداران بۆ ناغا ماوه.

سێ سالان میرحه‌مه‌دخان له‌ خزمه‌تی لاسی پاره‌ستاره،

یای خه‌زائێ ده‌لێ: لاسه‌شۆڤ ئه‌توو نه‌ترانی ئه‌وه به‌باب و برای من له‌ قه‌له‌م دراوه؟

«مه‌سه‌له‌هه‌ت ئه‌وه‌یه، میرحه‌مه‌دخان بگێڕینه‌وه به‌دواوه،

ولاتی سوورچی و زداران بۆ سوورباش و ناغا ماوه.»

میرحەمەدخان دەلێ:

«لاسه شۆر، لاسه شۆپی باله کیه!»

ئەمن ولایەتی سوورچی و زاراریانم بۆ چیه؟

لێره پۆدەنیشم له خزمەت تۆ و یای خەزالدی به خوشک و برایه تییه،

قەت ناچمه ولایەتی سوورچی و زاران به ناغایه تییه».

پۆژیککی لاس گوتی: «ماینی شێ خزم بۆ دەرئین، دەرچمه پاوێ،

خەزالد دهگهڵ ئەمن غه یانه، بلالێ ییزیم، بزانی حەزێ له کێ دهکا.

دلم له جۆشه، دەرروونم گه لێک بیاپانه،

ماینی شێ خزم بۆ بێتن، زینی مورسەتی باوینە سەرێ، بۆ بکێشن هەردووک تەنگانه،

زیمی نەزەریم بۆ بێتن، بیگرم به هەموو پەنجانه،

زینی ئالقه وردم بۆ بێتن، قوڵی خۆمی تێ هەلکێشم، ئالقهی بکهوێته سەری هەردووک

ملانه.

مەتالی حەوت قوبهه ییم بۆ بێتن، تا پشتی باویمە هەرتک شانه، تاژی و تولانم بۆ

بانگ کەن، قەلادەم بۆ بێتن، دەستۆی هەلکێشم، بەند و پستە ی ئاوریشمینم بۆ بێتن

سەریکی له قوڵی خۆم بیهستم، سەری دیکە ی بکەم شان بە شانه،

پێ ده پکێفی نێم، بکهومه سەری خوانی زینی، به ئیزنی خولا و پەسوولانه،

پاوی خۆم باویمە پانکه پانکه ی خان تاوسی، وه نێو عیالی ماموودینانه،

کەرۆشکێکی گەرملانی ببینمه وه، بیده مه شه قە ی پکێفان، ناسکە ی توله و تازیان،

بیگرم به هەموو دەستانه،

دەعبایەکی بەدقه دەمه، جانه وەرێکی ناسک و نەرم و جوانه؛ بێنمه وه بۆ خەزالدی کێل

گەردن، خەمی خۆی پێ بکا گوزەرانه».

یای خەزالد دەلێ:

«دیوته، چەند سەرم به قوبه، بابانم وێرانه

دیوته چلۆن ئابرووم چوو له نێو عیالانه

نایه لم بۆت بێتن دگدگ و دەمه رقفان

نایه لم بۆت دانێن جووتیک کەوشی میرزایانه

نایه لم زینی ئالقه وردت بۆ بێتن، قوڵی خۆمی تێ هەلکێشی، ئالقهی بکهوێته سەر

ملانه

نایه لم مه تالی ههوت قوبیهت بۆ بیئن، پشتی ده ستۆت که ی قوبیه ی بکه ویتته نیتوانی
هۆرتک شانانه

نایه لم پهمبی نه زهریت بۆ بیئن، بیگری به ده ستانه،
نایه لم تازی که لله زهر دت بۆ بیئن، قه لیده ی ئاوریشمت بۆ بیئن، ده نه سستۆی تازییه ی
هه لکیتشن، پی بیئ جوانه .

نایه لم به ن پسته ی ئاوریشمینت بۆ بیئن سه ری پسته ی ده ئالقه ی قه لیده ی هه لیتن له
قۆلی خۆی ببه سستی، بیگری به هه موو په نجان،

نایه لم پی ده پکیفنی نیتی، بکهویه سه ر خوانی زینی، به ئیزنی خولا و په سولانه،
نایه لم پاوی خۆت باوئیه به ریه و بیابانی له دووی که رویشکی گهرمه لانه،
ده عبایه کی ترسه تۆکه، خوشبه زه، گه لیک بی ئیمانه،

پشتی خۆی ده ئاوه دانییان ده کا، به ری خۆی ده کاته چپی سه خت و بلند و بی

سامانه

سواری پاوی نه گهر که رویشکی چاو پی کهوت، به ری ده داتی توول و تازیانه،

خولا و پیغه مبه ری له فکر ده چی هه ر چاوی له توول و تازیانه،

هه ر جله وئ شل ده کا، پکیفنی ده کوشن، نه هه ورازی ده پاریزنی نه به ردانه،

ده ترسم ده وده میدا بگلی، زه ره ری بیئن، بابانی خه زالی وێرانه .

ده وده میدا ئه ره سوو وا دهس ناکه وئ ده گه ل حه کیمیکی وه کی لوقمانه،

بیئمه سه ر لاسی باله کی، ده شقه می چا بکاته وه نه و برینانه،

لاسه شوپا! وه ره دهس باوئ گهر دنی زه رد، پاو هه ر پاوی ماچانه .»

یای خه زال لاسی گێپاوه له و سه فه ری گه وه و گرانه،

له کته خۆی پۆده نا شان به شان،

باسکی خۆی ده کرده سه رین، پیگه وه ده بوون ده سه ملانه .

یای خه زال ده لئ:

«لاسه شوپا! لاسیکی نه وجوانه،

ئه زت بیم به قوریانه،

پاوی که رویشکی خوشتره یانه نه و ماچانه ؟

ئینجا شه و بنوو هه تا وه کو سبه یانن، مه لا ده لئ نه للاهونه کبه ر، سو فی دیتیوه شادهت

و ئیمانه .»

جا سبجەیانئى كاكە لاس دەلئى:

«ياى خەزالئى نەوجوانە،

جا دەبئى مەرەخەس بفرەرمووى، جارئىكى بجمەوہ نئو عئلى بالەکیانە».

ياى خەزال دەلئى:

«بەسەر ئو ھۆرتوک چاوانە!»

كئ بوو لەو خەزالئى نەوجوانە،

تەدارەكى دەگرت بۆ لاسى بالەکیانە،

دەيگوت: «دەينئیرمەوہ نئو عئلى خۆى بە وادەى چوار پۆزانە.

بنئیرم بۆى بئینن حدوودئىكى بئى نیشانە،

تەدارەكى بۆ بگرم بەدل و بەجانە،

بۆى خەلات بکەم ئەو تۆکەرانە،

نەبا خانزادخان لئیم بکا گلەبیبیانە».

لاس دەلئى:

«ياى خەزال لەمن مەدە ئەوان تانانە،

خانزادخان لە توو ناکا ئەوان گلەبیبیانە،

ياى خەزال گیانە!

ئەتوو دلت نەترسئى بەو قسانە.

ھەمووم ھەروەکو دایک و خوشکانە».

ياى خەزال وەکو کەللەى شەکرى،

تەدارەکئىكى لە بۆ لاسى بالەکی دەگرى،

نەگەر لاس دە ئەسپابى خۆى دەفکرى،

دەلئى: «ياپەرەبى، ياى خەزال لە چاوى منت کەوئى و نەمرى!»

كئ بوو لە لاسى نەوجوانە،

تەدارەكى بۆ گرت برەوا بۆ نئو عئلى بالەکیانە،

خانزادخان دەلئى: «ئەلحەمدولیللا شوکرانە،

لاسى بالەکیم دئى میوانە.

نامۆزای خۆمە سەرکردەى ھەموو عئلانە

ئینجا تەدارەكى بۆ لاسى بگرن، دەیکەم بە زئیرەوشانە.

چل شه کم بۆ بیئنه وه ئه ویشی بۆ ده کهم به خیر و قوریانه .
 بهس نییه دژمن ده لێ: لاسی باله کی هاته وه ئیره کانه .
 ده بیئن سواره و تفهنگچیان، بدهن له سانه
 ئه لحه مدولیللا لاس هاته وه له ئیو عیله که ی ماموودینانه .
 خه بهری یای خه زالم بۆ بیئن، ده که لم وه کو خوشکانه .
 لاسی ناردۆته وه ئیره کانه،

پیلاوی له سه ر چاوانه
 بۆم به تال بکه ن مدبه ق و چادر و باله خانه،
 لاس ته شریفی هاتۆته وه هه موو دینه کنی ئه و عیلا نه .
 ئینجا ئه که ر ئه و ته داره کی بۆ لاسی ده گیرئ خانزادخانی هه ریرئ؛ لاس ناگاته مالن
 خانزادئ، له وسه ری هۆبه ی جلّه وی ده گیرئ .
 خانزادخان ده لێ: «لاسه شوپی باله کی! پیتاودارم بی، ئه وی پۆژئ دیوانی خولای
 ده گیرئ .

وای له خۆم بئ باب و ئیخسیرئ،
 لاسه شوپا نابئ ئه توو ئه مه گی دایکه قه له نده ره که ی منت وه بیرئ،
 یاره بی ئه توو وه ک کاکه مه می جوانه مه رگ بی، ئه که ر به جئ ما له شاری جزیرئ» .
 لاس سئ شه و و پۆژان له نئو عیلى باله کیان بوو پیاوه،
 قه ول و قه راری ده که ل عیَل و که یخوادی خۆی پۆناوه .
 لاس ده لێ: «ئه و قه راری ده که ل خه زالم کرد، جا بووه ته واوه،
 که یخوادی عیلى باله کیان ئه و ده پۆم ده و له ت زیاد و مال ئاوا» .
 پیاویک ده لێ: «لاسه شوپا ئاخه ته داره کت بۆ له کن خانزادخانی گیراوه؛
 ئاخه ره به یینه کن ئه وی لئ بکه سلّوه؛
 ئاخه ر دایک و بابی نین له توو زیاتر که سی نه ماوه،
 هه زار و هه وسه د مالی هه یه، له سوئی توو لئی شیواوه» .
 لاس ده لێ: «که یخواد، ردینسپانه!
 سویندم به سه ری خه زالن خواردوه، چی دی گیر نابم لیرانه .
 ئه که ر دره نگ بچمه وه، خه زال لیم ده کا گله بییانه»
 کن بوو له لاسی که رم کۆلاوه،

ماينى شى خزيان بۆ هيئا، پيى ده پكئى ناوه؛
 نهگر وهنيو زيني كهوت، ناغايهكى تهواوه،
 دهگوت: «عئلى بالهكيان! دهولت زياد و مالى ناوا»
 خهبر به خانزادخانى هيريئ دراوه.

خانزاد دهلئ: «هاوار وهبر نهو خولايهى دونيا و قيامهتى كردووه پاوهستاوه
 بانگم وهبر نهو خولايهى هزرتى موساى له نوورئ خلقهت كردووه و پوژئ ههزار
 و يهك كهليمهى له بارهگاي وي دهكرد تهواوه.

يارهبي لاسهشوپ، ههپو، برپو، سهر نهينهوه دواوه
 بزانه دهگل نهو عئل و مهخلوقهى چم لئ قهوماوه:
 ههزار و هوسه مالى بالهكان بهسهر نهمندا بهجئ ماوه».
 لاس دهنيو عئلى بالهكيان بۆ نيو ماموودينان گهراوه،
 ئيتلچى و چهپر مزگيتنيان بۆ ياي خهزالئ هيئاوه.
 قاسيد دهگوت: «ياي خهزال! بهسهرى توو، لاس دههاتهوه، خانزادخانى نهدي
 بهچاوه؛

نهگر خهيالئ بكى لهبزي له لهبزي نهگهراوه».
 خهزال دهلئ:
 «يا خولا! بهخيرئتهوه تهداركئكى چاكى بۆ گيراوه».
 لاس له زينوي و بانووانى دهكرد پهشهپاوه.
 كهرويشكئكى گهرمهلانئى دهگرت بهديارى و سهوقاتى بۆ ياي خهزالئ هيئاوه.
 لاس گهيبهه جئ، له دهركى چادري دهبوو پياوه،
 دهچوو له ياي خهزالئ دهكرد سهلام و سهلاوه.
 ياي خهزال دهلئ:

«عههليكوموسهلام و پهحمهتوللاهمى، سهرچاوى من شوپهلاوه،
 وهره دانیشه، بزائم له ولاتى بالهكيان چت داوه، چت لئ قهوماوه؟»
 دهلئ: «ياي خهزال بهسهرى توو لهبزم ده لهبزي خانزادخانى نهگهراوه؛
 گهليك گهليكم دلخوشي عئلهكهى داوه.
 ياي خهزال، زقرت له خهجالهتم، پيشكيش و نهنعام بۆ توو نههيئاوه.
 له عهيبهت خانزادهخانى ههر وهدهركهوتم، هاتمهوه بهدواوه».

يای خەزال دەلن:

«هېچم پىن ناوئى لاسە شوپ وەكازى دەستانم.

ئەمن خانە خوئ، بووى ميوانم.

ئىنجا تەرخان بە لە مەمکانم.»

لاس لەوئ دەبىن هەتا سېجەيانئ،

ئەوئ شەوئ خوئش پادەبەرى دەگەل گوزەرانئ.

سېجەينئ خەزال زویر و زگار داما. لاس لئى پرسى: «يای خەزال ئەو حاجزىيەت بۆ

چىيە؟»

يای خەزال دەلن:

«لاسە شوپ! خۆ من لەبەر ئەتووم نىيە،

ئەو لە لايەكى دىيە، كاریكى دىيە.»

گوتى: «بەسەرى من، پىم بلئ، بزانه ئەو چىيە.»

يای خەزال دەلن:

«بەسەرى خۆت سوینت داوم، چ بکەم، چارەم چىيە؟

ئەگەر بىتو پىت ئەلیم، دەبىن بە غەيانەتییە،

ئەگەر درۆشت دەگەل بکەم، ئەو ش دەبىن بە پووڤەشییە،

ئەگەر لە و قسەى بگەپئى، دەنگکردنى چاک نىيە.»

لاس دەلن:

«يای خەزال! بەسەرى توو ھەر دەبىن پىم بلئى چارە نىيە.»

يای خەزال دەلن:

«چ بکەم ئەویش بۆ من دەبىتە خەم، ئەمن بابان ویرانئ

پىيان گوتم: گولئ شوپانئ ھەن لە چل پلەى عومانئ

چرا و لالەت ناوئ سەریەخۆ، دايسن هەتا سېجەيانئ.»

لاس دەلن:

«يای خەزال! بزانه چۆن کارانت بۆ پىک دىنم.

يای سەرى خۆم نایەنمەو، يان گولئ شوپانئ بۆ دىنم.»

لاس دەلن:

«ماينى شى خزم بۆ دەرىنن بەیەكجارى،

په مې نه زه رېم بۆ بېتن ده گه ل جووته زه رگي خوندكاري،
خوم ده سپېرم به خولا و به جه باري.
يا سهري خوم داده نيم يا گولي شوپانن دېنم به ديارى».
ياي خه زال ده لئ:

«چ بگم نه منى سر به تال و مل به كوينه»
مايني شېخزيان بۆ له به هاربه ندې دهرهيتنا،
ده پشتيان دهرده وه زينه،
هه گبه يان بۆ دهرهيتنا،
پريان كرد له ناني شه كرينه.
لاس ده لئ:

«ياي خه زال! نه توو نه وه گبه ت بۆ چپيه؟
نهنگو بوم بېتن په مېكي نه زه رى، كه وايه كي دوولاييه.
زه واد ناچېته سر زارى هه تا گولي شوپانن بۆ نه هيتم به دياريه».
لاس مالئاواييى كرد، پۆي. خانزادخان پيى زاني هه زار و هه وسه مالن عيل بوو، بردى
له سر پيى لاسي چادريان هه لدا.

خانزادخان گوتى: «ده يگيرمه وه نه وه دينن به كوشتى بدن».
لاس ناژواي هه تا گه يشته عيلى خوي، به كن چادري خانزادخانيدا پۆيى گوتى: «ماله!
چوپك ناو بدن». خانزادخان گوتى: «سوار پياو به». لاس گوتى: «ناتوانم، ده بين
بروم، سويند دراوم». لاس خانزادخاني نه ناسيه وه؛ جا خانزاد ده لئ:
«نه توو، عه مرم، بۆچى نابى پياوه؟

ناخر نازاني نه وه عيلى توويه به بن ناغاي به جن ماوه؟
به قسه ي نه و قاعبه ي ده تننر نه چل پله ي عوماني هه تا سر نه يه نيه وه دواوه».
لاس ده لئ:

«قاعبه! بۆ جنيت به خه زالن دا، وات نه كرد پياويم، نه نانت بخوم نه ناوه
نازاني، سويند خوري خه زالنيم هه تا گولي چل پله ي عوماني نه يينم له هيچ كوئ نابم
پياوه».

له چادران دهرده چوو جا پكيتي لئ داوه.
خانزاد ده لئ: «جا قوپى كوئ وه سهري خو بگم؛ نه و جار نايه ته وه به دواوه».

لاس پکیتی لی دا تا چووہ چل پلهی عومانی.
 تہ ماشا دہکا چوار پالہ وان دہگہ پین دہکەن سہیرانی.
 نەگەر لاسە شوپیان دی لە زەمانی،
 ھەریە کە گوردزیکێ گەورەیان داننا لە سەر شانی
 لاس دەستی دا پمبی نەزەری، گوتی: «بڵان ئەوانە بکوژم بۆ سەرکردە پێ بزانی
 سییانی سەر بری، ئەوی دی گوئی پچپی: «خەبەرئ بۆ سەرکردە بەرە بۆ پێ بزانی
 نەگەر لی پی پرسی، ئەو کێ بوو، بۆ: ئەو لاسە شوپی بالەکییە؛
 بە قسە ی خەزائێ ھاتووہ بۆ گولێ عومانی،
 خەبەرئ بدە بە سەرکردەکانی دی، بۆ ھەموو پێ بزانی».
 جا نەگەر پالە وان خەبەری بە سەرکردە ی داوہ،
 سەرکردە دەلێ: «ئە ی پالە وانی من، ئەو چ بوو؟ چو لێ قەوماوہ؟»
 دەلێ: پالە وانی کە ھاتووہ لە ولاوہ،
 دەلێ: ئە من لاسی بالەکیم، موژدە ی بدە بە پالە وانان تەواوہ،
 ئە من لاسی بالەکیم بۆ گولێ شوپانی ھاتووم تەواوہ.
 نەگەر خەبەر بە ھەموو سەرکردان دراوہ،
 ھەمووی خەپۆوہ، ھاتوہ لە ولاوہ،
 ھەمووی نیکلامی لاسە شوپی بالەکیان کێشاوہ،
 ھەمووی لە بەر دەستی پاوہستان دہتگوت ئێخسیرن، لییان قەوماوہ.
 دہیگوت: یان دہبێ شەرپم دہگەل بکەن، یا دہبێ چل پلهی عومانی بکەن بۆلاوہ.
 دہیگوت: ھەموو پالە وان و بەناوین،
 دہیگوت: ئەتو دہفەرمووی تۆکەرین پاوہستاوین.
 دہیگوت: دہنا دہ بپۆن، پامەمیتن،
 ھوکمە دہبێ چل گولێ شوپانی بۆ بیتن.
 گولێ جسن بن خەزائێ نەرەنجین!
 بنین حاجی و مەلای شاری عومانی بیتن،
 ھوکمە دہبێ ئەو چل پلازە ھەموو بپروخینن».
 کێ بوو لەو پالە وانانە تەواوہ،
 بەو شەوہ ی چل گولیان گولێ شوپانی ھیناوہ،

دهسک به دهسکیان کرد، ده هه گبهی لاسیان ناوه،

به ناویشمی دووکانی پیچراوه،

فهله یان هیتا چل پله هه مووی پووخواوه،

خه لکی شاری عومانی هه موو دهسته و دوعا بۆ لاسی باله کی پاوه ستاوه.

لاس ده لئ:

«خزمینه! ده ولت زیاد و مالی ناوا»

گولی شوپانی هیتا و گه پاوه به دواوه،

هه تا گه بییه چادری خانزادخان، جا له ویتنده ری، له چادری لادواوه،

خانزادخان ده لئ:

«نامۆزا به قوریانت بم وهره، ببه پیاوه

وهره، له کن نه من بخۆ پارویک نان و چۆرپک ناوه.

چه ند پۆژه، ده زه حمهت دای، گه لیکت کویره وهری کیشاوه».

لاس ده لئ:

«خانزاده! ناته واوه

وات نه کرد، نه نانت نخۆم نه ناوه،

«نه توو بۆچی جنیتوت به خه زالی به لکه چاو داوه؟

سویندم به سه ری خه زالی خواردوو، له هیه کوئ نابم پیاوه».

خانزادخان ده لئ:

«لاسی به لکه چاوه!

به قسه ی نه و قاعبه ی جاریکی سه ر نایه نیه وه دواوه.

هه پۆ، بپۆ، به خولام به زامن نه دای ته واوه

په بی، له و مه خسووده ی نه بیینی مراد و کاوه»

خانزاد ده لئ:

«لاس نه توو بۆ وا بن فکری؟

نازانی، عیلاتی خۆت نه وا به دووت ده گری؟

هه پۆ، بپۆ، په بی تیری چلکنان بتگری

جه دی پیغه مبه ری نه فه سی پیرخدری

یای خه زال نه و گولانه ت به ساغ و سه لامه تی لی وهرنه گری».

نه گه ر له خزمه ت خانزاده خان به پئی بوو، تووشی دوو پئیسان بوو به کی پئی چوار

پۆژان بوو یه کیان پئی شهو و پۆژیک بوو. نهو پئی یهک پۆژه که ی زۆر به ترس بوو، پئی چوار پۆژه که زۆر نه مین بوو. لاس له پئی یهک پۆژه ی پۆیی، نهو پئی شهو و لاتی چلکنان بوو، کهس نهیده ویرا بهو پئییدا بپوا. لاس هه ر نهو نهده ی زانی تیریکیان ئاویتن. نهگه ر ئاوپی داوه له بلندی بوو. لاس له ژیرلا زهرگیکی پیدادا کوشتی. له سه رپا هاته خوارئ. یهکی دی تیریکی ئاویت، له پانی لاسی دا، زینی دهگه ل بپی. گوتی: «وه لاهی! ده ری نایه نمه وه، هه تا به دهستی خه زالن ده رنه یه».

ئاروای و هاته خواره.

هه تا دهگه یییه وه عیلى ماموودینان نهو جاره.
به پیرییه وه ده هات مه خلوق و یای خه زالن نازداره.
یای خه زال ده لن:

«به خیرتیه وه، سه ر چاوی من، شوپره سواره»
لاس ده لن:

«سه لامونه له یکه م دووباره».

خه زال ده لن:

«نه توو پیم بلن جارئ شوپانیت به یه کویره وه ری هیناوه؟»
گوتی: «به یه کویره وه ری هاتم، نه مئا تیریکنان له پانی من داوه:
سویندم خوارد، گوتم: ده ری نایه نم، هه تا نه ییینه خه زالن به له ک چاوه».
خه زال دهستی دا تیره که؛ هه رچه ندی کرد بوی هه لئه کشاوه.
خه زال ده لن:

«چ بکه م، چاوم کویر بوو، سه رم ده قوپئ نراوه».

خه زال حوکی کرد، تیره که ی هه لکیشاوه،

لاس بئ هۆش بوو، زمانی شکاوه.

ناردی، حه کیم و عه تاری بۆ وی هیناوه؛

حه کیمی له سه ر برینی وی داناوه؛

خه به ری به خا نزا دخانی هه ریری داوه.

گوتی: «وه لاهی! نایه مه سه ری، به قسه ی نهو قه عبه ی وای لن قه وماوه.

چه هنده م! با له ویش بپوا به ولاره».

کئ بوو له لاسی به ناز و نه رجوو،

نه له مه دولیللا! برینه کانی پیکه وه خو ش بوو،

لاس له و دهردهش پرگار نهوا بوو.
 لاس مه لستا به پټي خوی ده گه پاره.
 پښتني سوار بوو، ده يکړد په شه پاره،
 برينه کاني چاک نه بوونه وه، سر له نوځ ده کولاوه.
 هر چه ند حه کيمي هاته سر ځي عيلاجي نه کراوه،
 بڼ هوش بوو، زماني شکاوه.
 خه زال ده نگی خه لقي دده، دوو باره له خانزاد خان ګټپاره؛
 خانزاده خان به عيله وه خوی ده قورځ ناوه،
 گه ييبه ولاټي ماموودينان، ده يگوت: «نه وه چ له لاسي قه وماوه؟»
 ده يانگوت: «نه خو شپي گه ليک ته واوه».
 خه زال و خانزاد ده چوونه سر لاسي پږده نيشتن ته واوه.
 خانزاد ده لټ:
 «مه لايان بانگ بکن، نخوينن ياسينن
 کوړه کوړه ي باله کيان بانگ بکن؛ بکه نه وه گه رمه شينن؛
 هغه و سؤفييان بانگ بکن، له خولای بپاړنه وه، بکه نه وه ثامين ثامينن،
 ده شقم لاسي باله کي نه و جار نه مړئ به وئ برينن».
 خولایه! که ره مدار و قادري!
 ميواني خولای دئ، پووحي له لاسي وهرده گري،
 نه و جار به جار يکي لاس دهمري و پاده بري
 خانزاد و خه زال قورځ له خوی ده گري.
 لاسيان مه لگرت و برديان له بؤ قه بري.
 ده قه بريان نا، له وئ به جي ماوه،
 خانزاده خان به دلشکستي بؤ نيو عيلي باله کيان گه پاره؟
 خه زال له وينده ري به جي ماوه.
 خولایه! نه توو گه وره و نادري
 پروانه نه قلن (په حمان به گري)
 قه دري (ساحيبي ئالمانی) چؤن پاده گري،
 په بيبي، (ساحيبي ئالمانی) بؤ خاتري دايک و خوشکي خوت نه مري

ناسر و مال مال

مه زن و ميرزاغا، ئاغاي ولاتي كويستانى بوون. كويستانه كه ش كاگاش باوؤمه ر بوو. له به غدايه ده گه ل كياي، براده ر بوون. سى و دوو سالان مه زنايه تىي كويستانيان كرد. جا مه زن باوؤمه ر له وان په يدا بسو؛ مه زنايه تىي لى برينه وه، حوت سالان مه زن بوو. ناسر و مال مال كوپى مه زن و ميرزاغا بوون. گه وره بوون. مه زن باوؤمه ر سى كچى بوون، يه كيكيان نيوى خاتوون ته ورىزى بوو، نه ويدي خاتوون نه سمه ر، سييه مين خاتوون په روه ر. حه زيان له ناسر و مال مالان كرد. خاتوون ته ورىزى بو مال مالى، خاتوون نه سمه ر بو ناسرى. نارديانه كن مه زن باوؤمه رى، كچيمان بداتى بو ناسر و مال مالان؛ مه زن باوؤمه ر نه يدان. كچه كان سبجه نىن چوونه سه ر كانيه، شيو و كولى بكن. ناسر و مال مال هاتنه كن كچه كان؛ گوتيان: «نه وه بابو ناودا؛ وه رن ده گه لمان، هه لوگرين». خاتوون ته ورىزى گوتى: «نه نگو پياو نين، ده وه رن سويندى بو يه ك بخوين نه نه مه ميردى ده كه ين، نه نه نگو زنى بيتن. هه ستن؛ بپونه به غدايه كن ئاغاي خوتان؛ يان بمرن، يان مه نسه بى بستين». مال مال گوتى: «كاكه ناسر! به خولاى، چاك ده لىن. نه وان له مه به غيره تترن».

بازيه نديان له قولى خويان ده ره مينا؛ هه ر چوار سوينديان خوارد. بازن و موريان پيكه وه گورينه وه، ده ولت زياديان خواست؛ سوار بوون. كاكه ناسر ده لىته وه كاكه مال ماليه:

«خولاکە ی چییە ئو دنیا فانییە،

دەبلا برۆینە خزمەت وەزیری بەغدا یە بە تۆکەرییە».

کاکە مالا مال دەلێتتەو کاکە ناسرییە:

«ئەمە لە خاتوون تەوریزی و خاتوون ئەسمەری وە چەنگن کەوت خاترجەمییە؛

جا دنیای پوون چ فایدە ی هەیه، چی دی قبول ناکەم ئو حیزییە،

دەچمە کن وەزیری بەغدا یە بۆ تۆکەرییە،

یان سەرم دەچن بە یە کجارەکییە،

یان دیمەو بەئیزی خولای بەئاغایەتییە».

ناسر دەلێ: «مالا مال دلم لە کاو،

تیریکیان لە بەدەنن دام، جگەرم سووتاو،

دایک و بابمان لە ولاتی غوریەت بەچن ماو،

دەنا ئو سەفەرە هەر بۆ من چاکە، سەفەریکی تەواو.

خاتوون تەوریزی؛ خوشکێ دەولەت زیاد و مالی ناوا»

خاتوون تەوریزی دەلێ:

«چ بکەم، برالە، لێم مەدە تانی

هەپۆ، برۆ بە خولەت بەزامن دەدەم، بەئەمانەت بەپیغەمبەری ناخەر زەمانن.

ئەگەر بەین مەنسەب بییەو، برالە، لەو ولاتە ی ناکە ی گوزەرانی».

خاتوون ئەسمەر دەلێ:

«مالا مال! ئەگەر دەپۆی، کوێرم دەبێ چاو.

دەبێ بچنە کن دایک و بابانو، بلێن دەولەت زیاد و مالی ناوا

ئەگەر ئو گەردنو ئازا بکەن، مەخسود و حاسل دەبێ، لە خزمەت میری بەغدا یە

کارو دەبێ تەواو».

دەلێ: «خوشکێ! دەرسم، بابم نەیهلێ بچم، بلێ: بگەڕێیەو دواو».

جا جووتە سوارە، سوار بوون و لەوێ گەڕانەو بەدواو،

هەتا دەهاتنە دەرکی دایک و بابی خۆیان لەوێ دەبوونەو پیاو،

ناسر و مالا مال دەلێن:

«دایک و بابی مە سەفەری بەغدا یە مان وەبەرکەوتوو، گەلێک سەفەریکی تەواو.

چ حەیشیک لێرە بەکوێستانن بۆ مە ماو؟

نیشناللا دهچینه بهغدايه، نایهینهوه ههتا کارن دهبن تهواوه».

ناسر و مال مال گهلیک دهرفکری،

ئهوئ شهوئ لهکن دایک و بابانی دهگری.

دایکی ناسر و مال مالان دهلین:

«پۆله! بپۆن به خولاو به زمان دهدهم و دوومین بههزهرهتی خدری،

پۆله! گهردنو نازابن، دهشقهمن خولا دهستو بگری»

ئهگهر سوار بوون ئه و جووته لاه،

بانگیکی خوشیان لئ داوه،

دهلین: «ولاتی کویتستانمان بهدهستهوه نهماوه.

خهلقى خیلاتی، دهولت زیاد و مالی ئاوا»

پئی بهغدايان پئ نیشان دهدهن سهبرسهبریان داژواوه.

چهند مهزلیان لئ خوپی تا بیست و چواریان دهکرد تهواوه.

وهسبچهنیپا داخیل بهبهغدايه دهبوون ئه و جووته لاه؛

بهکووچه و کۆلانی بهغدايه دا دهیانناژواوه،

ههتا دهچنه دهركی کیای دهبوون پیاوه.

ولاغیان لئ وهرگرتن بردیانه یهختهخانن، وهتاغیان بهوان نیشان داوه،

ههتا سن پۆژان پۆنیشتن پرسیاریان لئ نهکراوه.

پۆژیکی کیای گوتی:

«ئهو میوانه کویتدهرین، له خزمهت میری بیژراوه».

تۆکه رگوتی:

«نازانم؛ ئهوه کویتدهرین. نایانناسم، ئهمن چم له میوانی توو داوه

لئی پرسم بلیم خهلقى کوئی هاتووی لهولاوه؟»

کیای فهرمووی:

«تۆکه رهکای بن قهیدییه؛

بچۆ بزانه ئه و میوانانه کویتدهرین، حاجهتیا چیه.

ئهوه سن شهوه لیژهن، بۆ هیچ سوال و جهوابیان دهگهڵ ئهمن نییه؟»

کن بوو، له تۆکه ره ی جندییه،

دهچووه کن ناسر و مال مالی بهیه کجارهکییه،

دہلن: «میوانینہ! میر نہ منی ناردوٹہ کن نہنگو بہ ٹیلچیکہ رییہ،
بزانم، نہ وہ کوپندہ رین و کاریان بہ من چییہ».

مال مال دہلٹتہ وہ بہ ناسریہ:

«قاقہ زیکی بو بنوسہ بہ دزیہ»

«بلن: نہ مہ کوپی مہ زن و میرزاغای ہاتوین، دہ بینہ توکری وی بہ یہ کجارہ کیہ،
ولاتی کوستانیان لئ بپیوین، جا لہ خولای بہرہ ژیر، نہ گہر چارہ نہ کا، ہیچ ہومیدی
دی نیہ».

دہ زہ جئ ناسر قاقہ زی دہ نووسیہ.

موری لہ مال مالی وەرگرت، موری کرد بہ یہ کجارہ کیہ.

گوتی: عہ زنی بکہ، خہ تم پەوان نہ بوو، نہ گہر عہ بیکی بین لیم نہ کا بہ گلہ بیہ.

قاقہ زہ کہی دا بہ توکری، گہ راوہ بہ یہ کجارہ کیہ،

چووہ خزمەت کیای، قاقہ زی لہ پیش دانا گوتی: «نہ وہ چییہ؟
توکر گوتی:

«ئاغا، خولا بتکا راوہ ستاوہ

نہ من چوو زانم، قاقہ زہ بو توو نووسراوہ».

میر قاقہ زہ کہی مولاعہ زہ کرد، داینا لہ سەر چاوہ،

گوتی: «نہ وہ برازای منن لییان قہ و ماوہ».

جا کہ سبحہ نین بہ یانی داوہ،

تہ داروہ کی ناسر و مال مالان لہ مالی کیای گیراوہ.

کیای فرمووی:

«نہ وہ مہ حرہ می مالہ منن؛ بوچی نہ و و تاغہ و بہ وان داوہ؟»

کیا وای گوت بہ و توکرانہ:

«خہ لاتی بو ناسر و مال مالی بہرن، بیانٹیننہ نیرہ کانہ».

خہ لاتیان بو بردن، ناویتیانہ سەر شانانہ،

پئی خہ لاتی کردن بہ زیرہ و شانہ،

لہ پلیکانان دہ ہاتنہ خوارئ نہ و نہ وجوانانہ،

دہ چوونہ خزمەت کیای بہ نیکلام کیشانہ،

کیا ماچی کردن، دہستی ناویتنہ نہ ستویانہ،

دهلئ: «پۆله! به خيڙين. ئه گهر ته نگانه و بوو، بۆچی وا درهنگ هاتنه ئيره كانه؟
تا مه عموورم بناردايه كوستانن گاههش باوومهری مالی مه زئم بكردايه تالانه؛
ئىخسیری مه زن باوومهرم، دههيتا بهغداي گهره و گرانه.
ئىستا نهوا بۆخۆم ليڙه پاره ستاوم؛ هه رچی ئهنگو دهلئين به سهر نهو چاوانه.
دهبن سبجهينى هه لگرن زيڙ و مالی من، بچنه بهغدايه، سهودايه بكن، دهگه ل نهو
تاجرانه،

هه تا عهرزى وهزيره لئه عزمى دهكهم، چلۆن دهبن نهو كارانه.
دهلئيم: وهزير بقبم بهقوريانه.

جووته برازاكهى من ئاغای كوستانن بوون بهعهمبال لهو شارانه؛
خولا ليت هه لئاگرئ له پياوى نهجيم تيك بدهى تهخت و مهكانه».
ناسر و مال مال دهلئين:

«ياپهبي، زۆر شوكر له دنيايه!

ولاتى كوستاننيمان لى بهجى ما له بۆ سهفایه؛

ئىستا هوميدى وهك كيامان ههيه له بهغدايه.

جا سبجهينى دهچينه بازارئ، دهس دهكەين بهساد و سهودايه؛»

كه سبجهينى بهيانى بهردا پۆڙ سهرى دهرهيتاوه،

كه ولى خويان بهسهر شانى خوياندا دهواه،

ده هه موو شارى بهغدايه گهپان، قيمهت و نرخى شتيان پۆناوه هاتنهوه مالی كياي،

مه نزلان بۆ گيڙاوه

كياش له ديوانن خه بهرى به وهزيرى بهغدايه داوه.

نهوئ شهوئ قه ناعه تيان كرد؛ قاقه زى خاتوون ته ورزى و خاتوون ئه سمه رى هاتوه

له ولاوه:

«چ بكهين؛ ئه مه سويندخۆرى قورعانيين، خراپمان لى قه و ماوه!

كوردىكى كه لاش دريژى شاره زوورى بهسهر خاتوون ته ورزىين هه لوه ستاوه».

نهو قاقه زه يان برد له پيش كيايان داناوه.

كيا دهلئ:

«پۆله مال مال! نهو ناحه قيهيه له من كراوه.

سه برو ببى هه تا له كن وهزيرى هه موو كاريكى دهكهم ته واهه»

ھەلىستان، بۆ مەنزىلى خۇيان گەپانەۋە بەدواۋە .
 جا كە سىبەينى پۇژ سەرى دەرھىتاۋە ،
 ناسر و مال مال چوون لە بۆ بازارى تەۋاۋە ،
 سەۋدايان دەكرد، بازارپان ۋە سەر خۇيان دەگىپراۋە .
 ئەۋى پۇژى خىرىكى زورىان كىرد؛ پىنسىد تومانيان ھىتاۋە .
 كى بوو، لە كىيى موختارى،
 دەچو لە ناسر و مال مالانى دەكرد پىرسىارە ،
 دەلىن: «پۇلە! ئەۋى چلۇنو پابوارد پۇژگارە؟»
 دەلىن: قورىان بەسايە ئىلتىقاتى توو ھاتىن بەكارە .
 سەۋدامان دەكرد ھەزار بە ھەزارە ،
 پاش موخارىجى خۇن ھىتاۋمانە تەۋە ئەۋجارە» .
 كىا دەلىن:
 «ئەمن قەت شوكرانە نابىژىرم بەۋ كارە» .
 كى بوو، لە ناسر و مال مالى گولباۋە ،
 سىبەينى ئەگەر بەياني دەدا، پۇژ سەرى دەرھىتاۋە ،
 دىسان چوون لە بازارى بەغدايە، ساد و سەۋدايان بنىادناۋە .
 ئەگەر پۇژيان لى بوو ئاۋا، دوۋكانى ھەموو كەس داخراۋە ،
 نەيانزانى شىخى عەرەبان بۆ سەر بەغدايە ھەلىستاۋە ،
 شىخى عەرەبان دەۋرەي بەغدايەي گىرت، چادىرى لى ھەلداۋە .
 سىبەينى پۇژ بۆۋە خەبەر بۆ ۋەزىرەلئەۋمى دراۋە .
 دەلىن: «لەشكرىكى گەرە ھاتوۋە، دەۋرەي بەغداۋەمىنى گىراۋە» .
 ۋەزىرى بەغدايە گوتى بەئىلچىيە:
 «دەبۆ بەچەپەرىيە،
 بچۆ، بزائە سەركرەدى ئەۋ لەشكرەي كىيە، لە چى شەقىيە .
 ئەگەر مىوانە، بۆچى نەھاتتە ئىرە، بەئەستۆى داهىتاۋم خەجالەتتەيە»
 ئىلچى ھەرباى دەكرد بەھەنگاۋە ،
 ھەتا دەگەبىيە چادىرى شىخى عەرەبان، ئىكلامى دەكىشاۋە ،
 ەرزى دەكرد: «ۋەزىرەلئەۋم ئەمنى ناردۆتە كى ئەتوۋ تەۋاۋە،

بۆچ ھاتووہ لەوتی خستووہ تەواوہ، ئەو خەجالەتییی بەمن داوہ.

ئاخر ئێرە مائی وێیە بۆ شام و نەھارم پێن نەدەبوو تەواوہ؟»

شیخی عەرەبان دەڵێ:

«بەخێرتی سەر چاوانم،

عەرزى وەزیری بکە، ئەمن شیخی عەرەبانم،

ئەمن دۆست نیم، وەزیرەلشە عەزمى بەدژمن دەزانم،

ئەمن چلۆن ئەو ئێلچییە بدوینم،

خەبەرى بە وەزیرەلشە عەزمى پادەگەینم؟

یا دەبین بەغدايە بەجێ بێلێ، یانە ھەستەى ھەوت سالانى لێ دەستینم».

ئەگەر ئێلچى ئەو قسەى دەبیست تەواوہ،

دەموودەست لەکن شیخی عەرەبان گەپاوە،

گەییە خەزەمت وەزیری، ئەو خەبەرە خۆشەى بەوى داوہ.

وەزیر گوتی:

«کیا بێنن، بزانی ئەو تەگبیرە چلۆن دەکری تەواوہ».

ئەگەر خەبەر بە کیای دراوہ،

ناردی لە ناسر و مال مائی گێپاوە؛

دەھاتە دیوانى وەزیرەلشە عەزمى، ئیکلامى کێشاوہ.

کیا پۆدەنیشت بەعزێکیان قسە دەکرد تەواوہ.

کە وەزیر سەرى ھەلێنا، جوتیک غەریبە لێرە پاوەستاوہ،

وەزیر دەڵێ:

«کیا ئەو تۆکرانەت کەنگێ گیراوە؟»

دەڵێ: «ئەو تۆکەرى من نین، ئى توون، لییان قەوماوہ.

»مەزن باوۆمەر لە کوێستانى دەرى کردوون، ھەمووی کردوون بڵاوہ.

»ئێستا قەت نانێ شەوێکیان بەمستوہ نەماوہ».

وەزیرەلشە عەزم دەڵێ:

«جاری چ بکەین، دەگەڵ شیخی عەرەبانمان لێ قەوماوہ».

کیا دەڵێ:

«بئێرە خەزەمت شیخی عەرەبان: مۆلەتم لێ بگری، ھێشتا کاروبارم نەبووہ تەواوہ».

ئەگەر کیا وای گوتییە،

وەزیرەلئەعزەم دەیناردە کن شیخی عەرەبان قاقەز و ئیلچییە،

شیخی عەرەبان فرمووی:

«ئەمن لە هەستەى حەوت سالان زیاتر چى دیم تەلەب نییە».

ئەگەر شیخی عەرەبان وای جواب داو،

قاسیدی وەزیرەلئەعزەم بە پەلەپەل گەراو،

موژدەى بۆ وەزیرەلئەعزەم هینا دەلن:

«قوریان! خەرجى حەوت سالانم دەوئ تەواو».

وەزیرەلئەعزەم بەوہى ژۆر مەشغوول ماو:

«خولایە! ئەمن هەر خەرجم لە خەلقى نەستاندوو چم بەکەس نەداو.

دەنگى لەشکرى بەغدایە بدەن، ئینشاللا سبەحەینى دەیکەم بلأوه»

قاقەزێكى شیخی عەرەبان بۆ وەزیرەلئەعزەمى هات: «هەتا مانگیكى خەرجى من بدا

موخاریجم بکیشن؛ ئەوا مۆلەتم داو».

وەزیرەلئەعزەمى دەکا فکری:

«سبەحەینى دەعوايە، موخاریجى وى بە من نادری».

کئ بوو لە کیای پدین سپیە؟

بانگى کردە ناسر و مال مألێیە:

«بۆچ ئەنگۆ سەرباز و قۆشەنو لە ولاتى کوێستانى نییە؟»

کاگە مال مأل و ناسر عەزیزان کرد بە کیای:

ئەتوو شیتى ئەقلت نییە؟

بۆچ ئەتوو ئاگات لە دەردى مە نییە؟

بۆ نازانى، لە کوێستانى گاگەش باوۆمەرى هیچمان بەچەنگ نییە؟

بۆیە خۆمان ئەویتیوتە بەغدایە کن مامان بەتۆکەرییە،

ئەمە نابن بچینەو هەتا حەوت سالى دییە،

مەسلەحەت ئەوہیە مەرەخەس بفەرمووی، بچنەو سەودای بازارپیە؛

جاری وەزیرەلئەعزەم شلوقە، هیچ ئاگای لە خۆى نییە.

هەتا وەکو کیا و ناسر و مال مأل ئەو قەسیان دەکرد تەواو،

وەزیری بەغدایە دەنگى لەشکرى خۆى داو، دەلن:

«سبحهینئ شەرە، نازانم دەگەل کێم لئ قەوماوە .

بابە ئەمن لە ماله خۆم دانیشتووم خولاکیری، چت لەمن داوه» .

سبحهینئ ئەگەر ئاقتاو دەرپەرپییه،

مال مال ئەوئ پۆژئ دەهاته بازارپییه،

دەیدی لە هەموو دووکانە وەستا پۆنیشتبوو، سەرە پمب چاکردنە چەخماخ دروستکردنە،

سیوانکارییه .

مال مال دەلی:

«مامۆستا بازارپ شلووغە، ئەوە چییه؟»

دەلی: بڕۆ بەولاه؛ ئەو پۆ کارم هەیه، چت لەمن داوه؟

مال مال دەلی:

«بەخولای ئاسمانئ!

«ئەگەر پێم نەلئی چەکوچت لئ وەردەگرم، سەرت دادەنێم لەسەر سندنائ» .

کە وەستای شیرگەر سەری هەلێناوه،

تەماشای کرد کاک مال مال پراوهستاوه .

مامۆستا دەلی:

«بەمەخشە، کاک مال مال. بەخولای ئەتووم نەناسییە،

هەلبەت ئەتوو بەو خەبەرەت نەزانییە،

دەلێن: شیخی عەرەبان هاتوو دەگەل وەزیرەلشەعزەمی شەپییه،

ئەمنیش کارم هەبوو، بۆیە ئاگام لە توو نییه

مال مال ئەگەر ئەو قسەئ دەبیست تەواوه،

دە شوێنی خۆپرا پاس گەپراوه بەدواوه،

هەتا دەهات و لە ناسری دەکرد سەلام و سەلاوه .

مال مال دەلی:

«ناسر، نازانی چ قەوماوه؟»

کاک ناسر دەلی:

«مال مال، ئاگام لئ نییه،

«پێم بفرموو ئەوە چییه»

مال مال دەلی:

«براله! شیخی عه ره بان هاتوو ده گهَل وه زیره لئه عزه می شه پیه .

نه گهر نه مرم، بزیم، بمیتیم،

ماینی شی خرت بۆ له خاوی ده ردیتیم،

زینیکی مورسه تی لئ ده کهم، تهنگانی لئ ده چه سپیتیم،

قۆلی خۆمت بۆ ده ززییه کی عالق و ردی داودی هه لدیتیم،

مه تاللیکی حه یزه ران و حه وت قوبیه ییت بۆ له ملان ده شه تیتیم،

دهستی خۆمت بۆ ده پمبیکی نه زهری وه ردیتیم .

جا براله! سبه یینی یا له مهیدانی خۆم به کوشت ده ده م، یانه نانت بۆ له وه زیره لئه عزه می ده ستیتیم» .

ناسر ده لیته وه مال مالییه:

«براله! وا نییه، وه کی دییه»

نه گهر نه مرم، بزیم، بمیتیم،

نه من ماینی شی خز له خاوی ده ردیتیم،

نه من زینیکی مورسه تی لئ ده کهم، تهنگانی لئ ده شه تیتیم،

نه من قۆلی خۆم ده ززییه کی ئالقه و ردی داودی هه لدیتیم،

نه من مه تاللیکی حه یزه ران و حه وت قوبیه یی له ملان ده چه سپیتیم،

نه من دهستی خۆم ده پمبیکی نه زهری هه لدیتیم،

سبه یینی له مهیدانی، یا خۆم به کوشت ده ده م، یان نانت بۆ له وه زیری ده ستیتیم» .

هه ردووکیان ته داره کی خۆیان ده گرت؛ خپوه تیکی دوو سه ریان کپی، نه سپایی

له شکریان دروست کرد؛ بۆ سبه یینی هاتنه خزمه ت کیای: «قوریان! نه مه سبه یینی

دیینه ده عوایه» . کیا ده فهرمووی: «وهرن، هه لدن له ته ره فیکه وه» . سبه یینی له

به غدایه دهنگی له شکری درا، وه ده رکه وت قۆشه ن له ده وری به غدایه ورت . وه زیره لئه عزه م

ده سه ر شیخی عه ره بانی کرد:

«نه من جهنگی مه غلوبه ی نا کهم، سبه یینی مهیداندارییه» .

شیخی عه ره بان فهرمووی:

به چاوان! سبه یانی

نه گهر پۆژه لات، ئینشاللا ده گرین گوشه ی ده مهیدانی .

نه گهر خه به ریان به یه ک داوه،

وهزير هيتاي، ساز و چه قه نه و لوتی و په قاسی داناوه،
 ده لئ: کتیه بۆ سبچه یښ دهستی له سینگی خوی داوه؟
 سوباتی بکا وهزير بۆ خه لات و به راتیی پاره ستاوه،
 هر که سڼ سوباتم بۆ بکا موچه و موابیکی زیادی بۆ ده که م ته واوه .
 سبچه یښ هر که س بۆخوی چوو مهیدانئ دهستی دا شیري خوی پاره ستاوه .
 پالوانی شیخی عره بان هات له ولاوه،
 دهستیان به داوایه کرد؛ ئی شیخی عره بان سه ری پالوانی وهزیریان بری، بردیانه وه
 به داوه؛

وهزیره لئه عزم زۆری خه مناک ماوه،
 ده لئ: «کیا! بزانه ئه مه چمان لئ قه وماوه
 شیخی عره بان چی به سه ر ئه مه وه داوه .
 دیسان نه گه ر سبچه یښ به یانی داوه،
 پالوانی وهزیره لئه عزمی چو له مهیدانئ، پاره ستا، نه عره ته ی لئ دراوه؛
 دوتئ کئ بوو هات له مهیدانئ ئه و سوباته ی کرد، ئه و پۆش بڼ واوه»
 جووتیک پالوانی شیخی عره بان پکئی لئ داوه،
 هات و گه ییبه مهیدانئ، ده پالوانی وهزیری خوپی: «ئه سپابان دانئ، بگه پتوه
 داوه»

پالوانی وهزیری ده لئ:
 «نه گه ر نه مره، بژیم، به یښم،
 زگت ده دپم، هر تک چاوت ده ردینم
 نه گه ر نه مره، سه ری شیخی عره بانیش له بۆ وهزیری دینم» .
 ئه و پالوانانه داوایان ده کرد له مهیدانئ،
 هه تا پۆزه وهرده گه را، ده گه ییبه مه حله ی چیشتانئ،
 شیخی عره بان ده نیریتته خزمه ت وهزیری:
 «بلا، ئه و پۆ پالوان وچانیان بڼ، هه تا سبچه یانئ» .
 وهزیر فرموی:
 وچاندان نییه، ده بڼ یه کیان یه کئ بکوژن له مهیدانئ
 «بڼ سوچ و تاوان بۆچی هاتوته سه رم، لیم ده بری پتی گوزهرانئ؟

ئەمن ھومئەم خولایە دەگەڵ پێغەمبەری ئاخەزەمانی»
 پالەوانی شیخی عەرەبان سەری پالەوانی وەزیری بێی بردیەو بەدواوە،
 وەختیک بەسەردا ھات پۆژتاوا،
 تەماشایان کرد، تەدارەکی دوو غەریبان گیراوە.
 وەزیر گوتی:
 «ئەو کێن، دێن دەھانایە؟
 ئەو غەریبەن بێنە کن ئەمن ئۆریان بەدەم گەنج و خەزینە و مالی دۆنیایە».
 نایبی وەزیری چوو کن ئەوانە:
 «وەرن؛ بابم، وەزیر تەلەبو دەکا بەدڵ و بەجانە».
 دەلێن: «قوریان! نایەینە کن وەزیرەلئەعزەمی، وەزیری گەلیک گەورە و گرانی.
 ئەگەر شیخی عەریان بەدەستی بەستە و سەری شکستە ھێنامانە ئێرەکانە،
 ئەودەمی بە وەزیرەلئەعزەمی عەرز بکە، جا بە تۆکەرمان بزانە».
 نایب ھاتەو خەزمت وەزیریە:
 گوتی: «نایب، ئەوەت نەناسییە؟»
 نایب دەلی: غەریبەیی شارانن: نازانم ئیویان چییە؟
 یانە ھێند مەردی چاکەن قبوول ناکەن کەمیە؛
 یانە ئاشقن، ئاگایان لە خویان نییە،
 یانە ئەو پووتن، لات و لووت، پەیدا دەکەن ناننیه».
 کئ بوو لە ناسر و مال مالی نازدارە،
 نوژی شیوان سوارە بوون ئەو جووتە برا و سوارە.
 یەک دەچوو ئەوسەری، یەک دەچوو ئەوسەری؛ بەقۆشەنی شیخی عەرەباندە دەھاتنە
 خوارە.
 ھەدی مال نوستەن بوو، دەبوو بە چریکەچریک و ھاوارە.
 باب دەگەییە گۆپی، لێی دەدا، دەیگوت: «نەیکەم قوتارە».
 مال مال دەپیشدا گەییە چادری شیخی عەرەبان، پستی ھەلبێی ئەوجارە.
 شیخی عەرەبان دەپەری پەمبکی لێ دا، کردیە ئیخسیر بەیەکجارە،
 سەری شیخی خوینی پێدا دەھاتەخوارە.
 دەودەمیدا گەییە ناسری نازدارە.

گوټی: «شیخی عه‌ره‌بان هر ده‌کوژم یه‌کجاره».

مال مال ده‌لن:

«ئو غه‌له‌ته‌ی مه‌که، ئه‌وه ئیخسیری منه، بۆ وه‌زیری گه‌لیک به‌کاره».

ناسر و مال مال شیخی عه‌ره‌بانیان گرت، بۆ مه‌نزلی خۆیان هێنا خواره.
گه‌ینه مه‌نزلی له‌وئ بوون به‌رقه‌راره.

له‌شکری شیخی عه‌ره‌بان تیک نیشته‌وه، ناساری برأ به‌یه‌کجاره.

ناسر و مال مال دین له‌پیش شیخی عه‌ره‌بان، راده‌وه‌ستان ته‌ستق خواره
شیخ ده‌یفه‌رموو: «پۆنیشن» ئیکلامیان ده‌کیشا سڤ جاره.

گوټی: «ئه‌نگو چ که‌سن؟» ناسر گوټی:

«قوریان! ئه‌و ئاغایه، ئه‌منیش تۆکه‌ریکم له‌وی ده‌ بی‌کاره».

حوکمی کرد، مال مالی دانا ئه‌و جاره،

ده‌گه‌ل شیخی عه‌ره‌بانی کرد گو‌فتاره،

ئافتاوه و له‌گه‌نی هێنا به‌یه‌کجاره.

گوټی: «بینه‌ سه‌ری خۆت بشۆ، برۆ ئیو له‌شکری خۆت ئه‌وجاره».

گوټی: «سه‌رم ناشۆم، ناگرم قه‌راره؛

سو‌باتی ئه‌نگو له‌ عه‌رزئ ناده‌م، به‌حه‌قی پادشای جه‌باره

خولاگیری وه‌زیره‌لئه‌عه‌زمی بووم، سه‌رم نابن قوتاره».

له‌وئ پۆنیشن، هه‌تا سبه‌هینن بوون به‌رقه‌راره.

ناسر و مال مال گو‌تیان:

«قوریان! ئازادمان کردی؛ سه‌ری خۆت هه‌لگره‌ برۆوه‌ خواره».

گوټی: «سه‌رم بیه‌ن ده‌بن سو‌باتی ئه‌نگو بیه‌ن به‌رقه‌راره».

سبه‌هینن هه‌لستان و بۆ خزمه‌ت وه‌زیری چوونه‌ خواره.

وه‌زیر له‌سه‌ر به‌رمالئ بوو، ده‌یگوت: «یاخولای که‌ره‌مداره!

ئه‌وجار له‌ چه‌نگی شیخی عه‌ره‌بانم بکه‌ی پزگاره».

ئه‌گر ته‌ماشای کرد، دوو که‌سان ئیخسیریکیان هێنا خواره.

ده‌یگوت: «خولایه! ئه‌وشه‌و شه‌ر له‌ چ ته‌ره‌فیکی کراوه‌ له‌و شاره‌؟»

ته‌ماشای کرد، سڤ که‌سان ئیکلام و ته‌مه‌نایان ده‌کیشا ئه‌وجاره.

وه‌زیر ئاو‌پی ده‌داوه، ته‌ماشای ده‌کا، ئه‌وه شیخی عه‌ره‌بانه، وا بڤ ئیختیاره.

پاس بۆۋە، قۇلى گرت، لەكنە خۇى دادەنا ئەوجارە،
وہزیر دەلئ:

«شیخی عەرەبان! ئەتوو عەرەبستان پىن كەم بوو پىشكىشت پىن ئەو شارە،
بلا لە چەنگى توو بىم پزگارە» .
شیخ دەلئ:

«پووپەش بووم و خەجالەتبارە؛
بفەرموو، جەللەبىت پىن لە ئەستۆم دەن ئەوجارە .
وہزیر! لەو جووتە تۆكەرەى خۆت بکە پرسىيارە
قەت باب كوپى خۇى وا لە تەنگانەى ناکا پزگارە
لە ھىچ دەولەتان وەچەنگ ناکەون ئەو ئەمىندارە،
ئەو تۆكەرەى تۆن خزمەتیان وا بەکارە
تۆكەرەى چاک بۆ ئاغای دايم وەك براى بەرقەرارە» .
ناسر و مالى مالى جواپيان داوہ:

«ئەمە تۆكەرەى وہزیرى نىن، تۆكەرەى شیخی عەرەبانىن ھاتووين لەولاوہ» .
وہزیر دەلئ:

«پۆلە! ھەرچى دەفەرموون، بەسەر ئەو چاوہ» .
ناسر و مالى مالى لە وہزیريان کرد حاشايە،
دەلئىن: تۆكەرىيەت ناکەين نامانەوى مالى دنيايە .
وہزیر دەلئ:

«بۆچىو ناوى مالى دنيايە؟»
دەلئىن: وەكىل و مامى مە كيايە .
تۆكەر تەعین كراوہ،

چوون كيايان لەولاپا ھىناوہ،
كياى گەيشتى لە ديوانى وہزیرى کرد سەلاوہ،
دەلئ:

«وہزیر! ئەوہ برازای منن، ئەو سوپاتە بۆ توو كراوہ .
لە عەوہزى ئەو خزمەتەى ئەوسال ھەوت سالا لە كۆيستانى گاگەش باوۆمەرى
دەركراوہ» .

وه زير فهرمووی: «ته له بکهن مالی دنیایه؛
 هرچی ته له بکهن ده یانده من به غه پره زی شاری به غدایه».

ناسر و مال مال وه جواب هاتن به یه کجاری:
 «ئه مه هر ولاتی کویتانمان دهوئ به ئیختیاری؛
 ده بن مه زن باوومه ری بکوژین، قهت نه بن پرسپاری،
 خه رج و بیگاری ناده بن به به غدا شاری،
 نه گهر نه مانده نن ولاتی کویتانن به یه کجاری،
 لیره ده بیننه تۆکه ر نارۆینه وه له شاری».

نه گهر ناسر و مال مال نه و قسه یان ده بوو ته واوه،
 وه زیره لئه غزه می دهستی له سه ر سه ری پۆناوه،
 جیبه جی حوکمیان بۆ سادیر کراوه،
 بۆیان مۆرکردن، وه رگیراوه
 خه رج و بیگاری ولاتی کویتانن هه لگیراوه
 مه ره خه ستیان کردن گوتیان: «ده ولت زیاد و مالی ناوا».

گوتیان: «قوریان نه گهر ئه مه تۆکه رین عه رێکی دیکه مان ماوه.
 «قوریان سه ری شیخی عه ره بان ده بری یا مه ره خه سستی ده که ی ته واوه؟»
 وه زير فهرمووی:

«ئه وه برای منه، عه ره بستانیش هر ئی وی بێ، به غداشم به وی داوه».

شیخی عه ربانی ده لی:
 «وه زیره لئه غزه م خولا بتکا پاوه ستاوه!
 سه رێکه هیناومه نایبه مه وه دواوه».

وه زير ده لی:
 «وا پێک نایه،
 شیخی عه ره بان ده گه ل ئه من برایه؛
 ئه وه شاری به غدایه م به گه ردن ئازایی دایه،
 بزائم ئه من ناخزه تيم چ بوو؟ شیخی عه ره بان به منی نیشان دا ئه وه جه فایه».

شیخی عه ره بان ده لی:
 «به خولا! خه جالهت بووم له دنیایه،

هەتا بۆ خۆم زیندووم، ولاتی عەرەبستانم پێشکێش کرد، هەر مەبارەک بەتووبین
شاری بەغدایە

مەسلەحەت ئەوەیە ئەو تۆکرانە بکە ی ئازایە».

وەزیر دەلی:

«چ بکەم کوپی من، مامیان کیایە،

بپۆن بچنەو سەر ولاتی کوێستان؛ هیچ کەس نەناسن لە دنیایە،

هەتا حەوت پشتیان دەبێت هیچ کەسیان نەیتەووە شاری بەغدایە،

ئەگەر بەغدا دەعوای لێ بکەوێت، ناسر و مالمال نایەن تیپ و سوپایە،

بپۆن مەرەخەستیان بکە کیا گەردنیا بێن خۆش و ئازایە»

جێبەجێ نیکلامیان کێشا، گەرانەو بەیە کجاریەکیە،

کاکی مالمال دەلێتەو کاک ناسریە:

«ئەمن قەت شتاقە شەوی دی لێرە گیر نابم، هەتا نەچمەو کوێستانی مەزن باوومەران

خزمەت خاتوون تەوریزیە».

ناسر گوتی: بۆ ئەو شەو لێرە گیر نەبین کاریکی واش بکەم خەتام نەبێ».

کاکی ناسر دەلێتەو کاک مالمال:

برالە ئەگەر بۆ گەورەیی دەلیی لە وەزیری زیاتر دەبەغدایەدا کەس لە توو گەورەتر

نییە،

ئەگەر بۆ ریز و زەمبەری دەلیی، لە دەبووتخانەی تۆم هەلداوەتەو هەزار بار زێر و

ئەشرەفییە

ئەگەر بۆ ماینی دە چاک دەلیی لە ئیختەخانەی بەستراوەتەو دووسەد ماینی لەمەر

وەزیرە ئەزەمییە،

خوڵا ئەو جاو جەلالە بەتوو بدا ژن لە بۆ توو قات نییە.

وەیزانە گراوی مەزن باوومەری لە دایکی خۆی نەبوو بەکیژیە».

مالمال دەلێتەو کاک ناسریە:

«ئەگەر بۆ گەورەیی دەلیی، لەکنم بەگەورەیی گاوایکی نییە،

ئەگەر بۆ زێر و زەمبەری دەلیی، بەهەمووی لەکنم بەقەد شایییەکی ئەو زەمانە

نییە،

ئەگەر بۆ ماینی دە چاک دەلیی، بەهامانم لەکنم بە گۆلە بارگینیکی کورتانی سەوداگەران

نییە،

قات شتاقه شهوی دی لیله گیر نابم، تا نه چمه وه کویتستان مه زن باوومه ری خزمهت

خاتوون ته ورزییه

ناسر ده لئی:

«دلم برینداره، جه رگم سووتاره،

نه توو براگه وره ی منی ئیختیارم پئ نه ماوه،

کهنگی ده فهرمووی ماین زین بکهین، بپوین به ولاره؟»

مال مال ده لئی:

«ئه مه ده رفکرین،

نه گهر ده لئی تا ته داره کی بگرین،

نه وشه و بپوین به سهر خه نده قی به غدایه دا پابیرین».

کئ بوو له ناسری به نه رجووه،

ته دارکیکی زۆر چاکی له بازاپی گرتووه،

هات ماینی خۆی و کاک مال مائی زینکردووه،

چوونه ده رکی کیا، ده ولت زیادیان خواستووه.

کیا ده لئی:

«به خیرین، سه رچاری من، جووته مه رده که ی مه یدانئ؛

وه زیر زۆر و منهت لئ هه لده گرئ، به غداو ده رهیناوه له تهنگانئ.

بپوین ترسو نه بئ بوخۆم پاوه ستاوم له دیوانئ،

وه زیری به غدایه له نگو زیاتر هیچ کهس به برای خۆی نازانئ،

هه پوین بپوین، به خولام به زامندان، به نه مانهت به پیغه مبه ری ئاخززه مانئ».

کئ بوو له جووته سواریکی نه ولاره،

سه ری جلّه وی خۆیان بادا،

گه پانه وه به دواوه.

سه برسه بر، نه رم نه رم، له به غدایان ئاژوا، له بو کویتستان گه پانه وه به دواوه.

نوێژی شێوانیان به سه ردا هات له وی پاوه ستان ته واوه،

جلّه وی خۆیان گرت له وی بوون پیاوه.

بو شه وی له وی نووستن مال مال خه ونی دی ده خه ویدا، خاتوون ته ورزییان دابوو

به کوردیکی که لاش درێژی شاره زوورییه. مال مال هه لده ستئ له جیی خۆی ده گریا ناسر

گوتى: «براله ئەتوو بۆچى دەگرى؟ پياو دەچىتە سەفەرئ، ئەسپ و زىنى نايەننیتەو؛
پياو دەچىتە سەفەرئ دەمرئ. پياو قەرزدار دەبن. ئەمە ئەلەملای سوباتمان کردوو،
دەولەتمان هەيه، بەئىختیار دەچىنەو کۆيستانئ، بۆچى وا دەگرينئ؟

کاکە مآل مآل دەلنیتەو کاک ناسرييه؛

«ئەمن ئەوشەو خەوننیکى گەلنک عەجيبم دەدەييه،

گراوى منيان داوہ بەکوردنکى کەلاش درنژى شارەزورييه،

بابى بەخەنجەرئ لئى پادەسا برالەى بەشیری پرووتيه،

لە ترسى شیر و خەنجران سوینديان لەبیر خاتون تەورنژى بردييه،

ئىستا داويانە بەکوردى کەلاش درنژ، لای لایە دەکا بۆ کوپى کوردیه،

وا دەزانئ ناسر و مآل مآل لەسەر دنایە نييه،

بەدەستى پڤ دەکەن هاوڤر هاوڤرى مەپييه،

بەزولفان پڤ دەپڤسن تەشييه،

بەلاقان پڤ پادەژنن لانکى کوپى کوردیه.

پۆڤى هەتا ئنوارئ دەگرى لە بۆ ناسر و مآل مالان، لەبن زمانیهو دەلن:

ئاخ بمرم لە بۆ جووتە سوارەکەى پۆمپيه»

ناسر دەلنیتەو مآل مآلييه:

«براله خەونت پاستە، درۆى لە بۆ نييه،

وانييه وەكى دييه

ئەوہ گراوى منە ئى توو نييه،

مآل مآل دەلنیتەو ناسرەدينى:

«براله ئەوہ شارى بەغدايه نييه لئم بشيويئى،

هەر کەسنى ئەوڤۆ بچیتە کۆيستانئ مزگنننک بۆ بيئى

خوشکۆلنک هەيه، دەيدەمئ، سالى دەرەئەق پۆڤگارئ خەمى خۆى پڤ برەويئى؛

پيرەدايکک هەيه ئەويشى دەدەمئ با لانکەژنن؛

ئەگەر بەوہشم لى قايل نەبى پيراييکک هەيه دەيدەمئ سالى بەسەرى بەزمانى گەرمين

و کۆيستانئى بۆ پڤک بيئى،

ئەگەر بەوہشم لى قايل نى برايهکک هەيه، سالى جووتە کەلنکى دەمس نى حەوت

زەويانى لە بوورە و بەيارى پڤ دەريئى».

کاکه ناسر ده لېته کاک مال مالیه:

«براله له سر کیت هیه، نو ناز و گله یییه،

خو نه وه ده دعوی هه موو ده وله تان نییه،

نه من بۆت ده چم به دهستان نه کو به سه رییه،

پښگای بیست و چوار پوژان به ماینی شخ خز له مابه ینی برابه تیدا چ نییه

نه من بچمه وه کوستانن به چی ناس بکه م، گراوی مال مالی خاتوون ته ورزییه؟»

مال مال ده لې:

«ناسر دلم له کاوه،

چه ندی له کاوه کاوه

تیریکی له راستی لې دام له لای چه پمی ناسور هیتاوه.

نه گه ر بۆ خاتری من ده بی به نیلچی به ولاوه.»

ماله مه زن باوومه ری له خپری بالینن، پېشاوپېشی قوچن قه زه نن، قه ره چادریکی

گه وړدی هه لداوه، ده وده میدا پشینن بارانن په لای هیتاوه،

له سر قه ره چادری ده باری له هه موو خپان هه لستا سیلاوه.

خاتوون ته ورزیی ده سستی دا کوتکی دارخرنوک سن جاری ده وړدی قه ره چادری گه وړدی

داوه

ده لې: دایه! چاوم کهم بینا بووه، خه می ناسر و مال مالانم هاتوته به ری: نازانم کامه

سیگه هه لکشاوه.

مال مال ده لې:

«براله! نه گه ر وای ناناسی، وای نابینی،

سبحه ینان خوی ده غه ملینن به سووری، نیوه پوژان به زه وړدی،

نیواران تازییه ناسر و مال مالانه به شینی،

نه گه ر هه زئی ده که ی، نه بین خه م و نسرینی،

نه گه ر هه زئی ده که ی، زوو خاتوون ته ورزیی بیینی،

نه وه له خپری بالینن ده کیشن ماینن شخ خز له به رای خیلې، له دووی ده پونه وه دوو

جوانتولې قه له بژه، په کسال و دوو سالن، وه ختن بۆ خاتری ناسر و مال مالان بیتنه وه بهر

عه قی ده زینی.»

مال مال ده لې: «کاک ناسر! ده بین نه وړو بچی خه بهرم بۆ بیتنه وه.»

ناسر دەلێ: «مال خراڤه بوو؛ ئەمەن پێی بیست و چوار پۆزان چلۆن بچم بێمەوه؟»
 گوێ: «دەنا سبەحینی بۆ تاووه لاتێ قەرارمان بێ بێیەوه. ئەگەر نەهاتیەوه، یان ناغایەتی
 خۆت دیوێ ئەمەنت لە فکر چوو، یان دەتکوژن، خەبەرێ نایەنیەوه لە پێی، یان خاتوون
 ئەسمەرت چاو پێ دەکەوێ، ئەمەنت لە فکر دەچێ».

ناسر رقی هەلستا ئەوجارە:

«دەبم بە ئێلچییەکی موختارە.

ئەگەر هێچ کەس لە کوێستانێ نەمێنێ لە خاتوون ئەسمەری ناکەم پرسیارە.

تیریکی داوم لە جگەرێ؛

بەحەقی ئەم خولایی، ئەگەر هێچ کەس نەمێنێ، ئەمەن لە خاتوون ئەسمەری ناکەم

نەزەرێ».

کاکە ناسر بەحەرەمە ماینی شێ خزی هێناوه،

زینیان دەپشتێ کوتا و تەنگەیان کێشاوه.

ناسر دەلێ:

«مال مال پێگاکەم دوورە قەرار و مەدارم بۆ بکە تەواوه».

مال مال دەلێتەوه ناسری:

«دەبلا پۆژ بێتەدەر، بێ لێزە خەندەقی غەلیفە بەغدا یە بگری،

ئەگەر بەخێر هاتیەوه، لە کاکێ خۆت دەفکری.

ئەگەر درەنگ بێیەوه مال مال بەدەشتی بەغدا یە دا پادەبری،

چاوت پێ ناکەوێتەوه هەتا ئەوێ پۆژێ دەمری».

ناسر دەلێ:

مال مال دەوڵەت زیاد و مالی ناوا!

گەلێکم زەحمەت دەگەڵ ئەتوو کێشاوه.

ئەگەر دنیایە درەنگ گەیمە جێ، پۆژێکم لەسەر ببە پراوێستاوه»

مال مال دەلێ:

«ناسرا! هەپۆ برۆ، لەمەنت کەوێ کەلی مەیدانی

لەتوو زیاتر هێچ کەس شێک نابەم پۆژێ تەنگانی

بەخولام بەزەمان دای، بەئەمانەت بەپێغەمبەری ناخەر زەمانی.

ناسر جەلەوی بادە، پکێفی لێ دە، برۆوه کوێستانێ».

ناسر و مال مال ئەگەر لە کویتستانى بۆ بەغدایە هاتن واوه، جهوت سالان کانى وان
ئاوى لى نه ماوه.

ناسر ئەگەر بۆ کویتستانى ئاژواوه،

ئەوى شەوى پۆی هەتا بەیانى بەرداوه،

ئەگەر وەسەر کویتستانى دەکەوى، تەماشای دەکا دوو میگەل لە حەوشیکى بوون بڵاوه.

ئەوه مەپى مەزن و میرزاغایانە، ئى بابى ناسر و مال مالان، هەمووی دەلێى نەخۆشە
و هیژى نه ماوه،

ئەوى دى مەپى مەزن باوۆمەرییە، لە سەرینچاوهی کانێی ئاو خواردوو، لە بژوینی
لەوه پراوه،

هێندە قەلەوه هەمووی دەلێى پۆنیاساوی پێدا کراوه.

ئەگەر ناسر تەماشای دەکا ئەو شوانە لەسەر گوینیکى پۆنیشتوو دەوکه لى قەنەى
لەسەر دەپى بڵاوه؛

بەقوونەوه پەرى دەدا گوینییە لە پەگوریشەى دەرھێناوه،

ئەگەر ئەو شوانە چاوی بەناسرى کەوت، گوێ: «ئەوه یان مال مالە، ناسر نه ماوه،

یان ناسرە مال مال نه ماوه».

کوردە بانگ دێلێ:

«سوار ئى سوارەکەى چەلەببیە!

دوو کوپى ئامۆزا لە کویتستانى هاتنە کن وەزیری بەتۆکەرییە.

تۆ خولاکەى پیم بلی بزانم، کامەیان ماوه کێهەیان مردییە».

ناسر دەلێ:

«پەزەوان شیتن، ئاقلیان نییە.

دەنیو ویلايتى بەغدایەدا نیوى ناسر و مال مالى نییە،

پێگای کویتستانى بۆ مالە مەزنى بۆ هۆبەى بەکویدا دەچییه؟»

کوردە دەلێ:

«سوارە سوارەکەى چەلەببیە!

ئەتوو بەمن ئالێى قسەى پاستییە؛

کارى ئەنگۆ لەکن ئاغای خۆتان هەموو غەیاڵەتییه.

ئەتوو نازانى، ئەمن کوردە شوانى مەزن باوۆمەرییە!

گراویتی مالّ مالّم ماره کردووه، به کویرایی چاوی ناسرییه:

ئی ناسریش ماره ده که م. به کویرایی چاوی مالّ مالّیه.

پینگای کویتسانی نه وهی له سه ری ده پوی ده چیتته نیو خیلّیه».

ناسر گوتی:

«خولایه! مالّ مالّ شیخه قهت شیخی وا نییه،

نه توو ته ماشای گوو خواردنی کوردیه،

ده لّی گراوی مالّ مالّم ماره کردووه، به کویرایی چاوی ناسرییه،

نه گهر لیتره نه و حیزبایه ی ده کوژم، مه عره که پهیدا ده بن، زووی ناگه مه کنن، ده پوا،

به په لّمی به غدایه دا ناییبیمه وه، له ئاموژن و مام ده بن خه جاله تییه؛

بلا، نه وه ببیتته وه گوئیک بجیتته وه زگم له نه به دییه».

نه وئ پوژئ سیشمه موو بوو، خاتوون ته ورزی و خاتوون نه سمه و خاتوون په روهر

هه رسیکیان هاتنه شیو و کوئ. نه گهر ناسر له ژیرلا هات خاتوون په روهر چاوی پئ که وت،

گوتی:

«خوشکیلی! نه منو بيم به قوریانی سه رییه!

نه من هه وت سالان بووم، نه گهر ناسر و مالّ مالّ، پوویییه،

نه وه سواریک دئ، یان ناسره، یان مالّ مالّی جندییه.

خولاکه ی، خوشکی ته ماشاکه، بزانه م نه و سواره کتییه.

سه و به رگی پویمانه بو خوشی په نگی شارستانی گرتیه.

نه من نایناسم؛ بزانه نه وه هه وه یان هه و نییه».

خاتوون نه سمه و سه ری هه لّیناوه،

ده لّی: «چاوم کویرین نایناسم؛ په نگی شارستانی لئ نراوه».

گوتی: «خوشکئ، وه ره، سه و به ندی بانگ که ی: نه گهر ناسر بن، یا مالّ مالّ بن،

له سه رمان پاده وه ستئ؛ نه گهر نه ویش نه بن نه وه نازانئ، نه مه کچی مه زنین. ده لّی: کیژی

ده کویتسانیان بوون به ندوبایان ده گوت».

خاتوون نه سمه و بانگ دیلّی:

«لاوه، هه رئ لاوه!

بریا نه من سیوئیک بام له سیوی ده دوکانئ

که وتبام له سه ر پئیان، له نواله ی ده کویتسانی،

«ناسر و مال مال له خزمهت وه زيرى به ئيختيار بهاتنايه وه، ئه منيان هه لگرتايه وه به بيتيان كردبام، بياننا بام ده گيرفاني».

خاتون په روهر ده لئ:

«لاوه! بریا ئه من کل و کتلوریک بام، له گيرفاني کوپه لاوان»

«ناسر و مال مال ده خزمهت وه زيرى بهاتنايه وه يه کي چاريکيان بدابامه قمبره ي ده چاوان».

خاتون ته ورزى ده لئ:

«ئهن جوانوولیک بام له خودودان، له وى ده هه دالان،

له وه پابام له سهر پتيان له لانوالان،

ناسر و مال مال له خزمهت وه زيرى هاتبا نه وه بياندا بامه بهر شه قه ي پکيفان، بيانبردمايه هوپه ي مه زنه مالان.

يه کي چاريکيان ده ست ئاويتبامه سهر بژ و يالان،

ئهن منيان له بابم بستاندايه له باتي خهرج و دراو و هه سته ي هوت سالان».

ناسر نه گهر نه و قسه ي بيست ته واوه،

جله وى هه لکيتشا و راست راوه ستاوه،

ناسر جله وى بۆکن نه وان باداوه،

ناسر ده لئ: «بزانم خاتون ته ورزى ميژدى کردوه، يان درويه».

کاکه ناسر بانگ دي لئ:

«خوشکى خاتونئ، وای خاتون ته ورزيبه،

ئهنه دوو براله هه بووين، له واني ده کوپستانيبه؛

ئه و سال هوت ساله له سهر نه نگز بووينه وه گهرميانيبه؛

ئيتستا ده لئن ميژديت کردوه، به کورديکي که لاش دريژى شاره زووريه،

ئيتستا کورده بووه به شوان نه توو بووى به ناسکه بيژيبه.

ئه توو سوپندخوژى قورعانيئى پوژى قيامه تنى جوابت چيبه؟

لاى لايى بۆ کوپى کوردى ده که ي وا ده زانى ناسر و مال مال له دنيايه نه بوون

به يه کجاره کيبه».

خاتون ته ورزى ده گريا، ده لئ:

«بزانه سوچ و تاواني من، مل به کوپئى، چيبه؟

ئەمن بابم بەخەنجەرى لى پادەسا، برالەم بەشىرى پووتىيە،
 «ئەمن كوشتن و مردنم لە خۆم قبوول دەکرد، نەمدەدا وەكىلىيە؛
 بۆيەكەم خۆم لە كوردى مارە كرد، ئەنگۆ ببىنم، نەبىتەو، دىدارى ئاخەرتىيە.
 ناسرە وای ناسرەى جندىيە!»

بەخولات سوپىند دەدەم و بەزاتى پەببىيە
 ئەگەر حەزى ناكەى بمرم، پىم بلئ بەيەكجارەكىيە،
 توخولا، مال مال ماوہ يان مردىيە؟»
 ناسر دەلى:

«خوشكى! خاتوونى! وای خاتوون تەورىزيە!
 لە وەزىرى زياتر كەس لە مال مالى ماقوولتر نىيە،
 ئەما رقى ھەلستاوہ دەلى: «نايەمەوہ كوستانى جارىكى دىيە».
 خاتوون تەورىزى دەلى:

«برالە ناسر بەقوربانى بىم! ھەرچەندى خشل و گوارەى منە بۆى بەرە بەدىارىيە؛
 بەرگى شايانم لە خۆم حەرام كەردووە، خەنەم لەسەرى خۆم نەدىيە؛
 نەچووہە مالە چ كافر و موصلمانى بەبووكىيە،
 خولاكەى، برالە، چارەى من چىيە؟

چلۆن مال مالى دىنيەوہ كوستانى بەيەكجارەكىيە؟
 ئەمن دەزانم مال مال تەماى بەمن نىيە.
 برالە بەسەدەقەى سەرت بىم! بزائە لەوئ ئەو كارەى چلۆن پىك دىنيە».
 ئەگەر ناسر ئەو قسانەى دەبىست تەواوہ،
 دەيگوت: «دەرەنگە ناگەمەوہ بەدواوہ».

خاتوون پەرورەريان دەنارد تەدارەكى بۆ ناسرى دەگرت، دەبەيتاوہ،
 لە پىشى دادەنا، دەيگوت: «برالە! ئەوہ خۆراكى پىيەت، ئەوہش كولتەرى بەشەكرى
 دروس كراوہ؛

خولاكەى ئەوانە بۆ كاك مال مالى بەرە چونكە لە ولاتى غورىيەتە، ھىندەى جەفا بەتور
 داوہ».

ناسر دەلى:
 «خوشكى! دەولەت زىاد و مالى ئاوا».

سوار ده‌بوو پکیتی لڼ ددها، ده‌گه‌پاوه به‌دواوه،
هه‌تا هه‌نده هه‌ندی به‌یانی ناژواوه،
له‌به‌ر خه‌وئ پئی سهرده‌ر نه‌کرد له‌وینده‌رئ بوو پیاوه.
خه‌وی به‌سهردا باری سه‌عاتیکی له‌وئ ماته‌ل ماوه.
هه‌مو! که ته‌ماشای کرد به‌یانی به‌ردا، پوژ هه‌لکشاهه،
پئی ده‌پکیتی دهنه: یا نه‌لله‌می! ده‌یکرد ته‌واوه،
سهره‌ره‌ژیر ده‌هاته خوارئ، بۆ خه‌نده‌قی خه‌لیفه‌ی ده‌گه‌بییه و بوو پیاوه.
ته‌ماشاهه ده‌کا: «مال مال له‌وئ نه‌ماوه،
ماینت شڼ ده‌له‌وه‌پئ هه‌موو، نه‌سپایی لڼ به‌ستراوه.
ده‌لڼ: «قوپم به‌سهری کرا، نه‌مه‌گی حوت سالانم به‌هیچ دراوه».
نه‌گه‌ر وای زانی خۆی له‌ ماینت شڼ خزیدا تیر گریاوه؛
ده‌لڼ: «خولایه! بزانه‌م چم لڼ قه‌وماوه
له‌ خۆم هه‌ژارئ
جا به‌کویدا بپۆمه خوار، له‌ مال مالئ بکه‌م پرسپاری؛
خۆی پووت ده‌کرده‌وه و به‌په‌لمی به‌غدايه‌دا ده‌چووه خوارئ».
دوو ته‌ماشای کرد، نه‌وا کاکه مال مال دياره؛
ژور به‌په‌له ده‌پۆی نه‌وه‌ژاره،
هه‌تا ده‌گه‌بییه مال مال ده‌یگوت: «براله قه‌ت نه‌وه‌ش قه‌ول و قه‌راره؟
نه‌من ده‌نیری کویتانئ، بۆ خۆت به‌په‌لمی به‌غدايه‌دا ده‌چیه خواره؟
نه‌من شکایه‌تت لڼ ده‌که‌م له‌ باره‌گای جه‌باره».
کاکه مال مال ده‌لیته ناسرییه:
«خاتون ته‌وریزی می‌ردی کردوه به‌کوردییه.
جا نه‌م دونیام وه‌لاناوه؛ ناغایه‌تیی کویتانیم بۆ چیه».
ناسر ده‌لڼ:
«مال مال دل‌م سووتاوه،
هینده‌م خه‌م و خه‌فه‌تی تو کیشاوه؛
نه‌من ده‌که‌یه چه‌په‌ر ده‌منیری به‌ولاوه،
خاتون ته‌وریزی فه‌قیر می‌ردی به‌کوردی نه‌کردوه، بوختانه پئی کراوه،

ھەرچەند خىشل و كرمەك و گوارەى خاتون تەۋرىنىيە ھەمووم بۆ توو ھىناۋە،
ئەوسال ھەوت سالاھ چوۋىنە بەغدايە، خاتون تەۋرىنى خەنەى شارانى لىن ھەرام
كراۋە؛

دروپە دەكەن، مېردى بەھىچ كەس نەكردوۋە، ئەۋە لەۋىندەرى؛ لەسەر ئەتوۋ مەحتەل
ماۋە،

برالە مزگىنىيەكى دىم بۆ ھىناۋى: ھەموو كارىكمان تەۋاۋە،
ئەلھەملاى، بابى خاتون تەۋرىنى مردوۋە، مەزن باۋۇمەر نەماۋە.
ئەگەر ھەزى دەكەى قەت مەگەپۇرە بەدۋاۋە».
كاكە مال مال دەلىن بەناسرىيە:
«ناگەپۇمەرە دۋايە جارىكى دىيە.

ئەگەر تەۋرىنىم نەبىن دىناى پوۋىم بۆ چىيە؟»
ناسر دەلىن:

«مال مال وات نەكرد، دەنگم بىن دلپەرە،
وات نەكرد، كاۋ و مرادى لە خۇم بىيىنم، دۇمنان بىكەم كۆپرە.
كاك مال مال، ھەوت سالان لە توو زىاتر دەپۇم سەرىرەژىرە،
ھۆزدىك چاۋى ناسرى، دەبىلا لەپاش مال مالى بىيەۋە كۆپرە».
ئىنجا كاك مال مال دەگەل كاك ناسرى گەپانەۋە بەدۋاۋە، سۋارىۋون و پۇيىنەۋە بۆ
كۆيستانى.

كى بوو لە ناسر و مال مالى بەلەك چاۋە،
ھەتاۋەكو بەيانىان داژۋاۋە

ۋەسەر ۋلاتى كۆيستانى كەۋتن، پۇژ شەبەقى كىشاۋە؛
تەماشايان دەكرد، جوۋتە مىگەلىك لە ھەۋشەى لەۋەپاۋە،
ناسر دەلىتتەۋە مال مالىيە:

«برالە! ئەۋە مەپى مەيە، لاۋازە؛ چونكە ئاغاي نىيە؛
ئەۋەش مەپى مەزن باۋۇمەرىيە، لە بژۋىنى لەۋەپاۋە، ئاۋى خواردۇتتەۋە لە سەرىنچاۋەى
كانىيە.

برالە چى دى بەتوۋ نادەم ئەۋ گەۋرەيىيە،
شەۋ و پۇژىكى بۇخۇم گەۋرە دەبىم، لە پاش شەۋ و پۇژىكى بۇخۇم دىمەۋە بەتۈكەرىيە؛

گوئیکی کوردیم که وتوتوه زگییه».

مال مال دهلئ:

«نمن تۆکرم تا ناخر زه مانئ

ئه ما حه زئ ده کم، نئوی ئاغایه تی له سه ری خۆت دانئ.

ناسر ده لی مال مال!

«نئوی خۆم ئه واکرد به ئاغاله ی پۆمیه .

ئه گهر لئیان پرسسی: بۆ کوئ ده چئ؟ بلئ: له به غدایه دا هاتوو به ئیلچی ده روا بۆ

نئو عروس و ئینگلیسییه .

بزانه ئینشاللا چت بۆ ده کم له کوردیه ا»

سوار ده بوون ئه و جووته سواره،

سه برسه بر، نهرم نهرم، له بۆ کویتستانئ ده هاتنه خواره .

کئ بوو له و جووته سواره ی ته واره،

پهویان ده کانیه که ی خۆیان کرد، بوون پیاوه،

حهوت سال بوو ئیشک ببوو؛ ئه گهر ناسر و مال مال گهینه سه ری جئیه جئ کراوه .

شوانی ناسر و مال مالان هاتن له واره،

دهلئئ: «په بی! میوان به خیرئین سه ی ئه و دوو چاره

ئه و سال حهوت ساله، ده رکئ ئه و کانیه ی به ستراره،

ده سستی منو دامین بئ، ئهنگو خه به ری ناسر و مال مالان ده زانن. کئیه یان مردوو،

کیه ماوه؟»

مال مال ده لی:

«شوانه که ی، جندییه!

ئه و ناسر و مال مالی ئه توو لئیان ده پرسئ له به غدایه م نه دییه .

ئه گهر له وه ی ده پرسئ، نمن تۆکرم، ئه وه ش ئاغاله ی پۆمیه؛

ئه وه ده چیه نئو عروس و ئینگلیسی به ئیلچی گه رییه».

ئینجا ده ستیان ده سترئ ئه و سواره ده کرد، ده یانکرده وه گرییه،

دهلئ: «ئه وه ناسر و مال مالئ؛ ئه دی بۆچ ئه و سال حهوت ساله ئه و کانیه ی ئاوی

نیه؟»

به کیان به یه کیان گوت:

«به خولای! نه وه بۆ مه زن و میرزاغایان ده به مه وه مزگینیه»
مال مال ده لئ:

«حیزاب بۆ ههچ کوئ نه چی؛ نه وه ناسر و مال مال نییه!»
ناسر و مال مالی به لهک چاوه،

نئوی خولایان دهیتا، پێیان ده پکئی ناوه.
ناسر و مال مالی نازداره،

ناسر ئاغالای پۆمیه، مال مال تۆکه ریکی به رقه راره،
بۆ سه ر عیلى مه زن باوۆمه ری ده هاتنه وه خواره؛

ههچ کهسیان، نه ده ناسی هه ر له ماله مه زن باوۆمه ریان ده کرد پرسیاره.
ناسر و مال مال گهینه نئو عیلبیه،

لێیان ده پرسى:

«نه ی پێیوار نه وه کتیه؟»

مال مال ده لئ:

مال خرا نه بوو نه وه ئاغالای پۆمیه،

به ئیلچی گه ری ده چیته نئو عرووس و ئینگلیزییه،

«له ماله مه زن باوۆمه ری ده پرسى، ولاغی چه په رى وه رگریه».

به نئو هۆبهیدا ده هات هه ر سوورپنى سوورپنیه،

هه تا گه ییه ده رکی مه زن باوۆمه ریه،

مه زن باوۆمه ر به پیری وه ده هات و به پێخاوسییه،

ئینجا وه رگه را مه زن باوۆمه ری لئی دا به قه مچیه،

مه زن باوۆمه ر گوئى:

قوربان! سه بریکت بێ، بزائم، حاجه ت چیه».

گوئى: «وه لاغی چه په ریم بۆ بێنه وه؛ نه من ئیلچیم ده پۆمه نئو عرووس و ئینگلیسییه».

گوئى: «ئاغالای پۆمى، پیاویکی بێ فکری؛

ده بێ تاویکی دابه زى، سه بریکی بگری،

هه تا به خێر نه هاری ده که ی، نه منیش ده نێر مه، نئو په وه ی ولاغی چه په ریت بۆ

ده گری».

نه گه ر مه زن باوۆمه ر نه و قسه ی کرد ته واوه،

جَلَهوی ئاغالە ی پۆمیان گرت، کردیان پیاو،
 بردیان پۆیان نا، لەلامێردانی پالی داو؛
 دیارزیو خەوی دەهات، سەرینیان بۆ داناو،
 مەزن باوومەر گوتی:

«تاویکی ویستراعتی بکە، مەتاوھکو ولاغی چەپەرئ دیتەو لەولاو» .
 کەس نەیناسییەو ئەو ناسر و مال مالە، ھەر لەوان وایە ئاغالە ی پۆمیە تەواو .
 مەزن باوومەر چوو نێو مەپئ بەپەوانە،
 ئەگەر پیشکیشی بۆ ئاغالە ی پۆمی بیتی چل شەکی جووت دادانە،
 کوێخادەرکیکی پیش سپیدی بوو ئی پیر و زۆرھانە،
 ئاغالە ی پۆمی گوتی:

«خەوم دئ چۆل بکەن ئێرەکانە»
 ئەو پیاوی پدین سپی ناسی ناسر و مال مالانە،
 چوو پششت چادرئ؛ گوتی: «ئەو خۆیان کردۆتە ئاغالە ی پۆمی ئەو سەگبابانە» .
 جا کە چۆلیان کرد چادر و لامێردانە،
 مال مال دەلئ:

«بلا دەگەل خاتوون تەوریزی بکەم دوو قسانە» .
 مال مال دەلئ:

«خاتوون وای خاتوون تەوریزییە!
 ئەمە دوو برالە ھەبووین لەوانی دە کوێستانییە،
 ئەو ھەوت سالە لەسەر ئەنگو بووین گەرمیانییە،
 ناوھللا، بەقاي ژنان بۆ کەس نەبوو، بۆمەش نییە .
 مێردیت کردوو بەکورديکی کەلاش دريژي شارەزورییە،
 کوردە بوو بەشوان ئەتوو بووی بەناسکەبیژییە،
 بەدەستانت پئ دەپئسن تەشییە،
 بەھوکمت پئ دەکەنەو لایلایە ی کوپی کوردی شارەزورییە،
 وە دەزانی، ناسر و مال مال لەسەر دنیای نییە» .
 خاتوون تەوریزی دەلئ:

«خولاکە ی! بزانه سووچ و تاوانی من چییە؟

ئەمەن بابم لىن پراوەستابوو بەخەنجەرئى، برام بەشیری پرووتییە،
 کوشتن و مردنم قبوڵ دەکردم نەمەداوێ وەکیلییە؛
 بۆیەکەم وەکیلی داوێ، تا دەگەڵ ناسر و مالى مالان نەبێتەوێ دیدار ناخەرتییە،
 دەگەڵ ئەتوو نا، مالى مالى ئەمە دەگەڵ ناسری ئى من و ناسری خوشک و برایەتییە،
 چ بکەم ئەتوو ئەمنت ناوئى، کاری خوڵای پەبیبیە» .
 کە گوئی لى بوو لە پشت چادرئى ئەو پیاوی پدین سپییە،
 دەریەپى هاواری کردە مەزن باوۆمەرییە،
 مەزن باوۆمەر بەلینگدان هات گوئی: «ئەوێ وەخەبەر هاتووێ ئاغالەى پۆمییە؟
 ئەوێ تەماح بوو چل شەکی جووت ددانى بۆ بێنم بەدیارییە» .
 پیاوی پدین سپى دەلئى:
 «مال خرا! ئەوێ ئاغالەى پۆمى نییە،
 ئەوێ ناسر و مالى مالن، ئەوێ دەگەڵ کچى دە توو قسان دەکەن بەدزییە؛
 یەکیان لە مدبەقئى، یەکیان لەودییى چیغییە .
 ئەوێ لێک دەکەنەوێ ناز و ئەرجوو و گلەیییە» .
 بابى ناسر و مالى مالان سەریان دەسوێ ناوێ، دەلئى: «ئێستا دەعوا قەومییە» .
 بەدزى هەموو خەبەریان دا بەیەکییە .
 ئینجا مەزن باوۆمەر لەولاپا هات؛ دەلئى: «ماينيم بۆ بێنن، دەنگ بەدەن لەشکرییە» .
 دەچریکئى، دەلئى:
 «بۆ کەس دیار نییە،
 حیزباب ئەمەن لێرەم لە برسان دەرکردن، ئێستا خۆت لى گۆراوێ خۆت لى کردووم بە
 ئاغالەى پۆمییە؛
 ئێستا، حیزباب واو لى دەکەم پاکانو لە کویتستانى دەردەکەم بەیەکجارەکییە»
 ئاغالەى پۆمى دەلئى:
 «مال مالى ماينى شى خزم بۆ بێنە دەعوا قەومییە» .
 ئەگەر سوار دەبوون ئەو جووتە سوارەکەى پۆمییە،
 مەزن و میوزاغای، بابى ناسر و مالى مالان دەهاتن بەدزییە،
 مەزن ئاغا جلهوى مالى مالى گرتییە،
 دەلئى:

«نه‌گەر حوکمی وه‌زیرت پێیه، ئیستا مه‌زن باوۆمه‌ری ده‌کوژم به‌یه‌کجاره‌کییه».

نه‌گەر نه‌وجار ئا‌غاله‌ی پۆمی ئاوپی ده‌داوه، پاده‌مینی،

مه‌زن ئا‌غا جله‌وی مال مائی گرتووه‌ ده‌یدوینی...

ئا‌غاله‌ی پۆمی پقی هه‌لستا ده‌چریکینی

ده‌لی:

«حیزیاب، نابئ پمبیکم بۆ ده‌ گوله‌کی می‌ردان بسرپوینی».

نه‌گەر مال مال نه‌و قسه‌ی ئا‌غاله‌ی پۆمی بیست ته‌واوه،

پمبیک لی‌ره‌ی بابی خوی داوه،

جله‌وی به‌ردا پۆی هه‌لات به‌لاوه،

مه‌زن باوۆمه‌ری بۆخوی سواربوو، له‌شکری له‌ دوی خوی کیشاوه،

مال مال گه‌یییه ئا‌غاله‌ی پۆمی کوتی: سه‌یرئ نه‌و له‌شکری ب‌لا بگه‌رینه‌وه‌ دواوه.

ناسر ده‌لی:

«مال مائی مال شتواوه!»

نه‌من ده‌ریه‌ند به‌مه‌زن باوۆمه‌ری نیم، نه‌گەر ده‌گه‌لم لئ قه‌وماوه.

نه‌من له‌ کوردی که‌لاش درێژ ئاوسم، گوێلکی کوردی ده‌زگمدا ماوه».

ده‌ستیان به‌ جله‌وی داده‌هێنا به‌سه‌رپه‌و ها‌تنه‌خوارئ له‌ولاوه، گه‌ینه‌ کوردی سئ

جاریان لئ کرد سه‌لاوه،

ده‌لین: «کورد ه‌راسته‌ ده‌لین: گراوی مال مائی له‌ کوردی ماره‌کراوه؟»

کورد ده‌لی:

«نه‌من می‌ردی خاتوون ته‌وریزییه».

ماره‌م کردووه‌ به‌کوێراییی چاوی مال مائییه،

ئێ ناسریش ماره‌ ده‌که‌م به‌یه‌کجاره‌کییه،

سه‌گبابه‌! نه‌توو ب‌رۆ شاری به‌غدايه‌ په‌یدا بکه‌ نانییه،

حیزیاب! به‌ درووغ ها‌تووی، خۆت کردۆته ئا‌غاله‌ی پۆمییه،

نه‌من کورده‌م شوانی مه‌زن باوۆمه‌رییه.

بزانم ئاخ‌ر سوال و جوابت چییه»

نه‌گەر پێی چه‌قاند گۆچانێکی کرده‌ هه‌واله‌ی مال مائییه،

مال مال خوی ده‌به‌ر زگی ماینی شئ خزی ئاویت، کورده‌ له‌ قه‌له‌پووزیدا زینی

شكائىيە،

ناسر پقى ھەلستا زەرگىكى دا لە زارىيە،
 لە پشتى سەرى دەرچوو پوى کرد لە ەرزىيە،
 مال مال زەرگىكى دا لەسەر دللى ئەويش دەرچوو لە پشتىيە،
 ئاغالەى پۆمى جىنپوى بەمال مال دا، ئەتوو ھەقت بەسەر ئەوى چىيە؟
 ئەمن ناسۆرم گەللىك ھەيە لە كوردىيە .
 قەت مەردى ھەك ناسرى نىيە،
 دابەزى دەستى دا خەنجەرى دسك سپىيە،
 سەرى كوردى بېرى ھەك بەرخىيە،
 لىئوى كوردى بېرى گوتى: «خاتوون تەورىزى پى ماچ كوردىيە» .
 دەستى كوردى بېرى گوتى: «پى گرتووە مەكى خاتوون تەورىزىيە» .
 سىرمەسىرمەى كرد ھەك دۆمىيە .
 گوتى: براھە مال مال! بىلا بگەپىننەو ە خزمەت مەزن باوۆمەرييە .
 ئەو ە گەپمان پى دەدەن دەللىن ئەو ە ئاغالەى پۆمى نىيە» .
 ھوكمى ەوزىرەلئەزەمى ەدەرخست بۆ عىللىيە،
 گوتى: «كوپستان ئى منە ھەتا ھەوت پشت پادەبىيە؛
 مەزن باوۆمەر ئەگەر دەنگى ئەكا، ئەمن ئىلاقەى ناكەم بۆ خاترى خاتوون ئەسمەر و
 خاتوون تەورىزىيە» .
 ئەگەر مەزن باوۆمەر وای بىستىيە،
 داىو ە دەنگى لەشكرىيە،
 گوتى: «بىيانكوژن لە ولاتى كوپستانى دەريان دەكەم بەيەكجارەكىيە» .
 ئەگەر ناسر و مال مال ئەو قەسەيان دەبىست تەواو،
 دەستيان دە مەتالان كىشا ھەتا چىشتانى سولتانى خۆيان لە قۆشەنى نەداو،
 لە پاشان پقيان ھەلستا بۆ مەزن باوۆمەرى گەپانەو بەداو،
 چوار تەرەفى مەزن باوۆمەريان دەگرت مۆلتەيان لى نەداو .
 ئەگەر پەمبىكيان لە جگەرى دا كارىگەر بوو ھۆشى نەماو،
 لەسەر ماينيان فرى داو،
 ە ئەولادىيان كەوتن ئاسارىيان براو،

ناسر و مال مال هاتن له ماله مه زن باوومەری بوون پیاوه
 حەوت شەو و حەوت پۆژانیان داووت گرت نانیان بۆ خەلقى داوه .
 مال مال قەت هەڵی نەدەهێنا چاوه ،
 دەڵێ: «ئەو کۆپە ی دەبینم لەمن وایە کۆردە ماوه» .
 ناسر گوتی:

«خولاکە ی! خاتوون تەوریزی ئەو کۆپەم بۆ بێنە واوه»
 سواربوو برێک ماینی شەن خزی گیراوه ،
 پمبێکی لەسەر دای کۆپی خاتوون تەوریزی داوه ؛
 ئەویشی کوشت بریدیان لەکن بابیان دە خاکێ ناوه ،
 خاتوون تەوریزی تۆر گریا ، دەڵێ بووم بۆسۆ و بەدناوه .
 بابیشم چوو ، مالی بلایبوو ، زگم سووتاوه .
 هەزار پەحمەت لە بابی (پەحمان بەکری) ئەو بەندە ی پۆناوه .
 خولا دەوامی (ئیمپراتۆری) بدا ئەگەر (ساحیبی ئالمانی) ناردۆتە ئەو ولاتە ی عیلمی
 کوردی بکا تەواوه .

برایمۆک

برایمۆک کوپی مه لا زیندینی بوو؛ به تۆکه ری هاته کن میرشیخی. میرشیخ و میرحه ج برا بوون. برایمۆک هات خزمه تی کردن هه تا ههوت سالان. له پاشن میرشیخ گول بوو. برایمۆک هه زی له خاتوون په ریخان کرد. خاتوون په ریخان خوشکی میرشیخ و میرحه جی بوو. خاتوون په ریخان گوئی: «برایم! نه توو دهس له میرشیخی هه لئه گره. بیبه هه ره نگهستانی سه ره هه کیمی، ئینشاللا چاکی بکه وه؛ نه من هه ره ئی تۆم». هینای، که ریک و تیریکسی دایه. هه ره چه ندی موخاریجی پئ هه لگیرا، زێری دایه. چادریکی دایه، له سه ره که ری بۆی کرده سیبه ره. هه لی گرت پۆی. سن سالان سوآلی پئ کرد. له پاشن به قسه ی خاتوون په ریخان نه کرد. هه لی گرت برديه نه سه ته مبولن. سالیکی له نه سه ته مبولن بوو. پۆزیکسی سولتان ته شریفی چوو نوێژی جومعه ی. نه خوش زۆر هه بوون؛ سولتان نه نهامی دانن. میرشیخ گوئی: «برایم! نه توو هیج وه ره گره». هیچی وه ره نه گرت. عه رزی سولتانیان کرد:

«نه وه نه خوشه چی نه ویست».

برایم ده لن:

«به قوریانت بم سولتانی کارخان!»

ته مانایه که م بۆ بکه له لای خوآی، له پیغه مبه ری ئاخزه مانن؛

یانه بمرم، یانه خه لاس بیم له ته نگان».

ماشەللا سولتان پوچى وايە:

لە سەر بەرماللى بۆى دەکرد دوعايە،

بۆى لە خولای دەپاراپاوه؛ فاتىحاي دەخوئند بۆ پوچى ھەزەرتى پەسولللايە،

نويۆى جومەيان دەکرد، مەخلووق ھەمووى دەيکرد دەور و دوعايە.

سولتان تەشريفى ھەلستا، دەگەپاوه مالە بۆ دوايە.

دەگەيىيە پاس ميرشېخى؛ ميرشېخ ھاوارى دەکردى.

برايمۆك دەلئى: «ئامانە! ئەو ھەمىنى خولايە،

سولتانى ئەستەمبوولئىيە، تەنگانەيە، شفاعەتەن دەکا، پۆزى قات و بەلایە».

مير دەلئى: «برايمۆك! دامىنى سولتانم بۆ بگرە، دەشقەمى بۆم بکا تکايە».

سولتان ھەرمووى: «برايم! ھەلستە، ھەرە دەرکئى، تا بۆ ميرت بدەمى دەوايە».

برايم ھەپاي کرد دەرکئى سولتانى ئەستەمبوولئى. پاوھستا لەوئى، سولتان ئىلتىقاتى

کرد لە بۆ ميرشېخى ناردە دەوايە.

ميرشېخ ھەرمووى: «برايم خزمەتى توو، بە من چارەى نايە؛

ئاغايەتيم بەچەنگ نەماو دەگەل مالى دنيايە،

لەبەر ميرحەجى برايم، چم لە دەس نايە.

خاتون پەريخان بېنېشكى خۆمە ئەو بە گۆشك و بالەخانە و جئ و مەكانەوھم

دایە».

برايم گوتى: «ئاغاي من خولا خەلاست بکا دەگەل پېغەمبەرى ئاخەرت زەمانى؛

ئىلتىقات دەگەل ئەمن کرد، لە پئى گوزەرانى.

ئەگەر ئەتوو ئەمنت خەلات کردووه، دەبىن سولتانى ئەستەمبوولئى بەو کارەى بزانى».

برايم لە خوشيان دەفەرى دەيگوت:

«مەخسودم حاسل بوو لە کارخانى».

ئەگەر برايم ئەو قسەى لە ميرى دەبيست تەواو،

جئبەجئ ەرزىكى نووسى، مۆرى ميرشېخى پئوھ ناو،

بردىە دەرکئى، بە ئەمىنداریدا؛ بە خزمەت سولتانان گەياند تەواو.

سولتان جئبەجئ جوابى ئەو ەريزەى داو،

بۆى نووسىيەوھ دوو كەليمە: «خولا داويەتئ لئى مارە كراو».

سولتان ھەرمووى: «دوعام بۆ ميرى کرد و لئىم قەبوول كراو».

برایمۆک موژده و مزگینتی بۆ میری هیتاوه:

ئاغای من هەر که سیتیکی بێته ئه و ده رکه ی، ئیمانی هیتاوه.

میر فەرمووی: «برایم ئه من چاوم نابینتی، ئه توو فەرمانی سولتانه بۆ بخوینته وه، بزانه چ نووسراوه؟»

عه رزی کرد: له پووی تۆم قسه پێ ناکرێ ته واوه؛

فهرموویه دوام بۆ میری کردووه؛ لێم قبول کراره.

ئه وی دی نازانه چیه. ته ماشایان کرد پۆمیه ک هات له و لاوه.

برایم گوتی: «قوربانت بێم، پۆمی! ئه و قاقه زه ی بۆ ئاغای من بخوینته وه ته واوه».

پۆمی عه رزی کرد: «ئه وه خاتوون په رخانه به برایمی دراوه».

میری وه ری گرت، ماچی کرد، له سه سه ری خۆی پۆناوه،

ده لێ: برایم ئه لحه مدولیللا مه خسوود و مرادی تووش بوو ته واوه.

سولتانه ئیلتیفاتی ده گه ل کردووی، چ کاریان لێره نه ماوه.

ته داره کی خۆیان لێ نا، گه رانه وه به دواوه.

ساله وه ختیکی ده یاننازاوا، نه یاندی پووی زستان،

به خێر و به سه لامه ت گه ینه وه کوێستان.

ئه گه ر گه ینه وه ولاتی ته واوه،

پۆژێکی له سه رینچاوه ی کانیه چادری بۆ میرشێخی هه لداوه.

چادریان هه لدا؛ ده ستی دا که شکۆلی چووه کن شوانی؛ گوتی: «بپێکم شیر بده یه بۆ نه خۆشه ی، نانمان ئیشکه پێی ناخوڕی».

هیتای بۆی تی گۆشی. که له به ردی له وی بوو، بردی له وی له بهر تاوی داینا. ماریک له

به رده که ی هاته ده ری، شیره که ی دهم پتوه نا، شیره که ی خواردووه. له پاشن ماره که ده

شیره که ی پشاه؛ سه ره خۆ ئه و شیره ده ستی به کولانی کرد. برایم چاوی لی بوو گوتی:

«لێی گه پێ ئه وه ده مرێ، له گۆلم ده بێته وه؛ حه وت ساله ئه من زه حمه تی ده گه ل ئه وه ی

ده کیشم. خۆ من خاتوون په رخانه لێ ماره کراوه، هه ر لێیان ده ستینم».

خواردنه که ی هیتا، ده پێش میری نا. میر خواردی، گوتی: «برایم، حه وت ساله، ئه من

نه خۆشم، قه ت خواردنی وام نه خواردووه». گوتی: «میر تۆشی گیانت بێ!» هه لستا، بۆ

شه وی چووه ئاوه دانییه. حه وتوویکی له وی پۆنیش؛ ئه گه ر سبه عینی ته ماشای کرد میر

هه موو گۆشتی له به ده نی هاتبووه ده ری. پیاوی نارده خزه ت میر هه جی گوتی: «هه موو»

گۆشتى لى بە دەننى بۆۋە؛ ئەمن چى لى بىكەم؟» ئاردى بىست باتمانى پەمبۆى بۆ كېرى. مىرشىخىيان دە نىونا، ھەتا چل شەۋى. پاشى چل شەۋى ھەموو بە دەنى چاك بۆۋە. مىرھەج تە ماشاى براى خۆى كرد؛ لى خۆشىيان ھىئەى داۋەتى بۆ كرد. ھەوت پۆزان ھەلپەپىن، ھەوت شەۋانىش چراخان كرد. ھىئەى سەدقەىكى زۆرى كرد دە پىي خولەى و تەسەدوقى سەرى سولتەنى ئەستەمبولنى. بە گوشادى پۆنىشت؛ ھەتا سالىكى. لى پاشان مىرشىخ ھەلستا چوۋە كوئىستانى؛ برايم لىكن مىرھەجى بەجى ما، ھەتا سالىكى دى؛ زستانيان بەسەردا ھات.

پۆزىكى برايم، چلوۋى زستانى بوو؛ ژوۋانى دەگەل خاتوون پەرىخاننى كرد سەر بەردى كانىيە. خاتوون پەرىخان چوۋە سەر كانىيە، برايمۇكىش كەۋلى بەخۆى دادا چوۋ. دەستى دەستۆى خاتوون پەرىخاننى كرد. لايەكى كەۋلەكەى بۆ پاختى، لايەكى بەسەر ھەلگىشا. باسكى بۆ كەردە سەرىن. دەمى بەدەمىيەۋە نا. برايم و خاتوون پەرىخان خەۋيان لى كەوت. مىرھەج ھەرچەند بانگى كرد: «برايم لى كوئىيە؟» گوتىان: «قورىان ديار نىيە». مىر چوۋە سەر كۆشك و تالاران تە ماشاى قوۋچى قەزەنى كرد، تە ماشاى پەندۆلى زەرزايانى كرد، تە ماشاى سەرى تەشۋىلەى كرد؛ ھىچى ۋەپىش چاۋى نە ھات گوتى:

«خولەى چ بىكەم لى زەمانە؟»

برايم ديار نىيە دەگەلى بىكەم دوو قسانە».

بانگى كەردە ئەۋ ھەموو تۆكەرانە:

سۆراخى برايم بۆ بزەنن، بۆچ ديار نىيە لىرانە؟

ھەلپەتە زىز بوۋە بۆ كىن مىرشىخى پۆيوۋە جا ئەۋا خۆ لىبەر بەفرى دەرنەچى ئەۋ بەستەزمانە»

مىر ئەگەر زىنى خۆى دەداۋە دىنەيەى ئەۋجار ئەۋ بەستەزمانە، ئەگەر تە ماشاى پازى كانىيەى دەكرد، ئەۋ پىكەۋە نووستوون برايمۇك و خاتوون پەرىخانە.

مىردەلنى: «ۋەك بەسەرى من ھات، بەسەرى قەت كەسى نە ھاتى»

مىر پىاۋىكى تە عىن كرد: «برايم بۆ بىئە، بۆ ۋا شىت و ھەرزە دەردە ھاتى؟»

قاسىد ھاتوۋە، دوور بە دوور بانگ دىلنى: «برايم ۋەرە مىر گازت دەكاتى؛

پۆزى پووناكت بچن، شەۋى تارىكت بىن قاتى»

برايم دەلنى: «قاسىد ۋاى برادەرە، مىر دەمكۆزى، دەمىپى، يان لى چاۋ دۆست و

دوژمان دەمداتى خەلاتى؟»

قاسید دەلن: «براله نازانم، نه ده تکوژی، نه ده تپری، نه ده تداتی خه لاتی، نه ده تداتی به راتی».

به سهر شانانیدا ددها که ولکی قاقمی، به سهر پیتیانی ده کرد جووته که وشیکی شامی، به لیوانیه وه دهنا قه ننیکی ماریچ، سه بر سه بر نه رم نه رم به قسه و گو فتوگو ده گه ل قاسیدی بو لای دیوانی میری ده هاتی.

سه لامیکی ده کرد له دیوانی میران. هیندیکی له بهر هه لده ستان به که ولی، هیندیک به سن قه لاتی،

میر ده لن: عه لیکوموسه لام و په حمه توللامی، برایم سهر چاوه ی بابی خۆت به خیر نه هاتی».

ده لن: «میر قوریانت بم، ده مکوژی، ده مپری؛ یا ده مده یه ی خه لاتی؟»

ده لن: «نه ده تکوژم، نه ده تپرم، نه ده تده من خه لاتی.

هه تا ئیستا نه مینی ماله من بووی، ئیستا به خوار و غه یان ده رهاتی».

ده لن: «به قسه ی شه ی تانان ده گه ل نه من لاجه ل ده رهاتی».

میرده لن: «به مانگی کانوون، به و چلووی زستانی، ده بی پۆی، ده رت بکه م له ولاتی».

ده لن: «هه لویشکی خزه ته ی باب و باپیری نه نگو ده که م، قه ت شایه کم نه بووه غه یانه تی».

ده لن: «برایم خۆ من به قسه ی شه ی تانانم ده گه ل نه کردی؛ له پازی کانیه م بوخۆم به چاو نه نگاوتی،

له بو خاتوونیت پاخستبوو لایه کی که ولی، به سهر هه لکیشابوو لای سن قه لاتی،

له لایه کی ده ملیتی شه کر و شه ریه ت و له لای دیکه نوغل و نه باتی،

سمیلی برایمی له سهر کوڵمه ی خاتوون په ریخان بوو، ده تگوت سوونه ی سه ری که سه که،

هه وه لی پایزی فه سلای شه خته ی چوکه له، له سهر شه ت و گۆلی مرادانی ده بزواتی، خشلی خاتوون دهیدا له که مبه ره ی برایمی، ده تگوت: داخولا، نه وه قافله یه، له هه وشار و هه شته رخان و مه کاران ده هاته وه، نه وه خواجه هه سه نی به سه رییه ده نگه زهنگ و قوپی وی بوو، دایگرت مه مله که تی ولاتی.

برایم ده لن: «میر، به قوریانت بم! نه وه به قسه ی شه ی تانان له من گرت قینه،

ئەو خاتون پەریخان نەبوو، ئەو کیزکی حەریریان بوو، بۆخۆم دەگەوزاندینە.
میر بەقوریانت بێ، خۆ پەریخان نەبوو؛ کیزکی دە بۆتیاں بوو بەخوشک و بڕایەتیم
دەست دەئەستۆی کردبوو، لە سوورەتی تۆم، دەواندینە،
پێ بەدەستریکی دەستای دوغاً و سەلام بوو، بەمندا بۆ تووی دەناردینە».
میردەلێ: «بڕایم! حوکمە دەبێ بپۆی لە ولاتی».
بڕایم دەلێ: میر! لە خۆم بێ ئیختیار
لێم بگەرە هەتا نەوۆزێ و بەهاری
ئاغا ئیختیاریان بۆ تۆکەری نییە، ئینجا بۆخۆم سەرەخۆم دەکەم چاری.
دژمنم زۆن، بۆ ولاتی بابی خۆم دەچمەوێ خوار».
میر دەلێ: «بڕایم حوکمە دەبێ بپۆی لێرەکانە.
تۆکەریکی ئەمێن بووی ئیستا بووی غەیانە،
لەکن هیچ کەسی نەتەماوێ مەتەنە».
دەلێ: «میر، بۆ خاتری خولای لێم گەرە ئەو زستانە».
میر دەلێ: «حوکمە دەرت دەکەم نابێ بێنی لێرەکانە».
دەلێ: «میر بەقوریانت بێ! دەتتێرمە تەکیە سەید و مەلانە».
میردەلێ: «حوکمە دەرت دەکەم لە ولاتی؛
پیاویکی بێ حقووق و بێ فەراساتی.
ئەگەر هاتیە کن ئەمن، لە سەرت بوو کلاویکی چوار گۆچک، دە پێتدابوو کە لاشیکی
دۆمان، دەملتا بوو کە پکێکی کورداتی،
ئێستا قایل نەبووی بەکەولێ، حەوتوو بە حەوتوو دەبەخشی سێ قەلاتی،
هێشتا بەوێ رازی نەبووی، بەخوار و غەیان دەرھاتی».
دەلێ: «میر، بەقوریانت بێ! خۆ نانی ئاغایان لە بۆ تۆکەران مەنتیان نینە،
ھەر نانی خۆت بەفکرە، ئەمەگی تۆکەری قەلەندەرت بەفکر نینە.
ئەتوو گولێک بووی لەوانی نەفرینە،
حەوت سالانم سوال بۆ کردی، سێبەرم بۆ دەکردی لە گۆی کەری شینە؛
بەوێش قایل نەبووم، بێرەمە ئەستەمبوولێ خەزمت سولتانی ئەمێنە،
دەچوو مەکن شوان و گاوانان دە قاپێلکی کیسە لاند، چۆرەچۆرە شیرم بۆ توو
دەهێنا،

ئێستا دەلێتی: دەرت دەکەم بە دل و یەقینە.

میر، بە قوربانت بێ، ئەگەر یەقین دەرم دەکەوێ لە ولاتی، بسکی خاتوونێ بە من بمیێ
بە ئاوریشمی دووکانان، کە لە پەواندزێ کوپە بە زازان بە تەنافیان پادەنگاوتی.

میرا هەنیهی خاتوونێ بە من بمیێ، بە مانگی چارده و پازده؛ هەزار و هەوسەد
مەلایکەتی جلە و کێشە، لە پووی پاک و ناپاکی دەرده هاتی.

میر چاوی خاتوونێ بە من بمیێ بەو ئەستێرە گەلاوێژی دە سێ پاری نیو هەشەویدا لە
هەوشار و عەجەم و موغە دەمان هەلده هاتی.

دەمی خاتوونێ بە من بمیێ بەو فینجانی فەخفوری، کوپە بە بان سەبرکە سەبرکە
نەرم نەرم بە پەنجەیی موبارەکان دەگرت لێویان لێ دەبزاوتی؛

گەردنی خاتوونێ بە من بمیێ بەو ماینی شێ کەحلان، کە سوارچاکان سووچی پکێفیان
پێ نیشانان لە پملی بەغدا یە لەدووی پۆلی کارمامزانان دەبزاوتی.

بەژنی خاتوونێ بە من بمیێ بە داری حودێ، کوپە موغەدی بە خەنجەری نێرگزی دەبان
بۆ دیرەگی خێوەتی هەلپەرتاوتی.

سینگی خاتوونێ بە من بمیێ بەو قاقەزی مەرجانی، ئەگەر مەلای گەورە لێی دەدەن
خەتی، کوپە فەقییان قەلەمێ ئەنگاوتی.

میرا بە قوربانت بێ، حەیفی ئەوم ناکوژێ، ئەگەر دەرم دەکەوێ لە ولاتی،
بەو حەیفانەوه مردووم، ئەگەر چاوی خاتوون پەریخانێ لە برایمە پەبەنەیی دەبنەوه
قاتی».

میرگوتی: «تەدارەکی بۆ بگڕین دەری بکەین». چون کالە و گۆریهکیان بۆ هێنا؛
میرگوتی: «چلۆن هاتوو، دەبێ واش بپوا». چون کە پکێکی سەپیان بۆ هێنا.
کلاوێکی چوار گوێچکیان بۆ هێنا، توورەکی نانیا بۆ هێنا. هەتا ئەو تەدارەکیان لە
مالێ میری گرت، خاتوون پەریخان پیاوێکی بانگ کردبوو؛ هەر تەدارەکی میر بۆ برایمی
گوتبوو، خاتوون پەریخانیش لێرە بۆ پیاوێکی ئەو تەدارەکی گرت. میرگوتی: «برایم
بفرموو، بپۆ». برایم دەگری، گوتی: «وای لە خۆم بێ سەلایە!

ئەمەگی دنیا یەم چوو بەزایە؛

بەفر هێن ژۆرە، دەرنایەم لە پێگایە،

میرا حەقی من و توو بمیێ بۆ ئەوی پۆژێ، کە خولای دیوانێ دەگری لەسەر بەردی
سەخرەتولایە.

نیستا ئەمن چلۆن وە دەریکەوم؟ بۆ هیچ شاران ناچن پێگایە .
 وەرە، میر بمکوژە؛ چاترە گەردنت ببێ خۆش و نازایە
 نەوێک گورگ و جانەوەر بمخۆن لە سەحرایە،
 بەس نییە ئەگەر ئەتوو بمکوژی ئەمەگم ناچن بەزایە؟
 ئەگەر ئەمن وە چۆلییە کەوم، دەرناکەم هیچ پێگایە،
 میر، ئەودەمی هەر ئەتوو پێی دەبی پووسیایە» .

دەلێ: «برایم! حوکمە نابێ بمینی؛ بۆ کن میرشیخی بپۆ، بەمنت چارە نایە» .
 برایم دەلێ: «میر، شکایەتی خولات لێ دەکەم دەگەڵ ئێ حەزەرەتی پەسوللایە» .
 خاتوون پەریخان پیاویکی تەدارەک بۆ گرتبوو لە چەشنی برایمی . پیلی برایمیان گرت .
 بپوا . برایم گوتی: «ئاغا! بۆ خاتری خولای کەسم دەگەڵ نەیه؛ تۆرم خزمەت کردوو،
 خەلقم پێ دەکەن»

پەردەیان بۆ هەلگرت، پیلی برایمیان گرت، وە دەریان نا . خاتوون پەریخان لە پشت
 پەردە پیاو سەتاپوو، پیلی برایمی گرت، پیاوێکە ی بە پێ کرد . برایمی برد شار دیووە
 جوانو ئەسپێکی بۆ لە کن میرشیخی هاتبوو . هێنای، سێ پۆزان ئەو جوانو ئەسپە ی
 ئاوەنداد، هەر کا و جۆ و وێنجە ی دایە؛ تەدارکیکی چاکی گرت بۆ سبەحەینێ بۆ برایمی .
 سبەحەینێ بە یانی جوانووەکە ی زین کرد، لولینێکی ئاوەگرم هێنا . بە زینی داگرد، برایمی
 سوارکرد ئاوی بەرکیفی داگرد .

خاتوون پەریخان دەلێ:

«برایم، ئەگەر حەقە، ئەگەر ناحەقە،

ئەگەر دەمزانی کاکەم دەرت بکا بەموتلەقا،

دەچوو مە یەختەخانی ماله بابم، بۆم دەردەهێنان جوانۆلێکی نەوزین لەوانی سم
 بەتەبەقە،

هاوارم دەکردە ئەو خالەقە،

نەوێکو سەرمای زستانێ لەو پێگایە بتکا رەقە .

برایم! ئەگەر دەمزانی هەر میوانی،

نەمدەیهشت خزمەتی برای من بکە ی بچیه ئەستەمبولێ خزمەت سولتانی،

دەچوو مە ماله بابم بۆم هەلده گرتی بەرگیکی پۆمیانی،

دەچوو مە یەختەخانە ی ماله بابم، بۆم دەردەهێنای حدودێکی بێ نیشانی،

له كه حله كانى عه ره بستانى،

سوارم ده كردى هيچ كه س نه زانى.

برايم! نينجا برؤ، به ختى منى بابان ويژانى

دوازده نيمام ناگايان لى بن، ده گه ل غه وسى گيلانى،

برايم له كنم زستانى سه خته، به ساغ و سه لامه تى ناگه يه مه كانى.

مردن بؤ تۆيه، خه م بؤ منى مال ويژانى.

ناچيه چ گورخانان، كه س به مه سكه نيت نازانى.»

كئ بوو له خاتوون په ريخان و برايمى كؤلاه،

بانگيكي خوشيان لى داوه،

برايم بؤ مالى ميرشېخى پؤيى، خاتوون به خه مگينى گه پاوه.

برايم ده پؤيى، له سه زمان زمانى شكاه.

برايم ده لى: «پييه سه رده ر ناكهم، له خؤم مال ويژانى!

ئه من نازانم، نه بؤ گه رميئن ده چم، نه بؤ كويستانى.

خؤم ده سپيتم به خولاي و به پيغه مبه رى ئاخري زه مانى.»

جوانووى برايم به له ده، بؤ مالى ميرشېخى بهوا به ولاوه،

سئ شه و پؤژ هر كا و جؤى خوارده وه، ئاو نه دراوه،

له تينووان هيلكه، هر خؤى بؤ كانيه كوتاه،

هه تا نويزى شيوان داغل به كانيه بوو، خؤى تئ ئاويت؛ هيئدى ئاو خوارده وه، چوار

چهنگوله پاوه ستاوه،

برايم بن زمانه هه لى نايه ن شتاقه چاوه.

جوانوو ده كانيه دا له وؤراوه.

ئه گه ر جوانوو ته ماشاى كرد شه و كه مى ماوه.

ميرشېخ سئ ژنى بوو، شه وئ خه ونى دى، ئه گه ر نوست. له خه وئ راپه پى؛ به ژنى

كه وده رى گوت: «خه ونم به برايمه وه ديوه؛ برايم زؤر شسلووخه. داخولا ميرحه ج، ده گه لى

خراپه؛ چ گيچه ليكي به سه ريئى.»

مير خه وى لى كه وته وه، جوانووه كه سه رمای بوو ده ئاويدا. جوانووكه ئه گه ر ته ماشاى

كرد، چوار ته ره فى كانيه كه به فر بوو، خؤى فره ئ دا. برايم كه وت ده نئو ئاوي، سه رى

له سه ر به فره ئ بوو، جوانووكه چوو ده سه سارى ميريه وه. مير ديسان برايمى ده خه وئ هات.

ژنى گەورەى پاست كردهوه، گوتى: «هەر برايم دە خەوئ دئ. برايم شلووخه، بانگى كوێخادهركى كه، تەماشای پێى كانییه بکا، بزانی ههست و خوست نییه له لای كانییه خوماوێه». كوێخادهرك چوو، تەماشای كرد. جوانووێك دهحه ساریدایه؛ هەرچهندی دهورى دا بۆى نهگیرا. هاواری هێنا بۆ میرى، گوتى: «میرا قوربان، له پێى كانییه ههچ دیار نییه. ئەما جوانووێك به زینهوه دهحه ساریدا ناگیرئ، نهشمناسییه».

خانم دهلئ:

«وه لّاهى! پیاوی گهوره ئیختیاری بۆ كهس نییه

ئوه جوانووى برايمى مه لا زیندینانه، میرحهجه گوله دهري کردییه.

ئوه بۆ ئێره هاتوه به هومیدییه،

له پێیه سه رمایێ بردووێه به بێ كهسییه،

خولاكەى، میرا ههتا پازى كانییه بچین، بزانی، ههچ پۆشویى دیار نییه؟»

كئ بوو له خانم و میرى تهواوه،

ملیان له پێى كانیه ناوه،

دهچونه كانیه تەماشادەكەن، پەشایییهك دە كانیه دا مهحتەل ماوه، نهیانوێرا بچنه سهرى خانم و میرى تهواوه.

هاواریان دهئارده نۆكه ران، له مهخلووقیان دهگێراوه.

مهخلووقیان به سهروهریوو، خانم ناردى چرا و فانزسى هێناوه.

تهماشایان دهكرد، ئوه برايمه لهوئ مهحتەل ماوه.

خانم دهلئ: «دیوته ئوه عهوهزى ئەمهگى برايمت داوه؟

ئوه خزمه تکارهكەى تۆیه، حەوت سالانى ئەتوو به كەرى گێراوه،

ئێستا به قینی توو به چلووى زستانى له كن میرحهجه گولهى دهركراوه،

خولاكەى! بلا هەلئى گرین، بیبهینهوه بزانی مردوو یانه ماوه.

میر گوتى: «وهرن هەلئى گرین». خانم گوتى: «تەماشای میرى چەند ناتەواوه!

وهه، یا به كۆلى منى داده یا بۆخۆت هەلئى گره؛ ئوهه گەلێكى ئەمهگى كێشاوه».

میر هەلئى گرت هەتا دەتوانئ،

گەلێك ماندوووو خانم دهزانی؛

دهلئ: «برايم له سهروتهووم لئ برا پێى گوزهرانى،

خانم به ئامیزئى هەلئى گرت تا برديه بالەخانى،

خانم ده‌لن: «نئیستا ده‌بین چه‌مامی ژنانی بۆ بکه‌ین». میر گوتی:

«نه‌چاوان، هرچی بۆی چاکه وای بۆ بکه». هینای، برایمیان پووت کرده‌وه،

لیره‌یان دریز کرد؛ هرستی ژنی میری هاتن، پووتیان کردووه پووت: یه‌کیان له‌به‌ره‌وه
پیوه‌نا، یه‌کیش له‌پشته‌وه‌یان پیوه‌نا، ئه‌وی دیکه‌شیان له‌سه‌ر دریز کرد. هتا سه‌حات و
نیویکی. برایم ده‌نیو ژنه‌کاندا ئاره‌قه‌ی کرد.

که چاوی مه‌لینا به‌سته‌زمانه،

ده‌لن: «خولایه! ئه‌وه چه‌مامی ژنانه،

ئه‌من دوین له‌گهرمیتین بووم له‌کن خاتوون په‌ریخانی؛ نئیستا چ ده‌که‌م لیره‌کانه؟

ئه‌گهر میر پیتی بزانی ئه‌من چ بکه‌م له‌خه‌جاله‌تییانه؟»

ئه‌گهر ژنی گهره‌ی میری وا ده‌بینن

بانگ ده‌کا: «میرا برایم چاکه؛ مه‌کیشه خه‌م و نسرين».

ئه‌گهر خانم واده‌زانی ته‌واوه،

ژنه‌کانی بردن به‌ولاره،

برایم به‌تاقی ته‌نن ده‌جیدا ماوه.

ده‌لن: «خه‌جاله‌تم، خولایه! چم لن قه‌وماوه!»

ژنه‌کانی دی هه‌لستان، موژده‌یان بۆ میری هیناوه:

سوحه‌تیاں ده‌گه‌ل میری کرد: «میر چه‌مامی ژنان وایه، مردووی پښ زیندووکراوه».

خانمی گهره هه‌لستا، ده‌ستیکێ به‌رگی میری بۆ برایمی هیناوه؛

ده‌به‌ر برایمۆکی کرد؛ برایم له‌جیتی خۆی هه‌لستاوه

چۆوه له‌میری کرد سه‌لاوه.

میر یه‌ک پښ له‌به‌ری بلن‌دبوو، ده‌ستی ده‌ستۆی کرد، ماچی کردن هه‌رتک چاوه،

برایمی له‌که‌ن خۆی پۆنا،

ده‌لن: «ده‌گه‌ل میرچه‌جی چت لن قه‌وماوه؟

میرچه‌ج بۆچ ئه‌تووی کردۆته خه‌م؛ خولا خاتوون په‌ریخانی به‌توو داوه».

هه‌رچه‌ندی کره‌مک و گواره و موژ و ئه‌نگوستیله‌ی خاتوون په‌ریخانیه هه‌مووی ده‌گه‌ل

خۆی هیناوه.

خانم هه‌لی گرت، نه‌یشت، میر ئه‌وانه‌ی بکه‌وێ به‌چاوه.

چه‌ند شه‌و و پۆژان برایمی له‌کنه‌ خۆی داناوه،

ده‌لی: «پئی کویتستانئ بیت‌وه، ده‌نیرم خاتوون پهریخان بیننه نیره، ده‌تانکه‌م به بووک و زاوا».

که برابیم نه و قسه‌ی میری بیست ته‌واوه،
شه‌وئ هه‌تا پۆژ، سه‌وه‌تیک‌ی پیداکردبوو، گل و پینی بۆ قه‌ندیلی مامه‌کۆییان
کیت‌شاهه.

پۆژیک‌ی گوتی: «میرا به‌قوربانت بـم سه‌ری کویتستانان په‌شبه‌له‌ک بوو به‌فر له‌هیچ
کوئ نه‌ماوه».

خانم پینکه‌نی، گوتی: «میر ته‌ماشای برابیمی که، هیشتا نیوه‌ی زستانئ نه‌بووه؛ شه‌وئ
هه‌تا پۆژ نه‌و قه‌قیره‌ گلی به‌کۆلی کیت‌شاهه.

نه‌و زه‌حه‌مه‌ته‌شی هه‌روه‌ک خزمه‌تی تۆیه‌ نه‌گه‌ر نه‌تویی ده‌ کووچه و کۆلاناں گیت‌پاوه.
میر نابئ چ کاران بکه‌ی، هه‌تا کاری برابیمۆکی ده‌که‌ی ته‌واوه».

میر هه‌لی گرت قاقه‌زیک‌ی نووسی بۆ میرحه‌جی: «براله! به‌سه‌ری من برابیمی بئ
که‌یف نه‌که‌ی، زۆر نه‌مانتت بئ په‌کی نه‌خه‌ی له‌سه‌ر مالی دنیا‌یه، نه‌مما کاریک‌ی زۆر
گه‌وره‌ هاتوته‌ به‌ئ. سولتانی نه‌سته‌مبوولئ ده‌سه‌ری کردووم بۆ فهرشیک‌ی؛ سه‌د که‌سم
هیناوه، که‌س باشاری ناکا، به‌که‌س ناکرئ. نه‌گه‌ر خاتوون پهریخانئ نه‌نیری هه‌رتکمان
ده‌خنکینن؛ هه‌ر وه‌زعیکی ده‌که‌ی خاتوون پهریخانئ بنییره. نه‌مما به‌خاتری نه‌من زۆر
نیگاداشتی برابیمی بکه، نه‌مانه‌تی منه‌ له‌کن نه‌تووم داناوه».

نه‌گه‌ر ئیتلجی نه‌و قاقه‌زه‌ی برد بۆ میرحه‌جی خویندراوه،

میرحه‌ج گوشادی لئ پیدابوو گوتی: «لئی گه‌ره، برابیم نه‌ماوه».

ده‌سه‌ری خاتوون پهریخانئیی کرد: «ته‌داره‌کی خۆی بگه‌ره، سه‌فه‌ری له‌به‌ره، کاکم
خرابی لئ قه‌وماوه».

خاتوون پهریخان ده‌لئ: «به‌خولای نه‌من ناچم به‌ولاهه».

میرحه‌ج ده‌لئ: بیانوان نه‌بینئ، لیم نه‌گرئ مانی؛

ده‌بن بپوا سبه‌یانئ».

ته‌داره‌کیان گرت ته‌واوه،

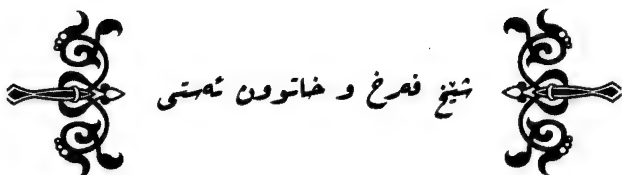
خاتوون پهریخانان ده‌ زه‌مبیلان ناوه، ئاویتیانه‌ شانی خویان، پریان کیت‌شاهه.

گوتی: میرحه‌ج! براله! ده‌ولت زیاد و مالی ئاوا»

هه‌تاوه‌کو ئیوارئییان کیت‌شا، ئیوارئ داغیل به‌کانیه‌ خومارۆیه‌ کراوه،

مرگینى به میرشیخی دراوه .
میرشیخ له جیتی خۆی مه‌لستاوه
ناردی ده‌هۆل و زوێنای هیناوه
لۆتى و په‌قاس دروس کراوه
ساز و چه‌قه‌نه‌ی لى داوه
داوه‌تیکى خوش گێپراوه
حه‌وت پۆژان بوو ته‌واوه
مه‌لا و فه‌قییان هیناوه
ئه‌وانیش پاک قۆلیان کێشاوه
کاری هه‌رتکیان بوو ته‌واوه
موباره‌ک بى بووک و زاوا
(په‌حمان) به‌کر پراوه‌ستاوه
ئه‌و به‌یته‌ی کردووه ته‌واوه
له‌نێو کوردی زۆر به‌ناوه
له‌سابلاغى دانراوه
حوکمی خاریچه‌گه‌ری به‌وی دراوه
ئه‌له‌مه‌لای کارمان ته‌واوه

ځاتوون نهستی کچی مام غه لټفه په . فەرځ کوږی مامادیه . هه رتکیان ناموزان، بابیان
برایه . فەرځ ده زگی دایکیدا بوو، دایکی ژان و برکی هاتن . نه گه به خیر مندالې بیی،
ناردیان ژنه سید و مهلا هاتن، ناردیان ژنی وه کیل و وه زیری هاتن . سئ خوشک بوون،
نازئ و نازدار و ځاتوون نهستی . مامادی دوازه کوږی بوو؛ هر دوازه دی مردبوو . گوئی:
«خولایه! نه و جار فرزندیکم بده په، یا نیر بئ، یا مئ بئ» . خولوهندی عالمی فەرخی دا
به مامادی . نه گه ده وریان گرت مامانچی، فەرځ ده زگی دایکیدا بوو . حه زی له ځاتوون
نهستی کرد . ځاتوون نهستی بوخوی نهیده زانی .

فەرځ ده زگی دایکیدا بانگ ده کا؛ ده لی:

نیلامی یا! فەرځم لئ ده بوو به په که؛

شوکرانه م به توو، نه ی فله که

خه لقه تی ده کردن ده ست و چار و پی و به له که .

مه خسوود و مرادم هه رتک چاوی به له که .

نیلامی! یا فەرځم لئ ده بوو به دوو

خولایه شوکرانه وه بهر نه توو

خه لقه تی ده کردن ده ست و پی و به له ک و پوه .

مەخسۇد و مرادم ھەرتەك چاوى دە ئوۋە .
 ئىلاھى! فەرخم لىن دەبوۋ بە سىيە
 شوكرەم بەتوۋ ئەي خولئىيە،
 خەلقەتى دەكرد دەست و زار و پىيە .
 مەخسۇد و مرادم لە ھۆرتەك چاوى خاتوۋن ئەستىيە .
 ئىلاھى! فەرخ دەبوۋ بە چوارە؛
 شوكرەم بەتوۋ ئەي جەبارە!
 خولئى خەلقەت دەكرد ھەموو ئاكارە .
 مەخسۇد و مرادم لە ھەرتەك چاوى دەبەخومارە .
 ئىلاھى! فەرخ دەبوۋ بە پىنجە
 خاتوۋن ئاويان لە كانىيان ھەلدېنجا
 كۆزە دەبوۋ بە زىپ، كانى دەبوۋنەۋە بەگەنجە .
 ئىلاھى! فەرخ دەبوۋ بە شەشە؛
 ھاۋارم ۋەبەر توۋ، ئەي ەرشە!
 خولئى دروس دەكردن ھەموو ئاكار و لەشە .
 مەخسۇد و مرادم لە ھەرتەك چاوى دە پەشە .
 ئىلاھى! فەرخ دەبوۋ بە ھەۋتە
 مەلەكان لە ئاسمانى ھەۋتەمىنيان پاۋ تىن دەكەۋتە؛
 خولئى دەيناردە سەر ئۆمەتىن مەلەكولمەۋتە .
 ئىلاھى فەرخ دەبوۋ بە ھەشتە
 مەلەكان لە ئاسمانىييان پەشتاۋپەشتە،
 خولئى لە شەرافەتى پېغەمبەرى دروستى دەكرد دۆزەق و بەھەشتە .
 ئەگەر ئۆ مانگ و ئۆ پۆژ تەۋاۋ دەبوۋ بە دىل و بەجانە،
 فەرخ دەھاتە پەۋ بەدەستەۋە دەست لەسەر پەۋانە،
 لە خەزىنەي خەلاس دەبوۋ دەيانگرت مامانە،
 فەرخيان پادەگرت لەسەر ھەردەك دەستانە،
 نىۋوكى فەرخيان بېرى بەكلىخى دەبانە،
 توندىيان دەپىچاۋە بەدەستانە،

له سر بنی بیژنګیان داده نا بویان ده کرد چراخانه .

نو ژنه وزیر و وه کیله به دزی ده کن قسانه ،

ده لېن: «نوه یا ږمووزنه ، یانه شه یثانه ،

مزګینی بهرن بۆ مام غه لیفانه»

نوی پیرژن و سرسپییه ،

ته گبیرئ ده کن له نه به دییه ،

بلا بۆ شاره کی داودییه بهرین مزګینییه ،

هیندیک له کن دایکی فهرخو له ی به جئ دهمان به کیشکچییه ،

ده لېن: «خوشکن چاومان نابینئ به و شه وی بلا نه مه پړنیشتن له کن نوه ییه» .

فهرخ ده لېن: «هرچی پیره له کن دایکم به جئ ده مینئ ، هرچی جوانه ، به قه وه ته ،

ده چته شاری داودییه ی ده ستینئ مزګینییه» .

هیچ ناده ن به و قیرانه ی کیشکچییه ،

فهرخ ده لېن: «نوی پیرژن و مامانچی و سرسپییه ،

هیندیک کیشکچی بن ، هیندیک بهرن مزګینییه ،

نورو ده دهنئ کم نییه ،

نګر هیناتانه وه هه مووتان لن به ش ده کم به برایه تییه ،

هرکس پوولئکی بدزئ به حقه ی نو خولایه ی په بییه ،

سهری ده تاشم ، سواری کهرئ ده کم ، بیرونی ده کم له شاری داودییه» .

نوهانه گوتیان: «نامانه وه ئو شه یثان و ږمووزنه نابوومان ده با» .

هه موو گه پانه وه له پاشئ گوتیان: ده چین گه لئکی ده ستینن هیچ غه یانه تی ناکه یین

ده بییه نه وه» . فهرخ بانگ ده کا:

«نوی پیرژن ، نوی مامانچی ده موخته بهرن!

هه موو له دهره وه ی من و ئی دایکم پاره ستان ده لئلی له نګرن .

مزګینی بګه یه تنه دیوانئ ، بۆ مام غه لیفه ی و بۆ بابم بهرن»

مامانچی و قهره واش له کاری خولای ته عجب ده مانه ،

ده لېن: «یا په بی به په حقه تی توو شوکرانه!

نوه مه علومه یان ږمووزنه ، یان شه یثانه ،

ده نا قه ت بووه مندالی یه ک ساحه ته ده زگی دایکیدا بکا قسانه

بَلَا مَزْكِتَيْنِ بِرَفِئَتِي بُو دِيوَانِي كِه وَرِه و گِرَانِه .

ئِه وَرِه قَهْره و اش و سَهْرَسِپِيه

دِه بُوون به تِه تِه ر و ئِيْلْجِيه

دِه كِه پَان دِه كُوچِه و كُوْلَانِي شَارِي دَاوِدِيه

لِه دِيوَانِي دِه چُوونِه پِيَش دِه يَانْدَا مَزْكِتِيه

ئِه كِه ر مَام غَه لَيْفِه ئِه و قَسَه ي دِه بِيَسْت تِه وَاوِه ،

شُو كِرَانِه ي دِه بَزَارْد سَه لَاوَاتِي لِي دِه دَاوِه ،

گوتِي : « خِه بَرِي بَرِن به مَامَادِي كَاكَم تِه وَاوِه ،

بُو وَي تَا قَانِه يِه زَكِي سُووَتَاوِه » .

مَزْكِتِييان دَا به مَامَادِي به يِه كَجَارِي ،

دِه لِي : « يَا رَه بِي زُوْر شُو كَر به كِه وَرِه يِي جِه بَارِي ؛

بَابِه چُو لِه مَن دِه وِي هُو وُه تَا مَام غَه لَيْفِه ي كِه وَرِه ي شَارِي » .

ئِه كِه ر مَام غَه لَيْفِه تِي دِه كِه يَه نَن ،

دِه لِي : « سَهِيد و مَه لَا و مِيرْزَا و فَهَقِي بَجِن لِه سَهْر كُوپِي مَامَادِي بَخُوِيَن

جَا سَبْحِه يِي وَرِه نَوِه جَا سَهْرُو خَه لَاتِي كِه وَرِه م لِي بَسْتِيَن

شِه يَتَان دِه چُووِه كِن مَام غَه لَيْفِه ي به يِه كَجَارِه كِيِه :

« قُوْرِيَان كَارِي كِي كِه وَرِه قَهْرِه وَاوِه ئِه تُوو نِه تَرَانِيِه

هَاتُوونِه كِن ئِه مَن قَهْرِه و اش و مَامَانْجِيِه ،

دِه لِي : كُوپِي مَامَادِي رَهْمُوْرَا تِه قَهْت شِه يَتَانِي وَا نِيِه

نِيُوِي لِه خُوِي نَاوِه فَهْرَخُوْلَه ، نَاغَا ي شَارِي دَاوِدِيِه

دِه لِي مَهْخَسُوود و مَرَادِي شَم خَاتُوون ئِه سَتِيِه » .

مَام غَه لَيْفِه به و قَسِه جِه رَكِي سُووَتَاوِه

دِه لِي : « سَبْحِه يَنِي جَوَاب دِه كِه رَمِيَنِي بَكِه رِي لِه ئِه سَتِه مَبُوْلِي بِيِي بَلَاوِه ،

سُوْلَتَان پِي بَزَانِي پَاكَمَان دِه خَنَكِيَتِي تِه خَت و تَارَا جَمَان دِه كَا تِه وَاوِه ،

دِه لِي : « ئِه وَه بَنِه چِه كِه فَاسَقِن بُوِيِه ئِه وَه يَان وَه پُووي زِه مِيَنِي نَاوِه » .

بَانَكِي كِرْدِه سِي دَزَان گوتِي :

ئِه نَكُو ئِه وَه ي بَدَزَن لِه سَهِيد و مَه لَا يَان تِه وَاوِه .

فِرْطِي دِه نِه تِه وِيلِه ي كِه ل و گَامِي شَان ، ئِيَسْتِرَان پِيِي لِي دِه نِيَن دِه يَكِن بَلَاوِه ،

سبحه نینی ده گه ل پرخن ده پریژن جواب ده خه لقی ده گه پئی ده لئین: «شه یان و پموونن بوو مه فح کراوه».

ئو سنی دزانه ده هاتن خزمه تی مه لا و فه قیانیان ده کورد، بۆیان ده هینان فه ننه و ناوه،

هه تا نیوه شه وی خزمه تیان کرد، نیوه شه وی چرا کوژاوه،

ئو فه قن و مه لایه پاک بوون بآوه،

ئو دزانه فه رخیان هه لگرت به دهستی یه کدییان داوه،

بۆ ته ویله ی که ل و گامیشانیان فه ئی داوه،

مه لایکه تان فه رخیان هه لگرت کیشکیان له ده ره وه ی کیشا له سه ر به ردیکی مه پمه ریان

بۆناوه،

هه رچه ند که ر و بارگینه سه ریان به سه ردا گرتوه له ده ره وه ی پاوه ستاوه،

فه رخ ده لئ: دایکی به هه ویای کیشکچییان ناگای له من بپاوه،

فه رخ بانگ ده کا: «دایه گیان وای گیانه!

به پهمه تی خو لای ده بژیژم شوکرانه

چلۆنت به ره لدا کردم به هیوای کیشکچییه،

تو مانگ و تو پۆژان هه لت گرتم به بهر و پشتانه،

هیچ برازا نابن به مامی بکا متعانه».

دایه گیان هیژی جه رگم چرای چاوانم!

«ئه توو نه تزانیه به فه رموده ی مام؟ مه یته ری که ر و بارگین و ئیسترانم».

که دایکی ئو قسه ی ده بیست ته واوه،

چه پۆکی به سه ر خویدا داوه،

ده لئ: خانم خرابووم کوپه که م نه ماوه،

هه لستا، چرا هه لکراوه،

هه ر چه ندی په نجه ره و دوو ده رییان گه پاوه،

سۆراخی کوپی وه چه نگ نه که وت: ده لی: «خو لایه! ئامان جه رگم بپاوه»

په وی ده ته ویله ی ئیستر و بارگینان کرد، هه مو ناخوپان گه را، سۆراخی نه کراوه،

ته ماشای کرد، هه رچه ندی و لاخه، یه ک به به ندیه وه نه ماوه،

به ردیکی مه پمه پ له وێیه کوپی وی له سه ر دانراوه،

ہرچہندی حہولی دا ولاغٹیک لہ بہر وی نہ کشاوه،
 لہ سہر چہنگان پوئی ٹامیزی دہ کوپی خوی وەرہیتاوه،
 نہ گہر گوتی: «ہس» ہموو ولاغی لہ بہر کشاوه.
 کوپی خوی ہینا لہ سہر جی خوی بہرقہ رار کراوه،
 جا ہتا حہوتوویکی بوخوی کیشکی لہ کوپی خوی کیشاوه.

ہتا حہوتوویکی چ باس و خہ بہر نہ بوو. پاش حہوتوویکی دایکی شیوی کرد گوتی:
 «نیوہ پوہیہ ہلم بستینن نویژان دہ کہم». تہ دارہ کی بو فہرخی گرتبوو، لانکی بو دروس
 کردبوو. دایکی گوتی: «نینشاللا بو شہوئی، کوپی داویمہ سہر لانکی، حہوتووی دہ چن.
 پیاوٹیک لہ ولاتیکی ہاتبوو خاتون ٹہستی ببینن. سوورہتی بگری، بو ناغای خوی
 بہریتہوہ. فہرخ گوتی: «خاتون ٹہستی نازانی ٹہمن حہزی لہ دہ کہم؛ میردی بکا ٹہمن
 ناوارہ دہم. بہ لا دوعایہ بکہم ٹہو شہو دایکم ہمرئ. سبہینن بابم ہمرئ. کس نہ بین
 بہ خیتوم بکا، ٹیلا خاتون ٹہستی نہ بین، بوخوم داگیری دہ کہم، نایہ لم کس بیخوانن.

خولایہ گہورہ و چہند نادری،

ہم کریم و قادری،

پوچان دہ دہی، وہریان دہ گری

ٹہوڑ لہ حہوتووی دہرچم، دایکم ہمری

سبہینن دہ کہوینہ چاوان، بابم ہمری

بہ ہیچ کہ سیکی بہ خیتو نہ کریم، خاتون ٹہستی بوخوی ہلم گری خولایہ! نہ

بہ کہ برینن، نہ بہ سہ برینن

ٹہوڑ دایکم ہمرئ، سبہینن بابم ہمرینن،

بہ ہیچ کہس بہ خیتو نہ کریم، دہ بین خاتون ٹہستی بوخوی ہمعاملینن.

ٹہ گہر فہرخ تہ مہنای دہ کرد لہ خولای عالہ میانہ،

لہ بو دایکی فہرخی دہ ہاتن میوانہ،

بہ خوی نہ زانی، پوچیان کیشا ٹہو بہستہ زمانہ،

لہ مالن بوو، بہشین و گریانہ،

ہاواریان برد بو مامادی و مام غہ لیفانہ،

مامادی دہ لی:

«خولایہ! بہرہمت شوکرانہ!

خو دهوله تم زوره گهنج و ده بوتخانه،
 کوپی بین دایک چلونی ده بین گوزهرانه؟
 نه وی شه وی پۆز بوو ناوه،
 دایکی فهرخوله ی ته سلیم نه کراوه
 هه تا سبجه یین ته میز شۆراوه،
 خه لاتیان ده بهر ده کرد، بۆ گۆرپخانان هه لگیراوه،
 ته سلیم به خاکیان کرد، مه خلوقی گه پراوه،
 هاتن له مزگه وتی پۆنیشستن که یخواد و پیاوماقوول، سه ره خووشی له مام غه لیه،
 مامادی کراوه،

هه تا نیوه پۆیه بانگیکی به هه ق لی دراوه،
 ده لێن: «بلا بچی نوێژان بکهین ته واوه،
 «نه و مه خلوقه پاک له برسان مرد، یه کێک هۆشی نه ماوه».
 خه پوونه وه هه موو موسلمانه،
 هه موو له مالی خوێان ده یانه ئینا سفره و نانه،
 عه رزی مام غه لیه یان کرد: «بلا مامادیش بێته ئیره کانه».
 له میحرابی مزگه وتی پۆنیشتبوم کهس پێیان نه زانی نه و خه لقانه.
 له باره گای خولای ده بهات میوانه،
 پوهران ده کێشا کردیان سه ره وێرانه،
 نه وهش دوعای فهرخی مامادیان،
 قبوول بوو له دایک و بابانه،
 مه لا گوتی: «مامادی، هه لسته، ته شریف بێته ئیره کانه».
 مه لا هاته وه گوتی: «بابه نانی خو بخۆن نه سه ری هه یه نه نه زمانه».
 نانین خوارد و بژاردیان شوکرانه،

مه لا گوتی: «مام غه لیه! بلا بچینه قه برانه»
 مام غه لیه گوتی: «مه لا نه مه تازه هاتووینه وه چ قه و ماوه»
 مه لا گوتی: «قوربان سه ری تو سه لامهت بین مامادی نه ماوه».
 مام غه لیه گوتی: «وای! قورم به سه ری بوو که سم نه ماوه
 پشتم شکا جه رگم سووتاه»

وەدەرکەوت، بانگێکی خۆشی لێ داوه .
 فەرخ بۆ دایکی هێچ نەگریا، نەگەر بابی مرد نەویش گریاوه
 نەپۆ کەوتۆتە چلان بەهێچ کەس ژیر نەدەکراوه .
 مام غەلیفە دەلی: «پۆلە! خراپم لێ قەوماوه»
 لیی خەپوونەتەو سەید و مەلای تەواوه،
 مەلیان گرت، بۆ گۆرپخانەى بردیان بەولاوه،
 ئەوی لەکن دایکی فەرخى تەسلیم کراوه .
 فەرخ بانگ لەسەر بانگی لێ دا بەکەس ژیر نەکراوه .
 پووریکی فەرخى هات لەولاوه،
 دەلی: «برام چوو، ئەو کۆرپەى ماوه .
 دەبیەم بەخێوی دەکەم هەموو مالى خۆمى دەنێم دەپێناوه» .
 هەلی گرت، بریدیه مالى خۆی دایناوه،
 فەرخ نەگەر لەوێ زیراندی، هەر گریا و ژیر نەکراوه،
 پووری دەلی: «چ بکەم خەلق دەلێن: شەیتان و پەمووزنە؛ بۆیه دایک و بابی نەماوه» .
 پووری هەلی گرت هێنایەو بەولاوه .
 لە مالى داینا گوتی: «چی لێ بکەم، چارەم بپاوه،
 هەر کەسیک بۆم بەخێو بکا هەموو مانگان سى لیرەى دەدەمى تەواوه» .
 مەروەتى مەولود سوراخى هات لەولاوه .
 دەلی: «پۆلە بەقوربانت بێ! دایک و بابی نەماوه»
 فەرخى هەلگرت دراوهکەى دەباغەلێ ناوه،
 فەرخ دەتگوت دووپشکی پەش پێوەى داوه،
 هەرچەندى کەوچە و کۆلان بوو، پێوێ خولاوه؛
 چارەى نەدەکرا، هەر چاتر گریاوه .
 بپێکی لە زێرەکان هەلگرت، هێنای، لەوێ پۆناوه؛
 گوتی: «بابە! ئەو عیلاجى بەمن ناکرێ، شەیتانە وەسەرێ عەرزێ نراوه،
 بۆیهکى وا بەهەتیوی بەجێ ماوه» .
 ناردیان لە مام غەلیفەى لە دیوانێ گێپاوه .
 مام غەلیفە هاتە مالى، گەلیک گەلیک گریاوه؛

دهلئ: «دیوانم چۆل بوو، مزگه وتم نه ماوه،
 ناوړم تن به رېوو، جهرگم سووتاوه،
 جواب ده دژمنان دهگه پئ، دهلئین: مام غه لیفه ی برای نه ماوه؛
 نه من چ بکه م له فره خۆله ی و له و تولفی ساوه» .
 بانگی ده کرد: «نازئ، نازدارا! خاتوو نستی! وهرن له ولواوه»
 ده یگوت: «پۆله! نازانن، نهنگو مامو مردووه، بابو پشستی شکاوه؟
 وهرن ته گبیرئ بکه ن له بۆ فره خۆله ی دایک و بابی نین؛ چلۆنی گوزهرانی بدهین
 ته واوه؟»

نازدار دهلئ «بابه! چ بکهین، مندالیکه به نادری.
 ههرچند دهکە ی، مه مکی چ کافر و موسلمانن ناگری» .
 مام غه لیفه دهلئ: «فرزه ندی من، گیانه!
 وهرن ته گبیرئ بکهین به هه مووانه،
 به خیتو بکهین فره خۆله ی به سته زمانه .
 پۆله نازدارا! نه گهر بۆم به خیتو بکه ی له دنیایه،
 شاری داودییه ی به شی خۆمت ده ده من گهر دنت ده کم نازایه .
 پۆله! حزی دهکە ی، جا پۆنیشه، بۆ من ببه به په نهاییه» .
 دهلئ: «بابه! بۆ له من دهکە ی فکرئ؟
 بابه! نه وه لئیم له بیانووی؛ چونکه نانت گه لیک ده خوړئ.
 بابه! نه گهر بچه کۆلانا، نان نانهم پئ پهیدا ده کرئ،
 نه من میوړم نه کردووه نه و شهیتان و پمووزنه م پئ به خیتو نا کرئ» .
 نه و جار پووی ده نازئ کرد ته واوه،
 دهلئ: «پۆله! چلۆن ته گبیرئ بکهین له و کۆرپه ی ساوه،
 تووشی نه ستۆم بووه، چاره م بر اووه .
 که سیک بۆم به خیتو بکا، شاری داودییه م بۆ وی داناوه؛
 دهیده من به یه کجاره کی بۆ خۆی ببیته ناغایه کی ته واوه» .
 نازئ دهلئ: «بابم بزانه، چ په لپیکي له من گرتووه، به و خولا، نه وه به من نا کرئ.
 ههرچند دهکە ی مه مکی هیچ که سیکي نا کرئ.
 بابه هه تیوی بئ دایک و باب به من به خیتو نا کرئ»

ئەگەر مام غەلیفە ی وای لە کچەکانی خۆی بیستییه،
 دەلێ: لە دنیای پوون فرزند چ نییه،
 ئەوجار وەرگەراوه، پووی کردە خاتوون ئەستییه،
 دەلێ: «پۆلە! کچەکان جواپیان دام ئەتوو قسەت چییه؟»
 دەلێ: بابە ئەمن چ مێردیم نەکردوو چ مەمکم نییه؛
 «بابە! ئەتوو دایەنێکی پەیدا بکە مەمکی بداتن، ئەمنیش بۆ خاتری تۆو لەکنی
 پۆدەنیشم بەلانکە ژینیه»
 دەلێ: «پۆلە! گەردنت ئازابێ لە بەشی خۆم لە شاری داودییه،
 چونکە تەوشی ئەستۆت دەبێ هەتیوبارییه».
 نازادر دەلێ: «بابم، شەپی ئەوەیەتی، ئەگەر شاری داودییه ی بدا بە خاتوون
 ئەستییه؟»
 تەماحی هەیه، دەگەڵ براکان و خوشکەکان هەمان بکا بیبەرییه؛
 تەماحی هەیه، مالهەکی هەموو بدا بەفەرخۆلە و بە خاتوون ئەستییه.
 نازدار و لەولاپا هات پەری دا فەرخۆلە ی گرت و بردییه،
 پێی گرا هەموو کووچە و کۆلانی شاریه،
 فەرخۆلە ی هەر زیڕاندی زمانی نەچۆوه دەزارییه.
 هێنایەوه گوتی: «بابە بەقوریانت بێ ئەمن چارەم چییه؟»
 ئەوجار نازێ هەلی گرت پفاندی،
 بردییه وەتاغی بالەخان، بەدایانی ئەسپاردی؛
 عیلاجی نەکرا؛ بردییه وەکن بابی بەپووساردی.
 ئەگەر لەوێ دایدەنن، لە دەورە ی داوری،
 خاتوون ئەستی پەری دەداتن و هەلی دەگری.
 فەرەخ دەمی بەسینگیه وە دەنن، بێدەنگ دەبن، لەوێندەری هێج ناگری.
 ئەگەر لەوێ کاری فەرخی بوو تەواوه،
 میر لە دیوانی بانگ کراوه،
 دەیانگوت: «ئەوه برای مردوو، سەرەخۆشیی لێ کراوه».
 خەبەر بە سولتانی ئەستەمبوولێ دراوه.
 دەلێن: «مام غەلیفە ی شاری داودییه ی برای مردوو، پشتی شکاوه؛

هر تاقه فرزندیکې له پاش به چې ماوه».

سولتان خه لاتې بۆ قه رار کرد، نه تقابې میرایه تیبې لې ناوه.

وه کیل و وه زیان لایان پرسې: «فرخوله ت چ لې کرد؟» گوتې: «نه وه له مالې ته سلیم به خاتون نه ستې کراوه».

له وینده رې نه و قه رار و مه دارې دنیا یې ده بوو ته واوه.

نیویانکې جوانیې خاتون نه ستې ده ه موو دنیا یې گه پراوه.

خه بهرې به شیخالې که چه لې دراوه.

شیخال مه نسه بې دانا، سر و بهرگې شوانانې ده بهر کرد، که پکیکې کوردانې به شانې خوی داداوه،

به سه یاحې له خاتون نه ستې گه پراوه

شارې داودییه ی دیوه، هات و له دهرکې میری بوو پیاوه.

که پکې خوی پاخست، له سهرې دانیش، گوتې: «ده شقم خاتون نه ستیم به وې به چاوه».

نه گه ر نازدار هاته دهرې، هات، ماندوونه بوونی شیخالې کرد، گوتې: «مامه ماندوو نه بې به خیرتې سر نه و دوو چاوه».

بۆ کوئ ده چی، بۆ لیره پوښتووی؟ هه سته بچو مه نزلې بابم دیوان گیراوه».

گوتې: «دیوانې بابې تووم بۆ چیه؟

نه من بۆخزم ده گه پښم له فقیرې و له کاسبیه».

ده لښ: «خولا مال ت خرا نه کا، نه گه ر نه توو فقیر بې نه مه شوانمان نییه؛

نه دی برسیت نه بووه، بۆت بېنم نانیه».

گوتې: «ناوه لالا، جارې برسی نیم فسلې نه هاریم نییه».

گوتې: «خاله! به قوریانتم بم! نه گه ر ده بیه شوانې مه، نه توو نیوت چیه؟»

گوتې: «کیژی باریکه لاله!

نه توو نازانې، نیوم شیخاله که چه له؟»

نازدار نه گه ر نه و قسه ی له شیخالې بیست ته واوه،

له پاسته خوی بۆ مالې گه پراوه،

خه بهرې به دایکې و به نازنې و خاتون نه ستې داوه،

گوتې: «شوانیک هاتووه له دهرکې مه حته ل ماوه».

گوتیان: «خولاکەى چۆن پیاویکە؟» گوتی: «ئەستۆى ئەهێندە ئەستورە، دەلێى کە لە دابەستراوە».

نازێ گوتی: بۆا بیبینم، بەچاوە.

هات ماندوونەبوونی لێ کرد، گوتی: «بەخێری سەرەمەری من، مەپمان بێ ساحتێب ماوە».

شیخاڵ گوتی: «یەکیان لە یەکی جوانترن، بەمنیان گوتووە، خاتوون ئەستییان یە کجار کۆلاوە».

لە قەرەواشیی پرسی، گوتی: «ئەو کێ و کێیە؟ گوتیان: «ئەو ناز و نازدارن تەواوە».

گوتی: «ئەدی خاتوون ئەستی لە کوێیە، نایەتە پێش چاوە؟»

قەرەواشەکە دەلێ: «بەسەرینی شلکی هەتیوباری تووشی ئەستۆی کراوە.

لەسەر شەیتان و پەمووزنێکی تەعین کراوە».

نازێ چوو ئەو قەسەى بۆ خاتوون ئەستی گێپراوە،

خاتوون ئەستی بۆندبوو، فەرخواڵەى بەئامیزی گرت، ئەویش چوو شیخاڵی بکەوێ

بەچاوە!

بەخیرانتی شیخاڵی دەکرد؛ دەیگوت: «بۆ لێسەرە مەحتەلى؟ بچۆ مەنزلی بابم. ئەوە چیشتانە نەهار دروست کراوە».

گوتی: «پیاو ئەه! چم لە مەنزلی بابی توو داوە؟

ئەمن کاسیم دەگەرێم، کە کاری خۆم بێ تەواوە».

خاتوون ئەستی دەلێ: «خاڵە مەپى مە بێ شوان ماوە».

خاتوون ئەستی لە پاستە خۆی گەپراوە.

دایکی خاتوون ئەستێن خەبەرى بەهەر چوار کوپان داوە:

«شوانێکی زۆر قابیل هاتووە لەولاوە».

دایکی خاتوون ئەستی هاتە کنی، گوتی: «بابەکەم، دەبیە شوان؟»

گوتی: «بەلێ لە کاسیبیە دەگەرێم» گوتی: «برالە ئەدی چت ناوە؟»

گوتی: «خانم تۆکەر ناگیرێ، بەو حالە!

پیاویک خۆم تێ ناگەینێ هەر ژانم دەکەن حەوالە.

ئەگەر لە من دەپرسی، نیۆم شیخاڵە».

گوئی: «مام شیخال به خیریی سهر نهو چاوه.

جوابم ناردوته کوپه کان، ئیتستا دین له ولاره»

نه هاریان بۆ دروس کرد، سفره یان بۆ هیئاوه،

نانه که ی خوارد هه چوار کوپه کانی مام غه لیفه ی هاتن له ولاره،

گوئیان: «خاله ماندوو نه بی». بڵندبوو له پیشیان راوه ستاوه،

قسه یان ده گه ل کرد، قه رار و مه داریان بۆ پۆناوه،

گوئیان: «مامه بچینه ئیو مه پی، ته سلیمت بکه ین ته واوه».

به لان ناخ! شیخاله که چه ل له سوئی خاتون نه ستیی جهرگی بپاوه،

کوپان نه سپیان بۆ زین کرا و تازییان ده رسته ی کراوه؛

شیخال که پکی خوی به شانی داداوه،

ده ستی دا گوچانی، ملی له بیابانی ناوه،

که ینه ئیو مه پی، مه پیان نه ژمارد، ته سلیم به ویلداشی کراوه.

گوئیان: «ئه مه حه زئی ده که ین، مام شیخال حه قی مانگیت بیی ته واوه».

شیخال گوئی: ناغای من، ئه من هه تا چل شهوی حه قم نییه،

«ئه گهر شوانیکی چاک و پسپۆر بووم حه قم بۆ قه رار بکه ن؛ ده نا ده رم بکه ن، ده پۆم

به یه کجاره کییه».

کئ بوو؟ له کوپی ده مام غه لیفه ی، ئه و شوانه یان له سه ر مه پی ته عین کردییه،

بۆ خویان په شه پاوئ ده که ن، پووین کرده وه شاریییه.

بیینه وه سه روکاری فره خۆله و خاتون نه ستیییه.

ئه وپۆ نۆ پۆزه دایک و بابی وی مردیییه،

فه رخ ده لئ: «ئه من بۆیه م دوعا کرد دایک و بابی من بمه ری، ئه گهر کامپه وایم له

خاتون نه ستیییه؛

توند توند ئه من به دوو به نان له دوو داران ده به ستن و خاتون نه ستیش له وئ ده نوئ

و جا نه و دنیا یه که لکی بۆمه چییه؟»

ته مه نای ده کرد له په بییه.

هه موو که س خهوی گران بییه.

«وه للامی چی دی ده و لانکه دا نايم نه وشه و ده چه م بال خاتون نه ستیییه».

فه رخ هاواری ده کرده خولای جه باری،

ئەو مەخلوقە ھەموو خەوى بەسەردا بارى،
دەسرازەى بەسەرى خۆيدا فەئ دەدا، لە لانكى دەھاتە خوارى بەيەكجارى،
بەسەرىنى خاتون ئەستى ھەلەگەر، دەرىزى لە بەرۆكى دەرهئنا، پىي دە يەخەى
كيشا بۆخۆى چوو نۆ سىنگ و مەكانى بەيەكجارى.
سبەھەينى كە داىكى خاتون ئەستى لە خەوى ھەلستا، چوو تەماشاي لانكىي كرد،
فەرخۆلە دەویدا نەماو.

دەلئ: ئەلەمدولەللا ئەو شەيتان بوو مەفح كراو.
ئىخەى كچەكەم بەرھەلدا كراو،
تەماشە دەكا دەنۆ سىنگى خۆى ناو.
داىكى گەلئكى لە خاتون ئەستى داو،
دەلئ: «ئەو شەيتان و پەمووزنە چىيە، دەباغەلى خۆت ناو؟»
خاتون ئەستى دەلئ: «ئەمن ھىچ ئاگام لئ نىيە ئەو ئەتەم پئ كراو،
ئەو وا دەكەن بمرئ لەكن بابم بىم بۆسۆ و بەنناو.»
خاتون ئەستى ھەلستا پەوى خۆى ھەموو پنى، گەلئكى لە خۆى داو،
بۆ كن بابى چوو بۆ شكايەتئ بە ھەموو مەخلوقى وئى دەكەوتن خاتون ئەستىيان
گىراو.

ئەوى پۆئى پۆنىشت گرىا تا ئىوارى
دايانىش نەيدوان، دەگەل كەس ناكا گوشتارى.
ھەمان بەقەرارى شەوى دى دەگرئ قەرارى.
قەرارى دەگرئ بەپەوانى،
فەرخۆلە، ئەتوو دەلئى شەيتانى؛
دىسان ھاتە خوارى نۆ سىنگ و مەكانى؛
ئەگەر دەستى دەباغەلى نا، ماچى دەكا ھەرىك كۆلمانى.
خاتون ئەستى لە خەوى وەخەبەر ھات، پىي زانى؛
گوتى: «بابانم بەقوپئ گىرا، ئىنجا بەقايە دەكەم ئەتوو شەيتانى.»
گوتى: «گولە، ئەتوو دىيە كن ئەمن چت پئ دەكرئ؟»
گوتى: «ئامۆزا بۆ لە توو وايە، ئەمن مندالم؟» گوتى: «كۆپە ئەتوو چى؟ ئەرى وەللا
مندالى.» گوتى: «ئامۆزا خەزئ بكەم، لە تووش كەلەگەتتەم.» گوتى: «كوا؟» ئەگەر

فهرخ خوی لیک کیشاوه.

به قه‌دهر خاتون نهستی دريژ بوو. خاتون نهستی ترسا گوتی: «وه‌للامی شه‌یتان و پموزنه؛ نه‌من به‌دهستی نه‌وه‌هی ده‌چم».

فهرخ گوتی: «ناموزا! خو توو هیشتا نه‌منت نه‌دیوه». خاتون جیبه‌جی ناشق بوو به‌فهرخ‌وله‌ی. فهرخ جیبه‌جی له‌ قسه‌ی خوی په‌شیمان ب‌ووه. خاتون نهستی حوکی کرد گوتی: «ده‌بی بتبینم».

«ناموزا! هه‌لسته ناوی ده‌سنوژی بیته، ده‌سنوژی هه‌لگره». خاتون نهستی چوو ده‌سنوژی خوی هه‌لگرت، هاته‌وه گوتی: «ناموزا! بیته ده‌سنوژیژ بشوم»
فهرخ گوتی: «نا ناموزا! نه‌من بوخوم ده‌سنوژی خوم ده‌شوم».

فهرخ که ده‌سنوژی خوی گرت ته‌واوه،

ته‌مه‌نای له‌ خولای ده‌کرد، له‌ پیغه‌مبیری ده‌پاپاوه،

چارشویکی به‌سەر خاتون نه‌ستیی هه‌لکیشاوه.

فهرخ تکای له‌ خاتون نهستی کرد: «وه‌ره له‌و کاره‌ی بگه‌رییه‌وه به‌دواوه»

خاتون نهستی گوتی: «به‌و قورعانه‌ی خولا بو پیغه‌مبیری هی‌تاوه،

مه‌گه‌ر بمکوژی؛ ده‌نا ده‌س هه‌لناگرم، هه‌تا نه‌توو نه‌بینم به‌چاوه».

چونکه خه‌لق ده‌یانگوت شه‌یتان و شم‌ره له‌ مامادی و ناموزنت به‌جی ماوه».

گوتی: «خاتون نهستی چاو له‌سه‌ریه‌ک دانن» زلیکی لئ دا گوتی:

«چاوه‌لینه» گا و ماسیی دی به‌چاوه.

گوتی: «سه‌ره‌لینه» عه‌رش و قورشی له‌به‌ر پاره‌ستاوه، ته‌ماشای کرد نووری خولای

ده‌گه‌ل فهرخ‌وله‌یه، جیبه‌جی زمانی شکاوه،

له‌سه‌ر کوشی خوی پ‌ونا، فهرخ خاتون نه‌ستیی به‌له‌ک چاوه،

خاتون نهستی ده‌لئ:

«ناموزا! توبه و ئیستیخفار ته‌واوه

نه‌لحه‌مدولیللا شیخه‌ په‌حمه‌تی خولای یو به‌ره‌ره‌ار کراوه».

ده‌ستیان ده‌ستوی یه‌ک کرد، دمیان به‌دمی یه‌که‌وه ناوه،

خه‌نجه‌ری قودره‌تی له‌ باره‌گای خولای هاته‌ خوارتی ته‌واوه،

سه‌ری تیخی ده‌ نیوکی فهرخی دایه، ده‌سه‌که‌کی له‌ نیوکی خاتون نهستی پاره‌ستاوه.

ده‌ستیان بو یه‌ک کرد به‌سه‌رین، دمیان به‌دمی یه‌که‌وه نا له‌پشتینه به‌ژی‌ر بوون بل‌اوه،

خەويان بەسەردا بارى تەواو،
سېغەينىڭ كە لە خەويى ھەلىستان خاتوون ئەستى گوتى: «بابە بىلا ئەو لانكە بەرىن
بەولاو،

فەرخ خۇ پېس ناك، خاوينە ئىحتىياجى بەلانكى نەماو.
فېرى كۆشى مەن بوو دەلانكىدا نابى پراو سەتاو»
پېرىان دا لانكە كەى فېرىيان داو،
دايانىيان مەرخەس كەرد، مەجىبى خۇى بۇ قەرار كراو،
گوتىيان: «فەرخ مەمكى ناخا و ئىحتىياجى بەكەس نەماو».
ئەتو وەرە بەراتى خۇت وەرگەر ھەتاكو سالى دەبىن تەواو.
شەش سالىن فەرخى بەخۇكەرد، مەمەلى وەھىچ كەس نەداو،
ئەو بىلا دەگەل فەرخى پېك كەويى چەل شەوى شېخالى بوو تەواو،
كۆپى مام غەلىفەى سوارى ئەسپى خۇيان بوون، تازىيان دە پستەى دەكەردن، دەچوون
دەيانكەرد پشەپراو،

دەيگوت: «بىلا سەرىكى شېخالى بەدەين، بزانين كەيفى چلۆنە، ئەو قەرارى چەل شەوى
بۇخۇى كەردى بزانين لەسەر قەسەى خۇى ماو».
دەھاتنە سەر كانىيىن لە شېخالىيان دەكەرد سەلاو،
دەيانگوت: «مام شېخال ئەوا چەل شەووت تەواو كەرد، قەرار و مەدارى ھەقى خۇت
بېرەو، بىلا مالى مە لە دواى توو بىن، ئەتو زەھمەتت كېشاو».

شېخال دەلن: نازانم بلىم چىيە؟

ھەقى مەن بەكەن تەواو دەبىيە؟

ھەتا كەنگى بەخۇپايى ئەمەن بچە مەپىيە؟

ئەگەر ھەقم دەدەن ئىحتىياج مەدراوى نىيە،

ئەگەر دەشېلىم عەيب و شوورەبىيە،

ئەمەن بۇ دراوى نەھاتووم مەتەبەم شىتىكى دىيە،

گوتىيان: پېمان بلىن بزانين چىيە؟

گوتى: «قورىان! لە گەرمىنىن لە خزمەت سولتەننى قەت پىياوى وەك ئەمەن موختەبەر

نىيە؛

ھىچ ئىحتىياج مەمالى دىنيا نىيە».

گوتیان: «ناخر پیمان بلن بزنانن جیهه تی چیه؟

گوتی: «بابه نه گهر حزی ده کهن بچمه مه پی بیده نئی خاتوون نه سستیبه،

نه منیش ده چمه مه پی به گوره مرگیه».

گوتیان: «قسیکی ساغه؛ بلا بچینه خزمهت غه لیفه ی بزنانن فه رمایشی چیه».

کن بوو؟ له کورپی غه لیفه ی تازه لاره،

سه ری جلوه ی خویان به رده داره،

سه برسه بر، له ده شتی گهرمیتنن ده یانکرده وه پاره؛

هه تا پوژ له هه موو شارزکی ده بوو ناوا

ده هاتنه وه مالن خویان ده بوون پیاوه،

ده جوونه خزمهت مام غه لیفه ی نیکلامیان کیشاوه،

ده یانگوت: «قوریان! شوانه کهن ده پروا. مه پرکه کن بن صاحب ماوه».

ده یگوت: «شوانه که چی لن هات که لیکی بده نئی مال و دراوه،

بچیته بهر مه پی خوئی نهو شیخاله که چه له ته واوه».

کورپی مام غه لیفه ی گوتیان: «قوریان نایه وئی مال و دراوه».

گوتی: نه دی ده لنن چ؟ ده لنن: «خاتوون نه سستم ده وئی، کیل گهردن و به له ک چاوه».

میر ده لنن: «پوژله! یاخولا له منو نه که وئی،

قهت کچی من پره شیخاله که چه لنی ده که وئی».

ده لنن: «بابه چ بکه یین نه وه پاپه ی گرتووه،

مه پرکه کی خو پایی کردووه».

ده لنی: «پوژله! وه نه بی؛

مه پی خو پایی کرد به کوننن بابی.

نه من میری شاری داودیه ی بم قهت کچی من بو پیاوی وا نابی».

هه لستان کوره کان له کن بابیان گه رانه وه به دواوه،

ده جوون له دایکی خویان ده کرد سه لاره،

ده یانگوت: «دایه کارزکی خراپ قه و ماوه،

مه پرکه کان به ره له دایه پاپه ی له خاتوون نه سستی گرتووه نهو پیاوه».

دایکی ده لنی: «پوژله! له پووم هه لمه گرن په رده ی حیجابن»

ده بن خاتوون نه سستی قوربه سه به ختی هه روا بن،

ہے تیوباری تووشی نہ ستوی بووہ، جہرگی دایکی خہ را بین؛
قہ ت کچی من بؤ شوانن نابن».

لہوئ قسہ یان نہ بوو تہ واوہ،

کورہ کان ہستان ہرکس بؤ مہ نزلی خوی گہ پاوہ.

سبحہ یین خہ بریان بہ شیخالی داوہ:

«سہر بگرہ ہیشتا کارہ کہ نہ بووہ تہ واوہ:

خاتون نہ ستی قایلہ، دایکمان رہزا نہ کراوہ،

نہ و مزگینییہ بہ شیخالہ کہ چہ لہ دراوہ،

گوتی: نہ لہ مدولیللا کارم راستی ہیناوہ».

شہ و پوژ ہراسی بہ مہ پی ہہ لگرتبوو، لہ بڑوینی دہلہ وہ پاند، لہ سہرینچاوی دہدا

ناوہ.

خاتون نہ ستی فہرخی بہ خیو دہ کرد تا شہش سالی دہ بوو تہ واوہ.

خاتون نہ ستی بہ بابی پادہ گہ یین:

«خولا ہلناگری بہ مندالی ہہ تا کہنگتی دہ مرینن؛

فہرخولہ گہ ورہ بووہ دہ فامینن.

مہ سلہ عہ ت نہ وییہ بییہ نہ مہ درہ سہی خزمہ ت ماموستای بلا بخوینن».

مام غہ لیفہ وای جواب داوہ:

«بہ خاتون نہ ستی بلین نہ من شاری داودیہ م بہوی داوہ،

جاری فہرخولہ م بؤ بکا گہ ورہ و تہ واوہ.

ہیشتا بؤ خویندنن یک دوو سالی ماوہ».

خاتون نہ ستی گوتی: «تہ ماشای بابم کہ، چہ ند فہ قیر و بہ ستہ زمانہ

نہ توو فہرخت نہ ناسیوہ دہ لئی شہ یثانہ.

بہ یین ماموستاش دہرسی پہ وانہ».

مام غہ لیفہ گوتی: «نہ گہر وایہ تہ دارہ کی بؤ بگری، بؤی بکاتہ چراخانہ،

پوژی جومعی دہ بیہ یینہ خزمہ ت ماموستای نینشاللا تا دہرسی ببی پہ وانہ».

خاتون نہ ستی، نہ گہر وادہ زانی لہ سہر یک دہ بڑوینن شوکرانی، دہ لی:

«نہ لہ مدولیللا، کورہ فہ قیکہ دہ چیتہ قوتا بخانی».

سبحہ یین بہ یانی دہ نوینن،

پیاو ده نیرئ مامۆستا فه قییان تن ده گه یه نئ:

« به مامۆستای عهرز بگن، ئینشاللا فرخ دیته وه ده رست ده خوینئ.»

«به مامۆستای ده لئ ئه لحه ملای خوش پاده برئ گوزه رانه

گوتی به فه قیکانه

«ده بیته شیرینی خواردن له زه مانه؛

مزگینئو لئ بن فره خی کوپی مامادی دیته ئیره کانه،

ده گه لئ ده بن خاتون نهستی کیل گه ردنئ چاو جوانه.

جا فه قیینه هه موو مه بژیره وه شوکرانه»

سبجه ینئ، پۆز سه ری ده رهیتاوه،

ته داره کی خاتون نهستی بۆ فره خۆلای گیراوه،

له هه موو ردینسپی و پیاوماقوولانی ده گێپراوه:

«ئه لحه ملای شوینی مامادی نه کوژاوه

ئه وه فره خۆل ده به ینه بهر خویندنئ و سبجه ینئ به یانی ده نوینئ، پیاویکی زۆر

زه ریفه، عه دووان به شه ییان و شمیریان له قه له م داوه.»

ئه وی خه لقی ده یگوت: «ئه لحه ملای درۆیه پیاویکی زۆر زه ریف و ته واوه.»

ناردیان چه ندیان سه ید و مه لا هیتاوه،

له مام غه لیفه شیان ده گێپراوه،

شیریانی و ته داره ک بۆ مه دره سه ی په وانه کراوه،

چه ند سپاره بۆ فره خی ته واو کراوه.

مام غه لیفه هات؛ په پییش کهوت. خاتون نهستی فره خۆلای هه لگرت، شاری داودییه ی

به جێوه ته واوه،

هه مووی پووی ده مه دره سه ی مامۆستای ده کرد، وه ژوورکه وتن، لییان کرد سه لاوه،

مامۆستا یه ک پئ له بهر مام غه لیفه ی و ئه و عاله مه ی هه لستاوه،

مامۆستا وا ئاوپیکی داوه،

گوتی: «خاتون نهستی! یا خولا به خیرئ ئه وه فره خۆل هیتاوه،

سه یری خه لقی چ شیته، ده یانگوت: فره خ به خێو ناکرئ دایک و بابی نه ماوه.»

هیتایان سپاره یان ده مست فره خی ناوه،

به و دهستی سپاره ی گرت، ئه و دهستیش قه له مه که یان ده مست فره خی ناوه.

گوتی: «پۆله بخوینه». گوتی: «به لئی مامۆستا ده خوینم».

فرخ ده لئی: «مامۆستا، ئه لف، ده لئی بیعه، ده لئی جیم ده لئی هیعه،
ئه توو که لاموللای خوار و سه ر بیته،
هه تا مه عنای هه مانت پێ بلێه».

ئه گه ر فرخ ئه و قسه ی کرد ته واره،
شه قه زلیکی له گوئی مامۆستای داوه،

گوتی: «ته ماشای ئه ززی بکه»؛ مامۆستای ئه و دنیا ی دی به چاره،
گوتی: «فه رخۆله زلیکی دیشم لئ ده». گوتی: «مامۆستا هیشتا حیسابت نه بووه
ته واره».

مامۆستای فره مووی: «منداله؛ خاتوون نه ستی. ئیستا ئه گه ر پیتی بخوینی سه فی
ده بین؛ هیشتا دوو سالی دیی ماوه».

خاتوون نه ستی فره رخۆله ی به ئامیزی گرت، بۆ مائی گه راوه به داوه؛
فرخ ده گه ل کاری خۆی مه شغووله و ده گه ل خاتوون نه ستین به لکه چاره.

له وئ بمینئ گیچه لی شیخاله که چه لی ژیاوه.

شیخال ده لی: «چی دی ناچه مه پی؛ حه قم قه رار نه کراوه».

وێلداش شوانی هاته وه له واره،
هاتۆته خزمه ت مام غه لیفه ی، ئیکلامی لئ کیشاوه،
ده لی: «شوانه که مان پۆیی؛ به ته ننئ ئه و مه ره بۆ من نه ده حاواوه».

میر فره مووی: «ئه دی شیخال چی لئ هات؟» گوتی: «قوربان! نایه ته مه پی ده لئ
حه قم بۆ قه رار نه کراوه».

گوتی: «چه ندی ده وئ بیده ننئ؛ چونکه شوانیکی چاکه» گوتی: «قوربان! ده لئ
حقه ی من هه ر خاتوون نه ستیی به لکه چاره».

مام غه لیفه ناردی؛ هه ر چوار کوپه کانی هاتن له واره.

گوتی: «ئه وه چ قه رار و مه داریکو ده گه ل ئه و شوانه حیزابیه ی پۆناوه؟»

ده لئین: «دیسان مانی گرتووه، مه ره که به ره لدا کراوه.

له دووی بنێرن بیته وه، دا لێره کاروباری بکه ین ته واره».

له دووی شیخالیان نارد ته ته ر و ئیلچیه:

«بیته ئیژه؛ بزانی کار ی وی چیه».

ده یاننارد له دووی شیخالیان ده هیئاوه.

ده هاته خزمهت مام غه لیقه ی، لئی ده کرد سه لاوه،

مام. غه لیقه گوتی: «ده لئین دوو پۆژه مه رت به ره له د کراوه؟»

ده لئ: «قوربان! هه تا که ننگی بچه مه ری به قسه ی نات ه واره؟»

ده لئ: «مه تله بت چیه؟» ده لئ: «قوربان! نابروم لئ هه لگیراوه،

مه تله بی من هه ر خاتون نه ستیه.

نه گه ر نه ویم ده ده نئ، ده چمه مه رییه؛

نه گه ر نه ویم ناده نئ مائی دنیا یه م بۆ چیه؟»

نه گه ر نه و قسه ی ده کرد و ده گه پاوه به دواوه،

له دووی کوپ و ژنی خو ی ده نارد، ده هیئاوه،

میرگوتی: «به لان نه و مه ری به فرۆشین؛ نه توو بزانه چ په لپیکم لئ گیراوه.»

ده لئ: «خاتون نه ستیم نه ده یه ی ناچه مه ری؛ قهت بووه پیاوی وهک شیخالم بئ

به زاواو؟

نه گه ر مه ری نه فرۆشم، چاره م بپاوه.

فرخۆله له جیی دایک و بابانی پاوه ستاوه؛

نه من برام نییه، نه و تاقه فرزه نده ی له پاش به جی ماوه.»

کوپه کان گوتیان: «بلا بیده یئ؛ وهک سه گی هار بجیته مه رییه.

بلا دایکم بچی، قایل بکا خاتون نه ستیه.»

مام غه لیقه گوتی: «کوپه! خولا هه لئاگرئ؛ نه وه شانی من نییه.

خاتون نه ستی بزانی، خو ی ده خنکینئ دیسان تووشی من ده بیته وه هه تیوبارییه.»

کوپه کانی گوتیان: «قوربان، بلا دایکم بچی بزانی، سوال و جوابیان چیه.»

دایکیان نارد کن شیخه ل و خاتون نه ستیه.

گوتی: «شیخال! بزانی نه توو مه تله بت چیه؟»

گوتی: «پۆله خاتون نه ستی! نه توو جوابت چیه؟»

خاتون نه ستی ده لئ: «دایه! به خولای خۆم ده کوژم، نه وه میردی من نییه.»

گوتی: «شیخال! نه وه میردت پئ ناکا. نه توو جوابت چیه؟»

گوتی: «خانم! نه گه ر ده مده نئ نه من ده چمه مه ری به کوپه مرگییه؛

نه من ته مام نییه، لیږه ی به رم بۆ جیهه کی دییه.»

دایکی خاتووه نهستی نو خه به رهی هیتاوه بۆ میرییه:
 «دهلێ حاشا و مادللا؛ نهوه میژدی من نییه .
 دهلیم شیخال، نهوه بۆ توو نابێ؛ نهو سه گبابه دهلێ: نهمن دهچمه مه پری به
 گۆرپه مهرگییه» .

ناردییه کن کوپه کانی: «چ بکه، چاره چییه؟»
 کوپه کانی گوتیان: «بابم قایل بێ و قایل نه بێ، خاتوون نهستی هه ر ئی شیخالیه .
 داومانه تی چاره نییه» .

حوکماین کرده سه ر خاتوون نهستییه،
 ده بێ هه ر میژدی بکا به شیخالیه .
 گوتی: «خۆم ده کوژم؛ قبوولم نییه .
 دهچمه شکایه تی سولتانی نهسته مبولێ، ده بم به عه رزچییه» .
 حوکماین لێ کرد ده بێ ماره ت بکه ین به یه کجاره کییه،
 ده یاناردنه کن مه لا و سۆفییه،
 خاتوون نهستی هه موو پووی خۆی پچپییه:
 «خولا هه لده گرێ؛ به زۆرم ده دهن به شیخاله که چه لیه» .
 خاتوون نهستی هه لات، خۆی ئاویته کن بابیه:
 «بابه! خولا هه لئاگرێ؛ نهو گێچه له بۆ من چییه؟
 بابه دیوته به قسه ی تۆم کرد ده کێشم هه تیوبارییه»
 بابی گوتی: «پۆله! چ بکه، هه یج ده سه لات به چه نگه ی من نییه» .
 گوتی: «بابه! ده نا نهوه خۆتو هه تیوی خۆت؛ له و شاره ی دهچمه شاریکی دییه» .
 گوتی: «پۆله! که یفی خۆته؛ نیختیار به چه نگه ی من نییه» .
 دایکیشی هه زی ده کرد بیده ن به شیخالیه،
 دا هه رخۆله بێ دایک و باب ببیته وه خۆپاییه .
 کوپی غه لێفه ی حوکماین کرد ته واوه:
 «مه پ و مالمه ن خۆپاییه، بووین بۆسو و به نناوه» .
 حوکمه خاتوون نهستی له شیخالێ ماره کراوه:
 قه ول و قه رار گۆرپه مهرگییه داندراره .
 قه راری نه وه ش کرا: نه گه ر خاتوون نهستی به پازی خۆی نه بێ، دهستی لێ نه دراوه .

نوی شهوی خاتون نهستیان ماره کرد، شیخال له خوشیایان داوه تی کرد، گه لیکي
موخاریج کیشاوه .

سبحه یی که په نکی خوی به شانی دا بۆ نیو مه پری گه پراوه،
خاتون نهستی ده گریا، فرمیسی چاوانی ده تگوت به حر و ناوه،
فرخ ده یگوت: «نه و گریانای مه که ته واوه .
نه لحه مدولیللا، نه و کاره کراوه،

هه رچه ندی موشته ری دنیا به بوو، لیت کشاوه؛

نه و جار نه من و توو لیک ده بینین مراد و مه خسوودمان ده بئ ته واوه» .

دهستی ده ستوی خاتون نهستین ده کرد گه لیکي دلخوشی داوه .

سبحه یی که پۆژ مه علومی کرد کوپی ده مام غه لیفای ته گبیریان کرد: بچه کن
خاتون نهستی، به و کاره ی ناپازیبه، گه لیک شپواوه؛

ژنیکی چاکه، کویره وهری گه لیک ده گه ل فرخوله ی کیشاوه .

نه گه نه هاریان ده کرد، هه لده ستان له جی خویان، پیاویکیان ده ناردنه کن دایکیه:

«دایکم! ته داره کی بگره دین، ده چینه خزمهت خاتون نهستی به .

لیمان زیزوو، چونکه به حوکمان داوه به شیخالیه» .

کوپی مام غه لیفای که له وی هاتن واوه،

چه ندیان که یخودا و سهید ده گه ل خویان هیتاوه،

ده هاتنه خزمهت دایکیان، نه ویشیان په گه ل خویان خست، ده چونه خزمهت خاتون

نهستین لیان ده کرد سه لاوه،

ده یگوت: «به خیرین، سه رچای من، برای ده ته واوه»

«نه گه نه من هینده خه رابووم . بۆ نه وده کوشتم، نه منو به شوانیکی که چه لی حیزباب

داوه»

ده یانگوت: «خوشکن! کاری خولایه و وا قه و ماوه» .

دایکی زوری دلخوشی و ده لالهت داوه .

نه گه وای ده زانی خاتون نهستی به،

ده لی: «براله! هیچ له نگوم نیبه گله یی به،

بوخوم به دب ختم له کن خولای چاره م نیبه،

مام و ناموژنم ده من، تووشی نه ستوم ده بئ هه تیوباری به .

دېم جەيل دەبم، براى خۆم حوكمېم لى دەكەن، مارەم دەكەن لە شوانىكى كەچەلى خويڤىيە .

برالە ئەنگۆ خوش بن، ئەمن دىيائى فانىم بۆ چىيە ؟
چى دىم ھەتيوبارى پى ناكړى، ھۆھەتا . فەرځۆلەى خۆتان بەرنە كن كەسكى دىيە .
چى دى ئەمەگى ناكړشم بەخۆپايى دەگەل ھەتيوى خەلقىيە .
گوتيان : «خوشكى! بەشى خۆمان دا بەتوو شارى داودىيە،
مەلئ ئەمنى داوھ بەشوانى، بەشم بەملىكەوھ نىيە،
خوشكى! ئەگەر لە فەرځۆلەش دەپرسى، ئەويش نيختيارى بەمە نىيە .
خوشكى! بلا بچينە خزمەت مام غەلىفەى بزائين، فەرمانى چىيە» .
گەلىكيان داوھ دلخوشىيە،

گوتى : «برالە! بەخيزين تازه سوال و جوابم چىيە؟»
جا لەويان خواست مەرەخەستىيە .
ھاتنە دىوانى مام غەلىفەى، ئىكلاميان كيشا راوھستان دەست لەسەر دەستىيە .
مام غەلىفە سەرى ھەلنەھيئا چاوى نەكردن لە چاوييە .
نايبيك لەوي پونيشتبوو گوتى : «قوربان! بۆچى لە كۆپەكانى ناكەى مەرەبايە؟»
گوتى : نايب! جا ئەوھ يەكيان كۆپى من نىيە .
نيختيارى شارى داودىيەش بەچەنگى من نىيە .
ئەوھ ئىرەشيان بۆ بەجئ دىلەم، دەچمە دەرگى سولتاني ئەستەمبوولئ، دەبم بەعەرزچىيە .

دەلئ قوربان! قەت ناھەقىم قبول نىيە،
چوار كەسم لى پەيدا بون، كەس نازانئ، ئەوھ كوئندەرييە .
لئم بوونە لۆتى و شەرابخۆر . لئيان داگير كردووم شارى داودىيە .
تاقە كچيكم بوو بەحوكميان لى ئەستاندووم، داويانە بەشوانىكى كەچەلى، نەگەتى خويڤىيە .

ئەمن ناچمەوھ مەسكەنى خۆم چ جارى دىيە .
سولتان دەفەرموئ ھەتا . بۆخۆت ببى، كەس حەقى نىيە .
دەلئ ئەگەر نيختيار بەخۆم نەبئ دىيام بۆ چىيە ؟
ئەگەر وابئ، دەچمە ولاتى خارج، خزمەت شاھەنشامى، مواجبى خۆم وەرەدەگرم

ده یخوم به دنجییه».

جا بلا بیینه سهر شیخاله که چهل. ده لئ: «خاتون نهستی له من ماره کراوه، بۆچی نایه ته مه پیه؟

نه گهر نه من شوانم، نه ویش ببی به بییرییه،

نه گهر نه و نایه ته مه پی، نه منیش به ره لدا ی ده که م ببی خۆپاییه،

نه گهر گوتیان: وهره بچۆ مه پی ده لئیم: بۆ دلی خۆم کیشا نه و کویره وه رییه.

نه من له نگۆ دهوله مه ندرتم. ئا غایه تی من له ئینگۆ که متر نییه.

نه من سه ریا ز و نیازم له نگۆ پتره.

نه گهر ده لئین ناینیتریه مه پی. ده چمه ده رک ی سولتانی نهسته مبولئ، به حوکم ژنی

خۆم ده ستینم، نه و م له و کاره ی چاکتره».

نه گهر نه و خه به ره ی به کوپی مام غه لیفه ی داوه،

کوپی مام غه لیفه ی بۆ دایک و بابیان گێپاوه.

گوتی: «نه وه خاسیه تی چیه ببی به بییریکی ته واوه،

خولا ده زانی، لئی ماره کراوه».

نه گهر نه و خه به ره یان دا به خاتون نهستییه.

ده لئ: «خولایه! نه مکۆژی چاره م نییه.

قه ت بووه شیخال شوان بئ، نه من بیم به بییرییه

نه من چلۆن قبول بکه م نه و ناحه قیه؟

نه و بئ سوچه تییا نه م به سه ر هاتوو، نه ویش له سه ر فره ی داودییه».

فرخ گوتی: «ئامۆزا له سه ر نه من مه که گله ییه

نه گهر شیخال شوانه نه توش بیه به بییرییه.

سبه یین ته داره کئ بگره بچینه نیو مه پیه».

دایکی خاتون نهستی گوتی: «هه تا هه وتووێکی دی هیچ قهراری چوونی نییه؛

جاری ده بئ بچه شیو و کۆلئ ناز و نازدار و خاتون نهستییه».

سبه یین نازدار ده لئ: خوشکئ، خاتون نهستییه!

نه لحه ملای گهره بووه فره ی داودییه،

ده گه ل خۆتی مه یته شیو و کۆلئ هه موو عیش و نه ده بی پیاوی ده ناسیه؛

له مالئی به جئ بیله، به سه عاتیکی دینه وه کن نه وییه،

بۆمە عەيب و شوورەيىيە».

گوتى: «بەجى دىلەم». خاتون ئەستىيە.

خاتون ئەستى دەلنى: «قوربانت بىمە يە سەراوى؛ ئىستا دىينەو، تاويكى دىيە».

شائە و سابوون و تەشيان ھەلگرتىيە،

ھەموو پوويان كىرە پازى كانىيە.

وسو ئاغا چەند سالا ئەو دەمرى لە سوئى خاتون ئەستىيە،

كۆشك و بالەخانەى لەسەر شەتى مرادان دروس كىرديە،

ئەگەر چاوى كەوت بەخاتون ئەستىيە،

دەلنى: «خولايە، ئاورم بەربووە دەجەرگىيە

ئەتووزانە خاتون ئەستى بەسەرىنى شەلە توشى ئەستوى بوو ھەتيوبارىيە،

يان سەرى خۆم دادەنەيم، يان شارى داودىيە چۆل دەكەم، يان بەئىزىت خولاي دىنم

خاتون ئەستىيە».

ئەگەر فەرخ ھەلستا خاتون ئەستى ديار نىيە،

دەلنى: «ھاوارم وەبەر خولاي، ئى دىكەم وەبەر پەبىيە!

ھىچى دى گىرنايم ھەتا نەچمە كىن خاتون ئەستىيە».

فەرخ لە مالى ھەستا، ھات بەھەشتاوە،

لىنگى دەدا دەتگوت كولوى باھىناو،

ئەگەر گەبىيە پازى شەتى تەماشى دەكا قىس لەوئ كىشراو.

وسوى مەغانى لەسەر بانى پاوھەستاو،

بانگ دىلنى: «فەرخۆلە بۆ وا لىنگ دەدەى چت لى قەوماو؟».

دەلنى: «وسو ئاغا لە خەوئ ھەستام خاتون ئەستىم لەكن نەماو؛

ئەو لە پازى كانىيە دەچم، لى دەكەم سەلاو».

وسو ئاغا دەلنى: «ئاخ ھەتا نەمردووم ئەو شەيتان و پەمووزنە بەتلاو».

فەرخ چووە نىو قىسەنەكە، دەكونى بەرداندا تەماشى دەكردن. ئەگەر نازى دەدەى،

چاوى لەسەرىك دادەنا؛ ئەگەر نازدارى دەدەى، ھەروا؛ ئەگەر خاتون ئەستى دەدەى،

لەبەرى پىپرا تەماشى دەكرد ھەتا تۆقى سەرى. لەنىو دىوار پۆنىشت، پىنى بەلايەكەو نە،

سەرىشى بەلايەكەو نە؛ ئەگەر قەوھتى كىردى، بەسەر خۆيدا پووخاند. زىپاندى، ھاوارى

كرد. ناز و نازدار و خاتون ئەستى دەپەپەين، پووت بوون خاتون ئەستى بەسەرى

خۆی دادا، گوتی: «یا خولای موبارەک نەبێ ئەو شیو و کۆلە؛ حەوت سالا هەتیوارییه دەکەم ئەوێژ لێو کوشتم». هەموو وەبەن بەردان کەوت بوو، بەردەکانیان لەسەر فەقێ دا. و سەووی مەغانی لەسەربانی تەماشای دەکردن، هێندادەری. خاتون نەستی لەسەر کۆشی پۆنا، بەهاسەتەم نەفەسی مابوو. گوتی: «خوشکێ وەختە خەلازێن یاسینیکیان لەسەر بخوێندایە؛ بۆلا مندار نەبێتەو؛ خولای هەلناگری» گوتیان: «چ بکەین بۆ فەقێیەکی، بۆ مەلایەکی؟ گوتیان: کەس دیارنییه و سەو ئاغا نەبێ؛ عەیب نییه بانگی بکەین». خاتون نەستی دەلی بۆ مردنێ عەیب نییه، ئەو نەجیمزادەیه کەم نییه».

بانگ دیلی:

وسو ئاغا! وسو ئاغای دینی،

کەوڕە عالەم، لە خەلقێ پەرژینی!

دەتوانی خەبەرێکم بۆ وە مام غەلیفە شاری داودییهی پابگەیهنی؛

دەشقمە مەلایەک بنێرێ یاسینیکی لەسەر فەرخێ بێ دایک و باب بخوێنێ؟»

وسو ئاغا بانگ دیلی: «ناز و نازاداری چاوبەنگیه!

هەرچەندی چاوم گێڕا هیچ کەس دیار نییه».

ناز بانگ دیلی: بێتم بەقوربانی سەرە!

ئەگەر یاسینت لەبەرە،

پێت ناخۆش نەبێ هەتا ئێرە وەرە،

نازی دەلی: «وسو ئاغای، گیانه!

لەبەر هەمانمان هەن ئەو سەفەرە،

وەرە یاسینیکی بخوێنە لەسەر فەرخۆلەیی بەستەزمانە».

وسو ئاغا گوتی «لێی گەرێ ئەو کۆرم گا لە کۆژ بۆو؛ ئینشالاً خاتون نەستی

بۆ من دەبێ». خۆی لە سەربانی هەلداشت، بەلینگدان هات. کچەکان هەرسێک پەوت

بوون. پالیا وێک دا، پۆنیشتن، گوتیان «تۆوی ئابوومان چوو، هیچمان بەخۆمان

دانه داوه». خاتون نەستی دەلی: «ئەح! پەکم بەوێ کەوتوو، وسو ئاغا ئەم دەبینی

یان نامبینی». نازدار دەلی: «بۆلا پال وێک دەین، ئەو گەییە کێمان زۆر عەیب و

شوورەیییه». فەرخ گوتی: «لەوێ پتر بێتە پێشی گۆپی بابی دەگێم». نازدار گوتی:

«قوماربازی شەیتان؛ دەزانم لەسەر توو چم بەسەردی»

ناز بانگ دەکا: «وسو ئاغا! بێتم بەقوربانی چاوانە!

تەشرىفت تەسىجى نەكېشى بۆ ئۆزەكانە،
فەرخ شوكر چاكە؛ دەيگە پى زمانە».

وسو ئاغا كە ئو قسەى بىست تەواو،
بە ھەناسە ساردى گەپراو.

گوتى: «حىزىباب! لى نەگەپرا خاتوون ئەستى بىنىم بەچاوە».

نازى و نازدار گەلىكىيان فەرخۆلە ماچ كەرد، گوتيان: «بېرۆە ئىستە ئەمە دە ئاوى
ھەلدېينەو، ئىستە دەگەپىنەو بەدواو».

فەرخيان بەپى دەكرەو بۆ مالى، نەگەر گەيىبە جى بەبى قەيدىيە،
بەقەرەواشانى گوت: «شىرى بابم لە كوئىيە؟ ديار نىيە».

ئامۆزنى گوتى: «يا شەيتان! ئو شىرەت بۆ چىيە؟»

گوتى: «ئامۆز دەچم دەينمەو ناز و نازدار و خاتوون ئەستىيە».

گوتى: جا ئەتو بۆچى دەچى؟ گوتى: ئامۆزىم ھىچ ئاگەى لى نىيە.
نەوەكو وسوۋى مەغابى پىيان لى بگريە».

گوتى: «پەموزن! ئو ئابرووچوونەت لە چىيە؟

بۆچى لە كچەكان نابى بەكېشكچىيە؟»

فەرخ دەلى: «ھەلبەت ئاگام لى دەبن، لە من زىاتەر ھىچ كەسيان نىيە».

نەگەر فەرخ ئو قسەى بىست تەواو،

شىرى ھەلگرت و لە خۆى پىچاوە،

بەشارى داودىيەدا بۆ سەر شەتى گەپراو.

ناز و نازدار و ئەستى تەدارەكيان گرت تەواو،

لەسەر شانە و سابوون و تەشتى مەرەكەيان بنىات ناو،

ئەمە چ قەرەواش و سەرسپىيمان دەگەل خۆمان نەھىتاو،

چلۆن ئو شانە و سابوون و تەشتى بەرىنەو بەولاو؟

نازدار گوتى: «خوشكى! يەكمان شانەى ھەلدەگرين، يەكمان سابوون، يەكمان تەشت،

دەپۆينەو بۆ مالى. ھەرچى لە پىيە تووشى بووين، شەرى خۆمانى پى دەكەين: ھەرچى

لە ھەمان جوائتر بوو، بلا ھىچ ھەلنەگرى». فەرخۆلە شىرەكەى لە خۆى بەستبوو،

بەكوچەيدا ھاتەخوارى. نازدار گوتى: «ئەلەملەى ئامۆزەى خۆمانە، شەرى خۆمان بەوى

دەكەين. گوتيان: ئامۆزە گيان! وەرە شەرعمان بکە ھەرچى لە ھەمان جوائتر بين، شانە

و سابوون هەلنەگرین». گوتی: «کۆلو دانئین، پۆنیشتن، تا شەرعو بکەم». پۆنیشتن، فرخۆلەیان دەنتۆ خۆیان گرت؛ فرخ گوتی: «لە خۆپای نەبێ هەر کەس جوانیی خۆی بلێ جا ئەمنیش پێو دەلێم؛

نازدار، ئەتوو بلێ. نازدار دەلێ:

«ئەگەر نەمرم، بژیم، بمیتم،

بسکان دابیلم، چاوان بریژم، کولمان بنەخشینم.

ئەگەر کلیلی سینگ و مەمکان بترازینم،

دەبێ مردووالت بۆ لە قەبران هەلستینم».

فرخ گوتی: «نازی ئەتوو بلێ». نازی گوتی:

«بەحەقی ئەوێ کەم خولایە!

ئەگەر چاوان بریژم، کولمان بنەخشینم، بسکانم بکەم تاتایە،

حاجیانت بۆ دەگێرمەو لە مالی خولای، لە پێی کابەتوللایە،

نایەلم، چ تاقیان بچنە زیارەتی پەسولوللایە».

گوتی: «خاتوون نەستی! نۆرەوی تووێ تووش بلێ». خاتوون نەستی دەلێ:

«بەناسمانی کەم، بەپۆژی،

ئەگەر بسکانم تاتای بکەم، کولمانم بنەخشینم، بترازینم کلیلی سینگ و مەمک و

بەرکۆژی،

تینێت بۆ دەستینم لە مانگن، تاریکی دەدنیایە دەخەم، شەبەقت بۆ دەستینم لە

پۆژی».

فرخ گوتی: «ئەو مردووی بمڕی، بۆ خۆشەویستی حەزەرەتی ئیسای پوحووللایە ک

یەک زیندووکرەو تەو؛ دەنا بەکەسی دی مردوو زیندوو نابێتەو. پیاو هەتا پیر نەبێ،

دەست لە دنیایە هەلناگرێ، ناچیتە حەجن؛ ئەگەر پیریش بوو، سەد هەزار جۆری بدەن،

ناگەرێتەو. پیاویش ئەگەر حەزی لە یەکی کرد، هیچ ئیحتیاجی بە مانگ و پۆژی نییە،

تەماشای بکا؛ چونکە مانگ و پۆژ بە پەزای خولایە، هەربوو و هەر دەشبین». ناز و

نازدار گوتیان: «ئەمەگی خاتوون نەستی بەهیچێ نەدا». ئەوان شانە و سابوون و

تەشتیان هەلگرت؛ پۆین. ئەویش فرخی ئاویتە قەلاندۆشی خۆی، وەدوویان کەوت بۆ

مالێ. هەتا ئەوان هاتنەو، دایکی تەدارەکی بۆ گرتن، گوتی: کچەکانم چوونە شیو و کۆلن

ماندووویوون، دەبێ قاوەلتوونیان بۆ دروس بکەم». کچەکان هاتنەو. ناز و نازدار دەپێشدا

بوون. گهینه جئ؛ ناقایل بوون. دایکیان گوتی:

«پۆله! نهستی کرا بۆچیو ده‌گه‌ل نییه؟» نازدار ده‌لئ:

«کارمان گه‌لیک ته‌واوه؛

ئه‌وه ده‌گه‌ل که‌له‌گای خۆیه‌تی له‌ دوايه به‌جئ ماوه.»

خاتوون نه‌ستیش گه‌ییبه جئ، له‌ دایکی کرد سه‌لاوه.

دایکی ده‌لئ: کویتم ده‌به‌رکه‌ن؛ که‌که‌م ده‌گه‌ل ئه‌و شه‌یتانه‌ی ئابرووی نه‌ماوه.

نازدار ده‌لئ: حه‌وا خۆ که‌که‌شت ئاگای له‌ خۆی براوه.

نازئ ده‌لئ: نازدار، خوشکئ! تووخولا چت له‌و قسه‌ی داوه.

نازدار ده‌لئ: هاوو! تازه ئه‌مه ئابروومان نه‌ماوه.

پۆنیشتن ویستراعتیان کرد ته‌واوه.

نهستی ده‌لئ: چلۆن ئابروویان بردم، له‌ خۆم بابان شیواوئ.

ده‌ستی ده‌دا گۆزان، فره‌خی له‌ قه‌لاندۆشی خۆی ده‌کرد، ده‌هاته‌ خوارئ بۆ رازی سه‌راوئ.

وسووی مه‌غانی ده‌یکه‌وت به‌چاوه.

چهند سه‌له‌ پێوه‌یه‌ بیدوینئ؛ هیشتا نه‌یدواندوه. وسوو ئاغا گوتی: «که‌س دیار نه‌بئ ئابرووم ده‌جئ». ته‌ماشای کرد دوو سه‌ن پیاو دیاربوون، حه‌یای کرد بیدوینئ. خاتوون نه‌ستی چوو گۆزه‌ی پرکرد، که‌پاوه‌ مائئ. هه‌تا ئیوارئ دانیشتن. ئیوارئ هه‌لستا ده‌ستی دا گۆزان، گوتی: «عاجزم ده‌چمه‌ سه‌راوئ». فره‌خۆله‌ گوتی: «ئه‌منیش دیم» تیروکه‌وانیکی بۆ دروس کردبوو. سواری قه‌لاندۆشی خۆی کرد؛ تیروکه‌وانه‌که‌ی له‌سه‌ر سه‌ری وی گرت. چوونه‌ سه‌ر ئاوئ، گۆزه‌یان پرکرد و که‌پانه‌وه. وسوو ئاغا گوتی: «ده‌یدوینم به‌ته‌وه‌کولی خولائئ». بانگ دایئ:

خاتوون نه‌ستی خاتوون نه‌ستیکئ نازداری؛

ده‌گه‌ل شیخاله‌ که‌چه‌لی خه‌ساری؛

زه‌حه‌تکیش و په‌نج به‌باری.

قه‌ت بووه‌ به‌سه‌رینی شلکی، تووشی نه‌ستۆت بووه‌ هه‌تیوباری

چاوت نه‌ستیره‌ی پۆژئ، مه‌مکت سیوی خوساری،

به‌ژنت به‌من به‌مینئ، به‌داریکئ له‌ لیژئ،

ده‌مت به‌من به‌مینئ به‌فینجانی قاوه‌ی، مه‌مکت به‌من به‌مینئ به‌گۆی له‌ زۆپئ.

ناورم تن به ربوو، نابین سهر وه گیتی؟»

نه وه تییوی، کون به گوو چیه به ملانی ده گیتی؟»

فرخ گوتی: «ناموزا! نه وه به من و به تو ده لئ.»

خاتون نه سستی ده لئ: «گووی خوارد له گووی بابی؛ سهگ ده وه پئ و کاروانیش

پاده برئ.» فرخ ده لئ: «پاوه سته. ئینجا فرخ بانگی کرد:

«وسوو ناغا، وسوو ناغایه کی نه پی

دوه به دور ده وه پئ وهک سهگی مه پی.

نه توو قهت تهرخی ناکی بوختان و به دفه پی

نه توو نازانی له بنه چه که ی به کره مهرگه وه پی؟

توو پاوه سته، تا ده زگندا وه بکه م گۆپکی ده شیت په پی.»

وسوو مه غانی له وێرا هه لات. فرخ پئ که نی گوتی: «ناموزا! بۆچ هه لات نه و حیزیا به؟»

کس نه دیده زانی وسوو ناغا له نه ولادی به کرییه، هه تا فرخ ناشکرای کرد. خاتون نه سستی

و فرخ چوونه وه مالی دانیشتن، هه تا سبجه نین. فرخ خهوی لئ که وتبوو. خاتون

نه سستی ده سستی دا گۆزان و هاته سه راوی. فرخۆله وه خه به رها، تیروکه وانه که ی هه لگرت،

وه دوا ی خاتون نه سستی که وت. وسوو ناغا نه وی شه وی هه تا پۆژ خهوی لئ نه که وت.

گوتی: «ده بین فهرخی ببینم. دامینی بگرم، نه و قسه ی ناشکرا نه کا؛ ئابرووم ده چن

له دنیا به. مه گه لێره دانه نیشم بچه ولاتی به سراه.»

نه گه فرخ که ییه پشت مالی وسوو ناغای، خاتون نه سستی که ییبوه سه راوی.

پنجیک دودرک فیسقیکی ده نیویدا بوو؛ فرخ ته ماحی بوو بیکوژئ. فرخ ده گه ل وی

مه شغوول بوو. وسوو مه غانی چاوی لئ بوو؛ هه رای کرد، هاته خورای. فرخۆله ته ماشای

کرد وسوو ناغا هات؛ ژۆر ترسا، ژۆر ترسا، که ییه و به ئامیزی هه لی گرت. فرخۆله پپی

هه رتک چاوانی ئابوو. وسوو ناغا فرخۆله ی هه لگرت و بردیه ماله خۆی گیرفانی پپ

کرد له میژ و له خورما. گوتی: «پۆله نه و قسه ی کردت، مه یکه جار یکی دی.» گوتی:

«وسوو ناغا! نه توو مه له نه منیش نایلیم.» وسوو ناغا گوتی: «فرخۆله! بۆ خاتری

توو نه و! خاتون نه سستی به خوشکی خۆم قبول کرد.» گوتی: «وسوو ناغا! نه وه نه توو

بووی به برای من.» ده سستی برایه تییان پیک دا بوون به برا. فرخ هاته وه زگ فیسقه که ی

بیکوژئ. خاتون نه سستی له ولاپا هاته وه، فهرخی ئاویتته سه رشانی خۆی؛ چوونه وه بۆ

مالی. پۆنیشتن به خوشیین. هه وتوویکی چ باس و خه به ر نییه.

ديسان بۆوه گنچه لى شىخالى، دپته وه سهر خاتون نه سستيه،
ده لى: «نه گهر نه من شوانم نه و بپيته وه بپرييه،
«ده نا حاشا مادوللا! ناچمه مه پرييه».

غەلیفە حوکمی کرد: «پۆلە! دەبێ بچی ببی بە بپرييه».
گوتی: «بابە! فرخی بەرم. یان بەجێی بێلم لە شارپیه؟»
گوتی: «پۆلە! فرخۆلە هەر دەبێ دەگەڵ ئەتوو بێ؛ خو چ دایک و بابی دیکە ی
نییه».

ئێستریکیان قەرار کرد بۆ خاتون نه سستيه .
دەگەڵ قەرەواشیک و پیریژنیکی سەر سپییه،
دەگەڵ چەتریکی بەغداپییه .
هه موو پۆژی سوارى ئه و ئێستره ی بێ بجپیتە نیو مه پرييه .
شىخال دلى به و قسه ی خو ش ده بێ، ده لى: «ئەوه ژنی منە بەیەكجاره كییه
نه و جار ئینجا مه پى خۆم ده له وه پێتم به بێ ته خسیرییه» .
هه موو پۆژی مه حەلى چیشتانى ده بووه ته واوه،
ته داره كیان بۆ ده گرت و ئێستریان بۆ ده ره پێناوه،
سوارى ئێستریان ده كرد چه تری له سه ر پاگیراوه،
ده چوو له شىخاله كه چه لى ده كرد سه لام و سه لاوه،
شىخال ده لى: «ئەتوو فرخۆلەت بۆ دەگەڵه خۆت هیناوه؟»
گوتی: «چ بکه م. هەر له دووم ده گری، دایک و بابی نه ماوه»
پۆده نیشته و مه پریان له بپیر ده داوه،
ئەوی پۆژی گه پانه وه به داوه .
شوانان به شىخالیان گوت: «ئەوه ژنی توو نییه، ئى فرخۆلەیه به ئەمانه تى له توو
ماره كراوه» .

گوتی: وه لاها! سبچه یین مه رگی ده كه م ته واوه»
پۆژ گیشته مه حەلى چیشتانى
خاتون نه ستى ده دا فرمانى:
«ئێستره كه ی بپینه ده ری، پیاو كارى خۆی بزانی»
ئێستریان بۆ هینا نه و جار ه

خاتون نهستی لئی دهبو سواره
 دیسان بۆ کن شیخاله که چه لئی ده هاته خواره
 سهلامی له شیخالئی کرد؛ شیخال لهوی نه کرد پرسیاره .
 له بۆی داده نا نان و ژهره ماره ،
 گوتی: «نه و بۆ ناییلیم فره له چهنگی من ببین قوتاره» .
 مهریان له بیژ ده دا شیخال سویندی خوارد سن جاره:
 «هه رکه سیک به رخیکی له لای بپوا، سن جاری لئ ددهم به و داره»
 نه گه مهریان هاوێز ده کرد، به رخیک ده رپه پی له لای فره خۆله ی هه ژاره .
 خاتون نهستی خۆی فپئی ده دا، ده یگرته وه نه و جاره
 وه عه رزی ده که وت، نه یده ما ئیختیاره
 شالواری هه لده کرا، کراسی بلند دهبو، هه موو به دهنی دیاره .
 شیخال گوتی: «فرخی ده کوژم نه و جاره» .
 دهستی په ق دهبو پئی ده عه رزی نه یده کرد کاره .
 فره که ناوپی داوه ته ماشا ده کا له عه رزییه خاتون نهستییه نازداره
 که له که ی و رانی هه موو دیاره ،
 ده لئ: «به رخم به رخی پیره مه پئی
 یا ره بیی سه رت وه هه ژاری که پئی
 وه ده رت خستوون په نجه و پانییه ی لیلوپه پئی
 به رخم به رخی به رانی!
 عه رم به پیریش هه رجوانی،
 له بۆ فره خۆله ت وه ده رختووه په نجه و پانییه ی بلقیسای سوله یمانی .
 به رخم به رخی شه کن!
 به ره که تت بکه ویتته عه مری ده که ل که کن .
 له بۆ فره خی بئ دایک و بابت وه ده رختوون په نجه و پانییه ی ده وئی مه له کن» .
 نه گه فره نه و قسه ی ده کرد ته واوه
 خاتون نهستی له سه ر جیی خۆی هه لستاره .
 پپی ده دا فره خی له سه ر نامیزی خۆی پوناوه .
 ده لئ: «ئاخر له سه ری توو ده بم بۆسۆ و به نناوه» .

بۆ سەر پازی کانیه هاتنه وه، ته داره کی مالن گیراوه .
 شیخال له وئی په قبووه دهستی پاوه ستاوه
 پیی له عرزئی نایه به دواوه .
 دوو گورگان سهریان له مه پری ده سوئییه ناوه
 بۆیه مه حته لن، نه گهر بیتری بگه پینه وه به و لاوه .
 ته داره کی خویان ده گرت، بیترییان ده یانگوت: «شیخال، مالئاوا»
 نه گهر نه وان ده پۆیین، نه و گورگانه بۆ مه پریان پاکیشاوه
 هه روا بیتری بوو، پووی خوی ده پنی، ده یگوت: «مه پری مه نه ماوه
 نه و گورگه بردی، بۆ ده نگن ناکا نه و پیاوه؟»
 گوتیان: «مال خراپ! ناخر دهستی په قبووه، دوعای فرهخی لن کراوه» .
 خاتوون نهستی تکایئ له فرهخی دهکا، ده لن: «بلا نه و گورگانه بگه پینه وه به دواوه» .
 فرهخ بانگ دهکا: «گورگا! نهی جووته گورگی ده که نعانئ!
 به په زای خولای ناسمانئ
 وهرن له مه پری من ببژین؛ بهرن بیکه ن به که باب. نه وه له جیاتی زه کاتیم دانئ .
 نهی جووته گورگی ساحییی به راتئ!
 وهرنه پیشئ شیخاله که چه ل دهستی ناگاتئ
 به کی چاک ببژین، بهرن ده پئی خولایرا نه وه له جیاتی زه کاتئ» .
 کئ بوو له جووته گورگی جندییه
 ده هاتنه خوارئ به گورجییه
 هیچ نه ترسان له شیخالیییه .
 به کی چاکیان بژارد پایان کیشا به بن ته خسیرییه
 ده لن: «نه وه زۆر حه لاله هم زه کاته؛ هم مالی شیخ فرهخییه .
 خولا پستی نه وپۆی داینئ؛ که ره مداره بۆ پۆژیکی دییه» .
 بیترییان جله وی ئیستریان ده گرت، ده یانگوت: «فرهخۆله! دوعایتین بۆ بکه له په بیبییه
 شیخال ده ست و پیی خوش ببه وه، بجیتته وه مه پریه؛
 ده نا گورگ پئی فیز بووه قهت به کی نامینییه» .
 فرهخۆله ته مه نای ده کرد له خولاین؛ حه زه تهی جو برائیل ده هاته کنی به یه کجاره کییه
 گوتی: «فرهخۆله! جاریکی دی دوعای مه که له که سی دییه»

فرخوڼه ته مه نای ده کرد له جویرانیلییه،

ده یگوت: «ته خسیری من نه بوو ده سستی لږ هه لڼه گرتم خاتون نه سستییه».

بؤ مالئ ده هاتنه وه فرخ و بیړییه.

ژنیک بیډین بوو، نه وه مروه تی مه ولوود سوراحیه

شه یثانیی کرد له فرخی فه قیر و له خاتون نه سستییه

دایکی خاتون نه سستی جنیوی دا به فرخییه

گوتی: «نه وه نه قلئ بابی گړپه گړپه کی ده کا، ټاپووم به رڼ له شاری داودییه

وه للامی قاعبه! پوژنکی دی نابڼ نه و شه یثانه ی ده گه ل خوت به ریه مه پریه

شیخال چاکه له حه یفی نه وه ی خوی نه کوشتییه».

خاتون نه سستی ده گریا، ده پاپاوه،

فرخوڼه ی ده سر کوشی خوی داناوه؛

هر چوار برای هاتن له ولاوه.

گوتیان: «ها خوشکن! بؤچی ده گری، چت لږ قه وماوه؟»

گوتی: «براله! په بی خولاگیرم بن هر له من خراب قه وماوه.

نه منو ده گه ل که چه لیکي ده تهرانوویئ ناوه،

نیستا دایکم هه موو پوژئ ده مکا بؤسو و به نناوه،

ده لڼ قایل نیم فرخوڼه ی به ریه نیو مه پری، چونکه نه وړو گورگ له مه پری داوه».

گوتیان خوشکن! دایکم بؤ هیڼده خرابه؛ جا چی به سر فرخی فه قیره وه داوه؟»

برایه کی دی گوتی: «دایکمان چ قسان بکا، وه بزانی سهری تاشراوه».

سبحه یښئ به یانی دا، بیړی خبروونه وه بؤ مه پریه.

دایکی خاتون نه سستی گوتی: «قه ده غه یه نابڼ فرخوڼه بچئ چ جاری دییه،

نه وړو ده چین نه من و خاتون نه سستییه».

خاتون نه سستی گریا: «خولایه! نه من چاره م چپیه؟

فرخ به جئ بمینئ، ده مرئ به بڼ که سییه».

فرخی به دزی به پئ کرد بؤ مه پریه،

دایکی پتی نه زانییه.

دوو به دوو سوار ده بوون له نیستری خاتون نه سستی ده گه ل دایکیه.

په پیشیان که وتن بیړییه.

تەماشايان کرد فەرخۆلە دەپوا لە بۆ مەپییە،
بەتاقى تەننێن؛ کەسى دەگەڵ نییە.

دایكى وەرگەپاوه، سێ چوار چەپۆكى دا لە خاتون ئەستییە،
دەلن: ئەو خەتای تۆیە ئەو شەیتان و پمووزنە پێی وەبەرە خۆی گرتییە
هەتاوەكى دەگەینە فەرخۆلەى بەیەكجارەكییە،
ئامۆژنى لێی دەدا، ئیستى وەسەر دەپەراند پێی بریندار دەبوو، خۆینى لێ دەبوو
جارییە.

خاتون ئەستى خۆی لە ئیستى فەپى دەدا سویندى دەخوارد دەيگوت: ناچمە مەپییە
دەچمەوێ كەن غەلیفەى بابم، لێت دەبم بەعەرزەچییە،
بابم فەرخۆلەى بەمن داوێ بەئەمانەتییە
ئەگەر ئەتوو فەرخۆلەى لەو چۆلەى بكۆژى، جا من لەكەن بابم جوايم چ دەبێ، بۆم
دەبێتە پوورەشییە».

دایكى گوتى: «قەحبە! وەرە سواریە برۆین بۆ مەپییە».
گوتى: «ئەتوو برۆ، بەخێرچى؛ ئەمن فەرخۆلەى ناكەم خۆرايیە.
دەبێ بابم بەو قەسەى بزانی، دەنا بۆ من دەبێتە غەیانەتییە؛
لەسەر حەوتوو و چلوان بوو، ئەمن ئەوهم بەخێوكرديیە».
دایكى گوتى: «وەرە سواریە؛ ئەوهمش لەگەڵە خۆت یێنە؛ قەت كەڵەگای وا نییە».
خاتون ئەستى سوار دەبوو. پێلى فەرخۆلەى دەگرت، دەیناوتتە سەر شانییە.
توووشى دپووێكى بوو. فەرخ لە پشتەوێ بوو. پێى دا دپوێكەى پچپى، بردى لە پشتەوێ
وێن كلكى ئیستى دا. ئەگەر ئیستى دپوێكەى گەییە؛ كلكى ناویتە سەرە. دپووى
دەكونى پاچوو. ئیستى دەرپەپى ئەوێر ئەوێرە.

ئەگەر ئیستى هەلات بەولاولە

هیندى خۆی لە دار و بەردى داوێ

ئامۆژنى فەپى دەدا، لەوێ بەجێ ماوێ.

فەرخ دەستى دەدا هەوسارى ئیستى، جەلەوى كێشاوێ،

ئىستى دەرپەپى پاگرت، دپوێكەى لەبن كلكى دەرھێناوێ.

ئەگەر چووێ سەر ئامۆژنى، زمانى شكاوێ.

خاتون ئەستى بەسەر خۆی دەدا، گوتى: «دایكەم نەماوێ».

فرخ پټی پټی کهنی، وه سهر پشټی گټپاوه .

خاتون نهستی دهستی دهستی فرخی کرد گوتی: «دایکم چاک بکه وه؛ ناخر پوژ که می ماوه،

ناگهینه مه پي؛ لیتمان عاجز ده بی نهو شیخالی مال شینواوه» .

فرخ گوتی: «ناموزا! بلا لیتره بی هه تا له ولارا ده گه پټینه وه دواوه» .

ده لڼ: «نه گهر بوم چاک نه که یه وه کویرم ده بی هه رتک چاوه» .

نه گهر نهو قسه یان له وئ کرد ته واوه،

فرخ له خولاه وندي عالمیان ده پاراوه .

نه گهر شووټکی له دایکی خاتون نهستی داوه .

بوو به به ردیکی شین په نگی مه خلوقی نه ماوه .

خاتون نهستی و فرخ سوار ده بوون؛ سه بوونی گهرمټی ده هات له ولاره؛

خاتون نهستی گهرمای بوو عاره قه ی لڼ ده تکاوه .

فرخ گوتی: «بانگی شه مائی که ن بی له ولاره» .

فرخ بانگی ده کرد: «نه ی په بی عالمی، بینای چاوانه!

حه زده تی جویرانیل بنیتره کن بالوولی دیرانه،

شه مال مهره خهس بکری بیته ئیتره کانه .

هه راسان بووه نهستی کیل گهر دنی هه نیه پانه،

سه بوونی گهرمټی پټی نادا وچانه» .

نه گهر فرخ له خولای ده پاراوه،

به ره زای خولای شه مال مهره خهست کراوه .

نه گهر شه مال هاته خوارئ، هیند به حوکه، کټوی گهره گهره ی تیک داوه؛

هه رچه ندي خیز و به ردی بلندان بوو، هه مووی هینا، له سه روچای خاتون نهستی یی

کرد بلاره .

خاتون نهستی ده لڼ: فرخو له، نه وه چ مه کریکه دهرت هیناوه؟»

ده لڼ: «به شه مائی بلټم، بگه پټته وه دواوه» .

خاتون نهستی ده لڼ: «منه تیکه له سهر شانی منت داناه؛

درهنگه، بیتری گهینه مه پي، مه پ نه دوشراوه .

«خراپم لڼ قهومی، دایکم له وئ به جی ماوه» .

فەرخ دووبارە لە خولای پاراوه،
 شەمال ھیدیی کرد، بۆ مەپێیان ئازواوه .
 ھەتا گەینە شێخالی لێیان کرد سەلاوه .
 دابەزین بە پەلەپەل، مەپیان لوبێر داوه .
 تەدارەکی خۆیان گرت . ئەوێ پۆژی خاتوون ئەستى گوتى: «شێخال دەولەت زیاد و
 مالئانا»

شێخال گوتى: «خاتوون ئەستى! ئەمن ئاغام، لەبەر ئەتوو شوانم،
 ئەگەر لەبەر ئەتوو نەبێ، براکانى تۆ بە تۆکەرى خۆم دەزانم .
 لەبەر عیشقى تۆ کە پکى کوردی ھاتۆتە شانم،
 کەلاشى دۆمى وا لە پێیانم .
 یاخولاً بەخێرێ سەر چاوەکانم» .
 ئەگەر گەرانەو بەداو،
 خاتوون ئەستى دەستى دە پشیتێن فەرخۆلەى ناو،
 دەلێ: «وہختە لە سوێ دایکم کوێرم بێ چاوە .
 ئەگەر نەگەینە دایکم خراپ قەوماو» .
 فەرخۆلە دەلێ: «ئامۆزا لێی گەر پە زۆرم رق ھەلستاو» .
 «دەربەندى خۆم نیم، ئەگەر ئیستەر پێی لە من ناو» .
 حەیفى وەى دەمکوژێ، لەسەرى من لە تووی داو» .
 ئەگەر لێم گەرپێ، دەبێ ھەروا بەرت بێ، ھەتا دنیا دەبێ تەواو» .
 خاتوون ئەستى دەلێ: وا نابێ، حورمەتى ئى منیش و ئى تۆش بە دایکەو ماو» .
 ئەگەر ھات گەییە دایکى، خاتوون ئەستى گەلیک گریاو» .
 فەرخۆلە گوتى: «لێی گەرپە، ئەو فەسادە شارى داودیەى تێک داو» .
 خاتوون ئەستى دەلێ: ئەگەر دایکم چاک نەبێتەو، ئەمن کوێرم دەبێ ھەرتک چاوە .
 ئەگەر چووینەو بابم نالێ، دایک بۆ نەھێناو» .
 فەرخ ھاوارێ دەکا: ئەى خولای لایەزانە!
 ئەوجار بۆ خاترى من بێتە زویانە» .

ئەگەر شووێکى لێ دا . بوو بە دیلەسەییکی رەش ئەو بەستەزمانە،
 جا سەبوونی گەرمیێ لێ دەدا، بۆچووکی لە پشتن دەھات، ھێندەى دەرکێشابوو
 زویانە .

نیستری پیتی لئ دهنه دهری دینن هه چوار سمه لۆکانه .

هه تا گه پنه وه قه راخی شاری داودییه ،

ده لئ: «فه رخۆله ئامان! نه وه ئینساف نییه

بابم ده پرسن: دایکت کوانن، نه وه سه گه و بۆ چیه ؟

وه ره چاکی بگه وه بۆ خاتری خو لای و په بییه»

دیسان بۆی ده پاراوه له په بییه ؛

هه زه تی جویرانیل ده هاته کئی به قاسیدییه ،

ده یگوت: «هه ره دوعایه کی نه توو کردت خو لا لئی قبول کردییه» .

نه گه ره شوو پیتی له ئامۆزنی دا پۆج هاته وه به رییه .

جنیوی ده دا به فه رخۆله و به خاتون نهستییه .

سوار ده بوون ده چوونه وه شارییه .

نه وه بییدینه ده چۆوه کن کوره کانی له فره خ و نهستیان ده بوو به هه رزچییه .

کوره کان گوتیان: « دایه ئابروومان مه به ده ییه تلئینین به دزییه ،

نه گه ره مام غه لیه بزانن ئاسارمان ده برییه ،

له سه ره فره رخۆله ی به سه رماندا وێران ده کا شاری داودییه» .

فه رخۆله وای گوت به خاتون نهستییه :

ئامۆزا! نه تزانن، ئامۆزن لێن بووه به هه رزچییه .

ئامۆزا! نه من ده پۆم ئی دی که لکی تو م نییه .

نه گه ره لێره بم سه رم ده بپن به یه کجاره کییه .

سه فهرم سه فهریکی ناته واوه ؛

ئامۆزا! ده له ت زیاده و مال ئاوا»

گوتی: «بۆکوئی ده چی، به مندالیم به خیتو کردی نه منی بابان وێرانی»

گوتی: «ئامۆزا! دوور ناچم . ده چمه مالی و سووی مه غانی» .

فه رخ له جی جی خو ی هه لستاره .

ده گه ل خاتون نهستن بانگی خوشیان لئ داوه ،

فه رخ لئی دا پۆی گوتی: «مالئاوا»

گوتی «بپۆ، به خولات ده سه پێرم، به هه موو لایه کی نه منو ده مست شیناخاله که چه لئ

فهره له لستا چووه مائی وسووی مه غانی .
 خه بهریان دا به وسوو ئاغای له ماله خۆی پئی زانی .
 به پیرییه وه هات بۆخۆی و به خهیزانی .
 نه گهر فهره ده چوو له وی ده گهرده سه لاره .
 وسوو ئاغایه که پئی له بهری پاره وستاوه .
 گوتی: «قوریان! هه رچه ندی مائی هه مه، نه وادام به توو لیت نه زه رکراوه .
 وسوو ئاغایه که تۆکه ریکه له پیشت پاره وستاوه .
 نه وه مائی تۆیه، هیچ ته وه لوقی منی به سه ره وه نه ماوه .
 نه گهر ته ماشایان کرد، مانگی موبارک وه ده رکوت په مه زانه؛ ته واوه .
 هه موو کهس که وته سه رو پای په مه زانی .
 خۆشی که وته مردووی گۆرخانی .
 هه تا بیست و هه وت له په مه زانی بوو ته واوه،
 مام غه لیفه که ولتیک و جوانوو نه سپیکی بوو، له بهر کورپه کانی به فهرخۆله ی نه داوه؛
 له میژه نه و جوانوو نه سپه بۆ فهرخی هه لگیراوه .
 مام غه لیفه ده لئی: «چ بکهین له په مه زانی؟
 هه رکه سپیکی مزگینیی مانگی موباره کی بۆ هینابام، نه و جوانوو نه سپ و که وله م
 ده دانئ».

واده لئین پدین سپی و مه لئیه:
 قوریان! نه وپۆ بیست و هه وتی مانگییه،
 هه تا سن پۆژی دی، هه یه و! له کوئییه»
 نه و خه به ره به فهرخی و وسوو ئاغای دراوه .
 وسوو ئاغایه گوتی: فهرخۆل نه وپۆ بیست و هه وتی مانگییه؛ مامت جوانوو نه سپیک و
 که ولتیک بۆ مزگینیی مانگی موبارکی داناوه .
 فهره گوتی: مانگ مانگیکی ته واوه؛
 هه سهریکی ته میزه هه سلیکی مه لا بانگی داوه .
 فهره و وسوو ئاغایه سه ریبانی که وتن، چاویان له هه موو دنیا یین گه پاره؛
 هه رچه ندی خه لقی داودییه، به ره و پووی مانگی مونه وه ر پاره وستاوه .
 خاتوون نه ستی کونده ییکی هه لگرتبوو بۆ چۆمی هات واوه؛

فرخ گوټی: «وسو ټاغای گیانه!

بلټین به خه لقی خولای صاحب نیمانه،

هرکس بۆ جیرانی خوټی بهرئ پۆن و برینج و کاسه جیژنانه».

خاتون نهستی چوو کوندهی پرکرد هاتهوه لهولاه،

کوندهی وی خرابوو دلۆپ دلۆپ ټاوئ لئ دهتکاو،

وه به لهکی خاتون نهستی دهکهوئ به لهکی هه موو ته پرکراوه.

فرخ ده لئ: «ته ماشای ئه و کوندهی که، هه یای له کن نه ماوه؛

نه من لازمه دهگه ل ئه وهی بکه م شه پ و داوا».

وسو ټاغ ده لئ: نه وه بئ سر و نه زمانه چی دهگه ل توو پئ نه کراوه.

فرخ بانگ دیلئ: ئه ی کونده م کوندهی به رانی

عه مر م به پیریش هه ر جوانی،

ئه گه ر شه رمئ له من ناکه ی، بترسه له یه زدانی.

بوو له من ته پ ده که ی په نجه و پئی بلیقسه ی سوله یمانی.

کونده م کونده ی بزئ،

یا په بی قه ت کێردی قه سابانو هه لئه گیرئ له سه ر گه ردنئ

ئه توو بۆ له من ته پ ده که ی په نجه و پانییه ی دهوئ شه کره ژنئ

کونده م کونده ی پانییری!

بتگانئ نه خو شیه ی په شه گویری

ئه توو بۆ ټاو ی له کۆلی ئه وئ شه کره ژنئ ده بویری

کوند م کوند یکی نادانه!

گوشتی تۆیان نه خواردده چ کافر و موسلمانه

ټاوئ بۆچی ده بویری به خاتون نهستییه غه یانه.

وسو ټاغ ته ماشای مانگی مونه وه ر بکه؛ ئه وه له حهوت ته به قه ی ئاسمانه،

فرخ ده لئ: وسو ټاغ چ بکه ی له وئ په مه زانی؟»

«هه رچی بکه ی هه رایه، به غه ی ره ز شوکرانی.

بلا مزگینی مانگی موباره ک به دین به مام غه لیفه ی ده پیش هه موو که سیدا بزانی

مامی خو مه هه ر ئه و خه لاسم ده کا له ته نگانی،

جا مزگینی به رین بۆ مام غه لیفه ی، ټاغای شارییه».

مام غەلىفە ئەگەر وای دەزانىيە،
 لەمانگى موبارەکیان دایە مزگىنىيە،
 ناردى كەوڵ و جوانو ئەسپى نارد بەدىارىيە.
 فەرڤ كەوڵى دا بە وسو ئاغای جوانو ئەسپى قبول كړىيە.
 ئەوى ئەسپ و كەوڵيان هېتنبوو، خەلاتى كردن بەنەجىمىيە،
 گوتى: «عەرزى مام غەلىفەى بكن، پوڤ و سەرم ھەر ئى ويیە».

ئەوئ شەوئ لە مزگەوت و خانەقاى تەگبىريان پۆناو،
 لەبەر خولای دەپارنەو سەلەواتيان لى داو،
 سبەحىنى كە نوێزى پەمەزانىان دەكرد، نانى ھەموو كەسى دراو.

كوپى مام غەلىفەى چوونە خزمەت بابيان، پاوستان تەواو.

دەلێن: «بلا، بچىن فەرڤەى بېنىنەو. ئاپوومان نەماو،
 لە مالا وسو ئاغای، بەینەللا پياوێكى تەواو».

مام غەلىفە گوتى: «ئەگەر لە دوو فەرخى دەچن بەيەكجارى،
 دەبێ ھەمووتان خزمەتى بكن بەقەننەدارى.

بێتەو پۆنىشى بەگەورەى شارى».

كوپى مام غەلىفەى لە بابيان قبول كړد تەواو.

لە ھەموو كەىخواد و سەيد و مەلایانىان گێپراو
 ھەموو بۆ مالا وسو ئاغای دەھات تەواو.

وسو ئاغا بەپىریانەو ھات ئىكلامى ھەمويانى كێشاو.

گەينى، كەوشى فەرخىيان لەسەر سەرى خۆيان دانائو؛

دەلێن: «قورىان! گەورەيى شارى داودىيەى بەتو دراو.

ئەو كوپى مام غەلىفەن گەورەيى توو قبول كړاو».

گوتيان: «وسو ئاغا چ دەفەرمووى لە بۆ مە، ئەمە دەگەپێنەو چ كاری ديمان نىيە».

فەرڤە گوتى: «حاشا و مادوللا، نامەوئ ئاغایەتى شارى داودىيە، ئەمەن لە مالا

وسو ئاغای دانىشتووم بەتۆكەرييە»

وسو ئاغا دەلى: «پێم ناکەوئ ئەمەن ھىچ بەسەر ئەو مال و دەولەتەو نىيە».

فەرڤ دەلى: «قەت ناچمەو نێو شارى داودىيەى جارىكى دىيە».

دهوئ هه موو گه پانه وه به بیکه یفیه،

فرخ ده لئ: «وسوو ئاغا! چوونه وه بۆ من چوونه وه عهیب و شووره ییه.

ئه گهر لێره ش بێ سه حهت بێ، ده چمه مائێ خائلم ئهوا له شاری شامێ میری وا نییه»

که یخواه و کوپی مام غه لێفه ی هاتنه وه به دواوه،

موژده یان به مام غه لێفه ی داوه.

گوته: «لێی گه پێن ههتا پاده بری شهش له شه شه کانی؛

ئینشاللا ده ییه نه مه وه سه ره مه کانی خۆی ههتا هه موو کهس پێ بزانی».

کوپی مام غه لێفه ی به دزی بابیان و خاتوون نهستییه بۆی هه لده که نن زیندانی؛

شهوی فهعله ی به زێڕێک به کرێ ده گرن ههچ کهس نازانی قوت و چان نادهن که گل

کێشانی،

ههتا پوژ ده بیته وه، فه سلی مه لا بانگدانی.

ئه گهر شهش له شه شه کانی چوون تهواوه

کوپی مام غه لێفه ی دیسان هاتن له ولاره

چوون، ئیکلامی له فهرخۆ له یان کێشاوه

که وشیان له سه ره سهری خۆیان داناوه.

فرخ ئاوڕێکی به وسوو ئاغای داوه

ده یگوت: «وسوو ئاغا نازانی چ قه و ماوه؟

ده بێ هه ره بچمه وه، داوه له منیان پۆناوه».

له جیی خۆی هه لستا که وشیان بۆ پۆناوه

وه ده ره کهوت بۆ ماله مامی خۆی گه پاره.

خاتوون نهستی تاماشای کرد، ئیجهه ی ئامۆزای و برای هاتن له ولاره.

خاتوون نهستی نه یزانی زیندانی بۆ دروس کراوه.

ده و ده میدا موسلمانێک هات، خه به ری به نهستی داوه.

خاتوون نهستی ده لئ: «وای کوێرم بێ چاوه!

له قسه ی نهنگو ده نا هه ره نه وه نده ی له سه ره دنیا یه ماوه».

هه پای ده کرد، ده زووی به ده رزییه وه کرد، جامێکی ئاو هێنا، تیی ئاویت، له سه ره پیی

دانا. فرخ ئه گهر چاری پێ کهوت گوته: «ئه وه ده زووه کفنم پێ ده دروون؛ ئه و جامه

زیندانه تیی ده کهوم، تیدا ده خنکیم. ئه و ئاوه ش پێم ده شۆن». ئه گهر وای چاوپێ کهوت،

مستیکی له ده می خۆیدا، خوین هاته خواری؛ گه پراوه. گوتیان: «قوریان ئه و خویته چ بوو؟» گوتی: «نازانم! ده چم ده می خۆم ده شۆم». گوتیان «قوریان! ئه و خه لقه هه موو ئۆکهری تۆیه. ده می خۆت له مالتی بشۆ». گوتی: «نا ئه من عه مبه لیم، ده بێ بچه سه شته تی داودییه ی. ئه نگو پۆنیشسن، ئیستا دیمه وه». ئه گه ره له وان په دبوو، ده می خۆی به ده سترپی ئه سترپی هه پای کرده ماله و سوو ئاغای. و سوو ئاغای گوتی: «قوریان! چ قه و ماوه؟»

فه رخ ده لی: «وسوو ئاغای گیانه!
نه مگوت کورپی مام ده گه لم غه یانه
جوانوو ئه سه په که م بۆ بیته ده ری، ئه من ده پۆم لیڤه کانه.
ده گه لیان ده رنابه م، هه مووی شمر و شه یانه.
وسوو ئاغای ده لی: «سه رت له سه ر داده نیتیم، فه رخۆله گیانه!»
فه رخ ده لی: «چاوم بپراوه، و سوو ئاغای گیانه!
ده بێ بپۆم لیڤه کانه».

جوانووی فه رخیان هیناده ره،
لیی بکه ن زینی موخته به ره.
پیی نا پکیف که و ته سه ره،
ده لی: «وسوو ئاغای داده به زمه وه، به خۆپاییه ئه و سه فه ره
شیره که ی بابم بۆ بیته ده ره،
جوانوو ئه سه په که م بۆ بگێنن ئه و سه ر ئه و سه ره
کن بوو؟ له فه رخۆله ی نازداره،
شیری بابی وه چه نگ که و ت ئه و چاره
ده سته دایه، بۆ یه خته خاته ی ماله مامی چوو خواره،
ده رکی کرده وه، چوو، له ته ویله ی گرتی قه راره.
به ته ویله دا هات، له په فیسکه ی هه موو ماین و ئه سپانی داوه،
قه ت یه ککیکی به ساغی نه ماوه.
هه لات و بۆ ماله و سوو ئاغای گه راوه،
پیی ده پکیفی نا، وه سه ر زینی که و ت ته واوه،
ده لی: «وسوو ئاغای گێچه له، بۆخۆم و بۆ تۆم بنیاد ناوه».

مه پتەر و میرناخوپ هاواریان برد بهه شتاوه

خه بهریان له مام غه لیفه ی و له کوپانیان ده گپاوه .

کوپ ی مام غه لیفه ی دهنگی له شکریان دا هاتن له ولاوه .

ئه گهر وسوو ئاغای وا ده زانی زبئی ده بهرکرد مه تالی ده دهستی هه لکیشاوه

خزمی خوی هه موو بانگ کرد، له پیش کوپ ی ده مام غه لیفه ی پاوه ستاوه

سویندی به که لاموللایه خوارد: «ئه گهر هاتوون فهرخی بکوژن، نایه لم، یه ک یه ک

سه ری بچیته وه به دواوه» .

هه موو ده یانگوت خیره؛ ئه مه خزمه تی ده کین. هه ر گه وره یه ساحب ئیختیاره . هه ر

زه ره ری له خوی داوه .

فهرخ گوتی: «وسوو ئاغا پیی ناوی ده ولت زیاد و مالی ئاوا» .

پکیقی له جوانه که ی ده دا؛ ئه مه گی خاتوو ئه سستی له سه ر بوو، توپی به سه ر هه رتک

چاوان کشاوه .

خه بهر به خاتوون ئه سستین ده درئ، ده لئین: جوانوه که ی کویر بوو، پیی بۆ هه ی کوئ

سه ره ده ر نه کراوه .

خاتوون ئه سستی گوتی: «بلا بمکوژن له سه ر فهرخی» . بانگ دیلی: ئه ی جوانوله،

جوانوله ی سه ری سالان!

په نگت ده کلکئ ده ده م، خه نه ت ده گرم ده بژ و یالان .

پۆحی خۆمت نه ز ده که م، ئه گهر فهرخم بۆ ده رک ی، له ده س دژمنان له دانگه ی

مالان .

ئه ی جوانوله جوانوله ی سه ر هۆزان!

چرای چاوی خۆم فرزه ندی په ش بۆزان

پۆحی خۆمت نه ز ده که م، ئه گهر فهرخم بۆ ده رک ی له چه نگ دژمنان، له ده س

ئامۆزان .

ئه ی جوانوله، جوانوله ی گوفتاری!

په نگت ده کلکئ ده ده م، بژانت ده گرم له ژه نگاری

فهرخم بۆ خه لاس بکه ی، بۆ شاری شامئ بچیته وه خواری

ئه گهر خاتوون ئه سستی گه ردنی جوانوله ی ئازا کرد و پۆیی له دنیا یه پووی کرده

کویتسانی و کۆ سه رایه

لہ ویندہ ری بہ فر نایداتی پڙگاہ .

نہا لہ شکری دی لہ دواہ،

وسو ناغا ہروا دہ گہ لیاہ، سویندیان لہ دہ خوا بہ کہ لامول لایہ

دہ لہ: «نابن نیلاقہی فہرخی بکھن، نہ مہ کم دہ چن بہ زایہ» .

فہرخی بانگی بہ فری دہ کا:

«بہ فری کوستان! گہ لیک بہ فری کی نادری»

بووی بہ جہردہ جابر، پئ لہ موسلمان و پڙیوار دہ گری

نایہ لسی میوان بگاتہ ناودانیہ، مہ نزل کی پیدایہ بکا، لہ تینوان نہ خنکن، لہ برسان نہ مری» .

بہ فر دہ لہ: « فہرخلہ، چرای چاوانم

نہ من خانہ خویم نہ تووی میوانم

نہ من بہرہ زای خولای بینای چاوانم

بہرہ کہ تی نہرز و ناسمانام .

لہ و ہش بہ دہرہ وہ پوڑی ہرچی بہ گیانم؛

لہوی زیاتر، دہرمانی نہ خوش و بیووردارنام» .

فہرخی دہ لہ: «بزائم چلؤنم لہ ہاتوتہ مولہ کن، ہر نہ خوشی کی تو تہ لب دہ کا، پہ بی!

لیتی بیہ کوخہ و برک،

لیتی بجیہ دہ کہ لہ کن . ہر نہ خوشی کی بہ تو پاس دہ بیتہ وہ، ہلنہستی لہ وئی کہ ونہ

لیفوک» .

نہ گہر فہرخی دیسان ناوری دہ داوہ،

وسو ناغای دہ پیشدایہ، بہیداغی پاکیشاوہ .

فہرخی ہاوار دہ کا: یا ساحبی عہرز و ناسمان!

پہ بی! خہ لاسم بکہی لہ وئی تہنگانہ .

پہحمی بہوی کرد ساعبی عہرز و ناسمان

ہہورد دہ چریکنی، ہہلی کردہ شہ مالی، لیتی دا لہ گوپال بارانی .

ہہتا دوو ساعاتان باری تہواوہ

لہ پاسان خولا پہحمہ تی کرد، دنیا پوڑشہن کراوہ

لہ ہہموو زینو و بانوان ہلستا سیلاوہ

فرخ ټاوپې وه دوای خوی داوه

ده لئ: «به خولای ده مکوژن سه فهرم ناته واوه

خاترون نه ستین چاو به له که م لئ به جی ماوه».

شهو تی داودییه ی پر هاتووه له سیلاوه،

فرخ نیختیاری لئ برآ، ملی له شهو تی داودییه ی ناوه .

فرخ چوو ده شهو تیوه، وسوو ناغا دهستی به قورعانی داداوه

سن جاری که لاموللای کرد ته واوه،

ده لئ: فرخ له شهو تی داودییه بخنکئ، نایه لم عه بدیکو بگه پرتنه وه به دواوه .

پاکانو سرده برم شاری داودییه ی ده که م بلاوه .

خولا فرسه تی جوانووی فرهخی داوه

گهییه به ری نه و به ری چه نگی له سر دیواری پوناوه

چوم پای ده دا خوارئ، قهوه تی نه ماوه .

که لیټیکی خولا به وی دا، دهستی ټاوټه سه رئ، فرخ نیوی هیناوه

هیزی له خوی دا، فرخ که و ته به یاری، لینگه چه مکیکی ده پکیفیدا ماوه .

فرخ خلاص بوو جوانوکه ی برد نه و ناوه

فرخ ده لئ: «له شهو تی مرادی په پیمه وه

جوانووله م چوو به زینه وه

به پئ و چه که زپینه وه

خاترون نهستی لیږه نییه بیگپینه وه».

فرخ ده ریټیه کی جوی ده پتدا بوو. پیټیه کیشی پیخواص بوو ده ریټیه که ی ته پیبوو، له

لاقانی ده هالا، پټوه یان ماندووبوو؛ فرخ ده لئ:

نه هه و رازت له به رین شه قاویک

نه کولت پئ بئ گزه جاویک

نه پوول قهرزداري هیچ که س بئ قوشه دراویک».

فرخ ده لئ: له وړې به در هیچ میوان به شهو تی داودییه ی نه کا نیختوباری

نه خوی به خانه خوئ ده زانی، نه له میوان و ریټوباری ده کا پرسیارئ

له وړې به در که س به شهو تی داودییه نه کا متمانی

نه پرسیارئ له میوانئ ده کا، نه خوی به خانه خوی ده زانی

په بى شەتى داودىيەى خولاگىرم بى ئەوئ پۆئى خولا دەكا ديوانئ .
 لەو پۆ بەدەر هېچ ميان بەشەتى داودىيەى نەكا ئىختوبارىئ
 نەخۆى بە خانەخۆى دەزانئ نە لە ميان و خانەخۆى دەكا پرسىارىئ
 په بى لە ئاهى من سئ مانگەى بەهاريئ نەبئ چۆپى ئاوئ لئ نەيەتە خواريئ
 چ بکەم ئەمن بەناچارى
 بانگيکەم وەبەر خولاى، يەکم وەبەر جەبارى .
 فەرخۆلە خەوى بەسەردا بارى،
 جوانووى فەرخی لە دەريا وەدەرکەوت بەيەكجارى . بەفەرخۆلەى نەدەزانى لەکوئيه،
 بۆيه گريا بەزارى، شەمال کە هات بيئى فەرخی بۆ جوانووى هئنا بەيەكجارى .
 ئەگەر بيئى فەرخی کرد تەواوە
 لينگى دا هەتا چوو لەسەر فەرخی پراوەستاوە
 گوئى: «هەلى ناستيئتم، خەمگينە، شارى داودىيەى لئ بەجئ ماوە
 خەمناکە لە خاتوون ئەستى هەلبراوە» .
 دەستى بە لەو پەيئ کرد لەوئ پراوەستاوە
 پيرەبارگينتيک نەخۆشە چەند سالا دەرکراوە
 لە چۆل و بياپانى لەو پراوە
 ئەگەر جوانووى فەرخی کەوت بەچاوە
 لەسەرپا دئتەخوار بۆ شەتى داودىيەى دەيگوت: «بزانم کيئە لەوئ پراوەستاوە؟»
 جوانوولەى فەرخی ئەوى کەوت بەچاوە
 گوئى: «ئينشاللا ئاوەدانىيەکەم بەو گياندەبەرە، وەچەنگ دەکەوئ تەواوە
 ئەگەر پيرەبارگين هات لەولاوە
 جوانوولە ئەگەر تەماشای کرد، گوئى: هەو خۆ ئەو هە گولە دەرکراوە
 دەگەل جوانووى فەرخی دەستى کرد بەشەپ و داوە
 هەرچەند بەدەنى جوانووى فەرخیيە هەمووى پچپراوە
 جوانوولکە سەرەسميکى وە فەرخی هەلداوە
 فەرغ لە خەوئ هەلستا تەماشای کرد هەموو بەدەنى جوانوولکەى پچپراوە .
 دەلئ: «خودايە! حەقى من و شەتى داودىيەى بکە تەواوە!
 ئەمن چ بکەم دەگەل شەتى داودىيەى شەتتيکى بئ نامانە

له منی نهستاند نو جوانو له بهسته زمانه
بزانه چپیان لږ کړدووه ماسی و نه هه نګانه».
نه ګر نو قسه ی کړد ته واوه،
پیره بارګین ناڅیکې ساردی هه لکیشاوه
ده لښ: «خولایه! نه مزانی فرخوله یه، وام له جوانوله ی کړد، کویرم بڼ هه رتک
چاوه».

خه جالته بوو، له راسته خوی ګه پاره،
فرخ بانګ ده ګا، ده لښ: «به هاران، ګهینه به هاران
نو پیره بارګینی نه ګر نایه نی دوو پاران
نه بوو، بیته کن نه من بوت بچه باره ګای خولای وهک نکاکاران؟
نه توو بو له جوانوله ی من ده پستی پوشت گوشت و ده هاران؟»
فرخ به پیره بارګینی ده لښ: «نه ګر پیاو پیاوی بکوژی
نه ګر چوه مالیتی نابڼ ده ګلی به ټینجه ت بڼ.
نه ګر پیاو ژن له پیاوی هه لګرئ، نه ګر چوه مالیتی، ده بڼ ده ګلی به سوفه ت بڼ
پیره بارګین! هه پو، بپو؛ هه تا له دنیا یه زیندووی، نو دهرده له سهر تایفه ی نه ګو هه
موسه لله ت بڼ»

فرخ جوانو ګه هیټا، سهر شه تی پای ګرت.
له فرخی غریبی ناته واوه
هه راوی هیټا، به پشته جوانو ګه یدا کراوه،
هه تا هه مووی ده شوشتن ته واوه.
خولا ره حمی ده ګل کړد هیچ برین له به دهنی جوانووی وی نه ماوه.
سبحان نه له زی سه خره له نا ماګونی سه خره له نا موکړینینه!
فرخ زینی خوی دینا ده یکرده له جوانوله ی نه خشینه
ده یګوت: خولایه بو شاری شامی له کویرا بچینه؟
فرخی پووی کړد به ولواوه
ته ماشای کړد: جهنګل و قامیشه پاره ستاوه

۱ - لام وایه نو نایه ته بڼ که له کاتی سوارپووندا ده یخوینن بو نه وهی نه ګون: «سبحان الذی سخر لنا هذا و ما کنا له مقرنین». هیمن

جووتیک ره شیشه‌ی ده‌خوین، له‌به‌ر نه‌وان جوانوو پئی پی سهره‌ده‌ر نه‌کراوه .
 فره‌خ بانگ دیلن: «ره‌شیشه، هژی ره‌شیشه!
 بۆچی لی‌ره‌و داناوه ساز و چه‌قن و هزار پیشه؟
 ره‌شیشه نه‌نگو ناردن
 بوون به‌جهرده، پئین له موسلمان و پئیواری ده‌گرن
 نایه‌لن موسلمان بگاته ناوه‌دانییه، مه‌نزلیکی په‌یدا بکه‌ن، له تینوان نه‌خنکین، له
 برسان نه‌مرن .
 ره‌شیشه‌ی زه‌نویره!
 نه‌و سال حه‌وت ساله پئو ده‌به‌ست بردوو لی‌ره
 نه‌توو نه‌ترانیوه نه‌و ماشووقه‌ی توو چاوکی کویره؟»
 نه‌گه‌ر ره‌شیشه‌ی نه‌و قسه‌ی بیست ته‌واوه
 ده‌یگوت: «وای! تیرکی لئ دام جگه‌رم بپاوه
 نه‌وسال حه‌وت ساله نه‌من ده‌گه‌ل نه‌وه‌ی مالم پیکه‌وه ناوه» .
 ره‌شیشه‌ نیره‌که نه‌یزانیوو، مییه‌که‌ی چاوکی کویره . هه‌لستا چوو، ته‌ماشای کرد
 بزانی فره‌خ پاست ده‌کا . نه‌گه‌ر چوو ته‌ماشای کرد؛ وایه . به‌ته‌پلی سهریدا نووسا، چه‌رمی
 سه‌ری ده‌نیو چاوان کرد .
 مییه‌که زیزوو لئی دا پۆیی . نیره‌که‌ش وا پۆیی فره‌خ پزگار بوو له جه‌نگه‌له‌ی .
 گه‌یییه ناوه‌دانییانه
 مه‌نزلیکی ده‌گرت نه‌و به‌سته‌زمانه
 ده‌یکرده‌وه نوژی شیوانه
 ده‌یگوت: «خولایه! چییان لئ هات نه‌و ره‌شیشه فه‌قیرانه!
 مییه‌که برینداره نایه‌ته سه‌ری لوقمانه
 نه‌ره‌ستووش دیارنییه له‌و مه‌کانه
 وه‌به‌ری خویان گرت چۆل و بیابانه» .
 فره‌خ ته‌مه‌نای ده‌کرد له بیینای چاوانه:
 خولایه! پوحمیکی بکه‌ی به‌و به‌سته‌زمانانه
 خه‌تای من ده‌گرن زۆر خه‌جالت بووم له‌و ره‌شیشانه
 په‌بی پووناکایی بیته به‌ر چاوانه» .

سهری نه خشین بېن بؤ خوی بېټه وه جوانه» .

نه گره فرخ بؤوان پاپاوه

له کن. خولای دوعای قبول کراره

سبحه یښ نیره که، له مټیه که ی که پاره

که یشتی لی کرد سه لاره

مټیه که زیز بوو جوابی نه داوه

ده یگوت: «دوینن بؤچت وا لن کردم خرابم لن قه وماوه» .

نیره که گوتی: ته خسیری تویه وا قه وماوه

حهوت ساله حه لالی منی، چاوت کویره به منت نیشان نه داوه

بؤ خاتری فرخولای نه وا له تووم کرد سه لاره» .

لی قبول کرد گوتی: «به خیرتی سهر نه و چاره» .

ماوه ته وه بؤ فرخی بپواته وه به ولاره .

نه وی پوژئ له ناوه دانایی مهحتل ماوه

هه تا به خیر و به سه لامهت جوانو که ی حه ساوه

سبحه یښ به یانی داوه

فرخوله له خولای ده پاپاوه

ده یگوت: «نه من له چول و بیابانیم نهستی فه قیر چبی لن قه وماوه؟»

خالی ده شاری شامن خهونی پپوه دییه

ده لئن: «فرخوله دیته نیره . ههوت سالن ده بېته میری شامن له وی زیاتر هیچ که س

نییه» .

نه گره خالی نه و قسه ی ده بیست به یه کجاره کییه

هه لده ستا، ده گره به بهرچه ندی که یخواد و پدین سپی شارییه:

«نه ری نه نکو چ میری دیو قبولن، یا قبول نییه؟»

که یخواد جوابی وییان داوه به سه حییه:

«سه د میری دی بئ له توو زیاتر که سمان قبول نییه» .

سبحه یښ به یانی داوه

میر هلی گرت که شکولنیک، دار عاسایه کی ته واره .

هه رچه ندی مه نزلێ ساحب مه نسه بان بوو، هه مووی گه پاوه
ده یانگوت: «میر خێره وات لێ قه و ماوه».

ده یگوت: «خولآ خێران کا، ده لێن: میریک دێ له و لاوه».

ده یانگوت: «هیچ میرمان قبوول نین، ئه و که شکۆل و عه سایه ی بگێره وه به دواوه».

میر به قسه ی خه لکی ده گه پاوه،

پێنسه زێڕ بۆ مه ولوودی پێغه مبه ری ته عین کراوه

که میری شامێ به فه قیر و زه لیلانی داوه .

ئه گه ر ئه و له وێ به رقه رار کراوه

جوانووله ی فه رخیش له وێ ده حه ساوه

برینه کانی پاک چاکبوونه وه، تووکیان ده هێناوه .

ده یهێنا زینی ده کرد، له خولآ وه ندی عاله میان ده پا پاوه:

«ئهم بۆ شاری شامێ ده چم بۆ ماله خالم، خاتوون ئه سستی قه له نده ر چیی لێ

قه و ماوه؟»

ئه گه ر پێی وه به ر خۆی گرت، بۆ شاری شامێ هاته خواره

گه رمای هاوینی له وێ ده یکرد کاره،

له خۆی و له جوانووله ی پرا ئیختیاره

ده یگوت: «یا په بی عاله من! هاواره!

بیابانه واحیده لقه نده هاره».

هه رچه ندی که وی کوێستانێ بوو، هه مووی بۆ خزمه تی فه رخی ده هاته خواره

ئه وه به ر ئه وه به ر تیک ده و په رین ده یانکرده وه هاواره .

جوانووی فه رخی پێی ده رنه ده کرد، له به ر ئه وان له عه رزی نه یده کرد کاره

فه رخ ده لێ: «به هاره چ له په ون!

موتریبی ده کێوانم که ون

ئه ویش دێن، په پێش جوانووله ی فه رخی ده که ون.

به هارم چ له په و دین!

قه ره چی ده کوێستانیم که و دین

که وی کوێستانێ، گه لیک نادرن

په‌بی، شه‌واره و لن داننن به‌داوو بگرن
 ده قه‌فەسی دۆمانو بگەن، دێو دێو پی بگەپن، قەپانو هەلگرن
 قەت کچێردی قەسابانو لەسەر گەردنن هەلنەگرن
 بۆچی پێی لە جوانووی فەرخێ بێ دایک و باب دەگرن؟
 نایەلن بگەنە ئاوە‌دانیکێ، بلال لە تینوان نەخنکێن، لە برسان نەمرن
 یا په‌بی هەر بالێک بپۆن، دە بە‌فرێ بگەون، راوگەر بووگرن».
 نەگەر فەرخ نەو قەسە‌ی کرد و گە‌پاوه
 هەرچی کەو بوو لە پاستە‌خۆی گە‌پاوه .
 فەرخ لێی دە‌خوپی بۆ شاری شامیی ناژاوه .
 فەرخ دە‌گه‌یا لەو چۆلە‌ی بە‌ستە‌زمانە
 دە‌یگوت: «هیچ کەس نییە، دە‌گە‌لی بکەم قسانە
 دە‌چم لە ماله‌ خالەم دە‌بەم میوانە .
 خالەم لە‌کنم نامکا بە‌خودانە
 دە‌بەم دژمن و بیگانە
 نازانم پێی شاری شامیی ئی چە‌ند شە‌و و پۆژانە» .
 کێ بوو لە فەرخێ نازدارە
 دە‌گە‌ل جوانۆکە‌ی دە‌هاتە خواره
 تووشی دە‌بوون کاروانی و پێ‌پواره
 لە پێی شاری شامیی دە‌کرد پرسپاره .
 دە‌یانگوت: «مە‌ندالی فە‌قیر، بە‌ستە‌زمانە!
 کوا شاری شامی لێ‌ره‌کانە؟
 لە کوێ دە‌رده‌چی بە‌و جوانووه‌یه‌وه؛ ئە‌وه‌ه ناپه‌ی مە‌نزلانە» .
 فەرخ دە‌یگوت: «دە‌یگە‌م بە‌ئیزنی خۆلا و په‌سوولانە» .
 خالی وی لە شاری شامی خە‌به‌ری بیستییه
 دە‌خە‌ویدا پێ‌یان گوتییه
 دە‌لن: «نابێ هیچ کەس لەو شارە‌ی راگیرێ بە‌میوانیه
 هە‌تا سالیکی دی لەو شارە‌ی میوانم قبوڵ نییه» .

میر قەرار و مەدارى دانا لە شارى .
 لەکنە خۆى فەرخ دیتە ماله خالى به خەمخوارى
 فەرخ غەمگین بوو ئەوئ پۆژئ؛ دەلئ: «چ بکەم، لە من غەریبئ
 خاتوون ئەستى بەجئ ماوه فرمیسکى لە چاوى دئ بۆ خۆمى بۆم دەگرئى بەزارى .
 چ بکەم نە بەپیادهیى دەگەمئ نە بە سواری
 لە کۆلاندا دەمرئ بەهەژارى» .
 فەرخ پاست بۆ شامئ دەهاته خواره
 دەیگوت: «جوانوولە! برۆ، ئەو فکراڤە نایەن بەکارە
 بچینە شارى شامئ بگرن قەرارە
 بزانیڤ، کەنگئ پەحمەتمان لە بارەگای خولای بۆ دیتە خواره» .
 میرى شامئ دەلئ: «چ بکەم، هەلگرن جئى خەمئ؟
 بچن خەلکى شامئیم هەمووم بۆ بنووسن، پاکی مووچە و موایجى دەدەمئ
 هەموو کەس بەپئ و شوئنى خۆى بزانی
 لە دەولەتى من کەم نابئ بەئیلتیفاتى سولتانی
 ئەمما قایل نیم، هیچ کەس، کەس پابگرئ بەمیوانى .
 ئەمیندار وەدەرکەوتن تەواوە
 شارى شامئ هەموو محەلەى نووسراوہ
 میرزایان دانا نئوى عالەمانیش بکەن تەواوہ
 هەموو عالەمیان لە قەلەم داوہ
 میر دەلئ: «سبجەینئ پاوہ» .
 پئئسەد سواریان کرد تەواوہ
 پاک تاجى و توولەى دە پستەى کراوہ .
 وەدووى پاوى ئاھووى دەکەوتن، هەموو لئک بوونەوہ بلآوہ .
 تەماشایان کرد، تاقە سواریک ھات لەولاوہ
 جوانۆلەیکى قولەى پئیہ، مندالئکى نابالقی سوار بووہ، دەلئى نەخشەکێشراوہ .
 خەبەریان بۆ میرى شامئ ھئناوہ،
 گوتى: «بئئن، ببینم بەھەرتک چاوہ» .

دهچونه کن چه پر و نیلچیه

دهلین: «میر ته له بت دهکا». دهلن: «نه من غریبه ی شارانم، میر حاجه تی به من نییه»

نه من دهچمه شاری شامی به میوانییه». .

دهلین: «هه لسته بچینه کن، کوږه . میری شامی نور ماقووله». دهلن: «له وهش ماقوولتر بڼ، نه من نیحتیاجیم به وی نییه» .

نه گهر ده گهل فرخیان ده رکړد گوشتوگړ

هاتنه وه کن میری، دهلین: «میر هرچهن دی ده کهین، نه و منډاله نایه ته کن نه تو» .

میر دهلن: «حوکمی لڼ بکن، بلا: مه یه شاری شامی، بۆ لایه کی دی پرؤ»

فرهخ گوټی: «نه من غریبه ی شارانم

دیمه شاری، له ماله یه کی دی میوانم،

میر ده ترسښ، دهلن دئ ده خوا نه و نانم!». .

نه و قسانه یان بۆ میری عه رز کرد و گنډاوه

جاړیان پاکښا، هه موو له شکر خپرکراوه

نه و بهر نه و بهری پټیه کووچه ی سهریازی پاگیراوه،

فرخ هات له ولاره،

به هه ردووک ده ستانی له و عاله مه ی کرد سلاره

حوکمی میری بوو، کهس جوابی نه داوه .

فرخ زوری به زگ خوی سووتا به سته زمانه

دهلن: «خاله مه خوی لڼ کردووم به بیگانه» .

دووباره سلاری کرده وه له هه مووانه

بۆخوی ده یگوت: «عه له یکه سه لام، گه لی غه بیبیانه»

فرخ سلاری خوی نه ستانده وه ته واوه .

حوکمی میری بوو، نه ویش به خوی و له شکری بۆ مالن گه پراوه .

فرخ سهری جلوه ی خوی به رد اوه

نه و کووچه و کولان گه پراوه .

ته کټیه کی موشایخان بوو چوو، له وینده ری پراوه ستاوه

جله ویان ده گرت و ده یانکرد پی اوه» .

جاړچی میری په شاری ده کهوت، ده یگوت: «هرچی نه وه ی پاگرځ، بزانه تالان کراوه».

سورخیان کرد جاړچیان، خه بهریان بۆ میری هیناوه
گوتیان: «قوریان نه و له ته کیه ی موشایخان بووه پیاوه
نه مه قهوه تمان پښ نه شکا ده ری که یڼ، مه سکه نی شیخان گه لیک عالی و ته واوه».
میر گوتی: «بۆم داننن نه و که وشانه
نه من حوکم کردووه که س پانه گرځ نه و میوانه
بچه ته کیه ی شیخان ده گه لیان بکه م دوو قسانه».
میر هات له ولاره،

که بییه دیوانی موشایخان، لئی کردن سه لاره .
شیخان فرموویان: «میرا به خیرتیوه له و پاوه
میرا نه وړو چت دی، چه ند ناسکت هیناوه؟»
ده لئ: «پاوی نه وړو، یا شیخ نه بوو ته واوه».
قه ننه یان بۆ میری هینا قه ننکی کی شاوه .
میر فرمووی: «نه و کورپه چکۆله کییه میوانه، هاتووه له ولاره»
شیخان فرموویان: «میر نه توو چت به سهری نه و منداله یوه داوه؟»
میر فرمووی: «نه ی فرزند ده ی میوانه!

نه گه ر لیت بیرسن مه سه لانه
ده قامی جواب بده یوه قسانه؟»
نه گه ر میر نه و قسه ی ده کرد ته واوه .
فرخۆله بۆخوی جوابی ده داوه
ده یگوت: «فرسه ته، به خولای پاوه ستاوه».
میر فرمووی: «به توکه رانه
بچن نه حمه ده کویر هیه، بییه ننه لیږه کانه
دا ده گه ل نه و مناله ی بکا دوو قسانه
«نه گه ر نه یزانن جوابی بداته وه، ده ری ده که م لیږه کانه».
نه حمه ده کویریان هینا له ولاره

ده یانگوت: «ئەو کۆرە بدوینە، بزانه مندالکی زەریفە، دەزانن بکا قسانە».

ئەحمەدە کوێر دەلی: «بەوێ کەم لە ژووری سەرییە

جانەوەرێک پەیدا دەبییە

بۆ گەدا و پادشا فەرقی نییە

ئەوی دەسووتینن بە ئاورییە».

فرخ دەلی: «ئەو ئەحمەدە کوێری نادانە!

لەنگو وایە میوان حەیانە.

ئەمن پۆنیشتووم لە مەجلیسی ئەو شیخانە

بۆ من عیبە، بکەم ئەو قسانە

ئەوی لە بەدەنی ئینسانی دەبن ئەوا بە پەزای بینای چاوانە

لەکن ئەوی نییە فەرقی پادشا و گەدایانە

ئەبلە! ئەو ئەسپییە، دەیکوژن بە دەستانە».

ئەحمەدی کوێر گوتی: «پتوو لە من! هەتیویکی خوێری لە ولاپا دێ میری شەمن دەبن

ئەمن بێ ئابوو بکا». ئەحمەدی کوێر زیز بوو، لێی دا پۆیی. میر فەرمووی: «بچن مەلا

حەسەنی بیتن! ژۆری بدەنن بێ، بەفران ئەوێم بۆ دەربکا».

مەلا حەسەن هات، جێیان پێ نیشان دا، پۆنیشت. بە خێرەاتنی ئەو کۆرە چکۆلە

کرد.

مەلا حەسەن دەلی: «پۆلە گیانە!

شتیک هەیه بێ زەبانە

بەعەزێ دەبن گوزەرانە

بەدەستی ئێ عەبدانە

ئەوی دەبن بەچراخانە

پشکۆزە دەبن لەو مەکانە

هەر دەلی گولی نیسانە

شایان پێ دەبن ئەوانە

پەزای بینایی چاوانە

بە ئەنعام دەبیەن بۆ پادشایانە

پێی ئەنعام دەدەن ئەوانە».

فەرخ دەلی: «مەلا حەسەن ھاتووی لەوێوە

مەندالێکی غەریبم، مەم بزیو

ئەو سەر و سەمیلەت دە کونی کەرێوە

ئەو نازانی شەمامەیه سوور دەبێ بە بڕکێوە».

مەلا حەسەن دەستی دا عەبای خۆی، پۆی. میر، مەلا حەسەنی گێراوە. مەلا حەسەن

بەدزی گوتی: «قوربان وانابێ بچن دیزکی پڕ بکەن لە میوژ و گوێز و خورما و گەزۆ

بێنن لێرە دانێن، نانیش دانێن بۆ مەجلیسی. ئەگەر زانی چی تێدا، ئەو یا شیخە یا

شەیتانە. ئەگەر نەیزانی بۆ بابی ئاقل دەکەم. وەدەری دەنیم لەو شارە».

هێنا لە مەجلیسییان دانا، نانیشیان هێنا، لە مەجلیسییان دانا؛ ھەمووی مەحتەل ما

کەس نانی نەخوارد. مەلا حەسەن گوتی: «نانخواردن بۆ نییە؟» فەرخ گوتی:

ئەمن غەریبم ئەگەر قسان بکەم شوورەییە.

مەلا حەسەن پاپەیی لەمن گرتییە

لە قەستی دەپرسێ بۆ ناخۆن نانییە؟

ئەو شەپری ئەو یەتی لێم بپرسێ، ئەو چییە؟

ئەگەر شیخان پێیان ناخۆش نەبێ، جوابی ئەو ی دەدەم ئەو بەسەحییە».

شیخان مەرەخەستیان کرد فەرخێ داودیە.

فەرخ دەلی: «ئەگەر پێنجین ئەگەر شەشین

ئەسپاردە بیلالی عەبەشین

ھەموومان غولامی دیزە پەشین

وەرن میوژ و گوێزان لێک وەبەشین.

بیەشینەو بەپەوانی.

مەلا حەسەن غەزەبی میوانی

ئینجا تەپدەس بخۆن نانی

میر دەگەڵ مەلای خۆی زانە».

میر و مەلا حەسەن ھەڵستان، لێیان دا پۆین.

میرگوتی: «مەلا حەسەن وەرە بچینە ئێرانە

بزانین، مەسلە عەتمان چلۆن دەبێ دەگەڵ ئەو میوان و شیخانە».

چوون پۆنیشتن دوو بەدوو

هزار ته گبیریان کردوه
هیچ فایده‌ی بۆ وان نه‌بووه .
میر و مه‌لا گوتیان: «ئه‌مه‌ چ بکه‌ین له‌ دنیا‌یه‌؟
ئه‌و شیخ و میوانه‌ چاره‌یان نایه‌» .
شاری شامی سێ پۆزان نه‌یبوو هیچ ئاغا‌یه‌ .
شلوخ بوو شامی گرانه‌
لێی په‌یدا بوو لۆتیخانه‌
شه‌ریان که‌وته‌ سه‌ر ژنانه‌
نیوه‌یان بوون به‌قاوه‌خانه‌
که‌یخودا و پدینداری وانه‌
پوویان کرده دیوانی شیخانه‌:
«قوربان ئاخر شامی بوو وێرانه‌
به‌بێ پادشا نابێ گوزه‌رانه‌
ئه‌دی بۆ دیار نییه‌ میری ئێرانه‌؟
شیخ ناردیانه‌ کن میریبه‌:
«بۆ بێ حوکمه‌ جیه‌تی چییه‌؟»
میر فەرمووی: «بابه‌! ئه‌من ئیختیارم نییه‌،
په‌یدا بکه‌ن میرێکی دییه‌» .
خه‌به‌ر هاته‌وه‌ بۆ شیخییه‌ .
شیخ فەرمووی: «ئه‌مه‌ مه‌سه‌له‌ ته‌مان چییه‌؟»
وه‌های گوت: «یه‌کی دییه‌
ئه‌وه‌ شیخیلی بێ قه‌یدییه‌:
له‌وی مه‌که‌ن گله‌یییه‌ .
ئه‌وه‌ دوو مانگه‌ میر نییه‌
په‌یدا بکه‌ن یه‌کی دییه‌
خه‌به‌ر بنێزینه‌ سوڵتانییه‌
بزائن فەرمایشی وی چییه‌» .

شیخ قسه یان کرد ته واره
 بانگی نیوه پۆی داوه
 فهرخ له وێ هه لستاره
 گوته: «بزانم جوانۆکه م ئاوداره» .
 تێلفوراف بۆ سولتانی کراوه .
 سولتان فهرمووی: «میری خۆیان له وێه ته واره» .

خه بهر ده شیخان گه پاره
 چراخانیان بۆ رۆناوه .
 سبجهینی که پۆژ کراوه
 مه جلیسی تاقیقه ی گیراوه
 بازی به قینیان هیناوه
 ههردووک چاوی وی به ستراره
 هه لیان ئاویت، پاره ستاره
 له هه وای له نگه به ستراره
 سه به ره ژێر هات گه پاره
 ئیکلامی فهرخی کیشاوه
 شیخان قۆلیان بۆ کیشاوه
 قهند و نه باتیان هیناوه
 شیرینی ئی میری خوراره
 ته ختی هه قیان بۆ هیناوه .
 شیخی گه وره هات له ولاره
 گوته: «سه لام عه لیک فرزه نده لاره!
 نه له مه لای چرات هه لکراوه» .

قۆلی فهرخی گرت له ولاره
 له جیگای خۆی هه لستاره
 له سه ره ته ختییان پۆناوه
 بانگی هه قیان بۆ لی داوه

تانچ و تۆماریان داناوہ .
 ئەوا جی خالی گیراوە .
 تا حەوت سالان پراوەستاوہ
 میرە و بەیەقین پۆنراوہ .
 فەرغ دەلێ: «خولایە! چم لێ قەوماوە؟
 ئەمن میریتیی چ لێ بکەم بەبێ خاتون ئەستیییی بەلەک چاوە؟
 خۆ مە داخلی ناکەم ئەو دنیایەم بۆ نابێ تەواوە .
 ئەگەر دنیاش تەواو نەبێ فایدەى چیبە
 ئیستا خالەم لێ دەکا گلەیبیە
 خولادەزانێ خەتای من نییە .
 ئەمن میرایەتى چ لێ بکەم؛ گزیریم پێ خۆشترە بچمەوہ شارى داودیە» .
 کە حەوت سالە میریتى فەرخی بوو تەواوە ،
 گوتى: «ئەو دنیایە چ لێ بکەم، بۆ کەس نەماوە؟
 لازمە قاقەزێکی بنێرم بەولاوہ .
 بنووسم قاقەزێکی بێ کەسییە
 بنێرمە خزمەت مام غەلیفەى شارى داودیە
 دەشقمە بۆ منى بنێریتە خاتون ئەستیە» .
 فەرغ پۆدەنیشت قاقەزێکی کرد تەواوە
 چ بکەم ئیلچیبیەکم ببێ بنێرم واوە؟
 کارى من بەو عەبدانە نابێ تەواوە
 خولایە دەفریام ببێ لە ھەموو کاران
 بچمە قەراخی شارى شامێ بۆ پرسیاران
 ھەمووم کەوتۆتە کێن بالداران» .
 لە شارى شامێ دەچوو بەولاوہ
 تەماشای دەکا دەستیک سى دین واوە .
 فەرغ بانگ دایى: «ئەى سبیە! ئەى سبیەى قۆرقۆرە کەرە!
 لە گەرمینى ھاتووی سەفەرى کوێستانیت لەبەرە

ئەمىنىش فەرخى داۋىدىيەم لەۋى دەريەدەرە
 ئەمىن غەرىبىم لەۋانى قەلەندەرە
 ۋەرە ئەۋ قاقەزەم تا شارى داۋىدىيە لە بۆ بەرە» .
 سى دەلى: «فەرخۆلە! ئەۋە لە چەنگ مەن نايى
 گەلېكم دز و درۆزن ھەن لەسەر پىنگايى
 خەجالت دەمىنم چەم پى نايى» .
 فەرخ دەلى: «سى! ئەگەر خەزى دەكا پىاو بىن پەنھان بىن
 ھەر لە خەوت سالان ياخو! سالىكو قەران بىن» .
 فەرخ لەۋىندەرە بى جەن دەما، بەدل شىكستەيىيە،
 ئەگەر دەپروانى دەستىك قورىنگ دەھاتن لەلایەكى دىيە .
 بانگ دەكا: «ئەى قورىنگە قورىنگەى نەۋجوانە!
 ۋەرە خورائى گەلېكم بەتوۋ ھەيە فەرمانە
 ئەۋ قاقەزەم بۆ بەرە شارى داۋىدىيەى گەرە و گرانە» .
 قورىنگ دەلى: «فەرخۆلە! ئەمىن لە بلىندان ئەتوۋ لە نەۋيىيان»
 فەرخ دەلى: «لە بلىندان، ۋەرە نەۋيىيان، لە نەۋيىيان ۋەرە زەۋيىيان
 لە زەۋيىيان ۋەرە كەن فەرخى مامادىيان» .
 قورىنگ دەھاتە خورائى تەۋاۋە
 فەرخۆلە بەپىرىيەۋە چوۋ دەستى دەستۆى كراۋە
 قاقەزەكەى ھەلگرت و لەبن بالى موشامماى داۋە .
 قورىنگ دەلى: «ئەمىن بەقسەى توۋ دەچەم ئەگەر سەر نەيەنمەۋە دواۋە
 گەلېكم چەردە لەسەر پى پراۋەستاۋە» .
 فەرخ دەلى: «ھەلستە، لەسەر سەرم لەنگەرى بگرە، نىسەتم بىكەم تەۋاۋە» .
 قورىنگ ھەلفى لەسەر فەرخى پراۋەستاۋە .
 فەرخ بانگ دىلى: قورىنگى، سەربەخۆيە!
 ئەتوۋ نىلچى ئەمنى، كۆبەكۆيە
 ئەمىن دايم پوچم لەكەن ئەتۆيە
 ئەگەر دەپۆى لە پىيەت دەگاتى ھەلۆيە

پیاویکی ناچیزه یه، ترپویه

هه تا ده توانی، ملان کۆم بکه ی له بهری برپویه

نه گهر له وینده ری پهدبوی به خاتره

له ولاتریش هه ن پێگره

ئه ویش مه سکه نی سه قهره

هه تا ده توانی له بهری برپۆ، ده سه ری هه لبره

نه گهر به خیر له وئ پاده بری

بازه پێت لئ ده گری

بازیکی چه نگ به خویننه

ئیکلامی لئ بکیشه ئامانی له به ریینه

ده عبا یه کی ساحب پازه

نه جیم و گه لیک مومتازه

له وینده ری ئه و ده تکا سه رفرازه

برپۆ له ویش دامه مینه

له سه ر پێت جه رده یه، ئه ویش مه سکه نی شه هیته

ئه ستو که چ بکه ئامانی له بهر بیته

نه گهر به خیر جا له وئ هه لده بری

شهوت به سه ردا دئ به فر و سه رما پێت لئ ده گری

له وینده ری خۆت باوئ گۆلی کا به کری

ئه و خه واسیکی چاکه به توو پئی ده گری

ده تباته ماله خۆی، زۆرت قه در ده گری

سه بجه یین بۆ چیشتانئ له شه تی مرادئ ئینشالا له کن خاتون نهستی ناز و نازدارئ

داوری».

کئ بوو له فهرخی ته واره

گه لیک له وی له بۆ خۆی گریاوه

قورینگ شه قزنی له بالی خۆی دا، هه لستاوه

قورینگ پویی، فهرخ به جئ ماوه.

قورینگ له هه موو تهنگانان خه لاس بوو هه تا شهوئ له گزلی کا به کری ده کرد سه لاوه
 نه و توپی به سهر ناویدا داوه
 بو مالی بی برد گه پاوه به دواوه .
 نه گهر زانی نیلچی فه رخۆله یه، هه تا سبچه یین نه ستو که چ له پیشی پاوه ستاوه
 سبچه یین مه ره خه سستی ده کرد؛ شه قزنی له بالی خوئی داوه .
 بو هه نده هه ندی چیشتانن له شه تی داودییه ی له خاتوون نه سستی و ناز و نازدارتی کرد
 سه لاوه .

ده یانگوت: «خولا که ی! نه وه ده عبا برینداری کردووه، یان گولله یان لئ داوه» .

نازدار بوئی چوو هه رچه ندی کردی بوئی نه گیراوه
 نازی بوئی چوو هه لات؛ ده تگوت شیته حه مایه ت نه کراوه
 خاتوون نه سستی بوئی چوو، بالی خوئی کرد بلآوه
 خاتوون نه سستی به نامیزتی ده یگرت ده یه پناوه .
 ده یگوت: «خوشکی! بلاییکه پزین بزانی کویی بریندار کراوه» .
 بالیان هه لده هینا، قاقه زیکی لئ موشه ماما دراوه .
 هه رسن خوشکه کان جاریکیان له بانگن داوه
 له وان وابوو مردووه نه وه قاسیده جوابی هیناوه
 هه لیان گرت؛ بو کن مام غه لیفه ی چوون ته واوه .
 مام غه لیفه ی ده لی: «پۆله نه وه چیه؟» .
 ده لی: «بابه نه وه قورینگه؛ قاقه زی فه رخۆله ی هیناوه» .
 مام غه لیفه قاقه زه که ی خوینده وه؛ گوتی: «کاریکی گهره قه و ماوه
 «نه و قاسیده سه رنه فراز بکن، بلا بپوا به ولاوه
 بزانی نه و مه سله حه ته به کن ده بین ته واوه» .

مام غه لیفه پیاوه یکی نۆرزانی
 ناردی له دوو هه موو کوپه کانی
 گوتی: «پۆله! نه وه قاقه زی فه رخۆله یه خووزانی» .
 نه گهر خویندی وه ته واوه
 که لیک به زه لیلی نووسراوه

کوپه‌کان گوتیان: «بابه نه مه چ بکهین له و کاری ناتواوه؟
 خو نه وه له شیخاله کهچه‌لی ماره‌کراوه.
 به‌خولای! نایدا بۆ شاری شامی خاتون نه‌ستیی بنیرین به‌ولاوله».

مام غه‌لیفه ده‌لێ: «بچن شیخالم بۆ بێنن» شیخالیان مینا له‌ولاوله
 ئیکلامی مام غه‌لیفه‌ی کیشاوه.
 مام غه‌لیفه گوتی: «مام شیخه! کاریکی خراپ قه‌وماوه
 ده‌بێ ده‌گه‌ل کوپه‌کان بیکه‌ین ته‌واوه
 له سوێیان هه‌موو جه‌رگم سووتاوله
 به‌هه‌مووان ته‌گبیریکم بۆ بکه‌ن، فه‌رخۆله له ولاتی غه‌ریبیی به‌جی ماوه».

شیخال گوتی: «نه‌من نازانم نه‌و قسه‌ چیه؟
 نه‌نگو هه‌لبه‌ت به‌من ده‌لێن: بنیره شاری شامی خاتون نه‌ستییه
 وه‌ک تن ده‌فکرم نه‌و کاره هه‌ی سه‌روپای نییه؟
 نه‌من ژنی خۆم بۆ بنیره‌مه شامی بۆ خه‌لقیه؟
 قه‌ت نه‌وه په‌زایه بۆ دینییه.
 ده‌لێن نه‌توو ژنی خۆت بنیره بۆ یه‌کی دییه.
 وه‌للای! نه‌من ده‌چمه‌ کن سولتانی نه‌سته‌مبوولێ ده‌بم به‌ عه‌رزچیه»

شیخال هه‌لستا پۆیی به‌زیزییه،
 مام غه‌لیفه گوتی: کوپینه! نه‌مه مه‌سه‌له‌حه‌تمان چیه؟
 بۆمه‌ عه‌یه‌یه فه‌رخۆله‌ به‌مری له‌ غه‌ریبییه
 کوپه‌کان گوتیان: «دایکمان بێ بچینه‌وه‌ کن شیخالیه».

دایک و کوپ پێک که‌وتن به‌یه‌کجاره‌کییه
 چوونه‌ نێو مه‌پی داوینیی شیخالیان گرتیه
 گوتیان: «ده‌بێ خاتون نه‌ستی به‌مه‌ بده‌ی به‌زامنییه».

گوتی: «نه‌گه‌ر خاتون نه‌ستی بنیره شاری شامی، نه‌گه‌ر نه‌یداته‌وه‌ چاره‌م چیه؟»
 بوونه‌ زامن نه‌و کوپانه
 سوێندیان خواردبوو به‌ قورعانه
 «شیخال برا‌گه‌وره‌ی هه‌مووانه

خاتوون ئه سټټ بۆ دٲننه وه ئٲره گانه» .

دایکی بۆی خوارد سوٲندی دییه:

«ترست نه بٲ نه به دییه

فه رخ ناشقی ئیلاهییه

ئه و کاره ی ئه توو ده لٲی نییه

بۆت ده ینمه وه ئٲره خاتوون ئه سټیه» .

ئه گهر ئه و قسانه ی کرد ته واوه

شٲخالٲان هٲنا له ولاوه

ده تگوت ئٲخسیره گیراوه

مه لایان هٲنا ته واوه

قورعانیان هٲنان له ولاوه

چل شه وانیان قه رار داناوه

خاتوون ئه سټییان قورعان داوه

ته داره کی بۆ گیراوه

له شکری بۆ دروس کراوه

سه ربازی له سان دراوه

پاک ئالای بۆ هه لکراوه

له سه ر سه حاتٲ پاوه ستاوه

ئه گهر شه یوووریان کٲشاوه

گوٲی: «ده ولٲه زیاد و مالی ئاوا» .

له بۆ شامٲ به پٲ کراوه .

عه زه تی غه وس هات له ولاوه

ئه وقاسیدیکی ته واوه

ته نگه ی عه زدی بۆ کٲشراوه

چلٲن به چه په ری ئازواوه

حه وت پۆژی کرد ته واوه

چه ندی سه رباز به جٲ ماوه

سواره ی شکستی هیڼاوه .
پوڅکی هاته پوڅناوا
له ده وره ی شامی هلی داوه
خه بهر به فرهخی دراوه
فرخ چندی مزگینې دا: «چرای دنیا یه م هه لکراوه» .
فرخ نه گه ر وا ده زانې
بو خولای ده بڅیرې شوکرانې
قوشه نی درا له سانې
له وې دووړیه دووړ ده پوانې
ده لې: «ته دی خاتوون نهستی کوانې؟»
خاتوون نهستی به لک چاوه
ته داره کی بو گیراوه
نه یزانی نه وه شاری شامییه له وې هه لداوه
به لده هیڼان له ولاره
ده یگوت: «سبحه یښې ده گه مه شامی پوڅناوا؟»
هموو سه ده قیان لې داوه
نه و مه خلوقه پاک لې گپراوه
هه تا نویژی شیان ته واوه
بانگی خه وتنان لې دراوه
فرخ بو دز چوو به ولاره
ده نیو قوشه نی گپراوه .
همووی خه سته یه، یه ک هه لنه ستاوه
بو خاتوون نهستی هات واوه
له چادرې ده کرد سه لاره
هیچ که سیش جوابی نه داوه
دهستی دا لیقه ی، هه لداوه
کیشکچی هاتووه له ولاره

توند توند ئەو دزە گیراوه
 خاتوون ئەستی لە خەوئ هەلستاوه
 گوئی: «ئەو چ بووه چ قەوماوه؟»
 گوئی: «ئەستی بەلەک چاوه
 دزیکی حیزباب هات لەولاه
 قولینچکی لیفەئ تووی هەلداوه» .
 خاتوون ئەستی: دەچریکێتی
 قۆشەنی پاک وەخەبەر دینی
 بانگ دەکا فەراشان هەلدەستی
 دەلێ: «دەبێ هێندەئ لێ دەدن تا دەیمرێتی» .
 هێندیان لێ دا چارهئ نییه
 زمانی شکا لە بێ کەسییه
 چونکە دزە تکا ئ نییه
 هەولێ دەدەن زنجیر نییه
 کەزێ ئەستۆئ پچرێ ئەستییه
 دەست و پێیان توند بەستییه .
 فەرەخ دەلێ: «ئەوا دەمرم لە خوشییه
 برا ئەو ئیلچییە کوێندەرییه؟
 هاتووه لەشاری داودییه
 ئیلچی توو شامیئت بوچییه؟
 ئەگەر وای زانی خاتوون ئەستییه
 گوئی: «هەرتک چاوه کەم کوێر بییه
 خۆ ئەو فەرخی داودییه
 ئەمن هاتوومه کن ئەوییه
 ئیستا بووه بەدزی خەبییه
 دەست و پێیان کردەوه بەیه کجاره کییه .
 بیست و نۆ پۆزان پێکەوه پۆنیشتن؛ سوال و جواب نییه» .

گوتی: «سویندم خواردوو به یه کجاره کییه
نه گره نه چمه وه که لاموللا ده مگرییه
خۆل ده مکوژی چاره م نییه» .
فرخۆله که لیک ده گرییه
سبجه یینی ته داره کیان گرتییه
له سانیان دا تهنه گچییه
همووی سواری عه ره بییه
فرخۆله قوپی وه سه رییه
شامی جیی غه رییان نییه
به پئی کرد خاتون نهستی
نه ویش له دووی بوو نیلچییه
که چل شه و ته واو ده بییه
نه گه بییه جی نهستییه
شیخال چاره پئی نی ویه
له خه سووی کرد گه بییه:
«ئه دی نهستی بۆچ دیار نییه؟»
به سه رییدا هات نه خۆشییه
هاته وه شاری داودییه
هیند نه خۆش بوو، حالی نییه
حه و توویکی زوبان نییه
میوانی خولای هاتن له غه بییه
پوکیان وه رگرتبوو له ویه
بۆته چه مبه ر و گرییه
دایکی چوو سه ر خمییه
چه ند مه لا و سوفی و قازییه
هه لیان گرتبوو خاتون نهستییه
بردیان له بۆقه برییه

ته سلیمیان کرد به خاکیه

غیره ز خولای هیچ کس نییه

کار به خولای ده بئ ته واوه

مه خلوق بۆ مائی گه پاره

بانگی خوشییان لئ داوه

مه تا هه وتوو بوو ته واوه

ته داره کی بۆ گیراوه

خێر و هه سه ناتئ بۆ بکه ن؛ لاوه

ئه گه ره هه وتوو بوو ته واوه

فه رخۆ له هاته وه له ولاوه

گه رانیک له وئ پاره ستاوه

سه بر سه بر چوو به ولاوه

ده لئ: «گاوان! له شاری داودیه ی چ قه و ماوه؟»

ده لئ: «نه ترانی مامی پدین سپی، هاتی له ولاوه؟»

خاتوون ئه سستی ئه و پۆ هه وت پۆژه نه ماوه

بچۆ خیراتی بخۆ ته واوه».

ده لئ: «گاوان! هه پۆ برۆ پرقت سوارین؛ بۆخۆت پیاده بی، قهت نایگه یئ». فه رخ

لئ چوو شاری داودیه.

فه رخ چوو ماله پیرزێنیک، گوتی «وه ره، له مالدیمان پۆنیشه؛ ده چم خیراتی خاتوون

ئه سستی دینم ئه توش بخۆ، ئه منیش ده خۆم. ئه وه ویره ی باوه شین بکه میشی لئ

نه نیشت». فه رخ ده گریه: «ئای له خۆم فه قیر و ئیخسیری

هه وت سالانم له شاری شامی کرده وه میری

ئیتسا سه ره نجامانم هاتۆته وه سه ره باوه شینی هه ویری».

فه رخ چوو به ولاوه

نانی خیراتیان به فه رخی داوه

به سه ره سه ری شیخالیدا کرد. شیخال ده سستی دا خه نجه رئ؛ گوتی: «ده تکرۆم

ته واوه».

فه رخ بۆ قه بران هه لات پئی که وتن واوه

هه تا گه بیه قه بری خاتون نهستی، دهستی له کێله که ی وه رهیناوه .

فه رخۆله ده لێ: «خولایه! نه به که برینێ، نه به سه برینێ

گیانان ده ده ی گیانان ده ستینێ

یا نه خاتون نه ستینێ بۆ من وه ژینێ

یا نه نه منیش به کێلی وێه به مرینێ» .

هه رچه ند دوعای ده کرد فه رخ ی به سه ته زمانه

لێ نه هاته جواب خاتون نه ستینێ توجوانه

له باره گای خولای ده هات میوانه

پو حیان لێ وه رگرت ئه و به سه ته زمانه

ده هاته سه ری ئه و هه موو خزمانه

زه ریفیان ده شو ت سه ید و مه لایانه

کن خاتون نه ستینێ لێ بوو گۆرپخانه

فه رخ له خاتون نه ستینێ میوانه .

په حمه ت له گو ید پیرانه

به نه حله ت ببێ شه یتانه

ته و فیه ی بدا بینای چاوانه

مەھمەل و برابى دەشتيان

مەھمەلى دەشتيان لە ئەشكەوتىكى بېشۋەى بوو؛ جىن ھەوارى باب و باپىرى خۆى بوو مەپىكى زۆرى بوو. ھەموو پۇژى پىسقى دەھىئا بازارى دەيفرۆت. برادەرى زۆر بوو لە شارى چەلىيان. بە برادەرىكى گوت: «بزانە تۆكەرىكم بۆ ببېئەو؛ يەكتەنم چم پىن ناكەئ». پۇژىكى پياويك بە بازارىدا ھات؛ چو بەر ئەو دووكانى كە مەھمەل پاي ئەسپاردىبوو. گوتى: «بابىم، تۆكەرىيە ناكەى؟» گوتى: «بەلە ۋەللە». گوتى: «دەبىن بچىيە كىن مەھمەلى دەشتيان؛ ئەو پياوى پىن دەۋى». گوتى: «نازانم لە كوئىيە». شاگردىكى پەگەل خىست. لە شارى بىردە دەرى، پىن پىشان دا. پۇى بۆ مالە مەھمەلى، مەھمەل بۆ بازارى دەھات. لە پىيە تووشى يەك بوون. گوتى: «ئەتوو كىي؟». گوتى: «مەھمەلى دەشتيانم». گوتى: «كاكە مەھمەل! خولە چاكى دا. ئەمن دەھاتمە مالى توو، ئەوا لىرە تووشت ھاتم. ئەگەر پىك كەوتىن، دەچمە مالى؛ ئەگەر پىك نەكەوتىن دەگەپىئەو». گوتى: «بابم نىتوت چىيە؟» گوتى: «نىتوم برايمى تۆكەرت». گوتى: «قەرارى ھەقم دەگەل بكە؛ دەبىن ببىنە براى دايك و بابى». گوتى: «ھەتا تۆكەرى تۆم، براين. ئەگەر لە تۆكەرىت چوومە دەرى، ھەر كەسە كوپى بابى خۆمانىن». گوتى: «كىن دەناسى؟» گوتى: «كەس ناناسم». گوتى: «بابت نىتوى چىيە؟» گوتى: «بابم زوو مردوۋ؛ لە كەسم نەزانىو نىتوى چىيە». گوتى: «ئەمن چۆن بەقايە بە توو بكەم؟» گوتى: «ئەۋەتى ھىندە بووم سەد تومەنم پەيدا كىردوۋە. ئەو سەد تومەنى لە كىن توو دادەنىم بەۋادەى؛ ھەتا شەرتەم ھەلدى؛ ھەقى

لەتوۋ وەردەگرم، ئەگەر ئەتوۋ بەن چا بوى ئەمنىش بۇ توۋ چاك بووم، دراۋەكەت لەكن دادەنېمەۋە سەرلەنۇي دەبمەۋە تۆكەر».

لە پاشى مەھمەل برايمى كىردە برا گەۋرە. پەپىش خۇي خىست بۇ مالى، ھاتنە كن دايكيان، سەلاميان لە دايكيان كىرد. گوتى: «دايە! ئەۋە برا گەۋرە مەنە». گوتى: «پۇلە! ئەگەر براى تۆيە، كوپى مەنە». مەمكى ئاۋىتتە سەر زارى ئەۋى بە دايكى خۇي قىبۇل كىرد. مەموۋ مالى خۇي تەسلىم بە برايمى كىرد. برايم لەسەر مالى خۇي پاگىيى ھەتا سى سالان. ھىچ مەھمەلى نەدەۋاند ئەۋ سى سالانە؛ برايم گوتى: «بران! قەت براى لەۋەي چاتر دەبن. مەسلەھەت ئەۋەيە؛ جا ژىتىكى بۇ مەھمەلى بېنم؛ دايكىشمان ئازابى كەم دەبن كارمان يەكجار زۆرە». بانگى كىرد: مەھمەل! سىبجەننى زوۋ وەرە نىۋ مەرنى؛ كارم پېت ھەيە». مەھمەل بەياني دەستى دا گۇچانى، چوۋە كن برايمى. برايم شىست، ھەفتا سەرى بەران و بەختەي تەسلىم بە مەھمەلى كىرد؛ گوتى برا! ئەۋەي بىقۇشە. بزانم ژىتىك بۇ بېنم. دايكىشمان ئازابى زۆرە بىسەتتەۋە». مەھمەل جەلەبى پاگىشا بۇ بازاپى چەليان. گەيى قەراخ شارى فەكرى كىردەۋە گوتى: «برا بە مەن نەگوتوۋە قىمەتى. دەشقىم ھەرزانى بىدەم، پىي ناخۇش بى؛ بلى گەۋرەيى پانەگرم». لەۋى تەسلىم بە پىاۋىكى كىرد جەلەبەكە، بۇخۇي بەلىنگدان چوۋە كن برايمى. بە برايمى گوت: «ئەتوۋ قىمەتى مالىكەت نەگوتوۋە. بىقەرمۇ قىمەتى، بىلا ئەگەر كىردى دەيدەم. ئەگەر نەيگىر مالى خۇت بۇ دېنمەۋە». برايم گوتى: «ھەروا دەبن لە دىنايە؛ ئافەرىن برا!» گوتى: «برالە! بىۋى يەكى تىكرا بەچار پىالانى بىدە». مەھمەل گەۋرە بەلىنگدان، گەيى جەلەبى خۇي. پاي كىشا بۇ بازارى.

خاتوۋن پەرىخان كچى مىرزۇرباخانى بو؛ ھاكىمى شارى چەليان بو. بۇ خۇي زۆر پىر بوۋبو، ھوكمەتى دە مست خاتوۋن پەرىخان ناپو. ھەسەن بەگ كوپى مىرزۇرباخانى بو، چكۆلە بو؛ خاتوۋ پەرىخان زۆرى كەيف لە پىاۋان بو. ھەر كەسەك بە كۈۋچەيدا پابىرەدا خاتوۋن پەرىخان كەيفى دەيگىر.

خاتوۋن پەرىخان دەيگوت: «ۋەرە ھەزم لى بەك». ئەۋىش قەبۇلى نەدەكە. خاتوۋن پەرىخان دەيگوت: «بىلا بىسۋوتېنن؛ نەكۈۋ لەكن خەلقى بلى، ئابروۋ دەچى». پىاۋى دەگرت؛ دەنۋى چىغى دەنا؛ نەفتى پىدا دەكرد، دەيسۋوتاند. قەرەۋاشىكى بو؛ مەموۋ سىبجەنن دەبوۋ بچى، ئاۋى نۇي بېنن، خاتوۋن پەرىخان چاۋى پى بشوا. ئەگەر قەرەۋاش چوۋ بەكارۋانسەرايدا تەماشاي كىرد چىۋدارىك ئەۋە جەلەبى دەفۇشنى. قەرەۋاش ئاشقى ئەۋ چىۋدارەي بو، ناتۋان بچىتە سەراۋى، ناتۋان بگەپتەۋە؛ ھەتا ۋەخت و

سه عاتی به سه رچوو. به په له پهل چوو گوزهی پرکرد، هاته وه. خاتوون په ریخان له خوئی مه لستا. گوتی: «ئو قهره واشه له کوئییه؟» قهره واشی دی گوتیان: «نازانین؛ ئو قابه چۆته جنده بازییه». زۆر نه چوو قهره واش هاته وه. خاتوون په ریخان گوتی: «جه للابیش بێتن ته نافییش بێتن. ته نافی ده که م، ده یخنکیتم».

گوتی: «قوربان! بانگم که سه ری عه رزت بکه م. که یفی خۆته ئه گه ر ده مخنکیتی». گوتی: «وهه سه ری». گوتی: «قوربان! گوزهم مه لگرت چوومه سه راوی، نه هلی بازارپه مه موو ده زانی؛ ئه گه ر ده مکوزی ئه گه ر ده مېپی. پوورپه شیی خۆم ده لیم. چێوداریک له بازارپییه، هینده جوانه ده لئی یوسفی میسرپییه. ئه گه ر چاوم پێ که وت له سوپانی شیت بووم. نه توانیم بېمه وه، نه توانیم بچه سه راوی. پیم ده به بند چوو هتا سه حاتیکی له پاش سه حاتیکی به په له پهل چووم گوزهم پرکرد. هاته وه. حال و که یفییه تی من ئه وه یه جا ساحب ئیختیاری». گوتی: «ئه وه ی به رن ئه ماری بکه ن. بانگی فه راشان بکه ن». فه راش هاتن. خاتوون په ریخان گوتی: «بپۆن ئو چێوداره هاتۆته بازارپی ئه وه ی بۆ منی هیناوه بیکم، بیکه مه خیر و خیرات. ئه وه له بازارپی شاییه کان زیاتر داوه تی له قیعه تی، بۆیه ده یفرۆشی. بپۆن هه رچی لێی کړیوه، دراوی بده نه وه؛ ئو شه ک و به خته ی لێ بستینه وه. ئو چێوداره ی به جه له به وه بۆ منی بینه ئیره».

فه راشان هه رایان کرد، حوکمیان له چێوداری کرد؛ گوتیان: «هه رچی فرۆتووته ده بێ دراوی بده یه وه، شه ک و به خته ی خۆت بستینییه». گوتی: «ناخرچ بکه م خه لقی نامداته وه». گوتی: «کوچه! حوکمی خاتوون په ریخانپییه. هه رچی نه یداته وه بابی ده ردینین». هه موویان ئه ستانده وه، جه له بیان پاکیشا هینایان. خاتوون په ریخان چاوی شووشت. کۆله ی خۆی جوان کرد. چاوی پشت. سینگى خۆی ترازاند. خۆی ئاوپته سه ر په نجه ران. مه حمه ل زۆر ترسا، گوتی: «ئه وپۆ ده مسووتینن». مه حمه ل له ولاپا هات. خاتوون په ریخان چاوی پێ که وت، ناشقی بوو. له سوپیان وه خت بوو شیت بێ. مه حمه ل ئیکلامی لێ کیشا. بانگی کرد گوتی: «چێودار ده یفرۆشی؟» گوتی: «به لێ، قوربان!». گوتی: «تیکرا به چه ندی سه رجه م؟» گوتی: «تیکرا به چوار پیا لان». ئه گه ر بیگوتایه ده پیا ل هه ر لێی ده کړی. جه له به که یان ئه ژمارد، حیسابیان دا. ته سلیم به پیاوکیان کرد. گوتی: «ئه وه ی به وه پینه، هتا چل شه وی؛ حه قی مانگی ده قران بێ. موخاریجت له سه ر خاتوون په ریخان بێ. ئه وه ی ده کاته خپروخیرات ئینشاللا». گوتی: «بێتن شتیکی بۆ پاخن». ته کلپیان کرد دایاننا. خاتوون په ریخان لێی پرسى: «نئوت چییه؟» گوتی: «مه حمه لی ده شتیان تۆکه رت». گوتی: «قوربان حه قی جه له به که م بده یه؛ مه ره خه س».

دهبم». کویتا دهرکی بانگ کرد گوتی: «مهحمه‌لی بیته ژورئی حقی به‌دهمن». گوتی: «کویتا دهرک خه‌لوه ته کهس لیسه نه‌مین». مهحمه‌ل که له پلیکانان وه‌سه‌رکه‌وت، که خاتون پهریخان چاوی پی که‌وت وای ناشق بوو نیوکی که‌وت. گوتی: «وهره ژورئی». هاته ژورئی. ئیکلامی کی‌شا. له‌کنه خۆی داینا گوتی: «مهحمه‌لی ده‌شتیان نه‌من میرغه‌زه‌ب نیم. هه‌موو پۆژی پیاویکی ده‌ چیغی وهرده‌گرم، ده‌یسووتینم. قسه‌ی دلّی خۆم ده‌که‌م لیم قه‌بوول نا‌کن؛ نه‌منیش بۆیه نه‌و عاله‌مه‌ی وا لئ ده‌که‌م. به‌قسم ده‌که‌ی یان نا؟» گوتی: «قوریان! بفرموو بزائم چ ده‌لّی». گوتی: «مهحمه‌ل! نه‌من ژۆرم حه‌زم له‌توو کردوو، نه‌توو ده‌لّی چی؟» گوتی: «قوریان! نه‌من له‌ سویتی توو جه‌رگم خرابوو؛ نه‌ما ناویرم بلّیم». ده‌ستی ده‌ستۆی مه‌حمه‌لی کرد. ده‌می به‌ده‌میوه‌ نا. سوچه‌تیکی ژۆریان کرد. یه‌کیکی خوشی لئ دا، هه‌تا سبچه‌ین له‌کن نه‌وی بوو. برایم هه‌ر چاوه‌پئی بوو؛ ده‌یگوت: «مه‌حمه‌ل نه‌هات». هه‌تا پۆژ برایم خه‌وئی لئ نه‌که‌وت، له‌ سویتی مه‌حمه‌لی. سبچه‌ین خاتون پهریخان ته‌داره‌کی پادشایانه‌ی بۆ مه‌حمه‌لی گرت، به‌واده‌ی دوو پۆژان مه‌ره‌خه‌ستی کرد. مه‌حمه‌ل هاته‌وه‌ بۆ مالّی. برایم گوتی: «براله‌! بۆ وا دره‌نگ هاتی؟» نه‌و ته‌داره‌کی له‌کن خاتون پهریخانی هیناوه‌ پاکی له‌ پێش برایمی ده‌شتیان داناوه‌. له‌ پوی هه‌لته‌هات به‌ برایمی بلّی؛ هه‌مووی بۆ دایکی گپراوه‌. نه‌ویش هات بۆ برایمی گوت. برایم گوتی: «براله‌ سبچه‌ین ده‌بن بچیه‌وه؛ نه‌وه ژنه‌ بن دینه، نه‌ک په‌شیمان بیته‌وه. شه‌یتان شه‌یتانی ده‌کا؛ نه‌کوو به‌مانسووتین نه‌و بن دینه. نه‌وی نه‌من پیت ده‌لّیم، نه‌توو بچوو وای پی بلّی؛ ترست نه‌بن». برایم ته‌داره‌کی ئاگیانه‌ی بۆ خاتون پهریخانی گرت، هه‌لستا مه‌حمه‌لی به‌پئی کرد.

مه‌حمه‌ل نه‌گه‌ر هات و گه‌پراوه‌،

دیاری و سه‌وقاتی برایمی له‌ پێش خاتون پهریخانی داناوه‌.

خاتون پهریخان پی که‌نی گوتی:

«به‌خیریی سه‌ر چاوی من؛ نه‌وه دیاری و پێشکیشی مه‌پیه‌ بۆ منت هیناوه‌».

کا‌که مه‌حمه‌ل گوتی:

«خاتون پهریخانی چاو هه‌لۆ!

نه‌وه پێشکیشی برایمی ده‌شتیانه، ناردوو به‌ بۆ تو».

خاتون پهریخان که‌یفی ده‌ماغیی هیناوه‌

ده‌لّی: «به‌خیریی، سه‌ر چاوی من شوپه‌لاوه‌!

نه توو چلۆن له پووت هه لات بۆ برایمی دهشتیان گێراوه؟
مهحمه ل ده لئ:

خاتوون په ریکهانی چاوه نگیه!

نه گهر قسه ی توو نه گێر مه وه بۆ کاکه برایمی

له کن نه توو خه جاله ده بم، له کن نه ویش ده بیته پوو په شیه.

برایم وای عه زنی توو کردیه

نه من ئیلاجیم، چ ته کلیم له سه ر نییه.

کاک برایم به منی هه رموه: نه من ناتوانم بچه کن میری، بکهین خوازی نییه

ده بی لیره برۆین، بچینه مهمله که تیکی دییه.

خاتوون په ریکهانی ده بی قاقه زکی بۆ بنێرئ، به دزی میری شارییه

نه شکه وتی بێشوه ی نه وه کردمه پێشکشی وییه

مه ر و مالی من ده تاعلقه ی ویدایه، بۆخۆم ده بمه شوانکاره ی به کجارییه

نه گهر ده لئ: به قای پێ ناکه م، له منی وه رگرتنه وه بیدا به یه کی دییه.

نه مه چاره مان نییه، ده بی له و شاره ی برۆین بۆ شاریکی دییه».

خاتوون په ریکهانی گوتی:

برایم صاحب که ماله، له هیه دهوله تان پیاوی وا نییه

بابم هیند به حوکمه مه گهر بچین بۆ نێو عرووسییه.

نه و شه و ده بی لیره میوان به ته داره کی ده گرم به حه وتوویکی دییه.

نه وئ شه وئ مهحمه ل له وئ نه گه راوه

هه تا سبه یین که یف و نه ههنگی خۆیان کرد ته واوه

سبه یین به پێی کرد بۆ مالی گه راوه

هاته خزمه ت برایمی نه و قسانه ی هه موو بۆ گێراوه

برایم ده لئ:

به خێرئ، سه ر چاوی من شه ره لاوه!

بلا سه ری من بپهن، مه خسوود و مرادی توو ببێ ته واوه.

سبه یین ده بوو به چیش تانه

له خه وئ هه لده ستا خاتوون په ریکهانی

بانگ ده کا مه یته ر و میرنا خورانه:

کٲٲہ ولاغت جسٲنہ، حدودہ، نگہر پیاو پٲی بکا متمانہ؟
میرناخوہ دہ لئ:

«قوریان، ئوا ہنم حدودی بی نیشانہ
دایکیان لہ ئہ ئیزہ ی گہ رم ٲنیانہ».

گوتی: «بجو، بیانیئینہ؛ بیانبینم. بیانکہ م. نیشانہ».

میرناخوہ ہ پای کرد بہ ہشتاوی

جووتیک حدودی ئہ سلی ہٹاوی

لہ پٲش خاتوون پھریخانہ ٲاگرت ہرتکی گہ وٲن بہ چاوی

لہ بو ئیختہ خانہ ی ٲاکٲشاوی

ناردی زٲرینگہ ری ہٹاوی

ٲہخت و ٲہشمہ م بو بکہ تہ واوی

ئہوی دانا بہ دل و جانہ

بو ی دروس بکا ٲہختی ٲؤمیانہ

بیٲن نہ جارٲی نازدارہ

بو م دروس بکا قہ لٲاغی جہ و ہردارہ

تا تہ دارہ کی بگرم بو حدودی دہ بہ کارہ

دہ بٲؤن و ٲامہ مٲنن

وہ ستای سہ ٲاجم لہ بو بیٲن

تہ کلٲووی ناوریشم دؤرم بو ٲیک بیٲن

دہ بٲؤن، ٲامہ و ہستن چی دیہ

ئاسنگہ رم بو بیٲن بہ موشتہ ریہ

بو م دروس بکا ٲکٲفی ئالٲدووز دانہ لغاوی ہہ وٲزہ مرواریہ

دہ بٲؤن چی دی ٲامہ مٲنن

بچن شیرگہ رانم بو بیٲن

شیری میسریم بو بغہ ملٲنن

زہرگی نہ زہریم بو بیٲن

لہ تہ نگانہ ی بشہ تیٲن

بیشہ تیٲن یہ کجارہ

بۆم بچنه کووچه‌ی شاریه
بکهن زری داودیه
مه‌تالی هه‌وت قوبه‌یییه».
که نه‌و ته‌داره‌که‌ی گرتیه
ناردی له‌ دوو میرناخوڕیه.
میرناخوڕ هاتوو له‌ولاوه
حدوودی هینا پیش چاره
که له‌کنه‌ خۆی زین کراوه
له‌سه‌ر پشته‌ی پۆنراوه
زۆر چاک ته‌نگه‌ی کیشراوه
که په‌ختیان هینا له‌ولاوه
که حدوودی پێ غاملاوه
نه‌و نه‌سپانه‌یان گێپراوه
ته‌داره‌کی چاک گیراوه
زری داودیان هیناوه
ته‌سلیم به‌ میرناخوڕی کراوه
قۆلی خۆی تن هه‌لکیشاوه
له‌سه‌ر ملی پاوه‌ستاوه
مه‌تالی هه‌وت قوبه‌ییان هیناوه
که پشته‌ی ده‌ستۆی کراوه
له‌نێو شانێ پاوه‌ستاوه.
گوتی: «چه‌ندو به‌و زرییه‌ داوه‌؟»
گوتیان: «قیمه‌تی له‌سه‌ر دانه‌نراوه
چی بده‌یه‌ی، قبول کراوه».
ماشه‌للا له‌و ته‌داره‌که‌ی گیراوه
له‌ مه‌حمه‌لی ده‌شتیان ده‌گێپراوه
مه‌حمه‌ل چووه‌ خزمه‌ت برایمیه:
«کاکه‌! خاتوون په‌ریخان له‌دووی ناردووم؛ نازانم کاری چیه».

برایم وای به محمەل گوتییە:

بچۆ خزمەت خاتوون پەریخانن، بزانه کاری چییە.

مەحمەل تەدارەکی خۆی گرت بەیە کجارەکییە.

ئەگەر مەحمەل تەدارەکی گرت تەواوە،

دەهات و لە خاتوون پەریخانن دەکرد سەلام و سەلاوە،

دەیکوت: «نازانم، بۆ نێو عوروس بپۆین، دەنا لە هیچ کوێیان چارە نەکراوە».

بانکی کردە میرناخۆپانە:

ئەو ئەسپانە زین کەن، بیانیەننە ئێرانە.

ئەوپیان پێ بچنە پاون؛ بۆ شاهیدین پەگەلو دەخەم ئەو شوانە.

بچن بزانتن کێهەیان جسنە لەو ئەسپانە؛

کەلکیان هەیه، پیاو سواریان بێ پۆژی تەنگانە».

سواریان دەبوون بەپەوانی

پوویان دەکرد چۆل و بیابانی

تاژی و تۆلەیان دەبردن، دەگەپان بەتەرخانی

کەرۆشکێکی گەرملانیان دەگرت، دەیانھێناوە بۆ خاتوون پەریخانن

لە پیشیان دادەنا. دەیانگوت: «ئەتوو چرای ھەرتک چاوانی»

برۆ ماله خۆت بار بکە بۆ شاروێرانی».

مەحمەل ئەگەر ئەو قسەی بیست لە خاتوون پەریخانن

گوتی: «بە خولای سەرمان دەبێن لە گۆشەیی مەیدانی»

ھاتەو کەن برایمی دەلێن: «برالە! کەوتووینە پۆژی تەنگانن

ناچیتەووە پاشن ھوکی خاتوون پەریخانن

ھوکی سەختە و گرانە

ھەر دەبێن بار بکەین لێرەکانە

بچینە نێو عوروسی، دەنا لە نێو کوردی نانێن گوزەرانە

دەگەل برایمی قسەیان بوو تەواوە

دایکی مەحمەل گەلێک گریاوە

دەلێن: «پۆلە! خراپم لێ قەوماوە

» پۆلە! مەحمەل، خولگیر بێ، ئەتوو چت لە کچی میر زۆرباخانی داوہ؟

گوئی: « دایه چ بکه م ئیختیار له چهنگی خۆن برپاوه».
 ماله خۆیان بار کرد، نهشکهوتی بیشووی به جی ماوه.
 شه و پۆژیکیان لێ خورئ، له پاشی مەحمەل گه پاره به دواوه.
 له و مەحمەلی پهوانه،

گوئی: « ناچم، کاک برایم گیانه!
 سه زمان تیدا دهچئ، زۆر فەساته ئه و خاتوون په‌ریخانه».
 برایم گوئی:

« نابئ بشکئ قسه‌ی پیاوانه
 نه‌من به‌جیم هیشتووه‌ عەرز و مه‌کانه
 برۆ خاتوون په‌ریخانم بۆ بیینه ئیترانه
 هه‌تا دنیا خرا ده‌بین لی‌مان ده‌گێڤنه‌وه قسانه
 نه‌من ده‌س هه‌لناگرم؛ چونکه میر زۆرباخان میری چه‌لیانه».
 نه‌و قسه‌یه‌یان ته‌واوکرد به‌یه‌کجاری
 مەحمەلی ده‌ناردوه له بۆ شاری

په‌وی ده‌ شاری ده‌کرد، ده‌خزمه‌ت خاتوون په‌ریخانئ
 ئیکلامی ده‌کێشا، بانگیان کرده باله‌خانئ
 په‌ویان ده‌نا له دیوانئ
 خاتوون په‌ریخان ده‌یگوت:

کوێخای نه‌و شاره‌ی کوانئ؟
 پێشکاری خۆم بۆ بانگ بکه‌نه مه‌یدانئ
 هه‌مان به‌سه‌ری خۆم سویند ده‌ده‌م، یان به‌ قورعائئ
 نه‌من ته‌ماحه‌ به‌سه‌فه‌ر بچم، نه‌کو میرزۆرباخان پئ بزانی
 زگی سه‌د که‌سی ده‌دپم له دیوانئ».

ئه‌گه‌ر نه‌و مه‌سله‌عه‌ته‌ی کرد ته‌واوه
 شه‌و به‌سه‌ر داها‌ت و بانگی شێوانی دراوه
 دوو هه‌گبه‌ی له ماله‌ خۆی له زێڤ و نه‌شره‌فی کرد ته‌واوه
 نه‌سپی حدوودیان له‌ خاوی ده‌ره‌یتناوه
 دوو به‌دوو سوار ده‌بوون پکێفی خۆیان لێ داوه

شاری چهلان له وی به جی ماوه .
 که له نه شکوه تی بی شوه یان بارکرد هیچ که سیک نه یزانی
 خیلای خوی لن نا بو شارویزانی .
 هه تا حوت پوزانی که س سؤراخی خاتون پهریخانی نه زانی
 هه لگیرا و داد و دیوانی
 شاری چهلان وهخت بوو بی ویرانه
 هیچ که س نه بوو بکا حوکمانه
 له لایه کی بوو خانه بگیری، له لایه کی بوو فه سادخانه
 هه موو شاری چهلان بووه لوتیخانه
 مه خلوق ده لن: «بلا به س تیک پامینین
 «بلا خه به ریکی به میر زورباخان رابگه یه نین» .
 مه خلوق هه پای کرد به پوهانی
 پاک چوه کن میر زورباخان:
 «توو خانیکی بی متمانی
 حه والی شاری نازانی
 شاریکی یه کجار گرانه
 لئی په یدابوو لوتیخانه
 هیچ که س نییه، بکا حوکمانه
 دیار نییه نهو خاتون پهریخانه» .
 میر زورباخان وا ده زانی
 ده لن: «وه کیل و وه زیری کوانی؟»
 ناردی له دوو وه کیل و وه زیرانه
 «وه رن بکن ته گبیرانه
 ده لن شاره که م ویرانه
 ته گبیران بکن ته واوه،
 بزنان، له شاری من چ قه و ماوه؟
 هه لبهت پهریخان نه ماوه
 جا بزنان جیهه تی چیه

بۆچی ئەو شارە خۆپاییه .
 ئەگەر میر ئەو قسە ی کرد تەواوە
 کەولێ بەشانی داداوە
 یەكجار خۆشی بوو هەنگاوە
 خەرقە ی لێ بەجێ ماوە
 گوئی: «خولایە چ قەوماوە؟»
 لە دەرکی دیوانێ پراوەستاوە
 گوئی: «بچن کوێخا دەرکی بێنن لەولاوە» .
 چەندی فەپاش پراوەستاوە
 نیکلامی میریان کێشاوە
 گوئی: «کوێخا دەرک، ئەمێنداری تەواوە
 بۆچ وای دیوان هەلگیراوە
 ئەو شارەم لێ وەرگەپراوە؟
 حیزباب! دەرت دێنم هەرتک چاوە
 هەلبەت پەریخان ئەماوە
 بۆچت لە من نەگێپراوە؟
 دەرکی دەرۆزە ی بکە ئاوا»
 کوێخا دەرک، وای جواب داوە:
 «قوربان! مەعزۆون نی بچی بەولاوە
 مەعزۆون نی یەک هەنگار بجییە
 خاتوون پەریخان حاکی شارییە
 چ بکەم، ئەو حوکمی وییە» .
 میر گوئی:
 «حیزباب! ئەگەر وای بکەم، بۆچی شارم خۆپاییه؟»
 گوئی: «قوربان! چ بکەم، دەستەلات بەدەستی من نییە .
 ئەوشە و حەوت شەو خاتوون لە مائێ نییە .
 ئەگەر میر ئەو قسە ی دەبیست تەواوە
 خەدەنگی لە جەرگی دراوە

دەللى: «كارىكى گەرە قەوماو»

چلۇن ئابروومان بوو بىلاو»

ئىختىيارم دە مست كچى ناو»

ھەوت شەو و پۇژان تەواو»

چەندىان كاتىب دادەناو»

چەندى قاقەز دەنوسراو»

لە بۇ شاران بەپى كراو»

ھەموو كەس بەسەر كراو»

جى و جىھەتيان ھەموو تەواو»

ھەر جووتە شوانەكەى ئەشكەوتى بېشۋەى نەماو»

مىر دەللى: «دىسان لىم شىۋاو»

دەگەل كرمانجم لى قەوماو»

بۇخۇى ديوانى دانائو»

چەندى نۆكەر پاوہستائو»

تا سالەوہخت بوو تەواو»

تەواو دەپى سال لەوانە

نەوجار شەپى مەھمەل و برايمى دەشتيانە

مەھمەل دەللى:

«قەت گىر نابم لىرەكانە

تا دەچمەوہ ئەشكەوتى بېشۋەى جى باب و باپىرانە»

كاكە برايم دەگرى دەللى: «ئەمە دوو كرمانجىن خويپىيە

مىر نۇزراىخان پادشائى شارىيە

نابىنە موقابىلى ويىە

دەسەلاتم بەدەس نىيە

دەنا دەكوژم مەھمەلىيە»

مەھمەل گوتى:

«كاك برايم گيانە!

ئەشكەوتى بېشۋەى جى باب و باپىرانە

چی دی گیرنا بام لیرانه
چی دی گیرنا بام له جیی خه من
ده چنه وه خزمهت میری گه لیککی مالی دنیا یه ده ده من».
برایم گوئی:

«سه گبابه! چلۆنم ده دوینن

میر بۆ مالی داده میتنن؟

په کی که وتوو له خه زینن

حیزباب به تاجی و تولانمان ده خنکیتنن

خاتون پهریخان ناواره ده میتنن».

مه حهمل نه گهر نه و قسه ی بیستییه

حه مایه لی کرده وه له قۆلییه

سویندی خوارد به زاتی په بیبییه:

«له و شه و به ده ره وه گیربوونم نییه

مه تا ده چمه نه شکوتی بی شه وه به یه کجاره کییه

بۆ خه لقی ناکه م خۆراپییه

له زۆران زۆر ده مرئ، له که مان که م ده مریه

میر نه گهر دژمنایه تیم ده گه ل ناکا، به مالی دنیا یه ده که م خه نییه

جا له وی به ده ر بزائم، قسه ی چیه».

نه وی شه وی تا به یانی برایم هر ده گرییه

ده لی؛ «سهرم چوو به یه کجاریه

مه حهمل چوو چاره م چیه؟»

که سبه نین پۆژ گرتی قه راره

کاکه مه حهمل بوو سواره:

«خاتون پهریخان، نازداره

بلا بۆ چه لیان بجینه خواره»

کاکه برایم زۆر گریا وه

خوی ناویته کن که یخودا و پدین سپیان؛ چون مه حهملی دهشتیان گیرا وه

هینای نه وی پۆژی قه راری ده گه ل پۆنا وه

برایم ده‌لن:

«سبجه‌ینن برالّه! مالّه خۆم بارده‌که‌م ده‌چینه‌وه به‌ولاره».

سبجه‌ینن که به‌یانی به‌رداوه

ناردی مال و ده‌ولّه‌تی خۆی هه‌تاوه

باری کرد سه‌بر سه‌بری ئازواوه

هه‌تا شه‌وی به‌سه‌ر داهاات مه‌نزلّی گرت‌وه تا سبجه‌ینن پۆژ کراوه

برایم گوتی:

مه‌حمه‌ل و په‌ریخان وه‌رن، قه‌رارێکی پێکه‌وه بکه‌ین ته‌واوه

میرزۆرباخان پیاویکی ماقوولّه، ئه‌مه شیرمان له پووی کێشاوه

ئه‌مه بۆ ئه‌شکه‌وتی بێشوه‌ی ده‌چین، ئه‌جه‌ل ئیمه‌ی هه‌تاوه واوه.

مه‌حمه‌ل ده‌لن:

ئه‌و قسانه‌م هه‌یج پێ خۆش نییه

ئه‌گه‌ر سه‌رم بپین، به‌یه‌کجاره‌کیه

ئه‌من ده‌س هه‌لگرتنم له ئه‌شکه‌وتی بێشوه‌ی نییه».

سبجه‌ینن باریان کرد، هااتنه خواره‌وه

هه‌تا ئه‌شکه‌وتی بێشوه‌ی نه‌یانگرت قه‌راره

که له‌وینده‌ری پۆنیشتن به‌یه‌کجاره

پێیان زانی دژمن و براده‌ر و یاره

خه‌به‌ریان بۆ میر زۆرباخانی برده خواره

لێیان مه‌علووم کرد ئه‌وجاره

میر زۆرباخان پاده‌مینن

دیوانی خۆی ده‌په‌نگینن

کێ بێ ئه‌و حه‌قه‌م بۆ بستینن

مواجبی زۆرم لێ بستینن

که سه‌ری مه‌حمه‌لم بۆ بێنی».

وه‌کیل و وه‌زیر وایان گوتیه:

«قوریان! ئه‌وه کاریکی گه‌وره نییه

ئه‌و خوێریانه قابله‌تیان چیه؟»

میر زقداخان دهنگ هه‌لدینی له دیوانی:

«هه‌ر که‌سیک له دلم ده‌رکا نه‌وئی خه‌مئ نه‌وئی ژانی

نه‌و موچه و موچی بۆ باب و باپیرانی بوو هینده‌ی دیکه‌شم ده‌دانی

هه‌ر که‌سیک وه‌یکوژی له‌نگو، له هه‌موانه

ده‌یده‌مئ کویتی که‌هه‌ل پانه

ده‌گه‌ل بۆره‌ی ده که‌هه‌لانه».

کوته‌ نایب ده‌لئ: «میران!

به‌وه‌کیل و به‌وه‌زیران،

بکه‌ین پایه‌ ده‌گه‌ل ته‌گبیران

سبه‌هینئ سواریین بچین مه‌حه‌ل و برایمی ده‌شتیان بده‌ینه به‌ر شیران».

هه‌سه‌ن به‌گ کوپی میریبه‌ ده‌لئ:

«بابه نه‌و پابه‌ری، زقدا پابه‌ریکی چاکه

به‌زار زارگوته به‌دل ده‌گه‌ل نه‌مه‌ پاکه

نه‌و پاوته‌گبیری نه‌و نایبه بۆ مه‌ی ده‌کا

قه‌ت باب بۆ کوپی خۆی ناکا».

میر ده‌لئ:

«ده‌نا سواریکم ده‌وئی له شییبه

به‌روا ببن نیشته‌جیی

بزانئ مه‌پی مه‌حه‌ل و برایمی له کوئیبه».

نه‌و کئ بوو له سواری شیی که‌هه‌لانه

له هه‌مووی ده‌چوو به‌سه‌ره‌رو و لینگدانه

تا گه‌بیبه مه‌پی مه‌حه‌ل و برایمانه.

ده‌یگوت: «ماندوو نه‌بن، به‌ده‌وله‌ت بی، شوانه!

نه‌من خزم، نابمه‌ بیگانه

مه‌پی مه‌حه‌ل و برایمان کێه‌یه له‌وانه له هه‌مووانه؟

که‌ برایم ده‌لئ:

«سوار! به‌نیلاهی که‌م، به‌په‌بییه

به‌موحه‌مه‌دی که‌م به‌نه‌بییه،

ئو مه حمل ل و برایمی دهشتیان ئه توو لیئ ده پرسییه
نه مدییه نه مناسییه

بچۆ، پرسیارئ بکه لیکی دییه»
سوار ده لئ:

«مه حمل ل! بۆ وا شیئی، چ نه زانی؟

کاوړم ده یه، ده گه ل شه کی، به رتیل ده گه ل به رانی

ده چمه وه کن میرزۆرباخانی

ده لئیم میرزکی به متمانی

ئه لحه ملای ساحب دیوانی

حورمه تت هه یه له کن سولتانی

ئه منت ناردووه به پره وانی

سۆراخی مه پی مه حمل ل و برایمی دهشتیانم نه ده زانی».

هه رچی برایم بوو له پیئشی مه پی بوو سوار سوال و جوابی ده گه ل ئه وی ده کرد.

هه رچی مه حمل ل بوو له نیئو مه پی بوو؛ مه پی زابوو به رخی فرچک ده دا جوابی سواری داوه.

مه حمل ل ده لئ:

«سواری، پووچی گوئی

ئه وپۆ به رتیلدان له میردان نییه

سه ری سواری ده کوتم ده مه شکى ژنئ میژ زۆرباخانییه».

مه حمل ل ده لئ:

«سواره! مه حمل لی دهشتیان ئه زم

ساحبی دوازه به ران و جهوت نیژی مه ره زم

به حه قی قورعائ هه تا وایزانم له سه ر ئه و قه وه ته ی بم له بهر گووخوازی ده چه لیان

هه لئایه م و نابه زم.

سواره! مه حمل لی دهشتیان ئه منم بۆخۆمه

ساحبی دوازه به ران و جهوت نیژی به ئه سه رۆمه

هه تا له سه ر ئه و قه وه ته ی بم، له بهر مه ردچاک و میری ئه و شاره ی نا پۆمه

ئه گه ر میر لیئ پرسی، له بهر جوابی میری نه بن، ئه من ده شانانترا ده گرومه».

نه‌گەر سوار وای ده‌بیستییه
پشتی ده مه‌مه‌لی دهشتیان کردییه
ده‌پۆیی به‌ره‌و میرییه
خۆشی داژوا نه‌و ئیلجییه
به‌وی دابوو مزگینیه
ده‌لێ: «میر، نه‌گەر له‌شکر زۆر نه‌بن، زه‌فه‌ربردن به‌وی نییه‌».
برایم ده‌لێته مه‌مه‌لی جندییه:
«لێت حه‌رام کردم هیندییه
سوار پۆیه‌وه به‌زیزییه
ده‌چینه خه‌مه‌ت میرییه
قسان ده‌کا به‌یه‌کجارییه
میر مه‌جلیسی گرتییه
له‌ باسی سه‌ری من و توو زیاتر هیچ نییه‌».
مه‌مه‌ل ده‌لێ:
«برایم! خۆ میر پیاویکی زۆرچاکه
به‌زارگوتنه به‌ل ده‌گه‌ل نه‌مه‌ پاکه
نه‌گەر به‌گوێی خۆم گویم لێ بێ، میر گه‌فێ له‌سه‌ری من و توو ناکا».
برایم ده‌لێ:
«کاکه مه‌مه‌ل بۆ وا چ نازانی؟
مه‌پی خۆت وه‌رگێپه سه‌ر به‌ردی به‌رده‌لانی
نه‌مه بۆخۆن بپۆین، سه‌ری په‌زی به‌ کونی بابی خودانی
نه‌مه شه‌په‌مان پێ ناکرێ ده‌گه‌ل گه‌لێکی وه‌ک زۆرابخانی
هه‌ر نه‌وده‌مه‌ی خۆت به‌نه‌بله و عه‌وام زانی
له‌به‌ر پێشکاری شه‌یتانی
نیستا دژمنی میری چه‌لیانی
ده‌مانکوژن، که‌س نازانی
مه‌پی خۆت وه‌رگێپه سه‌ر چێشتی و چێشته‌نگاوی
زه‌ینی خۆت بکه تیشکی پۆژی، پووی خۆت بکه ده‌ تیشکی تاوی

ئەوپۆ میر زۆرباخان بە ئینجەتی سەری من و توو دیتەوہ پاوئ،
مەرد ئەوہ یە لە مەیدانی خۆی دەرنائۆ.

کاک مەحمەل دەلئ:

«کاکە برایم! ئەمن پێوی نیم، لە کونان وەشرم

کە رویشک نیم، لە بەر هات و رەوی سواران خۆ دە گەرمە لانان گرم

ئەوپۆ لە مەیدانی، بە خەنجەرێکی دەبان، لە بۆت دەگەل سواری دە چەلیان دەمرم». «برايم دەلئ:

مەحمەلی خال لە پووہ!

بەس بەسەر ئەمن بپۆ پوو بە پووہ

ئەوہ سوار وەدەرکەوتن لە زینوان، میر دەرووہ، نایبی لەدوہ

ئاوڕ وەدە، گالته خەنجەرە بۆ سەری من و تووہ

پیاوی مەیدانییم دەوئ، ئەیمێتی ناز و ئەرجوہ

نەمگوت مەچۆوہ ئەشکەوتی بێشوہی. دەتگوت ملکی بابمە بەجیم هیشتوہ.

ئەمە دوو شوانەوێلە فەقیر، ئیستا دەگەل میری دەبین پووہ پووہ

تکای هیچ کەسێش ناگیرئ، هەر هاواری سەری من و تووہ».

مەحمەل دەلئ:

«ئەوہ هەموو تانە، بۆتە ناسۆر، لە جەرگی من قایم بووہ».

ئەگەر مەحمەل وای گوئیە

پقی هەلستا لە برایمیە

دەلئ: «خەتای وییە ئەو کەمیە

بەخولای چی دیم قبوول نییە

بزانم ئەو میرە کوێندەرییە

هیچی خاتوون پەریخان نییە

دەیکوژم بەیە کجارەکییە

بۆخۆم دەبمە میری شارییە».

تیرێکی دەبردە بەر مائی کەوانێکی هیندیە

بەرەو پوووی سواری چەلیانی هەلداشتیە

ئەگەر دای لە سواری پێشوو، بستیک لە سوارەکی دواوەی تێ پەپییە

مهحمه ل ده لئ:

«برایم سهرمه ل دینم له خولای ده کهم شهرمه
هیشتا ملی مهحمه لی له ده عوایه نه بووه گهرمه
به دوو تیران چوار سواری ده چهلانم کردوون ئیخته رمه».
برایم ده لئ:

«کاک مهحمه ل خال له پووه!
ئه توو به سه به سهر ئه من بپۆ پووبه پووه
«ئه گهر ئه توو کوشتووتن چواره ئه منیش ته واوو کردوون دووه».
مهحمه ل ده لئ:

«برایم! پهبی به ماله زۆراب خانی وه رکهن نه وته
خۆت خۆتیک له دلی مهحمه لی دهشتان ده که وته
ئه وپۆ له سواری چهلانم ته واوکردن شهش و حوته».
برایم ده لئ:

«کاکه مهحمه ل! ئه توو له خۆت گه پئ
میر هاتۆته سهر ئه مه بۆ مال و مه پئ
ئه من په کیکم ماوه،
له توو پاس که مه وه ئه وئ گه پئ».

هرچی برایم بوو، شهشی کوشت و مهحمه ل حه وتی کوشت بوو. میر گوتی: «ده عوام
ده گه ل نه کردوون، سئیزده سواریان له من کوشت. مهحمه ل سهرکی توپیه سافیییه؛ به ندیکی
بانگ ده کهم بپته خواری، سهد سواری ده نیرمه پپیه بیکوژن. هرچی کوپی کوژرا، هرچی
بابی کوژرا، هرچی برای کوژرا، ئه وانه بپنه وه خه لات و به راتیان لئ زیاد ده کهم».
میر ده لئ:

«ئای مهحمه ل، کاک مهحمه ل گیانه!
ئه وه نابپته شه پی میردانه
ئه توو له وئ سهرئ فرئ ده تیروکه وانه
دهس ده خه نجه ریکی ده بانه
وه ره خواری شه پئ بکه ده گه ل ئه وهانه
کاک مهحمه ل ئه من ئه وه نه ریا نه حسیب ناکه م به هونه رئ

ئهتوو تیروکهوانی خۆت فەرئ بده لهوئندهرئ
وه ره گالتهی له پیش میری بکه به خه نجهرئ»
ئه گهر مه حمه ل ئه و قسه ی ده بیست ته واوه

تیروکهوانی خۆی فەرئ داوه
بۆ نێو له شکری هات به هه لداوه
کاک برایم سه ره هه لدئینی

فرمیسکان به سه ره پدئینی وه ش هه لده وه ردئینی
هه رتک ده ستان ده ستۆی مه حمه لی وه ردئینی
ده لئ: «کاکه! به قوریانت بم، مه چۆ خۆت ده دۆرئینی»
مه حمه ل ده لئ:

«له برایمی من، شیته و چ نه زانه!

میر بانگی یه شتوته پیاوان، نه ک ژنانه».

له ویی فەرئ دا تیروکهوانه،

هه لده وه شا خوارئ بۆ نێو سواری چه لیان به خه نجهرئکی ده بانه.

کاک مه حمه ل گه ییبه پیده شتئ

سه د سواری چه لیان به جاریکیان راده ماشتئ

هه موو شیریی ده بانیان پئ، میسریان ده پشتئ.

خولایه ئهتوو چه ند که ره مدار و نادری

له پشتی ئه و سوارانه م سه د شیریی ده مسری

بازیبه ندیک و حه مایه لئیک ده بهر دابوو ئه و شیرانه شتاق مه حمه لی ده شتیانیان

نه پری

ئه و کئ بۆ؟ له مه حمه لی بچووکه،

به ده ستئیکی خه نجهری ده بانه، به ئی دیکه ی کێردووکه

ده نێو سواری چه لیان گه را وئنه ی ته یر و باشووکه

کئ بوو؟ له مه حمه لی فه رخه

ده باغه لئیکدا هه یه کاری ساوا ده ئی دیکه یدا هه یه به رخه

ده نێو سواری چه لیان گه را به گێره و چه رخه

میرزۆراخان ده نگ هه لدئینی:

«کەسێک جوابیەم بۆ وەکۆنە نایبی کۆن پابگەیهنی
 خولای بکا سواری دە چەلیان یەک لێ نەمینی
 دەشەقەمی ئەو ئاوردە ی لە جەرگی میری وەکوژینی».

کێ بوو لە سواری شێ کەحلانە
 دەپۆیی بەسەرپەو و لینگدانە
 دەگەییە کۆنە نایبی بەئیکلام کێشانە
 لەبۆی دەگێڕتەو هەموو قسانە
 ئەگەر کۆنە نایب ئەو قسە ی بیست تەواوە
 یەکجاری پێ هەڵستاوە
 هیچی نەدەدی بەچاوە
 دەنگی ئێ قۆشەنی داوە
 دوازدە پالەوانی هێناوە
 لە پۆینی کردووە هەشتاوە
 دەیکوت: «زۆر کەم هێناوە».

هەتا گەییە لە میری کردووە سەلاوە
 میر عەلەیکی وە وی نەداوە.

دەلێ: «میرا بەقوربانت بێم، چ بوو، چت لێ قەوماوە؟»
 میر دەلێ:

«نایب! بۆچ وا شێت و چ نەبینی؟
 ئەو تاقە فەردە ی لە مەیدانی دەبینی
 ئەو هە بێ بابی کردوون چل لانکی کەوان زۆرینی».

کێ بوو لە نایبی جاران
 وای دەخوریە مەردچاک و کەمانداران
 لە مەحمەلی دەشتیانان کرد بەتیریاران
 بڕایم دێ دۆلاو دۆلە
 وەسەر خۆی دەکا قوڕ و خۆلە
 دەلێ: «برالە پۆ! بزم کردووی تۆلە»
 کاک مەحمەل سەر هەلدینی

دەلن: «برايم! خولا بكا هيچ عومرت بۆ من نەمىنى
 ھەزى بگەى يەك و چوار تۆلەى من دەستىنى».
 برايم دەلن:

«مەھمەل! بەسم لەسەر بگە قىزە قىزى
 ئاوپم دە بەدەنن بەربوو، لە دەروونىم دەپرژى.
 قەت بوو دە پۆزى ۋەك ئەوپۆدا برا لەسەر براى خۆى نەكوژى».
 كى بوو؟ لە برايمى جارانه
 بەدەستىكى تيرە بە ئى دىگەى كەوانە
 بە دوو تيران دەيكوشتن چوار كەماندارى دە مىرانه
 برايم گەپاۋە دەلن:

«مەھمەل! بەۋەى كەم بەھەۋاۋە
 ئەگەر ئەمن و تۆى بەپۆزى ھىناۋە
 ئەگەر قىۋول بگەى يەك و چوار تۆلەى مەھمەل دەشتيان ئەستىندراۋە».
 مەھمەل دەلن:

«برايم! بۆم بلىن بەدايىكى خۆم، دايىكى پىرە
 لىم ھەلەل بكا چۆپىك شىرە
 ئەمەگى وىم نۆر بەبىرە
 دايىك و كۆپى بىن تەخسىرە
 زگى سووتا ئەو فەقىرە
 لەكنم جىنى من زەمھەرىرە».
 ھاتە ئاسمانن ھەورىكى تارى
 پىژنىكى بارانن لەۋى دەبارى
 مەھمەل ەمەرى دا بەھازريان؛ سەلاۋات لە پىتھەمبەرى موختارى
 مىر بانگ دىلن:

برايمەى سەرسەمە
 ئەگەر ئەتوۋ لە خۆت بگىرى بىيەۋە كىن ئەمە،
 ئەمن يەك و چوار تۆلەى مەھمەلەى بەتوۋ دەدەمە
 دەلن: مىر، وا نەبوۋە قەت وا نابىن

نه تو تازه که له من کوشتوو مه‌مه‌لی زهر د و ژۆل و چه‌له‌بی
 قه‌ت ده‌وی گهرمه‌برینیدا مه‌سله‌عه‌تی من و توو نابی
 میر ده‌لی:

برایم له خۆت بگره وه‌ره ئیره
 حه‌یفه نه‌ولاد ئینگۆ له دنیا به بیی وه‌جاخ کویره
 برایم به‌میری گوت: «نه‌گه‌ر توو بیی، ئیلتیفاتم ده‌گه‌ل ده‌که‌ی، نه‌من گۆپی مه‌مه‌لی
 ده‌گیم. دوازه پیاوچاکان ده‌گه‌ل حه‌سه‌ن به‌گی کوپت بنیره به‌ر نه‌شکه‌وتی، نه‌منیش
 دیمه‌ خزمه‌ت نه‌توو».

نه‌گه‌ر میر وای ده‌زانی نه‌و قسانه
 دوازه که‌س له ساحب مه‌نسه‌بان
 ده‌گه‌ل حه‌سه‌ن به‌گی جوان
 سه‌رتاپای کردن په‌وانه
 بۆ کن برایمی ده‌شتیان
 نه‌گه‌ر نه‌و گه‌ینه به‌ر نه‌شکه‌وتی، برایم بلن‌دبوو له‌وانه
 فرپی دان تیروکه‌وانه
 عه‌رزی کرد: حه‌سه‌ن به‌گ، گیانه
 نه‌لحه‌مدولیللا شوکرانه
 مه‌مه‌لی ده‌شتیان شه‌یتانه
 نه‌و فه‌وت بوو له‌و مه‌کانه
 نه‌توو ته‌شریفت هاته ئیره‌انه
 بچه نه‌شکه‌وتی نه‌وانه
 نه‌و که‌یخودا و ماقوولانه
 دیمه کن حه‌سه‌ن به‌گی به‌ده‌ستانه
 ده‌گه‌لی ده‌چم بۆ شاری چه‌لیانه
 نه‌شکه‌وتی بيشه‌وی ده‌که‌م ویره‌انه
 چونکه ئی مه‌مه‌لی ده‌شتیان
 نه‌لحه‌ملای کوژرا لی‌رانه
 چوونه ژوور نه‌و که‌یخودایانه

به برامیان کرد متمانه
 برام هاته‌خوار به‌ئیکلام کیشانه
 ده‌ستی بردبوو بۆ ئیخانه
 لیتی دا به‌خه‌نجه‌ری ده‌بانه
 زیپه‌ی لی هات به‌سته‌زمانه
 لیک پاهی بوو ئیسک و خوانه
 ده‌رکی نه‌شکه‌وتیتی گرت له‌وانه
 کوشتنی دوازده که‌یخودای میرانه
 له‌شکرکی عه‌زیمی به‌سه‌ردا چرپاوه
 به‌شیرکی ده‌بان ده‌ستی خه‌نجه‌ری برامی په‌پاوه
 نه‌ویش پارچه پارچه کراوه
 میر هاتبوو له‌ولاوه:
 ده‌گه‌ل کرمانج لی قه‌وماوه
 تاقه کوپیکم بوو نه‌ماوه
 پیشه‌ی جگه‌رم سووتاوه
 ده‌نگ هه‌لدینی میر زۆرباخانه:
 هه‌ی به‌نده موسلمانانه
 شه‌پێ مه‌که‌ن ده‌گه‌ل کرمانجی نادانه
 که‌لێکی وه‌کو میرزۆرباخانی له‌به‌ر جووتیک شوانه‌ویلان چوون هه‌ر وه‌ک ژنانه
 نه‌وی باعیزی کوپی من بوو خاتوون په‌ریخانه.
 گوتی: «بچن، بۆم بیئنه ئیترانه
 بیده‌نه به‌ر خه‌نجه‌رانه
 به‌شی منه نه‌و زگ سووتانه».
 خاتوون په‌ریخانیاں هه‌تتاوه
 جه‌للایی بۆ تاعین کراوه
 سه‌ید و مه‌لا هاتن له‌ولاوه
 شال و قورعانیان هه‌تتاوه
 له‌ ده‌ره‌وه‌ی خاتوون په‌ریخانێ پۆنراوه

میر په کی کهوت و گه پاره

سهید و مه لای ده دنیا یه

هه لایان گرت شال و که لاموللایه

دایان نا له سر پتگایه

میرده لئ:

«چ بکه م؛ چاره م نایه

نایکورم، بوچ ده کن تکایه؟»

گوتیان: نه و کاره وا پتک نایه

نه گهر گرتووته خاتری که لاموللایه

وه ها شیرنه به چن نه میتن له سهرایه

تو میرتکی به نیمانی

به دلای خوت نییه غه یانی

نه وی ژنن پاک میسلی شهیتانی

بیبه متبه قن فری ده، بلا وهک سهگ بخوا نانی.»

نه گهر قسه یان کرد ته واره

میر له بق مالن گه پاره

بانگ له سر بانگی لئ داره:

«چ بکه م شام بئ کوپ ماوه»

نه وه شمان کردووه ته واره

به حسی خاتوون پهریخانن ماوه.

خاتوون پهریخانان له مه تبه قن دانا. هه شت مانگ بوو په دوو کهوتبوو؛ هینایان له مه تبه قیتان فری دا. نه وده می پادشای شاری بوو، نه وچار له مه تبه قن وهک کهچه تیوان کهوت، هه تا مانگیکی. زگی پرپوو؛ هاته سر تو مانگ و تو پوژن خوی. خاتوون پهریخان زا؛ دوو کوپی به زگیکی بوو. هه تا په نجا شه وی شار دیا نه وه، نه یانه پتشت میر بزانی. له پاشن میر خه بهریان دایه؛ میر ژود که یفی پئ خوش بوو، هینای گویزه بانه ی بو وان کرد. هینایان نیویان لئ نان. ته گبیریان لئ کرد: «نیویان بیتن چی؟» کهس نهیده ویرا به میری بلن نیوی بابی خویان لئ بنن. میر بوخوی هه لی دایه گوتی: «چ قه یدییبه، نیوی باب و مامی خویان بئ؟» هه موو کهس قولی کیشا. ئی گهره یان نیونا برابم، ئی

چكۆلەي نىويان مەحمەل. موبارەككەيەن كەرد. لىيان گەپان ھەتا پېنج سال تەواو بوو. سەرى شەشەي دەبەر خويندەنيان نان؛ ھەتا شەش سالانيان خويندە. پۇژىكى جومە بوو، فەقى مەرەخەس كرابوون. كوپى بېوۋەننىكيان كرت، زۇريان لى دا؛ كوپەكە لە چەنگيان ھەلات. گوتى: «حيزباب، ھەموو كەس دەتوانى لەمن دا؛ ئەنگو بچن تۆلەي باب و مامو بستېننەو». گوتى: «وەرە، وەرە، كەوايەكت دەمى، ئەو قسەم بۇ بكە». گوتى: «ئەھا نايەم، ديسان لىم دەي؟» گوتى: «بچينە كن دايكىمان، بزاني ئەمە كوپى كىين؟» ھاتنە كن دايكيان؛ لە متبەقى بوو لە دايكيان پرسى: «دایە! ئەمە كوپى كىين؟ بابى مە كن بسوۋە؟ گوتى: «پۆلە! بابى ئەنگو مير زۇرباخانە». گوتى: «دایە ئەتوو كچى كىي؟» گوتى: «پۆلە! ئەمنىش كچى ميرزۇرباخانم». گوتى: «دایە ئەمە لە كن بووين؟» گوتى: «پۆلە! ئەنگو لە من بوون» گوتى: «دایە! چلۇن دەبى مير زۇرباخان كچى خۇى گابى؟» گوتى: «پۆلە! لەوقسانە گەپى» مەحمەل دەستى دا خەنجەرى، گوتى: «ويستا پاستى نەلئى دەتكوزم». گوتى: «پۆلە! باب و مامى ئەنگو مير زۇرباخان كوشتنى». گوتيان: «دایە! جا و ئاسوودە بووين». دەستيان دا خەنجەرى، چوونە ديوانى ميرى. مەحمەل لىنگى دا ميرزۇرباخانى، ئەوى كوشت. برايم لىنگى دا نايى ئەويش ئەوى كوشت. چوونەوە كن دايكيان، ھىنايانە دەرى لە متبەقى.

كرديانەوە ميرى شارى

خەلاس بوو بەيەكجارى

بەيەكجارى و بەنادارى

يا خولاً (پەحمان بەكر) نەمرى

لە بەندان دەلئى شاترە

لە كنىبى مەلای سازترە

قوچ عوسمان

به خاله قى به رقه راره

به وهى پۆى نابوو پۆزگار

مه خلوق بيبى ئيختيار

دنيا نابى به رقه راره

ئهو له بۆعه بدى هه ژاره

قوچ عوسمان پياويك بوو پووت و قووت و له وى ده بيكار

ئهگه ر له دايكى خۆى زيزبو، له مهرگه وه پى له بۆ به غدايه دههاته خواره

دههاته كن ئهولادى شا پۆسته م به گان. سى سالان ده بوو سه قا و ستيان ده بوو به

نابداره

سهرى هه وتومهى ده بوو به پيشخزمهت و داركارى ده كرد وه كيل و وه زير و پدينداره

ده مهره كزى ئه و ماقوليهيدا بوو، شه ويكى به دايك و بابان بوو ئينتيزاره

سبحه ينى له دهركى ئاغاي خۆى پۆنيشتبوو، دامابوو زویر و زگاره.

ئاغاي ده لى:

«پۆله، قوچ عوسمان، فرزه ندی به رقه راره!

ئهگه ر ئهتوو هاتييه كن ئه من، هه تيويك بووى، كهس پينه ويست و له وانى ده بيكار

سەن سالان لە دەركى من بەرقەراره بووى، كەس پىئى نەبووى ئىختىيارە
 ئىستە نەمىنى مائە منى، بۆخۆت بووى بە قەنەدارە
 ئەگەر دەلىلى مائەم كەمە، زۆرم نىيە ئىختىيارە
 كلىلى گەنج و خەزىنەنەش وەرگەر ئەوجارە
 بىبەخشە بەبارى، داغانى بکە بە خەلوارە
 ئەمانەتى من لەتوو فەرەز بى، حىسابت دەگەل برا دەران پاگرە دینار بەدینارە» .
 دەىگوت: «ئاغای من! خولاً پراوەستاتوت كا، بىي بەرقەراره
 مەنسەبى ماقوولىيەم زۆرە، چى دى ناکەى ئىختىيارە
 ئەمما ئەو شو دەخویدا بە دایک و بابى خۆم بووم ئىنتىزارە
 دەبى مەرەخەستم بکەى، بچمەو کەن دایک و بابانم، بەوعدەى حەوت شو و حەوت
 پۆژان، جا دیم دەبەمەو تۆکەرى بیکارە» .
 ئاغای خۆى لەوئ دەگەلى کرد گوفتارە،
 دەىگوت: « پۆلە! سەبرىکم لى بگرە، هەتا قاوەى دەخۆم، قاوەى دەخۆم قەننەى
 دەکیشم، دەکەمەو نەهارە» .
 دراوى بۆ داگرت بەبارى، زىر و ئەشرەفىي دەکرد سەربارە
 سویندى بەسەرى خۆى دەدا ئىختىبای پى نەبوو، بەکەلاموللاى ئەسپارد ئەو جارە
 دەچوو ئىختەخانان دەرى دەمىناو، جوانوولیکى تۆزىنى سى سالى؛ دە پشیتى دەکرد
 زىنیکى مورسەت، لەتەنیشتى پکیتى ئالدۆز لەسەر دەستە قايشیکى جىپى بولغارە
 دە زارى دەکرد دانەلغاویکی حەویزە مروارە
 دەچوو جىبەخانەى ئاغای خۆى، هەلى دەکیشا دەمەرقۇپانیکى ساچاغ گولەباتوون
 لەوى بەرقەراره
 دە پىئى خۆى دەکرد چەمکىکی مووسلى، لەوانى دەگولینگدارە
 دەقەبوولیانى دەنا جووتیک دەمانچەى سەر بەدوگمە
 بۆ پۆژى تەنگانان دىن بەکارە
 دەیاویتە شانى خۆى زىيەکی داوودى لە ملانى ببوو بەرقەراره،
 دەشانى دەکرد مەتالیکى هەیزەران، عەوت قوبە، ئەویش بۆ پۆژى دەعوایە دىن
 بەکارە
 دەستى دەدا پەمبیکى دوپارى، هەژدە قەفى لەوى جەوهردارە

هرچس بهوی دژمن بوو، دهیگوت: «ئو ماله میر سه یفودین بهکی دهبا له کۆلمان ده بیتهوه ئو شهیتان و شوفاره

هرچنکی بهوی دۆست بوو، شین بوو، گریان و هاواره دهیگوت: «مالی ئاغای میر سه یفودین بهکی برد؛ نایه تهوه ئه وجاره». مەرکهبی سه گللوی له ئیخته خانه ی دینا ده ری به ئیزنی خولا و پیغه مبه ری لئ ده بوو سواره

له هیندیکیان پیکه نینه، له هیندیکیان گریان، قوچ عوسمان ده لئ: «خولا که ی ته مه نایان بۆ بکه ن له و جه باره». قوچ عوسمان بۆ ماله دایک و بابان ده هاته خواره له هیندیك جیيان به پۆیین له هیندیك جیيان به ورده غاره شه ویکی وه ختی نویژی شیوان به مەرگه وه پئ بوو ئینتیزاره به مندالی پۆییبوو، به ماله دایک و بابی خۆی نه ده زانی ئه وجاره دهیگوت: ئه سب مراده، جلّه وی شوپ ده که مه وه، هر جییه کی ئه و لیبی پاره سستا، له وینده ری ده گرم قه راره

ئینجا سبه یین له ماله دایک و بابی خۆم ده که م پرسیاره. جلّه وی مەرکهبی سه گللوی شوپ ده کرده وه به کوچه و کۆلانا ندا ده هاته خواره له ده رکینکی چکۆلانه ی ده گرت قه راره. بانگی ده کرد: ئه ی خانه خۆی! لیبی وه ده رکه وتن پیریژنیك و پیره میژدیکی پیر و ئیختیاره

دهیگوت ئه و شه وه میوانی ئه نگۆم ده یانگوت: ئه مه له میوانی وه ک توو ده بنین خه جاله ت و شه رمه زاره

خه رجی بازارپان نییه، نیمانه پوول و پاره. ئه وه ماله وه زیر و وه کیلان له وی ببه به رقه راره. دهیگوت: میوانم ئه وشه و، هر لیژره ده بم ستاره. مەرکهبی سه گللویان لئ وه رگرت، کردیان به رقه راره. ئه و دایک و بابی ده ناسینه وه، ئه ویان نه ده ناسی ئه وه فرزه ندی خۆیان ئه وجاره. ئه و پیریژن و پیره میژده ده یانگوت: ج بکه یین، به نانی وشکی له میوانی وا ده بین خه جاله ت و شه رمه زاره.

قوچ عوسمان پۆحمی بە دایک و بابان دەکرد ئەوجارە
 بانگیان دەکا: پیریژن و پیرەمێردی ئیختیارە!
 ئەنگر لەکنم هیچ فرزەندو نەبوون، بۆو بێ بەکارە؟
 دایک و بابی قوچ عوسمان دەیانکردە گریان و هاوارە
 دەیگوت: ئەو سال حەوت سالە کوریکمان هەیە بۆ بەغدا یە چۆتە خوارە.
 بابی چاوی کەم بینا بوو، دایکی لێی بپارە ئیختیارە
 قوچ عوسمان دەلێ: پیریژن و پیرەمێردی ئیختیارە!
 ئەگەر قبوڵ بکەن، ئەمن ئەو عوسمانم جێئێو و دام، لێو دام، پاش نوێژی نیووەپۆیەو
 دەرکردم یە کجارە
 دایک و بابی بیلن دەبوون، دەیانکردە هاوارە
 دەلێن: پۆلە، قوچ عوسمانە، تاقانە، بەختەوەرە!
 وەرە پۆنیشە لەکن دایکی خۆت هەتا سەد سالی دی، بابت دەبیته پیشخزمەت، دایکت
 دەبیته کەنیز و کاردارە.
 دەیگوت: دایک و بابی من، پیر و ئیختیارە!
 شوکرانە ی زۆرم وەبەر جەبارە
 ئەگەر دیدار ناخەرت نەبوو ئەوجارە
 ئەمن ئاغا یە کەم هەیە، خولای بیکا بەرقەرارە
 هێندە ی سەد سال بیخۆن، لێو نابێ و لێو نابێ قوتارە
 ئەمنی سوێند دا بە خولای بە کەلاموللای ئەسپاردوومەو دووبارە
 ئەگەر نەچمەو کەن ئاغا ی میر سەیفودین بەگ، بە جوانی دەمرم، کەلاموللا دەمگرێ،
 لە خەجالەتی ئاغا ی خۆم نابم پزگارە
 دەبێ بچمەو کەن ئاغا ی میر سەیفودین بەگ تا نەبمەو مستەخەسارە،
 دایکی دەلێ: ئەلحەمدولیلای! کوپم ساحب ئیختیارە
 حەوت شەو و پۆژانی لەوێ دەگرت قەرارە.
 پۆژێکی مەرکەبی سەگلاوی هێنادەرێ، دەپشتی کرد زینێکی مۆرسەت لە تەنیشتی
 پکێفی ئالەوز، تەنگە ی دەکێشا بە قایشێکی بولغارە
 هەگبە ی لە تەرکی قایم دەکرد دایک و بابی وی دەیانکرد هاوارە،
 دەیگوت: پۆلە! بۆ کوێ دەچی؟ دەیگوت: دایک و بابی من مەرکەبی سەگلاو و

خهفه خانه، پیتی دهچمه راو و شکاره،

دهیگوت: پۆله! نه دی نه وهه گبهی بۆ له تهرکی بهرقه راره؟

دهیگوت: نه وهه سهیه تی ئاغای میر سه یفودینه، که سیک پیاوی بکوژی، خوی باوێته

کن نه من، سندووقی سهری ئاغای خۆم بیکه م پرزگاره

که سیک ژنی هه لگرێ، بێ دامینگیری من بێ، ته سه دوقی سهری ئاغام دهیکه م قوتاره

نه سپم له راوی لاقی بشکێ زینم له عهرزی بمیێن، دووسه د تومه نی ده ده م، ده بمه وه

سواره

هه تا ئاغام زیندوو بێ، پیاوه نابم نه و جاره

دایک و بابی من، مه گرین، هه تا میر سه یفودین به گ خوش بێ له فه قیری بوون

قوتاره

پیتی ده پکینفیکی ده نا، هاواری ده کرده جه باره،

سووچی په کینفی به مه رکه بێ نیشان دا؛ هه رتک چاوی مه رکه بێ کوێر بوو، له عه رزییێتی

نه کرد کاره .

ده هاته وه کن دایک و بابان، داده به زی نه و جاره

دهستی کرد به گریان، ده لێ: سه رم نابێ قوتاره!

له ئاه و ئاله ی ئاغای خۆم قه ت نابم پرزگاره

چونکه سویندی داوم ده گه لیشی داناوم قه راره .

دایک و بابی من! نه نگۆش خێریم لێ نابینن نه و جاره .

حه وتووێکی له کن دایک و بابانی گرت قه راره

فرمیسکی چاوانی ده تگوت به حره، پوو یاره

دایک و بابی پوحمیان پێ ده کرد نه و جاره

ده یانگوت: پۆله قۆچ عوسمانه به خته واره!

بۆچیت هه یه هینده گریان و هاواره؟

ده لێ: دایک و بابی من! به چه نگی خۆم نه ماوه ئیختیاره .

چ بکه م به بێ ئیمانی ده مر، خێریم لێ نابینن نه و جاره .

دایکی به میردی ده گوت: چاکه، نه و فرزه نده ی خۆمان بکه ی پرزگاره

چونکه له به غدایه ی زۆر هه ن شه ی تان و شو فاره .

بابی ده لێ: به خولام به زامن دا، پێغه مبه ری بۆ بێن به تکا کاره

شيري توي خواردوه، بيكه پرزگار
 هه رتكيان مه ره خستيان ده كرد ئه و كوړي نازداره .
 سبه يني نه گه سوار ده بوو به كووچه و كولا نندا ده هاته خواره
 خه لقي مه رگه وه پي پاكي بو كه ده بوو تكاكاره،
 ده يانگوت: برېو هوميده وارت بې دوازه نيمام و چوار ياره .
 ده هاته وه كن دايك و بابان، نيكلامي كي شان سي جاره
 ده لئين: پوله! هه پو برېو! هه رچه ندي مؤمن و مهلايكه تن، له باره گاي خولاي بو ت بينه
 تكاكاره .

نه گه سوازي مه ركه بي ده بوو له هه موو لايه كي ببوو پرزگار
 سووچي پكيتي به مه ركه بي سه گلاو نيشان ده دا. ماشه لا هينديك ده لئين ته يره،
 هينديك ده لئين شاماره .

له مه رگه وه پي بو به غدايه دي ته خواره
 له هينديك جيان ده پوا به پويين، له هينديكيان به نه رمه غاره
 په گه لي ده كه وتن خزم و برا و ياره
 ده يانگوت: هه تا به غدايه ت ده گه ل دين نه و جاره .
 شهوي به سه ردا هات، مه نزلې گرتبوو قه راره
 سبه يني سوار ده بوو، به پتي خويدا ده پويه خواره
 له پتیه گه ييه خدري زينده و خدره لياس، نه ویش له باره گاي خولاي بوي بوون به
 تكاكاره

له ده شتي باليني نازيزم ده هاته خواره .
 به ته پات و به نه رمه غاره
 ته ماشا ده كا، له ده شتي باليني پشبه له ك بووه، سه لالت به چ قه راره
 ته ماشا ده كا، داوه ته، لوتي و په قاسه له و كاره
 له لاي سه رچوپيه گرتوويانه پياوي، به كي رد و كه مبه ره و چه كمه داره
 له لاي نيوه پاستي گرتوويانه، كي زي به زن باريك و سينگ سه ده ف و چاو به له ك له وي
 گوي به گواره

له لاي گاواني ه گرتبوويان پياوي دن جوان و نور خور و خويي و بيكاره
 ته ماشاي كرد گومبه زيك له دوور دياره

ئو گومبەزە تەنیشت بە ئاشقەيە چوار تەرەفی بە حەسارە
 قوچ عوسمان دەلن: خولایە! ئەوە چییە؟ لەکن بکەم پرسیارە؟
 لەولاردا دەهات پیاویکی ئاقل و کەمالدارە
 جلەوی دەگرئ، دەلن: وەرە، بچین لە ماله من میوان بە، ئەتوو دیارە غەریبی لەو
 شارە.

دەلن: قوربان، پیم لەبەرە؛ قسێکم هەیه، لیت دەکەم پرسیارە.
 دەلن: پۆلە! وەرە بچین دابەزە، قەنتەیهکی بکێشە لەکن مامی خۆت پۆنیشە بکەینەو
 گوشتارە.

دەلن: مامە! خولات لێ پازی بێ، سەفەرم لەبەرە بکەم پزگارە!
 دەلن: پۆلە! ئەتوو دانابەزی، بزەم ئەوە چییە لێ دەکەم پرسیارە.
 دەلن: مامە! ئەو گومبەزە لێ وێیە، چوار تەرەفی بە حەسارە
 ئەوە هیندیک دەلن: چاکی ترکانە، هیندیک دەلن کلیسای هەرمەنیان بەیە کجارە.
 دەلن بابم: درۆیان کردوو، ئەو مەخلووقە شۆفەرە
 قەد بە قسە لێ ئەو خەلقە مەکە ئیختوبارە
 ئەوە کەمبەر بەستەیه بە مندالی شەهید کراوە، هیمەت و بەرەکەتی حازر بێ، ئەو
 پیر چاکە سوارە

هەرکە سێکی بە لەبزیکی شیرینی زیارەت بکا، بە دلێکی ئیخلاص لەسەر ئەوێ بکا
 تۆبە و ئیستغفارە

ئەمن زامەن - پێگای چل سالان دوور بێ، لە تەنگانانت دێ لە هیمداد و هاوارە.
 قوچ عوسمان ئاقل بوو، کەمالدارە
 دەچوو لەوێندەری پیاو دەبوو، جلەوی دەگرت، پیاویکی پێش سپیدی بەرقەرارە
 سەعاتیک دەگەل ئەو پیاوی پدین سپیدی دەکرد گوشتارە.
 دەیگوت:

قوربان! ئەو کێیە؟ دەیگوت: هیمەت و بەرەکەت حازر بێ، ئەو پیرسوارە.
 قوچ عوسمان ئاقل بوو هەلستا زیارەتی کرد سێ جارە،
 دەیگوت: پیرسوار! بەقوربانت بێم لە بەغدايەم دژمن زۆرین، جارجار لە هیمدادم وەرە.
 شەو و پۆزێکی لەوێ گیر دەبوو تەمانای دەکرد لە خولای ئەوجارە.
 نیجەزە وەرگرت، دەبوو بە تۆبەکارە

له وینده ری سوار ده بوو بۆ شارباژنری به غدایه ده هاته خواره
ته ماشای کرد، له لایه کی نه سنافه، له یه کی به قاله، له تهره فی دیکه هه تاره بریکی
دی داژوا، له کاروانسه رایه هاته خواره

ته ماشای کرد، کوردی که پک ده بهر بوون؛ ده یگوت: نه وه چییه؟
ده یانگوت: نه وه هه مووی جه له ب فروشه، سویندخۆره، بئ ته لاقه، هه مووی چیه داره.
بریکی دی داژوا، له کاروانسه رایه هاته خواره

ته ماشای کرد، هه جه می که وڵ ره فی په پاغ رهش بوون گوتی: نه وه چییه؟ گوتیان:
هه جه مه، عه لی په رسته، نویننه که ره، هه مووی کرێباره.
بریکی دی داژوا، له کاروانسه رایه هاته خواره

ته ماشای کرد، کولپان پۆنیشتبوون، ئاسکیان له بهر دووکانی بوون
گوتی: نه وه چییه؟ گوتیان: جووه، نه رهنیه، له خولا نه ترسه، هه مووی قه وه داره.
بریکی دی داژوا له کاروانسه رایه هاته خواره،

ته ماشای کرد، غه له به غه لێک به قه د دووه زار که سی به نه ژماره
شینکیکی قه زوانیان له وی راگرتبوو، کلک له سه ر جوان، یال و دووی به نه نگاره
هیندیکیان پێیان ده دا دووسه د و سیسه د به نه ژماره
هر که سیک چوار گوله ده زووی له ماله خووی بان، ده بیرده باژنری هه راج فروشى
ده کرد، ده یکرد به پوول و پاره

ده یگوت: ده شقهم نه سپی بۆرم وه گیرکه وئ، جا قه ت له خۆم نابێت له نه ولادیشم
نابئ قوتاره

نه گه ر قۆش عوسمان گه یین، سئ جاری دا چوار که ناره
له تهره فی راستی پۆده نیشته، ده یگوت: «ساحبی نه سپی بۆره، وه ره». نه شره فی
بۆ ده یژارد هه زار به هه زاره

جه له وی نه سپی بۆره ی له چه نک موشتیریان ده رینا، بۆ شارباژنری راده کیشا خواره
هیندیك ده یانگوت: به نک کیشه. هیندیك ده یانگوت: قوماریاره. هیندیك ده یانگوت:
نه وه شه رابخۆره، فیره قوماره.

نه گه ر گوتی لئ بوو له پقی خه لقی گه پاره دووباره
ده یگوت: بابم ساحبی نه سپی بۆره وه ره! دراوی له کۆشان بۆ فپت ده دا خواره.
ده یگوت: بابم، گه ردم ئازا بکه نه ک دلت له دوو بئ، خیری لئ نه بینم، له قیامه تیت

له ئاھ و ئالان نابم پرگاره .

جله‌وی ئه‌سپی بۆره‌ی دا به هه‌تیوئیکی، حه‌قیشی دابوویه شه‌ش پاره
ئییختیباری به‌وی نه‌ده‌کرد، بۆی به‌کری ده‌گرت دوو پیاوی پدین سسپی له‌کنی داده‌نا
به‌ئه‌مینه‌داره

ده‌بوو به هه‌مووانی خزمه‌ت بکه‌ن، پنه‌کی بکه‌ن پۆژی سێ جاره، بۆیان ده‌کرده
پاشبه‌ند و پێشبه‌ند ئاوریشمێکی به‌رقه‌راره .

ئاوریشمی خاویان بۆ ده‌کرده سه‌لکه پێشمه، ئی دیکه‌ی بۆ ده‌که‌ن گولنه‌وساره،
له‌سه‌ر دووکانی نه‌جاپانسی بۆ دروس ده‌کرد، قه‌لتاغیکی چوار کولاغی چناری
جه‌وه‌رداره

له‌سه‌ر دووکانی سه‌پاجانی بۆ دروس ده‌کرد، ته‌که‌لتووئیکی ئاوریشمدۆزی به‌ئییختوباره
له‌سه‌ر دووکانی هه‌مه‌دانپانی بۆ هه‌لده‌گرت، ده‌سته‌قاییشکی جێپی بولغاره
له‌سه‌ر دووکانی ئاسنگه‌ری جووتیک پکێفی دروس ده‌کرد، دانه‌ لغاوئیکی هه‌ویزه
مرواره

له‌سه‌ر دووکانی شیرگه‌ران دروستی کرد جووتیک زه‌رگ بۆ باله‌ته‌نگی میسری و گۆرده
و قه‌داره

له‌سه‌ر دووکانی خه‌یاتی دروستی ده‌کرد سه‌رزینئیکی پارچیک ماهووت، یه‌کئیک مه‌حه‌مل،
یه‌ک نه‌تله‌س، چوار ته‌ره‌فی ده‌کرد به‌ خارای نه‌وبه‌هاره

چل ده‌ستی ئاوریشم هه‌لده‌گرت، ده‌یکرده ساچاخ، ئه‌ویشی ده‌نا له چوار که‌ناره
جووتیک تۆله‌ی فینتۆیان ده‌گێپان، ئه‌ویشیان به‌پوول کپی بیته‌ شاتر، بپۆن له
که‌ناره

ئه‌گه‌ر ئه‌و ته‌داره‌که‌ی ده‌بوو به‌رقه‌راره

سوار ده‌بوو به‌ کوچه‌ی شارباژێڕی ده‌هاته‌ خواره

ده‌یگوت: «ئوه‌ ئاسمان کون بوو ئه‌سپی بۆره‌ی پێدا هاتۆته‌ خواره

پێشکێشه‌ بۆ ئاغای میرسه‌یفودینی ده‌به‌م؛ له‌من وایه‌ لێم خه‌رج نه‌کردوه‌ شتاقه‌ پوول
و پاره» .

حه‌تووئیکی له‌ شارباژێڕی پۆده‌نیشت، خزمه‌تی ئه‌سپی بۆره‌ی ده‌کرد ئه‌وجاره
پاش هه‌توووه‌ی سوار ده‌بوو به‌ئیزنی خوڵای له‌بۆ به‌غدا‌ی په‌نگین دێته‌ خواره
نوژی شیوان داخیل به‌به‌غدا‌یه‌ ده‌بوو، به‌ده‌رکی ئاغای خو‌ی ده‌بوو ئینتیزاره

تەق تەق لێی دا لە خواجە بێدارە
 لێی وەدەرکەوتن، کە یخودا و ئەمیندارە
 تەماشای دەکەن قوچ عوسمان بوو بەرقەرارە
 مزگینییان بۆ ئاغا میرسەیفودین بەگ برد: قوچ عوسمان هاتەو. ئەسپێکی بۆری
 پێیە، چەند باشە، چەند بەکارە!
 هەر بەو شەوێ دەچوو تەماشای ئەسپی بۆری کە یخودا و پیاوماقوول و ئەمیندارە
 جێبەجێ دەهاتنە دیوان، دەبوون بەرقەرارە
 دەیکوت: ئەسپی بۆری چۆنە؟ هێندیک دەیانگوت: باشە، گەلیک بەکار.
 هێندیک دەیانگوت: بۆری بەدەمەلە! ئەگەر دەتوومەنی پێ درابن پێنجی چوون
 بەخسارە

پۆڤێ تەنگانان سەری سوارە ی خۆی ناکا پرزگارە.
 قوچ عوسمان دەلێ: خولای خراکا ماله شەیتان و شمعی، دەنا بەدکارە
 ئەنگو چل کەس دەگەڵ ئەمن بکەن مەرج و قەرارە
 بگرنەوە مرووییەکی بال کووڕ دەگەڵ بازیکی خاسە تەوارە
 سبجەینێ لە دەشتی خورمالغی دەگەڵ ئەسپی بۆریان دێننە خوارە
 ئەگەر خولای کرد، ئەو ئەسپی بۆریان بەجێ هێشت، پەمانە ئەسپی بۆری بکەن،
 سەری من بدەن لە قەنارە
 ئەگەر ئەسپی بۆرەش باز و مرووییان بەجێ بێلێ، یا بۆخۆم لەکن ئاغا میرسەیفودین
 بەگ نابم، یان شتاقو لە بەغدا بە ناکەم ئیختیارە.
 ئەوێ شەوێ دەگەڵ ئەوانی پۆنا قەول و قەرارە
 هەر بەو شەوێ وەکاریان خست قەتار و نەهارە
 گیا و پووشیان کێشا بەبارە
 هەلیان بەست چۆم و پوویارە
 ئاویان لە دەشتی خورمالغی دەنا بێتە زەل، ئەسپی بۆری لێ نەبێ قوتارە
 تۆپەوانان تۆپیان داویت، دەیانگرت مرووییەکی بال کووڕی هارە
 حازر بوو بازیکی خاسە تەواوە
 سبجەینێ بەیانی باز و مرووییان هەڵدەگرت، بۆ سەری مەیدانی چوونە خوارە
 برادەریکی قوچ عوسمانی بوو، دەیکوت: قوچ عوسمان لەو خەوێ هەلستە، ئەو

مەرجكەر بۇ سەرى مەيدانى چوونە خوارە

تەگبىرىك بۇ مەن بىكە، خزمەتى كېتە ئاغاي بىكەم ئىختىيارە.

دەلى: برالە! ئاغاي دىنبايە فايدەى نىيە، خۇت بىسپىرە بەخۇلاى دوامەتى بەجەبىبارە.

دەيگوت: ئەسپى بۆرەم بۇ بېئىنە دەرى، لىي بىكەن زىنى مۇرسەت، بىياوئىنە سەرى

قايشى بولغاۋە

ئە تۆلە و تازىيانە بەرنە ئورۇ، بىلا ئازا بىن نەكىشەن؛ ئەمەن دەبىم گوناھبارە

بانگىكەم ۋەبەر ئە خۇلايە ئەگەر بۇخۇى جەبارە!

دەيگوت: پىرسوار، بەقورىانت بىم، ئەوجار بەھىمدادىم ۋارە (ۋەرە).

بەقەد دوو ھەزار كەسى لەۋبەر ئەۋبەرى مەيدانى خورمالغىي گرت قەرارە. ھەرچى

بەۋى دۆست بوو گريان و ھاۋارە

دەيانگوت: پەمانەى ئەسپى بۆرە دەكەن، سەرى قۇچ عوسمانى دەدەن لە قەنارە.

ھەرچى بەۋى دۆمەن بوو شادىي بوو، پىكەنەن بوو، دەيگوت: ئەوجار دەرنانچى ئەسپى

بۆرە، پەمانەى دەكەن، سەرى وىش دەدەن لە قەنارە

بەغدا خۇش دەبى لە كۆل دەبىتەۋە ئە شەيتان و شۇفارە.

ئەگەر سەرى جەۋى ئەسپى بۆرەى ۋەرگىپرا، بۇ سەرى مەيدانى دەھاتە خوارى، لە

ھىندىك جىيان بە پۆيىن لە ھىندىك جىيان بە نەرمەغارە،

ھەتا دەگەبىيە مەرجكەرەن دەيگوت: ھەر ئە قەسى شەۋى دىم دەگەل ئەنگۇ قەۋل

و قەرارە.

ئەمەن لە قەۋلى خۇم نابمەۋە، دەبىن تەمام بىي ئەۋ گوفتارە.

دەيگوت: يا ئەللاھ، يا خۇلاى كەرىم، يا پىغەمبەرى موختارە!

پىر سوار، ھاۋارم ۋەبەر ئەتۆيە دووبارە!

باز و مراۋىيان بەردان، ئەۋىش دەستى بەجەۋى ئەسپى بۆرەدا دەھىئا، لە سى

فرسەقى مەيدانى خورمالغى دەھاتە خوارە

ئەگەر خەلاس دەبوو، سەرى جەۋى ھەلدەكېشا، ئاۋرى ۋەپىشتى خۇى دا، تەماشاي

کرد باز و مراۋى دىن بەچرىكەچرىك و ھاتوھاۋارە

دەچوونە تەماشاي شوپىنى ئەسپى بۆرە كەيخودا و ئەمىندارە

تەماشايان کرد بەردىك بەقەد دەنگە تۆكىكى لە قوپى چۆتە خوارە

ھىندىك دەيانگوت: ئەۋە جىي نالە. ھىندىك دەيانگوت: جىي بزمارە.

هیندیک ده یانگوت: ماله خیت به قوپئ گیرئ نه سپی بۆره، ده گه لی ده رناچن باز و بالداره .

قوچ عوسمان ده موده ست ده بوو سواره
 ده هاته کن میرسه یفودین به گی، ئیکلامی ده کیشا سن جاره
 ده یگوت: ئاغا! به قوریانت بم، یانه بوخۆم مه ره خهس بکه
 یانه شتاقان لهو شارهی ناکه م ئیختیاره .
 پۆده نیشتن که یخودای ده نابه کاره،
 وه کیل و وه زیر و موختاره
 قاقه زیکیان ده نووسی بۆ سولتانی نهسته مبولئ نه وجاره
 به قاسیدی دا به پریان ده کرد به هاواره:
 سولتان! نه سپیکی بۆره بۆ میرسه یفودین به گی هاتوه بابی به حرییه، بوخوی بالداره
 له توو زیاتر کهس قابلیه تی نییه، پئ ده پکیفی نن، لئی بیئ سواره .
 سولتان قاقه زیکی نووسی له بۆ میرسه یفودین به گی: نه سپی بۆره و مه رکه بی سه گلاو
 سوارین، وهرنه ئیره، به نگۆم هه یه کاره .
 میرسه یفودین به گ گوتی: گووی خوارد له گووی بابی، نه من جاریکی دی خزمه تی وی
 ناکه م ئیختیاره .

حه قیش ده گه ل به غدایه نییه، نه وه داگیرم کرد یه کجاره!
 نه وه خه به ره چو بۆ سولتانی نهسته مبولئ دووباره .
 سولتان ته گبیری ده کرد به مه خلوقی دنیا یه:
 نه وه ته ماحی هه یه، لیم داگیر بکا به غدایه .
 نه وجار خه بهریان دا به میرسه یفودینی:
 ده بی ته شریفی موباره کت بن سولتان بیینی .
 میرسه یفودین ده لئ: نه من سولتانم بۆ چیه؟
 قبول ده که م له مسه و ئوروسی سولتانم قبول نییه .
 سن سالان ده گه ل قوچ عوسمانی گه پان، نه هاتنه وه ئاوه دانیه .
 سولتان فهرمووی: عه یب و شووره بییه
 توکه ری من بۆ بارگینیکی بگه پئ له ولاتییه .
 کن بوو له سولتانن ئاقلدار و دانا

بۆ میرسەیفودینی مۆر کرد قورعانه:

هەلەستی، بێتە ئێرەکانە

ئەمن. لێی ناستێنم بارگینی، هەزار تەگبیرم هەیه، چۆل بوو ئەو عەرز و مەکانە

ئەو ئەسپە کە ی بێتە بێبینم مەسلە عەتق دەکەین. ئینجا شەپیشم لێ قەومیوە دەگەڵ هەر

چوار دەولەتانه.

ئەگەر میرسەیفودین وای دەزانی

تەگبیری کرد بە خزمانی:

دوو پوو نابێ بۆ سولتانی

دەبێ تۆکەری قەدری بزانی

بچۆ بەخۆت و قوچ عوسمانی،

ئەودەمی لەوێ خۆی زانی

ئەگەر سواربوو بە پەوانی

دەگەڵ تۆکەری وەک قوچ عوسمانی

دەلێ: ئەو دەپۆم بۆ خزمەت سولتانی

خەبەر بدەن بە دایکم بزانی.

دایکی لەبەر شین و گریان

فرمێسک دێ لە چاوانی

دەلێ: پۆلە! مەچۆ کێ سولتانی

بەخولای، سەرت دەبێن لە گیانی

تەماشاکەن قوچ عوسمانی

غەزەبی بۆ کوپی من هانی

هاوار لەبەر غەزەبی سولتانی!

قەت بوو دەگەڵ ئاغات بێ غەیان.

گوێ: دایە چارەم نییە!

سوێندی خواردوو بە پەبییە

کە لاموللای مۆر کردییە

ئەوا لە بۆ منی ناردییە

لەكن سولتانی درۆ نییە .
 دایکی یەك بە بەغدايە گریاوه
 دەلئ: کوپم سەر نایەنیتە دواوه
 بىن کوپم زمانم سووتاوه
 سەلام لئ پاپوو كەسم نەماوه
 كەسم نەماوه لە دنیايە
 کوپم سەر نایەنیتە دوايە
 چ بکەم، بەغدا بىن ئاغايە
 خەبەر بۆ عورۇوسى بچوايە
 دەشكەم تەكايان بۆ بکردبايە .
 میرسەیفودىن بەرپەوانى
 بەخۆى و بەقۆچ عوسمانى
 چوو لە بۆ خزمەت سولتانی
 میرسەیفودىن زۆر ترساوه
 ئاوپى وە قۆچ عوسمانى داوه
 دەلئ: نەترسىم سولتان گەلىك پیاوه .
 قۆچ عوسمان دەلئ: قورىان سولتان زۆر تەواوه
 كەلاموللا مۆركراوه
 ھەموو قسىكمان بپراوه
 تا چوو لە ئەستەمبوولئ بوون پیاوه
 ھەوتوویكى لەوئ مەحتەل ماوه
 خەبەر بە سولتان دراوه
 گوتى: بپۆن، پامەمىنن
 بەخۆ و بە ئەسپى بۆرەى بىنن
 ئەگەر ھاتە گەیییە دیوانئ
 ئەسپى بەرنە ئیختەخانئ
 دە ملی كەن كۆت و زەولانئ
 دە ملی كەن بەخۆى نەزانىیە

ئەو سال حەوت سالە لە من ياغيە .
 كە كۆتيان دە ملی كرديە
 برديانە خزمەت سولتانيە
 عەززی كرد: قوربان سووچم چيە؟
 سولتان فەرمووی: جوابت نية .
 عەززی كرد: ئەو كەلاموللايەت بۆ مۆركردیە؟
 خۆ لە زاتی توو درۆ نية .
 درۆ نابێ بە پەواني
 بە فەرمانی خولای سولتانی
 ئەمینی پێغەمبەرائی
 ئاخەر لە سەر چم هە یە غەیانی؟
 سولتان فەرمووی: مەیدوینن
 قورقوشمی بۆ وەتوینن
 نابێ بە زۆری بخنکینن
 میرسەیفودین دەگریە
 دەلن: قوربان! قاییلەتی ئەو دەم نية
 بە غدام دا بەتو بە یەكجارەکیە
 مەخنکێتە سووچم نية
 سولتان فەرمووی كەس نەمدوینن؛ تەكا نية
 بە حەقی ئەو ی پەببیە
 دەنا بارگینم بۆچیە؟
 ئەو سال حەوت سالە ياغيە
 خەرچ و پیتاک بۆ من نية
 ئەمن بەغدا ی وام بۆچیە؟
 هەروا دەزانم شار نية .
 هیچ كەس نەبوو تەكاكار
 بۆخۆی گەلێك گریا بەزار
 هاواری كرد بوو: یا جەبار!

یا بینای پهروه ردگار!
 یا پیتفه مبهری موختارا
 خهلاس بم نه منی گوناهاکار.
 چهند هاواری کرد پاپاوه
 فه قیر تکای بۆ نه کراوه
 به پاش نه وه یان گیتراوه
 هیچ وچانیان لی نه داوه
 هر بردیان له ستویان داوه
 جیبه جی سهری برپاوه
 خه بهر به قوچ عوسمان دراوه
 ده لی: چاوم کویر بوو ناغام نه ماوه
 ناگاهکم چوو بوو نه وجاره
 سهریان له وئی فپی دا خواره
 به حهقی نه وهی جه باره
 پاش میرسه یفودینی نازداره
 له سهر نه سپی بۆره بوو نه و کاره
 نه من پیتی بووم گوناهاکاره
 هیچ کهس نابین لیتی بئ سواره
 لیتی سواریبی له مهیدانی
 بیکیشنه وه نیخته خانی
 نه من ده مبه پی پیتی گوزه رانی
 پیتی گوزه رانیتم برپاوه
 نه دی که لاموللایه چ بوو ناردی له وللاوه؟
 نیوی خولای تن نووسراوه
 فه رمان وه درۆ گه پراوه
 نیشاللا خولا لیتی تیک داوه
 نه من دنیای پوونم نه ماوه.
 قوچ عوسمان پیاویکی هاری

بۆ ئاغای گریا به یه کجاری
 هاواری کرد: یا پیغه مبه را توو موختاری
 هم موختار و موده بیری
 بئ ئاغا چ بکه م نه منی ئیخسیری
 دهستی دابووه قه بزهی شیري
 کوتی: خولایه، کهس نه زانی
 لینگی دا بۆ ئیخته خانی
 که گه ییبه نه وئ، دانامینن
 دهستی دا، شیري دهر دینن
 پاشوی نه سپی بۆره ی ده په پیتن
 ده لئ: له پاش ئاغام نه میتن
 بلا نه میتن به یه کجاری
 نه منیش حه رام ده که م سواری.
 خه بهر به سولتانی دراوه
 نه ویش له ئیخته خانه ی گیراوه
 سه ری ئی ویش برپاوه
 خه بهر به به غدایه گه پاوه:
 هه رتکیان موده یان ته واوه.
 دایکی میری ده لئ:
 هاوینیک گه یوه ته دایکی میرسه یفودین به گی؛ چه ند هاوینیکی گه رم و دژواره
 وهک به ده شتی بالینیدا ده چوومه خواره
 نه مدی چ پیاری به فیئس و ده سترۆک، کیژی مل به هیزاره
 وهکو برپکی دی به ده شتی بالینیدا ده هاتمه خواره
 ته ماشا ده که م، غه له به یهک له دوور دیاره
 نه گه ر ده گه یه وه برا ماقولیکی لیک ده کرد پرسیاره.
 ده مگوت: نه وه چیه له وئ دیاره؟
 ده یگوت: نازانم به یه کجاره.
 برپکی دی به کۆلانی پۆمیاندا ده چوومه خواره

ته ماشام ده کرده وه نه وچاره
 نه و غه له به یه دوو هه زار که س ده بی به نه ژماره
 دایک سه ری بی به قوریانی سواری له شین بۆره ی، له بن خپوه تی وه زیری به غدایه ی
 ده کرد ته قلّه و هاواره
 خولا ماله پۆمییان خراکا، به ده نگیکی بلند هاوار ده کهن
 سه ری میرسه یفودینیان بری قالبیان له مناران فپئ دا خواره .
 له و ده وری هه تا نه و زه مانی
 باباده می، هه تا نۆشیروانی
 له نۆشیروانی هه تا جمجه سولتانی
 هیچ که سم نه دی وه ک میرسه یفودین به گی نان بدا، سه غی بداته وه نانی
 پراوکه ره، راوی خۆی داوپیته به پیه و بیابانی
 کار ئاسکان ده گرن به قه فی گۆچانی
 قه لئیده ی زۆریان ده ملی ده کا، به ریان ده داته وه بیابانی
 دایکی ده لئ: پۆله! نه وه ناشوکرپییه .
 ده لئ: دایه! ناشوکرپی نییه، له پاش مردنی من سالیکی ده بیته نان گرانی
 ئاغا و نۆکه ر و ناییی من پووی خۆیان بکه نه وه چۆل و بیابانی
 کار ئاسکان بگرن به قه فی گۆچانی
 قه لئیده ی زۆریان له ملی ده رئین بیده ن به پاروو پارووی ده نانی
 نه و ئاسکانه به رده نه وه بیابانی .
 دایک ده لئ: پۆله! نه وه به خشه نده یی نییه . ده لئ: دایه! به رشه وئ ده کوژمه وه که لئ،
 پاشه وئ به رانی .
 دایک ده لئ: نه وه ش به خشه نده یی نییه . ده لئ: «دایه! ده به خشم شیریکی ده بان به نده
 شیریکی سورمه که ولئیکی ده پۆمییانی» .
 خولا ماله پۆمییان خرابکا؛ به ده نگیکی بلند بانگ ده کهن، ده لئ: سه ری میرسه یفودین
 به گیان بری، قالبیان فرپدا دیوه خانی ده ته ترخانی .
 ئینجا به گمه خاتووم ده لئ: خوشکئ گه وری خانی!
 بلا نه ستوی خۆمان به رن سه ر کووپه له ی خمی . نه توو تیبنی به رسه رئ نه من تیی
 ده نئم به رتانی

ئەستۇي خۇمان ھەلبېرىن بە تىخان سەرى خۇمان بتاشىن بە گۆزانی

ئوپۇ دوو پۇژە نوپە نوپى تازى و تۇلان نايە لە دەركى ئۆترە خانى

چوپى بازى نايە لە جىبە خانى

كۆرە كۆپى ئەسپى بۆرە نايە لە دەركى ئىختە خانى.

ماقوورە و سەرەندازان تۇزىان لى كەوت، كەس نىيە لە سەرى بگا سەرتىنجانى

تاس و تەبەغ ژەنگيان لى كەوت. لە پاش كاكى وەك مىرسە يىفودىنى كەس نىيە پىيى

بىكىشىن شىلان

خولا مالى پۇمىيان خرابكا، سەرى مىرسە يىفودىنىان بىي، كەس بە جەندەكى نازانى

دايك سەرى بە قورىيانى سەرى سواری شىن بۆرە بى، وەكو لە بن خىۋەتى وەزىرى

بەغدايە دەيكرە تەقلە و جلىتانى

دايك دەلىن: چ بكم لىم برا چارە

ھەرچەندى خانووم و خاتوون، پاكى بىن ئاغايە، وەكىل و وەزىرم بىن سەردارە

تۆكەر و تابىيەى كۆپى من پاكى ئەستۇ خوارە

ئەدى قۇچ عوسمان نەھاتە وە لىي بكم پىرسىارە؟

دايك سەرى بىن بە قورىيانى سواری لە شىن بۆرەى، ئەگەر لە بن خىۋەتى وەزىرى

بەغدايە دەيكرە وە تەقلە و ھاوارە:

پۇلە، بەگمى، گەرەئى، وەرە، كۆيىنى دەبەر بىكەين ئەوجارە

خۇمان باۋىيىنە وە كىن شاھەنشاي، دەشقىمى بىندانى تۆپ و تۆپخانە و سەربازى

بەكارە

حاشا لە دىنى كوردى عرووس و ئىنگلىس بە ئىختىيارە

ئەگەر خويىنىم بۇ ئەستىن ئەوجارە

دەچم لە بارەگاي خولاي دەبمە عەرزچى و شكايە تكارە.

مه دینه تازه ئاوه دان کرابووه . پیغه مبهری خولای له مه دینی بوو . دنیا هه موونی کافران بوو . به غهیره ز مه دینه ی . پۆژیکی هه موو کافران چوونه دیتنی پادشای جولندی . ته ماشایان کرد دوو مووی له چه نه ی سپی بیوو . وه زیریکی بوو گوئی : «قوریان ! قهت بووه نه توو مووت سپی بیی ؟» گوئی : «مووی سپی هه ربۆ من چاکه .» گوئی : «له بهر چی ده فهرمووی ؟» گوئی : «وه لّاه ی له بهر تایفه ی حیز و خراب .» گوئی : «ئاخر حیزییه که ی مه چییه ؟» گوئی : «وه لّاه ، هه مه ده مینیک^۱ په یدا بووه مه دینه ی ئاوه دان کردووه . عه لیه کی جادووکاری هه یه ؛ ره عیهت و مه خلووقی من ده کوژی . به خه زای ده زانی . ئه و عه لیه نئویان نا شیر ی خولای . ئه من ده مرم ، ئه و عه لیه به قه وهت ده بی مه دینه دهستی له کافران ده ستینن . بوت و سه نه می من ده شکینن . ئه من ده قه بریشدا نا هه جمیم ؛ له هه یی ئه و هه مه ده مینئ ئه و مووه م لیّره سپی بوون .» وه زیر گوئی : قوریان . جادوو یازان بیننه سه ری به سیحر بیگرن ، بیکوژن ، تا قه سواریکه ، له کۆلی بکه نه وه .» پادشای جولندی گوئی : «هه زار سیحریان ده ره قه تی نایه ؛ سیحری ئه و عه لیه ی هیند زۆره ، که س ده ره قه تی نایه .» شه ی تان ها ته مه جلیسی جولندی گوئی : «قوریان ! بۆ وا موشه وه شی ؟» گوئی : وه لّاه شه ی تان ! له بهر سیحری عه لی جادووکار .» گوئی : «قوریان ! پاله وانان بنیّره بیکوژن .» گوئی : «هه مه ده مین هینده ی مه کر هه یه ده مه دینه یدا عه لی جادووکار

ناكوژىي». شەيتان گوتى: «قوربان! ئەدى مەسلەعت چىيە؟» گوتى: «كەسىك خەبەرم بۆ بىننى حەوت پۆزان لە مەدىنەى وەدەرگەوئ، مەدىنەى وئران دەكەم؛ دارى لەسەر بەردى نايەلم. حەمەدەمىنى دەبەتلىنم. بۆ كوئ دەچن بەتاقەسوارە؟ خو چ موخەمەدى نامىنن بچىتە نئويان. دنيا هەمووئى خو مە هەر جىيەكى بچن هەر دەيكوژن».

شەيتان گوتى: مزگىنى حەوت پۆزانت بۆ بىنم چم دەدەيەى؟
گوتى: لە بوت و سەنەمى زياتر، لە چاوئىكىم زياتر هەرچى ئەتوو بەتوئ دەتدەم.

شەيتان كە لەوئ هەلستاوه

محەلە قىيىكى لە خوئ داوه

هەتا مەدىنەى موبارەك پانەو هەستاوه

خوئ كردە سۆفىيىكى ئىفتادە، دە شارى مەدىنەى گەپراوه

چەن مودەتئىكى كرد تەواوه

پۆزئىكى كە لە خەوئ هەلستاوه

تەماشە دەكە عەزەتى عەلى سوار بووه راوهستاوه

پەرسى: ئەو سەفەرى كوئى لەبەرە بۆ كوئ دەچىيە؟

ئەسحابىك جوابى داوه بەبى قەيدىيە

گوتى: نازانم سەفەرى كوئى لەبەرە ئەما عەزەتى فاتىمە لە مال نىيە

يەكى دى گوتى: ئەوا لە دواى وى بووه بەئىلچىيە

يەكى دىش گوتى: دەچىتە خەزايە بەيەكجارەكىيە

يەكى دى گوتى: وەللا! بە شەرە نە دەعوايە

عەزەتى فاتىمەى لە مالى خوئايە.

ئەوى دى گوتى: شەوئ دى چوو خەزەتى پەسوللايە.

وەدووى فاتىمەى دەكەوئ دەچىتە كابەتوللايە.

ئەگەر شەيتان ئەو قەسەى بىست تەواوه

محەلە قىيىكى لە خوئ داوه

هەموو دنيايە بە سەياحى گەپراوه

خەزەتى عەلى پكئىيى لە دولدولئ داوه

زۆرى بەپەلە ئازواوه

لەمىچ كوئى وچان نەداوه

هه تا چوو له مه که ی موعه زه مه بوو پیاوه
شه یتان حازره، راوه ستاوه
حه زره تی عه لی نازداری
دوو رکاهه تی نوێژ کرد له باره گای جهباری
نقد پاراوه به هه ژاری:

یا خاله قا! بۆخۆت موختاری
له هه موو جێیه کی دیاری؟
دنیا و قیامت پۆت نا به یه کجاری
جا له وی پۆنیشته خهوی به سه ردا باری
شه یتان خۆی لێ حازر کرد به یه کجاری
به یه کجاری خۆی حازر کرد
سووره تی کچیکێ جوانی ده گرت
به یه کجاری خۆی مه عبوب کرد
خۆی ده بال عه زره تی عه لی پاکرد
ده می به ده میوه نا هۆشی برد
هینده جوان بوو، ئه وی که یفی گرت
ده خه ویدا گانی پێ کرد
ئه گه ر له کاری خۆی بوو ته واوه
عه زره تی عه لی له خه وی هه لستاوه
که لێک، که لێک بۆخۆی گریاوه
گوتی: هه لبه ت خولام لێ په نجاوه
هیچ حورمه تی من نه ماوه
بۆیه شه یتان قه وه تی به من شکاوه .
وای گوت عه زره تی عه لیه
گوتی: ئینجا بزانه لیم په نجیده نه بووه په بییه
بزانه قه وه تی جارانه هه یه یان نییه
حه زره تی عه لی گریا و گوتی:
له خۆم ناچارم

گەيىيە دىۋارى ھەسارى
 كە شانى ۋە دىۋارى داۋە
 گوتى: بزانم جورھەتەكەم ماۋە .
 بەدل لە خولاي دەپارپاۋە
 سەلەۋاتى لە پىغەمبەرى داۋە .
 كە ھىزى ۋە دىۋارى بەيتى داۋە
 پىتى چەقاند و شانى داۋە
 دىۋارى بەيتى ۋەكو جۇلانەى سووپاۋە
 گوتى: يا پەبىي خولايە! شوكرى توو ناكەم تەۋاۋە
 دەگەل شەيتانم لىن قەوماۋە
 جا چ بكام بۇ چۆپىك ئاۋە؟
 لەشم نوپۇزى پىن نەماۋە .
 كاتىپىك ھاتوۋە لەۋلاۋە
 سەلۋى لىن كرد تەۋاۋە:
 بەخىرى، سەر ئەو دور چاۋە
 دەستى ھەزرىتى كىشاۋە
 بردى كانىي نىشان داۋە
 كە شىر لەۋى پراۋەستاۋە
 شەيتانىش ھاتە ئەو ئاۋە
 پەردە بۇ شىرى گىراۋە
 كە خۇي دە كانىي ھەلكىشاۋە
 شەيتان سەدەقى لىن داۋە
 سەدەقى لىن دا بىن قەيدىيە
 شەيتان بەسەر كانىي ھەلمىستىيە
 خۇي قوم كرد ھەزرىتى ەلىيە
 ئاخىر شەيتان نەبەدىيە
 دلۆپىك لە مىزى ويىە
 پەريە سەر سەرى شىرىيە

دهگه ل ئاوی تیکه ل بییه
چو گرتی هه رتک چاوییه
چاوی گرتن نه وه قیره
هه رتک چاوه که ی داگیره
به حال جلی ده به رگراوه
له پاسته وخوی، پونیششت زور گریاوه
زه فهری بۆ هه موو جییان براوه
خه بهر به فاتیمه ی دراوه
ده لئین: عه زه ته عه لی لئی قه وماوه
هه رتک ده سستی له سه ر چاوی پوناوه
دولدولی له کن نه ماوه .
که عه زه ته فاتیمه ی وای بیستییه
یه کجار خۆش هات به پره وانییه
ده لئین: ئاموزا! نه وه چت لئ قه ومییه ؟
هه ر نه تووی شیر ی پره ببییه
خۆ زه لیلی بۆ توو نییه
ده لئین: سه فهری توو بین فیکری بر دم
داخ و ده ردی توو سواری کردم
ده تگوت له سوئیانت مردم
له کنم شه یتان وای لئ کردم
ده مگوت: هه یج که س پیم نابا چارئ
شه یتانی بینم به ردی لئ بارئ
لئی نه ستاندوم پئی ئیختیارئ
ئیتسا چاوم لئ ناکا کارئ
حه زه ته فاتیمه ی فهرمووی چاوشه هینم!
خوداوه ند بیی به ده زبیتم
جا ده رمانی له کن بستینم
بنیزم نه ره سوو و لوقمانی بیتم

نه گەر شهیتان وای ده زانی
 خۆی خلقهت کرد به موسلمانانی
 چهنده پیریژنیکی له تیف و جوانی
 نوور ههیه له نئوچاوانی
 خۆی کرده دایه ی ئه رسوو و لوقمانی
 گوته: هاتوووه کن شیر یه زدانی
 له کن من ههیه ده رمانی
 که وایان زانی ئه سحابه
 ماشه لالا چه ند پیریژنیکی جوانه
 - به نه حلهت بێ ئه شهیتانه -
 ده رمانی کرد ده چاوانه
 بێ هۆشی کرد به سته زمانه
 گوته: بێنن بۆی بکه ن جۆلانه
 بلا قه ناعه تی بگری ئه و به سته زمانه
 ده بێ رای ژینن، ههتا حهوت شه و حهوت پۆژانه
 نه گەر چ ده رمانی دیکه ی تی کن زه لیل ده بێ له چاوانه
 ئه منیش پوو ده ش ده بم له باره گای بینای چاوانه .
 بۆی دانا قه رار و په یمانه :
 ئه من ئه و ده پۆم لیژه کانه
 عه زه ته ی فاتیمه گیانه
 نیگا هداشتیی بکه له و زه مانه
 نابن یه کی دی بیته ئێرانه
 ده چاوی وی بکا ده رمانه
 نه گەر شهیتان وا ده زانی
 ده سته ی کرد به لینگدانی
 که س نایبیین پی بزانی
 کن بوو له شهیتانی نه حله تییه
 هه ر ده پوا، پایه ی بۆ نییه

هیچ کس نایبیتی و غیبیه
له وئی پۆنان کیشکچیه
چووہ کن دۆلدۆلی به دزییه
نسخه تی وی زۆر کردیه
دۆلدۆل لیتی قبول نه کردیه
ته ماحی بوو بیگری به گازییه
خۆی ئاویته سه سه رییه
شهیتمان ده لێ: «ئه گهر ده مکۆزی حه قه تییه
کوشتنی من به چه نگ توو نییه .
چووہ بۆ کن زولفه قارییه
ئه و بێ زمانه ئاگای لێ نییه
گوته: زولفه قاری لێ بدزم به یه کجاره کییه
بیبه م بۆ شای جۆلندییه،
له کن خۆلای وای پێ خۆش نییه
ئه گهر ئه و کاره ی کرد بوو ته واره
مه له قی له خۆی داره
چووہ پێش جۆلندی پاره ستاره
گوته: مزگینیم بۆ توو هیناره
ئه سحابه کاریان ته واره
حه زه ته عه لی چاوی داگیراره
جا له وپۆکه به واره
قه راری حه و توو یکم پۆناره
ده رمانی چاوی ته واره
ئه و شهیتانی نه حله تییه
بۆ شای هینا مزگینیه:
هر ئه توو پادشای عه سرییه
شیری خۆلای له مال نییه
ده لێ: به لات لێ که وێ، شهیتانی نه حله تییه

بۆزه‌سواریک له‌وئ وه‌ده‌رده‌که‌ویییه؛

له‌به‌ر ئه‌و بۆزه‌سواره‌ی که‌س پئی ده‌مه‌دینه‌دا نییه
جولندی ده‌لئ: به‌لات لئ که‌وئ، شه‌یتانی نه‌حله‌تییه!

مه‌دینه‌ی نه‌بیم نورانییه

له‌به‌ر ئه‌و سواره‌ی که‌س پئی نییه .

شه‌یتان عه‌رزی کرد: پادشای جولندییه!

ئه‌و بۆزه‌سواره‌یه‌قینییه،

ئه‌وه‌ پئی ده‌لئین شیری په‌ببییه

ئه‌وه‌ خۆشه‌ویستی نه‌بییه

به‌و بوت و سه‌نه‌مه‌ی ئه‌توو ده‌په‌رستییه

به‌قایه‌م پئ بکه‌ به‌سه‌حیییه

له‌به‌ر توو بووم به‌ئێلچیه

له‌مه‌که‌ی موعه‌زه‌مه‌م گرتیه

چاویه‌شم داوه‌ به‌ویییه

ده‌رمانم بۆ دروس کردیه

سه‌به‌ب به‌شاری جولندییه

هه‌لبه‌ت قه‌رارت تا سه‌ر نییه

ئه‌منت نارد به‌دلخوازییه

ده‌رمانم کرد ده‌چاویییه

ئێستا ئه‌توو به‌قات نییه

له‌کنم مه‌یلت په‌شیمانییه .

پادشای جولندی وای گوتییه:

شه‌یتان ئی من و توو برایه‌تییه

هیچ مالم له‌توو ته‌خسیر نییه

قسه‌یان خۆش بوو ده‌گه‌ل شه‌یتانی

شا وه‌ری گرت ئیمتینانی

ناردیه‌ سه‌ر بووسی سولتانی

سه‌ده‌زاری له‌شکره‌انی

هه زاری بوو که مبه رزیزین
هه زاری بوو کورسی نشین
پاک له سه ری عه لی قین
هه زاری ببوو هر میرزا
پاکی هات پیشوازی پادشا
شای جولندی زۆر به ناوه
له نیو خه لقی راوه ستاوه،
ته گبیر له عه لی پۆنراوه:
مه دینه ی ده کهم بلّاوه .
سه رداریک هاتبوو له ولّاوه
به یداغی له سه ر پاوه ستاوه
نیکلامی پادشای کیشاوه
گوته: قوریان هه لّبه ته عه لی نه ماوه
دنیا ئی توو یه که بهر کراوه .
یه کی دی هات له نه به دییه
گورزنگی له سه ر شانیه
هاته کن شای جولندییه
گوته: قوریان! ئه و قۆشه نه چیه؟
گوته: ئه وه بۆ سه ر عه لییه
گوته: به سه ده قهت بم ئه و تا قه سواره چیه؟
یه کی دی هات به دلّ و جانه
ئهو ی سه رکرده ی تۆپانه
هاته کن شای نه وجوانه
گوته: قوریان! مه دینه ی ده کهم وێرانه .
پادشا به وه ی پین که نی: گیانه!
به و بوت و سه نه مه ی پیم هه یه متمانه
ئه کهر شه یتان بکا درۆیانه
یه ک نایه ته وه ئێرانه

عهلی هین زالم و زودزانه
 به شهیتانیش ناکه م متمانه
 چونکه نیه تی جی و مه کانه
 کئی بوو له پادشای ته واره
 له هه موو عیلاتی گتپراوه
 که له شکری بوو ته واره
 جولندی پیتی ده پکیتی ناوه
 ههوت شه و پۆژانی ئارواوه
 پۆژیکی بۆ ئیوارئ ده وره ی مه دینه ده هه سار ناوه
 بیلالی هه به شی بدا له بانگی ئیوارئ
 ته ماشا ده کا چوار ته ره فی مه دینه ی ماوه ده هه ساری
 کئی بوو له بیلالی عه به شییه
 نه یدا له بانگی موحه مه دییه
 ده چوو ئیکلامی نه بییه
 عه رزی کرد: یا ره سوللا سه ری منت بئ به قوریانی سه رییه!
 بانگم نه دا چاره م چیه؟
 هیج بر ته خسیر له من نییه
 له شکریکی زۆرم دییه
 بئ سامانه و چاره م نییه
 بانگیش بانگی موحه مه دییه
 جا نازانم فه رمانت چیه؟
 وه های فه رموو نه بییه
 نه ی بیلالی عه به شییه
 بۆ خاتری من بیه ئیلچیه
 بچۆ بزانه نه و له شکره چیه؟
 کئی بوو له بیلالی عه به شییه
 به فه رمانی خو شه ویستی په بییه
 پۆی و نه یکرد ته خسیرییه

بزنانين قسه‌ى يه كجاره كيبه
 له پيشه وه گه ييبه ئالاچيبه
 بيلال گوتى: ئالاچيبه!
 نه توو و دينه‌ى ده پيه رستيبه
 سه ركرده‌ى نه و له شكره كيبه، له چى شه قيبه؟
 ئالاچى گوتى: بيلالى عه به شيبه!
 به هه قى نه و خولا يه‌ى له ژوورى سه ريبه
 قسيك پى بلى به سه حيبه
 بيلال گوتى: به سه رى خوشه ويستى په بيبه
 هه رچى بلى عيجبى نيبه
 جوابت ده ده مه وه به دلبه
 ئالاچى گوتى: بيلال شهرت و شرووتى دينو چيبه؟
 بيلال گوتى: له گه رره‌ى خولا ي، له خوشه ويستى په سووللاين ماشه للا.
 ئالاچى بلى: واشهد ان لا اله الا الله و اشهد ان محمدا رسول الله.
 ماشه للا له بيلالى نه وجوانه
 به ئالاچى كافرانى هينا شاد و نيمانه
 نه ويشى كرد موسلمانه
 بيلال گوتى: ئالاچيبه!
 نه دى سه ركرده‌ى نه و له شكره‌ى كيبه له چى شه قيبه؟
 گوتى: بيلالى عه به شيبه!
 سه ركرده‌ى نه و له شكره‌ى كافريكه له وانى چو لنديه
 هاتوته سه ر مه دينه‌ى ده لى خرابى ده كه م به يه كجاره كيبه.
 نه گه ر بيلال واى بيستيبه
 هه موو مووى قالبى بوو به ده رزييه
 له هه موو به رگان تن په ريبه
 چۆوه خزمهت په سووللاى به يه كجاره كيبه
 ده لى: يا په سووللا سه رى منت بن به قوربانى سه ريبه
 هيناومه ته وه قسه‌ى سه حيبه

سەرکردەى ئەو لەشکرى کافرێكى جولنديیه
 ھاوتۆتە سەر مەدینهى دەلێ: خراپى دەکەم بەیەكجارەکییە
 بەجارێکمان لێ پەیدابوو ناپاچەتییه
 ئیمامى عومبەر چۆتە گەنم کڕپنێ، حەزەتى عەلى چۆتە بەیتوللایه؛ لە ماڵ نییه .
 پەسوللای فرەمووی: «بیلال مەترسە، ھۆمیدی مە پەبیبییه» .
 پیغەمبەرى خوڵای دەست ھەلدینى:
 خوڵایە! ئەگەر ناتەوێ ئۆمەتیم لێ بەقربینى
 چەند مەلەکانم لەژێر زەمینى بۆ دینى
 چەندانم لەسەر زەمینى بۆ دینى
 چەندیش ھاتن لە ژێر زەمینى، ھەموو ھاتنە یارمەتى موخەمەدى مەدینى
 دەستیان کرد بە خەندەقێ خەندەق درپنێ .
 پەسوولی خوڵای پاوەستاوہ
 تا خەندەگ بوو تەواوہ
 تەواون کرد بەدڵ و جانە
 چل گەز قوولە چلێش پانە
 کە خەندەگ بوو تەواوہ
 پەر لە ئاوە پاوەستاوہ
 قامیش لەوێ ھەلستاوہ
 کە جولندی لە خەوێ ھەلستاوہ
 لەشکرى پاک خەرکراوہ
 ساحب مەنسەب ھات لەولاوہ
 دەلێ: سیحری عەلى زۆر تەواوہ
 ئەو خەندەقە چیبە بنیاد نراوہ؟
 دوینى ئەمن ئەوھەم نەکەوت بەچاوہ
 کەنگن لە عەلیان گێپراوہ؟
 شەیتان گوتى: لێرە نەماوہ،
 ئەوہ لە مەکەى دیشێ چاوہ .
 جولندی دەلێ: سیحری عەلییە پۆنراوہ

ته گبیرم بۆ بکه ن به هه مانه
 بۆ لای دروس بکه ی ن کل و پردانه
 هه موو پۆژی نایه مه ئێرانه
 ده بێ مه دینه ی بکه م وێرانه
 وێرانی بکه م یه کجارییه
 بکوژم تاقه سوارییه
 دنیا بۆ من یه کبه ر بییه
 قه ت نه مینێ موحه مه دییه
 وایان گو ت وه زیری ویه:
 قسه ی شه یتانی به عی نییه
 به بوت و سه نه مێ سویند خواردیه .
 گو تی: عه لی له مال نییه
 نابێ له و کاره ی خو ش بییه
 چونکه ئه و درۆ ی کردیه
 ئه و شه یتانی نه حله تییه .
 ئیمامی عومبه ر له مال نییه
 شه یتان هینای مزگینیه:
 مه دینه چۆ ل و خۆرایییه .
 شا گو تی: ئه دی ئه و خه نده قه چیه؟
 گو تی: شا به سه ری توو ناگام لێ نییه
 ئه و ماینیکی ئیمامی عومبه رییه
 له مالی خۆ ی ده رپه رییه
 به ته له به و چاره ی نییه
 ماینی ئیمامی عومبه ر له وه به ری به دحاله
 نه سه پی جو لندی په شه، زه نگیه، گه ردن به خاله
 لای سواریبوو جو لندییه
 نه گه ر له وه به ری به هه ر چوار پێیان فریه
 چل گه ز خه نده قی قوول و خه نده قی پان وه به ری خۆ ی بریه

جۆلەندى دە مەدینەى دەگەپا کۆلەن بەکۆلەن
 ھاوارە لە من ئاسحابان لەبەر ئەو کافرەى دەرکیان لە خۆیان گالەدانە
 دوازدە ئەسحابا بوون، لەو مەکانە
 لەجێى ئیمامى عومبەر و حەزەرەتى عەلى نەوجوانە
 شەپیان دەگەل جۆلەندى دەکرد، تابیان نەهێنا ئەو بەستەزمانە
 تفاقى دوازدە ئەسحابانە، ھەر دوازدەى لى کوشتن
 دەست و باسكى بەخوینى داپشتن
 بەخەندەقى چل گەز قوول و بەریندا پۆشتن
 ئەگەر ئەسحابە وایان زانییە
 ھەمووی شین و واوەیلا و گریبە
 پاک ئیجماعى کرد، ھاتە کن خۆشەویستی پەبییە
 دەلێن: یا پەسوولایە ببین بەقوریانى سەرییە!
 ئیمامى عومبەر و عەزەرەتى عەلى لە مال نییە
 ئەو کافرە ھەمان قە دەکا چارەمان چیبە؟
 پەسوولى خولای فەرمووی: «مەترسین ھۆمێدەمان پەبییە.
 دەستێکی دی گوتی: وەللاھى ئەوجار مەدینە بەجاریکی وێران دەبییە
 ئەتوو بۆچی لەدووی عەزەرەتى عەلى نانێرى ئیلاجیبە؟
 پەسوولى خولای دەنگ ھەلەدەیانى
 دەلێن: کەسێک جوابێکم بۆ وە شیر عەلى پابگەیانى
 قەسریکی بەھەشتى باقى لە من بستینى.
 دایکە پیریەک لەوێ بڵند دەبییە
 دەلێن: پەسوولى خولای، بێتم بەقوریانى سەرییە!
 ئەگەر پێناویدارى منى بەقەسریکی بەھەشتى باقییە
 ئەمن ئەوێق جوابت بۆ دەگەیانەنمە شیرى پەبییە.
 دەلێن: دایکە پیریى سەرسپییە!
 وەناکەم بێن گەبییە
 دەتدەم قەسرى یەقینییە
 دایکە پیرە وای گوتیبە:

پئی تۆ شه و وتۆ پۆژان بۆت ده بزم به ئیلاجیه

پئی مه که و مه دینان هینده که م نییه

حه زئی ده که م قسه ی خۆم ببیه م به سه حیه،

دا سبه ی له تۆم نه بێ گله ییه

شکایه ت له نا که م له باره گای په بیه

بزانم له به هه شتی باقی، له قه سری من سوور یا سپیه؟

وه های قه رموو سه رداره:

پئی تۆ شه و وتۆ پۆژان ده بیه زه حمه تکیش و خزمه تگوزاره

له به هه شتی باقی، له قه سری سوور و سپی دلی خۆت بکه موختاره.

کئ بوو له دایکی پیری سه رسپیه،

نه گه ر نه و قسه ی بیست له خۆشه ویستی په بیه

ده ستنویژی خۆی هه لگرتیه

به رمالی خۆی پاخست دوو پکاهه تی سونه ت و دووانی نوێژ کردیه

له دایکه پیره ی دوعا کردن بوو

له ئیخی جبرایل بردن بوو

له په بی عاله من قبو و لکردن بوو

کئ بوو له دایکه پیره ی گولباوه

له خولای خۆی زۆر پا پاره:

له مه دینه ی خه راپ قه و ماوه

شیری خولای لیڤه نه ماوه

کاک عومبه ر پۆی به و لاوه

په بی سه فه رم بێ ته واره

جولندی هاتوو له و لاوه

پاله وانیککی ته واره

نه و شاره ی ده مه حسه ره ناوه

دوا زده نه سحابه کوژاره

که سی له پێش پانه وه ستاوه

ده لی مه دینه ی ده که م بلاوه

دايكە پيرە پاۋەستاۋە
 قنۋوتى دەخوڭند تەۋاۋە
 شەقزنى لە بالى خۆى داۋە
 چۈۋە ئاسمانى پاۋەستاۋە
 ئىكلامى غەزىرەتى عىساي كېشۋە
 لە پېش دەستى پاۋەستاۋە
 ئەستۋ كەچە، پاۋەستاۋە
 حەزىرەتى عىسا بۆى پاۋە
 غەزىزى ۋى بېۋ تەۋاۋە
 دەلنى ئەلحەملای كارى من نەبۋ ساۋە
 لەۋى ئىجازەتى ۋەرگىراۋە
 دايكە پيرە، مەرەخەس بوۋ گە پاۋە
 ئۆ شەۋ و ئۆ پۆڭ تەۋاۋە
 سەعاتىكى قەرار دانراۋە
 پەزىلى دوو كەسى بەلەك چاۋە
 خۆشەۋىستى خولان بەناۋە
 لە غەزىرەتى فاتىمەى كرد سەلاۋە
 غەزىرەتى فاتىمە دەلنى: «غەلىكوم ئەسلاڧ و پەحمەتوللاھى دايكە پيرە سەر ھەرتەك
 چاۋى من ھاتى
 ۋەرە كەن من بخۇ پارۋىك زاد و زەۋادى
 دايكە پيرە دەلنى: غەزىرەتى فاتىمەى، حەقە و بەرپى دور ھاتمە، تېرەم نەۋەك
 برسېيە
 ئەتۋ نازانى چ دەۋاۋەك لە مالى بابان قەۋمىيە؟
 ھاتۋىيە سەر مەدىنەى كافرىكى جۈلندىيە
 كۈشتى دۈۋادە ئەسحابەى دە نەبىيە
 دەلنى مەدىنەى ۋىران دەكەم بەيەكجارەكىيە
 پەسۋوللى خولاي ئەمنى نارد و بە قاسىدىيە
 حەزىرەتى فاتىمەى دەلنى: غەلىيە، ۋاى غەلىيە!

قاسیدی په سوولای خولای هاتوته ئیره به یه کجاره کییه

هه تا ده عوایه ک له مالی بابی من ده قه ومییه

نه توو چاوی خوت له سر نه من ده به سستییه

ده لئ: فاتیمه خانن! له خولای خوت ببی شهرمه!

نه وپو ئاوری چاوانم ساتی له گهرمه.

فاتیمه ده لئ: عه لیبه ی قه یتانه! نه گهر پیت نه ماوه هونه ری ده میترانه

دولدولای بده به من ده گه ل چه کانه

یان ده سستیم توله ی نه و نه سحابانه

یان نه منیش ده چم به دهردی وانه.

حه زره تی عه لی ده لئ: دایکه پیره چاویازه!

چو دوعایه کم له خزمه ت خودای بو بخوازه

کئ بوو له دایکی پیرئ سرسپییه

چوو ده زنوژی هه لگرتییه

به رمالی خوی راخستییه

دوو په کاعه تی سونه ت کرد، دوو په کاعه تی نوژی دییه

له دایکی پیره ی دوعا کردن بوو

له مه لایکه تان وه رگرتن بوو

له ئیخی جبرایل بردن بوون

له په بی عاله من قبول کردن بوو

دایکه پیره ده لئ: په بی پادشایه کی موختاری

هم قادر و صاحب ئیختیاری

موتله قا بوخوت جه باری

هاته ئاسمانن هه ورئکی په شی تاری

کل و توتیای لن باری خوش خوشه

چاوی نه و شهنگه سواره ی پئ بوو گولی گه شه

له بهر فرمانی جه باری

هاته بهر ئاسمانن هه ورئکی تاری

کل و توتیای لن ده باری

لہ بۆ چاوی شوپہ سواری
 کئی بوو لہ دایک پیرہ سہرسپیہ
 بہدہستی مومبارہ کی کلچپوکی مہرجانی گرتیہ
 کیشای دہ چاوی شیر علیہ
 سویندی لہ بخۆ بلی شتاقہ بر نہ لہ لہ چاوی وی نیہ
 نہوا چاوی ہلالت، غہنیمی جولندیہ
 کافران قہ دہکا، بہیہ کجاریکیہ
 نیمام بانگ دیلن: قہنہرہ!
 دولدولم بۆ بیٹہ دہرہ
 لیتی بکہ زینی موحتہ بہرہ
 سہفہری مالہ مام کہوتہ بہرہ .
 کہ دولدولیان ہیٹنادہرہ
 لییان کرد زینی موحتہ بہرہ
 نیمام بۆخوی کیشای تہنگہوبہرہ
 پئی نا پکیف کہوتہ سہرہ
 کئی بوو لہ شیریں گولباوہ
 چہندی نہ سحابہ و نہولیا لہ دہورہی پاوہ ستاوہ
 ناوپئی وہ خہلقی دہداوہ
 عہزہتی فاتیمہی وہ ستاوہ
 ہہرتک چاوی پر لہ ناوہ
 دیتہ خوار وہ کو سیٹلاوہ
 دہلن: مہدینہی بابم نہماوہ
 کویرم بین ہہرتک چاوہ
 شیریں خولای بۆ پاوہ ستاوہ
 لہکنم لہ جولندی ترساوہ
 بۆیہ کی ناپوا بہولاوہ؟

عہزہتسی علی فہرموی: «نہوپۆ بیانوی لہ دہگرم. دہشقہمی گہردنم نازا بکا.
 نہگہر نہوپۆ گہردنم نازا نہکا، نیدی ناکیئ ہہتا قہبری». بانگی کرد:

فاتىمەى چاۋبەنگىيە!

ئەو سەفەرەم يەكجاريە

نامبىنيەۋە جاريكى دىيە

عەزەرتى فاتىمە دەگرى

دەلى: شىرى خولاي يەكجار نادى!

مەدىنەى بابم، شولۇوۋغە بۆيە ھۆك و بىيانوانم پى دەگرى

چ بىكەم ئەۋرۇ خالەم واىە

مەدىنەى بابم دە شلۇوۋغى داىە

ھەۋرۇ بېرۇ بەشى بەھەشتى خۇم سەرتاپاخوار داىە

عەزەرتى عەلى فەرموۋى: فاتىمەى ساحب خاترە!

لەبىزەت لە ئاۋى حەياتى خۇشتەرە

بەھەشتى توو چ لى بىكەم ئى خۇم لە ئى توو پترە

فاتىمەى چاۋبەنگىيە!

قىسكىت پى بلىم بەسەحيە

ئەۋشەۋ نا شەۋى دىيە

عەزەرتى جوبرائىلى ھات بەقاسىدىيە

گوتى: ھاتووم بەرەزايە پەبىيە

ئەو سەفەرەم يەكجاريە

دەمكۇزەن و چارەم نىيە

ئى من و توو دەبىتتە دىدار ئاخەرەتییە

كوپىر بىن چارى عەلىيە

داخولاي كى بەتەمات بىن، لەپاش ئەمن دەگەلت پۇدەنىشىن بە خەلالىيە!

ئەجەلم ھاتوۋە بە دەستى جۇلندىيە

قەت پالەۋانى ۋا زەبىر بەمست نىيە.

عەزەرتى فاتىمە گوتى: بەھەقى ئەو خولايە!

بۆيە بىيانوانم لى دەگرى، چونكە مەدىنەى بابم دە مەھسەرەدايە؟

ھەۋرۇ، بېرۇ گەردنت خۇش و ئازا بىن فەيسەبىلىلا بۇ خاترى حەزەرتى پەسۇللايە!

كى بوو لەو شىرى گولباۋە

دەماخی ببوو تەواوە
 ئاوپى وە پشتى خۆى داوە
 چەند ئەوليا پراوەستاوە
 پاکی بۆى لە خولای پاراوە
 لەبەر ئەو فاتیمەى گولباوە
 چاوی دەتگوت ئەستێرەى و شەبەقى کشاوە
 دولدول ئالیکى لى داوە
 عەزەتى عەلى نەحرەتەى کیشاوە
 لە رەبى عالەمى پاراوە
 سەلەواتى لە پیتفەمبەرى داوە
 لە دایکە پیرەى تەواوە
 ئەوئ پۆئى ھات و گەپراوە
 شیرگوتى: دەولەت زیاد و مالئاوا!
 دولدول تەیرىک بوو، لە ھەموو تەیران زیدەییە
 ئەوئ پۆئى چەن دەیکرد وە دایکە پیرەى پانەگەییە
 دایکە پیرە وای گوتییە:

«ئەگەر بۆ نوێژى نیوہ پۆیەى نەگەمەوہ مەدینەى موبارەک، نوێژى بەجەماعەتم دەچییە».

پیریزن گوتى: «عەلى تەنگەى دولدول توند کیشاوە، لە حیرسا؛ دولدول ناتوانى
 بپوا؛ بەقسەى قەرزى دەگەل بکەم ھەتا بپێک خاودەبیتەوہ، تەنگەى دولدول چا دەکا،
 دولدول خۆش دەپوا زوو دەگەینەوہ مەدینەى».
 ئیمام تەنگە و بەرەى ساز کردییە
 دوور و نزیك وە دایکە پیرەى پا دەتۆپییە.
 پیریزن بانگ دەکا:

پێى مەکە و مەدینە پێى بۆ شەو و ئۆ پۆژان بەناوہ.
 ئەوئ پۆئى چوو دەمودەست گەپانەوہ بە داوہ
 بۆ ھەندەھەندى نیوہ پۆیە، لە رەسوولێ خولایان دەکرد سەلام و سەلاوہ

په سوولې خولای فەرمووی: عەلییە، وای عەلییە!
 لەکن ئەمن بخۆ پاروویک زاد و زەوادییە
 نەک لە شەپری ئەو کافەری هیلەک ببییە
 دەلێ: مامە، هەری مامە!
 وەسەر پەشتی زمانم ناچن هیچ بۆ تەماعە
 تا تۆلە ی ئەو دوازدە ئەسحابە نەستینم تەمامە
 په سوولې خولای فەرمووی: عەلی، کاکە! وەری کاکە
 لەکن ئەمن بخۆ پاروویک زاد و زەواد ی پاکە
 نەک لە شەپری ئەو کافەری بیی هیلەکە
 دەلێ: «مامە، سویند بەسەری توو بە سی و چوار جزوی کەلامە
 وەسەر پەشتی زمانم ناچن تەعامە
 هەتا تۆلە ی ئەو دوازدە ئەسحابان نەستینم بەعامە.
 عەزەرت ی عەلی سوار دەبی بەکۆلاندا چوو خوار
 جۆلندی کە چای بەحەزەرت ی عەلی دەکەوێ، خۆی پادەبزیوی
 پەخت و رەشمە ی دروس کراون لە زۆری و لە زۆی
 قەسە دەکا چای عەزیم بەسەر یەکدا تیک بریوی
 حەزەرت ی عەلی بانگ دێلێ: «جۆلندی، جۆلندییە پەرقۆزە!
 ئەتوو ئەو شاش و پەپەت لەسەری نەبن پیرۆزە
 ئەتوو مەدینەت بۆ لە مامی من کردوو ئەلۆزە?
 جۆلندی ئەو جۆلندیی پەریلۆ
 شال و شاش و پەپەت لەسەری نەبن تەواو،
 ئەتوو بۆ مەدینەت لە مامی من تیک داو؟
 جۆلندی دەلێ: ئەمن پۆلەم، پۆلە ی شیر
 هیچ کەسم پێ ناوییری

شیر علی نه بن، نه ویش گه ردنیم بۆ پاده دیری
 ولایه تی مه دینه ی به من ده سپیری .
 عه زه تی علی ده لئ: بابی حه سه نم، بابی حوسینم
 شاماری چه نگ به خوینم
 نه مره نه وپۆ پو حیت له به ده نن ده ستینم
 بابی حه سه نی نه زم، بابی حوسینی نه زم
 شاماری چه نگ به به زم،
 نه مره نه وپۆ پو حیت له به ده نن ده گه زم .
 جولندی ده لئ: نه ی علی فیره چه نگه !
 توو له و شاره ت خو ش دئ ده نگه
 بنۆره دولدولئ، پساو نی به رۆک و ته نگه
 که نیامی علی به دولدولئدا تۆریه
 جولندی گورزیک ی دا له ته وقی سه رییه
 هه تا سینه به ندئ به دولدوله وه به عه رزی په ق و ئیشکیدا بریدییه
 دولدول هاته ده رئ له خاک و له خۆلئ،
 ده ستی کرد به خو پینئ و به سمکۆلئ
 عه زه تی علی ده لئ: زولفه قارا!
 به و خولایه ی که ره مدار
 به سه ری نه بی نازدار
 بتده م له و گۆلی مندار
 له تی نه که ی وه ک خه یار
 له خۆم ناتبه ستم چ جار
 ده تبه مه سه ر وه ستاکار
 بتکه ن به نال و بزمار
 به چه کوچان بتکه ن هه ژار
 له بۆ دولدولئ نازدار
 دنیا ده بن وه رگه پئ یه کجار
 که شیریک ی دا له ته پلئ سه ری جولندییه

عززه تی جو برائیلی په پی وه بهر نه دابا به په زای په بییه

نه وئ جارئ دنیا وهرده گه را به په کجاریه

جولندی ده لئ: نه ی علیه!

نه و شیري توو میسر یه

نه و زه بره ی توو به من چ نیه

ده لئ: به لات لئ که وئ، گولئ منداره

نه توو خوت پاره شینه، بوخو و به نه سپت بووی به چواره .

بو خو و به نه سپی که وته خواره

کئ بوو له نه سحابه ی به سته زمانه

سه ریان دهره ټنا له کولانان

سه له واتیان له پیغه مبه ری دده، به عززه تی علیه یان ده بژارد شوکرانه

کئ بوو له نه سحابه ی نازه نینه

له کووچه و محلان یان سر دهره ټنا

سه له واتیان دده له موحه مه دی نه مینه

هر دهو ده میدا نیمای عومبه ر گه بییه جن، له سه فه ری ده غل کرینه

کئ بوو له نه سحابه ی جندیه

سه له وات له پیغه مبه ری، خزا پیروزه له عززه تی علیه

ده لئ: یا نیمای عومبه ر. گنم له کوټیه، قیمة تی به چه ندیه؟

نیمای عومبه ر گوتی به وانه:

به عززه تی علیه بیژیرین شوکرانه

گنم نه لحه ملای هه رزانه

حه یفه له عه مباری کافران

«بیست و چوار پویه دراوان بدن، پروبوټکو گنم ده دهن، ده لئ شیلانه».

مزگټن یان ده برد بو مال و خیزانه

کئ بوو له نیمای عومبه ری گرده

له و خه نده قه ی باسکی خوی کرد به پرده

مه خلوق پییدا راده برده

نیستری خالندی بنی وه لی زور بئ مه فه ره

لەسەر دەستی ئىمامى عومبەرى ھەلەدەپە پى ئەوبەر ئەوبەرە
دەلن: ئىستىركاكا خالەندى بۆ خاترى ۋەى ھەر بەقىمەت بىن بىتەن سەرە ھەتا
زىندووى نەتبى بەرە .

پەسوولى خولای ھەرمووى: عەلىيە ۋەى عەلىيە!
بەسىان بگورە، بىن ئىنساڧى دەگەل ئەو ھەقىرانە چاك نىيە
دەلن: مامە گيانە!

بەو خولايەى لەيەزانە
«دەست ھەلناگرم لەو كافرانە
ھەتا خوین نەيە، نەبا سەرانە» .
نەكرا بشكەن قسەى شىرى جەبارى
ھاتە ئاسمانن ھەورىكى تارى
پشینی بارانن لى دەبارن

ھەروا خوین دەھات پای دەمالن سەر و جەندەكى لارى
ئىمام دەنوارپتە پۆژن
دەلن: پەبى، نەدۆپنم نوژن

پوحم بە ئاورى جەھەننەم دەسوژن
وا جۆلەندىيان کردووە ھەنا
ئەو لەشكرەى كافرىك نەما،
(پەحمان بەكر) بۆتە ۋەستا .

كچى نۆمى خەزى لە كۆپى نۆمى دەكرد. پۇژىكى داوت بوو. هاتنه كن كۆپەكەى
 گوتيان: «مەقامان بلى داوتى دەكەين نىنشاللا». كۆپەكەى گوتى: «لیم پاوستن هەتا
 نىوہ پۆیە؛ نىوہ پۆیە جوابو دەدەمەو». پیاوہكان پۆین. كۆپەكە لەدوو كچەكەى نارد،
 گوتى: «مالە وەستا شالى داوتیانە بچم يان نەچم؟» گوتى: «بەلن. دەبىن بچى داوتى
 بكەى». نىوہ پۆیە هاتنەو كنى. گوتيان: «داوتەكەمان بۆ دەكەى يان ناكەى؟» گوتى:
 «بەلى؛ دیم». كۆپەكە هەلستا چووہ مەيدانى، دەستى بەموقامان كرد. داوتى گىپا.
 تەماشای كرد دۆستەكەى وى نەهاتبوو. دەگريا، گوتى: «شاگردا ئەو داوتەى بگىپە».
 وەدەرکەوت، چووہ كن دۆستەكەى خۆى، گوتى: «عومرەكەم، ئەو بەرگەرديان كردووى،
 بۆچى دەگرى؟» گوتى: «وہللا كەسى ئىلاقەى نەكردووم؛ بەلا كراسم نىيە بۆيە نايەم».
 گوتى: «ئەوہ دەچمە نىو داوتى بانگت دەكەم پارچە ھەيە بە جووانە، ھەر كراسى كەيفت
 دىتتى بىكرە». گوتى: «ئەمن سىن كراسم بۆ كردووى». گوتى: «ئاخر داىكىشم چوار
 كراسى بۆ كردووم، خەوت كراسم ھەيە، ھىچيان بەكەيفى من نين» گوتى:

دەچم بانگت دەكەم. چۆوہ، دەلى:

«پۇژىك لە پۇژان سەر لە سبەحەيانى

يارم پاوستا لە پيش ھەيوانى

به زولفی لولوی دهکا شه رانی
 هه نیه ی زه ریفه مانگی ناسمانی
 به چاوی په شی دهکا گریان
 کولمه ی فاقو ته وا له دیوان
 که پژی یاقو ته، مه گهر هه یاسی دانا مه عنای بزانی
 لیوی نیستیغه، له سه ر دووکان
 ددانی گه وهر، وا له کارخان
 پرسیم بۆ دهگری نه ی عه مر و چاوم نه ی کیژه جوان
 ده لئ؛ کراسم نییه بچه دیلان
 ده لیم بینایی چاوم گه وهر و دویم
 من بالدار نه بووم، به بالان بفهم
 محنده ک نه بووم، به خۆم بخۆم
 بچه میسر و شام کراسیک بکرم
 بچه میسر و شام
 نه گهر پیم بچن ههوت سالی ته مام
 ناوی مه کانا ن به من بین هه رام
 هه تا به سه د سالی هه ر بۆ خۆم غولام
 نه و کراسه به من ده بین ته مام
 له کاری خولای چلۆن ته عه جوب مام
 پۆژیک له پۆژان چوومه باژیری
 خواجه یه کم دی کیمخوای ده گیری
 نیو گه زم لئ کپی به سنی سه د زیری
 دوو سه تیشم دا نه کو وه ی گیری
 خولا که ی وه ستاینه! کراسی چابن
 هه ر دوروومانی لالیک تیدابن
 نازدارم زیزه، پیی قایل نابن
 ده بین قایل بکه م، دنیا خرا بین
 نه گهر نه و زیز بوو کاسبیم نابن

كاسىبىم ئابىن دەبىم سەرگەردان
 خەرىك و خەمناك كەوتەمە خىلان
 وىلداش و خزم لىم دەكەن فىلان
 ھەي! مزگىنى بىرەن كراس ھاتەو
 دەبلىن بە لە يلام بىن بىبباتەو
 دەلى كراسم دەوئى ساف لە ماھووت بىن
 دەورى دامىنى دووپ و ياقووت بىن
 لە راستى مەمكى دەنكى زەپووت بىن
 كراسم دەوئى، ساف لە كىمخو بىن
 كۆبەي قەنەوز، بەرى خارا بىن
 لال و گەوھەر گولوپىزى بىن
 كەتانى ھىندى پەراوېزى بىن
 نىۋى مەمكەنى نەخش و نىگار بىن
 وېنەي ھىندوستان كارى ديار بىن
 سەد وەستام دەوئى، لە پاىە عەرزى
 دووسەد شاگرد بىن بۆخۆي و دەرزى
 كراس بدروئى لە گولۈوكى پەزى
 لە بەژنى يارم بۆخۆي بلەرزى
 سەد وەستام دەوئى لە بانى كۆپە
 ھەشتا لە مووسلى، شىتست لە شىنۆيە
 كراس بدروون لە گولۈ لىمۆيە
 دەبلا تەنك بىن
 ناسك و شلك بىن
 بۆ چاۋ ھەلۆيە
 سى سەد وەستا بىن لىزە لە لاجانى
 شىتست بىن لە مووسلى چل لە تارانى
 كراس بدروئى گولۈوكى پىچانى
 دەبلا تەنك بىن

ناسک و شلک بین

بو نہ شعیلانی

سمن سہد و ہستا بین لہ لای دریائی،

شیست بین لہ مووسلن، چل لہ شیرائی

کراس بدروئی لہ گولی پیوئی

دہ بلا تہ نک بین

ناسک و شلک بین

بو بووگہ نازی

گہلی برادران با گوئی بدین نہ و پاسہ

تہ ماشی نہ و کوپہی، چہ ندہ نیخلاسہ

لہ دنیا ی پوون بوو بہ خہ واسہ

لہ سوئی نہ و کچہ ی بوو کپ و کاسہ

نازانم ہیندیہ، یانہ بلباسہ

بو خاتری خولای! نہ من بناسہ

یار دہ بہر ناکا قہت نہ و کراسہ

دہ لئی نہ دی چ بکہم لہ پووی دنیاہ؟

لہ وہی زیاتر چم لئی پیک نایہ

لہ بوم بانگ کہ نہ سہید و مہ لایہ

دہ گہل دایکی خوی بکہن تکایہ

بلا زہ حمہ تی من نہ چن بہ زایہ

تکایان لئی کرد بہ مہ موو دنیاہ

وہرہ، کراس تہ واو بوو بچو دہستی شایہ

نہ وید ہلپہرہ، تا پوژاویہ

دلّت خہ مگین نہ بین بکہ سہ فایہ

سہید و مہ لاینہ! چہ ند بہ جگہ رم

نہ نگو وا دہ زانن، زور قہ لہ ندہ رم

لہ نگو وایہ، زور منہ تہ رم

خولی حوت گوندان دہ کہم بہ سہ رم

ئەو كراسەبىن و نايەتە بەرم
 لەو خەلقە وايە من سەوداسەرم
 لەنگۆ وا بېكەس و بىن برادەرم
 حاشا و مادوللا! وا قەلەندەرم
 دېم ھەلدە پەپەم تا كەيفىش بەرم
 ئەگەر واى زانى ئەو نازەننىن
 ھات و دەستى گرت لە ھەلپە پىننى
 خۆى بەعەزىدا دا تا پۆڭاوايە
 خەزىمىكى ئالتوونى لە كەپۆدايە
 دە كەپۆى خۆى كرد لە بۆ جوانى
 ھىند ھەلپە پى لە پەوى زەمانى
 لە كەپۆى كەوتىبو بەخۆى نەزانى
 بەخۆى نەزانى بېو جانفیدا
 ئاخىر لەو كراسەى وا كەردىبو حاشا
 ئەلەمدوللا خەزىمىش نەما
 ھەتا ئىوارى فەسلى پۆڭاوا
 داوەت بەرھەلدا كرا، خەلقى گەراوە
 كە چوۋە مالى شووشتنى چاوە
 بسكى خورمايى دوو بە دوو كراوە
 ئەگەر ئاوينەى بۆ خۆى ھىناوە
 تەماشا دەكا پەنگى سووتاوە
 لە كەپۆى خۆى نوپى خەزىم نەماوە
 چ بکەم، چ بکرىنم، ئەمنى فەقىر
 مەگەر خوللاوەندى عالەمىن بكا دەزگىر
 لىم قىوول نەكرد كراس لەو فەقىر
 خوللا واى لىن كەردم بووم خوللاگىر
 كوپەكە گوتى: «بلا بچم بزەنم، كراسەكە درواوە يان نەدرواوە».
 پۆڭىك لە پۆڭان فەسلى نەوبوھار

به پِژنه ی مالاندا ده چومه خوار
 یارم پاره ستا زویر و زگار
 فرمیسکی چاوی قهت نه یگرت قه رار
 به سهر کولمانیدا ده هاته خوار.
 ده دلم به ربوو ناوړیکې بڼ ئیختیار
 پرسیم: بۆ ده گری حه بیبی نازدار؟
 له عه بیه تان دل ناگرئ قه رار.
 پرسیم: «بۆ ده گری، نه ی عه مر، چاوم
 یارئ، نازدارئ، بسکټک له خه نه ی، یه ک له ژه نگارئ».
 ده لئ: «خه زیم لئ کهوت قه سلئ ئیوارئ
 مه گه ر ئیلچیان بنژمه بیتازئ».
 پرسیم: «بۆ گریای نه ی مال به بام
 نه ی عه مر و چاوم یار نازهنینئ
 لیم بووی به پهریزاده ی چینئ
 ده لئ: خه زیمی که پۆم کاری میژدینئ
 له که پۆم کهوت له هه لپه پینئ
 مه گه ر بجم بۆ ولاتی مه دینئ»
 نه گه ر لاو زانی نه و قه ره خه به ر
 خوئلئ کهوت دئیان لاو ده کا به سهر
 ده لئ: نه گه ر نه مر، بژیم، به مینم
 ده بڼ ئینشاللا نه و کاره ی پټک بینم
 یانه مالی خوّم پاک ده دۆرینم
 یان نه وه تا سه ری خوّم ده به تلینم
 یان ده چمه ئیسفه هان خه زیمیک دینم
 یان ده بڼ لیم بېړئ پئی گوزهرائئ
 یان عیّلی ته رک ده که م، هه موو که س بزائئ
 لیم حه رام بڼ گه رمین ده که ل کویتسانئ
 قهت چه کوچی نه کوتم له سهر سندانئ

له خۆم حه‌رام ده‌که‌م پێی گوزهرانی
یان بۆ خه‌زیمی ده‌چمه ئیسپه‌هانی
به قاسیدی به هه‌موو که‌س بزانی
هه‌ر ئه‌وێ ده‌من گوت به ده‌لانی
له بۆم بگه‌ڕێن له هه‌موو مالان
هه‌ر له گه‌وره‌یان هه‌تا مندان
هه‌ر له مندانان تا ئیختیاران
تازیه‌ی پابه‌گرن تا حه‌وت سالان
پاک سه‌رو ده‌بێم مال بێ به‌تالان
ئه‌گه‌ر ته‌زکه‌ره‌ی پادشای ده‌خوێنی
په‌نێسی به‌بان تا عجب ده‌می
ئه‌و سال ئیساغه‌ خه‌رجی نه‌ستی
توخمی پیر غه‌ییم لێم بکه سه‌لانی
پایزیک دادی، مه‌که‌ن هیچ پانی
هاته‌هات مه‌که‌ن له چۆمی گه‌رمانی
ناذه‌ربایجان تا ولاتی ئێران
قافله ده به‌ند چوون هه‌موو پێ گیران
له شاری سه‌نه‌ی دووکان هه‌لگیران
خه‌زیم بزر بوو، دادیکی گیران
ئێران و تووران به‌غدا و ئیسپه‌هان
ته‌وریز و تاران جزیری بۆتان
سه‌رده‌شت و سه‌نه تا ولاتی سه‌قز
عالم له تازییه‌ی خه‌زیمی بوو کز
سه‌رده‌شت و سه‌نه به‌لای شنۆه
عالم پوینشتوو ده‌ست به‌ئه‌ژنوو
ورم و مه‌راغه تاکو قه‌نده‌هار
بازار و دووکان نه‌بێ قه‌ت له شار
به‌به له سه‌ران قه‌ت نایه‌ته‌ خوار

حوکماتی نه کا ئه و پادشای سهردار
 نابی ئه و دنیا ببین به رقه رار
 ته په دود ببپی له پیی راگوزار
 حوکماتن نه کا پادشای نامیدی
 داسنی و دنیا و سما و ئیزیدی
 ناچنه ته وانی قهبری شیخ ئادی
 داسنی و دینا، ته مامی ولات
 قایل نیم هیچ کهس پمبازین بکات
 قایل نیم هیچ کهس بکا جلیتانی
 هر تازیه بار بن بۆ نه شمیلانی
 ده بین خولا ئه و کاره بزانی
 یانه تیک ده دهم ولاتی ئیرانی
 ده بین ئینگلیس و عرووس بزانی
 ئه ویش تازیه ی را بگرن بۆ نه شمیلانی
 خه زیم لئ کهوت له گه پی دیلانی
 سه نگه و ده لو خیلای پالانی
 له ک و زه نگه نه، خزمی بوویانی
 ولایه تی شوان، لاس و پوژیانی
 له ویش به تازیه ی خه زیمیان زانی
 له ویش پوینیشتن به دلگرنی
 ده لیم: «خه به ریک هات له ولاتی ئیرانی
 ده بین گه رمینیش پاک پی بزانی
 خه زیم بزد بوو، هیچ کهس نه یزانی
 خه زیم بزد بوو، له گه پی لاوان
 ئه و جار ئیساغای نارد بۆ ده راوان
 لاوی ده خمیدا ده سپه و کولواوان
 خه زیم بزد بوو تازیه له لاوان
 گریان نقد بووه بۆ به له ک چاوان

خەلق خەمگین بوو بىن سووچ و تاوان
 پاک تازىە بار بوو خەلقى ئىترانى
 خەبەرئى بەرن پادشا بزانی
 پوحمىكى بکا بۆ پئى گوزەرانى
 بنىرئى زىرپىنگەر بىن له نىسپەهانى
 خەزىمىكى دروس بکا، بۆ نەشمىلانى
 بلا سولتانی نەستەمبولئى بەوهمى نەزانى
 دەنا دە مەخلووقى دەخەن قپانى
 شادى ھەلدەگىرئى له مەملەكەتى ئىترانى
 زىيە بادىنان چ گەورە و پان بوو
 قومىكى ئاويى تىدا نەمايوو
 ماسىي بەستەزمان ھەمووى خىنكاو
 لە دەريام کردووە وا پرسىيارئى
 دەگەل دەريام دوو قسەى گوشتارئى
 دەلئىم: «بۆ ئىشك بووى بەتەپى بەھارئى؟»
 دەلئى: «تازىەيە بۆ خەزىمى يارئى»
 جاويىكى بەرم بۆ ئىرەوانى
 قاقەز بنووسم، دەگەل فەرمانئى:
 «خەزىمى ئالتوون ئى كىژە جوانى
 لە كەپۆى كەوتووہ لە گەپى دىلانئى»
 دە چىاي سەفینىم بگەپئى خەبەر
 ھەر گولئىك لە عەزى سەر بىنئىتەدەر
 بەقولئىنگى فەرھاد پۆلاى بەجەوھەر
 لە پەگورپىشەى بۆ دەكئىشمەدەر
 لۆلۆ شەقاوى لە دەم پووياران
 خەبەتیان دەكەم، سەد ھەزار جاران
 چەقالە و گىژۆ وا بەكەوتەوہ
 برىان، لىك وەرەن، بەھەلاتەوہ

شینیکیان گیترا، خوش نه‌بیته‌وه
 ته‌ت‌ریک له‌لای مووسلن هاته‌وه:
 «مزگینیم له‌تو، نه‌ی هه‌ری لاوه!
 خه‌زیم بزدر بوو نه‌وه بینراوه (بیندراوه!)
 خه‌زیم بزدر بوو سونگه‌ی زه‌مانی
 مزگینیم هینا بۆ نه‌ولاخانی». .
 خه‌به‌ریان دابوو به‌مه‌خلووقی ئیرانی
 بلا چه‌په‌ر به‌پوا، مه‌خلووق بزانی
 تازیه‌هه‌لگیرا له‌نیو موسلمانانی
 هه‌زار په‌حمه‌ت بێ له‌بابی (په‌حمانی)
 خه‌زیمی فی‌ر کرد به‌(ساحیبی نه‌لمانی)

کاکه میر و کاکه شیخ

کاکه میر و کاکه شیخ ناغای مهرگیان بوون. مهتریان بۆ ولاغی خویان قهت نه ده گرت. ده بوو ژنی په عیه تان بڼ ته ویله ی بمالښ، نه سپان ناو بدا، کا و جویان بداتښ. نه گهر خه لاس ده بوو بچیتوه، ده یانگرت ده رگیان لڼ ده گرت ده یانگا و ده یاننارده وه. ژن و کچیان هیچ نه یشت.

هه یدهر گوران پیاوړیکی په شید بـوو خه لقی دیبه که ی پاکي وه خـپر کرده وه؛ پاکي قورعانی خوارد گوتیان: «ده بڼ قسه مان یه ک بڼ سبه یښی ده بڼ بانگنښتښتښان بکه یڼ بۆ ماله هه یدهر گورانی، فه سلې نه هاری».

کاکه شیخ و کاکه میر و دوازه ده برا بوون؛ بانگنښتښتښان کرد. هر برایه کیان ده نټوانی دوو کرمانجاندا دانا. نانیان هیتا دایان نا؛ گوتیان: «بیسمیلا». ده ستیکش گوتی: «یا نه لالا». هر که س له جیرانی خوی گرت، سه ری هر دوازدان مه جلیسیان برین. خوین به سه ر نانیدا پړا. پایان کیشا ماله کاکه میر و کاکه شیخان. هه موو ژن و کچی وانیان فساد کرد، به توله ی خویان عیوه زیان کرده وه. هه یدهر گوران هه موو مه خلوقه که ی هه لگرت. پاکي برده سه ر کوپه له ی خمی. پاکي ده خمی نا، پاکیشی ده قوپڼی نان. پلین بۆ نه سته مېوولڼی بۆ شکایه تی سولتانی. یای نه سستی ده لڼی به یای به غدانی:

«خوشکن دلم به غولوره، چهندي به غولوره»

ته ماشای ئیخته رخانه ی کاکان بکه، ده بهر بۆر و بده وانم که وتوو جهل و ههوسار و
تووهر

له دیوه خانی کاکان هه لگیراوه هه ژده مووته کا و دواژه مافووهر
ئو پۆژانه خوشکی کاکان سه سه به قو پ بان نه گه له سه سه مائی کاکای مه یان هه لگرت
که و ل و تا قم و سن قه لات و سه مبهووهر
ئو ئی پۆژی مل به کو ئین بای، نه گه له داری جهنگه ی له شکر له دوو کاکای مه ده بوو
جه مبهووهر به جه مبهووهر

ئیتسا بئ ساحب بووم حدوودی بئ نیشانه، بئ سه لا بوون خانمی ده پوو سووهر
چه ندیم گوت کاکه مه چۆ، ماله هه یده ری پیاویکی غه یانه، له دۆستایه تی به دووهر
خه لقی مه رگه! نه من چ بکه م، چ بکریتم
بۆخۆم ده عوایه بکه م تا به سو لتانی پابگه ییتم
نه من خو ئینی دواژه برای خۆم له کئ بستیتیم؟
یای به غدان ده لئ یای نه ستیه:

«خوشکئ ئو هه لا و هه رایه ت بۆ چیه؟
جاری بچین، جه نازه یان بی ئینه وه، له ماله هه یده ر گۆرانی ته سلیمیان بکه ین به گلییه
ئو ده می مه سه له حه تی لئ ده که ین بزانی ن ته گبیرمان چیه».

چه ندی تو که ر و پێشخزمه ته راوه ستاوه
ئو ی په عیه ت بئ له ولاتی مه رگیدا نه ماوه
چوونه ماله هه یده ر گۆرانی، جه نازه ی برایان هه لده گرت و ده یانه ی ناوه
بانگ له سه سه بانگیان لئ داوه
ده لئ: «هیه چ که س وای لئ نه قه و ماوه
له دواژه برایان یه که نه ماوه».

پاک کفت و دفن کراوه
پاکی چوو ده خاکئ تراوه
مه خلوق بۆ مائی گه راوه

یای نه ستی ده لئ: «خوشکئ یای به غدانی! خه به ری کم ده بیست یه کم ده ده ینا غلویک
له ده رکی ماله بابی مه یه نازانم ئو وه غولوه نه شاییه و نه شینه».
کئ بوو له کاره که ری گوار زێرینه

له و لایه را ده چوو به گوشادی و به پیکه نینه
 له و لایا ده هاته وه به گریان و پووچرینه
 ده لئ: «خاتوونینه! وهن، هه موو ویکرا بگرینه
 نه و غولوو له ده رکى ماله بابمان بوو، شایى بوو، لییان بوو به شینه
 له دیوه خانى کاکانیان هه لگرتن ئاقتاوه و مه سینه
 له ئیخته خانى کاکى مه یان ده رهیتان جوانووله ی ده نه وزینه
 خاتوونیان پیل ده گرت و ده ریان ده هیتا
 سواری جوانووله یان ده کردن به قهره پۆشى ده شینه
 به مردن و تالانیش قایل نه بوون ژنیان به ئیخسیر بردینه
 جا، مه ته گبیری چلۆن بکهین، خه به ری بدهین به سولتانی نه مینه».
 یای به غدان ده لئ: «خوشکى! چه ندم گوت: کاکه مه چۆ، به ری مه رگى به میوانى
 مه چوو ماله مهیده ری ده گه ل مهیده ر گۆرانى
 فیلى وانم گه لیک زۆرتن له فیل و فره جى شهیتانى
 قهت بووه، له کنه خۆت، پیاوه تی بکهى، بده یه وه نانى
 قهت واش ده بین، بین پوحمى و بین ئیمانى
 سه ری دواژه بریایان ببی له سه ر سفره ی ده نانى
 خولا بکا مه رگه بییان ببینم هه ر وه هایان به سه ری
 رسقى وانم بجیته سه ر پشتى ماکه ری
 سه د بارى په حمه تان ببی له کوپى میترى ده گه ل میتره دسکه ری
 به تۆله ی ئاغای خۆى هه ژده ی دانه به ر خه نجه ری
 هه ژده ی ده دیشى داویتنه به ری
 له زه برى ده ستان و له خوینی جگه ری
 نه و له کى شل ده بوو له خه نجه ری
 نه حله ت له بابى نه و وه ستایه بین له پاش کوپى میتره دسکه ری
 نه گه ر سى بزماران نه دا له گوئى خه نجه ری
 نه گه ر خه نجه ر بزمارى ببی، له ده سکی نایه ته ده ری
 هه ی پۆ، براله پۆ!
 نه و جیى کاکه میر و کاکه شیخ لییان ده کرد شه قین و شه په کۆ

ئىستا، مەرگەيى گۈۈخۇرياب دەيگەنە برىنچاپ و پەمۇ
كەس نىيە جوۋتەي دە ئاغايران
جوۋتەي ناسكە سواران
مەلگىرى بىيانباتەۋە موقبەرەي كىن بابى خۇ». .
«پەحمان» خۇش بى «ساحب» پەحمەت لە تۆ

لەشکری

بابی لەشکری دەلی:

«دلم پاناوهستێ لەبەر ئەوان خەمان، لەبەر ئەوان گلهیبیان. پۆژم لێ هەلات لە لای
 کتوی نادێ، شەبەقیکی دەدا بنی بێتارێ، ئی دیکەم وه زارگەلییان،
 بەلایەکمدا دێ کوولەکوولی شوانان، بە ئی دیکەمدا قەیتوولیکی ناسکە بێرییان
 چووێ چووێ بازیم لەبنا گوئیان خۆش دێ لەسەر دەستی دەقوشچییان
 هەلات هەلاتی شکینێ مألویران، پرقەیی چۆغەداری، ناسکەیی دە توولە و تازییان
 دەبەر نازداریمدا هەیه کراسیکی لەوی دەقەنەوزییان
 خەرخالی زێپ پاناوهستن لە بەلەکان، دەکەونە سەر شلکەیی پانییان
 دەلێم شیرێکی بکیم بەسەد قورۆشی، بیدەم لە سینگ و مەمکی گراوینی خان سولهیمان
 بەگی قولی بەگان؛ چەند دەکەم چ مووی لێ نابێ، لەبەر دوپ و یاقوت و فەرەنتییان
 بەو شیرەیی زەحمەت درا سینگ و مەمکی وی، دەرلێم بجم شکایەتی بکەم لە پەبی
 عالەمییان

ئێستا ئەو پۆیو، ئەمن بەجێ ماوم بۆ غەریبیان
 سوێسن و هەلەم لێ پەرورەدە بوون لە کۆسرەتی شالەبەگیان
 کێلی سەرنێم هەلێن لێی هەلگرن پستە و قەلیدەیی دە تازیان

حەفئىك و سى سەد موغابن لە بۆ خان سولەيمانى قولى بەگان. ئەگەر بىن حال دەبوو
بە پيالەى ژەهرەمارى لە كۆلانى دە پۆمىيان

ههچ كەس لەو پۆ بەدەر بە پۆمىيان نەكا متمان

بەتۆكەرى خويان غەيانن خولاً دەزانى

بۆچيان دەخویننەو كە پۆزى قوشەن دیتە مەيدانى؟

سولەيمان بەگى قولى بەگان كە زىنى دەبەر دەکرد، قتلایى لە خوى دەدا،

دەستى دەدا زەرگى، بە ژەهرەمارى خزمەتى دەکرد بە دیوانى

پۆمى! یا خولاً چاوو کوپر بىن، لەجياتى قاوهى ژەهریان دانى

پۆمى زۆر بلەن، مەرد چاكان دەبەن لە مەيدانى

دەبىن سولتان بەو كارەى نەزانى».

لەشكرى دەلن: «ئەگەر نەمرم، بژیم، بەمىنم

خوینى خان سولەيمان بەگى خۆم ئەمن دەستىنم

بە ئیزنى خولای ئىنشاللا، سەد ئىنشاللاى لەسەر».

پۆلە! سولەيمان بەگ ئەتۆ دیوتە، ئەگەر لەشكر و قوشەنت دەکرد ئەو بەر ئەو بەرە

شاش و پەپى تىلتاوسى دەنا لەسەرە

سولتانى ئەستەمبوللئ دەیفەر موو ههچ كەس نیهىتى ئەو تۆكەرە

پۆلە! لەجياتى قاوهى لە فینجانی ژەهریت کرد نەزەرە

پۆلە! ئەوا خانم و خاتوون دەگرین ئەو بەر ئەو بەرە

پۆلە، هیندیکى مل بە کویتە، هیندیکىش خاک بەسەرە،

پۆلە! دلم نایە ههچ کویت لى بکەم بە گۆرپخانه و بەموغبەرە

پۆلە! هەتا بە سولتانى ئەستەمبوللئ نەدەم ئەو خەبەرە

پۆلە! جەرگ و دلم سووتا، لیم خرا بوو هەموو جگەرە

پۆلە! بلەپۆمى زۆر بىن خیرەتن، لە بەختى من هەژارى

نە بەپىادەى دەگەم نە بە سوارى

حەیف و سى سەد مەغابن لە بۆ خان سولەيمان بەگى قولى بەگان بپهوشيان دەکرد

بە پيالەى ژەهرى وەك ژەهرى ماری

پۆلە! بە گولەى عرووس و ئینگلیسى بریندارى

پۆلە! بچم نەرەسوو و لوقمانى بېنم بەیەكجارى

برینانت دەرمان بکەن پزگارت بکەن لە زەمانی

سواری ئەسپی خۆت ببیوه، دەلێن: تەماشای بکەن لە عارەب سواری

پۆلە! شەڕی دەولەتییه ئەوا هاتۆتە سەرت پۆستەیی خوندکاری

دەبن بچیه دیوانی خزمەت سولتانی، مووچە و موایجی خۆت وەرگری بەیەكجاری

سوار ببی نینشاللا ببیه سەرکردە، ئالای سولتانی وەرگری، گەورە قۆشەنی بی

بەنیختیاری

پۆلە! ئەتوو بۆ سەر هەلنایەنی لەبۆ لەشکری، خوینت لە دەم و سەیلان دەباری؟

پۆلە! دلم پاناوەستی لەبەر ئەوان خەمان لەبەر ئەوان گلەبیان

پۆلە! پێم نەبوو پابیرم لەبۆ کویتسانی هەلەدنیان

پۆلە! لێرە پۆنیشم، یا بچمە مەملەکتی هیندیان

پۆلە! پێم نەبوو پابیرم لەبەر سەیاخ و قاسیدی هەموو دەولەتان، دوامین لەبەر سەریاز

و تەنگچیان

دلم بەخەمە، گەلێک بە خەیاڵ

ئایم دە بەدەنی بەریبوه، غورزەمە، لێ هەلگرتووم، کەمالە.

ئەوا میوانی دەولەتیم هاتوون لەشکری دەلێن: «داخوولا! خان سولهیمان بەگی قوڵی

بەگیان لە مالە؟

لەبۆت بە قۆپەنی بیازیە هەلبلێم، دەهاتە دەرێ، غورزەم بە غورزەم مال بە مالە

لەبۆت بە کەلەبابی سەپی هەلبلێم لە دەریبەندی بازیان چەفی خۆم لێ نەکا بە

گوپالە

لەبۆت بە سی کوێرە هەلبلێم لەسەر شەت و بەحرانم لێ نەکا بە گالەگالە

پۆلە! دەگەڵ تۆمە بۆچ وا بێ فیکری؟

چاوان هەلنایەنی لە بابی خۆت بگیری

بۆچ هەلناستی جڵەوی ئەو میوانانە بگیری؟

دەترسم بای شەمال بێ، جیتی خان و میر و سولتان لە من بگیری

خان سولهیمان بەگی قوڵی بەگان بێ بۆ خۆی بە سوارەیی، بە سپا و لەشکری

لە شینکێ مالدوێران پستەیی خۆر پاکیشنی بکەوێتە دووی بلێ: ها بیگری نەگری

حەیفێک و سێ سەد موغابن بۆ خان سولهیمان بەگی قوڵی بەگان بە پیاڵیکی زەهری

و زەهرەماری لە کۆلانی پۆمییان خەجلی

جەيفىك و سى سەد موغابن بۇ نەپىكى وەك خان سولەيمان بەگى قولى بەگان ئەگەر
بىن حال دەبوو بە پىئالنىكى زەھرەمارى لە كۆلانى دە پۆمىيان» .

قەر و گولزەر

وهختىكى شا عەباس لە ئىسەفەھانئىرا ھات بۇ دەمدى، ھاتە سىندووسى! مېوانى فەرەجوللا خانى، ئاغاي سىندووسى بوو. فەرەجوللاخان نۆز حورمەتى گرت. شاعەباس لە و سەرئى كە گەپاوه، فەرەجوللاخاننى دەگەل خۆى بىردە ئىسەفەھانئى. فەرەجوللاخان دوازە كوپى بوو. كوپى لە ھەمووان گەورەترى قەر بوو. قەرى كوردە ھاكىمى سىندووسى. خەبەر يان بۇ قەرى ھىتا گوتيان: « ھەمدى پاشاغان كچىكى ھەيە نىۆى خاتوون گولەزەرە؛ قەت جوانى وا نىيە». قەر قاسىدىكى نارد بۇ كن خاتوون گولەزەرئى. قاسىد چوو سوورەتى خاتوون گولەزەرئى بۇ ھىتا. بەقەرى نىشان دا. قەر لە سوپيانى شىت و شەيدا بوو. قەر ناردىيە كن بابى گوتى: « بۆم عەرزى شاي بكا بە تۆكەرى خۆى قەبوولم بكا؛ ئاشق بە كچى ھەمدى پاشاغان بووم؛ جا كەيفى خۆيەتى». ھەلى گرت لىئى نووسى: «ئەو عىلى گەرمىنيە؛ پىئى ناكەوئى ئەمن بىئىرمە كنى كچىكم بداتى. بۇ خۆى بىئىرئى خوازىيئى بكا». قەر قاقەزىكى بۇ ھەمدى پاشاغانى نووسى:

«ھەزئى دەكەم بە ولاتى سىندووسىش پابگا، خاتوونىكى ھەيە بە منى كەرەم بكا». ھەمدى پاشاغان بۆى نووسىيەو: «چلۆن رىك دەكەوئىن؟ ئەو خەلقى كوئىستانى و ئەمن خەلقى گەرمىنئى. كچى من لە كوئىستانى بەپئى ناچئ و ئوئىش نايەتە گەرمىنئى». قەر گوتى: «ھەلدەستم بۇ خۆم دەچم ئەگەر كەيفم گرتى، دىمەو ھەشكرى دەبەم بەنۆر لىئى دەستىنم. ئەگەر كەيفم نەيگرت دىمەو مالا خۆم». جا ھەلستا بەرگىكى

تۆکه رانه‌ی ده‌به‌ر کرد، پۆیی بۆ نیو عیلی حه‌مه‌دی پاشاغان. خاتوون گۆله‌زهر به‌سه‌ر ماله‌
پاده‌گه‌یشت. گوتیان: «بابم له‌چی ده‌گه‌پێی». گوتی: «له‌ شوانییکی، له‌ به‌ر خه‌وانییکی
ده‌گه‌پێم». چوون به‌ خاتوون گۆله‌زه‌ریان گوت: «کۆپێکی جوان له‌ شوانییی ده‌گه‌پێ
ئه‌تۆش چ شوانت نییه‌». ئه‌گه‌ر خاتوون گۆله‌زه‌ر ته‌ماشای کرد کۆپه‌ جحێله‌یه‌کی نۆد
جوان بوو. گوتی: «کۆپه‌! شوانیت پێ ده‌کێ؟» گوتی: «به‌لێ قوریان؛ باب و باپیرم
هر شوان بوو». گوتی: «نیتوت چیه‌؟» گوتی: «دایک و بابم نه‌بووه‌ هر به‌ هه‌تیوی
گه‌وره‌ بووم، پێیان گوتووم قهر». گوتی: «له‌ کوی هاتووی؟» گوتی: «قوریان مێند
گه‌راوم نیسه‌ هه‌نیشم دیوه‌». گوتی: «به‌رخانم لێ نادزی؟» گوتی: «قوریان دزی به‌من
ناکێ. که‌په‌نگ و گۆچانیان داتی». ته‌سلیم شوانانیان کرد. پۆژیکی له‌ مه‌پی هاته‌وه‌.
خاتوون گۆله‌زه‌ر بۆخۆی له‌ بن پانکیی دانا.

سه‌ربه‌خۆ پێی گوت: «شازاده‌ قه‌ره‌! نانی بخۆ». قه‌ر نانی خوارد و هه‌لستا به‌رخ
وه‌رگێرا چووه‌ ده‌شتن. به‌ به‌ند به‌ ئاوال شوانانی گوت:

«بابم حاکم بوو له‌ نیسه‌ هه‌نن، بۆ خۆم میریه‌تیم ده‌کرده‌وه‌ ده‌گه‌ل به‌گه‌ره‌

چه‌ندم له‌ دیوانی پۆده‌نیشتن میرزای زێده‌نووس و سینه‌ده‌فته‌ره‌

چه‌ندم له‌ به‌ر ده‌ستی پاده‌وه‌ستان کۆپه‌ کۆپه‌ی به‌کێرد و خه‌نجه‌ره‌

چه‌ندم له‌ دیوانی هه‌بوو پیاوی قابیلی مواجب به‌سه‌ره‌

پۆژی سه‌د ته‌ورزین به‌ ده‌ستی پاشای سجده‌ی به‌خێریان دێنامه‌ به‌ره‌

ده‌ربه‌ند به‌ مالی دنیا به‌ته‌بووم؛ عه‌زیزم! ده‌منارده‌وه‌ ده‌ربه‌ده‌ره‌

ده‌چوونه‌ مواجب وه‌رگرتن، هه‌موو تۆکه‌ر سه‌ربه‌سه‌ره‌

حوکماکی سنده‌ووسی هه‌موو به‌ چه‌نگ نه‌من بوو سه‌رانه‌سه‌ره‌

ناوه‌للا که‌س نه‌بوو ده‌نگی بکا له‌ به‌ر پادشای قه‌جه‌ره‌

وێستا به‌سه‌ری په‌وت و پێی پێخاوس به‌رخ حه‌مه‌دی پاشاغان له‌ خه‌رخه‌ی بالێنن

ده‌چه‌لێنم ئه‌وه‌به‌ره‌

چاره‌م نییه‌، وێستا ده‌بین هه‌تا ئیواره‌ی گۆچانی بچه‌قێنم، له‌پیش به‌رخۆلان رابه‌هه‌ستم

ده‌سته‌وه‌نه‌زه‌ره‌

که‌په‌نکی شوانانم ده‌ستۆدایه‌، کللوی چوار گۆشم له‌سه‌ره‌

هێشتا نه‌وه‌م له‌ ده‌وری حوکماکی بابم پێ خۆشته‌، ئه‌گه‌ر هه‌موو ئیواره‌ و سبه‌هه‌نان

خاتوون گۆله‌زه‌ر به‌ له‌فزیکی شیرین ده‌لێ: ماندوو نه‌بی، شازاده‌ قه‌ره‌!

بابم حاکم بوو له نیسفه هانئ بۆ خۆم میریه تیم ده کرد له سندووسی

چه ندلم له دیوانئ شل ده بوو میرزای قابیل و ئیشک ناغاسی

پۆژئ ههزاره زچیم ده هاته پای دیوانئ، دادی هیندیکیانم ده گوت، عه زنی هیندیکیانم

نه ده پرسی

وئستا به رخی حه مه دی پاشاغان له خپرخه یی بالئینئ ده چه لئیم له بهر پووی تۆ به پیتی

پیتخاوسی

به زگیکئی تیر و به دیوان برسی

وئستا نه خوشییه م گه لیک له ده وری حوکماتی بابم پئ خوشتره، نه گه ره موو

نیواره و سبجه ینان خاتوون گوله زه رئ باریکه له به له فرزیکئی شیرین له قه ری بئ کس و

باب ده پرسی

بابم حاکم بوو له نیسفه هانئ نه منیشیان ته له ب ده کرد حوکم ده هاته وه سه ره

ته داره کم ده گوت، بارگه وبنه، چه ندلم په نگین ده کردنه وه تۆکه ره

ئالام هه لده کرد، شه پیووریان ده کئشا نه ویه ره نه ویه ره

هه موو تۆکه ران چغه یان دروس ده کرد په پریان ده دا له سه ره

هیندیکیان به رگیان عه جه م بوو، هیندیکیان کورده واریان ده کرده وه به ره

نه گه ره ته داره کم بۆ ده گرتن، له سانم ده دان، لئیم ده کرده وه نه زه ره

چ بکه م، وئستا غه ربیی شارانم، له وانی ده ره به ده ره

که پکی کوردم ده به ردایه کولوی چوارگۆشه م له سه ره

ده وه ره عه زیزم ئیستا گۆچانی کوردم به مسته وه یه، به که لاشی دۆمان ده که م نه ویه ره

نه ویه ره

نه گه ره سوار ده بووم، ئالایان له دوو پاده کئشام، لووزه وی سوارانم ده که وته وه سه ره

هیندیك ده یانگوت: نه وه کوپی پادشای ئیرانییه؛

هیندیکیانیش ده یانگوت: نه وه شازاده قه جه ره

نه گه ره سوار ده بووم له سندووسی بۆ نیسفه هانئ بچمه وه خزمه ت پادشای بکه مه وه

نه زه ره

نه گه ره داخیل به نیسفه هانئ ده بووم، دوو مه تزلّم مابوو قه ره جوللاخانی بابی خۆم

ده ینارده وه خه به ره

پۆست و پاکه تی بابم بۆ ده هات، ده یگوت: له سه ری بابت که وئ، زێپ و نه شه رفی

بېشېتەۋە ئەۋبەر ئەۋبەرە

ئەگەر داخىل بە ئىسغەھانى دەبووم، تۆپ و تۆپخانە و سەرباز بە پېرمەۋە دەھاتن
دەيانكردهۋە ئەۋبەر، ئەۋبەرە

ھېندېك دەيانگوت: ئەۋە كۆپى پادىشاى سى تۆقە. ھېندېكىش دەيانگوت: ئەۋە كۆپى
فەرەجوللاخانى قەجەرە

ئىستا چ بىكەم بەرخۆلەى ھەمدى پاشاغان دەچەلىنم ئەۋبەر ئەۋبەرە
ۋىستا دەستم بە گۇچانى كوردى شىل بوو، پىم لە كەلاشى دۇمان ھاتۇتەدەرە،
ئىستا بە سەرى پووت و بە پىنى پىخاوس بەرخى ھەمدى پاشاغان دەكەم ئەۋبەر
ئەۋبەرە

چەندىم، بەرھەلدا كىردوون، نازى و تۆكەر و نىزام و ئەسكەرە
چەند بىن خودانن مىرزا و پىاۋى دە موختەبەرە
كوانىن ئەۋ پىاۋانەى رادەۋەستان دەستەۋنەزەرە؟
ۋىستا بەرخى ھەمدى پاشاغان لە خىرخەى بالىنى دەچەلىنم ئەۋبەر، ئەۋبەرە
ئەۋ خۇشىيەم پىن گەلىك لەۋان خۇشتر رادەبىر، ئەگەر ھەموو ئىۋارە و سىبەينان
خاتوون گولەزەر بە لەفزى شىرىن دەلى:
ماندوۋ نەبى شازادە قەرە

ئەگەر لە سىندوۋسى ۋەدەر كەۋتم بۇ ئىسغەھانى، دەھاتنە پىشم، ۋەكىل و ۋەزىر و
موختارى دە دىۋانى

تەگىبرىان بۇ دەكردىم دەيانگوت: لە شای بستىنە ئىنشاللا پىنى گوزەرانى
پىاۋىكى زۆر نەجىب و ئاقىل، ھەتا دىيەۋە لەسەر مەملەكەتى سىندوۋسى دانن ئەگەر
ئەۋ قسانەم دەبىست تەۋاۋە

بە ئاقلى خۇم پىاۋىكى زۆر ساحب كەمالم لەسەر مەملەكەتى سىندوۋسى دادەناۋە
ۋىستا زۆر خرابىم دەگەل خاتوون گولەزەرە لى قەۋماۋە
ئەۋ خۇشىيەم ھىشتا لەۋ خۇشيانە پىن خۇشترە ئەگەر ھەموو سىبەينان خاتوون
گولەزەر دەلى: قەرى غەرىب، ئەۋ بەرخانە بىنەۋە ۋاۋە
لە خۇم غەرىب و خانە ۋىرانى

سەد ەرزىچىم بوو سىبەينى ھەلدەستام، دەھاتمەۋە دىۋانى
حدوۋدى گەرمىنم بوون لە ئىختەخانن

دهمگوت زینیان له پشتی کهن تاجی و تولانم بینه ده رکی دیوانی

دهمگوت تۆکه ران بانگ کهن، سواران بدن له سان

ئهن و یستا ئه و خۆشییه م پهن خۆشتره له و خۆشییانه ئه گهر خاتوون گوله زهر ده لهن

ماندوو نه بی هه موو ئیواره و سبچه ینانن

خولایه ئه و پیاوه چاکه که تۆ لهن بی پازی

ئه گهر پۆژ ده بۆوه له لایه کم ده بوو تۆپ و تۆپخانه و له ئی ده که م دهنگی مووزیک و

سه ربازی

له لای دیکه م دل بریندار بووه، خاتوون گوله زهر گرتوویه تی به گازی

ئه گهر خودا نه خواسته بچمه وه حوکماتی سندووسی دیسان له دل، ده بیته وه به شین

و تازی

ده ترسیم ئهن ئیتره به جی بیللم ناموسلماننیک بن خاتوون گوله زهری له حه مه دی

پاشاغانی بخوازی

پۆژم لهن هه لات گه یشته محالی چیشه نگاوی

زه یهن خۆم ده دا تاو لی حه مه دی پاشاغان یه کی به ژن باریکی کۆل گهر دن له بهر

خۆی دابوو چارشییویکی دارای ده پهنی خۆی کردبوو جووته که وشییکی سه غری دهستی

ده دا دهستیگ ئافتاوه و مه سینهی ئه رزه پۆمی سه بر سه بر. نهرم نهرم ده هاته وه بۆ پازی

سه راوی».

ئه و ده لهن قهری بن دایک و باب ده کا سه لام و سه لاوی

قهر ده لهن: «عه لیک نه سلّام و په حه مه توو لاهی خاتوون کۆل گهر دن به لکه چاوی!

تاوی له رز و تۆبه تن گرتوومی، وه ره به دهستی موباره کت بده یه چۆر پیک ئاوی».

خاتوون که خۆی نه گرت به عینوان و ته که ببور دهستی دا جامی ده چۆوه سه رچاوه ی

کانی بازنه و کرمه ک و گواره و ئه نگوستیلهی له دهستی خۆی ده رهینا، له جامی ئاوی

ده نا دینن له پیتش قهری بن دایک و بابی داده گری

قهر له بهری پیتیانی هه تا توقی سه ری ده وی خاتوون ده فکری

هه رچه ند ده کا و ده کرینن چ عیبانی لهن ناگری

ده لهن: «قهر بابت ماقووله یا به بابیرم لهن گه وه تری؟

ئهن ده ترسیم شکایه تی خولّات لهن بکه م، ده ترسیم لیم بن به کوفری

ئه گهر هینده ساحیب حیلهی، بۆ که په نکی شوانانه وه ستوی خۆت ده گری؟

نه گهر خۆت به پیاو ده زانی بۆ نانیری له دووی سه رباز و له شکری؟
 نه گهر هیئنده به عیلمی بۆ دهس له حوکماتی سندووسی هه لده گری؟
 وا ناکه ی جارێکی به کت پښ هه لڅه له تن وه نه ستوی خۆت بگری

دهستم شل بوو بۆچی جامی ناویم لښ وه رناگری؟»
 قهر ده لښ: «خاتوون! خولاهه ندی عاله میان دهستت ده عه مری گری
 له نه مامه کانی به هه شتی نه تۆم پښ چاتری
 نه وی نه توو فه رموت به قهری غوریته ی پښ ده گری
 تاوی له رز و نۆبه تن گرتوومی، ددانم ددانی ناگری
 کهس پښی ناکه وی عه یب و عاران له توو بگری
 نه گهر بلیم بابم ماقوولتره بۆم ده بیته کوفری
 نه گهر بلیم باپیرم که وره یه خولا لیم هه لئاگری
 خاتوون حه مه دی پاشاغان نه من میوانم ده یښ قه درم بگری
 نه توو خانه خوئی ده یښ ده غه ربیان بفکری؛

نه توو نه جیب زاده ی کهس نابښ مه قسوود له ده رکی توو به مری
 نابښ خه یالێکی بکه یه وه له تیپ و قۆشه ن و له شکری
 نالێی نه گهر پیاو دل هیلایکی نه کا نایه که په نکى شوانان وه خۆی گری
 پیاو چلۆن چۆل په ره ستین ده کا، ده ست له مه نسه یی هه لده گری
 کارێکی وا بکه، نه گهر خولاهه ندی عاله من لیت هه لگری
 وه ره چۆرێکم ناوی به ده وه بکه، هه وه ل سندووقی سه ری خۆت، دومینت ئی براکانت،
 ده شقه من جامی ده ستی توو لیم بیښ به شیفا قهری بښ دایک و باب له ولاتی غوریته
 به یښ کهس نه مری».

خاتوون گوله زهر نه گهر بۆ قهری دینا ناوه
 دووباره له قهری غه ربیی ده کرد سه لاره
 ده یگوت: «چونکه پیلای غه ربییته وه کن نه من هیئاوه
 هانی به ده ستی خۆم بده من ناوه
 نازانم کوپی کیتی وات لښ قه وماوه
 وه ره بۆ خاتری خولای نیتی خۆت به من بلښ ته واوه
 له بهر نه ناسینن نه من هیچ نه لفه تم به توو نه داوه».

قەر ده‌لن: «خاتوون! عه‌مروچاوم! بابم پاهه‌ری ئیسفه‌هانییه له پیش پادشای پاره‌ستاوه

بوخۆم حاکی سندوقسی بووم ویلایه‌تم له خۆم تیک داوه
چەندم کۆشک و تالاری عەزیز و شیرین لێ به‌جێ ماوه
چەندم حدودی بێ نیشانه له ئیخته‌خانام هه‌مووی مه‌حتەلن، کەس نییه پێیان
بکاته‌وه په‌شه‌پاوه

ئێستا تۆکه‌ر و تاببعه‌ی من هه‌موو تازیانه‌دارن؛ ده‌لێن قه‌ری کۆپی فه‌ره‌جوللا خانی نه‌ماوه

خاتوون ئاودی تۆم تێ به‌ریبوه هه‌موو جگه‌رم سووتاوه

خاتوون نه‌من بۆیه‌کی مردووم وێستا به‌منه‌تم ده‌ییتی چۆپیک ئاوه»

شکایه‌تیان له‌ هه‌مه‌دی پاشاغان کرد، گوتیان: «خاتوون گوله‌زه‌ر ئاشقی قه‌ری بووه».
هه‌مه‌دی پاشاغان، پیتی زانی که قەر ئاشقی خاتوون گوله‌زه‌ری بووه گوتی: «مه‌سه‌له‌حه‌ته
خیلی ئاوا بکه‌م بۆ گه‌رمیته‌ی، که‌س نه‌زانی»

جا هیئای ته‌داره‌کی گرت خیلێ به‌ریته‌وه نه‌ویدی. سبحه‌ینی زوو خیلێ برده‌وه بۆ
گه‌رمیته‌ی. قەر چوو هه‌ر ئاوێ ده‌ستی به‌ گریان کرد.

هه‌مه‌دی پاشاغان زانی. له‌دووی ئاورد گوتی: «پۆله! وه‌ره‌ نه‌من ده‌ست له‌ توو
هه‌لناگرم، هه‌رچه‌ند دراوت ده‌وێ ده‌نده‌من؛ مه‌به‌ تۆکه‌ری که‌س، هه‌تا سالیکی دی خیل
دیته‌وه، دیسان وه‌ره‌وه‌ کنه‌ خۆم بیه‌ شه‌ریکی مالی من».

قەر ده‌لن:

له‌ خۆم بێ که‌س و سه‌لایه‌!

جا من ئاوێکم گرتوه‌ هه‌یچ چاره‌ نایه‌. له‌ توو چلۆن به‌ستینه‌وه‌ مالی دنیا به‌ نه‌گه‌ر
نیزم بده‌ی نه‌من دینه‌وه‌ گه‌رمیته‌ی گه‌رمه‌سه‌ر ده‌کێشه‌وه‌ جه‌فایه‌».

هه‌مه‌دی پاشاغان ده‌لن: «پۆله! نه‌وه‌ نابێ ناگرێ

نه‌توو خه‌لقی کویتانه‌ی بۆ گه‌رمیته‌ی به‌رم لێم قبوول ناگرێ

چه‌ندت زێر و زه‌مه‌به‌ر ده‌ده‌من، به‌ دل و به‌ جان بگه‌په‌وه‌ به‌دواوه

خۆ من ده‌ریه‌ند نیم ده‌گه‌ل خۆم ده‌بردی نه‌ما مۆر و قاقه‌زم به‌ ده‌وله‌تان داوه».

ئه‌وێ پۆژیان چا‌در گویته‌وه‌ بۆ موباره‌کی له‌ جێیه‌کی دیکه‌یان هه‌لداوه‌.

قەر ده‌گه‌یه‌ خاتوون گوله‌زه‌ری ده‌یگوت: «خاتوون گیانه‌!

تیریکت لی دام زور بین دهرمانه

هیچ خهبرت زانیوه بابی من له نیسفه هانی سەتی وهک بابی تۆی له بهر دهستانه

دهستم له پادشایه تی هه لگرتوو هاتووم له بهر توو بووم به شوانه

ویستا وا بابت ده لئی لێره مه مینه نه من ده پۆم نه توو به جی بمینه لێره کانه

نه گهر نه من له بهر خاتری توو نه بین ده نیرم له سندووسی بیته وه سه رباز و توپخانه

به خولای نه من ئابرووی به هه زار سالم چوو له نیو عیلانه

یانه پاکی به قه ده ده م، یانه تالان ده که م حه مه دی پاشاغانه

نایه لم نه توو به رنه وه گهرمین نه من بیم بین خودانه»

خاتوون ده لئی: «قه مالویران! نه گهر خۆت بین خودان کرد نه منیششت! کردووه بین

سه لایین

نه بوو ده پۆزان ده پیش نه و قسه دا خۆت ئاشکرا بکردایه، ویستا چ بکهین چم له دهس

نایه»

قه ده لئی: «ئاخر نه منیش بووم بین سه لایه

ویستا چ بکهین چم له دهس نایه

پێی ولاتی سندووسیم لی به ستر ده گه ل ئی به غدایه».

خاتوون گوله زهر ده پوا له بۆ کویتسانی ده عه زیم، قهری بین دایک و باب به جی ده مینن

له بۆ خه موخه فته تی ده وئ دنیا به

قه ده لئی: نایه چهندی گازی گوله زهری باریکه له ده که م نایه

خۆی له من کرده که ویککی گهردن رهش، خۆی هه لده کیشا کێلی ده کویتسانی قهری

بین دایک و باب به جی ما له بۆ خه م و خه فته تی ده وئ دنیا به

هه رچه ند کل له چاوی نه وی کافریابه ی دئ، له چاوی قهت که سی نایه»

قه ده لئی: «خاتوون گوله زهر گیانه!

نه توو ده چیه وه گهرمینی گهرمه سیڕ، نه من به جی ده مینم لێره کانه

نه من خه مگینم نه تووش نات بیته وه گوزه رانه

خاتوون گوله زهر! وه ره . سویندیکت بۆ بخۆم به حه دیس و یه کیکت بۆ بخۆم به

که لامووللایه

نه وه ده پۆیه وه گهرمینی گهرمه سیڕ، نه من بۆ کن هیچ به نی ئاده میان له پووم هه لئایه

خاتوون عه زیم! ده زانم ده گه ل به غدایه م لی ده قه ومی شه پ و ده عوا به

خاتون بۆ خاترى خولا و پېغه مېهران پېم مه كه ده عوايه
 ده زانم گيچې لم لى ده قه ومن ده گه ل شارى به غدايه»
 خاتون ده لى: « قهره نه توو نه گهر هاتيه نه وولاتى خۆت كرده غه ريبىكى
 قه له ندهره

عه زيزم ويستا له بهر نه من له مال و حالى خۆت بوى دهر به دهره
 جا نه گهر نه من برؤم، نه توو كهس نيبه لى بكي نه زهره
 نه منيش سوپندت بۆ ده خۆم به زاتى خولاى و به كه لامووللاى نه كېره
 «نه من حه لالى دنيايه له خۆم حه رام ده كه م، هه تاوه كو قهر له گهر مينى گهرمه سيم
 دپنيتته وه دهره»

قهر ده لى: «نايه! نه مېرؤ دوو پؤزه ده نكي خاتون گوله زهرىم له بنى گوييان نايه!
 خۆى لى كردوم به كه ويكى گهردن پهرش، خۆى هه لكيشا كىلى كوستانى
 قهرى بى دايك و بابى به جى هيشته له بۆ كويروه رى و خه فتهى ده وى دنيايه هه رچهند
 كل له چاوى نه و كافريابهى دى، قهت له چاوى كهس نايه»
 نه گهر پاز و گله بيبان ليك ده بوو ته واوه،

خاتون بۆ گهرمىنى گهرمه سيز ده پويى، قهر له ولاتى كوستانى به جى ماوه
 حه مه دى پاشاغان ده لى: «ده نا پؤله قهره! ده ولته زياد و مالتاوا»
 قهر ده لى: «له خۆم خانه خهراپ و مالتويرانى!

نه من چلؤن به بى كهسى له دوور ولاتى بكه م گوزه رانى؟»
 خيلى حه مه دى پاشاغان بارى ده كرد ته ركى ده كرد نه و مه كانه
 قهر وه دووى خيلاى ده كهوت بى سهر و بى زمانه

نه گهر حه مه دى پاشاغان داخيل به گهرمىنى ده بوو، به كرى شيخانى ده پوه ميوانه
 سن پؤزانى قهرار ده گرت، بۆ تيجاره تن ده چوو پووى ده كرد شاره
 قهر نه و له بيبانان، ته ماشا پييانى ده كرد، كاروانيك دياره
 ده لى: «بچم حه والى نه و كاروانهى بكه م پرسياره
 نه و كاروانه نازانم نه گايه، نه گاداره

نه وشتره، نه وشترياره

نه پيادهيه، نه سواره

بچم حه واليكى حه مه دى پاشاغان له وى بكه م پرسياره».

قەر دەیزانی بەکری شیخان حەزى له خاتوون گولەزەرئ دەکا
 بەکری شیخانیش دەزانئ قەر حەز له خاتوونئ دەکا. قەر خەلقى کوستانئ بوو،
 بەکریش خەلقى گەرمینئ بوو. ئەوا دەپوا بۆ تیجارەتن
 قەر بانگ دەکا: «کاروانى، ئای کاروانى!
 ئەتوو هیچ هەوالى خێلى حەمەدى پاشاغان نازانى؟»
 بەکر گوتى: «ئەمن کاروانم،
 پەنئسى گەرمین و کوستانم
 هەوالى خێلى حەمەدى پاشاغان زۆر چاک دەزانم
 ئەمشەو سێ شەو لە نێو خێلى حەمەدى پاشاغان میوانم
 ئەگەر خەبەرى خێلى حەمەدى پاشاغان لەمن دەپرسى: خاتوون گولەزەر نەخۆشە
 دەردى گەلیک گرانە

عەزیزم ئەمن ئەوئ شەوئ لەوئ بووم بۆیان کردە سەدەقە چل شەکی جوت ددانە
 ئەمنیش چوومە سەرى نەزمانى دەگەپئ نەهەلدینئ چاوانە
 نەخۆشیکی هێند گرانە لەکنم هەتا ئیوارئ نازى ئەو بەستەزمانە».
 قەر بانگ دەکا: «بەکر بەکری شیخانى!
 مەوت بەکوئ لەسەرى زىانى!
 بەکر بەکری مالى شیواوە!
 یا پەبى، سەفەرت نەبى تەواوە
 خێرئ لە جوانى خۆت نەببینى کوپرت ببى هەردووک چاوە
 ئەو چى خەبەرئیکە لە بۆ منى مالىویرانت هێناوە؟
 یا پەبى! سەفەرى خێرت نەبى، بەسەلامەتى نەگەپێیەو بەدواوە»
 بەکر دەلى: «ئەتوو خەلقى کوئى له خاتوون گولەزەرئ دەکەى پرسىارى؟
 خاتوون گولەزەر هە زمان خۆشە بەشوان و گاوئانان دەکاتەوہ بیگارى
 ئەگەر خالى بار دەکا، بسکێکى دەنئ دەخەنئ یەکی دەنئ دە ژەنگارى
 هەنئەى خاتوون گولەزەرئ دەلئى پۆزى مەنەوہرە، لە مابەینى عەرز و ئاسمانئ
 دەکاتەوہ کارئ
 مەخلووقات گوزەرانى لەبەر دەکا لە سبەحینئ هەتا ئیوارە».
 قەر دەلى: «هەى بەکر، بەکری شەیتانە!

خولا چلونت لږ قه بول د هكا له گهال من ده كې نه و قسانه
چ بكم، دل هيلاكى كړووم گاكا دهم به ټوكړ و گاكا دهم به شوانه
نه گړ ليم موعه بين بڼ نه خوشيكي هيلاكه پاستن نه و قسانه
بوخوم دهمه نيلچي، دهم دينمه سړى نه رستوو و حكيميكي وهك لوقمانه
ده شقم خولا ته و فيق بدا پاست ببيته وه، شايي به دنيايه، نه وجوانه».
به كړ ده لږ: «به خولاي! نه خوش بوو خه لقي هم مووى بوى پاره ستابوو، له نامين
ناميني هغه و مهلايانيان ديتانه وه سړي له بوى بخويننه وه ياسنځ. نه گړ ياسينيان
كړدبوو ته واوه

چارى ه لالت زباني كراوه
ټوكړ و پيشخزمه تان موژده يان له بو حه مدي پاشاغان هي ناوه
حه مدي پاشاغان شوكرانه ي ده بژارد گه ليك له بهر خولاي پاراوه
نه گړ نه منيش زانيم خاتون گوله زهر چابوو، قه تاري خوم پاكيشا هاتووم واوه»
قر ده لږ: «نه گړ نه مرم، بژيم، بمينم
ده بين بڼ سوعه تيكي به حه مدي پاشاغان بنوښم
ولاتي به غدايه ي پتوه بشيويتم».

به كړ ده لږ: «نه توو له وهى مه كه فكرئ
پياوى شوانه ويته و بيكه س ده گال عيلى چي پڼ ناكريئ»
قر ده لږ: «نه توو بزانه قسه ي نه و تاجره ي هم موو خوږايبه
له توو واوو هم موو شتيك چه رچيگه رى بازارپيه
كه زگه زه ي چيتي ده فروشي له توو وايه هم موو شتيك چه رچيگه رى بازارپيه
نه گړ نه مرم، بژيم، بمينم

ده بين به مه مله كه ت نيسفه هانن رابگه ييتم
توپ و توپخانه و له شكري بوسه به غدايه دښم
پڼي كويستانتى ده به ستم گه رميتن ده شيويتم».

به كړي شيخان ده لږ: «به خولاي! به شوانان پيك نايه نه و كارانه
حه مدي پاشاغان پياويكي ماقووله، شاري به غدايه شاريكي گه وره و گرانه»
به كړي شيخان ده لږ: «جاري له و قسانه كه پڼي خولا بكا خاتون گوله زهر چاك بين
له و درده ي، خلاص بين نه و به سته زمانه».

قہر دہلئ: «بہ کر تہ توو بہ کری شیخانئ» .

قسہئ چاکت بہ زاریدا نایہ

پہیبی زہلیل بی لہ چاوان، نہ کہویہ بہر ٹالائی حہ زہرتی پہ سوولوللایہ
خاتوون گولہ زہر ٹینشاللا لہ و درہدی پژگار دہبئ، چونکہ دہ گہل تہ منی خواردوہ
کہ لاموللایہ

تہ وہ دہ چمہ وہ سندووسی بؤی دروس دہ کہم تیپ و سپا و ٹالایہ

پہیبی ہر دو چاوت کویر بئ، تہ توو بؤچی قسہئ چاکت بہ زاریدا نایہ؟

بہ کر دہلئ: «تہ من چ بکہم، پٹیوارم، تاجری ہر چوار دہولہ تانم

تہوی دیومہ ہر وای دہ زانم

تہ منیش سویندخوری خاتوون گولہ زہریم بؤیہ وا سہرہ ویرانم

موداخل لہ بہ غدایہ دہ کہم خؤم بہ تۆکری فہرہ جوللا خانی حاکمی سندووسی

دہ زانم» .

قہر دہلئ: «بہ کر! دلّت خؤش کردووم بہ و قسانہ

خہلقی گووی خوارد لہ گووی بابیان دہ یانگوت: شیتہ بہ کری شیخانہ

وہرہ دہ مہیدانی خہوف و پہ جایہ دا بہ تہ مانہ ت بچؤ حہ والیکم بؤ لہ حہ مہدی پاشاغان

بزانہ

بؤ خاتری خولا و پیغہ مہبران! بہ کر بؤم بکہ تہوئ سوباتئ

بچؤ کن حہ مہدی پاشاغان، بلئ: قہری کوپی فہرہ جوللا خانی دہ یگوت خاتوون

گولہ زہریم بداتئ

مہلئ: قہر شیت و ناگا لہ خؤ نییہ

تہ من سالہ وہختیکہ دہستم لہ حوکماتئ ہہ لگرتوہ شاہ عہباسی ٹیسفہ ہانئ دہ گہل

فہرجوللا خانی لہ بہر تہ وہہ تہ منیان بہ نہ حلت کردیہ

دہ زانم خاتوون گولہ زہر دہ گہل تۆش سویندخورہ، بہ لا ژن دینی نییہ

تہ توو تہ مینی ہر چوار دہولہ تانی تہ و کارہش بؤ توو عہیبی نییہ

بچؤ بؤم لئ بزانہ قسیکی بہ سہحبیہ

وہللا یا ٹیسفہ ہانئ بہ قہ دہدم، یا پئی کوپسانئی لئ قہ دہغہ دہ کہم یہ کجاریہ

بہ یہ کجاریکی بچؤ، کارم بکہ تہ واوہ

شہرمت پئ نہبئ سہری قہ تارئی بگپڑوہ بہ دواوہ

يانه سندووسی به قې ده ده م، يانه به غدايه ده ستينم ته واوه».

به کړی شيخان له شهرمی قهری گه پراوه

هه تا وه کي له نيو خيالي همه دی پاشاغان ته مبه ليتي خوی به عه رزي داداوه

چو له همه دی پاشاغانی کرد سه لام و سه لاوه

همه دی پاشاغان ده لن: «وه عه ليک نه سلام، خيره، شوکورا! وا قه تارت گه پراوه».

گوتی: «نازانم چت عه رز بکه م، قاسيدم هيچ گله ييم له سه ر نيه

به پړی راستی خوم ده پړيم يه کيک له پازی به ردی بانگی منی کرديه

گه ليکم قسه ده گه ل کرد هه تا دوینن نه مزانی کييه و کوينده رييه

سه ری قه تاريم پراگرت گه ليکمان پيکه و قسه کرديه

گوتی: «نمن قهرم کوپي فهرجوللا خانی ئيستا له ئيسفه هانی شا عه باس ده گه ل

بابم ليم ده کا گله ييه

نه گه ر خاتون گوله زهرم نه داتن به غدايه ی لن ده کم و پیرانه».

نه گه ر همه دی پاشاغان نه و قسه ی بیست ته واوه

ده يگوت: «سه بری بگره به کر، هه تا قسيکی له مالن ده زانم ته واوه».

نارديه کن خاتون گوله زهری: «نه و خه به ره چيه، ده لين زبانت ده گريو ناوه

ده گه ل شوانیکی خويپله؟» ده لن: «بابه نه من عياليکی سه ر ناواله م، بن خودانه

نه توش مه زنيکی گوره ی ساحبی هه موو عيلانه

پدين سپی دوله تانی، چاکت ده ناسی سولتانه

نه من صاحب ده وله تم، ده بی بدوینم هه موو شوان و گاوانه

نه گه ر نه من هه موو که سيکی نه دوینم نامبيته وه گوزه رانه

بابه ته سخیری من چيه خه لق ده کا نه و قسانه؟»

همه دی پاشاغان ده لن: «ناردوويه ته کن نه من بق خوازييتيه

نه و کوپي فهرجوللا خانی حاکمی سندووسيه».

گوتی: «بابه ده گه ل نه من مه که گفتوگويه

نه گه ر به سه گيکم بده ی ئيختیاری من هه ر به تويه».

همه دی پاشاغان بانگی کرده وه به کړی شيخانه:

«نه من خاتون گوله زهرم دواندوه نه توش بوخوت بچو قسيکی لن بزانه».

به کړی شيخان وای گوتيه:

«قوریان! به پریشی سپیییه وه ره من ناکه وئی ده لائییه
 ده بین ژنان بنیزی بزانی قسه ی چیییه» .
 حه مه دی پاشاغان گوتی: «جا ئو ته گبیره به من نییه
 به کری شیخان عه رزت بکه م قسیتی دییه
 پراوه سته خیئل بگه پیتیه وه سالتیکی دییه
 له وئی ده تده من به یه کجاره کییه
 بچو پیتی بلن جا بزانه جوابی چیییه» .
 نه گه ر به کری شیخان جوابی بۆ قهری هیئاوه
 نه گه ر عه رزی کرد هه موو قسه ی بۆ گیتپراوه
 گوتی: «یا خولا به خیرییه وه زه حه متت بۆ من کیشاوه» .
 قهر له پاسته وه، گه پراوه به دواوه
 گه ییییه جی هه واری بانگیکی خوئی لی داوه
 گیر نه بوو، هه تا هات، گه ییییه سندووسی، جینشینییی کرد ته واوه
 عه رزی بابی کرد له نیسفه هانن، گیتپراوه
 نه گه ر فه رجوللا وا ده زانن
 ده چوو ده بوو به عه رزچی له کوپی خوئی له شای نیسفه هانن
 شا فه رمووی: «ئو له گه رمیتن نه مه له کویتانن؟
 نه وه کاریکی زۆر گه وره یه مه گه ر سولتانی نه سته مبولن پین بزانی» .
 شا فه رمووی به فه رجوللا خانیه:
 «نه وه کاریکی زۆر به قابله ت نییه
 له کنم پۆم کچن نادا به عه جه مییه
 نه لبه تته کوپی تو عه وامه چ ناگای له خوئی نییه
 ده نا مه مله که تی من کچی وه ک کچی حه مه دی پاشاغانی تیدا نییه؟»
 شاعه باس گوتی: «فه رجوللا خان! قاقه زتیکی بنووسه له قهری:
 «نیوی ئو کچه ی چیییه؟ قاقه زی بۆ قهری نارد. قهر گوتی: له پووم هه لئایه قاقه زی
 بۆ شا عه باسی بنووسمه وه»، له شکری برد و چوو بۆ سه ر حه مه دی پاشاغان خه به ری دا
 به حه مه دی پاشاغان:
 «نه منم کوپی فه رجوللا خانی

چه‌ندم خزمه‌تی به‌رخ و مه‌پی وی کرد به شوانی
نه‌من خۆم کرده نۆکه‌ریکی که‌مترین، نه‌وانم دانا له جیتی فهرجوللا خانی
خۆی له‌من نه‌ناس کرد قه‌دری منی نه‌زانی

نییدی نه‌لن له پووی هه‌لنایه
یا ده‌بن خاتوونیم داتن، یا ده‌بن ده‌گه‌لم بکا ده‌عوایه
نه‌و نه‌یزانی نه‌گه‌ر نه‌و حه‌مه‌دی پاشاغانه
بابی منیش فهرجوللاخانه

به‌کر نه‌گه‌ر فکرئ بکا، سه‌د تاجر و توججاری وه‌کو وی له مه‌مله‌که‌تی پادشایدایه
قاسدیکی بنیره کن خاتوون گوله‌زه‌رئ، بزائن بۆ به‌کری له من ده‌کا حاشایه
نه‌گه‌ر جوابی منی دا ده‌گه‌رپه‌وه به‌دوایه
نه‌گه‌ر بۆ به‌کری شیخان بین بۆی دروس ده‌که‌م سه‌یر و سوچه‌ت و سه‌فایه .
نه‌و خه‌به‌ر به به‌کری درایه

گوته‌ی: نه‌مزانی کوپی فهرجوللا خانییه، کوپیراییم دایه
نه‌گه‌ر خاتوون گوله‌زه‌رئ بده‌ن به قه‌ری هه‌رچه‌ند خه‌رج و موخاریجی بین خۆم
ده‌یکیشم له دنیا به

بۆ خاتری قه‌ری خاتوون گوله‌زه‌رم به خوشک قبول کرد، بۆ خۆم ده‌بم به برایه
ده‌شقمی مه‌قسوودیان حاصل بین، لیکنتری ببینه‌وه کام و سه‌فایه .

نه‌گه‌ر خه‌به‌ری له حه‌مه‌دی پاشاغان ده‌کرد یه‌قینه
ده‌یگوت: به خولای! کچی من لایقی کوپی فهرجوللاخانی نینه
لیم قبول ناکا سولتانی نه‌منیه

» نه‌گه‌ر بیتی بیده‌من ده‌بن عه‌رزچی بکه‌م به دل و یه‌قینه .«

نه‌گه‌ر نه‌و قسانه ده‌گه‌راوه بۆ قه‌رییه
گوته‌ی: «له‌وی وایه هه‌ر نه‌وده‌مه، که ده‌گه‌لم ده‌کرده‌وه شوانییه
نه‌و مه‌عنایانه هه‌موو چییه ؟

نه‌و کارانه وا پێک نایه

تازه نه‌هاتومه تکایه

یان بمداتن یا وه‌خۆ که‌وئ بۆ ده‌عوایه
ده‌عوایه ده‌که‌م به‌دل و به‌جانه

هه تتا که نگی ده گری ئو بیانوانه؟

« له شکری نیسغه هانی دینم به جاریکی، به غدایه ده کهم ویرانه ».

سواریکی نارد به چه پەر و به روانه:

« ته شریفی به کری شیخان بیته ئیره کانه ».

که خه بهر به به کری شیخان گه راوه

به په له پهل هات له ولاره

له قهری کرده وه سه لاره

ده لئ: « براله! چ داویکه بۆ منت پۆناوه ».

ده لئ: له تو، هه ئو قهری شوان ماوه

گوفتاره له بۆ تو م پۆناوه

به غدایه ده کهم بلاره

ئاخر زۆرم له توو گپراوه،»

ده لئ: ئه منیش خزمه تم پی کراره

خه بهرم له خاتونن گپراوه

به خوشکم قبول کراره

بۆ توو چاکه ئو نه ولاره.

به کر چوو به قاسیدییه

به حه مه د پاشاغان ده لئ به یه کجاره کییه:

« ئه توو بۆ ئو پیاوه جوابت چیه؟

ئه ویش پیاویکی که م نییه

بۆ تووش عیب و شووره ییه

ده ست هه لگرتنی له بۆ نییه

مه گه ر ده ولت لیک درین یه کجاره کییه

هیچ سه فای له بۆ توو نییه

به غه یره ز کویره وه رییه

گوته: به کر، ئه توو بۆ چ له من ده که ی حوکی؟

کچی خۆم ناده م به عه جه می

سبجه ینن بیته ده عوایه

خەبەری لە بۆ قەری برد
 قەر سبەحەینێ خۆی دروس کرد
 سبەحەینێ فەسلێ چیشتاو
 خەبەر بە قەری دراو:
 «ئەو لەشکر هات لە وڵاو
 دارو بەردی دەپۆشاو
 هەلێ و بگەڕێو دواو».

قەر دەلێ: «ئەرم، بەمێنم
 بەغدا یە پاک دەشیوینم
 یا سەری خۆم دەدۆڕینم
 یا ئە گۆلەزەری دەستینم»
 بەکری شیخان وای گوتییە:
 «بۆ توو عەیب و شوورەییە
 ئەو شەرەم هیچ پێ چا نییە
 حەمەدی پاشاغان کوێستانی نییە
 لێی گەری تا سالتکی دییە
 بۆ گەرمینی لەسەر ئەبییە
 دەورە یە کجارەکییە
 لێی دەستینی چارە ی نییە
 وێستا هەقت دەگەڵ بەغدا یە چییە؟»

قەر دەلێ: «بەکر کار تەواو
 تازە ناچمەو بەدواو
 لەشکر و قۆشەنم هیئاو
 سەندووسم لێ بەجێ ماو».

بۆتە شەر لە زەمانی
 جوابی ئەو قسە ی درا بە سولتانی
 دنیا دەمێنێ بە وێرانی
 لەبەر کوپی فەرچوللاخانی

سولتان دەلى: «پامەمىنن
 ئىسغەھانى تى بگەيەنن
 ئەگەر قسەم نەسەلمىنن
 قەت نابى عەجەمىك بىمىنن
 ھەرچى شىعەيە بىبەتلىنن».
 ئەوخەبەرە ھات، گەراوہ
 بە مېرى بەغدايە دراوہ
 ئەگەر مېر وادەزانى
 شەقزىن كەوتە دىوانى
 دەلى: «بىننە دەرى جىبەخانى
 سەربازم بۆ بدەن لە سانى».
 سەرباز لە سان پراوہستاوہ
 كارىكى گەرە قەوماوہ
 ئالاي حەقتىيان ھەلداوہ
 دەس بە دەعوایە كراوہ
 تا نىوہ پۆ لىكيان داوہ
 لەشكرى بەغدايە شكاوہ
 سەرى بەيداغان بەردراوہ
 ھەركەسە بۆ خۆى گەراوہ
 قەر پۆستەمە پراوہستامە پراوہستاوہ
 شاش و پەپ پالىيان وىك داوہ
 پالىيان وىك دا لە زەمانى
 ھەرەكو بەورى بەيانى
 كە عىلات ھەموو پىتى زانى
 دەيانگوت: «ھەتا دوپىنى دەيكرد شوانى
 ئەوپۆكە بەورى بەيانى».
 دنيا بەو شەپەى دەزانى
 بەكرى شىخان ھات، لەولاوہ

فاقہ زنی خاتون گولہ زہری ہینا وہ
ماچی کرد، لہ سہر چاوی دانا وہ
بہ کری شیخان گوتی: «قوربان، چ نووسراوہ؟»
گوتی: «دوعا و سہ لاوی دانا وہ
فہرموویہ: بۆ لہ پھوی بابم وەرگہ راوہ؟
نۆد خراپم لئ قہ و ماوہ
ئەوا خەتای من گیراوہ
پیتی بلن بگہ پیتەوہ
قہ رارہ دەگەلم پۆناوہ
قہ رارمان تا بە هاری
هەتا بە خیر خیل دیتەوہ خوارئ
جا بۆخۆم دەگەلی دەکەم گوفتاری
چا نییە چی دی بگری بناری
قہر گوتی: «پیتی بلن پیتی ناکەم متمانئ
هەتا بۆم نەخوا قورعانئ
بۆم دانئ قەول و قہ راری
هەتا وەرکو خیل دیتە خوارئ» .
بہ کری شیخان هات، گہ راوہ
قسە ی بۆ گولہ زەر هینا وہ
قورعانئ بۆ خوارد تەواوہ:
«کە هاتم نایەم بە دواوہ،
چی دیم ئابپوو نەکا بلّاوہ» .
قہر لہ بۆ شەوئ گہ راوہ
لە شکری خۆی کرد بلّاوہ
سولتان بە شا عەباسی تی گەیانندییە:
«ئەگەر دەلن تاراجی بکەم بە یە کجارەکییە
ئەو شەپ و مەعرەکە چییە؟
شا عەباس وای گوتییە:

«ئەگەر دەفەرموۋى دەرى كەم خوپىرىيە
 دە سولتانى زياتر كەسم نىيە»
 سولتان وای دا جوابى ويیە:
 ئىختىيارى وى بە من نىيە»
 فەرچوللاخان قاقەزى نووسیيە:
 حاشا و مادوللا كوپى من نىيە
 لە سندووسى دەكەم خوپىرىيە»
 قەرگوتى: «دەستەلات بە من نىيە
 دەستەلات بە من نەماوہ
 حاشا، مادوللا لەو كارانە
 دەزانم دەمگى قورعانە
 ناتوانم لەبەر فەرچوللاخانە
 لىم حەرام بوو پووى تانى
 جا خاتوون گولەزەر خوى زانى».

بهيتی زه مېيل فروش

زه مېيل فروش پادشاهو. پوځي سوار بوو، چووړه راوړ. له سه قهبران غه له به يه ک
 بوو، پرسى: «نوه چييه؟» گوتيان: «بياويک مردووه» پادشا گوتى: «ده بين نه من
 بچم، بزاتم، قهبر چلونه». مه لستا هاته سر قهبران. پياويکيان هيتا ده قهبريان نا،
 به رديان پى رايه ل کرد، قورپان دادا، گلپان پيدا کرد. پادشا گوتى: «نوه په عيه ته
 مه لا، جيى نه منيش ه روا ده بين؟» مه لا گوتى: «نوه په عيه ته، خه رجى ددها، بيگار
 ده کا، جيى وى له جيى توو خوشتره، به شکم نه توو فرې دهن، نه يه لن ليړه بميى.
 گوتى: «ناخر نه منيش دهمرم؟» مه لا گوتى: «نه توو دايکت ماوه، بابت ماوه؟ ناخر
 نه تووش هر دهمرى». گوتى «مه لا نه گهر نه من مردم، ليښک، دوشه کيکم بؤ پاناخن؟»
 گوتى: «نوه لالا هيچ بؤ پاناخن». گوتى: «بلا بپوينه وه، جاپى پاکيشن، نه من ئيدى
 پادشايه تى ناکم». هاتنه وه مالئ، دابه زى، گوتى: «بابه، که س پيم نه لئى پادشا». زنى
 خوى بانگ کرده ده رى، گوتى: «نه من نه و پادشايه تيم ناوئ، مردنى له دووه، نه تووش
 که يفى خوته نه من خولا حافيزه».

ژنه که گوتى: «بابم له بابت ماقولتر نيه نه توو ددهس له پادشايه تى هه لېگرى، نه من
 ددهس له خانمته تى هه لنگرم؟ هر جنيه کى نه توو برؤى نه منيش ديم».

له شارى وه دهرکه وت؛ ژنه که شى وه دووى که وت. به پتيان پوين گه ينه گاوانى. گاوان
 له نيو گاوانى بوو. پادشا گوتى: «گاوان به قوريانت بم وهره جلان بگورپينه وه». سر

و بهرگیان پیکه وه گورپیه وه . پۆیی؛ خانم په دووی کهوت . ته ماشایان کرد . ژنیک کویری
 فه قیر به پتیه دا ده پۆیی خانم گوتی: «وهره سهر و بهرگان پیکه وه بگورپنه وه» . جلیان
 گورپیه وه . هردوو پووت و په جال پۆین . ههتا گه یشتنه شاریک . چوونه مالتیکی؛ صاحب
 مال گوتی: «بابم جووتی ده زانی؟» گوتی: «به لئ ده زانم» . گرتیان به تۆکه ر . سبهینئ
 زوو جووتیکیان گا دایه ، گوتیان: «برۆ جووتی بکه» . گوتی: به خولای جووتیم کهم
 کردووه ، بۆم لئ بخوین تا فیر ده بم» . بریکی جووت کرد هاته وه ، دهستی دا بیال و
 سه وه ته ی خه ریکی په ین پشتنی بوو ، سبهینئ چوو جووتی کرد ههتا ئیواری . هاته وه
 به صاحب مالی گوت: «خولا هه لئاگرئ ناتوانم به که یفی ساحبی بکه م» ئه ویشی به جئ
 هیشت و چوو شاریکی دی . دهستی به زه مبیله کردنئ کرد .

پۆئی ده چوو کولۆشی خپ ده کرده وه ؛ ده یه ئنا ده یکرد به زمبیل له بازارپی ده یفروئت .
 ته ماشای کرد ئه و کولۆشه گاراپ و مه پ له په ریزان ده یخۆن؛ گوتی: «خولا هه لئاگرئ ئه من
 پۆزئی ئه و به سته زمانانه بپرم» . ئه و کاره شی نه کرد ، چۆ شاریکی دی له و شاری شه وئ ده
 خه وئی ده هات . سبهینئ هه لستا چوو سهر ده ریایه ده نیوه پاست ئه و ده ریایه ی جزیریک
 بوو . میشه یه کی لئ بوو گوتی: «خولایه ! ئه وه کهس نه یچه قاندووه ؛ چ بکه م له بهر ده ریایه
 پیم نییه بچم بریکی بپنم بۆ خۆم بیکه مه زه مبیله» . ئه وئ پۆزئی ژۆر به ئاجزی هاته وه .
 شه وئ ده خه ویدا پتیا گوت: «سبهینئ برۆ له و میشهیدا بۆ خۆت کارئ بکه» .

زوو هه لستا چوو سهر ده ریایه . بئ پایه له ده ریایه ی دا ، هیچ پتی ته پ نه بوو . هاته
 شاری دهستی به زه مبیله خۆی کرد .

خاتوونی پادشای شه وئ زه مبیله فروش ده خه وئ دی ناشق له وی بوو .

حه ق! دل وهره جاریک به جۆش

جامئ جه نه شقه مه ی بنۆش

کین قه زیه تی زه مبیله فروش

فه سیح بکه م حیکایه تن

ده ست له کورسی سه ناعه تن

ده ست له کورسی و فه رمائی حه ق بوو

ناشق به لیکا و شه وق بوو

سه نعه تی زه مبیله له کن بوو

ئه و پئ بدرئ کیفایه تن

ئو لاویکی تازه پوآل
تہرکی کرد شاہی و گنج مال
لہ ترسی مہوت، مال کرد بہ تال
خوی مہ شغوول کرد بہ تاعہ تن
ئو لاویکی ئی سادہ بوو
ہہردہم لہ سہر پئی جادہ بوو
بہئہ سل پادشاژادہ بوو
دایم لہ زیکر و تاعہ تن
کرا یا قوویی صاحب کہ مال؟
عیبادہت کرد ہہشتی و دوو سال
لہ ترسی مہوت، مال کرد بہ تال
خوی مہ شغوول کرد بہ تاعہ تن
سالئی دہری دوازدہی مودام
سہنہ تن ویم وی خاس و عام
پؤژین دہ کرد زہمبیل تہمام
دہبیرد شار بؤ قیمہ تن
چی پؤژیکی لاو زہمبیل دہ بہست
دہبیردہ باژپپی بہ قہست
نیعمہتی شہوی پی کہوتہ دہست
لاو قانیعہ بہ قیسہمہ تن
چی پؤژیکی لاو زہمبیلان دینن
خاتون لہ بورجان پادہ میتن
بہ دل و بہ جان دہیچہ بیتنی
لاو کہوتہ پی موحہ بہ تن
ئو جاریبہی خہوفی خودینہ
دین بہ حیلہ بہ لاو دہ لیتنہ:
«لاو! میر لہ توی زہمبیل دہوینہ،
ئو بہ چاکییہت بانگ کہ تن».

لاو به و قسه ی بوو خو شحال
 پووی کرده مال، چۆته حاله
 هه لئی گرت زه مبیل چی بوو
 پووی کرده دیوانی میران
 یهک له دوا ی وی هات به خواردا:
 «لاو! میر له تۆی مه تلّهب دیداردا
 بوو خو ت وهره، بکه قیমে تئ».
 لاو، به وی فیلّهی نه زانی
 بن ترس و خو ف چوو بوو خانی
 دهر به ی دا چه نگ دهر که وانی
 قایم کرا لای ده حشه تئ
 لاو نۆر به ی دهر به نه ماوه
 لئی ته غیر بوو ره نگ و باوه:
 «تا بعداتی زه حمه تئ»
 لاو بانگ ده کا: «میری کوباره!
 نه توو به منت هه یه چ کاره؟
 تا پینک بیه نم حاجه تئ».
 خاتوون ده لئ: «لاوی فه قیره،
 پیر و ناقل و هو ش و ژیره!
 حازر نین لیّره چ میره
 بو ت هات بازی ده ولّه تئ».
 لاو ده لئ: «خاتوون مومتازه!
 لیّره تا شام و حیجازه
 نامه وی ده ولّه ت و بازه
 من نیم له گوین خه یانه تئ
 خاتوون ده لئ: «لاوی شلیوه!
 وهره نیو ریحان و سیوه
 شه که ر بملیتسه به لیّوه

تا پۆژی سبچهینى». .
خاتوون ده‌لئى: «لاوى پوواله!
وه‌ره نئو دۆشه‌ك و پااله
تێك وه‌رده ئه‌و زولف و خاله
دوو‌ره رۆژى ئاخ‌ره‌تى»
لاو ده‌لئى: «خاتوونى! زولف و خالى تووم هه‌ريرى
قابيل به‌ خۆت به‌به‌ژنى ميري
حه‌د نيبه‌ په‌نگ من فه‌قيرى
ئه‌و ناكړى ده‌ستيان داتى». .
خاتوون ده‌لئى: «په‌سته و چۆغه‌له‌ت ده‌به‌ر ده‌كه‌م
بۆ زېږى سوورت پۆ ده‌كه‌م
پاك گيان‌ت كه‌سك و سوور ده‌كه‌م
ده‌تكه‌م به‌چه‌رخى داوه‌تى». .
لاو ده‌لئى خاتوونى: «په‌سته و چۆغه‌له‌ى خۆم چاترن
له‌ش گونا‌هبارى پى وه‌ش‌رن
له‌بۆ پۆژى مه‌سله‌حه‌تى». .
خاتوون ده‌لئى: «ده‌نا لاو وه‌ها نابى
ئه‌گه‌ر فيل بى، ئه‌بره‌هه‌ بى
له‌ چه‌نگانم خه‌لاس نابى
نايه‌ى سه‌ر پى مه‌سله‌حه‌تى». .
خاتوون ده‌لئى: «لاو مه‌كه‌ چ قسه‌ و چ ده‌نگان
بچه‌ نئو هه‌وت به‌حرى نه‌هه‌نگان
خه‌لاس نابى به‌ چ په‌نگان
نايه‌يى سه‌ر پى مه‌سله‌حه‌تى». .
لاو ده‌لئى: «خاتوونى به‌ ئه‌ركان و تۆره
مه‌سله‌حه‌ت ناكړى به‌زۆره
ئىواره‌ دابى ئه‌نگۆره
تېى ده‌بينين مه‌سله‌حه‌تى».

خاتوون به و قسهى دل بوو غه تی
 خوش هه لستا، زوو پئی که نی
 ده لئ: «لاوا وات دینمه سهر هیدایه تی».

لاو وای کرد خلاس له داوئ
 نه نجه تی کرد به پیشاوئ
 بچی له باله خانان خوئی باوئ
 به شقهم خلاس بئ له داوئ
 خاتوون خو پیه جاریه ی به نادری:

«مه سینه ی ناوئ هه لگری
 بیبه بۆ جیئی لاو تئوه دئ».

لاو هاوار ده کا شیخ و مه لئ:
 مووسا له نئو به حری عه میق
 بۆ ویت کرده دوازده ته ریق
 فیرعوئی تئدا کرد غه ریق
 ئه و بۆ جه زای شیرکه تی
 په نهام به توو شاهی که بیر
 یووسف توفلیک بوو شیّت و ژیر
 بران بردیان ناویتانه بیر
 بردت له میسریت کرده میر
 نئزیکت کرد له په حمه تی
 بزانه چیان کرد قه ومی کوفار
 مه نجه نیقیان ناوئته خوار
 ئیبراهیمیان نابوو ده نار
 بئ بهش نه بوو له په حمه تی
 هوودی له نئو به حری ده لان
 چل سالیشت ئه و ده خه لاند
 فه تاحی بابی په حمه تی
 ئاده م که نمی خوارد، کردی گوناوه

توبه‌ت قبول کرد، په‌به‌نا
هر توی بابی سه‌لته‌نه‌تن
زه‌که‌ریایان به موشاران بپی
نه‌یوب له‌سه‌ر کرمان دپی
کوانی عیسی‌ای پۆشه‌ن چه‌راخ؟
خویندنی ئینجیلی خوش ده‌ماخ
کن بوو له‌کن خولای گوستاخ؟
مووسا بنی عیمران نه‌مان
کوا نه‌بو به‌کری سدیقی موسته‌مان؟
کوا عوسمانی بنی عه‌فان؟
نه‌و جامیعه‌ی ده‌س به‌قورعان؟
په‌نهام به‌توو شاه‌ی جه‌بار
زه‌مبیل فروش نه‌یما ئیختیار»
ده‌ستی گرت خوی فپی دا خوار
جو برایلی چوست و ته‌یار
خوش له‌ئاسمان هاته‌خوار
زه‌مبیل فروشی گرت به‌زار
ده‌لن: «عومرم! نه‌کیشن زه‌حمه‌تن
په‌نهام به‌توو صاحب سجود
نه‌لحه‌مدوللا یا وه‌دود
ده‌رچووم له‌وئی زه‌لاله‌تن
په‌نهام به‌توو لایه‌زانی
واسیته‌ی گیاندار و بین گیانی
پیتم هیچ نییه‌ دنیای فانی
بی‌بش نه‌بووم له‌په‌حمه‌تن
په‌نهام به‌توو نادری
هم که‌ریمی هم قادری
چی توو نه‌یکوژی نامری

به شم كه و توتہ فرسه تن
 شوكرم به توتو، پادشای جه بار
 خه لاس ده كه ی عه بدی هه ژار
 هیچ كه س ناتبینی په روه ردگار
 دنیا بۆ كه س نییه باقی دار
 چۆن كه وتمه باری فرسه تن».

خاتوونی میری گوتی: «لاو بۆ نه هاته خوار؟» چۆ سه ریانی ته ماشای کرد زه مبیل
 فروش ده گه ل قه ره واشن نییه. پرسى: «چی لئ هات؟» گوتی: «خاتوون! له سه رپا خۆی
 هاویشته کووچه ی». خاتوون گوتی: «جا من چ بکه م؟» غمی وه مه جاریکی دی چاوم
 پئ ناکه وئ». پوانی به کووچه پيدا هه لده هات. نه گه ر ته ماشای کرد زه مبیل فروش چوو
 ده خانوو یکه وه، خاتوونی میری نیشانه ی کرد. ژنی زه مبیل فروش گوتی: «ها عومره که م
 بۆ چی وا بزپکاوی؟ نه دی نانت بۆ نه هیتاوه؟» گوتی: «ئه مپۆ زه مبیله م برده م مالى
 میری. بردیانه ژوورئ، حه قیان بۆ نه هیتام، نه منیش هاتمه وه. ژنه که ی گوتی: «ده نا ژۆرم
 برسسیه». زه مبیل فروش گوتی: «به خولای چی توو نه تدییئ نه منیش نه مخورادووه». به
 ژنه که ی گوت: «ئه توو بچۆ بۆ حه قی زه مبیلان نه گه ر دایانیه ی بیئیه. نه گه ر نه یاندایه ی
 وه ره وه شوکری خولای ده که ی».

ژنی زه مبیل فروشی چوو گوتی: «کوئخا ده رک! عه رزی خاتوونی بکه حه قی زه مبیله کانم
 بداتئ چمان نییه بخۆین». کوئخا ده رک چوو عه رزی خاتوونیتی کرد. خاتوون: «بییه ئنه
 ژوورئ حه قی بده مئ». ده رکه وان هیتا به ژوورئ. خاتوون که چاوی پئ کهوت له پله کانان
 به پیری وه هات، ماچی کرد گوتی: «به شقی خولای وه ره! نه قلئ خۆت و زه مبیل
 فروشی بکه». گوتی: «خاتوون نئوی خولآت هیتا جه رگت بریم. جارئ حه قی زه مبیلانم
 بده یه، زه وادمان نه مخورادووه؛ جا له دووم بنێره وه نه قلت بۆ ده گێر مه وه». ده ستنی ژنی
 زه مبیل فروشی گرت؛ برديه گه نه خانیه ی چارشئوی پاخست بۆی پر کرد. هه رچی کردی
 چارشئوه که ی بۆ هه لئه گه ر. کۆشی پئ گه رته وه، بۆی پر کرد هه تا پئیه هه لگه ر. پۆیی
 چوو مالى. زه مبیل فروش پئیه پئیه که نی: گوتی: «بۆ عه رم! نه من ناتوانم نه وانه له دم
 چۆمان بیئم؟ ژن بۆیه ناچیزه ن، نه توو نه و پوولت بۆچ هیتا؟ پۆی که عه رزی. بزائم»،
 نه گه ر پۆی کرد پاکی بوو به مار و دووپشک و کیسه ل، به نئو مالىدا بالابوون؛ حه قی
 زه مبیلان نیم په نابات که و ته عه رزی. گوتی: «عه رم! نه وانه ده توانی به ریه وه، هه تا نه توو

دییوه نه منیش دهچم نانی دهکړم، دیمهوه».

ژنه که گوتی: «دهترسیم پیمهوه دهن». گوتی: «نا! مهترسه زه رهریان نابې بۆت». هه لى گرت پییدا ناردهوه. بۆخوشی هه لستا چووه بازارپى نانی کړی؛ په نیری کړی. ژدی برسی بوو، ته مای بوو نانی بخوا، گوتی: خولا لیم هه لئاگرئ نه ژنه چاو له دهستی منه».

هاتهوه مالئ.

ژنى زه مبیل فروشى زيره کانی بردهوه. خاتوون گوتی: «نه وه که م بوو، بویه ت هیناوه؟» گوتی: «قوربان! بۆچى میردى من ناتوانى له بیابان نه وانه بیتیته وه؟» پوژ هاتبووه ئاوابوونى. خاتوون گوتی: وهره نه قلى خۆتمان بۆ بگيروه، با من نه مشو له جياتى توو بچمه پال زه مبیل فروش». ژنى زه مبیل فروش هه موو پړوشوینى زه مبیل فروشى پې گوت. خاتوون خوى پووت کردهوه. جلى خوى دا به ژنى زه مبیل فروش. ژنى زه مبیل فروش جلى وى ده بهر نه کرد. خاتوون جلى وى ده بهر کرد. چوو بۆ مالئ زه مبیل فروش. نه گهر وه ژور کهوت زه مبیل فروش گوتی: عه مرکه م بۆچى وا درهنگ هاتیه وه؟ گوتی: «خاتوون پای گرتبووم. نه یده هشت بيمه وه». گوتی وهره نانی بخوین. خاتوون له خوשיیان نانی پې نه ده خورا گوتی: «زوو جیم بۆ چاک بکه ده نووم». پنگه وه چوون ده جیوه. نه گهر هاتن پاکشان خاتوون باسکيکى بۆ کرده سهرين نه وى دیکه يش ده نه ستوى کرد خاتوون. زه مبیل، فروشى ماچ کرد. زه مبیل فروشى گوتی: «داخولا له کهنگیوه که یفى لییه بویه نه مړو نه و نسییه تم به سهر هات». زه مبیل فروش لاقى هه لئنا خاتوون له فکرى نه بوو.

خرخالى زير له پيى دهردينئ؛ دهستى وئ کهوت گوتی: «خانه م خراب نه وه ژنى منیان سوین داوه خوى لئ گورپوم». لاقى دانا و وه لستا ودهرکهوت. خاتوون چوو بیگرئ؛ هه لات. خاتوون پتى کهوت ده یگوت: «ئینشاللا له کووچى ده یگرم». زه مبیل فروش ده یگوت: «ئینشاللا نه منیش له و کووچى لئى ون ده بم». هه تا به یانى پتى کهوت بوى نه گیرا. زه مبیل فروش ئاوپى داوه، هر له دووى بوو. ملى له چۆلى نا. شارى به جئ یه شت له چهنگانى هه راسان بوو. دهه رزى پاخوپى، عه رز قه لشاوه چۆ تيوه. خاتوونى میرى که ییبه له سهر عه رزى غولامانه ی توند گرت. هه رچه ند هاوارى کرد به رى نه دا گوتی: «وه للاه نه یه ده رئ، قسانم ده گال نه که ی، به رت ناده م». زه مبیل فروش ده لئ:

«خاتوون گیانه!

نه‌گه‌ر قایل بوو هه‌وئ سارانه
 ده‌چم نه‌ویش دینمه ئیزه‌کانه
 کئ بوو له زه‌مبیل فروشی گولباره
 نه‌گه‌ر چوو نه‌گه‌پاوه به‌دواوه
 له‌و شاره‌ش چوو به‌ولاوه
 خاتوون له‌وئ به‌جئ ماوه
 پۆڭ بۆ نیوه‌پۆی وه‌رگه‌پاوه
 خاتوون گوئی: «چم لئ قه‌وماوه
 بۆ چ قاسیدیک نه‌هات واوه؟
 خولایه له خۆم سه‌ر به‌تالئ!
 ئینجا چلۆن بگه‌مه‌وه مالن؟»
 کئ بوو له زه‌مبیل فروشی خورد
 پووی له شاریکی دیکه کرد
 هه‌وت سالی دی کاسبیی کرد
 خوا وای کرد ژنه‌که‌ی مرد
 هه‌وت سالان تازیه‌ی داگرت
 پووی ده‌ شاریکی دیکه کرد
 سئ سالی زه‌مبیل فروشی کرد
 خاتوون قه‌لای دروس کرد
 سووره‌تی هه‌رسیکانی دروس کرد
 خاتوونی زۆر خامۆشی
 سووره‌تیک خوی دروس کرد، یه‌کی ژنی یه‌کی زه‌مبیل فروشی
 نه‌گه‌ر نه‌و سووره‌ته‌ی دروس کرد
 نه‌میندار جیبه‌جئ زه‌مبیل فروشی گرت
 مزگینییان بۆ خاتوونی ده‌برد
 خاتوون چراغانی ده‌کرد:
 «وه‌للاه له دلم هه‌لگیرا غه‌م!
 جا خه‌به‌ری به‌پادشای بده‌م

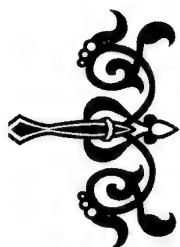
ئو جاره که می‌ردی ده‌که‌م».

قاهه‌زێکی له‌ برای نووسی؛ گوتی: «قایل بسی می‌ردی ده‌که‌م. ناقایل بێ می‌ردی هه‌ ده‌که‌م». پادشا قاهه‌زه‌که‌ی ماچ کرد. خویندیه‌وه، گوتی: «له‌ من ده‌وله‌ت به‌شاره‌ته‌ نه‌گه‌ر می‌ردی بکا». پادشا گوتی: «حه‌زه‌که‌م نه‌وه‌ی ئه‌و می‌ردی پێ ده‌کا بزانه‌م کێیه‌؟» خاتوون گوتی: «نه‌گه‌ر ده‌فه‌رمووێ ده‌بنێرمه‌ خه‌مه‌تی». خاتوون گوتی: «هه‌سته‌ بچۆ سه‌لاوی بکه‌ ته‌عزیمی مه‌که‌». که‌ زه‌مبیل فروش هه‌لستا چوو سه‌لاوی له‌ دیوانی کرد. پادشا گوتی: «ئه‌و فه‌قیره‌ کێیه‌، شتیکی بده‌نی بپوا». گوتیان: «قوریان! نه‌وه‌ی خوشکی تۆی ده‌وێ، نه‌وه‌یه‌». گوتی: «بابم خوشکی من می‌ردی به‌ توو ده‌کا؟» گوتی: «به‌لێ نه‌گه‌ر خولا بدا». پادشا پقی هه‌لستا. نه‌وی له‌ دیوانی بوون که‌س قسه‌ی پێ نه‌کرا؛ پادشا گوتی: «خوشکی بکوژم یا نه‌وه‌ی بکوژم؟» گوتیان: «قوریان! هه‌یچیان مه‌کوژه‌. ده‌رکی خۆت به‌ خوین مه‌که‌. ئه‌و سال دوازه‌ سه‌له‌، ئه‌و باغه‌ هه‌ژدیه‌ییکی تێدایه‌؛ هه‌رچی بچێته‌ ئه‌و باغه‌ی هه‌ژدیه‌ ده‌خوا. نه‌وی بنێره‌ بخوێ». پیاویکیان ده‌که‌ل نارد، هه‌ژدیه‌ا بیخوا. کابرا گوتی: «چونکه‌ خاتوونی پادشای ته‌تووی ده‌وێ، ته‌تووی ناردووه‌ هه‌ژدیه‌ا بته‌خوا. نه‌من ناوێرم بێم». گوتی: «بابم ته‌توو پاره‌سته‌». زه‌مبیل فروش پۆیسی. ئه‌و هه‌ژدیه‌ایه‌ بوو به‌ پیاوه‌ و به‌پیر زه‌مبیل فروش هات. گوتی: «یا په‌بی زۆر شوکرا نه‌وه‌ خۆت و باغی خۆت نه‌وه‌ پۆیم». کابراکه‌ مزگینی برده‌وه‌ بۆ پادشای گوتی: «ئه‌وانه‌ موسلمانن». پادشا هه‌لستا بۆخۆی پۆیسی. خه‌لقی ئه‌و شاره‌ی پێیان موسلمان بوون. قۆلی زه‌مبیل فروشی گه‌رت برديه‌ دیوانی. قاهه‌زێکی بۆ خوشکی نارد. گوتی: «له‌منی که‌وێ بۆ می‌ردی بۆ خۆی دیتۆته‌وه‌. ئێزن بدا ماره‌ی بکه‌م. گوتی: «حاشا! می‌ردی پێ ناکه‌م». زه‌مبیل فروش گوتی: «قوریان! وێستا که‌ می‌ردیم پێ ناکا ته‌توو نه‌و باغه‌ت به‌من که‌ره‌م فه‌رموووه‌ فه‌هله‌م بده‌یه‌ بۆ خۆم ده‌چم خانوویکی لێ دروس ده‌که‌م». ده‌نگی فه‌هلانیان بۆ دا هه‌ر که‌س به‌خێری خۆی چوو. ئه‌و پۆی قه‌لایان بۆ دروس کرد چوو تێوێ سه‌ری برده‌ سه‌ر سه‌جده‌ی گوتی: «یا په‌بی ئه‌من و خاتوون بێنیه‌وه‌ سه‌ر حه‌دی چاره‌ سه‌له‌ی». جێبه‌جێ هاتنه‌وه‌ سه‌ر حه‌دی چاره‌ سه‌له‌. خاتوون ئه‌وجار خۆی لێ ماره‌ کرد پێکه‌وه‌ دانێشتن.

ده‌ستیک گۆل به‌نادری

ساحبی ئالمانی نه‌مری

ئه‌وه‌ فه‌رمایشی په‌حمان به‌کری

بەيتى باپىر ئاغاي مەنكۈپ باپى لەھىزاغا

گۈن پادىرنى دوانە
گۈنۈ لە مەن بى دىوانە
سەن شەو و سەن پۇرۋانە
بۇ بىكەم مەدھى شىرانە
دۆلەبى موكریانە
قاقەز چوۋ بۇ عىلانە
بى پەشە پەسۇل ئاغانە
دەگەل ھەمدى شىنانە
پاپەريان ئەۋرەھمانە
چۆلىيان كەد، باگردانە
بە عىزەتى سوبھانى
سېجەى دەگەل بەيانى
لەشكرى باپىر خانى
پەنگ ۋەزىرى پۇمىيانى

سوارىبو لە باگردانى
 مەنگوپى دە مەن وەجاغى
 پىاو بوون لە سابلانغى
 تەدارەك بۆ مەراغى
 بۆ مەراغەى پەوانە
 سىشەم سەرى ھەمووانە
 بە سىشەمۆى پەرھونەر
 باپىر ئاغاي پەر جگەر
 بداخانى بوو دەستەبەر
 لە سابلانغى چوو بۆ دەر
 دەلن: «ھىچ پەرچت نايە تەبەر»
 خالەق ساحب سەفايە
 پەرچى دەوئى دنيايە
 بە ئومىدى ئو خولايە
 لىيان دا دەھۆل و زورنايە
 ئەسپيان ھاتە سەمايە
 زۆر خۆشن بۆ دەعوايە
 ھومىد پەسووللايە
 «ئو کارە وا پىنک نايە!»
 ھات گەبىيە فەخرەقايە
 لىيان دا دەھۆل و زورپنايە
 ھەوسەد کەسى پراگىرايە
 زەوقى باپىر ئاغايە
 لى دەن لە تەپلى شايە
 شوکر وەبەر خولايە
 مەکوژن سەيد و مەلايە

قورعانیان ده سینگیدایه
هات، گهیییه خاتون باغی
باپیر ناغای قوچاغی
ده گه ل خانای سابلایغی
سهیری که یف و ده ماغی
چوو له عهجه می یاغی
باپیر ناغای خال له پوو
به پوژدی سیشهمۆ چوو
عامی خه لقی چوو له دوو
چاویان لئ کرد به فندی
هات، گهیییه وه کیل کهندی
حه وسه د سواری له پهندي
سبجه ینتی چیشته نگاوه
قاسیدیان ده گیتراوه
چی ماوه ده نگیان داوه
قوشه ن نه بووه ته واوه
ته گبیریان لئ پوناوه
سبجه ی به یانی داوه
هر بزوت و نووسراوه
دوو عه شیره تی ماوه
ئه غله ب پمب نه زه رییه
یه که له سه تی که م نییه
بزائن مه سلحەت چیه
بن تیبی مه رنه که نان؟
بۆیه ی عالم پاچه نان
به عه قلم پاچه نان

مہ قسوودیان گورانہ
 سولہ یمان بہ خۆ و بہ برانہ
 پایان کردہ جلیقتانہ
 مہ سئلہ حەتی مہ مووانہ:
 «بچین بۆ سەر عەجەمانە
 پابەرن بۆ سەر عەجەمانە
 پابەرن بداخانە
 مہ راغە ی بکەین وێرانە
 بیژن پۆنیشین لیژانە
 مودەبیر کاک سولہ یمانە
 چونکە گەورە ی عیلاانە
 چ دەفەر مووی گیانە؟
 ئێرە دەبی وێرانە؟
 مارە یان بکەین ژنانە؟
 ئێدی، چلۆنە سەوزیخانە؟»
 «ھۆی سولہ یمانی خەزالی
 نەوہ ی پۆستە می زالی
 حەوت قوبە ی لە مەتالی
 پێم نەلێن ئەتوو مندالی
 لە جلیین نەکرد خالی
 وەک مەوران بە گەوالی
 دەکوژم مال و تفالی،
 درەنگە پێی مەکن خالی».
 گەییە ئەللاھو ئەکبەری
 لینگی دا پیش خانی بہ موشتەری
 دەلێم: «خانە ئەتوو کوێندەری

تۆسەد سواری بەدەفتری:.

دەلێم: «خانە! لە پوچیم بوویە موشتەری

لە بۆ مەراغێن بەری»

بۆ مەراغە ی برده خوار

یا بینای پەرورەدگار

بەزارخۆشە تۆسەد سوار

ئیزدایل بوو جلۆدار

بۆ مەراغە ی برده خوار

بۆ مەراغە ی پاکشان

ورشە ورشە کەمبەران

بێنی میشک و عەنبەران

فەندی پەیاغ بەسەران

قەتەن نابێ گوزەرانی

قەتەن نابێ گوزەرانی

عەجەم زۆر بێ ئیمانە

لێن تیک دەدەن مەکانە

سەرن دەپێن لێرانە

خدر ئاغا ی نەوجوانە

چوووە سەر خانی بەرپمانە

«بابە لێ دەم ئەمانە»

با پیر دەلێتن: «کاکە!

کەس ئەوێ مەسلەحەتی ناکا

بەداغم دەگەڵ پاکە

هیچ دەهۆیەن لێ ناکا

تەگبیران بکەین چاکە

جینگاکەن زۆر غەمناکە

عہ جہم یہ کجار ہیا لکہ»

عہ جہم ہیا لک و نڈوزانہ

چوہ سہر جانی بہ پرمبانہ،

دہ لئ: «بابہ لئ دہم نامانہ»

بانگم وہ بہر پادشای لہ ژوور!

خانی ناردنی دوور بہ دوور

بلباس هاتن بہ جہمبوور

رانک پھشی چہ کمہ سوور

خان ناردنی بہ حوجہ تہ

بلباسان تالچہ و بہختہ

بہ سی پھختی دہ زہردا

کاکہ پھشی نامہردا

ہاتہ خواری لہ سہردا

نیمانی پئ بوو ہہردا

مہنگوپی دہ پرمہن جۆلانہ

چاویان کہوت بہ زئیرانہ

وہ ژوور کہوتن یہ کانہ

چہند شیوی پپ دہرمانہ

چہندی شیشہ و شہ پابہ

عہ جہم بوون بہ جہللابہ

موکری بوون بہ قہسابہ

ہیچ کہس وا لئ دہرنابا

چلؤن دہبئ نہو حیسابہ

ہہمووی مہستی شہرابہ

وای لئ دہرنابا کہسہ

خالق! تقوی فہریاد پھسہ

مەرگ بە ھەرۈزە
بداخان لىتى بوو قەزا
پىكى دەدان بەخەزا
تايغەي خان باپىرى
پىكى دەدان بە شىرى
بوو بە خانەبگىرى
ئىسلام قىپوۋ بە شىرى
بە شىرى قىپوۋ ئىسلام
تەيىيان دابوۋ قەتل و عام
قەتل و عاميان تەيدا بوو
سولەيمان بە خۇ و بەبران بوو
سولەيمان بە خۇ بەبرانە
دەردەچوۋ لە دەريانە
ئەگەر لە دەريان دەرچوۋ
چوار پىنجى كەۋتە دوو
خەلاسبوۋنى بۇ نەبوو
بۆي نەبوو خەلاسبوۋنە
لەو كافرى دە مەلەۋنە
بەو پەمبى دەسنى سوۋنە
بە داسى كەرەنتوۋنە
مەرۈك گەنمىيان دەدروۋنە
مەرۈك گەنم و سوۋالە
دە خوينىدا شەلالە
بىلباس ھالەت بىن ھالە
لەۋلاي بىن شىرە خپە
تۇپيان لى دا بەگۈپە

حوتی لئ بوون به وپه
 دهنکی له عهزئی بپا
 ئافهریم وهستای خه پات
 دهست به خه نجه ری ده دات
 حوت مالی کردن به ریاد
 وهستا عوزیری هه ندوو
 خه نجه ری شام و ته شوو
 له بهر گه په کی داچوو
 یه کی لئ خه لاس نه بوو
 هۆیه وهستا عوزیری
 حوت مال به وه جاغگویری
 هه ر یه کیکیان ده بویری
 ئاویتی جه زایییری،
 دابووی له ته پللی سه ری
 نه ویشی کرد بئ به ری
 کوا مه رزینگ؟ کوا ئومه ریل؟
 شوپه لوی شل و مل و
 له کۆلانیان بوونه جل
 بوونه جل له کۆلانیان
 له شی ده وان نه وجوونان
 که وتبوون له کۆلانیان
 له کۆلان و که ناران
 له شی ده شوپه سواران
 وهک بژانگی ده داران
 سهریان گه یییه هه ساران
 له هه ساری ده وا گرد

لە بلباسى دەۋا خورت
لەش و كەلەش بوونە پرد
عەجەم بەسەردا پابرد
مەركس ميوانى خۆى كوشت. بە دەھۆل و زوپنا ھاتنە سەر باپىر ئاغاى جا باپىر ئاغا
لە بداخانى پىرسى:

«لە باپىر ئاغاى جىندىيە

لە بداخانى پىرسىيە

خان، ئەو قوۋلە چىيە؟»

دەلن: «باپىرى شوگايىيە!

ئەۋە دەھۆل و زوپنا و شايىيە

ئەۋە پىشەى تركىيە

زەۋقە لە بۆ خەلقىيە»

پۇژىكى لە پۇژئاۋايە

خان باپىر لەسەرايە

ئاۋرى تۇپخانەيان دايە

زەلىل باپىر ئاغاىە

لېرەى ھىچ بۆ پىك نايە

خدرى شۇپيان ھەلېناۋە

لەپىش بابى پاكىراۋە

ھەمەسۈۋر بەچەلەنگى

ھەلېيان ئەشكاۋتە سىنگى

كوپ لەسەر سىنگى بابى

لېيان دا بە جەللابى

توۋقەت مۇسلمان نابى

سېجەينى ئەلەسەھەر

كوپت و بۆز و سەھەر

له خاويان هينادەر

لێی کەن زینی موحتەبەر، توندی بکێشن تەنگەوبەر

پێی نا له پکێف کەوتە سەر

سوار بێی پەپاغ بەسەر!

پەپاغ بەسەوا سوار بێ

خێلی فەقیر هەژار بێ

موکری هەروا داغدار بێ

هەر هاوار و لێدان بێ

هەر هاوار و لێدانه

بێ سەردار و خێزانه

دەلێی: مەپی بێ شوانە

پەخشبوون له زەویانە

دۆلابی بەگژادانە

سەرکردەى موکریانە

خراپیوون ئەو کارانە

بەقەری دان موسڵمانە

یەکیان نەمان ئەوانە

هومیّد بوداغ سۆلتانە

قبوول نەکا لەوانە

بۆچ بێ دینی غەیانە؟

وای کرد بۆ عەجەمانە

پێیان نەکا موتەمانە

غەلێزن ئەو سەگانە

نەمرە ئەو بداخانە

ناترسی له گۆپخانە

چییان کرد بوو بەستەزمانە؟

مالی خوی کرد ویرانه،
کسی نه میشت له عیلان
په بی سه دجار شوکرانه
چونکه پیشکار شهیتانه
ده ست مه لگرئ له و کارانه
هات و گیبیه کاریزئ
مندالی پر به نامیزئ
نیخسیر چوونه ته ورزئ
هات و گیبیه دریازئ
مه حیوویان بژارد له ږزئ
هاته خوار له لاجینی
له ت بین له نتوی زینی
له بلباس، به قینی
برایم ناغابن له سهردا
تاقه سواره ی بین گهرده
خیزانی دیکدی وهردا
دیکدی وهردا خیزانه
حه سنی به کر ناغایه
میرده ږڅی ته نگانه
به ری هه لنه دا گورانه
مه لا په سوول بین فهره
ده پیش بداغی گه را:
« خانه! به سی بین نهو شه پره!
نیسلام هه مووی وهرگه را»
نیسلام پاک وهرگه را
هه تا سیلمی هه لئاوه

تا سیلم و بهیتاسی
 ئیخسیر به‌سی عه‌باسی
 به‌سی عه‌باسی ئیخسیر
 زینی پۆمیان و بارگیر
 له‌سه‌ری بوو په‌مب و شیر
 بداخانی جیهانگیر
 بداخان بوو له‌ دواپی
 هه‌زار مه‌پی شوگایی
 هه‌ر هه‌رزانه، خۆپایی
 ده‌یاندای مه‌پ و شایی
 بزنیك بێنێ دوو کاره
 له‌ مووی بکری ده‌واره
 به‌های بزنیم دوو پاره
 هه‌زار گای بێ جووت به‌نده
 قیমে‌تی گای خولابه‌نده
 بلباسان کاریان گه‌نده
 له‌ بلباسی گرد و مرد
 خزمه‌تی خانیان نه‌کرد
 بۆیه به‌دیان بۆ پابرد
 خان عه‌رزی شای له‌وان کرد
 بۆیه‌یان ته‌گبیر لێ کرد
 خان گوتی: «خزمه‌ت به‌گه‌رمینیان کرد»
 بۆیه پاکی برد قه‌پی کرد
 قه‌پی کرد له‌ زه‌مانی
 بنۆرپه‌ ته‌گبیری خانی
 وا گوزه‌ران ده‌زانی

نه مینی ده وله تانی
بلباس زور به سته زمانی
خزمه توو نه کرد به خانی
بوخو په پدا کرد غه یانی
تایفه ی بوداغ سولتانی
له کن پادشای په وانی
مهنگوپ زور به سته زمانی
به سته زمانی بئ شومار
نه یاندا خه رج و بیگار
خانیاں لئ بوو ده عواکار
هاتینه پیش پیاده و سوار:
«مالیاتی ناده یں چ جار».
وای گوت باییری نازدار:
«بوخوم ده بمه حاکمی شار
خانی دهرده کم یه قین
بؤ خوم ده بمه جینشین
ده لیم به گزاده چ نین».
نه گه ر نه و قسه هات، پابرد
خان پوینشت ته گبیری کرد
قسه ی خویان پاک یه ک کرد
عه رزی پادشایان ده کرد
پادشا له وانی قبول کرد
بداخانی گرد و خورد
مانگیکی دی سه بری کرد
پاک مهنگوپ ی وه خپ کرد
سه رتاپای خه لات ده کرد

بداخان گوتی: «بمیتنم
 باپیر نه منت ده زیئتم
 سابلأغیت بؤ ده سستینم
 باپیر مه به نیئتیزار
 ده بین بییه حاکی شار
 له بهرم هه یه یه ک کار
 کارم هه یه له وینده ری
 جاری ده نیرم چه په ری
 چه په ری کی به په وان
 بؤ کن پادشای به دل و جان
 مه راغهی بکهم ویران
 پادشای ده که م بین خودان
 بؤ خۆت بیه ناگای هه مووان».

له مه نگوپری گرد و مرد
 قسه ی خانیان قبول کرد
 به هه وتووێکی پاکی وه خپ کرد
 به سابلأغی ته گبیر کرد
 گوینو له من بین که لی جه ماعه تن
 که س به به گزادان هه لئه خه له تن

بیتی عبودیه همان باشای به به

خاله ق! هر نه تووی قادر
په بی! هر نه تووی قادر
چهند باقی و چهند نادر
توی عه رز و ناسمان راگر
هه شتن هه زار عاله مه، بیشکه وه لاله زیاتر
نه منیش به کم له وان عاله مان، خق ده گرم له هه مووان که متر
سه جده ی شوکریم له سهر بوو، نه تخوولقاندیم به کافر
(لا اله الا الله) سه ده زار جار شوکر
توی نه ووه ل و توی ناخر
توی باتین و توی زاهیر
چهند باران و چهند به فر
چهند پرویار و چهند به هر
چهند ناسمان و چهند هه ور
چهند به هه شت و چهند ناور
چهند قوشه ن و چهند له شکر

چى توو پىت بىي ئەر
 نەشېتتىن دەيگەي حازر
 حازر دەگەي بەپەوانى
 پەبى ھەر تۆي تەن سوبحانى
 خالقي كوللى شەيئانى
 مالكى بەحر و بەپيانى
 عالم و خەبىرى ھەمووانى
 تەوفىق دەرى، موستەئانى
 ئەزم (ەلى بەردەشانى)
 دە بەندىم نەگەي زبانى
 بەيتى دەللىم بە دىوانى
 مەدھى پاشاي كورستانى
 مەدھى پاشاي كاميان باشە
 شايدە پۆم و قزلباشە
 ھەرچار ئى شىرى دەكىشا
 ھەمووى دەھاتنە تەماشاشا
 عالم ئالايە چاۋەشە
 مەردە ەبدوپرەحمان پاشا
 پاشاي بەبان جىھانگىرى
 ۋەك پۇستەمى زالى پىرى
 تەھا بە را و تەگبىرى
 پاناۋىرى بەپەزىلى:
 «ناكەم خزمەتى ۋەزىرى
 نانى دەستىنم بەشىرى
 بەشىرى نەبى پىك نايە»
 دەۋلەت نايە تە پەدايە
 ناچمە سەفەرى لەھسايە
 ياغى دەبم لە بەغدايە

یاغی ده بزم ئینشائه لّلاھ
خزمتی ناکم وه لّلاھ
ثافه زیم باره که لّلاھ
ته وه کل ته عاله لّلاھ
هر کوچه به بهینه مه لّلاھ
به به هاتن به لیمشت^۱
له غیره تئیان به ست پشت
دهستی له به غدایه شوشت
حه مه د پاشای کوئی کوشت
کوشتنی به چ قه رار بوو؟
پاشای به بان سه ردا بوو
سه د وهک وی خزمتکار بوو
ده حالی خۆیدا شو فار بوو
خزمتی پاشای پین عار بوو
بین تالعی له ملان بار بوو
تالعی پاشی دیار بوو
پاشا کردیه گوشتوگویی،
له گه لّ تو محمه د کویی:
«حه زم کرد هاتی و نه پویی
نۆرم حه ز کرد میری سۆران
دوو زمانه وه کو گۆران
به نه قل هاتوو به نۆران
بیکه سی دوژمنی نۆران
نه و جار لئی دن به ساتۆران»
ساتۆر ده بان په نگ شمشیری
ده ست و باهوو حه مله ی شیر

وای گوتوه شیعی شاییری
 یاللاه پاشا گویم بدیری
 که فرسه هات، قهت نهییویری
 مهرد هر به نه للاه ده سپیری
 هر نه للاه و ساحیب سوپه
 وه ده ست کهوت به بین قره
 پشتیان شکان، زگی دپا
 له سایه ی توو پیشی برا
 لیک سوار بوون کوپه کوپه
 له ریدو' نوردووان بوو به چپه
 بوو به چپه و سه لاوات
 قووه قووه، هاته هات
 هر ختیه تن بین قه لات
 هه ی دهستی بین دهست لات
 کوئی گیران کن هه لات؟
 له وان کویی ده به دبخت
 خه لاس ناکه ن پووحی سهخت
 که له پوور و مالی نه غد
 نه سپ و نیستر پیشمه و پهخت
 وه رگیرا نه غد به نه غد
 وه رگیرا به قه تاره وه
 به نالتوون و دیناره وه
 به ناغاو و خزمه تکاره وه
 پاشای به خشین به باره وه
 چی پین به خشین پیتی بوون غه نی
 پاشا سوار بوو بق مهوتنه نی

مه تال له گوئی که رگه دهنی
هات، گه بییه قه ره حه سهنی
ئه سه ح یاغییه پیده کهنی
له پیکه نینی سهر داری
چره چری کۆچ و باری
مه لگیرا پئییه پئیواری
له جحیل تا هه رزه کاری
هه ره له پیر تا نیختیاری
هه چی دهستی بگری داری
دونیا ده بوو شوی تاری
خوین له سامی سۆران باری
خوین باری سامی سۆر
هه ره له نیزیک هه ره تا دور
پاشای به بان قران قران
بوو به سهری سهر ئه سکه ران
سویندی خوارد به پیغه مبه ران :
«له بق شای ده نیرم سهران
سهری ئه وغان و قه جه ران» .
سرکه سرکه بوو له موونده ران^۱
قاسید هاته وه به موته ق
قسه ی کردن ده قاوده ق:
وه زیره وهک به ردی ره ق
ئه ره خه یانی موسته حه ق
ره جایه ناگرم به حه ق
له سهر زینم نه کن شه ق
به غدایه م پین نه کن له ق» .

شای که نه و قسه‌ی پین ده‌زانی
 مه‌لده‌ستا بۆ سر چۆکانی
 هه‌ردووک ده‌ستی دان له پانی:
 «پاشای ده‌گه‌ل سه‌لیم خانی
 ده‌نێرمه‌وه کوردستانی
 له کوردستانی باخیوی
 له‌به‌غدایه سر بیزوی
 نێران و تووران بشیوی
 هه‌رچی لیو دابنی له‌سر لیوی
 نه‌رمی ده‌که‌م وه‌کوو میوی
 ده‌ری داویم له‌وی نیوی
 ده‌ری داویم به‌عه‌جه‌مان
 به‌هه‌وشار و موغه‌ده‌مان». .
 په‌یدا بوو سه‌دای زه‌مه‌مان
 له‌به‌ر ده‌نگی زیل و به‌مان
 شیر هه‌لاتن له‌گویی چه‌مان
 نه‌هه‌نگ ده‌به‌حراندا نه‌مان
 شا خووش بێ نه‌کێش غه‌مان
 راهی بێ، چ قسه‌ نه‌مان
 راهی بێ ده‌گه‌ل ئالایه
 لیژه بپروا تا به‌غدایه .

بیمنی عهلی عاشق

مه جلیسی ناشقان گیراوه
ساقی له نئو پراوه ستاوه
پیالهی عیشق نۆش کراوه
«به خیر هاتی په ریزاده
به خیر هاتی
به سهر چاوی ده من هاتی
به چیم زانی که تو هاتی؟
به دهنگی توق و خرخالان»
«عهلی عاشق! نه گهر عیشقت زویانی بین
سه د جار عه مرت زوو فانی بین»
حه یفه ئیخلاص په نهانی بین
مه لازاده به خیر هاتی
موتربا! لی ده بینای سازت
به ختت سووتی له بو نازت
جووتی ساقی سهر به زین

مەنەن لە مەنەن دە گەنەن
 ئاشقان لە دین وەر دە گەنەن
 قوریانت بێ ئەنەن بای وادە
 تارا لە سەر لە یلم لادە
 بە دەستووری حاکم زادە
 مەجنوون بۆ یەکن دەردە دار بوو
 بە تیری ئیشق گرفتار بوو
 چونکە لە یلن وە فادار بوو
 عەزیزی من بە خێر هاتی
 مەجنوونە کەنەن لە کێوانم
 دايم دڵ پێ لە هيجرانم
 بۆ خاڵی لە یل پەريشانم
 خۆزگەم بە فەرهادی چینی
 خەریکە لە سەنگ تاشینی
 ئەویش بۆ ئیشقی شیرینی
 قوریانت بێ شەمال وەرە
 ئەو کاغەزەم لە بۆ بەرە
 بیدە بە دەستی دلبەرە
 ساقیم دەوێ شەراب بێنەن
 عەکسی خۆی تێدا بنوێنەن
 ئنالیلای لێ بخوێنەن
 بەو چاوە گیانم دەستێنەن

۱

فہ سلیک دہ خوینن یاسینم
لہ یلام بیتہ ثور سہ رینم:
«کویت دیشی، دیدہ ی شیرینم؟»

۲

توو خولا! لہ یلا، وەرہ کنم
بہ دل نازا بکہ گہ ردنم
نیزیکہ پوژی مردنم

۳

یا خولا مه روا گهرد و توژ بین
ده سوکە ی له ملان ئالۆز بین
له یلا جیژنت لێ پیرۆز بین

۴

قوربانت بێ ئە ی بای شهوئ
که جار جار وه پروت ده کهوئ
پیی خوش ده بین ماچی شهوئ

۵

دیسان شه و هات بۆ حالی من
له و دلە ی پر خه یالی من
ئاله م سووتا به ئالە ی من

٦

قوربانت بى نهى بولبوله
دهم له سهر خونچان هه لگره
سيست كردن ماله كاوله

٧

نه توو وا ده پۆى به نارپه زاي دڵ
خولات ده گه ل بى مه نزل، به مه نزل

٨

نه گهر به بى توو سهر وه سه رين كه م
دوو پۆژ پى نه چى دهس به نالين كه م

٩

ده ترسم بمرم دنياى زۆر ما بى
به دكارى بى پير به له يلام شا بى

۱۰

بالا بهو بهرزی قه د بهو باریکی
نه ستیره ی سوهیل که وته تاریکی

۱۱

موژت نیزام و سهر عه سکر
له سهر چاوان به ستیان له نگر
لنکیان دامن دهسته و خه نجر

۱۲

چاوت نه ستیره که ی پوژئ
مه لئی ده گیل که لایژئ
قهسته به نازان بمکوژئ

۱۳

چاوت نەستېرەى ھۆبەتور
نە درەنگ ھەلدى گيانە نە زوو
لەيلن پۆيى مەجنون لە دوو

۱۴

چاوت نەستېرەى سەھەرى
ھەلدى لە بېژىنگ بەسەرى
كوشتى قەتارەكەى سەرى

۱۵

چاوت رەشە، دەگەل بروت
بەو خالەى كەم، دەورەى لىموت
دايكت ماچ كەم، يا نە بۆ خوت

کاکه مهم نۆکه‌ری میری په‌واندز بوو. خاتوو زین خوشکی میری په‌واندز بوو. کاکه مهم دلی لن چوو؛ ناشق بوو له خاتوو زین. میر مهم ناغای نه‌خۆش که‌وت؛ پینچ سال ته‌واو. کاکه مهم ناغای به‌ کۆل گیرا. له دوی نه‌م پینچ ساله شه‌رتی کرد که خوشکی خۆی بداتن. پیاو ماقوولان جه‌م بوون قبوولیان نه‌کرد. نا‌قیب‌ت زین و مهم ناشق بوون به‌یه‌کتر. خاتوو زین کاسه‌ی ئاوی دا به‌ کاکه مهم. میر پیتی زانی. زستان بوو حوکمی کرد: «ئه‌سه‌پیکم بۆ بێنن، کاکه مهمی سوارکه‌ن، وه‌گۆزه‌ی ئاوی پیا بکه‌ن با بیبه‌ستن. ده‌ری که‌ن با به‌وا بۆ خۆی؛ ده‌ریان کرد. به‌وشه‌وه‌ پۆیی به‌ نیو به‌فر و سه‌رما تا نیزیک به‌یانی داغل به‌ شاری کۆیه‌ بوو. ئه‌سه‌په‌که‌ی به‌له‌د بوو، له‌به‌ر ده‌روازه‌ی میری پاوه‌ستا؛ حیلان‌دی. میر به‌خه‌به‌ر بوو. بانگی کرده‌ غولامان ده‌روازه‌ی بکه‌نه‌وه‌ بزائن نه‌وه‌ کتیه‌؟ که‌ چون ده‌روازه‌یان کرده‌وه‌ دایانه‌ زاند، هاوردیان^۱ ژوره‌وه‌. میر که‌ ته‌ماشای کرد هه‌موو گیانی به‌ستوگیه^۲.

لێی پرسى گوتى: «چی کردووه به‌م شه‌وه‌ سارده‌ توویان ده‌رکردووه‌؟» عه‌رزى کرد: «له‌ برى چاکه‌ی که‌ له‌ گه‌ل برائى تووم کرد. ئه‌مه‌ جه‌زای بوو». میری کۆیه‌ گوتى: «سه‌به‌یانى سه‌د سوار ده‌نێرم خاتوو زینت به‌ ژۆر بۆ بێننه‌ ئێره‌». ژۆر هه‌مدی خودای کرد.

۱ - وشه‌ی هاوردیان به‌ شیوه‌ی نه‌رده‌لانییه‌

۲ - وشه‌ی به‌ستوگیه‌ به‌ شیوه‌ی نه‌رده‌لانییه‌

بہیت

جوابی بنیڑن بۆ شہ مزینان
 سوارین لہ نہ سپ و زینان
 بۆ شہوقی مہم و زینان
 جانان! بکہین تہ گبیر و رایہ
 جوابی بنیڑن بۆ زازایہ
 سوارین لہ بۆ نہم سہ فایہ
 دلّم دہ لّیّی بہ حری وانہ
 لہ نگہ ریان تی بہ ردان گہ میہ وانہ
 جوابی بنیڑن بۆ بالہ کان
 سوارین لہ کویت و ہلہ شان
 لہ بۆ سہ فای کیڑ چاو پہ شان
 کویتستان لہ من داغان داغان
 سوورگولّ پشکوت لہ چوارباغان
 کاکہ زین و برالہ زین و کیڑہ پٹحانہ
 ناوپیکم بہ ربوتہ وہ لہ دہروونی
 نہ بہ بایہ دہ کوڑتہ وہ نہ بہ بارانی
 نہ بہ پاچ و پیمہ پان نہ بہ گل وہ سہردانی
 نہ بہ شیخہ سووری کریوہ، نہ بہ چاکہ سواری تازیانی
 نہ بہ سہید نہ حمہ دی ساوانی
 نہ بہ تیپی سوارانی کاوہلہ حہریری
 نہ بہ گولنگہ و قویتاسہی کاری مووسلّی

فرهنگ نژاد

تأليف: شاکر مستغنا و شومر قادر مجاهد

ئا

ئارەخ چن: ئارەق چن، كلاًو

ئازووخە: ئازووقە، تفاق

ئازیزە: ناوی مەقامیكى كوردییه

ئاسودەیی: پەحەتى

ئاسەوار: شوینەوار

ئالدوز: نەخشیندراو

ئاقتاوه: مەسینە

ئانیشك ویدان: خۆ هاویشتنەسەر ئانیشك

ئاور: ئاگر

ئاوردوو: سووتەمەنى، ئاردوو

ئاورگ: ئاگردان، وەجاخ، كوانوو

ئاوریشم دۆز: بە ئاوریشم دووراو

ئاو لە ئاوهپۆ دەركردن: لەحەد بەدەر خراپە كردن

ئاویتیانه: هاویشتیانه

ئايسان: مەلگیرسان

ئامیز: باوەش

ئۆخژن: ئۆخەى، هەست بە خوشى كردن

ئەبلە: گەمژە، گیل، بێ ئەقل

ئەرجوو: نیاز

ئەزمان: زمان

ئەستەم: زەحمەت، دژوار

ئەستۇخوار: ئەستۆكەچ، ملکہ چ

ئەسرۆ: قوچ

ئەشرەفییەند: لیرەبەند

ئەمەگ: وەفا

ئەنجەت: بیانوو، بەھانە

ئەندەرەون: خەرەم، ئوردەوہ

ئەنقاب: پایە و ناوینشان

ئەنعام: چاکە

ئەنگوان: لیدران، پیکران

ئەنگز: ئیوہ

ئەنگزہ: سەرەتای تاریکایی شەو

ئەختیبار: لە جیاتی (اعتبار) ھاتوہ

ئیرات: ھەرات، ھیرات

ئیرەوان: یەریشان، پەوان

ئیکلام: تەمەنناکیشان

ئیلاقە: لاقە

ئیشک: وشک

ئینکەبەری: نەسەلماندن، ئینکاری، کەبەری

ئینگز: ئیوہ

ئینخ: یەخە، ئەستۆ

ئیشک ناغاسی: گەورە ی ئیشکچیان

ئیل: عیل

ئیلچی: بالیوز

ئیلچیکەری: قاسدی

ب

باب نؤکہر: گہورہ نؤکہر
 باخپوی: باثوی، لی خوبی
 باراندیز: دیہہ کہ نیزیک ورمی (رہ زاییہ)
 بارپڑہ: نو بارانہ ی کہ بہ با بیاری
 بازن و باج: سہرانہ
 باشووک: باشق (بالندہ یہ کہ)
 بالیمز: جؤرہ تویپکہ
 بانگ یہ لہ: بانگ بکہ
 بایاقوب: شہ خسیکہ لہ موکریان
 براز سروشت: بہ راز خوو
 برک: لاکہ لہ کہ، خالگہ
 برینہ پتان: بریندار بوون، زامدار بوون
 بپ: بپئی، ہہ ندئی، کہ من
 بپؤ: تالان (تالان و بپؤ)
 بزگوپ: شتومہ ک، شمعک، کہ لوپہل
 بزورگینہ: گہورہ کان
 بزویں: جیگاہ کی بہ گیا و گؤل
 بسک: زلف
 بلویرنہ نگینو: بلویرژن، بلویرلیدہر
 بلہوز: ہہوزہ سباز
 بلا: با

بناو و مەراغە: دوو شارن لە ئازربايجانى پۆژمەلات
بنېپى: لەبنەو ئىشکردن، بە نھىنى کارى خراپکردن
بنېشک: ئو کچەى کە بۆ ژن بە ژنى دادەندى

بن پانک: بن پەشمال

بورجى بەلەک: کۆشكى مەم

بوزلق: سەمۆلخانە

بۆران: کەرپۆه

بوودپ: لەغم

بوورە: ئو زەويیەى دەست لە کێلانى مەلگىراو

بەئاس و پەلەسا چوو: خۆى پنیو و جلو بەرگى خۆى دېرى بۆ پاکانەى خۆى

بەبەختچوون: لەسەر بەختى یەکیک بەرەو کارێک چوون

بەتل: بەتلیک لە شوو — ماو یەک لە شوو

بەتلاندن: بەتلاقدان

بەرخەل: بەرخەکان

بەرخەل چێشتاودان: بەرخ تێبەردان بۆ شیر مژین

بەرخ فرچکدان: یەکەم ژەک بەبەرخدان ، ژەکیش ئو شیرە خەستەى کە لە گوانى

ناژەلى ئاوسدا لەسەرو بەرى زایندا پەیدا دەبێ و لە جیاتى ماست دەبیته فرو.

بەرماو: پاشماوێ خواردن و خواردنەو

بەرۆک: یەخەى سەرسینگ، پێسىر

بەرکۆژ: دوگمە و قەیتان

بەرپە: دەشت، سەحرا

بەقاکردن: باو پکردن

بەگلەر: بەگەکان

بەلەک: نێوان گۆزینگ و پەفیسک

بەعى: بايەخ

بەشقى: بەعەشقى

بەشکەم: بەلکو

بەهاربەند: حەسارىکى ناخوێ تیدا بۆ بۆ ولاغى بەرزە

به یار: نه رزی نه کیلدر او

به یانی به ردان: پووناکی په یدابوون دوی شهبه ق

به نده شیر: نه و به نده ی شیر ی پښ ه لده واسرئ، یا له مل ده کرئ

بیابان: ده شتی بڼ ئاو و گیا

بیروونکردن: ده رکردن

بیلن: ئاگادار (تورکیه)

بیوردار: بریندار، ده رده دار

بینای چاوان: کینایه یه له خوا

بڼ نه نوا: هزار، لیقه و ماو، بڼ په نا

بڼ خودان: بڼ ساحیب

بڼ سامان: ترسناک

بڼ سه لا: لیقه و ماو

بیشوه: گوندی بیژوهی نیزیک سه ده شت

بیته بیته: هر پمڼ، قه له بالغی

بڼ نیوپ: بڼ پشو، بڼ وچان، سه ره مپ، سه رومپ

پ

پارده: وارش، شورده

پاکار: به رده سستی کوئخا

پاکهت: زه رفی کاغه ز

پلیکان: په یژه

پاشبه ند: به ندی پاشه وه

پانکه: گوراییی له قه دی چیا

پانډر، پارډن: گوئیکه نډری ساله وه خته

پانیه: پاژنه

پای حساب: ژږر حساب

پایه: په لپ، به هانه، بیانوو

پشت پهق: له کار وه په زیوون

پندر: کرز، نژیک به وشکېوون

په یاغ: کللوی ترکان

په تووې: شپ، دراو

په رچ: له مپه ر، کوسپ

په زه وان: مه په وان، شوان

په سته: په سته ک

په سیوو: په نا

په نها: په نا، پشتیوان، نوا

پیاوه: پیاده

پښ دزیلکه: خو دزینه وه

پێدهشت: دهشتایی، داوینی کێو

پیشبه‌ند: به‌ندی پیشه‌وه

پیشکار: رابه‌ر

پیکۆل: سمکۆل

پیمه‌رد: عیزرائیل

پیناودار: ئوبال له‌ ئه‌ستۆ

پۆست: پۆسته، چه‌په‌ر

ت

تابيان نه هيتا: هيڙيان لڻ ٻڙا

تاتا: داوداو

تاته شوار: بهردڻ ڪه مردوي له سر ده شورڻ

تاراج: تالان

تاڙي چڻ: تاڙي خيرا و شاره زاي پاو

تاعلقه: ته عللوق (تعلق)

تان: توانج

تانووت: هاندان، دندان

ترڙپڪ: پڙپه، دوند

ترهختان: به پهله

ترڦ: خوڙي

تويڙ: تويڙال

توور: تووره ڪه

تووک: نفرين، نزا

ته پلي باز: نهو ته پلهي ڪه ٻو به پڙڪه وٺني له شڪر لڻ ده درڻ

ته رخان: پڻ پڙدراو، مهره خهس

ته ڀلان: بازي ته ڀلان، واته بازي په سندن

ته ڀدهس: خيرا

ته رک: نهو جيگهي ولاغي ڪه پاشڪو و هه گهي به سهردا شوڀ ده ڪريته وه

ته سيح ڪيڙان: نه رک ڪيڙان

ته ڪه لتوور: نهو لبادهي به ڀوي اڙهه وي زيندا ده دروڻ

ته مال: نه و که رویشکه یه له لانیدا که وتوو و پاوکه ر دیاردیی لڼ ده کا
 ته نه خي: کار وه داخستن، ئیش پشتگوئ خستن
 ته وار: جسنه بازیکه
 ته یار: ساز و ناماده، په رداخ
 تیپ: ده سته، پؤل
 تیتؤل: په پؤ، شپه
 تیگیراوی: ئیحتیاج
 تیلتاوس: په پی تاوس
 تۆپ: شه به که ی پاوه ماسی و پاوه مهل
 توله ی فینۆ: چۆره توله یهک

ج

جاله بيوونه ره: به ره و خوار بيوونه ره، گلژر بيوونه ره

جانماز: به رمال

جلیت: ته قله، جرید بازی

جندی: نازا، به شه ره ف، به نه سل، په سه ن

جه للاب: جه لاد (عه ره بیه)

جه م: ژه م، توره ی خوار دن

جه مجا: جه م مقام

جه ماش: ده ندووک قولابی

جیفرک: مه لتیزان، جووته هاویشتن

جووت ددان: دووشیله

جیههت: سه به ب

چ

چاپه ز: نهو توکهره يه که سهرابه ري چا لیتان و چا تیکردن دهکا له دیوه خانان

چاوبه نگی: چاومه ست

چاولیکردن: به چاو ئیشاره تکردن

چپژ: قه لشت

چغور: چروپ و نغورد

چغه: پگه، چقه، جوققه، سهرتانیج

چل که وان: شاخیکه له کتوی دمد

چلوان: چل پۆزه ی مندال

چلوو: چله

چۆم: زئی

چه پهر: پۆسته چی

چه ل: جار، چهنده چالان: چهنده جارن

چه له نگ: جوان

چه رخی داوه ت: داوه تگپ

چه لاندن: چه راندن، چیراندن، له وه راندن

چه مبه ره: شینی ژنان به ده وره

چیشتاودان: ئاوه دانی به رخ و مه پ له وه ختی چیشته نگاودا

چیشته: چۆيله که، چهک

چیودار: نهو که سه ی زینده مال ده که پ و ده فروش

چوو: جگ. کلک له سه ر چووان: واته کلک له سه ر جگی قاچی

چوار کولاغه: چوارپچکه

ح

حاشا و مادوللا: نینکارکردن

حه‌جمین: تۆقره‌گرتن، هه‌دادان

حه‌مایه‌تکردن: که‌ویکردن

حه‌ویژه: ئاوویژه، ئاوویزان، هه‌لواسراو

حه‌یش: خوشگوزه‌رانی و عیش

حه‌مریکم: عه‌مره‌که‌م

هودوود: هه‌دال، ئه‌سپ و مایینی په‌سه‌ن

خ

خاپوور: ویران

خاترجه می: دلنیایی

خاسه پهنک: دهرمانیکی سووره

خاوپیس: نه و قوماشه ی به خاوی پستراین

خانه بگیری: تالان

خاو: دابه ستنی و لاغی یه کسم

خپی بالین: ناوی جیگه یه که

خه رج و بیگار:

- خه رج: سه رانه (پاره)

- بیگار: به زور کار پیگردن

خه را: خراب

خه رته ل: دالی گه وره، گه پنهک دال

خه زایی: غازی

خه سیده: خه ساو

خه فه خان: وه لاغی زور دابه ستراو

خه واس: شاره زا

خواجه بیدار: نالقه ی دهرگه لیدان

خوانی زین: نه وه ندی له زین که سوار له سه ری داده نیشی

خولا: خودا

خونکار: سولتان

خوبگنختین: ته مبه لی بکه یین، خومان بوه خرنین

خوبواردن: خوبه نادان له کار

خوشخوان: دهنگخوش

خیو: خوی نه فسانه یی

د

دابين: ته نمين
 داژواوه: ده ژاړواوه، لټيان ده خوږې
 داغان: بلاو كړنه وه
 دانزغ: دانزغى، ناوې چه كه
 دانگه ملكيټك: شه شپه ك
 دانوو: دانووله
 داورين: خوگرتنه وه، گيرسانه وه
 داوه ت: شايى
 درووغ: درو
 درېدونكى: گومان لټكردن
 درېوو: درېك
 دروښ: چلكن
 دگدگ: جوړيكه له پوښاكى شه پ
 دم: دهم
 دمگړ: شانه
 دوند: تروپك، پوپ
 دوشهك و پاله: دوشهك و باليف
 ده بده ب: هاتوبات
 ده بلا: ده با
 ده بۆتخانه: ده بوى چهك
 ده به: زورگه وړه

ده بهر پر کردن: به قه در کردن

ده ربار: باره گای شایان

ده رمانداو: ده رمانخوارد

ده رپوست: ده رقه ت

ده زین: نه و به تهی که شوان کاتنی ده نوی له دهستی خوی و ملی مه پی ده کا، مه به ست

(پشتیوان)

ده ستنده: که م که مه پاره دان به خه لک

ده سته و سان: ده سپاچه

ده سته و نه زهر: ده ست له سر سینگ

ده ستروک: پارچه قوماشیکی ته کی ناسکه له فیس و کلاو ده نالی

ده ست لیساندن: به سر دا زالبیون

ده سه ره وه نه چوون: لی خوش نه بوون

ده شتی مه حه شه: ده شتی که له سندووسی موکریان

ده شقه م: به لکی

ده گرپوم: ده ری دینم

ده لاقه: پوشنه

ده غه ملیتنی: ده خه ملیتنی

ده مه ر قوپان: پانتولی شه پ

ده ولت زیاد خواستن: مالئاوایی کردن

دیدار ناخره تی: له و دنیا به کتر دیتنه وه

دیروژوان: به دره نگی هاتن

دیواندپ: نه و که سه ی دپ به دیوانان بدا واته بلاویان بکاته وه

۲

پابەزە: ھەستە بېۆ

پكئىف: ئاۋەزەنكى، زەنگو

پستە: گورىسى پەشمال

پمىن: پەواج، برەو

پوانگە: ئەو جىگاي لەۋىپا پاكەر سەيرى پاكە دەكا

پۆقنايىيى چاۋ: پووناكىيى چاۋ

پۆم (پۆمى): عوسمانلى

پۆھىشتىن: شۆپكردنەۋە

پوۋبەند: پىچە، پەچە

پوال: كوپ، پۆلە

پۆژھەلەكشان: پۆژ بەرزىوونەۋە

پۆنان: دانان

پۆنياساۋى: بنى گىياھەكە كە بەنى پى پەنگ دەكەن و پەنگىكى سوۋرى بەردەۋامى

ھەيە

پەپىشكەۋتن: پىشكەۋتن

پەخت: خىللىكە لە سىنگ و نىۋچاۋانى ۋلاغى سوۋرى دەدرئ

پەشەپاۋ: پاۋى ئەو پۆۋانەي كە بەفرى تىدا نابارى (عارد پەشانگە)

پەشىشە: بالەندەيەكى پەشى چكولۆكەيە لە دەم ئاۋان دەزى

پەشەگۈيرى: نەخۋىشپەكى پەشە ۋلاغە

پەلم: پەمل

په فیسکه: قولکە ی ئەودییو ئەژتو

په گەل: لە گەل کەوتن

په مانە: جێگە ی گەیشتنە وە یەکی سمت و ران

په ند: جوان

په ووزن: جندۆکە، ونی، بە تێکرای مەخلووقاتى سەیر

په و ساردی: شەرمەزاری

رنەک: قاشاویش، شانە ی ولاغ

پیشته: بەندی مەتال

پێی گوزەران: پێی ژیان

پێژنە: ئاوی باران

پێسمە: گرێژەنە ی دەرکە

پێسمە ماچکردن: دەخاڵەت پێکردن

پێشمە: پەشمە

پێننوس: نیملا

ز

زارجىو: ئەۋەندە بىنىشتەى جارىك لە زار دەھاۋىژى

زارك: دەرک، كۈن

زاف: دىق

زاۋابەندى: ئەۋ زاۋابە يە كە لەگەل مالى باۋكى بووكدا دەژى (زاۋا پىۋى)

زندۆل: قەلش

زويروزگار: تۇراۋ، زىز

زۆرمان: پىرى پەككەۋتە

زەرزا: عەشیرە تىكى كوردە

زەرگ: جۆرىكە لە چەك

زەماۋەند: بەزم و شايى

زەمەند: گىيى بەرز و پى

زەنۋىر: سازگار، بەدەرەمەت

زىپكەت: بەزىپ نەخشەۋ

زىپۋەشان: زىپ شەبەشكردن

زىپ و زەمبەر: خىل، زىۋەر

زىۋ: زىۋ

ژ

ژیرلا: له خواره‌وه‌پا

ژنانیشو: ژنانیشتان

ژوان: جی به‌لینی به‌کتر دیتنی هه‌ز له‌یه‌ککردوان

س

ساچاخ: پيشوو
 ساتۆپ: قيمەكيش
 سالووس: دوورپوو
 سالدات: عەسكەر، سەربازى پووس
 سامى پى نىشت: ترسا، سام گرتى
 سان: پاگرتنى لەشكر لە حالى ئامادهيبدا
 سانى: سانايى، ئاسانى
 ستيزەكار: شەپانى
 سوبات: كارى گەوره
 سوحبەت: گالتهوگەپ، خوش پابواردن
 سولق: سارداو
 سۆدرە: فیتنه، گۆبه‌ند
 سوورباش: قزلباش
 سويسن: گيايه‌كى گولداره به‌زۆر له كوێستانان ده‌پۆئى گولى فره‌په‌نگى هه‌يه
 سه‌بوون: گرە، باى گەرمى هاوینان
 سه‌رترينجائى: شەترنج
 سه‌رپه‌و: به‌غار
 سه‌ر ده‌ سوئى نان: سه‌ر له‌ ئاسۆ نان، چاوه‌پوانکردن
 سه‌رفراز: سه‌ربه‌رز، ئازاد
 سه‌ره‌ويزان: سه‌رشينوو
 سه‌رينچاوه: سه‌رچاوه
 سه‌فى: سه‌ر کوێر

سەقر: بالەندەيەکی دپە

سەلکە پېشمە: سەرکەلەي کە بە سەری ولاغەوۋە دەکرئ و پەتی پېشمەي تئ دەخرئ

سەلالت: سەلوات

سەلماس: شارئکە لە نازەریایجان

سەودا: ماملەت

سەوقات: دیاری

سەي: سەگ

سی: مەلئکی ئاوییه وەک قاز

سیپارە: نامیلکە

سیرمە: چەرمی باریک

سیوانکاری: مشتومالکردنی چەکی شەپ

سئ سئ: سئ سووچ

سئواز: شارئکی تورکیایە

ش

شاتر: تەتەر، پىادەى خۆشپۇي بىندىرئ

شتاق: چ تاك، هيچ تاك

شالور: بلبل

شام، شتو، خواردىنى شەو

شلكى: نەرمى

شمقار: تەيرى پراو

شوفار: دووزمان

شوگايى: جسنة مه پئكة

شەقۇن: شەقەى بالان

شەقى: ويئل

شەوپراشكان: بۇپىي مۇسقىقا

شەشەكان: شەشەلان، مانكى پاش پەمەزان

شیرمه شك: ئەو مەشكەى شیرى تى دەكرئ

شیرى ئاگرىار: شیرىكى تىزى جەوهردار

شىلان: خوان

شىنكى قەزوانى: وەلاغى بۆرەى مەيلەو شىن

شىو و كول: خۆ شووشتن و جلوپەرگ شووشتن، كۆلكانى

شوولوغ: شلوق

ع

عالم ئاراي عەباسى: كىتەبىكى مېژوۋە كە ئەسكەندەر بەگى توركمان بۇ شا عەباسى
سەفەۋىيى داناۋە

عەباسى: جۇرە پارەيەك بوۋە

عەقەى دە زىنى: حەقەزىن، ئەۋتەمەنەى كە ولاغە بەرزەى تىدا زىن دەكرى

عەمبەلى: خوتخوتەدار

عوزرشۆر: بالىغەر، پەسىو

غ

غازی: خہ زاکہ ر

غورزہ م: گورزہ، گوپہ م، پپ بہ باوہ ش

غولامانہ: کاکوئل

غولغولہ: مہ راوہوڑیا

غولوو: غہلبہ غہلب

غہ بات: خہ بات

ف

فرسه ق: فرسه خ، مه و دایه کی دیاریکراو له پښو بانان
فراوینتن: شه پره جنیو به شیعر
فیسقه: فنده گوله، مه لیکي زور بچوکه

ق

قابیلک: قه پیلک

قاتوق: نه بیونی و گرانی و نه هاتی

قاجار: زنجیره پادشاهی کی ئیران

قافلانئو: شوینیکه نیزیک به سه قز

قاقم: گیانله به ریکه که که ولی بۆ پالتو ده بین

قاقه زی مهرجانی: قاقه زی تنک

قالوبه لا: قیامت

قالئی: جۆره عاره بانه یه که

قامک: په نجه، نه نگوست

قاوه لئوون: نانی پیشنیوه پۆ

قپان: قپکردن

قپان: پاره یه کی که م نرخه

قزلباش: عه سکه ری سه فه وییه کان

قوتار: پزگار

قولینچک: سووچ، چمک، گوشه

قورینگ: بالنده یه کی ئاوییه وه ک قاز

قوله بارگین: بارگینی کلک کورت

قوله بژه: یال کورت

قوپچی: پاسه وان

قوشه: قروش

قوشه ن: له شکر

قۇلچاخ: لۈولە ئاسنىڭ شەپكەر لە قۇل و باسكى دەكرد لە شەپدا
قۇل كېشان: تەسدىقكردن
قەدارە: قەمەيەكى كورت، جۆرىكە لە تىخ
قەرار و مەدار: بېيار
قەرەواش: خزمەتكارى ئن
قەللاش: قىلپاز
قەلەندەر: ھەزار
قەلىدە: قەپىتەى مىلى تاژى
قەلپووز: بەشى پېشەۋەى زىن
قەلتاغ: خانەى زىن، دارى زىن
قەوغا: پېر و قەلەبالغ
قەننەدار: خزمەتكارىك بوو لە قەننەى بۇ ئاغای تى دەكرد

ك

كارامە: كار لە دەست ھاتوو، شارەزا

كامرەوا: بە ئاوات گەيشتوو

كاو: ژان، ئىيش

كاو: مراد، كاو و مراد: نياز، ئارەزوو

كشميرد: كشمير

كلتوو: كلدان

كلوو: نيو مليوون

كل: پايە، پايگەى پرد

كوشتەرى: ئامرازيكى دارتاشييه

كۆبەكۆ: كووچە بە كووچە، كۆلان بە كۆلان

كۆنگرە: قوتكەى شوورەى قەلا

كۆتان: گەوهرپىكى سەرئاوالە كە بە قاميش يا شوول دروست كرابى

كۆلاو: جوان، شۆخوشەنگ

كۆم: كۆمەل

كووچە: كۆلان

كوياخا دەرک: دەرکەوان

كەپۆ: لووت

كەرەنتوو: دەسكە داسى دريژ

كەريژكەن: كاريژ ھەلکەن

كەپک: كەپەنەك

كەزى: پەلک، تۆرك، پرچى ھۆنراوھ

که سک: سهوز

که سیره: له سه زمان سرپوون

که له وه کیشی: سه رکیشی

که مایه سی: که مایه تی

که ول به شان: پیاوی به پیز و خاوه ن پوتبه

که وی چوو: به زیو

که یخودا: قسه پویو، ردین سپی

کته: کام

کین: که این (فارسی)، که نه م

کیزدوک: کیزدی بچووک

کیل گردن: که ردن بهرز

گ

گاپان: گاکەلی دێ، گایەل
 گازرکار: ئەو کەسە یە جلکان پەنگ دەکا، جلک شۆر
 گاکەش باوومەر: کوێستانیکە و دوو گوندیش بەو نێوێ هەن
 گالته خەنجر: شەپە خەنجەری توند
 گوانی: کوێتاییی پیزی شایی کە دژی سەرچۆپییه
 گراوی: یار
 گرێو: گروو
 گرۆڵ: گاوپ
 گورچوو: ئەو جێیە ی گورچیلە ی تێدایە، خالێکە
 گوریس گەیشته هێچکان: (گوریس گەیشته پەفیسکان) بەواتای تەنگە و تاویون
 گولە: پیوێلە، کورتە بالا
 گولە: کەند، چکۆلە
 گولباو: گولپوو، وەک گول
 گولی دەمیوان: میو شەمی ی هەنگوین
 گولە باتوون: کولابتوون (فەرەهنگی مەردوخ)
 گولە بارگین: بارگیری خراپ، یابوو
 گوستاخ: پووێلەمالدراو، بێ پەروا
 گومبەز: گومبەز، گومبەت
 گوێ رادیوان: گوێ هەلخستن
 گۆپال باران: بارانی زۆر توند
 گۆپەپک: بەشیکی تیری شەپ پێکردنە

گورین: ناوبراو، تاین

گوپ: تهخت

گوپایی: پانایی، تهختایی

گول: گوم

گولمه: مهرا

گونگ: گونجه، نهویه که وهک لوله سوور دهکرتته وه، ناوی پیددا دهپوا، پیچ

نيسکی: قاپه پره

گویتی: گیایه کی دپکاوی کویتستانییه که تیره ی لن دهگیری

گودراو: بزکاو

گهپ: یاری و گالته

گه رگه رو: گوندیکه له لاجانی

گه رم کولاه: باش پوخته بووه

گه لو: یارو، فلانی

گه ف: مه پشه

گه ل: گه لا

گه می: که شتی

گه نجخانه: خه زینه

گه وزلیدان: غلورکردنه وه

گیانبا: گیانفیدا

ل

لاپره سه ن: به که سیکی ده لّین که له خورا بن هیچ ده سه لاتییک خو له قسان یا کاران
هه لبقوتینی

لات و لووت: هه ژار

لایه زان: (لایه زال) عه ره بییه

لانکه ژینی: بیشکه راژاندن

لووزهو: غوردهم، (تیار) شرک

لۆتی و په قاس: چارهش و سه ماکه

لۆزهنده: زه لام و ناقلۆ

له چاوی منت کهوئ: قه زات له چاوی من کهوئ

له پووی هه لئه مات: شه رمی کرد

له گوین: ئەم شته له گوینه واته ئەم شته پئی تن ده چن

له له: خزمه تکاری مندالان

لیلوپه پ: جوړه گولییکه

لینگدان: غاردان

لئ پاسان: لئ پاپه پین به هه په شه

لئ په بادان: هه لقورینجانندن، نقورچگرتن

لئ پزین: تجاوزکردن

لیک وه به شین: به سه ردا دابه شکردن

ماهووت: قوماشیکی به نرخه

محلہ قی داوه: بازی داوه

مالټیو: مالی نیوہ

متہ ق: دہنگ، ورتہ

مستہ خہ سار: دہس بہ خہ سار، خہ سارہ تمہند

مل بہ کوٲین: پہ لاسی پہ شمالان، مل بہ کوٲین واتہ تازیہ دار

موخاریج: خہ رج و مہ سرف

مہ دہ بییری: پاویژکەر

مورہ سوع: جہ و ہر بہ ند

مواجب: پہ سہت، موچہ، بہ رات

موخاریج: خہ رجی، مہ سرف

مورسہت: پازاوہ (مرصع)

مؤری: موورو

موسستہ مان: (مستمند) فارسی، مہ ژار

موغابن: مخابن

موغبہرہ: قہ برستان

مولاعزہ: مولاہزہ

مؤمن: پیواچاک

مہ تہ ریژ: سہ نگہر

مہ جوعمہ: سینی

مہ جوزات (معجزات) عہرہ بییہ

مەجىز: كەيف، زەوق ق شەوق

مەزىل: مەنزىل

مەواجىب: موچە و بەرات

مەخمەل: مەخمەل

مەزنايەتى: گەورايەتى

مەلى: مەلا

ميرغەزەب: جەللاد

ميرئاخوپ: گەورەى مەيتەران

ميسرى: شيرى ميسرى

مىعراج: مىعراج

مندار: مردار

ن

ناته بایی: ناپیکی

نادری: نایابی

ناچیزه: هیچ‌چیز

ناحه جمیم: توفره ناگرم

ناسور: کونه برین

نانبه ده: ناندەر

نانبئ: نامان بئ

نرخ پۆنان: نرخاندن

نزار: نسرم، نसार، جیگای پوهو و کوستان

نفرین: دزیو، پیس

نسحت: نه سیحت

نمهک په روه رده: په روه رده کراو

نوابه فر: جاریک له به فر بارین

نو غرو: ویران

نه به دی: په نهان

نه جیم: نه جیب

نرم کیشی: لئ سەلماندن و لیبووردن

نه قارخانه و نه قاره: موسیقاخانه

نه هار: نانی نیوه پۆ، فراوین

نیگاداشتن: ناگاداریکردن

نیگاهداشتی: ناگاداری

نیهاد: ده روون

نیرتک: نیرک

نیرگز دہبان: دہبانی جہوہردار

نیرہوہز: نیرینہ

نیلہ: لہفہ

نیوک: ناوک

نوالہ: جیگایہک کہ گیای زُور و لہوہرگہی باشی مہبت لہ کوئستان

و

وردا: له چاوگی (وردان) وەرگیراوه به واتای دامه‌زنان و هیوران

وه‌تاغ: ژوور

وه‌زآله‌هاتن: وه‌گیان هاتن، چاپ‌سپوون

وه‌کاز: دارده‌ست

وه‌کوژاندن: کوژاندنه‌وه

وه‌شرین: شارده‌وه

وه‌شرم: وه‌شیرم، بشارمه‌وه

وه‌یکوژئی: بیکوژینیت‌وه

وێپای: ده‌گه‌ل سه‌پا

وێپزان: تێپزان، لێپزان، ته‌جاوزکردن

—

هانا: یارمەتی، فریاکە و تن

هاوێر هاوێر: لێکتر جودا کردنە وە ی دایک و بچوو

هونەریکو: هونەریکتان

هۆبەهۆ: بانگە بانگ

هۆک: پەلپ، مان

هەژیان: هەژان، لەرزین

هەستە: ضریبە

هەشتەرخان: شارێکە لە سۆفییت

هەلەل: گیایەکی کۆیستانییه و گۆلێکی زەردی بۆنخۆش دەگرێ

هەلبیرین: پزگاریبوون، تێپەڕین

هەلداشتن: فرێدان

هەلویشکی: لەو وەختە وە

هەلبپان: جیابوونە وە

هەلدێران: لە جێگای بەرزە وە کە و تنە خوار

هەلکورمان: هەلتروشکان

هەودا: داو، تال

هەوشار: ناوچەیەکە لە کوردستانی ئێران

هەوێسار: ژنیکی هەوێی هەبن

هیزار: پارچە قوماشیکی جوان و تەنکە و ژن بەمل و سینگێ خۆی دادەدات

ی

یه خته خان: ته ویله ی یه خته

یال و دوو: یال و بڑ

یه کبه ز: سه رله بهر

یه کنوا: نه و هینده به فره ی که له یه کجارد ا ده باری

یه نگه چهری: جوری که له عه سکه ری عوسمانلی

تۇجفەى موزەفەرىيە

كۆكردنەوہى ئۆسكارمان

پیشہکى و ساخکردنەوہ و ھىنانەسەر پیتووسى كوردى
ھىمن موكرىانى